

ABDULAH ŠKALJIĆ

TURCIZMI
U SRPSKOHRVATSKOM
JEZIKU

»SVJETLOST« IZDAVAČKO PREDUZEĆE, SARAJEVO
1966.

P R E D G O V O R

Rođen u kraju u kojem se turcizmi u svakidašnjem govoru mnogo upotrebljavaju (Rogatica, istočna Bosna), još u samoj mladosti primio sam izgovor i značenje mnogih takvih riječi. Izučavajući turski, arapski i persijski jezik za vrijeme školovanja interesovao sam se za one naše riječi koje su preuzete ili vode porijeklo iz tih jezika. Već u to doba pokušavao sam da iznalazim objašnjenja za postanak tih riječi, da otkrijem njihovo značenje u izvornom jeziku i da proučim njihov razvoj, semantičke i fonetske promjene.

Ali sistematskije i intenzivnije počeo sam da se bavim tim pitanjem tek 1950. godine, kada sam postao saradnik Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja BiH). Naročitu pažnju posvetio sam obradi turcizama u folklornoj građi koja se prikupljala u Institutu i u narodnoj književnosti. Tokom rada uvjerio sam se da mnoge riječi u narodnom govoru i književnosti koje su preuzete iz orijentalnih jezika nisu nikako ili nisu dovoljno i ispravno objašnjene u rječnicima i literaturi iz te oblasti. Etimološka tumačenja su često veoma različita, a objašnjenja značenja pojedinih riječi nemaju ponekad nikakve veze sa njihovim pravim značenjem u našem jeziku. Rasprave, studije i rječnici koji se bave obradom te materije ne samo da su rijetki i teško dostupni nego ne daju cjelovitost materije, ne obuhvataju sve one elemente koji su nužni za pravilnu orijentaciju i obuhvatnija objašnjenja. I u nekim našim savremenim rječnicima i drugim djelima nailazimo na ozbiljne greške i nedostatke. To jasno ukazuje na dezorijentaciju kada su u pitanju turcizmi. Ova okolnost otežava rad svima onima koji se bave izučavanjem naše narodne književnosti.

Rezultat mojih nastojanja je rad »Turcizmi u narodnom govoru i narodnoj književnosti Bosne i Hercegovine«, koji je u litografisanom obliku objavio Institut za proučavanje folklora u Sarajevu 1957. godine.

Pojava ove publikacije izazvala je znatno interesovanje među naučnicima, kako u našoj zemlji, tako i u inostranstvu. To dokazuje relativno brzo raspačavanje i mnoge pozitivne ocjene u raznim časopisima, te citiranja pojedinih pasusa u raznim savremenim djelima.

Počevši od univ. profesora dra Jove Vukovića u uvodnoj riječi moga djela svi su recenzenti (dr Ilija Kecmanović, »Pregled« X, Sarajevo, 1959; dr Ljudevit Jonke, »Jezik« br. 3. 1957—58, Zagreb; prof. Cvjetko Popović, »Glasnik Z. M.«, Sarajevo, 1958; dr Saćir Sikirić, »Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo, 1960. itd.) pozdravili pojavu ove publikacije, ali ujedno prigovorili obliku i tehničkoj opremi (litografisan u dvije glomazne sveske mjesto da bude štampan) i ograničavanju na materijal sa područja Bosne i Hercegovine. Svi su izrazili želju da djelo bude prošireno na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Bilo je i nekih drugih zamjerki, ali je rad jednodušno pozitivno ocijenjen.

Posebno su se mojim djelom pozabavili naši orijentalisti univ. profesori dr Fehim Bajraktarević (»Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor«, XXVI, 3—4 i XXVII, 1—2, Beograd) i dr Saćir Sikirić (»Prilozi za orijentalnu filologiju«, VIII—IX, Sarajevo), te mađarski turkolog dr Georg Hazai (»Studia Slavica, Academiae scientiarum Hungaricae«, Tom VIII, f. 1—2, Budapest, 1962).

Dr F. Bajraktarević je u dva iscrpna članka na strogo naučnom nivou analizirao moj rad. U prvom članku dao je šematski prikaz i opštu ocjenu, upozorio je na neke nedostatke i propuste i dao dragocjene sugestije za dalja provjeravanja etimologije nekih riječi. U drugom članku on je analizirao pojedinačno neke riječi i dao veoma korisne napomene. Svoju ocjenu i sud o mom djelu dr Bajraktarević je završio konstatacijom da je to »sada naš najveći i najbolji rad ove vrste«. Većinu primjedaba dra Bajraktarevića sam uvažio i nastojao, koliko su mi mogućnosti dozvoljavale, da sprovedem nejegove korisne sugestije.

Dr Š. Sikirić je takođe posvetio pažnju momu radu i dao ocjenu sa korisnim napomenama. Opravdano je ukazao na to

da moj rad nije obuhvatio još veliki broj turcizama. Samo se sa nekim njegovim primjedbama nisam složio, pa sam kod tumačenja tih riječi naveo njegovo mišljenje u ovom radu, a za riječi koje nisam usvojio, to sam obrazložio (vid. »Prilozi za orijentalnu filologiju« Sarajevo, 1960—61).

Mađarski turkolog dr G. Hazai, poznat po svojim lingvističkim raspravama i studijama, u svojoj ocjeni zalaže se za proučavanje turcizama na širem području koje bi obuhvatilo cijelo balkansko jezično područje, a za moj rad kaže ovo: »mislim da bi se bez pretjerivanja moglo tvrditi da je ovo najinteresantniji rad koji se u tome domenu do danas pojavio« (prevod sa francuskog).

Američki naučnik slovenskog porijekla profesor Univerziteta u Minnesoti, slavista dr Josef Brožek je moj rad prikazao u časopisu »American Journal of Folklore« br. 283, 1959. i izrazio želju da u svom daljem radu na ispitivanju turcizama obuhvatim tekstove narodnih pjesama koje je sabrao Milman Parry, a izdao i preveo A. B. Lord (izdanje Srpske akademije nauka i Harvard University Press, Beograd i Cambridge, 1953). Čini mi osobito zadovoljstvo što sam sada bar djelomično u ovom radu udovoljio želji dra J. Brožeka.

Ohrabren interesovanjem i povoljnim ocjenama moga rada, nastavio sam od 1957. godine još intenzivnije da radim na istraživanju i proučavanju turcizama, proširivši svoj rad i na književni jezik i na cijelo srpskohrvatsko jezično područje. Drago mi je da mogu da konstatujem da ovo moje štampano djelo ispunjava izražene želje gore navedenih recenzenata.

Ovom prilikom želim da se toplo zahvalim Republičkom sekretarijatu za kulturu Izvršnog vijeća SR Bosne i Hercegovine i Komisiji za objavljivanje djela iz kulturne istorije Bosne i Hercegovine koji su omogućili da se ovaj rad štampa.

Pisac

I O TURCIZMIMA UOPŠTE

1. VAŽNOST I ZNAČAJ PROUČAVANJA TURCIZAMA. —

Proučavanje turcizama kod nas ima svoje opravdanje i posebno značenje kao važan pomoćni rad za proučavanje naše narodne književnosti i jezika, i za ispitivanje narodne istorije.

Prilično veliki broj istočnjačkih riječi preuzet je iz turskog jezika u naš narodni govor, a neke od njih postale su svojina našeg književnog jezika. Usljed velikog obilja tih izraza u našoj narodnoj književnosti i govoru, mnoge naše narodne pjesme i pripovijetke, narodne poslovice i izreke ne možemo pravilno shvatiti i razumjeti bez njihovog pravilnog objašnjenja. Bez valjanog, naučno obrađenog tumača turcizama teško će se snaći i naš čovjek u proučavanju narodnih pjesama, pripovjedača i poslovice, a nema sumnje da su u tom pogledu u još gorem položaju oni strani naučnici koji se upuštaju u ispitivanje naše narodne pjesme i ostale govorne tradicije. Stoga smo nužno upućeni na to da se pozabavimo pitanjem porijekla i značenja tih riječi, i to ne samo u njihovom prvobitnom obliku nego i u njihovom kasnijem razvoju i preobražaju.

S druge strane, te riječi su vezane za našu prošlost, a ponekad riječ može da posluži kao spomenik, kao istorijski dokumenat i izvor. Da bi one u tom pogledu mogle da posluže istoričaru, moraju biti valjano analizirane i pravilno i tačno objašnjene. Dakle, i s te strane proučavanje ovih riječi ima dosta velik značaj.

2. KAKO SU TURCIZMI NASTALI, KO IH JE ŠIRIO. —

Iako su orijentalne riječi počele prodirati u većem broju u balkanske, naročito slovenske balkanske jezike tek pojavom Osmanskih Turaka na Balkanu, ne može se poreći da je bilo i ranije uticaja turskih naroda na ove jezike. Poznato je da su pojavom Avara u Panonskoj niziji i njihovim dodirom sa balkanskim stanovništvom,

posebno sa Slovenima, uslijedili izvjesni tursko-tatarski uticaji, koji su ostavili traga i u balkanskim jezicima. Jireček u svojoj »Istoriji Srba« (izdanje 1952) na str. 4. navodi: »Glavna žena kod Avara zvala se katon (tur. *chatun*, ugledna žena, otuda novosrpski kaduna, turska žena)«. Štaviše, ne može se jednostavno odbaciti pretpostavka da su neke riječi nejasnog postanka mogle biti pod tursko-tatarskim uticajem formirane još u staroj slovenskoj zajednici, prije dolaska Slovena na Balkan.¹⁾ Ali, u svakom slučaju, ti raniji uticaji tiču se samo veoma malog broja riječi.

O pravoj pojavi turcizama u slovenskim i uopšte balkanskim jezicima može se govoriti od dolaska Osmanskih Turaka na Balkan. Dodirom Turaka sa balkanskim narodima počinje i njihov uticaj na ove narode, koji je u dugom periodu turske vladavine u ovim krajevima ostavio vidne tragove i u njihovim jezicima.

Nastaje pitanje ko je širio turcizme i otkud njihov veliki broj u balkanskim jezicima. Nas ovdje interesuju u prvom redu turcizmi u srpskohrvatskom jeziku.

Obično se smatra da je prisustvu stranih riječi u jednom jeziku uzrok dodir i miješanje dva ili više naroda. Što se tiče turcizama u našem jeziku misli se da su ih najviše širili turska vojska i turska administracija, te domaći muslimani, građani i činovnici.²⁾

Turci su došli kao nosioci novog društvenog i državnog uređenja i kao nosioci istočne, islamske kulture. Pojavilo se mnogo novih pojmova i ustanova koje su primane zajedno sa nazivima za njih. To je osnovni i opšti uzrok postojanja istočnjačkih riječi (tur., ar. i pers.) u našem jeziku. Ali u širenju tih riječi i njihovoj, tako reći, masovnoj upotrebi kod Srba i Hrvata, a osobito kod stanovništva Bosne i Hercegovine sve do današnjih dana, dva činioca su, po mom mišljenju, odigrala veoma važnu ulogu. Prvo, muslimani srpskohrvatskog jezičkog područja koji su se školovali u Carigradu. Drugo, narodne pjesme (epske i lirske) koje su, usljed prilika u kojima su nastajale, protkane mnoštvom riječi istočnjačkog porijekla, a zabilježene su i sačuvane kao omiljena usmena tradicija.

Naši ljudi, naročito muslimani, po povratku iz Carigrada sa školovanja u svoj zavičaj, nisu se mogli otresti uticaja turskog jezika, pa su u svom djelovanju na vjerskom i prosvjetnom polju pravili jednu vrstu kompromisa između turskog i srpskohrvatskog

¹⁾ Vid. Petar Z. Petrović: O Peronovu kultu kod Južnih Slovena, Glasnik Etn. inst. SAN 1952, str. 378.

²⁾ Petar Skok: Prilozi proučavanja turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavia«, ročnik XV (1937—38), Praha, str. 166—190.

jezika na taj način što su za mnoge pojmove upotrebljavali turske (odnosno arapske i persijske) riječi, prilagođavajući ih duhu i gramatici našeg jezika. Pravljene su složenice, dodavani našim riječima turski prefiksi i sufiksi, formirani naši glagoli od posuđenica pomoću nastavka »-isati« ili sa našim pomoćnim glagolima: biti, činiti, učiniti itd. Na to su bili unekoliko i prisiljeni, pošto uz učenje turskog, arapskog i persijskog jezika u Carigradu nisu paralelno učili svoj materinji jezik, pa za mnoge pojmove i izraze, naučene na pomenutim jezicima, nisu bili u stanju da nađu odgovarajuće riječi srpskohrvatskog jezika. Djelovanje tih, u Carigradu školovanih, generacija na naš jezik naročito je došlo do izražaja u vjerskim školama, mektebima i medresama, i u vjerskim propovjedima, vazovima. Učenici tih škola i vjernici koji su slušali česte propovijedi bili su posrednici preko kojih su strane riječi i posuđenice prodirale u šire narodne slojeve i odomaćile se.³⁾

Opšte je poznata činjenica da naše narodne pjesme (i usmena tradicija uopšte) obiluju riječima istočnjačkog porijekla. Naši sakupljači narodnih pjesama, pa i oni koji su kao poznati književnici i sami pjevali u duhu narodne pjesme, nisu bili pobornici čišćenja pjesama od tih posuđenica. Evo šta fra Grga Martić u pogledu toga kaže: »... te stoga vidimo ljubovne, koje u varoši gnjezdo imaju, pjesme, da su zacrnile turskim izgovorima; nu ipak su ove riječi kod naroda tako priviknute i omiljene, da jim bez njih ne bi pjesma, kao jelo bez začine, prijazna bila; usljed toga mi nismo dirnuli u njih, nego za razumljenje inostrancem odredili smo pri koncu iztumačenje turskih riječi nadostaviti.«⁴⁾ Razumljivo je da su takve narodne pjesme stalno uticale i na svagdanji narodni govor.

3. STAV PREMA TURCIZMIMA KAO POZAJMICAMA. — Nijedan živi jezik nije čisto svoj, svaki ima pozajmljenih riječi iz drugih jezika. Poput seobe ljudi, i riječi se kreću iz jednog jezika u drugi. Zavisi od raznih okolnosti (razlika u kulturi naroda, susjedstvo, okupacija itd.) do koje mjere pojedini jezici podliježu više ili manje uticaju drugih jezika. S druge strane, lingvistički

³⁾ Interesantna su zapažanja Stjepana Pavičića o govornom uticaju muslimanskog stanovništva u cjelokupnom naselju dunavsko-savskog međurječja (Podrijetlo naselja i govora u Slavoniji, izd. JAZU, Zagreb 1953).

⁴⁾ Vid. Uvod u Narodne pjesme bosanske i hercegovačke, skupio Ivan Franjo Jukić i Lj. Hercegovac (Fr. Gr. Martić), sv. I, Osijek 1858.

patriotizam podstiče na akciju za čišćenje nacionalnog jezika od tuđih primjesa. Intenzivnost te akcije zavisi od toga da li se radi o borbi protiv silom nametnutog uticaja koji ugrožava nacionalni jezik ili je posrijedi normalan, prirodan uticaj stranog jezika. Interesantna je činjenica da je u procesu čišćenja srpskohrvatskog jezika od tuđih, pozajmljenih, riječi prema turcizmima bio uvijek blaži stav negoli prema ostalim riječima preuzetim iz drugih neslovenskih jezika. Držanje Vuka, Jagića i T. Maretića prema turcizmima, koje su u izvjesnoj mjeri i sami upotrebljavali, kudikamo je drukčije od njihova stava prema germanizmima i drugim tuđim riječima. Vraz je u jeku ilirizma dao naziv svojoj zbirci pjesama »Đulabije«. Razlog ovome treba možda tražiti u tome što se naš jezik pod turskom upravom razvijao slobodno, okupator je bio indiferentan kako prema običajima Slovena na Balkanu, tako i prema njihovom jeziku. Turcizmi nisu silom niti nekim planskim sistemom nametnuti, i njihovo prisustvo u našem jeziku nije vrijeđalo jezične osjećaje našeg naroda.⁵⁾

Turcizmi, pa i oni koji imaju adekvatnu zamjenu u našem jeziku, tolerišu se čak i u savremenom književnom i publicističkom jeziku. Tako:

1) U rječniku A. Belića i djelima B. Popovića, V. Petrovića, J. Ilića, Zmaja i dr. nalazi se priličan broj turcizama;

2) Riječ »čorsokak« susrećemo svakodnevno i u najozbiljnijim napisima u dnevnim listovima i drugim publikacijama;

3) Prevodilac Frezerove »Zlatne grane« (»Kosmos«, Beograd 1937) na str. 654. piše: »U j d u r m e kojima lukavi i sebični divljaci pribjegavaju...«

4) Naslovi pojedinih članaka u beogradskoj »Politici« od 16. IX 1954. »Roditelji, nemojte se inatiti s decom«; od 24. XI 1954. »Čam džija«; od 11. V 1955. »Ortakluk« na račun zajednice; od 11. VIII 1955. »Razvod braka zbog tvrdi čluka«. Zatim u sarajevskom listu »7 dana« od 19. V 1955. »Gdje vlada jačva šluk nema pravog društvenog upravljanja« itd. itd.

Staviše, ima slučajeva da turcizmi i danas dobijaju nova značenja i stvaraju se. Primjer: »raja« u današnjem značenju.

⁵⁾ Vaso Pelagić u Istoriji bosansko-hercegovačke bune (II izdanje Budimpešta, 1880) na str. 39. veli: »Vlada turske nije svoj jezik silom nametala pokorenim narodima, kao što su činile i čine ostale evropske države«.

4. KLASIFIKACIJA I PODJELA TURCIZAMA. — Riječi preuzete iz turskog ili preko turskog jezika sa kojima se susrećemo u našem jeziku nemaju istu vrijednost i isti značaj u našem jeziku. Da bi se dobila jasna slika u tom pogledu, nameće se potreba da se te riječi sa više strana, iz raznih aspekata analiziraju i razvrstaju, jer ćemo moći uočiti karakter pojedinih riječi i njihov status u našem jeziku samo ako ih svrstamo u izvjesne grupe. Izvršiti detaljno jednu takvu analizu nije lako, to bi bio predmet posebne lingvističke studije koja bi prelazila obim ove uvodne riječi. Ali ne osvrnuti se na to ovom prilikom, makar u opštim crtama, smatram da bi bio propust. Stoga ću pokušati da dam jedan kratak uvid u ovu materiju.

1) U prvu grupu spadaju riječi koje su se potpuno odomaćile u srpskohrvatskom jeziku (i saobraćajnom i književnom), koje su, tako reći, stekle građansko pravo. Kod takvih riječi treba razlikovati dvije vrste: a) riječi koje nemaju uopšte zamjene u našem jeziku i b) riječi za koje se može naći zamjena, ali se ne traži, ili ima zamjena ali nije općenito usvojena.

Riječi prve vrste su: bakar, boja, bubrež, burmut, čarapa, čekić, čelik, česma, čizma, čela, dara, duhan, džep, đon, jatak, jorgovan, kalup, ka-tran, kula, kuluk, kundak, kutija, lala, leš, limun, majmun, pamuk, papuče, rakija, sapun, sat, šator, šećer, tambura, top, tulipan, zanat. U ovu vrstu spadaju i nazivi za sve one predmete koji su nam sa Istoka preko Turaka došli, kao što su: razna jela (halva, pita, baklava, bamja, burek, čimbir, somun, čurek, bungur itd.), pića (boza, salep, kafa, šerbe itd.), voće (senabija, zerdelija, dud, jeribasma itd.), povrće (pazija, arpadžik itd.), odjevni predmeti i obuća (ćurak, libada, jelek, čakšire, šalvare, dimije, fes, fer-men, firale, nanule, mestve, čifte itd.), sude i pokućstvo (ibrik, dugum, džezva, tepsija, tendžera, sinija, haranija, minder, šiljte, sedžada, poste-ćija, peškun itd.), muzički instrumenti (saz, zurna, def, tambura, šargija, bugarija itd.); zatim nazivi za konje i konjsku opremu, oružje, stari zanatski i trgovački izrazi itd.

Riječi druge vrste su, na primjer: alat, aždaja, barut, bašta, čaršija, čaršaf, čoban, ergela, jastuk, jorgan, jufka, juriš, kajmak, kalaj, kašika, ka-

vez, kusur, makaze, marama, marpič, maša, megdan, mehana, meza, miraz, para, sandale, sanduk, sirće, šegrt, šimšir, torba, tutkal, zumba, itd.

2) Neke riječi su se potpuno odomaćile u narodnom govoru, a upotrebljavaju se bez zamjerke i u književnom jeziku. Kao što su na primjer: amanet, amanetnik, asura, at, bajrak, bešika, bunar, but, čarka, čerga, čardak, ćebe, čorav, čoso, ćumur, dušek, duzina, đubre, esnaf, gajtan, hajduk, kapija, kopča, kuršum, magaza, mana, odžak, parče, pirinač, reza, raja, tuč itd.

3) Pojedine riječi se vrlo često upotrebljavaju u svagdašnjem govoru, dok se u književnom jeziku upotrebljavaju samo ako se želi nešto istaknuti sa određenim ciljem, ako se želi dočarati kakav događaj iz prošlosti, ako se nešto ironizira, ako se hoće da potencira sadržaj riječi i sl. To su na primjer ove riječi: asker, avlija, baksuz, bakšiš, dušman, dželat, ćuprija, busija, belaj, behar, duvar, dibiduz, dèver, kubura, dembel, degenek, batal, sokak, hajvan, burazer, baška, komšija, konak, mušterija, muhur, merak, zulumčar, mahmuran, nišan, ortak, pazar, pendžer, šičar, direk, fajda, hator, džada, ambar, inat, terzija, veresija, dućan, kavga, hamajlija, itd.

4) Riječi koje su vezane samo za pojedina narječja ili pokrajine, kao: babo, taze, fišek, hava, harman, insan, čevrma, haber, čivija, itd.

5) Pojedini turcizmi nalaze se samo u narodnim pjesmama, dok su iz saobraćajnog govora iščezli, kao: armagan, barak-bedevisa, čuhejlan, čorda, istifan, leventa, murdum, nara, pehlić, salte, đeisija itd.

6) Zasebnu grupu čine turcizmi koji se odnose samo na vjerski život, vjerske običaje, pozdrave i izraze muslimana. Takvih turcizama ima priličan broj i nije potrebno navoditi primjere. Ovamo spadaju i muslimanska vlastita imena.

7) Ne može se vršiti nikakvo razgraničenje u tom pravcu da bi neki turcizmi bili samo u upotrebi na selu a drugi u gradu, niti se može izvesti zaključak da su turcizmi više u upotrebi na selu nego u gradu ili obratno. Takva klasifikacija mogla bi se izvršiti i zaključci izvoditi samo za pojedina određena područja. Međutim,

za uspješno rješenje ovog pitanja kao i pitanja o određivanju lokaliteta pojedinih riječi i akcenta turcizama za uža područja, potrebno je veoma mnogo sistematskog terenskog i kabinetskog rada usmjerenog samo u tom pravcu. Nema nikakve sumnje da bi taj poduhvat po svojim rezultatima bio i interesantan i koristan.

5. DOSADAŠNJI RAD NA PROUČAVANJU TURCIZAMA. —

Nastojao sam da se upoznam sa svim onim što je dosad kod nas urađeno na proučavanju turcizama. Ovdje ću pokušati da hronološkim redom navedem značajnije radove koji su mi bili dostupni i da se ukratko na neke od njih osvrnem.

1) Najranije se pojavio »Srpski rječnik« Vuka Stef. Karadžića, koji je štampan u Beču 1818. godine. Svaka riječ za koju je Vuk pretpostavljao da bi mogla biti turcizam označena je malom zvjezdicom. Takvih riječi sa zvjezdicom ima mnogo u tom rječniku.

2) Dr Otto Blau objavio je 1868. u Leipzigu djelo »Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler«. Iznio je veliki broj turskih riječi koje je skupio kao arhaizme u bosanskom jeziku. Interesantna su njegova zapažanja o postanku i pojavi ovih riječi u Bosni. U tumačenju nekih riječi ima proizvoljnosti i netačnosti. Navešću, primjera radi, nekoliko takvih proizvoljnih tumačenja: a) »ejvalah« dolazi od »ehvala«, a ovo od slov. riječi »hvala«; b) »kanta« domaći sarajevski izraz, a »pita« domaći bosanski izraz; c) »postal« od bos. »postol« a »samson« od bos. »samsove«; d) »veresija« od slov. riječi »vjera« itd.

3) Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, koji je u izdanju Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti počeo izlaziti u Zagrebu 1888. g., sadrži mnogo turcizama. Prvih decenija izlaženja ovog rječnika nije se, izgleda, pridavala neka naročita važnost tumačenju turcizama, te se susrećemo sa greškama i, za današnje doba, zastarjelim tumačenjima. (Naročito pada u oči neka posebna i neujednačena transkripcija turskih, arapskih i persijskih riječi).

Pa i u sveskama novijeg doba nailazimo na neke nedostatke kojih ne bi trebalo da bude u jednom ovako značajnom rječniku. Pri tumačenju pojedinih riječi u rječničkom dijelu ovog moga rada osvrnuo sam se na neke riječi iz Rječnika Akademije, a ovdje dodajem samo neke primjedbe. U rječniku se navodi za svaku riječ njezino postanje i bilježi se iz kojeg je jezika posuđena tuđa riječ. Međutim, kod nekih najobičnijih turcizama neke turske i persijske

... »arap. posteki, jareća koža«; »raht, konjska oprema, od arap. *rahht*, oruđe, namještaj, svaka vrsta opreme itd.« (za istu riječ kod *rahtilo* kaže se: u svezi sa tur. riječi *raht*); »sabah, zora, jutro, tur. *sabah*«; »rakam, račun, prema tur. *raqm, raqama?*«; »rakija, iz tur. *raqi?*«; »rz, prema tur. *rz-u namus?*«; sadžak, riječ je perz. (*sadžajak?*)«; »serat, serhat, tur.«; »serbes, serbez, tur.?« (dok kod *serdar* pravilno je objašnjeno: tur., a ovo od perz. *ser*, glava i *dar*, koji ima); »sihir, tur. itd. U stvari: postećija, raht i serbez su persijske, serhat, pers. arapska. sabah, rakam i rakija su arapske, a sadžak turska riječ.

4) 1881. g. štampan je u Sarajevu mali rječnik »Turcizmi u Bosni«, a 1895. g. »Tumač turskim, arapskim i persijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje«.

5) U knjizi 59. Glasnika srpskog učenog društva objavljen je u Beogradu 1884. g. (str. 1—275) lijepo sreden rječnik Đorda Popovića »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku«.

6) Studije dra Franza Miklosicha objavljene su u Beču 1884. g. u dva sveska pod naslovom »Die türkischen Elemente in den südost-und osteuropäischen Sprachen«, a njegov »Nachtrag« izdat je u dva sveska 1888—1890. Veoma značajne kritičke prikaze Miklosichevih djela napisali su Theodor Korsch u časopisu »Archiv für slavische Philologie« (Berlin, sv. VIII i IX) i Fridrich v. Kraeplitz-Greifenhorst u časopisu »Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, phil.-hist. Kl., 166 B, 4 Abh.« (Wien, 1911). Ova dva prikaza su, može se reći, upotpunila djela Fr. Miklosicha i predstavljaju vanredan doprinos proučavanju turcizama.

7) U periodu od 1908—1923. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu izdala je poznate »Prinose za hrvatski pravopovjesni rječnik« Vladimira Mažuranića, u kojima se nalaze i mnoga tumačenja riječi tur., arap. i persijskog porijekla.

8) Dr Vladimir Ćorović pisao je 1910. g. u Glasniku Zemaljskog muzeja u Sarajevu o zbirci turcizama I. Pamučine.

9) U izdanju Srpske akademije nauka u Beogradu 1932. g. publikovan je »Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta« od Gliše Elezovića (sv. I i II i Ispravci i dopune, Beograd 1935). Ovaj rječnik, pored ostalog, služi mnogima i kao priručnik turcizama, jer daje cjelovit materijal. Na ovaj rječnik kritički se osvrnuo dr Henrik

Barić u »Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor« (Beograd, 1935, knj. XV). Autor Rečnika dao je odgovor na kritiku u »Južnoslovenskom filologu« (Beograd, 1935, XIV).

10) Veoma zapažen i znalački obrađen rad dra Petra Skoka »Prilozi proučavanju turcizama u srpskohrvatskom jeziku«, objavljen je u časopisu za slovensku filologiju »Slavia« 1937—1938. u Pragu. Uz opširan uvod Skok je u svom Vokabularu obradio 863 riječi. Građu je crpio najvećim dijelom sa područja Bosne i Hercegovine, gdje je proveo oko 15 godina.

Pri tumačenju pojedinih riječi u ovom svom rječniku dotakao sam se nekih riječi iz Skokova Vokabulara. Želim da ovdje istaknem još neke stvari:

a) Skok je u svoj rječnik unio izvjestan broj riječi koji su mu, kako sam kaže, »izgledale kao turcizmi«, pa ih je uvrstio a da ih nije protumačio;

b) Autor je za mnoge riječi naznačio njihov lokalitet, što daje posebnu vrijednost njegovom radu;

c) Skok je naveo da je građu crpio od onih koji ne znaju turski, i radije od katolika i pravoslavnih nego od muslimana, kako bi izbjegao upliv muslimanske religije na saobraćajni govor i davanje značenja. Ovako stanovište P. Skoka nije, po mom mišljenju, opravdano niti umjesno. (Vuk je imao ispravnije stanovište kada je pisao svoj Srpski rječnik). Onaj koji sebi stavi u zadatak da proučava turcizme i da ih etimološki objašnjava, mora biti upoznat sa izgovorom riječi i njihovim značenjem i kod muslimana i, čini mi se, prvenstveno kod muslimana, jer će inače u tumačenju riječi sigurno pogriješiti, što nije moglo, zbog navedenog stava, mimoći ni autora Skoka. Poznato je da se nemuslimani, kad su u pitanju turcizmi, mnogo više u izgovoru riječi udaljavaju od izvorne riječi, preuzete od Turaka ili preko Turaka. Naročito se to ogleda u izgovoru glasa »h« i zamjene »č« sa »ć« i obratno. Stoga će se, ako se traga za postankom i korijenom riječi, mnogo lakše doći do rezultata ako se turcizmi zapisuju i od muslimana. Da to potkrijepimo primjerima. U rječniku P. Skoka pod br. 844 stoji: »*vela havle velah kubetile* (mora biti: *kuvvete*); *bis millah* (= nema preinake niti ima moći osim božjom voljom oprostiti bože; u ime božje) vele muslimani kad se čude čemu B. (po pričanju domaće katolkinje koja nije dobro čula)«. Kakva ima smisla, kad se radi o riječi skog sadržaja koje izgovaraju...

Ijeni izgovor od nemuslimana, pogotovu ako se još dodaje primjedba »koja nije dobro čula«?! Ovdje se radi o iskrivljenjima kojima nema uopšte mjesta u jednom rječniku.

Drugi primjer iz Vokabulara P. Skoka: »523. *nefija*. s. f., »burmut, duvan, što se u nos meće« B. Stoji li u vezi sa ar. *nafy*, »utile, profitable avantageus« (Z)?« I ovu krivo izgovorenu riječ Skok je čuo samo od nemuslimana, jer je muslimani izgovaraju: *enfija*. Stoga se autor u objašnjenju ove riječi nije mogao snaći, pa je u Zenkerovom rječniku tražio odgovarajuću tursku ili arapsku riječ pod slovom »n« i pita se da li je u vezi sa ar. *nef*, korist. Da je zabilježio izgovor i muslimana, lako bi u Zenkerovu rječniku našao ar. *enf*, nos. *enfiyye*, nosna trava, burmut.

Kako krivo izgovoren ili krivo interpretiran turcizam dovodi u tumačenju do komplikacija, navešćemo ovaj primjer. Vuk Stef. Karadžić zabilježio je od nekog pjevača pjesmu »Nesrećna udaja« (vidi pjesmu 756 u »Srpske narodne pjesme«, Vuk Stef. Karadžić, knjiga prva, Beograd 1932), u kojoj stoje i ovi stihovi: »En' ono je Alil čelebija, u aletu u al-čergeletu, što se titra zlatnim buzdoanom«. Stih »u aletu u al-čergeletu« ne može se naći ni u jednoj drugoj štampanoj pjesmi osim u ovoj Vukovoj, a riječi »alet« i »al-čergelet« nisu poznate kao turcizmi niti se upotrebljavaju u saobraćajnom (svagdašnjem) ni književnom jeziku. S druge strane, nalaze se druge varijante ovog stiha u nekim drugim sličnim pjesmama u drugom obliku. Na primjer u pjesmi »Ahmo i Fata«: »Što no junak u prvom alaju, na alatu u al-čerečetu, pod njim alat glavom uzmahuje« (»Behar«, Sarajevo, III god. br. 2, str. 29;) zatim: »Ono ti je Zirević Alaga, na alatu u alčerečetu« (»Behar«, I god., 269); »na alatu u novu skerletu« (Matica Hrvatska, III — 568). Očito je da je pjevač od kojeg je Vuk zabilježio pjesmu krivo zapamtio ovaj stih, pa potom ga krivo i interpretirao: »u alatu u al-čergeletu« mjesto »na alatu u al-čerečetu«^{*)} Ako se ovako stvar postavi, onda riječi »alet« i »al-čergelet« i nisu stvarno nikakvi turcizmi, nema im mjesta u rječnicima turcizama i izlišno je svako tumačenje ovih riječi. Dovoljno je samo tumačeći pomenuti stih Vukove pjesme reći da se radi o krivoj interpretaciji. Ipak su ove riječi, i

^{*)} Da ima kod Vuka još ovakvih bilježenja pjesama od pjevača koji su pokoji stih ili riječ rdavo zapamtili, vidi tumač na str. 722. za stih »Idi, brate, bezistanu mome« u zbirci »Vuk, Pesme II«, izdanje »Prosveta«, Beograd 1953.

pored toga, ušle u Rječnik Akademije,⁷⁾ Rječnik Đ. Popovića⁸⁾ kao i neke druge rječnike turcizama.

11) Dr Ivan Esih izdao je u Zagrebu 1942. g. »Turcizmi — Rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru«. Namjera autora bila je, kako u predgovoru navodi, da u pomanjkanju rječnika ove vrste zadovolji potrebu u tom pogledu. Na žalost, rječnik ima prilično nedostataka i pogrešaka, tako da nije pouzdan. Autor nije kritički provjerio tačnost nekih izvora kojima se služio.

12) »Rječnik stranih riječi, izraza i kratica« (Zagreb, 1951), koji je priredio dr Bratoljub Klaić bez sumnje je veoma savjesno i uredno sastavljen i napisan. I baš zbog toga je šteta što autor nije posvetio više pažnje prilikom označavanja porijekla turcizama kojih u prvom izdanju ima nešto preko hiljade, a u drugom proširenom izdanju (Zagreb 1958), mnogo više. Autor je sastavljao uz turcizme oznake »tur.«, »ar.« i »pers.«, što znači da je htio da označi porijeklo riječi koje su u turski pa i u naš jezik preuzete iz arapskog i persijskog jezika. Međutim, kod mnogih riječi kod kojih nema neslaganja između autora pojedinih priznatih etimoloških rječnika ove su oznake pogrešno stavljene. Radi ilustracije navešću izvjestan broj primjera takvih grešaka.

U tom rječniku su uz sljedeće riječi stavljene oznake porijekla »tur.«, a treba da stoji »ar.«, jer se radi o arapskim riječima:

ahbab	akrep	beričet	haber	halal
ahiret	alvat	čatib	hadum	halka
ahmedija	batal	čef, čeif	hadž	halva
ajan	belaj	filj	hair	hamal
akran	berat	gajret	hajvan	hamam

7) Rječnik Akademije: »al-čergelet, m., dolazi u naše vrijeme samo u jednoj narodnoj pjesmi i iz nje u Vukovu rječniku (gdje nema značenja); mislim da su sastavljene tri turske riječi: alt- (od altyn, zlato) i ker (od kar, rad, posao, vez) i gōmlek (košulja); prvoj bi riječi pred drugom, koja glasi »čer«, otpalo »t«, treća bi izgubila »m« pred »l« a zadnje »k« može biti da nije dobro čuo od pjevača ko je pisao, nego mu se učinilo da je »t«: tako bi al-čer-gelet bio zlatom vezena košulja. En' ono je Alij čelebija, u aletu u al-čergeletu, što se titra zlatnim buzdovanom, Nar. pjes. Vuk 1, 615. »-« alet», m., od arap. hila i halat, časna haljina, haljina koja se oblači časti radi.«

8) Autor Đ. Popović kaže za riječ »alčergelet«: »ovoj reči ne mogoh uhvatiti prava traga, ali mislim da će značiti crven čurak. Ima dosta reči turskih koje su Srbi tako iskrenuli da bi Turčin mogao oko njih obilaziti tri dana a da ne pozna da su od njega uzete.« (Đ. Popović: »Turske i druge istočanske reči u našem jeziku« — Glasnik učenog društva, knj. 59, Beograd 1884, str. 19.

harač	kalup	mavi	rahat	telal
hatišerif	kasaba	maviš	rezil	tevabija
hazna	kasap	megdan	rz	ulema-medžlis
hazur	katran	melez	salep	ušur
hesab	kavaz	merdžan	sarač	uzur
imam	kirija	mukaet	sedef	vajat
iman	kismet	musaka	seiz	vakat
inat	kna	muselim	sevap	zaira
kadifa	kusur	mušterija	sevdah	zapt
kail	majdan	mutlak	sofra	zarar
kajmakam	makaze	nafaka	sunet	zarf
kale	mal	nahija	šarkija	zejtin
kalfa	mamuze	nanule	šućur	zulum.

Uz sljedeće riječi stavljeno je »tur.«, a treba da stoji »pers.«, jer se radi o persijskim riječima:

adidar	čilibar	merdevine	peškeš	taze
aferim	čilim	meze	piktija	terazije
azad	ćoso	minduše	pilav	terzija
ašičar	darmar	murdar	ršum	teste
avaz	denjak	namaz	saraj	testera
behar	dert	nišan	selvija	testija
čampara	dunder	oroz	sepet	tetrivan
čaršija	durbin	ošap	serbez	tug
čengel	duvar	pače	sindžir	turšija
čerek	derdan	pandža	šalvare	zor
čirak	gungula	parče	šedrvan	zumbul
časa	hasta	patlidžan	šeher	
čehaja	ibrišim	pendžeta	šičar	
ćemane	jaran	perčin	šira	
ćemer	lenger	perda	škembe	

Uz riječi: bajram i sač stavljena je oznaka »ar.«, a treba »tur.«; uz riječi: hodža, muhur, mukte i ravan stoji takođe »ar.«, a treba da stoji »perz.«

Uz riječi: ambar i sahibija stoji »pers.«, a treba da stoji »ar.«, a tako isto uz riječi: tepsija i tuč »ar.«, a treba »tur.«.

13) U 1959. godini izašao je iz štampe I svezak Rečnika srp-skohrvatskog književnog i narodnog jezika u izdanju SAN. I u

ovom rječniku ima veliki broj turcizama koji su veoma dobro obrađeni, iako bi se, po mom mišljenju, za pojedine riječi mogle da stave izvjesne primjedbe.

II O TURCIZMIMA OVOG RJEČNIKA

O RJEČNIKU UOPŠTE. — Rječnik sadrži 8.742 riječi (izraza) sa 6.878 raznih pojmova. Za priličan broj pojmova postoje dva ili više izraza. U rječnik sam uvrstio strane riječi (pa i one koje po korijenu nisu turske, arapske ili persijske) koje su, po mom mišljenju, došle u naš jezik iz turskog ili preko turskog jezika. Građu sam crpio iz živog narodnog govora i literature ne obazirući se na to da li su pojedine riječi ušle već u koji rječnik ili nisu.

Uvrstio sam u rječnik i naše izvedenice od turskih, arapskih i persijskih riječi. Naravno, samo najobičnije i one koje su u upotrebi najčešće, jer se u ovakvom jednom rječniku sve ne mogu obuhvatiti niti je to svrha ovog rječnika.

Smatrao sam za potrebno da u rječnik unesem i najobičnija muslimanska lična imena i njihove hipokoristike, jer su gotovo sva ta imena turskog, arapskog ili persijskog porijekla.

METOD OBRADE. — Pri obradi svake pojedine riječi držao sam se sljedećeg reda:

1) Prvo je navedena riječ sa raznim izgovorima koji postoje u narodnoj usmenoj književnosti, saobraćajnom govoru i književnom srpskohrvatskom jeziku.

Ako riječ ima više izgovora, naprijed sam stavio pravi izgovor, a iza toga ostale varijante, od kojih neke u zagrađama, što znači da se te varijante čuju samo u pojedinim mjestima ili samo kod izvjesnog dijela stanovništva, ili samo u nekim pjesmama. Gdje se radi o iskrivljenim izgovorima, to sam naznačio. Iza ličnih imena naveo sam hipokoristike.

2) Svaka je riječ akcentovana. Razlike u akcentima koje postoje kod nekih riječi prema pojedinim krajevima nisam uzeo u obzir (osim kod nekoliko riječi sa izrazitom razlikom u akcentu između bosanskog i hercegovačkog izgovora), jer bi se s tim u vezi morao utvrđivati i lokalitet riječi.

3) Iza riječi kod imenica slijedi genitivni nastavak i oznaka roda, kod glagola prezentski nastavak za 1. lice singulara, a kod ostalih riječi oznaka vrste riječi.

4) Etimologija (porijeklo) riječi označeno je kraticama u zagradama, a zasniva se na tumačenju koje je dato u posebnom pasusu gdje se govori iz kojeg jezika riječ potječe.

U rječniku se vrlo često susrećemo sa tur. sufiksima *-ci* (*çi*), *-li* i *-lik* i sa pers. sufiksom *-dar*. Ovi sufiksi imaju značajnu funkciju u obrazovanju i turskih i naših riječi. Zato je potrebno da ukratko objasnimo njihovu ulogu.

Tur. suf. *-ci* (*-çi*) dodaje se imenicama i služi za građenje imenica koje označavaju nosioca kakve radnje, zanimanja, zanata ili zvanja.

Tur. suf. *-li* služi uglavnom za građenje pridjeva, ali se pomoću njega izvode i imenice dodavanjem tog sufiksa toponimima.

Tur. suf. *-lik* služi u prvom mjestu za građenje apstraktnih imenica, a zatim za građenje zbirnih imenica i imena zanata, a ponekad i za građenje imenica koje konkretno označavaju pojedine stvari odnosno predmete.

Pers. suf. *-dār* (od pers. *dāšten* »imati, držati«) ima funkciju slično tur. suf. *-ci*.

5) Značenja koja riječ ima u našem jeziku.

6) Primjer upotrebe pojedinih riječi u literaturi ili saobraćajnom govoru.

7) Izvedenice (ukoliko ih ima) i složenice u kojima je dotična riječ jedna od komponenata.

Smatram da je izvedenice od pojedinih riječi i izvedenice kombinovane sa odnosnom riječi trebalo na ovaj način izložiti, kako bi se dobila jasnija slika o ulozi te riječi u formiranju drugih riječi.

8) Navedeno je iz kojeg je jezika riječ preuzeta, značenje u tom jeziku, ako to značenje odstupa od značenja u našem jeziku, te korijensko porijeklo riječi.

Srazmjerno je neznatan broj riječi koje su nam direktno došle iz arapskog i persijskog jezika. Stoga sam sve riječi (osim nekoliko vlastitih imena) povezao sa turskim jezikom. Zbog ove okolnosti dolazi opšti naslov za sve riječi »turskizmi«, iako se vrlo često radi stvarno o arabizmima i persizmima. Transkripciju turskih, arapskih i persijskih riječ dao sam prema tabeli br. 1 (na kraju uvoda).

Etimološka tumačenja imaju svrhu da pokažu koje su riječi, preuzete iz turskog jezika, svojina tog jezika, a koje su i u tom jeziku strane, preuzete iz arapskog, persijskog ili nekog drugog jezika, odnosno koje riječi po svom korijenu ne pripadaju ni turskom, ni arapskom, ni persijskom jeziku. Moram ovdje naročito istaknuti da se moj rad na ovoj materiji, tj. na etimologiji turcizama, kretao u granicama djela kojima sam se služio i do kojih sam uspio doći. Svjestan sam toga da je ovaj zadatak veoma težak, da zahtijeva mnogo više filološkog i metodološkog znanja negoli ga ja imam. Ali, nadam se, da mi se neće zamjeriti što sam se upustio i u etimologiju riječi u navedenim granicama, jer će od toga, smatram, ipak biti koristi, pošto sam nastojao da svoj rad baziram na poznatim i priznatim djelima i izvorima.

SUMARNA ANALIZA OBRAĐENIH RIJEČI

1. Pregled riječi prema sadržaju

S obzirom na materiju na koju se odnose, rječnik sadrži (brojčano izraženo) ove riječi:

1. Riječi koje se odnose na vjerski život i vjerske običaje muslimana	670
2. Lična imena	503
3. Pravo, administracija, državno uređenje i sl.	453
4. Vojska i vojni izrazi	166
5. Oružje i ratna oprema	113
6. Građevinarstvo, zgrade, građ. materijal	167
7. Trgovina, novac, dukati	172
8. Zanati, zanačlije, zanatski alat i sprave	286
9. Suđe, pokućstvo i ostale stvari domaćinstva	234
10. Odjevni predmeti, obuća, nakit, šminka i sl.	271
11. Jela, pića i začini	212
12. Cvijeće, voće, povrće, bilje, žito	200
13. Konji i konjska oprema	119
14. Imena životinja (osim konja)	49
15. Geografski i topografski pojmovi, ulice i sl.	153
16. Poljoprivreda, šumarstvo, stočarstvo	45
17. Lov	13
18. Medicina, higijena	99

19. Astronomija	9
20. Muzika i igre	101
21. Građanske titule, staleži, zanimanja	81
22. Nazivi za pojedine dijelove čovječijeg i život. organizma	59
23. Boje	73
24. Mirisi	10
25. Metali, rude i hemijski elementi	34
26. Platno, vez, konac	79
27. Vrste kože	14
28. Sredstva transporta	19
29. Rodbinski nazivi	31
30. Priroda i pojave u prirodi	20
31. Vrijeme, kalendar	27
32. Apstraktne i druge razne imenice	848
33. Glagoli	802
34. Pridjevi	464
35. Prilozi	152
36. Brojevi	29
37. Uzvici	84
38. Veze	18
	6.878

2. Podjela ličnih imena po porijeklu

Rječnik je obuhvatio 503 muških i ženskih ličnih imena. Od toga je po porijeklu:

persijskih 41	Aguš, Arzija, Bahtija, Behmen, Behram, Bektaš, Čejvan, Derviš, Derviša, Dudija, Džanan, Dževahira, Dula, Đulbehara, Đulizar, Đulizara, Đuzida, Ferhat, Feriz, Firuz, Hurem, Huršid (Rušid), Husrev, Kahriman, Nazića, Nerimana, Nevzet, Nevzeta, Nidara, Nijaz, Pemba, Pertev, Rustem, Server (Selver), Sevlja, Šahin, Šahina, Šahsina, Sečer (Šečo), Šehzada, Ziba.
turskih 17	Ajdin, Alajbeg, Arslan, Bajram, Čelebija, Demir, Durak, Duran, Durmiš, Hana, Jašar, Javra, Jilduza, Kaplan, Kurt, Orhan, Sutla.

jevrejskih 16	Adem, Asaf (Asif), Asifa, Belkisa, Daut, Džebrail, Ejub, Hadžera, Ibrahim, Iljas, Isa (Iso), Junus, Mejrema, Nuh (Nuhan), Sulejman, Uzejir.
asirskih 6	Idris, Ishak, Ismail, Jakub, Jusuf, Mûsa.
grčkih 4	Almas (Elmas), Almasa, Karanfil, Skender.
arap.-persijskih 4	Alemdar, Đulesma, Đulfatma, Mirza.
tur.-arapskih 2	Begajeta, Begemina.
tur.-persijskih 2	Begzada, Đulbeg.
naše izvedenice od tur- skih riječi 8	Agan, Aganlija, Began, Begana, Đul-Begija, Kara Đorđe, Pašan, Pašana.

Sva ostala imena su arapskog porijekla, odnosno arapska imena.

GRAĐENJE TURCIZAMA

U pogledu formiranja turcizama ističem sljedeće:

a) Pojedine riječi prenesene su iz turskog u naš jezik bez ikakve izmjene u izgovoru. Na primjer: *aba*, *abdal*, *ačik*, *ada*, *adet*, *adžajip*, *Adžem* itd.

b) Kod nekih riječi promjena se sastoji samo u tome što je na kraju turske riječi dodan naš nastavak »-ja« da bi se riječ mogla deklinirati. To je slučaj sa riječma koje imaju na kraju sufikse »-li, -lı«: *aşikli* — ašiklija, *bahtlı* — bahtlija, *başlı*, başlija, *beşli*, — bešlija, *çakşirli* — čakširlija, *çarşılı* — čaršilija itd., ili »-ci, -cı«, »-çi, -çı«: *abacı* — abadžija, *akşamcı* — akšamdžija, *âşikçi* — ašikčija, *avcı* — avdžija, *batakcı* — batakdžija, *bekçi* — bekčija, *boyacı* — bojadžija itd., ili se svršavaju vokalom »-i, -ı«: *alçı* — alčija, *ardı ardija*, *bički* — bičkija, *çalgi* — čalgija itd., i vlastita imena: *Abdi* — Abdija, *Ali* — Alija itd.

c) Samo se vokal »e« na kraju turske riječi (koji obično potječe od arapskog nastavka za ženski rod »â, âh«) zamjenjuje našim nastavkom za ženski rod »-a«: *acele* — adžela, *ahmediye* — ahmedija, *akçe* — akče, *Hayriye* — Hajrija, *Cemile* — Džemila itd.

d) Često se razlika između turske i naše riječi ogleda samo u asimilaciji konsonanata ili u pretvaranju bezvučnih konsonanata pred zvučnim u zvučne, kao: *bakçe* — bašča, *ikbal* — igbal, *âşikçi* — ašigdžija, itd.

e) Turski sufiksi »-lik, -lık« i postpozicije »-siz, -sız« pretvaraju se u našem jeziku u »-luk« i »-suz« i sva se promjena sastoji samo u tome: *çiçeklik* — čičekluk, *çiraklık* — çirakluk, *çivilik* — čiviluk, *terzilik* — terziluk, *arsız* — arszuz, *edepsiz* — edepsuz itd.

f) O raznim drugim promjenama, metatezama, zatim izvode-nicama, složenicama itd. biće dalje govora u tačkama koje slijede.

1 — Zamjenjivanje glasova

tur. b = v:

abdest — avdest, *Abdullah* — Avdulah, *Abdi* — Avdija, *abdu-ssalatin* — avdisalatin, *gülabdan* — ğulevden, *kebap* — éevap, *kabız* — kavz, *sebep* — sevep, *tebdil* — tevdil;

tur. b = f:

maşraba — maštrafa,
sabun — safun;

tur. b = p:

sabun — sapun;

tur. c = š:

hurmacık — hurmašica;

tur. ç = c:

çeribaşı — ceribaša;

tur. ç = š:

çadır — šator, *içlik* — išluk;

tur. ç = z:

güçbelâyile — ğuzbelajile;

tur. d = t:

defter — tefter, *deste* — teste;

tur. f = v:

âfet — avet

çarşaf — čaršav

çiği — čivčija

çift — čivt

gergef — ğerdev

fayda — vajda

ferace — veredža

hıfız — hivz

Hıfzi — Hivzo

istifan — istivan

yafta — javta

kafes — kavez

Kafdağı — Kavdak

Lûtfi — Lutvija

mutfak — mutvak

paftah — pavalija

pafta — pavte

herfene — revena

fitr — vitre

sofra — sovrâ

defter — tevter;

tur. f = k:

müfteci — muktadžija,

müft — mukte,

müftül — muktija

tur. f = m:

Hıfzi — Himzo;

tur. f = p:

yafta — japta, *yufka* — jupk

sofra — sopra;

tur. f = h:

yufka — juhka, *müftü* — m

htija, *softa* — sohta;

tur. g (ğ) = k:

Gazanfer — *Kazanfer*;

tur. g (ğ) = v:

egza (*ecza*) — *evza*;

tur. g (ğ) = d:

Aligünü — *Alidun*
çengel — *çendele*
dülger — *dunder*
gâur — *daur*
gebre — *debra*
geçirme — *deçerma*
geçmişola — *deçmişola*
giysi — *deisija*
gel, gela — *del, dela*
gem — *dem*
gemi — *demija*
gerçek — *derçek*
gerdan — *derdan*
gerdek — *derdek*
gergef — *derdef*
geriz — *deriz*
gevgir — *devdir*
gevrek — *devrek*
gevsek — *devsek*
gezinti — *dezintija*
gezme — *dezma*
gidi — *didija*
gemici — *demidžije*
gizli — *dzlija*
gök-at — *doĝat*
gövde — *dovda*
göya — *doja*
göl — *dol*
gön — *don*
götlük — *dotluk*
göz — *doz*
gözbağıcı — *dozbajadžija*
gözlük — *dozluci*
gübne — *đubne*

gügüm — *đugum*
gül — *dul*
gülâbi — *dulabija*
gülbânk — *dulbenk-dova*
gülbeşeker — *dulbeşeçer*
gülâbdan — *đulevden*
gülistan — *dulistan*
Gülzar — *Đulizara*
gülyağı — *dul-jag*
gülsuyu — *đulsija*
Gülsum — *Đulsuma*
gümüş — *đumiš*
gümruk — *đumruk*
günah — *đunah*
günje — *đunija*
güllâç — *đunlaç*
gülle — *đunle*
günlük — *đunluk*
gürültü — *đurultija*
görünsüz — *đurunsuz*
göstermek — *đusterisati*
götürü — *đuture*
götürüm — *đuturum*
güveç — *đuveç*
güveyi — *đuvegija*
güvende — *đuvendija*
güvez — *đuvez*
güzel — *đuzel*
Güzide — *Đuzida*
gözleme — *đuzelema*
gecelik — *dedželuk*
hergele — *herđela*
hoşgeldi — *hošđeldija*
yenge — *jenda*
lenger — *lender*
mengene — *mendele*
mengüş — *menduše*
pergel — *perdel*
sergen — *serden*
sünger — *sunder*
tezgâh — *teždah*
zengin — *zendin*;^{*)}

^{*)} Ali, kod većine ovih riječi zadržava se i turski izgovor, pa se oba glasa upotrebljavaju. Na primjer:

tur. *çengel* kod nas: *čendele* i *čengele*

tur. *gel, gela* kod nas: *del, dela* i *gel, gela*

tur. *g* (گ) = j:

geçirme — ječerma;

tur. *ğ* (ğ) ili (گ) = g:

bağlama — baglama

bayağı — bajagi

boğaz — bogaz

dağar — dagara

değnek — degenek

değirmen — degirmen

doğancı — dogandžija

doğramacı — dogramadžija

güğüüm — đugum

gülyağı — đuljag

igneli — ignelija

yağ — jag

yağlık — jagluk

yağma — jagma

yatağan — jatagan

yoğurt — jogurt

mağaza — magaza

sağlam — saglam

soğan — soğan;¹⁰⁾

tur. *ğ* (ğ) ili (گ) = d:

düğün — dudun

eğirotu — idirot

fesleğen — fesliđen

yadığar — jadiđar

yiğit — jidit

leğen — leđen

meğer — međer

züğürt — zudurt;¹¹⁾

tur. *ğ* (ğ ili گ) = j:

gözbağıcı — đozbajadžija

seğmen — sejmen;

Napomena. — Naše »đ« može nastati (vidi navedene primjere) samo od tur. *g* (گ) i *ğ* (ğ), te od tur. *k* (ک) (vidi primjere kod *k* (ک). Nikako od tur. *c* (ç, dğ). To je redovno, bez izuzetka. Ko se u pisanju turcizama drži toga pravila, neće doći u priliku da mjesto »đ« piše »dž« ili obratno.

tur. *gerçek* kod nas: derček i gerček

tur. *gezme* kod nas: đezma i gezma

tur. *gerdan* kod nas: đerdan i gerdan

tur. *gül* kod nas: đul i gul (meko »g«)

tur. *günah* kod nas: đunah i gunah (meko »g«) itd.

10) Dakle, u ovim riječima se tursko muklo »g« (گ, ğ), koje se redovno piše ali se danas u tur. jeziku ne izgovara ili se čuje sasvim muklo, kod nas zamjenjuje jasnim »g« kao što se izgovaralo u staroturkom jeziku.

11) Kod nekih od ovih riječi tur. »g« (گ, ğ) zamjenjuje se kod nas istovremeno sa »g«, pa se uporedo čuju oba ova glasa:

tur. *fesleğen* kod nas: fesliđen i fesligen

tur. *leğen* kod nas: leđen i legen itd.

U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne čuje se u narodu pri izgovoru ovih riječi samo glas »g«.

tur. *h* = v:

arzihal — arzuval
belsilâhı — bensilav
duhan — duvan
hayat — vajat
matuh — matuv
silâh — silav;

tur. *h* = j:

ejderha — aždaja
hendek — jendek
silâh — silaj
çuha — čoja;

tur. *h* = k:

bahtsız — baksuz
bağış — bakşıš
halife — kalif
han — kan
hıdiv — kediv
ihtiyar — iktijar
mahsus — maksuz
mehter — mekter
muhtar — muktar
pıhtı — piktije
şeyh — šeik;

tur. *h* = f:

hırda — furda, *sehiv* — sef;

tur. *y* = d̡:

teyel — tedel;

tur. *y* = g:

bey — beg, *meydan* — megdan,
beyenmek — begenisati
teyel — tegelj;

tur. *y* = k:

seysana — seksana;

tur. *y* = z:

uydurmak — uzdurisati;

tur. *y* = š:

yanbeki — štambek;

tur. *k* (ق) = g:

kaide — gajde
kargı — gargija
kavas — gavaz
nakışlı — nagišli
sırık — srg
şarkı — šargija;

tur. *k* (ق) = h:

kırmız — hrmza, *sabak* — sabah
(= lekcija);

tur. *k* (ك) = c̡:

aşıkâre — ašicäre
bekâr — bečar
Bekir — Bečir
belkim — belcım
bereket — beričet
Kâbe — Čaba
kâfir — čafir
kâğıt — čage
kâhi — čahija
Kâmil — Čamil
kâr — čar
kâse — časa
kâtib — čatib
kepenk — čepenak
kebe — čebe
kefil — čefil
kehaya — čehaja, čaja
kehlıbar — čilibar
keyif — čeif
kel — čela
kelepir — čelepir
keman — čemane
kemer — čemer
kenar — čenar
kenef — čenifa
kereste — čeresta
kerhane — čerhana
kerpiç — čerpič
kese — česa
kesatlık — česatluk
keser — česer
keskin — českin
keten — četen
kebab — čevap
kezzap — čezap
kibrit — čibrit

kiler — éiler
 kilim — éilim
 kilit — éilit
 kitab — éitab
 köylü — éojlija
 kök — éok
 köpek — éopek
 kör — éorav
 körkütük — éoréutuk
 körsokak — éorsokak
 köse — éoso
 köşk — éošak
 köşe — éoše
 köfte — éufte
 küfür — éufur
 küheylân — éuhejlan
 kül — éul
 külâh — éulah
 kümes — éumez
 kömür — éumur
 küp — éup
 köprü — éuprija
 kürk — éurak
 kürkçü — éurčija
 kürde — éurdija
 kürsü — éursija
 küseği — éusegija
 kösele — éusele
 küskü — éuskija
 köstek — éustek
 kötek — éutek
 küttük — éutuk
 dükkân — dućan
 caneki — džanećija
 eski — ešći
 felâket — felaćet
 fikir — fićir
 hâkim — haćim
 haseki — hasećija
 hekim — hećim
 helâk — helać
 hevenk — hevenć
 hikâye — hićaja
 hikmet — hićmet
 hilekâr — hilećar
 hizmetkâr — hizmećar
 hüküm — hućum
 hükümet — hućumet
 iki — ići
 ikindi — ićindija

ikituglu — ićituglija
 ikram — ićram
 inkâr — inćar
 işkil — išćil
 itikâf — itićaf
 yekpare — jećpare
 yekûn — jećun
 yelken — jelćen
 kelâm — ćelam
 Kemal — Ćemal
 keseci — ćesedžija
 kesim — ćesim
 kibar — ćibar
 leke — leće
 löküm — lućum
 mekân — mećan
 mehkeme — mešćema
 Mekke — Meća
 mekruh — mećruh
 melek — meleć
 memleket — memlećet
 merkez — merćez
 misk — mišć
 mübarek — mubareć
 mübareki — mubareći
 müluk — muluć
 mümkün — mumćin
 mürekkep — murećef
 nankör — namóor
 nikâh — nićah
 perakende — peraćendija
 peşkeş — pešćeš
 pösteke — postećija
 rekât — rećat
 rükû — ruću
 sakin — saćin
 sanki — sanći
 seki — sećija
 serasker — serašćer
 sirke — sirće
 iskemle — šćemlija
 sülûk — suluć
 Şakir — Šaćir
 şeker — šećer
 şekerleme — šećerlema
 şerik — šerić
 şikâr — šićar
 şükür — šućur
 tekkeci — taćadžija
 tamahkâr — tamašćar

tekbir — tećbiri
teknil — tećnil
teneke — teneće
tevekkeli — tevećelija
tiryaki — tirjaćija
türkiyat — turćijat
vekil — većil
Zakir — Zaćir
zekât — zećat
Zekir — Zećir
zikir — zićir
Zikri — Zićrija
ziyankâr — zijanćer

zulümkâr — zulümcâr;¹²⁾

tur. *k* (ك) = d:

kûlbastı — dulbastija, pored
 ćulbastija

tekbir — tedbir

kevgir — devdir;

tur. *k* (ك) = h:

mekteb — mehtef;

tur. *k* (ك) = j:

mekteb — mejtef;

Napomena. — Naše »ć« redovno nastaje (vidi navedene primjere) od turskog mekog *k* (ك), a ne od turskog tvrdog *k* (ك) niti od tur. *c* ili *ç*, dok naše »č« nastaje od turskog tvrdog *k* (ك), Na primjer: **konak** — konaćiti, **merak** — meraćiti itd. To je pravilo. Ipak ima nekoliko odstupanja koja su se u našem jeziku učvrstila i koja su prihvaćena u našim pravopisnim pravilima, a to su:

ćoček, a prema korijenu (tur. *köçek*) bilo bi ćoček

ćunak, a prema korijenu (tur. *künk*) bilo bi ćunak

ćekić, a prema korijenu (tur. *çekiç*) bilo bi čekić

ćerčivo a prema korijenu (tur. *çerçeve*) bilo bi čerčivo

Ćimeta, Cima a prema korijenu (tur. *Kıymet*) bilo bi Ćimeta,

Cima

ćiriš, a prema korijenu (tur. *çiriş*) bilo bi čiriš.

tur. *l* = lj:

pestil — bestilj

böklük — buljuk

fitil — fitilj

helme — heljma

kandil — kandilj

leş — lješ

mendil — mendilj

mil — milj

mülk — miljać

peştemal — peštemalj

reçel — recelj

sebil — sebilj

şilte — šiljte

telve — teljva

zembil — zembilj;

¹²⁾ 1 kod nekih od ovih riječi (kao što je navedeno kod *ğ* (غ)) zadržava se kod nas uporedo i turski izgovor: tur. *bekâr*, kod nas: bećar i bekar, *Bekir*, kod nas: Bećir i Bekir itd. U sjevernim i zapadnim krajevima Bosne, osobito u Bos. Krajini, u narodu se kod ovih riječi upotrebljava samq turski izgovor: bekar, Bekir itd.

tur. l = m:

bülbül — bumbul
çalpara — çampara
çılıbır — çimbır;

tur. l = n:

belsoğukluğu — bensaukluk
belsilâhı — bensilah
bolluk — bonluk
bulgur — bungur
dülger — dunder
gürültü — duruntija
gulgule — gungula
yolluk — jonluk;

tur. l = r:

devele — devere,
mayasıl — majasir;

tur. l = v:

dilçik — divçik,
şulal — şuval;

tur. m = n:

dümdar — undar
imdat — indat
perçem — perçin
sarımsak — saransak
semt — sent
şamdudu — şanduda
şimşek — şinşik
tamam — taman;

tur. m = l:

kumkuma — kulkuma;

tur. n = nj:

binici — binjedžija
binek — binjek
deniz — denjiz
figan — figanj
hüner — hunjer

yenigeri — janjiçar
binış — binjiş
denk — denjak
munis — munjiz
renk — renjak
tigan — tiganj
vişnâb — vişnjab;

tur. n = m:

beden — bedem
bütün — butum
durun! — durum!
fidan — fidim
hergün — herdum
kurşun — kurşum
lâden — ladem
lökün — luçum
nem — mem
rehin — rehum -
vezne — vezma;

tur. n = l:

dondurma — doldurma
dönüm — dulum
yandan — jandal
mengene — mendele
nalın — nalule
sinebend — silembeta
sundurma — suldurma
zengin — zendil
zurna — zurla;

tur. n = lj:

çögen — çugelj;

tur. n = b:

öndül — obdulja;

tur. n = j:

yangın — jangija;

tur. n = f:

çintijan — çiftijane;

tur. n = h:

insan — *ihsan*;

tur. n = k:

insan — *iksan*;

tur. n = r:

buhurdan — *buhurdar*;

tur. p = f:

mektep — *mejtef*

supara — *sufara*

zapt — *zaft*

kepenk — *čefenak*

dolap — *dolaf*

gulâmpare — *gulanfer*

kalıp — *kaluf*

kinnap — *kanafa*

matkap — *matkaf*

mürekkep — *murečef*;

tur. p = v:

çapkın — *čavkun*

çepken — *čevkeni*

hapis — *havs*

şüpheli — *šuhveli*

tepsi — *tevsija*

zapt — *zavt*

kepçe — *kevčija*

kopça — *kovča*;

tur. p = b:

pestil — *bestilj*

pusu — *busija*;

tur. r = l:

irtifa — *iltifa*;

tur. r = n:

çırçıplak — *činčiplak*;

tur. r = v:

şırılğan — *šavlagan*;

tur. v =

atlas — *atlaz*

Idris — *Idriz*

Junus — *Junuz*

kafes — *kafez*

kavas — *kavaz*

mahsus — *mahsuz*

makas — *makaze*

meteris — *meteriz*

miras — *miraz*

müflis — *mufliz*

munis — *munjiz*

nüfus — *nufuz*

seyis — *sejiz*

serbes — *serbez*

sümbül — *zumbul*

trablus — *traboloz*

sanat — *zanat*;

tur. s = č:

nergis — *nergic*;

tur. s = š:

safran — *šafra*n;

tur. t = d:

tarumar — *dar*mar;

tenbel — *dembel*;

tur. t = k:

haydut — *hajduk*;

tur. t = z:

ifrit — *ifriz*;

tur. v = f:

Husrev — *Husref*;

kova — *kofa*;

Pertev — *Pertef*;

tur. v = g:

gövde — *dogde*;

tur. v = l:

pirazvana — *parazlama*;

tur. *z* = *s*:

yüzük — jusuk,
zülûf — soluf:

tur. *z* = *r*:

tezgâh — terdah:

tur. *ts* = *c*:

tutsak — tucak,
yatsı — jacija:

tur. *st* = *šč*:

erişte — jerišće.

2 — Zamjenjivanje vokala

tur. *a* = *e*:

ferace — feredža
gazal — gâzela
mahkeme — mehkema
terazi — terezija:

tur. *a* = *i*:

sermaye — sermija,
fidan — fidim:

tur. *a* = *o*:

halta — holta
kalpazan — kalpozan
kavanoz — kavonoz
masura — mosur
nalpare — nalpora:

tur. *a* = *u*:

davacı — davudžija,
postal — postule;

tur. *e* = *a*:

caneriği — džanarika
hember — hambir
hancer — handžar
yeniçeri — janjičar
kafesli — kafazlija
pençe — pandža
semer — samar
şerasker — sarščer

tur. *e* = *i*:

bereket — beričet
dübedüz — dibiduz
gemici — demidžije
hember — hambir
eştah — iştah
yengelik — jandiluk
mengûş — minduş
meyve — miva
perçem — perčin
şimşek — šimšik;

tur. *e* = *o*:

erguvan — jorgovan;

tur. *e* = *u*:

merdum — murdum,
nezle — nuzla;

tur. *i* = *a*:

kadir — kadar:

tur. *i* = *e*:

bilezik — belenzuke
devir — dever
giysi — đeisija
gezinti — dezentija
eğindi — egendija
emir — emer
irmikhelvasi — irmek-halva

istikrar — *istekrar*
işleme — *eşleme*
kadir — *kader*
lehim — *lehem*
sinobi — *senabija*
şehir — *şehir*;

tur. *i* = r:

dizman — *drzman*;

tur. *i* = u:

biçim — *biçum*
kibir — *çibur*
resim — *resum*
sehim — *sehum*
dilim — *dilum*
izin — *izun*
minare — *munara*
rehin — *rehum*
silindir — *sulundar*
talim — *talum*
tedarik — *tedaruç*
tersine — *tersuna*

tur. *i* = a:

hatur — *hatar*
yağız — *jagaz*
kahir — *kahar*
kılavuz — *kalauz*
kınnap — *kanap*
kızamık — *krzamak*
mangır — *mangar*
musandıra — *musandara*
pirazvana — *parazlama*
sakız — *sakaz*
bakır — *bakar*
balsıra — *balsara*
çakır — *çakar*
salıncak — *salandzak*
sıkılmak — *sakrlisati se*
sıraca — *saradža*

satır — *satara*
şırılğan — *şarılğan*;

tur. *i* = e:

kaldır! — *kaldera!*
hıdiv — *kediv*
kırmız — *krmez*
barım — *bareme*
batırmak — *baterisati*
çıkırık — *çekrık*;

tur. *i* = o:

çadır — *çador*
hatır — *hator*
rastık — *rastok*
bahçıvan — *baščovan*;

tur. *i* = r:

dalkılıç — *dalkeliç*
hışım — *hrşum*
yağız — *jagrz*
kısmet — *krsmet*
kışlak — *krşlak*
kılıç — *krliç*
kışla — *krşla*
kızamık — *krzamak*
kızartma — *krzatma*
kızıl — *krzli*
kızılbaş — *krzulbaş*
kızlık — *krzluk*
kızılhastalık — *krzulhastalık*
kına — *krna*
kible — *krbla*
kıblenuma — *krbletnama*
sakız — *sakrz*
sıkılmak — *sakrlisati se*
sıklet — *srklet*
zıd — *zrt*;

tur. *i* = u:

andız — *anduz*
aşkına — *aşkuna*

balık — baluk
çapkın — čapkun
çarık — čaruk
çuvaldız — čuvalduz
canım — džanum
fıçı — fučija
fışkı — fuškija
hadım — hadum
hanım — hanuma
hasıl — hasul
hasım — hasum
hasır — hasura
hatır — hatur
hatıl — hatula
hazır — hazur
hışım — hršum
yaldız — jalduz
yardım — jardum
yastık — jastuk
yazık — jazuk
yıldız — jilduz
kalıp — kalup
Kasım — Kasum
katıl — katul
katır — katura
kazık — kazuk
kılıç — krluč
kılıççı — krluččija;

tur. o = a:
sinobi — senabija;

tur. o = u:
boyunbağı — bujumbak,
kolçak — kulčak
kontoş — kontuš
tombaz — tumbas;
kolağa — kulaga

tur. ö = u:
lökün — lućum
tömbeki — tumbečija
dönüm — dulum;

tur. u = a:
ulûfeci — alufedžija
korkuluk — korkaluk
kurtuluş — kurtališ;

tur. u = i:
çubuk — čibuk
hoşundu! — hošindi!

tur. u = o:
dua — dova
çuha — čoha
kuruman — koroman
lûgat — logat
uğrama — ograma
uğraş — ograš
usanma — osanma
zülûf — soluf
İstanbul — Stambol
kuruş — groš

3 — Disimilacija glasova

Navodim neke slučajeve gdje jedan ili dva od dva ili više jednakih glasova u jednoj riječi prelaze u neki drugi.

a) disimilacija konsonanata:

tur. *kumkuma* — kulkuma
 „ *tamam* — taman
 „ *belsilâhi* — bensilah

tur. *gulgule* — gungula
 „ *şulal* — šuval;

b) disimilacija vokala:

tur. *fıçı* — fučija
 „ *fıski* — fuškija
 „ *hember* — hambir
 „ *yıldız* — jilduz
 „ *korkuluk* — korkaluk

tur. *kurtuluş* — kurtališ
 „ *çubuk* — čibuk
 „ *perçem* — perčin
 „ *tilsım* — tilsum
 „ *sıktır* — sikter.

4 — Metateze

tur. *bayrak* — barjak
bayram — barjam
damga — dagma
dünyalık — dunajluk
cezve — dževza
yelpaze — lepeza
filar — firale
havlıcan — helvedžan
kaplama — paklama
keşif, keşf — češš, čevš
kuyruk — kurjuk

tur. *lânet* — nalet
mirahor — imrahor
nalın — nanule
Orhan — Ohran
pekşeş — peškeš
selvi — sevlja
sergen — sender
şüpheli — šuhveli
turfanda — trofanda
şalvar — šarvale.

5 — Dodavanje glasova ili slogova

tur. *bilezik* — belenzuke
güllâç — đunlač
hapis — hapst
hile — hinla
hüçre — hudžera
ibre — imbrete
eğе — jege
eğlen — jeglen
erişte — jerište
esir — jesir
nakışlı — nargišli
seccade — serdžada
sevda — sevdah

tur. *erguvan* — jorgovan
kervan — karavana
maden — majdan
mâsum — maksum
Mâsume — Maksuma
maşraba — maštrafa
matrak — mandrak
mera — meraja
mest — mestve
mizrak — mizdrak
sual — suval
şehzade — šeherzada
tenhalık — tenhanluk.

6 — Ispadanje glasova

tur. <i>abeyturan</i> — bejturan	tur. <i>keşkek</i> — keške
<i>art-kaş</i> — arkaš	<i>kuzu</i> — kuz
<i>bahtsız</i> — baksuz	<i>meyhane</i> — mehana
<i>barutçu</i> — barućija	<i>iskelecı</i> — skeledžija
<i>çıkma</i> — čikma	<i>iskemle</i> — skemlija
<i>dostluk</i> — dosluk	<i>ismarlama</i> — smarlama
<i>fermene</i> — fermen	<i>Istanbul</i> — Stambol
<i>istekrar</i> — istekar	<i>şeyh</i> — šeh
<i>yavuklu</i> — jauklija	<i>ışkembe</i> — škembe
<i>yular</i> — ular	<i>temren</i> — temre
<i>kavil</i> — kaul	<i>tezgâh</i> — tezgâ
<i>kehvare</i> — kehara	

Osim toga, vokali **koji stoje na kraju** u izafetskoj konstrukciji kod nas redovno **ispadaju**: *ankakuşu* — ankakuš, *balıkyağı* — balukjag itd.

7 — Primjeri nekih drugih interesantnih promjena

tur. <i>burunotu</i>	kod nas: burmut
<i>çavuş</i>	„ čajo
<i>eczacı</i>	„ hevzadžija
<i>eczahane</i>	„ hevzedžana
<i>elverir</i>	„ elverum
<i>harçlık</i>	„ hašluk
<i>yırtmaç</i>	„ itmač
<i>yürüyüş</i>	„ juriš
<i>kara armut</i>	„ karamut
<i>karanfil çiçeği</i>	„ karanfilčić
<i>karınağrısı</i>	„ karnagasija
<i>kılabdan</i>	„ klobodan
<i>kolağası</i>	„ kolas.

8 — Izgovor i pisanje suglasnika »h«

U izgovoru i pasnju suglasnika »h« u turcizmima mnogo se griješi. Iako postoji utvrđeno pravilo da suglasnik »h« treba pisati i izgovarati gdje mu je po postanku (etimologiji) mjesto, ipak se,

ne samo u izgovoru nego često i u književnom jeziku suglasnik »h« ne izgovara i ne piše ondje gdje mu je mjesto i gdje treba da bude, a izgovara se i piše ondje gdje mu uopšte nema mjesta. Tako, na primjer, pogrešno se bez suglasnika »h« izgovara odnosno piše:

aar	mjesto	ahar	aps	mjesto	haps
abab	..	ahbab	ava	..	hava
aber	..	haber	Ašim	..	Hašim
afiz	..	hafiz	amam	..	hamam
ajvan	..	hajvan	esap	..	hesap
alka	..	halka	izmećar	..	hizmećar
alva	..	halva	muur	..	muhur itd.

S druge strane, pogrešno se upotrebljava suglasnik »h« gdje mu uopšte nije mjesta:

hadet	mjesto	adet	hat	mjesto	at
hadžamije	..	adžamija	Hasim	..	Asim
haga	..	aga	dahire	..	daire itd.

9 — Građenje naših infinitiva od turskih riječi

Naši infinitivi nastaju od turskih riječi na sljedeća tri načina:

A) pomoću sufiksa »-isati« (koji potječe od grčkog aorista *-isa*), i to:

1) davanjem tog sufiksa turskoj prezentskoj osnovi, (dolazi dakle mjesto turskog infinitivnog nastavka *-mak, -mek*). Primjeri: *benzemek (benze-mek)* — benzeisati (benze-isati) — sličiti, naličiti; *duymak (duy-mak)* — dujisati se (duj-isati se) — dosjetiti se, pri-sjetiti se. Na taj način su nastali i ovi naši infinitivi:

anlaisati	bujurisati	išleisati
araisati	dajanisati	jaglaisati
arterisati	davranisati se	jaratisati
bailisati se	dokunisati	jenjisati
baterisati	geberisati	kabarisati
batisati	đusterisati	kajnaissati
begenisati	eglenisati	kametteisati
besleisati	elverisati	kanderisati
bitirisati	ezberleisati	kaurisati
bitisati	hastalenisati se	kavraisati

kazanisati	ograisati	sojisati
kiverisati	osanisati	surisati
kolajlajisati	oturisati	šajirisati
krklaisati	ovarisati	šuphelenisati se
kulanisati	sakrlisati se	taslaisati
kurisati	saulisati	uzdurisati
kurtarisati	sefteleisati	ujisati
mubarecleisati	sikterisati	utleisati
muhurleisati	smarlaisati	varaklaisati.

2) Dodavanjem istog sufiksa osnovi turskog određenog perfekta (koja se dobije dodavanjem nastavka *-di* ili *-ti* odnosno *-du*, *-tu* prezentskoj osnovi), s tim što tur. *i* odnosno *u* kod *-di* (*-ti*) odnosno *-du* (*-tu*) ispada:

tur. inf. <i>boyamak</i> (<i>boya-mak</i>),	perf. <i>boyadı</i> (<i>boya-di</i>) — bojadisati;
tur. inf. <i>yaratmak</i>	perf. <i>yaratı</i> (<i>yarat-tı</i>) — jaratisati;
tur. inf. <i>bozmak</i> ,	perf. <i>bozdu</i> (<i>boz-du</i>) — bozdisati;
tur. inf. <i>konuşmak</i>	perf. <i>konuştı</i> (<i>konuş-tu</i>) — konuštisati.

Na taj način nastali su i ovi naši infinitivi:

alištisati	eglendisati	krdisati
andisati	jendisati	kulandisati
azdisati	kajdisati	ograštisati
baildisati se	karištisati se	sevdisati
baldisati	kidisati	šaštisati.
dokundisati	koptisati	

Od nekih turskih glagola izvedeni su naši infinitivi istovremeno na oba gornja načina, tj. i od osnove prezenta i od osnove perfekta, pa se govore uporedo, i imaju isto značenje. Tako se pored

bailisati se	govori i	baildisati se
begenisati	„	begendisati
davranisati se	„	davrandisati se
dokunisati	„	dokundisati
eglenisati	„	eglendisati
hastalenisati se	„	hastalendisati se
jenjisati	„	jendisati
kazanisati	„	kazandisati itd.

3) Dodavanjem sufiksa »-isati« nekim turskim imenicama i pridjevima. To su ovi naši infinitivi:

a) od imenica —

tur. *belâ* — belaisati (bela-isati)
 „ *budala* — budalasati (budala-isati)
 „ *damla* — damlaisati se
 „ *dembel* — dëmbelisati
 „ *dümen* — dumenisati
 „ *kalay* — kalajisati
 „ *kaldırım* — kaldrmisati.

b) od pridjeva —

tur. *sürgün* — surgunisati.

B) Dodavanjem našeg infinitivnog nastavka »-ti« (i ubacivanjem vokala »i« ili »a« ispred toga nastavka) i nastavka »-ovati«:

1) od turskih imenica:

<i>aşık</i> — aşikovati	<i>çifte</i> — çiftati se
<i>bayram</i> — bajramovati	<i>kâr</i> — čariti
<i>bakam</i> — bakamiti	<i>körlük</i> — čorlučiti
<i>bekâr</i> — bečarovati	<i>değnek</i> — degenečiti
<i>behar</i> — beharati	<i>devir</i> — deverati
<i>budala</i> — budaliti	<i>dolma</i> — dolmiti
<i>burgu</i> — burgijati	<i>dostluk</i> — doslučiti
<i>çekiç</i> — čekičati	<i>emanet</i> — amanetiti itd.

2) od turskih pridjeva:

<i>battal</i> — bataliti	<i>pâk</i> — pačiti se
<i>hazır</i> — hazurati se	<i>pişman</i> — pişmaniti se itd.
<i>yasak</i> — jasačiti	

3) od turskih glagola:

<i>anladım</i> — anladumiti	<i>dur! dura!</i> — durati.
-----------------------------	-----------------------------

C) Dodavanjem naših pomoćnih glagola: biti, činiti, učiniti, doći, turskim riječima kao:

gaib biti	ažab činiti	asi se učiniti	tobe doći
halas biti	bihuzur činiti	ašik se učiniti	haka (glave) doći
helać biti	dovu činiti	helać učiniti	
kail biti		nićah učiniti	
pišman biti		rahat se učiniti	

10 — Građenje naših komparativa i superlativa od turskih adjektiva

Ima nekoliko pridjeva koje smo preuzeli iz tur. jezika a njihovo stupnjevanje vršimo po našim gramatičkim pravilima. To su ovi pridjevi:

beter (tur. *beter*), loš nevaljao — beterniji, najbeterniji
 dertli (tur. *dertli*), brižan — dertliji, najdertliji
 ferkli (tur. *farklı*), različan — ferkliji, najferkliji
 hasul (tur. *hâsul*), ukusan — hasulniji, najhasulniji
 kajil (tur. *kail*), voljan — kajliji, najkajliji.

Interesantan je slučaj sa ova dva turska adjektiva koji su komparativi, a mi od njih ipak pravimo naše komparative:

tur. *efzal*, bolji, odabraniji — kod nas: efzalniji, najefzalniji
 tur. *ehven*, povoljniji — kod nas: ehveniji, najehveniji.

11 — Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa turskim i persijskim sufiksima

Građenje turskih riječi pomoću tur. sufiksa »li« (*li*), »lik« (*luk, luk, lük*), »ci« (*cu, cü*), »çi, çı, çu) i »lama« ima jakog utjecaja na naš jezik tako da smo mi, po uzoru na turske riječi, mnogim našim riječima, pa i nekim internacionalnim izrazima, dodali ove turske sufikse i napravili naše kovanice, npr.:

a) sa tur. suf. -li (-*li*):

brkanlija	kolalije	šibalija	Maglajlija
dangubli	medenlija	treptelija	Mostarlija
dugajlija	novajlija	troškali	Novalija
fakultetlija	obrazli	urokli	Travniklija
gárli	perali	zlatali	Višegradlija itd
granalija	pubertetlija	ženiklija	
gužvalija	strukali	Bečlija	
jeftinlija	šeširlija	Beogradlija	

b) sa tur. suf. *-lik (-lık, -luk, -lük)*:

bezobrazluk	magaraluk	obješenjakluk	prostakluk
domazetluk	majstorluk	obrazluk	svinjaluk
đavoluk	nestašluk	pasjaluk	šibaluk
kremenluk	ništavluk	poganluk	tvrdičluk itd.
lopovluk	nitkovluk	stremenluk	

c) sa tur. suf. *-ci (-ci, cu, -cü), -çi (-çi, -cu, -çü)*:

bombondžija	hvaldžija	mirdžija	provodadžija
bunadžija	intereščija	piradžija	račundžija
darovadžija	ispindžija	pljačkadžija	sijeldžija
globadžija	krpedžija	pratidžija	siledžija
govordžija	larmadžija	prelendžija	tramvajdžija itd.

d) sa tur. suf. *-lama*:

korašlama (od koraklama, koračlama pa korašlama)
zavrzlama
grušalam itd.

Nekoliko riječi je napravljeno sa persijskim sufiksima *~-dār*«, *~-kār*, *-ker*« i *»i*«, kao:

čuvadar pogančer Drvenija itd.

12 — Turcizmi — hibridne riječi, kombinovane sa našim prefiksima, i ostali oblici hibrida

a) Neke naše kovanice nastale su dodavanjem našeg prefiksa *»ne-*« turskim riječima: nebaht, nerahat, nevakat itd.

b) Mnoštvo našh glagola napravljeno je od turcizama pomoću naših prefiksa: *»na-*«, *»o-*«, *»po-*«, *»pre-*«, *»pri-*«, *»pro-*«, *»raz-*«, *»s-*«, *»u-*«.

c) Ima nekih složenica u kojima je jedna komponenta turska, a druga naša, kao: aligrah, habernósa, kozbaša, mačkot, majstor-baša, težakbaša itd.

d) Interesantan je turcizam *»rugábet*«, napravljen od naše riječi *»rugoba*« po uzoru na turski, odnosno arapski oblik.

Tabela br. 1

TRANSKRIPCIJA ARAPSKOG PISMA

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
elif: hemze: .	<i>a</i>	' — a — a	' — a (<i>'a, 'ä, 'i, 'u</i>)	' — a (<i>a, e, i, u</i>)
ب	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>	<i>b</i>
پ	<i>p</i>	<i>p</i>	—	<i>p</i>
ت	<i>t</i>	<i>t</i>	<i>t</i>	<i>t</i>
ث	—	<i>s</i>	<i>t̤</i>	<i>ṯ</i>
ذ	<i>dž</i>	<i>c</i>	<i>ğ</i>	<i>ğ</i>
ج	<i>č</i>	<i>ç</i>	—	<i>č</i>
ح	<i>h</i>	<i>h</i>	<i>ḥ</i>	<i>ḥ</i>
خ	—	<i>h</i>	<i>ḫ</i>	<i>ḫ</i>
د	<i>d</i>	<i>d</i>	<i>d</i>	<i>d</i>
ذ	—	<i>z</i>	<i>ḏ</i>	<i>ḏ</i>
ر	<i>r</i>	<i>r</i>	<i>r</i>	<i>r</i>
ز	<i>z</i>	<i>z</i>	<i>z</i>	<i>z</i>
ژ	<i>ž</i>	<i>j</i>	—	<i>ž</i>
س	<i>s</i>	<i>s</i>	<i>s</i>	<i>s</i>
ش	<i>š</i>	<i>ş</i>	<i>š</i>	<i>š</i>
ص	—	<i>s</i>	<i>ṣ</i>	<i>ṣ</i>
ض	—	<i>d</i>	<i>ḍ</i>	<i>ḍ</i>
ط	—	<i>t (d)</i>	<i>ṭ</i>	<i>ṭ</i>
ظ	—	<i>z</i>	<i>ẓ</i>	<i>ẓ</i>
ع	—	'(<i>a, i, u</i>)	'	'

Arapska slova	Srp. hrv. latinica	Turski	Arapski	Persijski
ع	g	g — ğ	g	ğ
ف	f	f	f	f
ق	k	k	q	q
ك (kâf-i arebi)	k	k	k	k
گ (kâf-i farisi)	—	g	—	g
ک (ince kef)	—	ğ — v	—	—
ک (sağır kef)	—	n	—	—
ل	l	l	l	l
م	m	m	m	m
ن	n	n	n	n
و	v	v	w	w
هـ	h	h	h	h
ی	j	y	y	y
vokali	a	a	a	a
	e	e	e, ä	e
	i	i — ı	i	i
	o	o — ö	—	o
	u	u — ü	u	u — ü
Znak duljine	—	^	—	—

Napomena: Turski tekstovi (riječi) su transkribovani današnjom turskom latinicom. Za arapske i persijske riječ uzeta je transkripcija koju je usvojio Orijentalni institut u Sarajevu za svoje publikacije.

U turskom jeziku znak ^ često ima svrhu da naglasi da konsonant koji pred njim stoji treba umekšano izgovarati.

KRATICE

- A de Cihac = A. de Cihac: *Dictionnaire d'etymologie Daco-Romane Elements Slaves, Magyars, Tures, Greces moderner et Albanas*, Francfort, 1879.
- adj. = adjektiv
- adv. = adverb
- adv. zn. = adverbno značenje
- ak. = akuzativ
- A. N. = Alija Nametak: *Muslimanske junačke pjesme*, Sarajevo, 1941.
- Andrić = Ivo Andrić: *Most na Žepi*, izd. »Prosveta«, Beograd, 1947.
- Andrić, Prip. = Ivo Andrić: »*Pripovetke*«, S. K. Zadruga, Beograd, 1931.
- aps. superl. = apsolutni superlativ
- A. Rasim = Ahmed Rasim: *Osmanli Tarihi*, Istanbul, 1328—1330. (1912—1914)
- ar. = arapski
- ar.-pers. = složenica od arapske i persijske komponente
- ar.-tur. = složenica od arapske i turske komponente
- asir. = asirski
- Ašikl. = Ašiklije — muslimanske sevdalinke iz Bosne i Hercegovine, sakupio Abdul-Hak, Sarajevo, 1914.
- augm. = augmentativ

- A. Vefik = Ahmet Vefik paša: *Lehce-i Osmani*, Constantinopol, 1306. (1890)
- Bajr. = Dr Fehim Bajraktarević: *Pregršt pjesama iz bosanskog Skoplja*, Etn. Institut SAN, knj. 11, Beograd, 1960.
- Barić = Dr Henrik Barić: *G. Elezović, Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta*, »Prilozi«, knj. XV, Beograd, 1935.
- Beh. = »Behar« Sarajevo
- Berneker = Dr Erich Berneker: *Slavisches etymologisches Wörterbuch*, B. I, Heidelberg, 1913.
- Bilten = Bilten Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu
- Blau = Dr Otto Blau: *Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler*, Leipzig, 1868.
- bukv. = bukvalno značenje
- coll. = zbirna imenica
- Cook = James Cook: *Putovanja oko svijeta*, 2. izd., »Pokoljenje«, Zagreb, 1951.
- č. = čitaj!
- Čajkan. = V. Čajkanović: *Srpske narodne umotvorine*, I, Beograd, 1927.
- Čolak. = E. Čolaković: *Legenda o Ali-paši*, Zagreb, 1944.
- Čorović = Dr Vl. Čorović: *Historija Bosne*, izd. SAN, Beograd, 1940.
- Dedijer = Dr J. Dedijer: *Hercegovina*, Srp. etn. zb. XII, Beograd, 1909.
- Delić = M. R. Delić: *Sokolović, Sarajevo*, 1927.
- demin. = deminutiv
- Devajtis = M. Rodjeričevna: *Devajtis*, 2. izd., »Novo Pokoljenje«, Beograd, 1953.
- Ebüzzija = Ebüz-Ziya Tevfik: *Lûgat-i Ebüz-Ziya*, Istanbul, 1306. (1890)
- elat. = elativ

Elezović	= Gliša Elezović: <i>Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta</i> , sv. I, Beograd, 1932. i sv. II, Beograd, 1935.
engl.	= engleski
Esih	= Dr Ivan Esih: <i>Turcizmi</i> , Zagreb, 1942.
Et. zb.	= Etnografski zbornik SAN, Beograd
f.	= femininum
fig.	= figurativno
F. J.	= <i>Narodne pjesme bosanske i hercegovačke</i> , skupio Ivan Franjo Jukić i Ljubomir Hercegovac (Fra Gr. Martić), sv. I, Pjesme junacke, Osijek, 1858.
F. K.	= Dr Friedrich Kraus: <i>Smailagić Meho</i> , Dubrovnik, 1886.
franc.	= francuski
fut.	= futur
Gajret	= časopis koji je izdavalo muslimansko kulturno društvo Gajret u Sarajevu
gl.	= glagol
GL EI	= Glasnik Etnografskog instituta SAN, Beograd
GL EM	= Glasnik Etnografskog muzeja, knj. XXI, Beograd, 1958, str. 18, »Pirotsko ćilimarstvo i njegove veze sa istokom«
grč.	= grčki
GZM	= Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu
hibr. r.	= hibridna riječ
hipok.	= hipokoristik
Hirtz, Rječnik	= Dr Miroslav Hirtz: <i>Rječnik narodnih zooloških naziva</i> , izd. JAZU, Zagreb, 1938.
imp.	= imperativ
imperf.	= imperfekt
ind.	= indijski
indecl.	= indeklinabilan
interj.	= interjekcija
Isl. Ansikl.	= <i>Islam Ansiklopedisi</i> , Istanbul, A—K

iskr.	= iskrivljeno
Isl. Sv.	= <i>Islamski Svijet</i> , list, Sarajevo
Ist. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Istočno blago</i> , sv. I, Sarajevo, 1896. i sv. II Sarajevo, 1897.
I. Z.	= Rukopisna zbirka narodnih pjesama Matice Hrvatske (24), sabrao po Bosni i Hercegovini Ivan Zovko, 4 sveske po 250 pjesama
I. Z. Herceg.	= I. Zovko: <i>Hercegovke i bosanke</i> — Sto najradije pjevanih ženskih pjesama, sv. I, Sarajevo, 1888.
izft.	= izafetska konstrukcija, genitivna veza
izv.	= izvedeno, izvedenica
izvor.	= izvorno, korijenski
j.	= jezik
Jakšić	= Đ. Jakšić: <i>Dela I—IV</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
jerm.	= jermenski
jevr.	= jevrejski
jusjur.	= jusjurandum
Kašik.	= N. Kašiković: <i>Narodno blago I—III</i> , Sarajevo, 1927.
K. Hörm.	= Narodne pjesme muslimana u Bosni i Hercegovini, saobrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, 1888—1889.
K. H.	= Narodne pjesme muslimana u BiH, sabrao Kosta Hörmán, knj. I i II, Sarajevo, izd. 1933.
kin.	= kineski
knjiž.	= književno
Kočić	= P. Kočić: <i>Dela I—II</i> , Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
komp.	= komponente
kompar.	= komparativ
konjunk.	= konjunkcija

- kor. = korijen
- Korsch = Theodor Korsch: *Fr. Miklosich, Die türkischen Elemente ...*, Afs Ph, Berlin, sv. VIII i IX
- Kraelitz = Fridrich v. Kraelitz: *Corollarien zu Fr. Miklosich »Die türkischen Elemente ...*, Wien, 1911.
- Kreš. Vodovodi = H. Kreševljaković: *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939.
- Kreš. Čizm. obrt = H. Kreševljaković: *Čizmehadžijski obrt i stara građanska obuća u BiH*, Naučno društvo BiH, Radovi III, Sarajevo, 1955.
- Kreš. Kapetarije = H. Kreševljaković: *Kapetanije u BiH*, Naučno društvo BiH, Sarajevo, 1954.
- Kreš. Esnafi = H. Kreševljaković: *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958.
- Kreš. Sar. čarš. = H. Kreševljaković: *Sarajevska čaršija, njeni esnafi i obrti za osmanlijske uprave*, Zagreb, 1927. (poseban otisak iz »Narodne starine«)
- Kurt = M. Dž. Kurt: *Muslimanske hrvatske narodne ženske pjesme I*, Mostar, 1902.
- l. = lice (gramatičko)
- lat. = latinski
- Laz. = L. K. Lazarević: *Pripovetke*, S. K. Zadruga, Beograd
- Lord = *Srpskohrvatske junačke pjesme*, skupio Milman Parry, uredio Albert Bates Lord, knj. II, Novi Pazar, Srp. hrv. tekstovi sa uvodom i primedbama urednika, izd. SAN i Harvard University Pres. (SAD), Beograd i Kembridž, 1953.
- L. Osmani = Ahmed Vefik: paša: *Lehce-i Osmani*, Constantinopol, 1306. (1890)
- m = masculinum
- madž. = madžarski
- mal. = malajski

Marjan.	= Dušan Marjanović: <i>Turske reči u srpskom jeziku</i> , rukopisna zbirka SAN, R 316—78
Meyer	= Gustav Meyer: <i>Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache</i> , Strassburg, 1831.
metafor. zn.	= metaforičko značenje
M. encikl.	= Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959
M. H.	= Izdanja Matice Hrvatske: <i>Hrvatske narodne pjesme</i> , I 1896, II 1897, III 1898, IV 1899, V 1909, VI 1914, VII 1929, VIII 1939, IX 1940, X 1942.
Miklošić	= Dr Franz Miklosich: <i>Die türkischen Elemente in den südost- und ost-ewropäischen Sprachen</i> , I—II Häfte (1884), Nachtrag I—II (1888—1890), Wien
Miodrag.	= J. Miodragović: <i>Narodna pedagogija u Srba</i> , Beograd, 1914.
Mladenov	= Dr Stefan Mladenov: <i>Rečnik na tuđžite dumi v blgarskijat jezik</i> , Sofija, 1947.
mong.	= mongolski
Maštr.	= Ljubomir Maštrović: <i>Rječničko blago ninskog govora</i> , Radovi Instituta JA u Zadru 3, Zagreb, 1957, str. 423—461
musl.	= muslimanski
Muz. zap. Inst.	= Muzički zapis Instituta za proučavanje folkloru u Sarajevu (sada Odsjek za duhovnu kulturu Zemaljskog muzeja)
n	= neutrum
Nar. bl.	= Mehmedbeg Kapetanović Ljubušak: <i>Narodno blago</i> , Sarajevo, 1888.
nar. gov.	= narodni govor
nar. izr.	= narodna izreka
nar. posl.	= narodna poslovice
neg.	= negativni oblik
ngrč.	= novogrčki

N. K.	= Nikola T. Kašiković: <i>Narodno blago</i> , I, Sarajevo, 1927.
nom. action.	= nomen actionis
nom. agent.	= nomen agentis
nom. intensit.	= nomen intensitatis
nom. instrum.	= nomen instrumenti
nom. loci	= nomen loci
num.	= numerus
njem.	= njemački
ob. gov.	= obični, saobraćajni govor
optat.	= optativ
osn. zn.	= osnovno značenje
Osvit	= »Osvit«, knj. II, Mostar, 1899.
part.	= particip
part. a.	= particip aktiva
part. fut.	= particip futura
part. imperf.	= particip imperfekta
part. perf.	= particip perfekta
part. pas.	= particip pasiva
part. prez.	= particip prezenta
partik.	= partikula
pas. oblik	= pasivni oblik
perf.	= perfekt
pers.	= persijski
pers.-tur.	= složenica od persijske i turske komponente
Petran.	= B. Petranović: <i>Srpske narodne pjesme u BiH</i> , Beograd, 1867.
pl.	= plural
pl. t.	= plural tantum
POF	= Prilozi za orijentalnu filologiju (časopis Orijentalnog instituta u Sarajevu)
pogrd.	= pogrdno
pok. zamj.	= pokazna zamjenica
postpoz.	= postpozicija
posv. z.	= posvojna zamjenica

poz. oblik	= pozitivni oblik
pref.	= prefiks
pren. sm.	= u prenesenom smislu
prepoz.	= prepozicija
prez.	= prezent
prez. osn.	= prezentska osnova
Prilozi	= Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, časopis, Beograd
pron.	= pronomen
r.	= riječ
Radić	= Dr Ante Radić: <i>Naši turci</i> , »Novi Behar«, XIII—1940, br. 19—22
Radloff	= Dr W. Radloff: <i>Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus</i> , St. Petresbourg, 1887.
Rečnik SAN	= Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, knj. I, Beograd, 1959.
reflex. oblik	= refleksni oblik
Resimli Kam.	= Ali Seydi: <i>Resimli Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1330. (1914)
Rj. JAZU, Rj. Ak.	= Rječnik Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
Rom.	= Romani X-100, M. Leban: <i>Tri oka</i> , juli 1961, Novi Sad
rus.	= ruski
Salahi	= Mehmed Salâhi: <i>Kamus-i Osmani</i> , Istanbul, 1313—1322. (1897—1906)
sanskrt.	= sanskrteki
S. B.	= Dr Safvetbeg Bašagić: <i>67 pjesama junačkih i ženskih iz sarajevskog kraja</i> (1894), rukopis JAZU, Odsjek za narodnu književnost
Sevd.	= Hamid Dizdar: <i>Sevdalinke</i> , izbor iz bos. herc. narodne lirike, Sarajevo. 1944.
sing.	= singular
sir.	= sirijski

- Skok == Dr Petar Skok: *Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku*, »Slavia«, Praha. 1937—1938.
- Skot == Valter Skot: *An Gajerštajen*, »Novo Pokolenje«, Beograd, 1953.
- skr. == skraćeno
- slov. == slovenski (iz nekog od slovenskih jezika)
- slož. == složenica
- sr. == sravni
- S. S. == *Ljubavne narodne pjesme u Bosni i Hercegovini*, Seljačka Sloga, Sarajevo, 1953.
- Stanoj. == Mih. M. Stanojević: *Kroz Bosnu i Hercegovinu*, Beograd, 1902.
- staronjem. == staronjemački
- st. egip. == staroegipatski
- st.grč. == starogrčki
- suf. == sufiks
- superl. == superlativ
- supst. == supstantiv
- Šantić == A. Šantić: *Dela*, Biblioteka srpskih pisaca, I—III
- Šol. == M. Šolohov: *Tihi Don*, knj. I i II, izd. »Narodna prosvjeta«, Sarajevo, 1954.
- španj. == španjolski
- Š. Sami == Šemsuddin Sami: *Kamus-i Türki*, Istanbul, 1317. (1901)
- tal. == talijanski
- tatar. == tatarski
- tur. == turski
- tur.-pers. == složenica od turske i persijske komponente
- tzv. == takozvani
- usp. == usporedi
- v. == vidi
- Vasmer == Max Vasmer: *Rusisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1950—1958, Carl Winter-Universitäts-Verlag.

- Vesel. = J. Veselinović: *Dela* I—IV, Biblioteka srpskih pisaca, Beograd
- V. M. = Vlado Milošević: *Bosanske narodne pjesme*, I, Banja Luka, 1954.
- Vuk = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne pjesme*, I, 1953, II, 1953, III, 1954, IV, 1954, izd. »Prosveta«, Beograd, V, 1898, VI, 1899, VII, 1900, VIII, 1936, IX, 1936, izd. Državne štamparije, Beograd
- Vuk, Posl. = Vuk Stef. Karadžić: *Srpske narodne poslovice*, Beč, 1849.
- Vuk, Rječnik = Vuk Stef. Karadžić: *Srpski rječnik*, Beograd, 1898. i 1935.
- vulg. = vulgo
- zamj. = zamjenica
- zap. Inst. = zapis Instituta za proučavanje folklora u Sarajevu
- Zb. = Zbornik sa narodni život i običaje Južnih Slovena, JAZU, Zagreb
- Zemбилj = S. Skarić: *Zemбилj* — šala i maskara, knj. II, Sarajevo, 1908. i knj. III, Sarajevo, 1936.
- Zenker = Dr Julius Theodor Zenker: *Türkisch — arabisch — persisches Handwörterbuch*, Leipzig, 1866—1876.
- Zmaj = J. Jovanović Zmaj: *Prepevi i prevodi*, izd. »Prosveta«, Beograd, 1951.
- ž. = ženski

LITERATURA

- Bakotić, Dr Lujo: Rječnik srpskohrvatskog književnog jezika. Beograd, 1936..
- Barić, Dr Henrik: G. Elezović, Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta (Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XV, Beograd, 1935, sv. I i II, str. 270—290).
- Bedevian, Armenag K.: Illustrated Palyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Languages, Cairo, 1963.
- Belović-Bernadžikowska, Jelica: Građa za tehnički rječnik ženskog ručnog rada (zaseban prilog »Školskog vjesnika«, Sarajevo, 1898).
- Berneker, Dr Erich: Slavisches etymologisches Wörterbuch, Band I, A—L, Heidelberg, 1913.
- Blau, Dr Otto: Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler, Leipzig, 1868.
- Čorović, Dr Vladimir: Pamučinova zbirka turcizama, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1910, str. 173.
- Devellioğlu, Ferid: Türk argosu, (TDK), Istanbul, 1945.
- Đerić, Dr Vasilije: Arbanske riječi u srpskom jeziku (prema Gustavu Meyer-u EW der albanischen Sprache, Strassburg, 1891) — Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. VII, Beograd, 1927, str. 23—30 i »Još nešto o arbanskim riječima u srpskom jeziku« — Prilozi, X, 1930, str. 42—49.
- Esih, Dr Ivan: Turcizmi — rječnik turskih, arapskih i perzijskih riječi u hrvatskom književnom jeziku i pučkom govoru, Zagreb, 1942.

- Elezović, Gliša: Rečnik kosovsko-metohijskog dijalekta, sv. I (Srpski dijalektološki zbornik, SAN, knj. IV), Beograd, 1932. i sv. II (knj. VI) i Ispravci i dopune, Beograd, 1935.
- Elezović, Gliša: Moj odgovor na ocenu: H. Barić, Rečnik kos. metoh. dijalekta od G. E. (Južnoslovenski filolog, knj. XIV, str. 181—235, Beograd, 1935).
- Filipović, Dr Milenko: »Život i običaji naroda u Visočkoj nahiji«, Snp. Et. zb. SAN, LXI.
- Glück, Dr Leopold: Medicinska narodna terminologija u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1898.
- Gombocz, Zoltan — Melich, Janos: Lexicon Critico — Etymologicum Linque Hungaricae »Magyar Etymologici Szotar«, Budapest, 1914.
- Hony, H. C.: Türkisch-English dictionary, with the advice of Fahir iz Oxford University Press, 1947.
- Hüseyin Kâzım Kadri: »Türk lûgati«, Istanbul, 1928—1945. İslam Ansiklopedisi, Istanbul, A—K, 1940—1956.
- Ibni Manzur Âbdul-Fađl Ğamaluddın: Lisânu-l-'Arab, Kairo, 1300—1308. hidž.
- Iveković, Dr F. — Broz, Dr Ivan: Rječnik hrvatskog jezika, sv. I—II, Zagreb, 1901.
- Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu: Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, Zagreb, A—S (1880—1955).
- Karadžić Vuk Stef.: Srpski rječnik, izd. Beograd, 1935. i 1898.
- Kaşgarlı, Mahmut: Divanü Lûgat-ı Türk (Divanü Lûgat-ı Türk tercümesi, çeviren: Besim Atalay), c. I—III i Endeks, Ankara, 1939—1943.
- Kerestedjijan, Bedros: Dictionnaire Étymologique de la Langue Turque, Londres, 1912.
- Kieffer, J. D. — Bianchi, T. H.: Dictionnaire Turc-Français, Paris, 1835.
- Klaić, Dr Bratoljub: Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1951, 1958.
- Knežević, Antor: Die Turzismen in der Sprache der Kroaten und Serben (Slavisch-Baltisches Seminar der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster — Westf., 1962.

- Korsch, Theodor: Fr. Miklosich, »Die türkischen Elemente« itd., Archiv für slavische Philologie, Berlin, sv. VIII, 637—651, IX, 487—520, 653—682.
- Koşay, Hamit — Aydın, Orhan: Anadilden derlemeler, II, (TDK), Istanbul, 1952.
- Kraelitz-Greifenhorst, Fridrich: Corollarien zu F. Miklosich's »Die türkischen Elemente in den südost-und ost-europäischen Sprachen«, Wien, 1911. (Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. phil.-hist. Kl., 166 B, 4. Abh.).
- Kreševljaković, Hamdija: Kazandžiski obrt u Bosni i Hercegovini, GZM, Sarajevo, 1951.
- Kreševljaković, Hamdija: Sarajevska čaršija, njeni esnafi i obrt za osmanlijske uprave, Narodna starina, Zagreb, VI, 1927.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini (1463—1878), Zbornik za narodni život i ob. J. Slovena, Zagreb, XXX, 1935.
- Kreševljaković, Hamdija: Esnafi i obrt u Bosni i Hercegovini (1463—1878), II, Mostar, — Zb. za nar. ž. i ob. J. Slovena, Zagreb, 1951.
- Lokotsch, Dr Karl: Etymologisches Wörterbuch der europäischen (germanischen, romanischen und slawischen) Wörter orientalischen Ursprungs, Heidelberg, 1927.
- Mala enciklopedija, »Prosveta«, Beograd, 1959.
- Malý, Karlo: Zur Kenntnis der Flora der bosnisch-herzegovinischen Bauerngärten mit Ausnahme der Nutzplanzen, GZM, Sarajevo, XLVIII, 1936, str. 3—15.
- Mažuranić, Vladimir: Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik, izd. Jug. Akademije znan. i umjetn., Zagreb, 1908—1922. i Dodaci uz Prinose, Zagreb, 1923.
- Mehmed Zeki Pakalın: »Osmanlı tarih deyimeleri ve terimleri sözlüğü«, I, Istanbul, 1946.
- Meyer, Gustav: Etymologisches Wörterbuch der albanischen Sprache, Strassburg, 1891.
- Miklosich, Dr Franz: Die türkischen Elemente in den südost-und ost-europäischen Sprachen, I—III. Hälfte (1884) i Nachtrag I—II (1888—1890), Wien.
- Minerva, Leksikon, Zagreb, 1936.

- Mladenov, Dr Stefan: Rečnik na čuždite dumi v blgarskijazet
jezik, Sofija, 1947.
- Naci, Muallim: Lûgat-i Naci, Istanbul.
- Popović, Đorđe: Turske i druge istočanske reči u našem jeziku, Glasnik srpskog učenog društva, knj. 59, Beograd, 1884, str. 1—275.
- Popović, Đorđe: Rečnik srpskoga i nemačkoga jezika, Pančevo, 1881.
- Pravopisni rječnik, izd. Pravopisne komisije, Zagreb—Novi Sad, 1960.
- Salahi, Mehmet: Kamus-i Osmanî, sv. I—IV, Istanbul, 1313—1322. (1897—1906).
- Samî, Şemseddin: Kamus-i Türkî, Istanbul, 1317. (1901); Kamusu-l-âlam, Istanbul, sv. I—VI, 1306—1314. (1890—1898).
- Seydi, Ali: Resimli Kamus-i Osmanî, Istanbul, 1330. (1914).
- Sikirić, Dr Šaćir: Gramatika perzijskog jezika, Sarajevo, 1951.
- Skok, Dr Petar: Prilozi proučavanju turcizama u srp. hrv. jeziku, »Slavia«, ročnik XV (1937-38), Praha, str. 166—190, 336—366, 481—505.
- Sućeska, Dr Avdo: »Ajani u društveno političkom sistemu Turske države« (posebni otisak iz časopisa »Pregled« 1—2) Sarajevo, 1960.
- Šulek, Dr Bogoslav: Jugoslavenski imenik bilja, Zagreb, 1879.
- Tevfik Ebüz-Ziya: Lûgat-i Ebüz-Ziya, Istanbul, 1306. (1890).
- Tibrizi, Hüseyin ibni Halef: Burhan-i Kati' (Kamusu-l-Acem), izd. na tur. od Aynıtah Ahmet Asima, Istanbul, 1287. (1871).
- Tumač turskim, arapskim i perzijskim riječima, koje narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje, Sarajevo, 1895.
- Turcizmi u Bosni, Sarajevo, 1881.
- Türk Dil Kurumu: İmlâ kılavuzu, Istanbul, 1941; Türkçe Sözlük, ikinci baskı, Ankara, 1955; Türkiye'de Halk Ağzından SÖZ DERLEME DERGİSİ, Cilt I—IV, 1939—1951, Istanbul.
- Zenker, Dr Julius Theodor: Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch, Leipzig, 1866—1876.
- Vefik paşa, Ahmet: Lehce-i Osmanî, Constantinopel, 1306. (1890).
- Vujaklija, Milan: Leksikon stranih riječi i izraza, Beograd, 1937. i 1954.

RJEČNIK

A

aar, ár, v. ahar.

āba f (ar.) 1. *domaće sukno (čoha je ljepše i mekše kupovno, a aba grublje i deblje domaće sukno; »Sve na njemu od abe haljine« (M. H. III 102);*
2. *ogrtač, skrojen od abe; »Dok mi je a b e, ne bojim se age« (Vuk, Posl. 65).*

< tur. aba < ar. abā.

V. abadžija, abadžiluk, abadžinka, abaija, abenjača, abenjak.

ābāb, v. ahabab

Ābadžić, v. abadžija

ābadžija m (ar.-tur.) 1. *suknar, zanačija koji izrađuje odijela ili predmete od abe;*

2. *trgovac koji prodaje izradvine od abe. — Od ove riječi je nastalo prezime A b a d ž i ć.*

< tur. abacı (aba-ci), aba (v.)

+ tur. suf. -ci.

Ābadžiluk v. abadžiluk

ābadžiluk i abadžiluk m (ar.-tur.)

1. *abadžijski zanat;*

2. *dio čaršije gdje se nalaze radnje abadžija. — A b a d ž i l u k je ulica u Sarajevu koja vodi od Baščaršije do Careve čuprije, s istočne strane Brusa-bezistana.*

< tur. abacılk (aba-ci-lk), abadži (ja) (v.) + tur. suf. -lik.

ābadžinka f, abadžijska igla.

< abadži (ja), v.

abāha, abāhija, v. abaija

abāija, abāhija, (abāha, abāja, abājlija, habāija, abráhija) f (ar.), *sukneni (abeni) konjski pokrivač, koji se stavlja preko sedla. Može biti i od druge vrste tkanine, a ipak se ovako naziva. Ako je abaija vezena, zove se pūli-abāija, pūli-abāhija. »Ko je begu vezo abahiju« (M. H. III. 445); »Dobro meni opremi dogata, / prekrij njega puli abaijom« (K. H. II 18); »Na konju mu bijela abaha« (Beh. III 29); »i na konju od zlata abaju (Beh. II 76); »ja ću dati tvoju abajliju / što sam tebi kod babajka vezla« (Vuk II 651); »A po njemu sedlo osmanliju, / A na sedlu krzli habaiju« (Vuk VI 123); »Pa preloži pulu abrahiju, / Zlatna pera biju niz dogata« (Lord 16).*
< abai, aba (v.) + ar.-pers. suf. -ī (-iyy)

abāja, abājlija, v. abaija

abánija f (tur.) 1. *platno posebne vrste po kome su svilom vezene grane, a upotrebljava se za ženske marame i za čalme, tzv. šarene ahmedije;*

Abās

2. ženska marama — povezača od takvog platna. Poznate su bile hindske i šamske abanije. — »Oblačila bilu anteriju, a zavila bilu abaniju« (M. H. X 101).

< tur. *abanı*.

Abās -āsa, **Abāz** -āza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. 'Abbās, lično ime. »lav«.

Abāsa (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. 'Abbāsā, lično ime, »lavica«.

ābdal *m* (ar.) *glupak, naivčina*.

< tur. *abdāl*, istog značenja

< ar. pl. *ābdāl*, sing. *bādāl* i *bādīl*, »zamjena«. V. budāla.

ābdes, v. **abdest**.

abdesšana, avdesšana *f* (pres.). 1. posebno mjesto u starim bosanskim kućama gdje se uzima abdest;

2. mjesto gdje se gubi abdest — nužnik.

< tur. *abdesthane* < pers. *ābdest-hāne*), v. komp. *abdest* i *hane*.

abdesli, avdesli, indecl. adj. (pers.-tur.), »pod abdestom«, čovjek koji ima (koji je »uzeo«) abdest.

— »Jesi li abdesli, hoćemo li u džamiju« (u ob. gov.).

< tur. *abdestli*, *abdest* (v.) + tur. suf. -li.

abdeslija, avdeslija *f*. (pers.-tur.) marama za brisanje lica i ruku poslije ritualnog umivanja — abdesta.

< *abdesli* (v.) + srp. hrv. nastavak »-ja«.

abdesluk, avdesluk, abdestluk, avdestluk *m* (pers.-tur.), posebno mjesto u kući gdje se uzima abdest. — »Na abdestluk abdest uzimao«, (K. H. I 241).

< tur. *abdestlik* (*abdest-lik*), *abdest* (v.) + tur. suf. -lik.

abdesna māhrama, v. *marama*.

ābdest, ābdes, āvdest, āvdes, hāvdes *m* (pers.), *pranje (ritualno umivanje) lica, ruku do laktova i nogu do članaka, ispiranje usta i nosa i potiranje mokrom rukom po vratu, ušima i tjemenu glave, što je kod muslimana vjerski obavezno prije molitve — namaza*. — *Abdest* uze na vodi bunaru« (M. H. III 20); »Ona uze turski avdest na se« (Nar. bl. 243); »Drugom draga avdes uzimaše, / Trećem draga dušeke steraše« (Vuk V 365); »Pa skočila, hāvdes udarila, / Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15).

< tur. *abdest* < pers. *ābdest* (*āb-dest*), *āb*, »voda«, *dest* »ruka«.

V. *abdesšana, abdesli, abdeslija, abdesluk, abdestati* se, *abdest* uzeti, *abdest* izgubiti, *abdesna māhrama*.

abdestati se, avdestati se — *ām, uzimati abdest; v. abdest*.

ābdest izgubiti, ābdest pokvariti -im, *kaže se ako se što učini ili ako se pojavi ono što kvari raniji abdest i izaziva potrebu da se ponovno »uzme«* (napr.: spavanje, vršenje nužde, krvarenje na koži, itd.) v. *abdest*.

ābdest uzeti, ābdest uzimati, *izvršiti ritualno pranje pred molitvu*. — »Pa prihvati kalajli ibrika, pa uzima turski avdest na se« (B. V. 1892. 155). V. *abdest*.

Abdija, Avdija indecl. **Abdi, Avdi** *m* (ar.), *musl. muško ime; skraćeno od Abdūlah* (v.). Ako se uz ovo ime doda kakva titula, onda se redovno izgovara i piše **Abdi** (**Avdi**) i titula se spaja crticom: **Abdi-beg** ili potpuno srašćuje: **Abdibeg**.

< tur. *Abdi* < ar. *ʿAbdī*, skraceno od *ʿAbdu-llāh*.

ʿAbduka, v. *Abdulah*

ʿAbdullāh, **ʿAbdullāh**, **ʿAvdullāh** — áha (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-llāh*, lično ime. »božji rob, božji sluga«; ar. *ʿabd* »rob« i *ʿAllāh* »Bog«.

Hipok: *ʿAbdija*, *ʿAvdija*, *ʿAbduka*, *ʿAvdan*, *ʿAvdo*, *ʿAvdič*.

ʿAbdulātif, **ʿAbdullātif** -ifa (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Laṭif*, lično ime. »rob Dobroga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Laṭif* »Dobri«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdulāziz -iza (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Azīz*, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Azīz* »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdulfetāh -áha (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Fettāh*, lično ime. »rob Sudije« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Fettāh* »Sudija«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdulhāmid (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Hamīd*, lično ime. »rob Hvaljenoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Hamīd* »Hvaljeni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdulkādir (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Qādir*, lično ime. »rob Moćnoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Qādir* »Moćni«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdumēdzid -ida (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Megīd*, lično ime. »rob Časnoga, Plemenitoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Megīd* »Časni, Plemeniti«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdumēlik (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Mālik*, lično ime. »rob Gospodara« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Mālik* »Gospodar«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdulvēhāb -ába (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-l-Wāhhāb*, lično ime. »rob onoga koji poklanja i oprašta« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Wāhhāb* »onaj koji poklanja i oprašta«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdurāhim, **ʿAvdurāhim**, **ʿAbdurāhim** -ima (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-r-Raḥīm*, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Raḥīm* »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdurāhmān, **ʿAvdurāhmān**, **ʿAbdurāhmān** -ána (ar.); *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-r-Raḥmān*, lično ime. »rob Milostivoga« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Raḥmān* »Milostivi«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿAbdurezāk, **ʿAbdurrezāk** -úka (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *ʿAbdu-r-Rāzzāq*, lično ime. »rob onoga koji svemu daje nafaku« (naime Boga); ar. *ʿabd* »rob«, *ʿAl-Rāzzāq* »onaj koji svemu daje nafaku«, jedno od tzv. božjih »lijepih imena«.

ʿabdusalātín, v. *avdisalatin*

ʿAbduselām, **ʿAbdusselām** -áma (ar.), *musl. muško ime*.

abënjača

< ar. *Abdu-s-Sälām*, lično ime, »božji rob«; ar. *abd* »rob«, *Āl-Sälām* »koji je daleko od svake mane i ograničenja«, jedn. od tzv. božjih »lijepih imena«.

abënjača, v. abenjak

abënjāk -āka, *m*, abënjača *f*, *starinska kapa od abe* (obično je »na šiljak«). — »Na glavi su se nosile kape, zvane »abenjaci« i »fesovi«. Razlika između abenjaka i fesova je ta što su prvi bili od crvenog tanjeg sukna ili čohe, vrlo duboki; (GZM 1959. 14) — »Čelavoj glavi abenjak kapa« (Vuk, Posl. 324). Izv. od *abe* (v.)

āber, v. haber

abërnīk, v. habernik

Abid (ar.), *musl. muško ime*.

< *Ābid*, lično ime, »Pobožni«.

Abida (ar.), *musl. žensko ime*.

< ar. *Ābidā* (h), lično ime, »Pobožna«.

Abi-hājāt, v. Abu-hajat

ābonos i **abōnos** *m* (st. egip.) *eben*, *ebanovina*, *ebanovo drvo* (crno, veoma tvrdo i teško drvo), *Ebenus L.*

< ar. *ābnūs*, pers. *ābnūs* < grč. *ebenos* iz (st.) egipatskog.

ābraš, **ābreš** (ar.) 1. *pjegav, šaren konj* (sa bjelkastim ili sivkastim pjegama).

2. *čovjek pjegava lica*. Otud prezime *Abrāšević*.

3. *šara po čilimu ili sedžadi*.

< tur. *abraš* < ar. *ābrāš* »pjegav, šaren«.

V. *abrašast*, *abrašljiv*.

ābrašast, *adj.*, *sa bijelim pjegama na gubici ili ispod repa* (konj).

< *abraš* (v.)

Abrāšević, v. *abraš*

ābrāšljiv *adj.*, *pjegav, šaren* (konj).

< *abraš* (v.).

ābū, v. *ebu*

ābu-hājāt, **Abu-hājāt**, **Abi-hājāt**

-āta, *m* (pres.-ar.) 1. *vrelo voda života, vrelo neumrlosti*;

— »I drugih tekućih voda ima mnogo, ali voda što dolazi ispod brda Crnog izgleda kao *Abi-hajāt*« (Kreš. Vodovodi 20).

2. *Abu-hajāt se zvala jedna rav-nica na brežuljku u blizini Koz-je čuprije, oko 5 km od Sara-jeva, cestom Sarajevo—Pale*. »Kolika je *Abu-hajāt* jali-ja, / još je veća *Dženetića avli-ja*« (nar. pj.).

< tur. vulg. *abuhayat* (*ab-u-ha-yat*), »voda i život«, knjiž. *abi-hayat* < pers. *āb-i hayāt*, »vo-da života«; pers. *āb* »voda«, ar. *hayāt* »život«.

ābu-salātin, v. *habu-salatin*

ābu-zēmze -eta, *n* i *ābu-zēm-zem*, -a, *m* (pers.-ar.), *voda iz vrela Zemzem, koje se nalazi u blizini Čabe*. Ovu vodu donose hadžije u limenim kutijama sa hodočašća iz Meke. Čuva se kao sveta voda da bi se na smrtni napojio umirući, ili bar da mu se usne ovom vodom nakvase. < tur. vulg. *abu Zemzem* < pers. izft. *āb-i Zemzem*, pers. *āb* »voda« ar. *Zāmzām* »ime vrela (bunara) u blizini Čabe u Meki«.

āčīk (hāčīk), *adj.* i *adv.*, indecl.

(tur.), *otvoren, jasan, svijetao; nezastrt, nepokriven; — otvro-reno, jasno*. — »On iziđe na goru Petrovu, / otklena je *hāčīk*

pogledati, / Pogledati u Tursku Udbinu« (Vuk, Rječnik); U ob. gov.: *āčīk hāva* »vedrina, vedro nebo«; *āčīk kāhva* »kava koja nije prepržena, nego

ostavljena »prijaka«; âčik m á vi »otvorenoplave, svjetloplave boje« (»âčik mavi što ne plavi«); âčik dijete »otvoreno, slobodno dijete« itd.

< tur. açik < tur. gl. açmak »otvoriti«.

V. ačikluk, apačik.

ačikluk m (tur.), *otvorenost, jasnost, čistina, vedrina*. — »Žarko sunce na ačikluk bilo« (GMZ 1906. 357).

< tur. açıklık (açık-lık), v. ačik + tur. suf. -lik.

âčkôsum, v. âskosum

âće, -eta, n, *mladi at (konj)*. —

»Ti uzjaši aće — četvrtače« (Muz. zap. Inst. 62). Deminutiv od ât (v.).

Âcif, v. Akif

âda f (tur.), *riječno ostrvo*. —

»Azgin Vlašće od a de krvave«, (K. H. I 439). — *Ima više riječnih ostrva, pa i mjesta, nazvanih ovom riječi: Ada Ciganlija (na Savi), Ada Huga (niže Pančevačkog mosta), Smederevska Ada (istočno od ušća Morave), Ada (varošica u Bačkoj), Adakale (ostrvo na Dunavu, blizu Oršave) itd.*

< tur. ada »ostrvo«.

Ada Ciganlija, v. ada

adalet m (ar.), *pravednost, pravda, pravica*.

< tur. adalet < ar. adālā »pravednost, pravda«.

Adāleta (ar.), *musl. žensko ime*.

< ar. adālā (t) »pravednost, pravda«, prema tome: »Pravedna«.

ādāš, v. adeš

ādam m (jevr.), *čovjek, ljudsko biće*.

< tur. adam »čovjek«, v. porijeklo pod Adam.

Adem (jevr.), 1. *musl. muško ime*; 2. *po muslimanskom vjerovanju ime prvog čovjeka (prao-tac ljudski), koji je bio ujedno prvi božji vjerovjesnik (pej-gamber). Po bibliji Adam*.

< ar. Ādām < jevr. Adam »čovjek stvoren od zemlje«: »Zemljani«.

ādeš -a i ādāš, -āša m (tur.), *imenjak, istoimenjak*.

< tur. adaş (ad-daş), imenjak, tur. ad »ime« + tur. suf. daş.

âdet (hâdet) m (ar.), *običaj, navika; tradicija*. — »Ovaki je âdet u Bošnjaka« (K. H. I 69); »Ovaki je hâdet u latina, / Da đeveri noće sa devojkom« (Petrović 687); Nar. posl.:

»Koliko sela, toliko âdeta«.

< tur. âdet < adâ(t) »običaj«.

V. âdeta, âdetosum.

âdetâ, adv. (ar.), *obično; upravo*. — »Izgledaju âdeta ko kad su obukli sahan na glavu...« (Zembiļ II 86).

< tur. âdeta »prilično, upravo, gotovo«, < ar. âdetâ »po običaju«.

âdetôsum, adv. (ar.-tur.), *reda radi, običaja radi*.

< tur. âdet olsun, ar. adâ »običaj« + tur. olsun, imp. 3. 1. sing. od olmak »biti«.

adidâr, v. jadicâr

Adil (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. Ādil, lično ime, »Pravedni«.

Adila (ar.), *musl. žensko ime*.

< Adilâ, lično ime, »Pravedna«.

âdile-sâdile, adv. (tur.), *sve po redu, poimence i opširno, od početka do kraja*. — U ob. gov.: »Razvezao kazivati âdile-sâdile«.

admirāl

< tur. *adile sanile* (*ad-ile san-ile*) »s imenom i glasom (reputacijom)«; tur. *ad* »ime« i tur. *san* »slava, glas, popularnost, sa tur. postpoz. -ile («sa»); Slovo »n« u tur. *sanile* pretvoreno je kod nas u »d«, možda povodeći se za prvom riječi.

admirāl -āla, m (ar.), naziv za najviše činove u mornarici. Skraćeno od ar. *āmīru-l-bāhr*, »zapovjednik mora«; ar. *āmīr* »prvak, vođa, zapovjednik« i ar. *āl-bāhr* »more«.

ādum, v. hadum

adžāip, adžājip (i *adžāip, adžājip*) m, supst., a upotrebljava se i kao interj. (ar.), 1. nešto čudnovato, čudnovata stvar; 2. čudnovato! čudo jedno!
< tur. *acayip*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *ağāib*, sing. *ağībā* »čudo«.

Adžam, Adžem m (ar.), 1. Persijanac; 2. Persija; 3. uopšte nearap, pripadnik neke druge nacije osim arapske. — »Car me dao na adžamsko carstvo, / u Adžame, u nemile Turke« (M. H. III 343). < tur. *Acem* < ar. *Ağām*; V. adžamija, adžamkinja, adžamiluk, adžami-oglan, adžamovka, adžamska zemlja, adžam-pās, adžam-šal.

adžāmija (hadžāmija) m (ar.), neiskus, nevješt, neupućen, početak čovjek ili konj. — »Mlado momče, adžamijo« (GZM 1908. 550); »Ustan', Meho, luda hadžamijo« (M. H. III 552); »Pijem vino i rakiju, / jašem konja adžamiju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< tur. *acami* < ar. *ağāmiyy*. Arapi su nazivali sve strance *Ağām*, a one koji su tek počeli

učiti arapski, ili koji slabo govore arapski, koji nisu vješti ar. jeziku, »*ağāmiyy*«. Kasnije je ovaj izraz, naročito u tur. jeziku, uopšten, te u turskom, a potom i u našem jeziku ima značenje kako je gore navedeno.

adžamiluk m (ar.-tur.), neiskustvo, neupućenost.

< tur. *acamilik* (*acami-lik*), v. adžamija + tur. suf. -lik.

adžami-oglan, adžemi-oglan, adžamoglan, adžemoglan, džamoglan, džamoglan, m (ar.-tur.), dječaci, koje su posebni janjičarski činovnici, odnosno vojnici — »turnadžije« uzimali u osvojenim zemljama. Biral su najljepše i najbistrije dječake, koji su onda vaspitani u specijalnim školama i osposobljavani za vojničke i druge službe u Tur. Carevini. Dječaci su uzimani od hrišćanskih roditelja, a u Bosni i Hercegovini i od muslimanskih. — »Kad se uzme da mu (Sokoloviću) je bilo petnaest godina kad je kao a d ž a m i - o g l a n došao u carski dvor...« (Delić 232).

< tur. *acami oğlan*, »strano dijete«; tur. *acami* v. adžamija, tur. *oğlan* »dijete, dječak«.

adžamkinja, adžemkinja f (ar.), sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »A dade mu adžemkinju čordu« (M. H. III 325).

< Adžam, v.

adžamovka, adžemovka f (sablja persijanka, sablja persijske izrade. — »I u njojzi britku adžemovku« (K. H. I 396). < Adžam, v.

adžam-pās, adžam-šal, adžem-pās, adžem-šal m, persijski pās, odnosno šal, kariran i sa

protkanim prugama u raznim bojama (žuta, crvena, zelena i bijela).

< Adžam, v.

adžamska zemlja, adžemska zemlja f, Persija. U našim nar. pjesmama često se pod ovim misli svaka druga azijska muslimanska zemlja izvan područja Tur. Carevine. V. Adžam.

adžamski, adžemski, adj., persijski. v. Adžam.

adže, v. ádžo

adžeba?, upit. adv. (ar.), izraz dvojbe i sumnje: da li? nije li? ko zna? — »Ja ko li je to adžeba?« (Zembilj III 38): U ob. gov.: »Adžeba, kada li će doći?«

< tur. *acaba* < ar. *ağābā*, ak. od *ağāb* »čudo«.

adžela f (ar.), hitnja, žurba. — U ob. gov.: »Adžela je šejtanski posao«.

< tur. *acele* < *ağālā* »hitnja, žurenje«.

Adžem, adžemkinja, adžemi-oglan, adžemovka itd., v. Adžam, adžamkinja itd.

adžija f (tur.), bol, gorčina. — »Smrt je jedna adžija, / tatarska je kandžija« (Nar. bl. 314).

< tur. *acı* »bol«; »gorak«.

adžija, v. hadžija

adžiz, adj. (ar.), nemoćan.

< tur. *aciz* < *āğiz*, partic. a. od *ağz*, *ağzāz*, »nemoćan biti«.

adžo, adže m, 1. starac, dedo; *amidža, striko*; — »Stara adžu u kapiji nade«, »Ja sam adže. od Skradina bijela«, »Bi, amidža, vjeru ti zadajem« (M. H. III 319, 324, 325); »Pa raz adže poslao kavaze. / Kad ihtijar do demije dođe« (M. H. III 35).

2. hadžija.

Naš skraćeni oblik od *amidža* (v.) i od *hadžija* (v.) po uzoru na tur. skraćenice *ace*, *ece*, koje ima oba gore navedena značenja.

adžuvān, -āna, m (pers.), mladić; ljubavnik.

< tur. *ercuvan, erguvan* »jorgovan« < pers. *erğewān* »jorgovan; predmet crvene boje (crvenobojan)«.

adžuzija f (ar.), starica, stara žena. — »... ali opet pomislih u sebi da je ovo dvadeseto stoljeće, da nema vještica, a džuzija i sihribazica« (Zembilj III 25).

< tur. *acuze* < ar. *ağūz*, *ağūzā*, stara žena, star čovjek«.

adara-büdera, ader-büder, adj. (tur.), odbačeno i rashodovano, iskrivljeno i pokvareno, ono što se više ne može upotrijebiti u svrhe za koje je namijenjeno. Obično se kaže kojekakvom sitnišu, otpacima, što ne može poslužiti ni za kakvu ozbiljnu namjenu.

< tur. *eğribüğrū* (*eğri-büğrū*), »veoma nagnuto, nahereno, iskrivljeno, neuredno«; tur. *eğri* »nagnut, naheren« itd., tur. *büğrū*, reduplikacija u svrhu pojačanja značenja prvog izraza.

äfare -eta n (ar.), nakarada, rugoba, mačkara (kaže se za osobu). U ob. gov.: »Kakva je kao afare«; »Kad se naša žena obuče u kake nepristale haljine, pa izgleda kao »afare«, onda joj se kaže...« (Zembilj II 63).

< tur. *afare* < *afārā* »davo-

äfedersun! (*äferdesum!* *äferdösum!*) (ar.-tur.), oprost! izvini! pardon! — »Afeders'n čitaoci, ja sa Sarajeva predoh

afērēmisati

čak u Tuzlu», (Zembilj II 26); »Bračo, aferdesum, oprostitute» (Čolak. 31).

< tur. *affedersin*, fut.-prez. oblik 2. lice sing. od *affetmek* »oprostiti» < ar. *afw* »oprost» i tur. *etmek* »učiniti».
V. af učiniti.

afērēmisati -šēm, vikati *aferim*, *aplaudirati*. — »Be aferim, moj Bogdane sine! Uvede ga u dvor pjevajući, Pa kaže i bratu Jovanu, Jovan plače i afere mi še» (Vuk VI 12).
V. aferim.

afērīm interj. i afērīm -ima (fērīm), supst., m. (pers.) 1. *Bravo! odlično! tako je! živ bio!* — »Udari ga rukom po rame nu: / be aferim pile sokolovo!» (B. V. 1892. 171); »Haj aferim, od junaka d'jete!» (M. H. III 45); »Ferim tebe, snaho naša, sina rodila» (Vuk V 212).
2. U ob. gov.: »Stigli ga stari aferimi», tj. *junčenja u mladosti i raniji razuzdan život*.
< tur. *aferim* < pers. *āferīm* »pohvala, aplauz».
V. aferemisati.

āfet m (ar.), nesreća.

< tur. *āfet* < ar. *āfā* »nesreća».

afijetōlā interj. (ar.-tur.), nazdravlje!

< tur. *afiyetola!* (*afiyet-ola*) < ar. *āfiyā* »zdravlje» i tur. *ola*, optat. 3. lice sing. od *olmak*, »biti»; tur. *afiyet olmak* »zdrav biti».

afiōn -ōna, *afijūn* -ūna, m (st. grč.) 1. *opium, Dendromecon vigidum Benth. Fan. Papaveraceae*; »Popi Ture treću kupu vina, / Više afijuna, nego rajna vina» (M. H. II 244).

2. *mak (Papaver samniferum)* i

smola koja se dobija zasijecanjem razvijenih još zelenih glavica (čaura) maka.

< tur. *afyon* < ar. *āfyūn* < st. grč. *oplon*.

āfiz, āfuz, v. hafiz

āf učiniti -īm, oprostiti. — »Neka mi af učine i seka Staka i seka Simena što nehotice izlenuh riječ...» (Zembilj II 97).
< tur. *af* < ar. *afw* »oprost».
V. afedersum!

āga m (tur.), 1. *gazda, dobro stojeći građanin; gospodar, prvak, veleposjednik*;

2. *naslov svih zapovjednika turske plaćene vojske: azap-aga, bešli-aga itd.* — *Dodaje se kao titula iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ahmet-aga, Smajil-aga, ili potpuno sračunje: Ahmetaga, Smajlaga, Mujaga*.

3. *počasni naslov za svakog onog koji ne pripada inteligenciji i plemstvu*.

< tur. *ağa*, prvobitno značenje: »veliki, stariji», kasnije: »gospodin, starješina, zapovjednik, prvak i zvanična civilna i vojna titula».

V. *agabeg*, *agalar*, *agaluk*.
Agan, *Aganlija*, *aginica*, *agovanje*, *agovati*; zatim: *ičaga*, *kulaga* itd.

āgabeg m (tur.), stariji brat. Od ovog je nastalo prezime *Agabegović*.

< tur. *ağabey* (*ağa-bey*) »stariji brat», v. *aga* i *beg*.

Agabegović, v. *agabeg*.

āgadara (iskr.), v. *gadara*.

agalāri -ārā, m (tur.), *age, prvaci*. — »I odveo triest agalara» (K. H. I 103).

< tur. *ağalar* (*ağa-lar*), pl. od *aga* (v.).

agàluk *m* (tur.) 1. *titula, dostojanstvo age; gospodstvo, zapovjedništvo*; — »Dao čitluk trijest kuća kmeta, / I agàluk trideset nefera«, »Imam čitluk pet stotin dimova, / I agàluk stotinu nefera« (M. H. III 119, IV 482);

2. *posjed age, aginska zemlja; manji teritorij organizovan na vojničku kao kapetanija*; — »Ja ću ići ka Stambolu gradu, / dvorit cara devet godin' dana, / i izdvorit devet agàluka« (Vuk I 318).

3. *u Bosni vojno-adiministrativna teritorija manja od kapetanije kojom zapovijeda jedan aga*.

< tur. *ağalık* (ağa-lık), tur. ağa + tur. suf. -lık.

agàluk, *v. agrluk*.

Agan, *hipok: Àgo, Àgica, Àguš, musul. muško ime*.

Naše izvedenice od aga (v.).

Agànlija, *musl. muško ime*.

Izv. od Agan + tur. suf. -li i naš nastavak -ija; bukv. zn.: »aganovski«, *v. Agan*.

àgar, *v. àgr*.

agàzija, **agàzli**, *v. jagrz*.

àgda *f* (ar.), *ukuhani (ušpinovani) šećer*.

< tur. *ağda* »ukuhani šećer«

< ar. *aqīdā* »vrsta bonbona, koje se prave od ukuhanog obojenog šećera« < ar. *aqīd* »spojen, vezan« (gl. *aqadā* (aqd) »spojiti, vezati«. *V. uagditi* (se).

Àgica, *v. Àgan*.

àginica *f*, *žena age*.

Izv. od aga (v.)

Àgo, *v. Àgan*.

agòvànje *n*, *aginsko gospodovanje, žirljenje*.

Izv. od aga (v.)

agòvāt -àta, *m, age, gazde*; »Agovat i begovat«, »gazde i ple-mići«.

< tur. vulg. *ağavat*, ar. oblik plurala ž. roda od *aga* (v.).

àgr, **àgar**, *adj. (tur.), 1. težak, masivan, jak*; »agr kahva«, »jaka kafa«, tj. nagusto kuhana, dobro zasuta kafa;

2. *vrijedan, dragocjen, skupocjen*; — »Dok eto ti agar bedevije, / tankih nogu a malene glave« (Kašik. III 8);

3. *ohol, umišljen*. U ob. gov.: agr »čovjek«, »umišljen, ohol čovjek«.

< tur. *ağır*, sa značenjima kao u nas (pored drugih značenja). *V. agrluk*.

agràma, *v. ograma*.

agr̀luk (pogr. agàluk) *m* (tur.), *novac ili stvari koje mladoženja daje mladoj prilikom ženidbe; oprema mlade koju dobija od mladoženje kao »mehri mua-džel«* (v.); *spada u muslimanske ženidbene običaje*. — »Ne da babo bez agrluka, / bez hiljadu i pet stotin' žuta dukata«, (Kurt I 103); »Ne da babo ščerke Džemke, bez agàluka, / bez hiljadu i pet stotin' jigirmiluka« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *ağırılık* (ağır-lık), istog značenja kao kod nas; osn. zn.: »težina, teškoća«; tur. *ağır* »težak, jak, itd.« + tur. suf. -lık. *V. agr*.

àgršak, -ška, *m* (tur.), *kolutić, obično od kosti ili od roga, koji se natakne na gornji dio vretena radi boljeg zamaha pri predenju*. — »Srpkinje po selima odlome po komad okomka, pa metnu na vreteno mjesto agrška« (Vuk .Rječnik).

< tur. *ağırşak*, istog značenja.

Aguš, v. **Agan**.

ah m 1. želja, čežnja, uzdisanje;
»u zvjezdano nebo gledim, pu-
no a ha i sevdaha« (V. M. 99);
2. **ah** poći na nešto = zaželjati
nešto: »A h mi pođe na vruć
somun«, tj. zaželjeh da mi je
vruća somuna.

Ovo je interjekcija mnogih je-
zika. U tur., pers. i ar. »āh« je
uzvik bola, nade, kajanja, ushi-
ćenja. U tur. dolazi i kao supst.,
pa je vjerovatno i kod nas kao
supst. došlo iz turskog.

āhar (āar, āara, āar, āra, jāar, jāra)
m (pers.), 1. štala, konjušnica;
»Kod ahara oduze dogata«
(M. H. III 228); »Već ja spavam
s momcima pred aharom,
pred aharom na slami i sijenu«
(I. Z. I 242); »Pak odšeta konju
u aaru, / Te otvori aar ko-
njušnicu«, »Ona vodi vilovna
dogata, / vodi njega u arove
puste, »Pa Tadija ode u jaro-
ve, / Ivanova izvede dorina«
(Vuk VII 66, I 566, VII 53);
2. gostinska soba, odvojena pro-
storija, »muško odjeljenje«, u
kući ili u avliji za primanje
muških lica; »Svatovi će na no-
ve ahare, / a jendije na viso-
ku kulu« (Kurt II 172); **Ahar** u
ovom značenju naziva se u nar.
pjesmi »ahar-odaja« (< tur.
izft. **ahur odasi** »gostinska so-
ba«): »Ode Meho u Duvnu, i to Bašić
Mujage i Spahić Munibage.
< tur. **ahir** »štala« < pers.
āhōr, **āhūr** »jasle ili tekne u
kojem se daje hrana stoci«.
V. imrahōr, predaharluk.

ahar-odaja, v. **ahar**.

āhbāb -āba, m (ar.), prijatelj.

< tur. **ahbab**, **ahbap** »prijatelj«.
< ar. pl. **ahbāb**, sing. **habīb**
»prijatelj, milosnik«. Arapski pl.
upotrijebljen u turskom i našem
jeziku kao sing. V. **ahbabina**,
ahbabluk.

āhbābina m, augm. od **ahbab** (v.)

āhbābluk, **āhbāpluk** m (ar.-tur.),
prijateljstvo.

< tur. **ahbaplık** (**ahbap-luk**), v.
ahbab + tur. suf. -lik.

āhčija, **āhčibaša**, **āhčikaduna**, **āh-
čiluk**, **āhčinica**, v. **aščija**, **ašči-
baša** itd.

āhdnāma f (ar.-pers.), povelja,
politički ugovor.

< tur. **ahdname** (**ahd-name**),
< ar. **ahd** »obaveza«, »jam-
stvo« i pers. **nāme** »pismo; knji-
ga, djelo«.

āhinjak -njka, m (pers.), zabava,
zabavljanje; »džumbus i ahi-
njak«, = šala i zabava.

< tur. **ahenk** < pers. **āhenk**,
»sklad, harmonija; svirka, za-
bava«.

āhīret m (ar.), onaj svijet, za-
grobni život. — »Tebi je na
ahiretu mjesto osigurano«
(Gajret 1930. 113).

< tur. **ahīret** < ar. **āhīr**.

āhir-zēmān -āna, m (ar.), pretki-
jametsko doba, doba pred smak
svijeta. — »**Ahir-zeman**
ulema« (Nar. bl. 315).

< **ahir zaman** < ar. **āhīr** »po-
sljednji« i ar. **zēmān** »doba,
vrijeme«.

āhlāk -āka m (ar.), 1. čud, narav;
2. moral, lijep odgoj, vaspita-
nje.

< tur. **ahlāk** < ar. pl. **ahlāq**,
sing. **ḥuluq**, **ḥulq** »čud, narav,
karakter, čovječnost«. Ar. pl.
upotrijebljen u tur. i našem je-
ziku kao sing.

V. ahlakli, ahlaksuz, ahlaksuzluk.

ahlakli, adj. indecl. (ar.-tur.), *lijepo odgojen, lijepe čudi, lijepog ponašanja*.

< tur. *ahlâklî (ahlâk-lî)*, v. ahlak + tur. suf. -lî.

ahlaksuz, adj., indecl. (ar.-tur.), *nevaspitan, ružno čudi, pogane naravi, nemoralan*.

< tur. *ahlâksîz (ahlâk-sîz)*, v. ahlak + tur. suf. -sîz (= bez).

ahlagsuzluk m (ar.-tur.), *nevaspitanost, nemoralnost*.

< tur. *ahlâksîzlik (ahlâ-sîz-lik)*, v. ahlaksuz + tur. suf. -lik.

ahmak (akmak, hakmak hâkman), m (ar.), *glupan, budala*. U ob. gov.: »Velika a h m a k a, bože dragi!«

< tur. *ahmak*, < ar. *ahmaq* »glup«. V. ahmakast, ahmakluk.

ahmakast (hakmakast) adj., *po-glup, glupast*.

Izv. od ahmak (v.).

ahmakluk m (ar.-tur.), *glupost, budalaština*.

< tur. *ahmaklık (ahmak-lik)*, v. ahmak + tur. suf. -lik.

Ahmâš, v. Ahmed.

Ahmed, Ahmet, hipok. **Ahmo**.

Ahmâš -âša, **Ahmêtâš** -âša, **Ahmica**, **Ahmić** (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *Ahmâd*, lično ime. »od-već pohvaljeni«.

ahmedija f (ar.), *čalma, saruk, tanko platno omotano oko fesa ili koje druge kape, koja ima oblik fesa. Ako je čalma od bijelog platna, zove se »bijela ahmedija«, a ako je od platna po kome su žutim koncem izvezene grane, zove se »šarena ahmedija«. Bijelu ahmediju*

nose hodže i hafizi, i ona je hodžinska oznaka, dok je šarena ahmedija hadžijska oznaka, nose je hadžije, a i drugi stari ljudi sa bradom. — »A pade mu bjela ahmedija« (K. H. I 138); »Kako je bilo lijepo pogledati na te bijele i šarene ahmedije...« (Čolak. 12).

< tur. *ahmediye* < ar. *ahmâ-diyyâ*.

Ahmêtâš, v. Ahmed.

Ahmica, v. Ahmed.

Ahmić, v. Ahmed.

Ahmo, v. Ahmed.

ahšam, v. akšam.

ahvâl -âla, m (ar.), *prilike, okolnosti, stanje, zbivanja i događaji*.

< tur. *ahval* < ar. pl. *ahwâl*, sing. *hâl* »stanje, okolnost«.

ajnbein, v. ajnbejn.

ajp, ajip, äjp m (ar.). *sramota*. »Doja ajip svoj pokriva« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. *ayp* < ar. *ayb* »sramota«.

V. ajptur-sujlemek.

äir, airli, airsuz, äir-dova, v. hair, hairli itd.

airisati (se), **ajirisati** (se), -šém. *odvojiti (se), rastaviti (se), razlučiti (se)*. — »Gdje kadija gotov' pomahnit'o, pameti se gotov' ajiris'o« (K. H. II 567).

< tur. *ayırmak* »rastaviti, odvojiti«.

Äiša, Ajışa, Äjša, Äjša, hipok.

Ajka, Äjkuna (ar.), *musl. žensko ime*.

< tur. *Ayşe* < ar. *Äişâ*, lično ime. »živa« (ar. part. akt. f. od *ayš* »živjeti; život«).

aj! interj., uzvik melanholičnog ushićenja, kojim počinje svaki stih u mnogim sevdalinskim pjesmama: »A j, kolika je Jahorina planina, a j, / siv je soko preletjeti ne može«.

U tur. *ây!* je uzvik čuđenja, iznenađenja, bola, tuge.

aja! ajja! interj. (pers.), *ne! nema ništa od toga!*

< tur. *âya* < pers. *âyâ* »da li? nije li? e da! možda!

ajakabija, ajak-kâbija f (tur.), obuća; »Sve vrste građanske obuće zvahu se u trgovini jednim imenom *ajakabija*« (Kreš. Čizm. obrt 138).

< tur. *ayak-kabî* »obuća«; tur. izft. od *ayak* »noga« i tur. *kab* »posuda, sud; kutija, futrola, omot« itd.

ajakolija f (tur.), zahod, nužnik.

< tur. *aykayolu* (*ayak-yolu*), tur. izft. od tur. *ayak* »noga« i tur. *yol* »put«; bukv. zn. »nožni put, mjesto gdje se nogama, pješice, ide«, fig. »zahod«.

ajalet m (ar.), oblast, pokrajina, provincija, nadležno područje valije. — Bosna je za turske uprave najprije bila *ajalet*, a 1865. god. postala je *vilajet*.

< tur. *ayalet* < tur. *âyâlâ*.

âjan -âna, m (ar.), 1. *prvak, odličnik, velikaš, ugledan čovjek; istaknuti predstavnik jedne klase, staleža ili najistaknutijih slojeva građanskog stanovništva*. — »Sve pozovnu bege i *ajan*«, (M. H. III 41); »Vino piju Udbinjani mladi; / Na Udbinu u begluk mehani, / Među njima i Mustajbeg Lika, / Uvrh stola do topla pendžera. Sve je sio *ajan* do *ajana*«, (M. H. IV 242).

2. *Ajani su u jednom periodu turske vladavine u Bosni bili*

funkcioneri lokalne uprave. Tako gdje nije bilo kapetana (kao upravnika kapetanije), postojali su ajani, a oni su obično bili ljudi iz najistaknutijih begovskih porodica. — »A eto ti ferman od meneka: / Ti si *ajan* na širokoj Lici« (M. H. IV 440). < tur. *âyan*, sa značenjem gore opisanim < ar. pl. *ayân*, sing. *ayn*, »prvak«; »oko«; »izvor, vrelo«. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

âjâr -âra m (ar.), 1. *mjera, stupanj čistoće zlata ili srebra u predmetima izrađenim od zlata ili srebra*. Čaršijski izraz: »Odnesi taj prsten na *ajar* kundižiji, *ajar* će pokazati od kakvog je zlata«; »*Ajar* je ovog prstena 14 karata«;

2. *uređenje sata da tačno ide; navijanje sata na tačno vrijeme*.

< tur. *ayar* < ar. *ijâr*, sa značenjem kao u nas. V. *ajariti*, *uajariti*.

ajâriti, uajâriti-im, dotjerati sat da tačno ide; naviti sat na tačno vrijeme.

Izv. od *âjâr* (v.).

âjât, v. *hajat*.

ajdâmak m (tur.), *batina, tojaga, motka*. — »Neka ti je žena najbolja opet neka ti je pod glavom *ajdamak*« (Vesel. I 449); »Viče na volove i dere *ajdamakom* kud stigne« (Laz.).

< tur. *haydamak* »tjerati konja, stoku«.

ajde! ajdemo! v. *hajde!*

Ajdin (tur.), *mušl, muško ime*.

< tur. *Ayđın*, lično ime, »Svijetli«; tur. *ayđın* »svijetao, jasan; srećan: čestit« < tur. *ay* »mjesec«.

ajduk, v. hajduk.

ajet *m* (ar.), *kur'anska rečenica, odnosno stav, odlomak iz kur'ana*. — »Kad rasklopi Đerzelez Alija, štono bilo turskijeh ajeta« (K. H. I 135).

< ar. *âyâ(t)* »kur'anska rečenica«, osn. zn.: »znak, oznaka, biljeg«.

Ajet (**Ajetülâh**), (ar.), *musl. muško ime*.

< ar. *Âyātu-llâh*, lično ime. »božji znak«, ar. izft od *âyâ(t)* »znak, oznaka, biljeg« i ar. *Allâh* »bog«.

Ajeta, *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Ajeta (v.) dodan naš nastavak za ž. rod -a. V. Begajeta.

Ajetul-kürsija *f* (ar.), *odlomak i druge sure, poglavlja kur'ana, koji se uči redovno poslije svakog klanjanja namaza (molitve)*. < ar. *Âyātu-l-Kursi* »odlomak, stav (kur'ana) Prijestolje«. U 255. stavu drugog poglavlja kur'ana spominje se božje prijestolje »*ül-Kursiyy*«, po kome je taj stav dobio ovo ime.

ajgir (**ängir**) *m* (tur.) *ždrijebac, pastuh*.

< tur. *aygir*.

ajgirača *f* (tur.), *kobila*.

< tur. *aygir* »pastuh«.

ajin v. hajin.

ajip, v. äip.

ajir, v. hair

ajirisati, v. airisati

Ajša, v. Aiša

Äjka, **Ajkuna**, v. Aiša

ajkuna *f*, *draga, ljubavnica*.

Izv. od hip. Ajkuna, v. Aiša.

ajlaz, v. hajlaz

ajlučār -āra *m*, *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*. Naš izvedeni oblik od ajluk (v.), prema oblicima: mjesečar, nadničar, itd.

ajlūgdžija, v. ajlukčija

ajluk i **ajluk** *m* (tur.), *mjesečna plata, plata*. — »I dobar ti ajluk privezati« (K. H. I 278).

< tur. *aylık* (*ay-lik*), istog značenja; *ay* »mjesec« + tur. suf. -lik.

ajlukčija, **ajlūgdžija** *m* (tur.), *mjesečar, službenik ili radnik sa mjesečnom platom*.

< tur. *aylıkçı* (*aylık-çı*), v. ajluk + tur. suf. -çi.

ajmāna *f* (tur.), *živinče*. — »Idi ajmano, jedna!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *haymana* »pašnjak, ispašiste za stoku«. U našem značenju vjerovatno skraćeno od tur. izft. *haymana hayvanı* »stoka puštena na ispašiste«.

ajñ *m* (ar.), *ime osamnaestog slova u arapskoj abecedi, koje se transkribovano označuju znakom »«*.

< ar. *ayn*.

ajna *f* (pers.), *ogledalo*. U ob. gov.: »Sjaji se kao ajna«.

< tur. *ayna* < pers. *âyine*, *âyne*.

ajñbejn, **äjnbein**, *adj. indecl.*

(ar.-tur.), *zapanjen, začuđen, zabezeknut, preneražen, kao izvan sebe*. — »S njega pade Đulić-bajraktaru, ainbein od ovoga svita« (M. H. III 249). — ajñbejn (ainbein) se učiniti »sneživati se, čuditi se«, ajñbejn (ainbein) ostati »zabezeknuti se, preneraziti se«.

< tur. *ayın beyin olmak* »zapanjiti se, preneraziti se, zabe-

Ajnija

zeknuti se«, < ar. *ʿayn* »oko«, tur. *beyin* »mozak« i tur. *olmak* »biti, postati«.

Ajnija (ar.), musul. muško ime.

< tur. *Aynî*, lično ime, < ar. *ʿayniyy*, *ʿaynî* »pravi, izvorni, nepatvoreni, isti; očinji«. Prema tome ovo ime značilo bi: »Pravi, Nepatvoreni«.

Ajnija i Ajnija (ar.), musul. žensko ime.

< tur. *Ayniye*, lično ž. ime
< ar. *ʿayniyyâ*, ž. rod od *ʿayniyy*, v. tumačenje pod Ajnija.

âjp v. aip

âjptur sùjlemek! interj. (ar.-tur.), sramota je govoriti! oprostí na izrazu! (upotrebljava se kao uzrečica).

< tur. *ayıptır söylemek* »sramota je govoriti«; tur. *ayıp* (< ar. *ʿayb* »sramota«) + tur. *tir (dir)* »je« + tur. *söylemek* »govoriti«.

âjr, v. hair

âjran m (tur.), mlaćenica, odnosno napitak koji se dobija iz mlijeka, kao rezultat mliječnog i alkoholnog vrienja. Sličan je donekle kefiru.

< tur. *ayran*.

Ājša, v. Ājiša

âj-vâj! hâj-vâj! interj., uzvici melanholičnog ushićenja, koji se vrlo često upotrebljava u našim narodnim lirskim pjesmama (sevdalinkama). — »Ko se ono brdom šeće, h â j - v â j, / ko li ono bi?« (Muz. zap. Inst. 3457); »H â j - v â j, bolesna ja, / bez svoga dragana!« (Sevd. 170). U tur. *ây!* je uzvik čuđenja, iznenađenja, boli, tuge; Tur. *ey-vâh!* i *ây-vâh!* ima isto značenje kao naše â j - v â j! i

h â j - v â j! — U tur. *hây!* i *vây* (< per. *hây!* i *wây!*) su uzvici koji imaju isto značenje kao *ây!*

âjvân, v. hajvan

âjvâr, v. hajvar

âk, v. hak

akâid m (ar.), nauka o propisima islamskog vjerovanja, islamska dogmatika.

< ar. *ʿaqâid*, pl. od *ʿaqīdâ* »vjerovanje«.

âkardâš, v. arkadaš

âkasteñ, v. kasten

âkastile, v. kastile

akča f, akče -eta n (tur.), 1. para, aspra, novčić.

2. najsitniji turski srebreni novac, kovan prvi put u Turskoj Carevini za sultana Orhana. Težio je 0,965 do 1,1 gr. Vremenom težina joj opala. Sredinom 19. vijeka vrijednost joj utvrđena na: 4 akče = 1 dram srebra.

< tur. *akçe*, osn. zn.: »bjel-Kast«, tur. *ak* »bijel« + tur. *çe* V. *akče-tahta*.

akče-tâhta f (tur.-per.), daska za brojenje novca u starih trgovaca i kućundžija..

< tur. izft. *akçe tahtası*, v. *akča* i *tahta*.

Akhisâr m (tur.-ar.), staro tursko ime za Prusac u Bosni.

< tur. *Akhisar* »bijeli grad, beograd«, tur. *ak* »bijel« i ar. *hišâr* »utvrđeni grad, utvrda«.

akibetihâjr adj. indecl. (ar.), čestit, valjan, na pravom putu. — »Nikad on neće biti akibetihâjr«.

< tur. *âkibet-i hayır (olan)*, istog značenja, bukv. »čovjek s dobrim rezultatom, s dobrim posljedicama«, tur. *âkibe* < ar. *ʿâqibâ* »posljedica, rezultat« +

tur. -i, posv. zamj. za 3. lice
sing. + tur. *hayır*, v. *hair*.

Akif, Ācif (ar.), *musl. muško ime*.
< ar. *Ākif*, lično ime. »Ustrajni, Neumorni«.

ākik, akikli, v. *hakik, hakikli*.

ākil adj. (ar.), *pametan, razuman, umno zrio*.

< tur. *ākil* < ar. *āqil*, part.
akt. od *aqil* »razumjeti, shvatiti«.

akindžije pl. m (tur.) *navalni konjanici; jurišna konjica koja je vršila upade u neprijateljsku zemlju*.

< tur. *akinci*, nom. agent. od tur. *akin* »tok; upad u neprijateljsku zemlju« < tur. gl. *akmak* »teći«.

āk'l m (ar.) *pamet, um, razum*.

< tur. *akul* < ar. *aqil*.
V. *akil, akla, aklađa, āk'li*.

āk'lā (hāklā) adv. (ar.) *odoka, napamet, po pameti, bez mjerenja*.
< ar. *aq'lā, 'aq'lān* »po pameti«, akuz. od *aqil* »pamet«. U tur. *aklan*.

āklađa (hāklāja) adv. (ar.), *istog značenja kao i akla (v.)*.

Riječi *akla* dodan tur. padežni nastavak za dativ -ya. Biće da je ovo naša kovanica od ar. *aq'lā* i tur. -ya, pošto ovaj oblik nema potvrde u tur. rječnicima.

āk'li adj. (ar.-tur.) *pametan*.

< tur. *akilh (akul-li)*, v. *āk'l* + tur. suf. -li.

akmādža, v. *atmadža*.

ākran, ākrām m (ar.) *parac, vršnjak; ravan, podjednak (u godinama, ili u časti, imetku, junaštvu i sl.)* — »Onda veli sultan Tataara: / moj *akranu*, ta od Šama šahu!« (M. H. III 89); »Jaka kakav je vesela mu majka,

akrama mu u ljepoti nema« (I. Z. III 111); »Meazalah, ama nisam ja tvoj *akran*, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).

< tur. *akran* »vršnjak, parac, ravan« < ar. pl. *aq'rān* »parci, jednaki« (u junaštvu itd.), sing. *qirn*. Arapski pl. upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

akrēba f (ar.) 1. *rodbina, svojta*.
2. *srodnik, rođak*.

< tur. *akraba*, u oba značenja kao u nas < ar. pl. *aqribā'* sing. *qarib* »bližnji, rođak«.
V. *akrebaluk, karabet*.

akrebāluk m (ar.-tur.), *srodstvo, rodbinstvo*.

< tur. *akrabalik (akraba-lik)*, riječi *akreba* (v.) dodan tur. suf. -lik.

ākrep (jākrep) m (ar.) 1. *škorpion, štipavac*. — »Gdje plivaju zmije i akrepi, na dno ću ga vrći u tamnicu« (K. H. II 296); »Tude idu zmije i jakrepi« (Vuk II 368). U ob. gov.: »Ljut je kao *akrep*«.

2. *kazaljka na satu koja pokazuje sate*.

< tur. *akrep*, sa oba značenja kao kod nas < ar. *aq'rāb* »škorpion«.

āk'si adv. (ar.), *protivno, kontra, naopako*.

< tur. *aksi* »protivno, naopako; protivan, naopak« < ar. *aks* »protivno, suprotno« + ar.-pers. suf. -i (*iyi*).

ākšam, āhšam m (tur., pers.) 1. *prvi mrak, zalaz sunca, prvi dio večeri neposredno poslije zalaza sunca*. — »Kako *ākšam* pade na ledinu« (K. H. I 31).
2. *četvrta po redu (od pet svakodnevnih) muslimanska molitva (namaz-klanjanje), koja se obavlja po zalasku sunca*. — »Pa na vakat *ākšam* sakla-

ākšamčiček

njaše« (M. H. III 447); »Večeraše i akšam klanjaše« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *akşam* i *aḫşam* i pers. *aḫšām*. Podvojena su mišljenja u pogledu etimologije ove riječi. Jedni tvrde da je izvorno tur., a drugi da je pers.

V. *akšamčiček*, *akšamčič*, *akšamdžija*, *akšamlija*, *akšamlučar*, *akšamlučenje*, *akšamlučiti*, *akšamluk*, *akšam gēldi*, *akšam ōldi*, *akšam hajrola*, *akšam hajrosum*, *akšam-pazari*.

ākšamčiček, **ākšamčič**, **ākšam-cvijet** *m* (tur.) *biljka Mirabilis jalapa* L., *noćurak*.

< tur. *akşamçiçeği* (*akşam-çiçeği*) »akšamski cvijet«, tur. izft. v. *akšam* i *čiček*.

akšamdžija *m* (tur.) *onaj koji akšamluk (v.) provodi, akšamlučar*.

< tur. *akşamcı* (*akşam-cı*), od *akšam* (v.) + tur. suf. *-cı* (č. *dži*).

ākšam gēldi (tur.) *dode akšam, pade mrak*. — »A kšam gēldi, mrak na zemlju pade« (sevd. pjesma).

< tur. *akşam geldi* »dode akšam«, v. *akšam* + tur. *gēldi*, perf. 3. lice sing. od *gēlmele* »doći«.

ākšam hajrōla! (tur.-ar.) *pozdrav: dobar večer! srećno večer!*

< tur. *akşam hayrola!* »neka je dobra (srećna) večer«, izv. od *akšam* (v.), *hajir* (v.) i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšam hajrōsum! (tur.-ar.) *pozdrav: dobar večer! srećno večer!*

< tur. *akşam hayırolsun!* »neka ti bude dobra (srećna) večer!« izv. od *akšam* (v.), *hajir* (v.) i tur. *olsun!* imp. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšamlija *m* (tur.) *onaj koji akšamluk (v.) provodi*. — »Ah meraka sa večeri rane, / sastala se družba akšamlija« (Sevd. 35).

< tur. *akşamlı* (*akşam-lı*), od *akšam* (v.) i tur. suf. *-li*.

ākšamlučar *m*, *onaj koji akšamluči, koji provodi akšamluk (v.)*.

ākšamlučenje *m*, *provođenje akšamluka (v.)*.

ākšamlučiti — *im*, *provoditi akšamluk (v.)*. — »Sa momcima akšamlučio, jahao konje, išao u lov« (Gajret 1931. 53).

akšamluk *m* (tur.) *uobičajena večernja sjedeljka i razgovor uz pijuckanje rakije. Počinje obično oko akšama i otuda ovo ime*. — »Je l'ti žao Banjaluke? / Banjalučkih teferića, / Na Vrbasu akšamluka« (Muz. zap. Inst. 1904).

< tur. *akşamlık* (*akşam-lık*), od *akšam* (v.) + tur. suf. *-lik*.

ākšam ōldi (tur.) *bī akšam, nastade akšam*. — »A kšam ōldi, ja u L'jevno sidoh« (M. H. X 117).

< tur. *akşam oldu* »nastade (bī) akšam«, od *akšam* (v.) + tur. *oldu*, perf. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

ākšam-pazari indecl. (tur.-pers.) *u sami akšam, u kasno doba dana; pazar u nevrjeme*. — U ob. gov.: »Kakav je to posao akšam-pazaril«

< tur. *akşam pazarı*, izft. od *akšam* (v.) i *pazar* (v.) »kupo-prodaja u akšam, u prvi sumrak«.

āl, v. *hāl*

āl, indecl. adj. (pers.), *otvoreno-crven, rumen, ružičast*.

< tur. *al* < pers. *āl*, istog značenja.

V. alali, alast, alat, alatast, alatuša, al-baber, al-bašča, al-biniš, al-burundžuk, al-čador, al-čoha, al-čereče, alen, al-fes, alica, aligrah, al-katmer, aligrah, al-mak, arliti se, al-duvak.

āl, **ēl** (ar.) arapski određeni član. V. u riječima: Alah, al-Koran, elbet, elhamdu lillah, elhućmu lillah.

āla, **hāla** *f* (tur.) mitološko čudovište srodno aždahi i zmaju koje ima jaču duhovnu silu od aždaha, a leti kao zmaj i vila. Vjeruje se da vodi oblake i navodi grad na ljetinu. »Čeri Janjo, odnijele te ale, / jali ale jali! bijele vile« (Kurt I 23); »Od kud su te vile donijele, / Halj' od kud te hale dopuhale?« (Lord 312); »A de s' taku halu nabavijo? / Od koje je strane od svijeta?« (Lord 131); »Bori se kao ala s berićetom«, »Halo nesita!« (Vuk, Posl. 28, 340); »Ždere kao hala«, »Đipila na noge i hala i vrana« (Vuk, Posl. 79, 78).

< tur. *ala* »zmija; zmaj«.
V. alovit (halovit).

āla indecl. adj. (tur.), šaren, višebojan; pjegav.

< tur. *ala*, istog značenja. V. alabadžakast, alabašakast, aladža.

ālā indecl. adj. (ar.) dobar (školska ocjena u mektebu, medresi itd.)

< tur. *ālā* »dobar, vrlo dobar«
< ar. *ālā*, elat. od *āl* (*ālīn*) »visok, uzvišen«.

āla, v. hāla

alabadžakast adj., putonogast; sa pjegama, odnosno šarama po nogama (konj).

< tur. *alabacak* (*ala-bacak*) »putonog, pjegav po nogama konj«, v. ala i badžak.

alabāhtuna! (ar.-pers.), interj. »na sreću! U ob. gov.: »Idem vala, pa alabāhtuna!«

< tur. *bahtina* »na sreću!« od *baht* (v.) + tur. posv. zamjenica u dativu *-ina*. Prefiks *ala* biće da je od ar. prepoz. *ālā* »na«.

alabašakast, adj. pjegave, odnosno šarene glave (konj). — »Za njim Pločić Bećir na alatu, / na alatu alabašakastu« (K. H. II 600).

< tur. *alabaš* (*ala-baš*), »šarenoglav, pjegav po glavi (konj)«, v. ala i baš.

alacērim, v. alahērim.

aladūmi, **aladūmiti**, v. anladumi, anladumiti.

Aladža *f* (tur.-pers.) ime čuvene džamije u Foči, koja se cijeni kao kulturno-istorijski spomenik.

< tur. *alaca* (*ala-ca*) »šaren, šarenkast«, tur. *ala* (v. āla) + tur. suf. *-ca* (< pers. *-ca*). Suf. *-ca* dodan pridjevu koji označava boju, odgovara našem nastavku *-kast*.

aladža *f* (tur.-pers.) 1. vrsta stare šarene basme (v.) sa uzdužnim prugama; uvozila se sa Istoka, naročito iz Sirije (Sama). Zvala se još i *čitābija* (v.).

2. anterija od aladže skrojena.

3. strizica (odrezak) od basme.
< tur. *alaca*, *alaca kumaš* »šarenoplatno«, v. tumačenje pod Aladža.

V. aladži, šamaladža.

aladžak *m* (tur.) potraživanje od dužnika; ono što se ima primiti.

< tur. *alacak*, u istom značenju, (fut. 3 lice sing. od *almak*) »uzeti, primiti«.

aladži indecl. adj. (tur.-pers.), šaren. — »U! moje aladži gaće,

alafrānga

Što li ću ja bez vas?« (Vuk V 448). Iskriv. od aladža (v.), tur. *alaca* »šaren«.

alafrānga adv. (franc.), *na evropski način, po evropski: alafranga sat = sat koji pokazuje sred-njeevropsko vrijeme; alafranga odijelo = evropsko odijelo.*

< tur. *alafranga* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i tur. *Frenk Firenk* »Evropljanin« < franc. *Franac* »Franak«.

Ālah, Alāha i Ālah, Ālāha, za-pravo Āllāh *m* (ar.) *Bog*. —

»Ālah, reče, pa zajaha dog«, »Ālla, reče, posjede dorina« (K. H. II 293, I 132).

< tur. *Allah* < ar. *Allāh*. U ar. jeziku *ilāh* znači »bog«, a sa određenim članom *al*: *Allāh* je vlastito ime »Bog«.

V. *alahala*, *Alah aškuna*, *Alah belasuni versun*, *alah bilur*, *Alah bir*, *alahčërim*, *alahemānet*, *Alah hifzejle*, *alahičun*, *Alah rabum*, *Alah rahmeteyle*, *alahselamet*, *alahualem*, *Alahu ekber*, *alahunemrile*, *alahversun*, *bilahi*, *inšalah*, *jalah*, *mašalah*, *rabum Alah*, *talahi*, *valahi*.

āla-hāla! (hāla-hāla!, āla-āla!)

interj. (ar.) *bože, bože!* —

»Āla-hāla zametnu se kavgā!« (Zl. XXIX 2, 203); »Dok mi jutro osvanu četvrto, / hāla, hāla čuda velikoga!« (F. K. 1886 60); »Pa ovako riječ besjediše: / Āla, āla šućur Bogu hvala! / Kad u naše zapade nam ruke« (Vuk VIII 31).

< tur. *Allah, Allah!* < ar. *Allāh, Allāh!* v. *Alah*.

Ālah aškuna! interj. (ar.-tur.) *za*

božiju ljubav! za božiji hatar! < tur. *Allah aškına!* tur. izft. (u 3. licu dativa) od *Alah* i *ašk* (v.).

Alah belāsuni vērsun! (ar.-tur.)

Da mu bog da belaj na vrat! (proklinjanje):

< tur. *Allah belāsını versin!*

< ar. *Allāh* + tur. *belā* (v. *belaj*) sa tur. posv. suf. *-si* i tur. akuz. nastavkom *-nı* + tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alāhbilur! (alāhbirum!) interj.

(ar.-tur.), *bogzna! ko će znati!* *sva je prilika!*

< tur. *Allah bilir* »bog zna«, od ar. *Allāh* i tur. *bilir*, imperf. 3. lice sing. od *bilmek* »znati«.

Ālah bjr! (ar.-tur.) *vrsta zakletve:*

kao što je bog jedan! U ob gov.: »Alah bir, tako je!«

< tur. *Allah bir*, od ar. *Allāh* i tur. *bir* »jedan«.

alahčërim! alahkërim! (alacë-

rim!) interj. (ar.) *štabogda! da-će bog! (riječi utjehe).*

< tur. *Allah kerim!* istog značenja kao u nas, osn. zn.: »bog je plemenit«, ar. *kārim* »plemenit«.

alahemānet! alahemānetölā! (ar.-

-tur.) bogu na amanet! zbogom! (pozdrav).

< tur. *Allaha emanet ola!* »bogu te preporučujem! bogu te povjeravam!« v. *Alah* i *ema-net* + *ola*, aptat. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

Ālah hifzejle! interj. (ar.-tur.)

bože sačuvaj! da bog sačuva!

< tur. *Allah hifzeyleye!* »da bog sačuva«, tur. *hifzeyleye*, optat. 3. lice sing. od *hifzeylemek* (*hifz eylemek*) »sačuvati« (tur. *hifz* < ar. *hifz* »čuvali« i tur. *eylemek* »učiniti«).

alahičun! Ālah-icun: interj. (ar.-

-tur.) boga radi! za božiju lju-bav! (obično prosjaci ovo uzvi-kuju moleći milostinju. — »Od-

mah Turčin prosi Alah i čun« (K. H. I 144).

< tur. *Allah için* »radi boga«, tur. *için* je postpoz. (vulg. *için*) »radi, za, zbog«.

alahmubarećolā! *Ālah mubarećolā! neka je sretno! čestitam!* — »Eh, alahmubarećolā! Neka im bude sretno i hairli«. (Čolak. 54).

V. Alah i mubarećola.

Ālah rābum! interj. (ar.-tur.) bože, gospode! bože daj! — Alah rābum, da poginem ovde!« (M. H. III 216).

< tur. *Allah rabbim* »bože, gospode moj!« tur. *rabb* (< ar. *rahb* »gospod, bog«) sa tur. posv. zamjenicom -im »moj«.

Ālah rāhmetējlē! *Ālah rāhmetilē!* interj. (ar.-tur.) bože smiluj mu se! obdario ga bog svojom milošću! (pokoju mu duši!). — »Neka ginu, alah rāhmetile!« (K. H. I 301).

< tur. *Allah rahmeteyleye!* »neka se bog smiluje«, tur. *rahmeteyleye*, optat. 3. lice sing. od *rahmeteylemek* (*rahmet eylemek*) »smilovati se« (ar. *rahmā* »milosti«, tur. *eylemek* »učiniti«).

alahselāmet! interj. (ar.) 1. *da ti je bog na pomoći! (dobra želja koja se upućuje živom, poput one »Alah rahmeteyle!« koja je namijenjena mrtvim.*

2. *Nekad se ovako kaže za čovjeka koji je »na svoju ruku« (čudne naravi), ili koji je neredan u životu, ili se rekne iz sažaljenja prema nekom.* U ob. gov.: »Kakav je onaj čovjek, alahselāmet!«

Skrraćeno od tur. *Allah selāmet versin!* »neka mu bog da spas«, ar. *sālāmā* »spas«, tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

alahuālem (alālem) (ar.) *bogzna, sva je prilika.* — »alālem će to biti svraka« (Vuk, Rječnik). < ar. *Allāh-u-ā'lem* »bog je znaniji, bog bolje zna«, ar. *ālem*, elat. od *ālīm* »znani, koji zna«.

Ālahu-ekber (ar.) 1. *prve riječi ezana (v. ezan): bog je velik (najveći).*

2. *izgovara se i kao uzvik čudenja ili ushićenja.*

< ar. *Allāh-u-ākbar*, ar. *ākbar*, elat. od *kābīr* »velik«.

alahunēmrlē (ar.-tur.) *po božijoj zapovijedi, po božijoj odredbi; bog daje, bog naredi.* — U pripovijeci: »On nešto izgovori i, alahunēmrlē, ona se životinja pretvori u najljepšu djevojku«. — »Bolesniku nešto prouči i, alahunēmrlē, odmah bolesnik ozdravi«. — Sa ovim riječima počinje islamsko vjenčanje: »Alahunēmrlē, primi li ti Hasane prisutnu Fatimu za svoju ženu...«

< tur. *Allahın-emrile*, tur. izft. od Alah (v.) i emr (v.) + tur. postpoz. -ile »sa«.

alahvērsun! interj. (ar.-tur.) *da-bogda! da-bog! i kao kletva: »Alahversun, vrat slomio!«*

< tur. *Allah versin!* »neka bog da!« tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati«.

ālaj -a i *ālāj*, *alāja m* (grč.) 1. *skupina, gomila, masa (svijeta), svjetina, mnoštvo.* — »Sve izlaze na alaje Turci« (M. H. III 378).

2. *parada, pompa, svečana povorka, svečanost.* — »Dok opazi alaj i vezire, gdje polaze od carskih saraja, koji prate cara u džamiju« (K. H. I 46).

3. *puk vojske, čiji je komandant miralaj = pukovnik.*

< tur. *alay*, sa značenjem kao kod nas; < grč. *elagion* »vojni

alāj-bajrak

odred, vojna služba».

V. alaj-bajrak, alajbeg, alajli, alaj-muftija, alaj-top, miralaj.

alāj-bajrak, alāj-bajrak (alajbajrak, alajbajrak m (tur.), svečana zastava koja se stavlja ili nosi za vrijeme kakve svečanosti; službena zastava. — »Pa-de šator sa sokola Marka, / I na njegov krstaš alajbar-jak« (Vuk II 364).

< tur. *alay bayrağı*, izft. v. alaj i bajrak.

V. alajli bajrak.

alajbeg m (tur.) 1. zapovjednik spahija u sandžaku; svaki je sandžak imao svoga alajbega. — »Lipu Hanku Hasan-alajbega« (M. H. III 135); — »Tužno tuži alajbegovica, / alajbegu kraj desna kolena« (Vuk I 222). — Kasnije, nakon reforme tur. vojske, alajbeg je naziv za komandanta žandarmerijskog puka.

2. U *tabačkom esnafu (cehu) čehaja se zvao alajbeg.*

< tur. *alaybeyi (alay-beyi)* »beg alaja«, izft. od alaj (v.) i beg (v.).

V. alajbegova slama, alajbegovica.

Alajbeg (tur.) musul. muško ime.
V. alajbeg.

alajbegova slama f, imovina bez gospodara, nešto što može svako uzimati i koristiti se njim. — U ob. gov.: »Šta ste navalili pa raznosite, nije ovo alajbegova slama«.

V. alajbeg.

alajbegovica f, žena alajbega.

V. alajbeg.

alajli bajrak (aláli bajrak) m (tur.) svečani bajrak, paradni bajrak. Razviše se alajli bajraci« (K. H. I 152).

< tur. *alaylı bayrak*, istog zna-

čenja; tur. *alay* (v. alaj) + tur. suf. -li.

alāj-muftija m (tur.-ar.) vojni muftija.

< tur. *alay müftüsü* (vulg. *alay müftisi*), izft. od alaj (v.) i muftija (v.).

alāj-top m (tur.) top koji se ispaljuje u čast kakvog zvaničnog praznika, ili prilikom kakvog slavlja i svečanosti.

< tur. *alay topu*, istog značenja, tur. izft. od alaj (v.) i top (v.).

alāka f (ar.) veza, odnos.

< tur. *alāka* < ar. *alāqa*.

alākača, v. alapača

alākati, halākati (harlākati), -ačem, 1. vikati» Alah, Alah!» (bože, bože!) pri jurišu u boju, ili kao uzvici čuđenja ili snebi-vanja.

2. *vikati, derati se, galamiti.*

Izv. od alahati, alahati (od Alah, odnosno Halah izveden infinitiv), tj. vikati Alah, Alah! odnosno (dodajući »h« na počektu) Halah, Halah!

V. alaknuti, jalakati, jalauknuti, zahalakati.

alāknuti, halāknuti -nēm 1. viknuti »Alah, Alah!«, odnosno »Halah, Halah!« (bože, bože) pri jurišu u boju. — »Halaknuše, Boga spomenuše« (K. H. I 337); »Halaknite, Boga spomenite, / A za gole nože prihvatite« (Vuk VII 360).

2. *viknuti, zagrajati.*

Izv. od alakati i halakati (v.).

ālāl, alāliti itd. v. halal, halaliti itd.

ālala, ālāla v. halhala

alālem, v. alahuālem

alāli adj. indecl. (pers.-tur.) ružičast, crvenkast. — »Još na Al-

ki alali pašmage« (Vuk, Rječnik).

Po svoj prilici ovo je naša kovanica od tur. *āl* »crven« i tur. adj. suf. *-li*, pošto ovaj oblik ne postoji u tur. jeziku. U tur. jeziku na pridjeve *al* »crven« i na *ala* »šaren, pjegav« ne može doći adj. suf. *-li*.

alāli-bājrak, v. alajli bajrak

Alāman, Alēman (njem.) *Nijemac*.
 < tur. *Alaman. Alman* < st. njem. *Alamannen, Alemannen*, naziv za stanovnike južne Njemačke.
 V. *alamanka*.

alāmānka f, *sablja njemačke izrade, njemačka sablja*. — »Pokraj njega leži alāmānka« (K. H. II 303).
 Izv. od *Alaman* (v.).

ālāme (āllāme) indecl. *m* (ar.) *veliki učenjak, svestrano obrazovan čovjek*.
 < tur. *allāme* < ar. *allāmā*.

alāmet m (ar.) *znak, simptom, predznak*. — »Pred kijamet svaki alāmet« (nar. izreka).
 < tur. *alāmet* < ar. *alāmā*.

alāpača, alākača f, *pogrd. brbljiva žena, brbljivica*. — U ob. gov.: »alapačo jedna!« — »prava si alakača!« — »Stana alakača samo alaka onako u vetar« (Pop. T. SKGl. 1, 170).

Naša izvedenica od *alakati* (v.). Kod riječi *alapača* glas »k« zamijenjen sa »p«. Miklošić za »alapača« upućuje na tur. *alak-bulak* »po tur. *aladža-buladža*«; Đ. Popović ove riječi dovodi u vezu sa tur. *almak*, »grabit, uzimati«; Rj. Ak. navodi da je postanjem od tur. *alap* »hrabar«. Mislim, da se ova tumačenja ne mogu primiti, jer se temelje samo na sličnosti glaso-

va, odnosno slogova ove riječi (*»al«, »alak«, »alap«*) sa navedenim tur. riječima, ne obazirući se na značenja tih riječi i na uobičajena pravila o izvođenju naših oblika od tur. riječi. Tur. *alak-bulak (allak-bullak)* znači: »pomiješano, ispreturno«; ako se izdvoji samo riječ *alak (allak)*, ona u tur. znači »varalica, smutljivac«. Tur. oblici na *ca (ça)* izvode se od pridjeva, a ne od imenica. Tur. *almak* znači »uzeti« (značenje »grabit« je nategnuto i više proizvoljno), od ovog naš izvedeni gl. oblik bio bi »alisati, aldīsati«, a nikako »alakati«. Tur. riječ *alap* »hrabar« teško je dovoditi u ma kakvu vezu sa *alapača* i *alakača*. — Ispravno, Rečnik SAN oba izgovora upućuje na »alakati«.

ālās biti, ālās se učiniti, alāsiti se, v. *halas biti* itd.

ālāst adj. *ružičast*.
 Naša izvedenica od *āl* (v.)

alāša f (tur.) 1. *čopor konja; konji pušteni na slobodnu pašu preko ljeta, kada nisu potrebni za rad*.

2. *fig. rulja, ološ*. — »Što zna alaša, što je paša« (Nar. bl. 239).

< tur. *alaša* »rbat, leđa; tovarno kljuse«.

ālāt, ālata m (pers.-tur.) *konj crvenkaste, ridaste dlake*.

< tur. *al-at*, od *āl* (v.) i *āt* (v.)
 V. *alatast, alatuša*.

ālāt, hālāt -āta m (ar.) *oruđe, sprave, instrumenti i uopšte sav pribor potreban za jedan zanat ili za ručni rad*. — »Bez ālata nema zanata« (Vuk, Rječnik).
 »Bez hālata nije ni zanata« (Nar. bl. 21).

< tur. *ālāt* < ar. pl. *ālāt*, sing. *ālā*.

älatast

älatast adj., *crvenkast, riđe boje (konj).*

Izv. od alat (v.).

alatürka adv. (franc.) *na turski ngčün, po turski; »alatürka sät« = sät koji pokazuje vrijeme po kome se obavljaju muslimanske molitve. Zalaz sunca je uvijek 12 sati; »alatürka odijelo« = istočnjačko, tursko odijelo; »a-latürka sjesti« = sjesti prekrstivši noge.*

< tur. *alaturka* < franc. *à la* »kao, po, na (način)« i franc. *turc* »turski«.

alātuša f, *alatasta kobila.*

Izv. od alat (v.).

albäber, älbäber, älbiber, bäber, vrsta karanfila, crveni karanfil, đurđica, *Convallaria majalis* L. — »Ako ti nikne al-bäber, / išti me, dragi, u babe« (GZM 1910. 515).

U tur. rječnicima nema potvrde za ovaj oblik, ali, s obzirom na postojanje tur. izraza *kırmızı büber* »crveni biber«, može se pouzdano tvrditi da je ova riječ izvedena od tur. *al* »crven« i tur. *büber* (v. biber). Oblik *bäber* (mjesto biber) može biti da je prema pers. *bābārī* »biber« (< grč. *péperi*).

V. albaberi, albaberija.

albäbəri indecl. adj. *sasvim jasno crvene boje, kao krv.*

Imenici albaber (v.) dodan ar.-pers. adj. suf. -i (*iyy*).

albäbərija f, *crveni šal po kome su crno vezeni cvjetovi ili grančice; služio je kao pás, a i za zamotavanje oko kape.*

Riječi albaberi (v.) dodan naš suf. -ja.

äl-başča, älbášča f (pers.) *vrt sa mnogo crvenog cvijeća, crvena bašča.* — »Ja pritegoh dizgen konju, / Te preskočih u al-

ba šču« (Vuk V 349); »Te otišla u novu albašču« (Vuk, Rječnik).

< tur. *al bahçe*, v. komponente pod älb i başča.

äl-binjiš, älbiniš m (pers.-tur.) *crveni binjiš, crveni ogrtač.* — »Mordolama albiniša pita« (GZM 1906. 356).

< tur. *al biniş*, v. al i binjiš.

äl-buründžuk (pogr. *väl-buründžuk*) m (pars.-tur.) *crveni buründžuk* (v. burundžuk). — »Pošalji meni duše u pamuku, / bjelo lice u al-burundžuku« (Ašikl. 36); »Da mi pošlje u pamuku duše, / B'jelo lice u väl-burundžuku« (Vuk V 224).

Vidi komponente pod älb i burundžuk.

älčacina, älčakčina m *aug. od älčak* (v.).

äl-čadar m (pers.) *crveni šator.* — »Na polju se al-čador vijaše (S. S. 84, Vuk V 330).

< tur. *al çadır*, v. älb i čador.

älčak m (tur.) *nevaljalac, mangup, prefriganac, vragoljan i kao adj. älčak i älčakast, vragoljast.* — »U bekrije nigdje ništa nema, / al' me älčak muški milovaše« (Ašikl. 46).

< tur. *alçak* »nizak, niska stasa«, fig.: »propalica, nitkov, prostak, strašivica« itd.

V. älčakluk.

älčakluk m (tur.) *nevaljalstvo, mangupluk, vragolija; varanje.* — »Älčaklukom vi ste došli, da nam Misir srušite« (Osvit 1899. br. 45).

< tur. *alçaklık*.

äl-čatkija, älčatkija f (pers.-tur.) *crvena čatkija, crveni veo.* — »Älčatkiju sa glave bacila« (K. H. II 510).

tur. *al çatki*, v. *ál* i *čatkija*.
álčija *f* (tur.) gips.
 < tur. *alçı*.
ál-čoha *f* (pers.) *crvena čoha*. —
 »Na dolami troje toke zlatne, /
 A na noge al-čoh e čakšire«
 (Petrar. 623).
 < tur. *al čoha*, v. *ál* i *čoha*.
ál-čereće (iskriv. **ál-čergelet**) *m*
 (pers.-tur.) *crvena kabanica, cr-*
veni ogrtač. — »Štono junak u
prvom alaju, / na alatu u al-
-čerećetu« (Beh. III 29);
 »Ono ti je Zirević Alaga, / na
alatu u alčerećetu« (Beh. I 269);
 »En' ono je Alil čele-
bija, / u aletu u al-čerge-
letu« (Vuk I 551).
 < tur. *al kereke, al kerake*
»crveni ogrtač«, v. ál i *čereće*.
ál-čergelet, v. *al-čereće*
aldumáš *m*, **aldumášće** -eta, *n*
 (tur.) *čaščenje koje čini kupac*
nakon kupovine na pazaru ili u
čaršiji, napojnica.
 < tur. *aldım akçesi*, izft. od
 tur. *aldım*, perf. I. lice sing. od
almak »uzeti, kupiti« (ovdje
 uzeto fig. kao supst.) i *akçe* (v.),
 pa od tog: *aldumakçe* i potom,
 radi eufonije, *aldumášće*, kao
 što je slučaj kod riječi *dže-*
pašće (v.)
ál-dūvak *m* (pers.-tur.) *crveni du-*
vak, crvena koprena. — »Al' se
vila iz oblaka svila, / Đevojki
se pod al-duvak svila«
 (Vuk V 192).
 < tur. *al duvak*, v. *ál* i *duvak*.
Ále, v. *Alija*
Álečko, v. *Alija*
álčć sělām, v. *alejk selam*
álčć sělām, v. *alejk selam*
alejhiláne -eta (**alejhilláne**) *n* (ar.)
davo, šejtan.
 < tur. *aleyhilláne* < ar. *alāyh-*

-i-lla'nā »neka je proklet! pro-
 klet bio.«
alējhiselām (**Alējhiselām**) *m* (ar.)
 1. epiteton koji se, kod muslimana, izgovara i piše iza imena svakog vjervjesnika (pejgambera): *Adem alejhiselam* (Adam), *Isa alejhiselam* (Isus), *Muhamed alejhiselam* itd.; skraćeno = a. s.
 2. Kada se izgovara bez imena, onda ima značenje imena za Muhameda: *Alejhiselam* = *Muhamed*.
 < ar. *alāyh-i-ssālām* »neka je blagosloven!« ar. *alāyhi* »na njeg« i ar. *sālām*, v. *selam*.
álčjk sělām! álčć sělām! álčć sělām! (ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav sělām álčjk!* (v.). —
 »Ja joj nazvah: / selam alejk i pomozí Bog, / ona meni alejk selam, / dao mi te Bog!« (Sevd. 201); »Alejć selam, serhatlija mlada!«, »Aleć selam, serdar-aga Mujo« (K. H. I 176, II 65).
 < ar. *alāyk-ā-ssālām*, »tebi neka je selam, i ja tebi upućujem pozdrav« (v. *selam alejk*).
álčjkumu-sělām! álčćumu-sělām! (ar.) *otpozdrav, odgovor na pozdrav sělāmun álčjkum!* (v.).
 < ar. *alāykum-u-ssālām* »vama neka je selam, i ja vama upućujem pozdrav«. V. *selamun alejkum!*
álem! *m* (ar.) *polumjesec sa tri ili četiri kugle ispod njega, koji se nalazi na vrhu minareta (munare) kao ukras. Álem je izrađen od bakra, a potom kalajisan ili pozlaćen. Mjesto polumjeseca često stoji ukras kruškastog oblika unutar kojeg je božje ime ar. Allāh. — »Puhnu vjetar s visokih planina, / i odnese álem sa munare«* (I. Z. IV 152).

< tur. *alem*, sa istim. značenjem kao u nas (pored drugih značenja) < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; vlastito ime«.

am² m (ar.) *svijet, dun'jaluk*. — »bütüm alem« = cio svijet.

< tur. *âlem* < ar. *âlām* »svijet«.

em i âlem m (ar.) *dragi kamen, dijamant*. — »Na jabuci *alem* dragi kamen« (K. H. I 19); »Med' kamzama *alem* dragi kamen« (Vuk, Rječnik); »Da daurin od Kruševa Lazo, / Ne ustakne *alem* kapu, kapu carsku« (Petran. 305).

< tur. *alem* »znak, zastava, vrh minareta« itd. < ar. *alām* »znak, simbol; zastava; prvak; vlastito ime«.

Alëman, v. Alaman

Alëmdâr (ar.-pers.) *mušl, muško ime*.

< tur. *Alemdar*, lično ime, »Bajraktar, Zastavnik«; ar. *alām* »bajrak« i pers. *dâr*, prez. osnova od *dâšten* »imati, držati«.

alëmpërka f, *neka ptica sa krilima od dijamanta (samo u predanju)*. — »Kad bijaše pred večer, proleti ispred Lovića tića *alëmpërka*, u koje *alëmovo* perje bješe... sva se okolina od perja joj rasvijetli...« (Hirtz, Rječnik).

Izv. od *âlem* (v.) i *përka*.

âlen, âlev adj. (pers.) *crven, jasnocrvene boje*. — »Nosi dva vlasi vune, jedan bele a drugi *alene*« (Marjan.); »âleva *pâprika*« = crvena paprika.

Izv. od *âl* (v.).

âl-fës m (pers.-ar.) *crveni fes*. — »Zaoci s glave *al-fes* kapu

âlica f 1. *vrsta krupne trešnje otvorenocrvene boje, rana trešnja, Prunus avium L.* — »Ašlama, *alica*, još malo pa nestade!« (Zembilj II 95);

2. *crvena boja kojom se zaborjava slatki napitak (šerbe i dr.)*.
Izv. od *âl* (v.).

alidžija m (tur.) *mušterija, prozac*. — »Još šezdeset dođe *alidžija*, / *alidžija* sestre Bajagića« (M. H. III 519).

< tur. *alici*, part. a. od *almak* »uzeti, primiti, kupiti«.

âlija, v. halija

Alidun m (ar.-tur.) *Ilindan, 20. jula po st. kal. (2. avgusta)*. — »Razboli se Mejruša djevojka, / bol boluje do *Alidun-dana*« (I. Z. IV 244).

< tur. *Aligünü* (*Ali-günü*)

»Alijin dan«, izft. od *Alija* (v.) i tur. *gün* »dan«.

Alifakovac -vca m (ar.-tur.) *ime jedne mahale (kraja) u Sarajevu*. Naziv je došao po nekom Ali-ufaku »malom Aliji«, tur. *ufak* »malen«.

alifet, v. halifa

âligrah m (pers.-srp. hrv.) *crveni grašak, turski bob, Phaseolus coccineus L.*

Hibr. r.: v. *âl* i naša riječ *grah*.

Alija (hipok. **Ale, Alečko, Alijo, Aljuš**) (ar.) *mušl, muško ime*. — »Ako *Ale* od odžaka dođe« (K. H. I 342). — Ako uz ovo ime dođe titula *beg, aga, paša*, itd., onda se ne kaže *Alija-beg, Alija-aga, Alija-paša*, itd., nego (prema turskom načinu): *Ali-beg* (*Alibeg*), *Ali-aga* (*Alijaga, Alaga*), *Ali-paša* (*Alipaša*), *Ali-efendija* (*Alefendija*) itd.

< ar. *Âliyy* (*Âlî*), lično ime, »Uzvišeni, Moćni, Otmjeni«.

ime. Promjenom akcenta se do ženskog imena od muškog **Alija** (v.) prema ar. **Āliyā**, odnosno **Āliyyā**. — Kada se uz ovo ime doda titula **hanuma**, onda se na kraju imena naše **a** zamjenjuje sa ar. **e** (oznaka za f.), te se kaže: **Alijehānuma**, **Alije-hanuma** (**Alijehanuma**).

alijul'ālā (alijjul'-ālā) indecl. adj. (ar.) odličan (školska ocjena u mektebu, medresi itd.).
 < tur. **aliyyülâlâ** < ar. **aliyyu-l-a'lâ**, superlativ od **āl** (**ālīn**), »velik, uzvišen«.

alilučina, v. halilučina

aliluk, v. haliluk

ālim m (ar.) učen čovjek; vjerski naučenjak. — »Alima ga do Stambola nema« (K. H. I 96).
 < tur. **ālim** < ar. **ālim**, part. a. od **ilm** »znati«.
 V. ulema.

Ali-Ösmān m (ar.) dinastija Osmanovića (tur. careva).
 < tur. **Āl-i Osman**, pers. izft. od ar. **āl** »rod, porodica« i ar. **Ūtmān**, lično ime (ovdje ime sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije).

ališkin, ališkan adj. (tur.) naviknut, naučen, koji umije. — »Hoćemo li ašikovat' dragi? / Kako ćemo, kad ališkan n'jesmo« (I. Z. III 115).
 < tur. **alışkan** < **alışmak** »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

ališma f (tur.) navikavanje, upućivanje u nečem.
 < tur. **alışma**, nom. action. od **alışmak** »naviknuti se, priučiti se, naučiti se«.

alīštisati -išēm, naviknuti se, običniti se, priučiti se, svještiti.

ališ-veriṣ -a i ališ-veriṣ (ališverīṣ, ališverīṣ) m (tur.)
 1. kupoprodaja, trgovanje, pazar — »Sa svojim jedi i pij, / a ališverīṣ ne čini« (Nar. bl. 153).
 2. fig.: »potajno dogovaranje, šurovanje«.
 < tur. **alışveriṣ** (**alış-veriṣ**), nom. action. od **almak** »uzeti, kupiti«, i **vermek** »dati, prodati«.

ālka, v. halka

alkālī, v. halkali

āl-katmer m (pers.) crveni karanfili, crveni klinčić, *Dianthus caryophyllus* L. — »A po bašči svakaka cvijeća, / i alkater i rumene ruže« (K. H. II 426).
 V. āl i katmer.

alkērmes m (ar.-sanskrt.) boja kojom se zabojavaju slatkiši, likeri i sl., *Phytolacca decandra*.
 < ar. **al-qirmiz**, v. komp. pod āl (arap. određeni član) i kirmēz.

āl-kōrān, āl-kūrān -āna (alkōrān, alkūrān) m (ar.) **kur'an**. — »Zaklinjem te postom ramazanom, / i sa tvojom knjigom alkoranom« (F. J. I 208). — »U Zvorniku, u svojem gradu, / Na čitapu svome alkuranu« (Vuk IV 218).
 < ar. **āl-qur'ān**, v. āl i kur'an

ālma f (tur.) jabuka. — »Sadi' almu nasred atmejdana, Gledah dragu devet godin' dana« (Sevd. 163).
 < tur. **alma** i **elma** »jabuka
 V. alma-čurak.

ālma-čurak -rka m (tur.) čur sa lisičijim krznom.
 < tur. **elma kürk**, v. kon pod alma i čurak.

almadi

almadi indecl. (tur.) *nije uzeo, -la, ne uze.* — »Fesić verdi, al-ma di aman« (GZM 1908. 261).
< tur. *almadi*, neg. oblik perf.
3. lice sing. od *almak* »uzeti«.

âl-māk *m* (pers.-srp. hrv.) *pitomi mak, Papaver somniferum* L. Hibr. r., v. âl i naša riječ mak.

âlmās, êlmās -ása i **âlmāz, êlmāz** *āza m* (grč.) 1. *dijamant, dragi kamen;* »âlmās (âlmāz) kâmen« = dragi kamen; — »Upleteni almas kamenovi«, »U zub'ma im almaz kamenovi« (K. H. I 483, II 76); »âlmas (âlmāz) grāna« = zlatna grana (ženski nakit, broš) ukrašena dijamantima; — »Almaz grana momče iz dućana« (I. Z. III 231, — »âlmās (âlmāz, êlmās êlmāz) prsten« = prsten sa dragim kamenom. — »A od tvojih almas prstenova« (Ašikl. 34); »Hajd donesi elmaz prstenove« (Nar. bl. 247).
2. *alatka za rezanje stakla.*

3. **Âlmās i Êlmās**, *musl. muško ime i Âlmāsa* (hipok. *Māsa*), *musl. žensko ime.*

< tur. *elmas* < ar. *âlmās* »dijamant« < grč. *ásamas*.

V. *almási*, *almasija*, *almasli*.

Âlmās, v. *âlmās*

Almasa, v. *almas*

almási adj. (grč.-ar.) *blijedoružičaste boje.* — »Šamije različiti boja: kupusi, almasi, turundži« (Gajret, 1929. 37).

< tur. *elmasi*, v. *almas* + ar.-pers. suf. *ī* (*iyy*).

almasija *f* (grč.-ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od želatina i šećera.*

< tur. *elmasiye*, v. *almas* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyye*.

almási indecl. adj. (grč.-tur.) *ukrašen dragim kamenom; al-*

masli prsten, almasli grana itd.
< tur. *elmasli*, v. *almas* + tur. suf. *-li*.

âlovan, v. *alovit*

alovit, arlovit, arlövija, arlövijast, âlovan i halovit, harlovit, harlövija, harlövijast, hâlovan, kalovit, adj. *vilovit, vilen, zma-jevit, silovit, pomaman, silan.* — »Kad izide vuče na kapiju, / a on pusti vranca alovita« (Vuk II 566) usp. »pa privede vranca vilenoga« (Vuk II 582); »Na dogata konja halovita« (Lord 122); »halovite konje i junake« (Vuk III 57); »Ej, ispade Halko na dogatu, / Na Mujova halovna šturinka«, »Dokljen izbi Muja-gin Haljile, / Na njegova halovna dogina« (Lord 69, 301); »Sprem' fermana Bosni halovitoj« (Lord 9).
Izv. od *ala*, *hala* (v.).

altèrisati, v. *arterisati*

âlti indecl. num. (tur.) *šest, broj 6.*
< tur. *altı*.

V. *altiluk*, *altiparmak*, *altipatlak*.

altiluk *m* (tur.) 1. *šestak, predmet u vrijednosti 6 groša, ili u težini 6 oka, komad platna od 6 aršina, šestogodišnje živinče* itd.

2. *stari srebrni turski novac od šest groša.* — »Davor, doro, davor dobro moje! / Kad je zopca po altiluk bila, / a tebi je izobila bila« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *altılık* (*alti-lik*) sa značenjima kao u nas: tur. *altı* »šest« + tur. suf. *-lik*.

âltin, v. *altun*.

altiparmak *m* (tur.) *šesto; čovjek sa šest prsta na ruci. Otud prezime Altiparmaković.*

< tur. *altı parmak* »šest prsta«, v. *alti* i *parmak*.

Altıparmaković, v. *altiparmak*

altipatlak *m* (tur.) *revolver sa šest metaka*. — »a kesa danas gore ubija nego ikakav altipatlak« (Zembilj III 111).

< tur. *altıpatlar* (*altı-patlar*) »šestopuc-revolver«, tur. *altı* »šest« i tur. *patlar*, part. imp. od *patlamak* »pucati«. Tur.-ar. na kraju riječi zamijenjen sa našim imen. nastavkom -ak, u duhu našeg jezika.

altmiš indecl. num. (tur.) *šezdeset, broj 60*. — U ob. govoru: »Nije još navršio altmiš«, tj. nema još šezdeset godina života.

< tur. *altmış*.

altun i **altın** *m* (tur.) *zlatno, zlatni novac, dukat*. — »Čelo joj je altun hamajlija« (K. H. I 271).

< tur. *altın*, vulg. *altun*.

V. *altumbaš*, *altūnī*, *altun-oluk*, *altun-top*.

altunbaš -a i **altūnbaş** -áša *m* (tur.) *žuti arsenov blistavac, auripigment, koji se, pomiješan sa malo kreča, upotrebljava kao sredstvo za odstranjenje dlaka sa kože. I sama ta smjesa zove se altunbaš. Zove se još i hrmza* (v.)

< tur. *altınbaş* (*altın-baş*) »mletački terijak, testa d'oro«. Osn. zn. »zlatne glave, zlatnoglav«.

V. kompar. pod *altun* i *baş*.

altūnī indecl. adj. (tur.-ar.) *zlatne boje, zlatkast*.

< tur. *altunī*, v. *altun* + ar.-pers. suf. -ī (*iyy*).

altun-oluk *m* (tur.) *zlatni oluk na zgradi Čabe, dug oko 80 cm*. U ob. gov.: »Najmakkbulmija je

dova koju hadžija prouči pod *altun-olukom*«.

< tur. *altın oluk*, v. kompon. pod *altun* i *oluk*.

altun-töp *m* (tur.) *zlatni top*. — »Altun-top i u grad udariše, / lijepoj Fati krnu postaviše« (Nar. pjesma).

< tur. *altın top*, v. kompon. pod *altun* i *top*.

altüst učiniti, ispreturati; što je gore to dolje, a što dolje gore okrenuti.

< tur. *altüst* (*alt-üst*) »dolje-gore«.

alufedžija *m* (ar.-tur.) 1. *janjičarski vojnik koji je dobivao redovnu platu tzv. alufu*.

2. *uopšte onaj koji sa određenom platom služi u državnoj službi*.

< tur. *ulüfeci*, sa oba gore navedena značenja, < ar. *ulüfä* »stočna hrana, pića, hrana za konje« + tur. fus. -ci (č. dž).

älva, älvadžija, v. *halva, halva-džija*

alvåluk, v. *halvaluk*

älvat, älvatan, v. *halvat, halvatan*

äl-zåmbak, v. *zambak*

Äljo, v. *Älija*

Äljuš, v. *Älija*

äma, ëma konjunk. (ar.) *ali, samo*.

U ob. gov.: »İci çu, a ma ako ćeš i ti«. — »Ema plijen oteti ne mogu« (Vuk, Rječnik).

< tur. *amma* < ar. *ammā*.

amájlija, v. *hamajlija*

ämāl, v. *hamal*

amālgam, v. *armagan*

ämām, amāmdžija, amāmdžik itd., v. *hamam, hamamdžija* itd.

aman!

āmān! interj. i āmān, supst. (ar.)

1. a) *uzvik preklinjanja i vapaja:* pobogu! zaboga! akoboga! oprost! pomoć! milost! —

»Aman, pašo!« »Aman, aman, dva carska vezira, / što durasmo više ne moremo« (K. H. I 35). b) *uzvik ushićenja i razdraganosti:* »Imam dragu nadaleko, / ja je dobro znam, aman, aman!«, »Ajšo moja, moje milovanje, of aman!« (Sevd. 64, 48). c) *uzvik čuđenja:*

»Aman, šta je svijeta na pazaru!« (ob. gov.) d) *uzvik u značenju ah! ako je spojeno sa riječi »jārābī (v.):* »Aman jārābī, svake li ti vrste šebeka ima na ovom dunjaluku!« (Zem-bilj III 33).

2. *āmān kao supst.: milost, oproštenje, pomilovanje.* — »Ne, zaboga, Mutape! / Pušti mene na amanu Turke!«, »To su Lazi na boga gledali, / Turcima su aman dopuštali« (Vuk, IV 293, 294).

3. *»pasti na āmān« preklinjući ili klečeći tražiti milost, oprost.* < tur. aman, sa značenjima kao u nas, < ar. āmān, »milost; sigurnost«.

V. aman — zaman.

āman, v. haman

amānat, v. amanet

amānet, amānet (amānat, emānet)

m (ar.) 1. *preporuka, povjerenje, čuvanje, zavjet, svetinja.* — »Amanet vi kula i kapija, / Ej! dok siđem do grada Bagdata, / Dokljen siđem i otud se vratim!« (Lord 16). — »te bi mene ko živ ostanuo, / predaj mu ga, božij ti amanet!« (Vuk IV 106). — »Nego, Marko, amanet ti davam! / Ne pušti mi ćercu u Turaka« (Vuk VI 226); — »Vas svijet živi na vje-

ru i na amanat« (Vuk, Posl. 32).

2. *predmet koji se daje na čuvanje, na povjerenje, u pohranu; ostava.* — »Kuća gori, a amanet stoji« (Nar. bl. 85); »Drkću mu ruke kao da je tud amanet pojeo« (Vuk, Posl. 70).

3. *dar koji daje momak djevojci ili djevojka momku prilikom zaruka, obilježje, biljega.* — »Ev' od cure, brate, amaneta« (K. H. I 551); »djevojka pod amanetom« zaručena djevojka.

4. *vrijednosna pošiljka.*

< tur. emanet < ar. āmānā(t) »povjerenje, vjernost, povjereni predmet, pohrana«.

V. amanetiti, amanetnik.

amānetiti -im, dati djevojci amanet (obilježje). — »Kradom svoju amanetih dragu, / al'se ona majci pohvalila« (I. Z. III 93).

Izv. od amanet (v.)

amānetnik m 1. *zvanična knjiga u koju se zavode novčane pošiljke koje se upućuju ili primažu preko pošte.*

2. *jemstvenik, šareni konac za prošivanje službenih akata.*

Izv. od amanet (v.)

āmān-jārābī! v. aman

āmān-zāmān! āmān-zēmān! interj. (ar.-tur.) *pripjev u nar. pjesmi:* »Udala se za esnafa mlada, aman, zeman« (V. M. 90).

< tur. aman-zaman, za prvu kompon. v. aman, a druga komponenta je samo reduplikacija.

āmbār, ānbār, hāmbār, hānbār m (pers.) 1. *drvena zgrada za zrnastu hranu, žitarica, silos.* — »u podrumu troljetnoga vina, / u ambare bijele pšenice« (Vuk II 516); »Ako je i ambār,

varičak je mjera« (Vuk. Pos. 3); »Što mi ječma bide u hambaru« (M. H. III 466).

2. sanduk za žito i brašno.

3. donji dio kafenog mlina, gdje pada samljevena kafa.

< tur. *ambar*, *anbar*, *hambar*, *hanbar* < pers. *anbār* »spremište, skladište«, od *anbārīden* »napuniti«. Iako turski rječnici navode da je ova riječ arap. porijekla (od ar. pl. *ānbār* »skladišta, trgovačke magaze«, sing. *nībr*), ispitivanjem sam došao do zaključka da je pouzdanije stanovište Kraelitz-a, Vasmer-a, Zenker-a, Dr Sikirića i dr. da je riječ pers. porijekla.

amber (änber) m i ämbra f (ar.)

1. crna, veoma mirišljiva smolasta materija koja se vadi iz crijevnih žlijezda jedne vrste kitova. *Physeter catodon*.

2. smolasta ili polutečna mirisna lučevina iz američkog amber-drвета (Rečnik SAN).

3. amber-drvo, drvo tropskih krajeva *Styrax officinalis*, Fam. *Syraceae*.

4. žuta ämbra, jantar

< tur. *amber* < ar. *anbār*.

V. amberboj, amberija.

amber m (ar.-pers.) jedna vrsta

indijskog pirinča duguljastih zrna, koji ima miris ambara, a uspijeva i u Mesopotamiji. — »U kljunu joj zrno ambe-rovo«.

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

amberbōj, ämberbūj m (ar.-pers.)

biljka (cvijet) *Contourea moschata* L. (Syn. *Amberboa moschata* DC., Less.).

< tur. *amberbu* (*amber-bu*), od ar. *anbār* (v. *amber*) i pers. *būy* »miris«.

amberija f (ar.) vrsta rakije, odnosno likera, koji ima miris ambara. »Gdeno bečar pije amberiju« (GZM 1909. 585); »A najviše slatka amberija, / oni piju slatku amberiju« (Vuk VIII 48); »pa povadi plosku seymenkinju, / i u njojzi ljutu amberiju« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *amberiye* < ar. *anbā-riyyā*, v. *amber* + ar. adj. suf. *-iyyā*.

ämbra, v. amber

amel m (ar.) posao, rad, postupak. — »Nemaš dosta nikoga, izvan Boga dragoga i amela svojega« (Nar. bl. 311); U. ob. gov.: »Lijepog je amela« pošten je i čestit.

< tur. *amel* < ar. *amāl*.

V. *amelimānda*, *Amila*.

amelimānda m (ar.-pers.) neradnik, gotovan.

< tur. *amelimānda* »onesposobljeni, orunuli, iznemogli« < ar. *amāl* »posao, rad« i pers. *mānde*, part. a. od *mānden* »ostati«.

Ämme -eta n (ar.) ime sedamdesetog poglavlja *kur'ana*. — »Terć ne čini suneta, u musafu ammeta« (Nar. bl. 310).

< ar. *ammā*.

V. *amme-sufara*.

ämme-sūfara f (ar.-pers.) knjižica koja sadrži trideseti odsjek (džüz) *kur'ana*.

V. kompon. pod *Amme* i *sufara*.

Āmentu-billāhi indecl. (ar.) početni izgovor, a ujedno i ime arapskih izreka, kojima se očituje islamsko vjerovanje u boga, božje anđele, svete knjige itd.

< ar. *Āmāntu bi-llāhi* »vjero-vah (vjerujem) u Allaha«; ar. *āmāntu*, perf. 1. lice sing. od

âmetice

îmān (âmn) »vjerovati«, ar. bi-
llāhi, gen. od Allāh sa prep.
bi »u, sa

**âmetice, âmetom (hâmetice, hâ-
metom) adv. (ar.) sasvim, pot-
puno, listom, odreda sve.** —
»Pomriješ ljudi »a metice«,
»Marva crkava a metice«
(Vuk, Rječnik); »âmetom potu-
ćeni« potučeni potpuno, do no-
gu.

< tur. *ammeten* »općenito, sve
odjednom« < ar. *âmmâtân*
»sve, sav« (adv. oblik, ak. od
âmmâ »skupina, svi«, gl.
ammâ »sve obuhvatiti, općeni-
to biti«. Pogrešno je ovu riječ
dovoditi u vezu (na što upućuje
Dr Sikirić) sa tur.-ar. *hamlatan*
»na juriš, jednim udarom«, po-
što *hamlatan* ima sasvim drugo
značenje nego li je »âmetice« i
»âmetom«, koje i po izgovoru
i po značenju ima potvrdu u
turskoj, odnosno arapskoj ri-
ječi *ammeten*, kao što je gore
objašnjeno.

âmidža m (ar.) 1. stric.

2. fig.: *starac, dedo, čika.* — »Bi,
amidža, vjeru ti zadajem«
(M. H. III 325).

< tur. *amüca, amca* < ar. *amm*
»stric«.

Amila (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *Âmilâ*, lično ime, »Dobra
radnica, činovnica«, part. a. od
amâl »raditi, postupati, tvoriti«.

**âmin! interj. (jevr.) 1. uslišaj bo-
že! daj bože!** — »A min bože
s dinom i s imanom!« (K. H.
II 56).

2. *potvrдно: tako je!*

< tur. *âmin!* < ar. *âmin!*
< jevr. *amen!* »zaista, tako je«.

V. *aminaš, aminati, aminko-
vati.*

Âmina (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *Âminâ*, lično ime, »Si-

gurna, Pouzdana«; part. a. f. od
âmn »siguran biti, bez straha
biti«.

aminaš m 1. onaj koji amina.

2. fig.: *koji sve odobrava, koji
na sve pristaje, ulizica.*

uzv. od *aminati* (v.)

aminati -âm i âminati -nujêm

1. *moliti se sa »amin!«, govoriti
»amin!«.* — »Efendija dovu za-
učio, / A ostali a minuju
Turci« (M. H. IV 23).

2. fig.: *sve odreda odobravati,
na sve pristajati.*

Izv. od *amin!* (v.)

âminkovati -kujêm, moliti se sa

»amin!«, govoriti »amin!« —
»A minkuju lijepe djevojke:
/ Amin Bože, i sreća od Boga«
(K. H. I 222); »Slavno pravi,
slavno Boga moli, / Srbadija
redom a minkuje« (Petran.
70).

Izv. od *amin!* (v.)

âmir m (ar.) zapovjednik, starje-

šina. — »Lalo moja, misirski
a mire« (K. H. I 59).

< ar. *âmir*, part. a. od *âmr* »na-
rediti, zapovijediti«.

Âmir (ar.) musul. muško ime.

< ar. *Âmir*, lično ime, »Ure-
deni«, part. a. od *umr* »nase-
liti se, natsaniti se« itd.

**Amira hipok. Míra (ar.) musul.
žensko ime.**

Muškom imenu *Amir* (v.) dodan
naš nastavak za ž. rod.

âm-pâmuk, v. ham-pamuk

Âmra (ar.) musul. žensko ime.

Muškom ar. imenu »Amr« do-
dan naš nastavak za ž. rod; ar.
Amr (*Amrun*), lično ime, ime
poznatog starog arap. pjesnika
Džerira; korijen isti kao i u
imena *Amir* (v.).

amürluk, v. hamurluk

ân, v. han

Anadol m **Anadolija f** (grč.) *Anatolija, Mala Azija.*

< tur. *Anadol, Anadolu* < grč. *anatoli* »istok«.

Anadolac -lca (grč.) *stanovnik Anatolije.*

Izv. od *Anadol* (v.).

ândisati -išēm, uputiti (pismo), proučiti (u pismu). — »Sad ću praviti knjigu na kolinu, / Hercegliji banu andisati« (M. H. III 554); »Baš je na me, sine, andisala, / Što je lipa u knjizi pravila« (M. H. IV 87). < tur. *andı, anti*, perf. 3. lice sing. od *anmak* »sjetiti se; spomenuti«.

ânduz m (tur.) *oman, ovmak — Inula helenium L.*

< tur. *andız-otu*, ista biljka, tur. izft. od *andız* »šikara« i *ot* »trava«.

andžak adv. (tur.) 1. *ali, ama.* — »Čudnu tebi znadem divičicu, / Vrlo j' lipa, andžak na daleko« (M. H. IV 454); »Jesu pili, eglen otvorili, / Što o čemu, andžak o svačemu« (M. H. IV 115).

2. *upravo, baš.* U ob. govoru: »Andžak to se hoće«.

< tur. *ancak* »samo, ali, ama«.

ândžār, v. handžār

ângarija f (grč.) 1. *teretan posao, patnja, muka.*

2. *kulučenje, kuluk.*

< tur. *angarya* < grč. *angaria*.

ângir, v. ajgir

ankākuš m (jevr.-tur.) *ogromna ptica istočne mitologije, Phönix.* — »Ime ima, a sebe nema, upravo kao ankakuš« (Ist. bl. I 1).

< tur. *anka-kušu*, istog značenja, tur. izft. od ar. *ānqā*, »za-

mišljena ogromna ptica« (f. od ar. *ānāq*) < pers. *anak* »derdan o vratu«, i tur. *kuş* »ptica«.

anladūmi! aladūmi! shvati! razumi! — »Ovakve pasoše, što neće muhurleisati sve sedam careva, moskovski, ingleski i francuski, nemaju vrijednosti. Aladumi!« (Zembilj III 44). Izv. od *anladūmiti* (v.).

anladūmiti, aladūmiti, shvatiti, razumjeti.

< tur. *anladım*, perf. 1. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

anladūnmi? jes li razumio? jes li shvatio?

< tur. *anladınmı*, perf. 2. lice sing. od *anlamak* »razumjeti, shvatiti« + tur. postpoz. *-mı*. »li?«.

anlāisati, anlājisati -išēm, razumjeti, shvatiti. — »A kad aga na pendžere glavu, / anlajisa što, ga vila viče« (K. H. II 556).

< tur. *anlamak* »razumjeti, shvatiti«.

anterija (hantērija) f (ar.) *vrsta gornje haljine. Muške anterije su kratke, obično od deblje tkanine i na prsima presamičene, dok ženske mogu biti duge i kratke, prave se od svile, polusvile ili od čita.* — »I prosječe b'jelu anteriju« (K. H. I 402). »Na njemu je bejaz hantērija (Vuk V 366).

< tur. *entari* < ar. *antāri*. V. *anteriluk*.

anteriluk m (ar.-tur.) *količina platna potrebna da se sašije jedna anterija.*

< tur. *entariлик* (*entari-lik*), v. *anterija* + tur. suf. *-lik*.

ântika f (lät.) 1. *starina, predmet istorijsko-umjetničke vrijednosti.*

antikali

2. *rijedak primjerak, nesvaki-dašnji.*

< tur. *antika* < lat. *antiquus*.
V. antikali.

antikali indecl. adj. (lat.-tur.) *interesantan, pažnje vrijedan (čovjek ili predmet).*

< tur. *antikalı*, v. *antika* + tur. suf. *-li*.

âp, v. **hap**

âp-âčik indecl. adj. (tur.) *sasvim otvoren, sasvim jasan.*

< tur. *apaçık (ap-açık)*. *Ap* je tur. prefiks koji se dodaje pridjevima radi pojačanja značenja, a *açık* je pridjev, v. *ačik*.

aparlâisati, v. **haparlaisati**

âp-ašićare adv. (tur.-pers.) *sasvim otvoreno, sasvim jasno, sasvim javno.*

< tur. *apaşıkâre (ap-aşıkâre)* č. *ap* *aşıkjare*; tur. pref. *ap* (koji se stavlja pred pridjeve radi pojačanja značenja) i pers. adj. *âşkâr*, v. *ašićare*.

âps, **âpsana**, **âpsar**, **apsiti**, v. **haps**, **hapsana** itd.

âpst, v. **hapst**

âr, v. **ahar**

âr (hâr) m (ar.) *stid, sram.*

< tur. *âr* < ar. *âr*, istog značenja.

V. *arsuz*, *arsuzluk*.

ârâb, **arâbât**, **arabâtija**, v. **harab**, **harabat**, **harabatija**.

arâba f (tur.) *teretna zaprežna kola.* — »Na arabi zobi i sijena« (K. H. I 330).

< tur. *araba* »kola uopšte«. Za potvrdu ispravnosti ovog etimološkog tumačenja vidi pored mnogobrojnih turskih i drugih rječnika, posebno još i tumačenja Vasmer-a, Radloff-a i A. de Cihac-a.

V. *arabadžija*, *arabadžiluk*.

arabâdžija (râbadžija) m (tur.) *kočijaš, kolar.*

< tur. *arabacı (araba-cı)*.

arabadžiluk (râbadžiluk) m (tur.)

1. *zanimanje kočijaša.*

2. *kolarski zanat.*

< tur. *arabacılık (araba-cı-lık)*, v. *arabadžija* + tur. suf. *-lik*.

Arabistân m (ar.-pers.) *Arabija.*

— »Kaplan pašu od Arabistan-a« (K. H. I 258).

< tur. *Arabistan* < ar. *Arab* »Arap« i pers. suf. za građenje imenica mjesta *-stân*.

ârâč, **arâčlija**, v. **harač**, **haračlija**

arâisati, **arâjisati** -išem, *prijati, goditi, pristajati.* — U ob. gov.: »Ovo mi jelo ne araiše« = ne godi mi, »Ne araiše mu ono odijelo« = Ne pristaje mu. < tur. *yaramak* »prijati, pristajati« itd. U našem jeziku početno »j« izbačeno i mjesto »ja-raisati«, govori se »araisati«.

arâkčîn, **râkčîn** m (ar.-pers.) *bi-jela pamučna kapica koja se nosi ispod kape da kupi znoj.*

< tur. *arakçin*, istog značenja < ar. *araq* »znoj« i pers. čin od čiden »kupiti, skupljati« i *arakçin* »koji kupi znoj«.

âraluk i **arâluk (haraluk)** m (tur.) *međuprostor; sporedna prolazna prostorija u starim bosanskim kućama, prigradna prostorija uz kuću od dasaka ili drugog slabog materijala; mali hodnik.*

< tur. *aralık (ara-lık)*, od tur. *ara* »razmak; među« + tur. suf. *-lik*.

ârâm, **ârambaša**, **arâmiya**, v. **harâm**, **harambaša**, **haramija**

âran, v. **haran**

arâniya, v. **haranija**

ārār, v. harar

arāret, v. hararet

ārbija, v. harbija

ārčalija, v. harčalija

ārčiti, v. harčiti

ārdal, **ardalija**, v. hardal, hardalija

ārdenč m (tur.) smrekina voda; smreka.

Izv. od ardič (v.).

ārdiē m (tur.) *smreka*, *Juniperus communis* L. Fam. Coniferae.
< tur. ardiç, ardic.

ārdija f (ar.) mala pomoćna prostorija iza dućana. — »Svaki trgovački dućan imao je magazu, a mnogi obrtnički dućani ardiiju. Dok je magaza građena od tvrdog materijala, ardiija je građena od cerpiča ili drveta kao i dućan« (GZM 1951. 192).

< tur. ardiye »magaza iza dućana« < ar. ardiyyā, ar. arḍ »širina« + ar. suf. f. -iyyā.

arebica f, *arapskim slovima pisan ili štampan srpskohrvatski tekst*. Mnogo su se muslimani u Bosni i Hercegovini služili arebicom sve do prije 2—3 decenije. Arebicom, a na srpskohrvatskom jeziku, štampani su u Bosni u razdoblju od 1908. do 1919. godine sljedeći časopisi i novine: »Tarik« (Put), »Mualim« (Učitelj), »Misbah« (Svjetiljka) i »Jeni Misbah« (Nova Svjetiljka).

Naša izvedenica od tur. arabi
< ar. arabiyy »arapski«.

Arēfāt, **Arāfāt** m (ar.) ime visoravni u okolini Meke, gdje se hadžijske sakupljaju svake godine uoči Hadžijskog bajrama (Kurban-bajrama).

< ar. Arāfāt.

ārem, **arēmluk**, v. harem, harem-luk.

Arfa-dün m (ar.-tur.) dan uoči Bajrama.

< tur. arafa günü, tur. izft. od ar. arāfā »dan uoči Bajrama« i tur. gün »dan«.

ārgat m (tur.) puškarnica, rupa na zidu kamenih kuća kroz koju se puca. — »Od argata trče do argata, / te mi Turke biju proz argata« (Vuk VIII 225).

< tur. argut »klanac, tjesnac«.

ārgat, **argatin**, **argatluk** itd., v. irgat, irgatin, irgatluk itd.

Arif (ar.) musl. muško ime.

< ar. Arif, lično ime, »Dobar poznavalac, Gnostik«.

Arifa (ar.) musl. žensko ime.

Muškom ličnom imenu Arif (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

ārka f (tur.) 1. leđa; stražnji kraj. — »Dorak (na gunju) se sastoji iz arka (leđa), peševa i jake« (Marjan).

2. vanjska tupa strana kose.

3. fig.: zaleđe, protekcija. — »Najsposobniji čovjek bez arke teško napreduje« (Nar. bl. 444).

< tur. arka »ono što stoji pozadi, straga; stražnji kraj, zaleđe, naslon u stolice« itd.

V. arkadaš, arkali, arkaluk.

ārkadāš (**ākardāš**) m (tur.) drug, kolega. — »Arkadašu, rediflijo mladi, / a što dade curi selamluka« — »treći selam svojim akardašim« (I. Z. II 171, III 227).

< tur. arkadaş, izv. od arka (v.) + tur. suf. -daş.

arkali indecl. adj. (tur.) sa arkom, sa zaleđem; velik, dug. — »I od boja arkali topove« (K. H. I 198); »Ždrala zove četiri seiza, / Sa četiri arkali ju-

arkàluk

lara« (Kašik. III 4).

< tur. *arkalı* »sa arkom, sa za-
leđem, jakih leđa; velik, dug«,
v. arka + tur. suf. -li.

arkàluk *m* (tur.) dio oklopa koji
pokriva leđa.

< tur. *arkalık* (arka-lik), v. ar-
ka + tur. suf. -lik.

är-kapija (är-kapija) stražnja
vrata, sporedan ulaz (kuda ula-
ze kola i stoka). — »Kola ulaze
na ärkapiju« (Marjan.).

< tur. *art kapı* »stražnja vra-
ta«, tur. *art* »stražnji« i tur.
kapı »vrata«.

V. arkaš.

ärkaš *m* (tur.) stražnji uzdignuti
dio sedla.

< tur. *artkaş* (art-kaş) istog
značenja, od tur. *art* »stražnji«
i tur. *kaş* »uzdignuti dio sedla
sa krajeva«, v. kaš.

ärliti se, crveniti se. — »Neka se
ar li l'jepi fes na glavi, / Nek
se plavi kita do ramena« (I. Z.
Herceg. 15).

< tur. *al* »crven« (v. äl): alliti
se, a potom arliti se.

armàgan (harmàgan, amàlgam)

m (tur.) dar, poklon. — »Ljubio
sam u majke jedinu, / često
sam joj slao armagane«
(Vuk I 468); »Zet se spravlja
u punice, / Nosi divne arma-
gane: / Čeri jare i magare«
(Vuk, Rječnik); »Ja mu mlada
šaljem harmagane: / Žutu
tunju i vehlu jabuku« (I. Z. IV
88); »U koji se danak razbolila,
/ u oni joj došli amalgami,
/ od svekra joj čurak i čurdija«
(Kašik. I 179).

< tur. *armağan* »dar, poklon«.

ärman, v. harman

armudija *f* (pers.) ukras na čoha-
nim čakširima u obliku kruške,
džep na kome je takav ukras.

— »Šare na čakširima: armu-
dije, dikiši, dotluci, pačaluci«.

— »Između dva prednja džepa
(na čakširima), upravo na sre-
dini je džep, zvani armudij-
ja« (Marjan.).

< tur. *armudi*, v. armut + ar-
-tur. suf. -i (*ıy*y).

ärmut *m* (pers.) kruška.

< tur. *armut*, *armud* < pers.
emrūd »kruška«.

V. armudija, karamut.

Arnàut *m* (grč.) Albanac, Ar-
banas.

< tur. *Arnaut*, *Arnavut* < grč.
arnabītīs.

V. Arnautlija, Arnautluk.

Arnaùtlija *m* (grč.-tur.) Albanac,
Arbanas.

< tur. *Arnautlu*, *Arnavutlu*, v.
Arnaut + tur. suf. -lu (-li).

Arnaùtluk *m* (grč.-tur) Albanija.

< tur. *Arnautluk*, *Arnavutluk*,
v. *Arnaut* + tur. suf. -luk (-lik).

ärpa *f* (tur.) ječam. — »Šarca svo-
ga timar učinio, / ustaće mu
arpe ugruhate« (M. H. III 19).

< tur. *arpa*.

V. arpadžik, arpaluk, arpasuj,
arpaš.

arpàdžik *m* (tur.) sitni crveni luk
za sijanje, *Allium cepe annu-
nus*.

< tur. *arpacık*, istog značenja,
v. arpa + tur. dem. suf. -cik.

arpàluk *m* (tur.) ova riječ je kroz
istoriju Turske Carevine imala
u raznim vremenima različito
značenje: opanaža, plata, do-
punska plata uaturi ili novcu,
penzija.

< tur. *arpalık* (arpa-lik), v.
arpa + tur. suf. -lik.

àrpasuj *m* (tur.) 1. voda od izva-
rena ječma.

2. pivo.

< tur. *arpa suyu*, tur. izft. od

tur. *arpa* »ječam« i tur. *su* »voda«.

ârpaš *m* (tur.-pers.) ječmena kaša, jelo od ostupanog ječma (*Gerste*).

< tur *arpa aşı*, tur. izft. od tur. *arpa* »ječam« i pers. *aš* »jelo«, kuhana hrana«.

ârsa *f* (ar.) gradilište, prazno zemljište.

< tur *arsa* < ar. *arša*.

arsenāl *m* (ar.) 1. skladište oružja. 2. Zavod za izradu oružja i drugog vojnog materijala.

3. Brodogradilište za izradu ratnih brodova.

< ar. *dār-u-ššinā* »brodogradilište za izradu ratnih brodova; sjedište uprave za mornaricu«, osn. zn.: »kuća proizvodnje«, ar. izft. od ar. *dār* »kuća« i ar. *āš-šinā* (āl-šinā) »zatat, proizvodnja«.

ârslan *m* (tur.) *lav*. — »Od sita arslana, ne boj se, a od gladne mačke bježi!« (Nar. bl. 132). »I kod nje su dva ljuta arslana, / što iziju živoga junaka« (Vuk II 34).

< tur. *arslan*.

Arslan (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Arslan*, lično ime, »Lav«.

ârsuz -a, supst. i kao adj. (ar.-tur.) 1. bezobraznik, arszuzin. — A mi ćemo Ruđanku, / Ruđanke su arsuži« (Muz. zap. Inst. 3215).

2. bezobrazan, koji nema stida i fig. ljut, zločast, zle naravi. — »Kako će arszuz-ženama biti jezici prikovani klincima rastovnjacima za džehenemski direk« (Zembiļ III 18); — arszuz-dijete, ljuto, zločasto dijete.

< tur. *arsız* (ar-sız), v. âr+tur. suf. -siz.

arsuzluk *m* (ar.-tur.) 1. bezobraznost, bestidnost, nevaspitanost. 2. ljutnja, zloća, zla narav.

< tur. *arsızlık* (arsız-lık) v. arszuz + tur. suf. -lik.

âršin *m* (tur.) stara mjera za dužinu. Dunderski (građevinski) i zidarski aršin je dug 75,8 cm, čaršijski 68 cm, a terzijski 65 cm. — »Ako je daleko Bagdat, nije aršin« (Nar. bl. 16). »U širinu pedeset aršina, / U duljinu sto i dvadeset i četiri« (Lord 304).

< tur. *arşın* »mjera za dužinu« kao i u nas. Osn. zn.: 1. »razdaljina od vrhova ručnih prsta do ramena«.

2. »raskorak«.

artërisati, altërisati -šëm (tur.) nadmetati se na licitaciji sa većom ponudom; povisiti cijenu.

< tur. *artırmak*, sa istim značenjem kao i u nas.

ârün, v. harun

arvánija, v. havranija

Arzija i Arzija (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Arzu*, lično ime, »Željena«, ime Kamberove ljubavnice iz turske narodne priče. »Kamber ve Arzu« (Kamber i Arzi) < pers. *arzū* »želja«.

ârziti (hârziti) (ar.) *javljati, prijavljivati, optuživati*. — »To činiše tvoje Sarajlije, / harzeći ga bijelu Stambolu, / sve devletu caru čestitomu« (F. J. II 430).

Izv. od tur. *arz* < ar. *arḏ* »izložiti, iskazati, predstaviti«. V. arz-odaja, arzuhal.

ârzlak (hârzlak) *m* (ar.-tur.) kalibar; oblik drvenog predmeta koji izrađuje čekrčija (v.). — »Svaki nosi po dvadeset puša-

ärz-ödaja

ka, / sve na jedan arzlak izgonjene» (Vuk III 333).

< tur. *ardalık*, *aralık* (arda-lik, arza-lik), tur. *arda*, *arza* »čelični nož, strug, na primitivnoj mašini čekrkcija« + tur. suf. -lik; tur. *arda*, *arza* < ar. *ard* »širina«.

ärz-ödaja (ärzi-ödaja) f (ar.-tur) *salon u carskom dvoru*. — »Sultan care, svečevo koljeno, / hodi sa mnom do jataka tvoga, / do jataka hajd' u arz oda-ji« (K. H. I 58); »Dok ispade iz arzi oda-je, / opremi se, ode ka Budimu« (F. J. II 357). < tur. *arz odası* »sala, salon«, izft. od ar. *ard* »izložiti, iskazati, predstaviti« i tur. *oda*, »soba«.

arzühäl, arzöhäl -ála (arzüväl, arzöäl, arzövän) m (ar.) *molba, predstavka, memorandum*. — »Pa sultanu daju arzu hale« (K. H. I 463); »Pa krvava arzöala gradi, / Pa ga dade caru čestitome« (Petran. 451); »bez careva bijela fermama, / brez vezeka i brez arzövana« (Vuk III 277). < tur. *arzuhal* (arz-i-hal), pers. izft. od ar. *ard* »izložiti, iskazati, predstaviti« i ar. *hāl* »stanje«, v. hal.

a. s., v. alejhiselam

asäba f (ar.) 1. *srodnici po muškoj lozi* (»po muškoj krvi«). 2. *kao pravni termin: po šerijatskom nasljednom pravu zakonski nasljednici, koji spadaju u red univerzalnih nasljednika*. < tur. *asabe* < ar. *äšabä*. Ar. singular upotrijebljen u turskom i našem jeziku kao plural. V. asabaluk.

asabäluk i asabäluk m (ar.-tur) *srodstvo po muškoj lozi*.

< tur. *asabelik*, v. asaba + tur. suf. -lik.

Asaf, Asaf, Äsif (jevr.) musul. muško ime.

< ar. *Äsaf* (< jevr.), lično ime, Solomonovog (Sulejman-pejgamberovog) ministra. U tur. *äsaf* »vezir«.

äsär m (ar.) 1. *tragovi, znakovi*. 2. *književna ili umjetnička djela*. < tur. *äsar* < ar. pl. *ätär*, sa gore navedenim značenjem, sing. *ätär*, v. eser.

äsas (häsas) m (ar.) *noćni stražar, noćni čuvar*. < tur. *äsas* < ar. *asäs*, sing. *äss* »noćni čuvar«. Ar. plural u tur. i našem jeziku upotrijebljen kao singular. V. asasbaša.

asazbaša m (ar.-tur.) *starješina noćnih čuvara cijelog grada*. < tur. *asasbaşı* (asas-başı), v. asas i baš.

ashäbi (sing. äshäb) m (ar.) *dru-govi Muhamedovi*. < tur. *ashab*, *ashap* < ar. pl. *aşhâb* sing. *şâhib* »drug, kolega«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i u našem jeziku kao singular.

ashäbi-feräiz m (ar.) *u šerijatskom nasljednom pravu povlašćeni zakonski nasljednici s ali-kvotnim dijelovima, koji su u kur'anu izričito određeni*. < tur. *ashab-i feraiz*, pers. izft. od ar. pl. *aşhâb*, sing. *şâhib* »vlasnik, posjednik« i ar. pl. *färä'id*, v. feraiz.

Äsif, v. Asaf

Asifa (jevr.) musul. žensko ime.

Muškom imenu Äsif dodan naš nastavak za ž. rod.

ăsija -ē i ăsi indecl. (**hăsija**, **hăsi**) *m* (ar.) 1. *griješnik; silnik (koji se posilio).*

2. *odmetnik, buntovnik.*

< tur. *ăsi* < ar. *ăsi*, sa gore navedenim značenjima.

V. *asiluk*, *asi* se učiniti, *poasiti* se.

asiluk (hasiluk) *m* (ar.-tur.) 1. *griješnje; obijest.*

2. *odmetništvo, nepokornost.*

< tur. *ăsilik (ăsi-lik)*, od »*asi*«
v. *asija* i tur. suf. *-lik*.

Ăsim (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Ăsim*, lično ime, »*Saću-vani, Zaštićeni*«.

ăsi (hăsi) se učiniti, *osiliti se, obijestati postati; nepokoran biti.*

— »*Sad se Janko asi učinio*« (M. H. III 7); »*Koliko se hasi učinio, / On podiže silovitu vojsku*« (Vuk VIII 169).
Izv. od *asi* (v.).

ăsker (ăščer) *m* (ar.) *vojska; vojnik.* — »*Da ostavim tebe kod askera*« (M. H. I 252).

< tur. *asker* < ar. *askār*.

V. *askerija*, *askerluk*.

ăskerija (ăščerija) *f* (ar.) *vojska, vojništvo.* — »*Pod Bečom se kupi askerija, / da uzima po Bosni gradove*« (I. Z. II 188).

< tur. *askeriye* < ar. *askār-riyyā*.

ăskerluk (ăščerluk) *m* (ar.-tur.) *vojništvo.*

< tur. *askerlik (asker-lik)*, v. *asker* + tur. suf. *-lik*.

ăslī adv. (ar.) *sigurno, upravo, zaista, vjerovatno; sva je prilika.* — »*Ăslī, otkako Švabo provrće Ivan planinu, nema kod nas ni onih dosadašnjih zima i pometenijā*« (Zembilj II 20); »*Ăslī i nije on čovjek kô što su drugi ljudi*« (Avdić 8); »*Ăslī*

momak iz Hercegovine« (K. H. I 202).

< tur. *aslı* »*glavni, temeljni*«

< ar. *asli (asliyy)*, adj. od *aslı* »*temelj, korijen; princip*«.

ăsma (hăsma) *f* (tur.) 1. *vinova loza ôdrina, loza čardaklija, Vitis vinifera L.*

2. *zemljana peč koja se loži iz sobe a ne iz predsoblja.*

< tur. *asma*, istog značenja kao gore pod 1.

ăsna, v. *hasna*

ăsniti, v. *hasniti*

ăsol, *ăsoliti*, v. *hasul*, *hasuliti*

ăspŭrli indecl. adj. (tur.) *zatvoreno crvene boje.*

< tur. *aspurlu (aspur-lu)*, tur. *aspur* + tur. suf. *-lu (-li)*; tur. *aspur* znači: 1. »*divlji crveni šafran. šafranika — Carthamus tinctorius L.*«

2. fig.: »*veoma crvena boja, zatvoreno crvena boja*«.

V. *aspurlija*.

ăspŭrlija, ăspura (haspŭrlija) *f* (tur.) *tanka crvena marama koju su ranije muslimanke upotrebljavale kao povezaču ili kao pojas; crveni veo, vezen i okićen zlatnim kolutićima (pula-ma), kojim se pokrivaју mlade nevjestе.* — »*Skini, majko, kremez aspurliju, / pa se pokri mrkom jemenijom*« (I. Z. II 201); »*Umihana Hadži Jusufage, / na Vrbasu đugum ostavila, / aspurliju za vrbu svezala*« (Muz. zap. Inst. 3313); »*ne da pasat krmzi haspurlije*« (Beh. VIII 237).

< tur. *aspurlu*, v. *aspurli*.

ăsta, astaleniati se, v. *hasta, hastalenisati se*

ăstăr (hăstăr) *m* (ar.) 1. *postava, odnosno platno za postavu (odijela, posteljine itd.).*

2. tanko bijelo pamučno platno za uvijanje mrtvih. — »Sad na tebi, Mujo, svileni košulja. — / do dan do dva, Mujo, bijela a staral« (Vuk I 469).

< tur. *astar* »postava uopšte«
< ar. pl. *āstār*, sing. *sitr* »za-
stor«. U pers. *āstēr* »postava«.

ásul, v. hasul

ásum, v. hasum

ásura, v. hasura

āšā, āšati, v. haša, hašati

āšā-jokāri adv. (tur.) *dolje-gore, tamo-ovamo*.

< tur. *aşağı-yukarı* »približno«,
tur. *aşağı* »dolje; donji«, tur.
yukarı »gore; gornji«.

āšār m (ar.) *desetina, porez na zemlju*.

< tur. *âşar* < ar. pl. *a-šār*,
sing. *uṣr* »desetina«.

V. *ašār-memur*, *ušur*.

ašārija, ašariluk, v. hašarija, hašariluk

āšār-mémūr m (ar.) *činovnik koji vodi brigu o ubiranju desetina (poreza)*.

< tur. *âşar memuru*, izft. od
ašār (v.) i *memur* (v.)

āšče, v. akča

āščiibaša (āhčiibaša) m (pers.-tur.) *glavni kuhar, šef kuhinje*.

< tur. *aşçıbaşı, ahçıbaşı (aşçı-başı)*, tur. izft., v. kompon. pod
aščija i *baš*.

aščija (āhčija) m (pres.-tur.) *kuhar*. — »Bog sreću dijeli. a aščija čorbu« (Nar. bl. 23).

< tur. *aşçı, ahçı*, < pers. *āš*
»jelo, kuhana hrana« + tur. suf.
-či.

V. *aščibaša*, *aščika*, *aščiluk*, *aščinica*.

aščika, aščikaduna (āhčika, āhči-
kaduna) f (pers.-tur.) *kuharica*.

< tur. *aşçı kadın (ahçı-kadın)*,
v. kompon. pod *aščija* i *kaduna*.

aščiluk (āhčiluk), Aščiluk m (pers.-tur.) 1. *kuharstvo, kuharski zanat, kuharska vještina*. 2. *dio čaršije u kojemu se nalaze aščinice*.

< tur. *aşçılık (aşçı-lık)*, od tur.
aşçı, v. *aščija* + tur. suf. -či.

aščinica, aščinca, (āhčunica āh-
činca) f, *javna kuhinja, narodna kuhinja, aščinska radnja*.

Izv. od *aščija* (v.).

aščer, aščerija, aščerluk, v. asker, askerija itd.

ašenā indecl. adj. (pers.) *vješt, znan, upućen*.

< tur. *aşına, aşna* < pers. *āšnā*,
istog značenja kao u nas.

āšere -eta n (ar.) *recitovanje (učenje) napamet izvjesnog broja stavaka (desetak) iz kur'ana*.

< ar. *ašārā* »deset«.

ašërma, ašrma, v. hašërma

ašicāre adv. (pers.) *otvoreno, jasno, očividno, javno*. — »A šicāre izjaši dogata« (M. H. III 128).

< tur. *aşikāre* (č. *ašikjāre*),
istog značenja < pers. *āškār*.
V. *ap-ašicāre*.

Ašida hipok. Šida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Aşide*, lično ime < ar.
āšiddā »Stroga; Jaka, Moćna«.

ašigdžija, v. ašikčija

ašik i ašik m (ar.) 1. *ljubavnik, dragan; momak koji ašikuje, zaljubljeni*. — »Igrala bi, al' ne mogu, / pribio mi ašik nogu, da je ašik pravi bio, / ne bi mi je ni pribio« (Muz. zap. Inst. 2040); »Pa si i tamo ašik nametnuo« (M. H. III — 435).

2. zanesen od ljubavi za nečim (derviš).

3. od ovog dolazi ime jedne mahale u Sarajevu: *Ašikovac*.
< tur. *âşik* < ar. *âšig*. part. a. od *âšiq* »ljubiti, ljubav voditi, voljeti«.

V. *ašikčija*, *ašiklija*, *ašikluk*, *ašikovati*, *ašik* se učiniti, *ašk*, *naašikovati* se, *zaaškovati* se.

ašik, v. *ašk*

ašikčija, *ašigdžija* m (ar.-tur.) 1. isto što i *ašik*. — »Da ja imam dvanest *ašikčija*« (M. H. X 46).

2. onaj koji *ašikuje*.

< tur. *âşikci*, v. *ašik* + tur. suf. -ci.

ašiklija m (ar.-tur.) 1. ljubavnik, miljenik, ljubavnica, dragana; onaj (ili ona) koji voli *ašikovati*. — »O bijelu vratu *ašiklije* Esme« (Gajret 1929. 54)

2. ljubavna pjesma.

< tur. *âşikli*, v. *ašik* + tur. suf. -li.

ašikluk m (ar.-tur.) *ašikovanje*. — »Dosti je našeg *ašikluka* bilo« (M. H. III 436); »Da mi dodeš pod pendžere u *ašikluke*« (Muz. zap. Inst. 3418).
< tur. *âşiklik*, v. *ašik* + tur. suf. -lik.

Ašikovac, v. *ašik*

ašikovati -ujēm, *ašikovanje* -a, voditi ljubavni razgovor, udvaranje između momka i djevojke. *Ašikovanje* je bilo veoma uobičajeno u Bosni i Hercegovini. Momci su išli djevojka pod prozor ili na avlijska vrata i vodili bi duge ljubavne razgovore. Kod muslimana se najviše *ašikovalo* u petak i na praznike. — »*Ašikuje* momak i djevojka«, »*Udovica raz ašikovanja*« (M. H. III 434,

409); »*Kašalj*, šuga i *ašikovanje* ne može se sakriti« (Vuk, Posl. 133).

Izv. od *ašik* (v.)

ašik se učiniti, 1. zaljubiti se. — »Kad djevojka ugleda Turčina, / na Halila *ašik* se učini« (K. H. I 498).

2. zaželiti. — »Ja sam se *ašik* učinijo, / Da dovedem da ženim Haljila« (Lord 143).

Izv. od *ašik* (v.).

Ašira (ar.) *mušl. žensko ime*.

< tur. *Âşır*, m. lično ime < ar. *âšir* »deseti« (red. broj od *âšürä* »deset«) sa našim nastavkom za ž. rod.

ašiš, v. *hašiš*

ašk, *ašik* m (ar.) ljubav, ljubavni zanos; čežnja za nečim. — »*Aškom* srce napuni« (Nar. bl. 309).

< tur. *aşk* < ar. *âšq*.

V. *ašik*, *aškosum*, *aškuna*, *Alah aškuna!*

aškösüm! ačkösüm! aškolsun! interj. (ar.-tur.) *bravo! živio!* — »*Aškolsun*, baš je munasip! viču svi« (Zembilj III 125).

< tur. *aškolsun!* »bravo! živio!« v. *ašk* i tur. *olsun*, imp. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

aškûna! interj. (ar.-tur.) u tvoje zdravlje! *zdrav si!* (nazdravljanje uz piće).

< tur. *aškîna!* sa istim značenjem, osn. zn.: »za tvoju ljubav«, od *ašk* (v.) i posvojna tur. zamjenica.

ašlâma (aršlâma) f (tur.) plemenita (kalemljena) *trešnja*, vrsta bolje *trešnje*, *Allium fistulosum*. — »gurabije na suncu pečene, / i aršlame u među kuvane« (Vuk I 303).

< tur. *aşlama*, *aşlama*, istog značenja, od *aşlamak* »cijepiti (kalemiti) voćku«.

ášluk

ášluk, v. hašluk

ašûre (hašûre) *n* (ar.) 1. muslimanski praznik 10. Muharema, prvog arapskog mjeseca.

2. *hošaf* (kompot) koji se pravi na dan 10. Muharema od svakovrsnog voća i zrnevlja. Običaj varenja ašureta je, po muslimanskom narodnom vjerovanju, uspomena na dan kada se Nuh-pejgamber (Noje) spasio od potopa i svario slatko varivo od zrnevlja i ostale hrane koja se na spasenoj lađi našla.

< tur. *aşure* < ar. *‘ašûrā*.

ât âta (hât, hâta) *m* (tur.) 1. konj plemenite pasmine. — »Mejdandžije ate uzjahaše« (M. H. III 49); »al' dopade dvanaest Arapa, / na dvanaest ata arapskije« (Vuk II 363); »Ali ide krčmarica Janja, / na silnoga hata debeloga« (Vuk II 38).

< tur. *at* »konj«.

V. alat, dogat, atlija, atmejdán,

Āta, v. Atija

âtār (ättār) *m* (ar.) *onaj koji prodaje lijekove, travar, drogerist*.

< tur. *attar* < ar. *attār* »drogerist«, (ar. *‘itr* »mirodija«).

átar, átariti itd. v. hatar, hatariti itd.

áter, áteriti, v. hater, hateriti

ateš *m* (pers.) *vatra*. — »Porazio ga sveti Arandeo svojom ateš-sabljom« (Marjan).

< tur. *ates* < pers. *ateš* »vatra«.

V. atěši, atešluk, atešten-emin.

atěši indecl. adj. (pers.) *vatrena-ste boje*.

< tur. *atesi*, v. ateš + ar.-pers. suf. *-i* (*īyy*).

atešluk *m* (pers.-tur.) *gornji dio mangale u kome se drži žar i*

gdje se stavljaju dzezve s pečenom kafom. (v. GZM 1951. 224).

< tur. *ateşlik*, v. ateš + tur. suf. *-lik*.

atešten-emin (ateštenemin, atešteremin) indecl. adj. (pers.-ar.), *osiguran od požara*. Stare kamene magaze sa željeznim vratima smatrale su se atešten-emin. — »Ovako građene magaze smatrale su se sigurne od požara i nazivale se atešte-remín« (GZM 1951. 192).

< tur. *ateşten emin* »siguran od vatre«, pers. *ateš* »vatra« i ar. *‘amin* »siguran«.

Atif hipok. Tifo, Āto (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *‘Ātif*, lično ime, »Milstivi«.

Atifa hipok. Tifa (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *‘Ātifā*, lično ime, »Milstiva«.

Atija hipok. Āta (ar.) *musl. žensko ime*.

< ar. *‘Atiyyā*, lično ime, »Darovana, Poklonjena«.

Atlagić, v. atlija

atlaz, atlas *m* (grč.) 1. *sjajna svilena tkanina, vrsta kumuša*.

2. *u posljednje vrijeme: papučna tkanina zv. »glot«*.

< tur. *atlas* < ar. *atlas* »vrsta svilenе tkanine« < grč. *‘Atlas* ime grčkog mitološkog džina.

atlija *m* (tur.) *konjanik; konjica*.

— »Za mnome je kaurška atlija, / da bježimo na našu Krajinu« (K. H. II 124).

< tur. *atlı* (*at-lı*) »konjanik«, v. *ät* + tur. suf. *-lı* i naš nastavak »-ja«. Ako iza ove riječi dođe titula »aga«, onda ispada naš nastavak, pa se izgovara »ätli-äga«, »ätlaga« i znači: starje-

šina konjanika. Otud prezime Atlagić.

atmadža, akmadža *f* (tur.) 1. ko-
bac obučen za lov na ptice,
Accipiter nisus.

2. vrsta sokola obučenog za lov
na ptice, kojim su se lovile pti-
ce u Bosni. Posljednji lovci sa
atmadžama u Bosni su bezi
Uzejirbegovići u Maglaju. Još
su tako lovili između dva svjet-
ska rata.

< tur. *atmaca*, u značenju kao
gore pod 1.

ätmejdän (ät-mëjdän) *m* (tur.ar.)

1. konjsko sajmište, pijaca gdje
se konji prodaju.

2. konjsko trkalište, hipodrom.
< tur. *at-meydani*, sa oba gore
navedena značenja, v. ät i mej-
dan.

V. Atmejdän.

Ätmejdän (Ät-mëjdän) *m* (tur.-

ar.) ime prostora na lijevoj
obali Miljacke u blizini mosta
zv. Cumurije (željeznog mosta)
u Sarajevu, gdje je ranije bila
konjska pijaca i trkalište. —
»Sarajevo, široko si, / Ät-
mejdän u, zelen ti si«
(GZM 1910. 516).

V. Atmejdän.

átor, átoriti, v. hatar, hatariti

ätula, v. hatula

átur, áturiti, v. hatar, hatariti

äv, v. hav

áva, v. hava

aváje, avájija, v. havaje, havajija

Ävala *f* (ar.) planina jugoistočno
od Beograda. — »Pokliknula bi-
jela vila / Sa Ävale iznad
Biograda« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Havála* »naziv nekada-
šnjeg grada Žrnova kod Beo-
grada«. Odatle dolazi i naziv

Avala; < ar. *hawālā* »prepreka,
pregrada; mjesto ili objekat ko-
ji ima pred sobom dobar vidik,
koji dominira okolinom«.

ävām *m* (ar.) široki slojevi naro-
da, masa.

< tur. *avām*, istog značenja, <
ar. pl. *‘awām*, sing. *‘amm* »op-
šti, ukupan«.

avan, v. havan

aváriz (aváriz äkča) *m* (ar.) van-
redni državni nameti.

< tur. *avariz* < ar. pl. *‘awāriḏ*,
sing. *‘arīḏ* »novopojavljeni«.

ävāz -āza *m* (pers.) glas.

< tur. *avaz* < pers. *āwāz*.

V. avazile.

ävāzile adv. (pers.-tur.) glasno,
na sav glas. — »Knjigu gleda,
avazile kaže« (M. H. III 78).

< tur. *avazile*, v. avaz + tur.
postpoz. *-ile* »sa«.

Avdan, v. Abdulah

ävdes, avdēsli, avdēslija itd. v.
abdes, abdesli, abdeslija itd.

Avdić, v. Abdulah

ävdisalātīn -īna, äbdusalātīn -īna
m (ar.) biljka (cvijet) *Euphor-
bia lathyris* L.

< tur. *abdüsselātīn* < ar. *‘abd-
us-sālātīn*, gore označena bilj-
ka, »rob careva«, ar. izft. od ar.
‘abd »rob« i ar. *sālātīn*, pl. od
sulṭān »car, vladar«.

Ävdo, v. Abdulah

ävđžibaša *m* (tur.) starješina lo-
vaca. — »Posle nekog vremena
postane on vrlo bogat, i svi
lovci priznaju ga za svoga av-
đžibašu« (Čajkan. 144).

< tur. *avcibaşı*, izft. od tur.
avci, v. avđžija i tur. *baş*, v.
baš.

ävđžija i ävdžija *m* (tur.) lovac.

— »Sve avđžije puške ba-

avdžiluk

ce, / pa slušaju kajdu moju« (GZM 1906. 505).

< tur. *avci* »lovac«, tur. *av* »lov« + tur. suf. -ci.

V. avdžibaša, avdžiluk.

avdžiluk *m* (tur.) *lovljenje, lovstvo, bavljenje lovom.*

< tur. *avcılık* (*avci-lik*) v. avdžija + tur. suf. -lik.

avet i **ävēt** *m* (ar.) *prikaža, utvara, strašilo.* — »Je li to čovek ili a v e t« (Jakšić II 468); »Kakav je kao a v e t« (u ob. gov.). < tur. *âfet* »nesreća; mitološko biće u obliku krilatog lava« (u pers. *âfet* »nesreća«) < ar. *âft* »nesreća; čudo«. — Mislim da riječ »avet« etimološki nema nikakve veze sa ar. riječi *hay-âlâ* (t) »prividenje, utvara« (sa kojom je dovode u vezu Daničić, Miklošić, Rj. JAZU, Marjanović i dr.), pošto nema potvrde ni dokaza o tome da je od »hajalet« mogao nastati oblik »avet«, a samo istovjetnost značenja ne može služiti kao osnov takvom tumačenju.

ävētan *adj.*, *mahnit.*

Izv. od avet (v.)

avētati -tām, *mahnitati, govoriti, koješta, raditi koješta.*

Izv. od avet (v.)

avētinja (**havētinja**) *f* (ar.) 1. *prikaža, utvara.*

2. *osoba luckasta, lake pameti, koja slabo shvaća.*

Izv. od avet (v.)

ävlat, v. *halvat*

ävlija *f* (grč.) *kućno dvorište ogradoeno zidom.* — »Na avliji demirli kapija« (M. H. III 215).

< tur. *avlı* < grč. *avlı*.

ävlija, v. *havlija*

ävra, v. *havra*

avránija, v. *havranija*

ävret *m* (ar.) *stidna mjesta na čovječijem tijelu koja treba pokrivati.*

< tur. *avret* < ar. *‘awrā*.

ävs, **avsäna** itd. v. *haps, hapsana* itd.

äzā *m* (ar.) *član odbora, vijeća, komisije* itd.

< tur. *âza*, istog značenja < ar. pl. *a‘dā’*, sing. *‘udw* »tjelesni organ, úd, dio tijela«. Ar. plural upotrijebljen u tur. i našem jeziku kao sing.

äzāb, **äzāp** *m* (ar.) 1. *muka, patnja; azab činiti* »mučiti, patiti«; *na azabu biti* »biti na mucima«.

2. *kazna na onom svijetu.* — »Za grijeh bit’ a z a b« (Nar. bl. 314).

< tur. *azab, azap* < ar. *‘adāb*.

Azabagić, v. *azap*

äzād indecl. *adj.* (pers.) *slobodan, oslobođen (iz ropstva), äzād učiniti*, »osloboditi, pustiti na slobodu«. — »Ja ću agu azad učiniti« (M. H. III 271).

< tur. *azad* < pers. *âzād* »oslobođen«.

äzap, **äzab** *m* (ar.) 1. *pripadnik posebnog roda vojske u Tur. Carevini. Azapi su u mornarici služili kao puškari, a u kopnoj vojsci kao pješadija. Azapi su držali i stražu u utvrđenim gradovima, kulama i na mostovima. Njihovi zapovjednici zvali su se äzapaga, äzabaga. Otud prezime Äzapagić, Äzabagić.*

2. *neženja, bečar.*

< tur. *azap, azab*, sa značenjem kao gore pod 1. < ar. *‘azāb* »neženja, bečar«.

V. *Azapagić*.

Azapagić, v. *azap*

äzbašča i **äz-bāšča**, v. *hazbašča*

Azbukovica f (ar.-srp. hrv.) oblast u zapadnoj Srbiji, između Drine, planine Jagodnje, Sokolskih planina i Medvednika.

Hibr. riječ: *Has-Bukovica* »carski posjed, imanje Bukovica«, tur. *has.* (< ar. ḥāṣṣ) »carski posjed, carsko imanje«, v. *hās.*

azdisati -išēm, pomamiti se, postati obijestan.

< tur. *azdı*, 3. lice sing. perf. od *azmak*, »pomamiti se, postati obijestan«.

V. *azgin*, *azginluk*.

azgin adj (tur.) pomaman, obijestan, bijesan, nemiran, udarljiv. — »Azgin Vlašće od ade krvave« (K. H. I 439); »Dvorbu dvori azgin Marijane, / a u Lici Ličkog Mustajbega« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *azgin*, adj. izv. od *azmak* »pomamiti se, postati obijestan«.

azginluk m (tur.) obijest, pomama, bijes.

< tur. *azginlık* (*azgin-lık*), v. *azgin* + tur. suf. -*lık*.

azimut m (ar.) astronomski kut na krugu horizonta između meridijana posmatračevog stojišta i vertikalnog kruga posmatrane zvijezde.

< ar. pl. *ās-sumūt*, sing. *ās-sāmt* »azimut«, osn. zn. »strana«.

Aziz hipok. **Získo** (ar.) musul. muško ime.

< ar. *ʿAziz*, lično ime, »Moćni, Dragocjeni, Omiljeni«.

Aziza hipok. **Ziza** (ar.) musul. žensko ime.

Muškom imenu Aziz (v.) dodan naš nastavak za ž. rod.

azizālāh! (aziz ʿAllāh! interj. (ar.) *Alah je moćan! što se izgovara kada se čuju prve riječi mujezina sa minareta.* — »Kad mu-

jezin sa munare javlja, / da jacija na mahale pada, / »aziz-Allah!« svako tiho šapće« (Sevd. 123).

< tur. *azizallāh!* < ar. *ʿaziz* »moćan, ugledan« i ar. *Allāh* »bog«.

azizija (azizija-fēs, azezija) m (ar.) vrsta fesa kakav je nosio sultan Abdul-Aziz (1861—1876), po kome je i naziv došao. Bio je u obliku čunja. — »... trgovčica ili esnafića u čakširama i fesu aziziji« (Zembilj III 113); »Na glavi mu fesić azezija, / azezija ili medelija« (pogrešno »medelija« mjesto »medžidija«) (I. Z. I 230).

< tur. *aziziye fes* »fes oblika Sultan-Azizovog fesa«, imenu Aziz dodan ar. adj. suf. -*ıyye*.

azluk m (tur.) 1. cigaraluk, cigarluk.

2. grlo, usta, odnosno otvor u nekog predmeta kroz koji se puni: otvor kod vodenog suda kroz koji se sipa voda, otvor u staroj pušci kuda se nasipa barut itd.

3. onaj dio predmeta koji se pri upotrebi stavlja u usta: dio čibuka ili dio muzičkog duvačkog instrumenta koji se stavlja u usta.

< tur. *ağızlık* (*ağız-lık*) sa istim značenjima kao u nas, tur. *ağız* »usta« + tur. suf. -*lık*.

azman m (tur.) neutučen ovan, praz.

< tur. *azman*, istog značenja; osn. zn.: »veoma krupan«.

azna, **aznādār**, v. *hazna*, *haznadār*

ʿAzra (ar.) musul. žensko ime.

< ar. *ʿAḏrāʾ*, lično ime, »Djevojka, Djeвица«.

Azráil m (jevr.) anđeo smrti. — »Nije lahko umrijet, Azraila podnijet« (Nar. bl. 311).

Azráilovo öko

< ar. 'Azrā'il < jevr.

Azráilovo öko *n.* suncokret, *Heli-anthus annuus* L.

Nazvano po Azráilu (v.) anđelu smrti (tj. slično strašnom oku anđela smrti).

azrétlija, *v.* hazretlija

äzul biti, *biti svrgnut, smijenjen sa položaja.*

< tur. *azil* < ar. 'azl »udaljiti, odstraniti«.

V. mazul.

ázur, **ázurälä**, *v.* hazur, hazurala

azurati, **azürati se**, *v.* hazurati, hazurati se

ázür, **azúra** *m* (pers.) *nebesko plavetnilo.*

< pers. *lāžwerd* »plava boja (kao što je boja neba ili mora).
V. azuran.

ázūran *adj.* (pers.) *plav, boje plavetnila neba.*

Izv. od *ázūr* (v.)

aždäha i **äždaha**, **aždäja** (**haždäja**) *f* (pers.) *ogromna neman koja proždire ljude i životinje.* —

»Pa na džidi od aždähe glava« (K. H. I 353); »u vodu je nesita aždäha, / što proždire konje i junake« (Vuk II 34); »I na džidi od aždäje glava« (K. H. I 354); »Ovdje ima jama bezdanica, / A u jami nemila haždäja« (M. H. I 145).

< tur. *ejderha*, *ejdeha* < pers. *ežderhā*, *eždehā*, *ežder* »zmaj, mitsko biće zmijolikog oblika sa nogama, krilima i sa jednom ili više glava«.

V. *ežder*, *eždelije*, *ežder*.

aždēlije, **aždālije**, *v.* *ežderlije*

äžder *m* (pers.) *isto što i aždaha*
< pers. *ežder*, *v.* *aždaha*.

B

bāba *m* (pers.) 1. titula ili epitet za dobrog, poštenog ili pobožnog starca. Piše se iza imena, odnosno riječi, ili prije imena, a veže se crticom; napr. Ali-bāba, Džáfer-bāba, hādži-bāba, dërviš-bāba, bāba-Džáfer, bāba-Ahmet (otud prezime Babāhmetović).

2. titula derviskog šeha.

< tur. *baba*, sa istim značenjima kao u nas, osn. zn. »otac«
< pers. *bābā*, »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

bāba, *v. babo*

bā-bā indecl. (pers.) *naivčina; lakomislen, malouman.*

< tur. *babayane* < pers. *bā-bāyāne*.

Babāhmetović, *v. baba*

Babájić, *v. babo*

bābājka *f*, *očeva mati* (u zapadnoj Bosni).

Izv. od *bábo* (*v.*)

babáluk *m* (pers.-tur.) 1. *očevina, imanje naslijeđeno od oca;*

2. *tast, punac.* — »Babaluče, Alaga dizdaru! / Kad ću tebi doći raz divojke« (M. H. IV 102); »Prsten stavlja, svadbu ugovara, / s babalukom duždom mletačkim« (F. J. I 99).

< tur. *babaluk* (*baba-luk*), od tur. *baba* (*v. babo*) + tur. suf. *-lik*.

babazēmān -ána *m* (pers.-ar.) *staro doba, staro vrijeme.* — »Od babazēmāna i cara Šcepana« (Vuk, Posl. 231).
Izv. od *bāba zēmān*, *v. kompon.* pod *bāba* i *zeman*.

Bābić, *v. babo*

bábo, bāba hipok. **bābaja, bābájko, bābuka** *m* (pers.) *otac.* — »Je l'te babo rezil učinio« (M. H. III 230); »Dok uspavam majku i babajka« (Kurt II 158). Od *babo* došlo je prezime Bābić i Bábović, a od *babajka* Babájić.

< tur. *baba* »otac« < pers. *bābā* »otac, djed«, staropers. *pāpā*.

V. babajka, babaluk, babovina, babazeman.

Bábović, *v. babo*

babòvina i **bábovina** *f*, *očevina, imanje od oca naslijeđeno.* — »Da mi svaka babovinu date (K. H. II 54); »Ja imadem moju babovinu, / U Stambolu carstvo baba moga« (M. H. I 164).

Izv. od *babo* (*v.*)

Bābu-ālija

Bābu-ālija *f* (ar.) *Visoka porta; rezidencija velikog vezira u Turskoj Carevini.*

< tur. *Babi āli*, pers. izft. od ar. *bāb*, »vrata« i ar. *āli* »visoki«.

bābuka, v. babo

badāvā adv. (pers.-ar.) 1. *besplatno; vrlo jeftino.*

2. *uzalud.* — U ob. gov.: »Badava sam išao, nisam ga našao«, »Badava ga čekaš«.

< tur. *badava*, *bād-i hava* »besplatno« < pers. *bādihewā* < *bād* »zrak« i ar. *hāwā* »zrak«. V. *badavadžija*, *badavadžisati*, *badihava*, *bambadava*, *zabadava*, *bajdala*.

badavadžija *m* (pers.-ar.-tur.) *gotovan, neradnik, koji trati vrijeme, ne radeći ništa.*

< tur. *badavacı*, v. *badava* + suf. *-ci*.

badavadžisati *-išēm, besposličiti, tratiti vrijeme uludo, ne radeći ništa.*

Izv. od *badavadžija* (v.)

badēm, bājam *m* (sanskrt.) 1. *voćka i plod Prunus amygdalus; Prunus communis (L.) Arcong. (Syn. Amygdalus communis L.).* — »U Mostaru salandžake vežu, / o bademu age Hasanage« (I. Z. I 7); »Pokraj mora badem drvo raslo« (Muz. zap. Inst. 3476); »U Mostaru procvali bajami, / U Blagaju zumbul i ružica« (Vuk V 398).

2. »na badem« = »u obliku badema«. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90). < tur. *badem* < pers. *bādām*, *bādam*, < sanskrt. *badama*.

V. *bademezma*, *badem-pirlit*, *badem-zejtin*.

bademezma *f* (sanskrt.-tur.) *domaći (kućni) marcipan, vrsta*

slatkog jela, koje domaćice u Sarajevu prave od jednake mjere (1 : 1) šećera i samljevenog badema, tako da se u uvareni šećer saspe samljeveni badem, pa se to miješa na vatri dok se zgusne. Bjelkaste je boje, a može se obojiti alicom, pa bude crvena.

< tur. *badem-ezmesi* »marcipan«, bukv. »istučeni, zgnječeni badem«, tur. izft. od *badem* (v.) i tur. *ezme* »istucana, zgnječena materija« (tur. *ezmek* »istući, zgnječiti«).

badēm-pirlit *m* (sanskrt.-tur.), *utkane šare u boji u obliku badema na domaćem bezu (platinu).*

V. kompon. pod *badem* i *pirlit*.

badēm-zejtin *m* (sanskrt.-ar.) *bademovo ulje.*

V. kompon. pod *badem* i *zejtin*.

badihāvā adv. (pers.-ar.) 1. *isto što i badava.* — »Ne da Aljo glave badihava!« (Lord 10). < tur. *bād-i hava*, v. *badava*.

bādž, v. bādža

bādža *f* (pers.) *otvor na daščanom krovu kuće kroz koji izlazi dim. Bādža zamjenjuje dimnjak.* — »Ako i krivo vatra gori, / pravo dim na bādžu izlazi« (Nar. bl. 15).

< tur. *baca* »dimnjak« < pers. *bāge* »veliki prozor«.

V. *badženjača*.

bādža f i bādž m (pers.) *trošarina, maltarina, carina.* — »Tovar se bādže ne boji« (Nar. bl. 262). < tur. *bac* < pers. *bāg*, zapravo *bāž* »porez, danak; carina«.

V. *baždar*.

bādža f (tur.) 1. *žena; sirota žena.* 2. *stara kućna služavka, stara kućna kuharica.*

< tur. *bacı* »sestra; stara kućna služavka«.

V. badžikāduna.

bādža, v. badžanak

badžak, **batak** *m* (tur.) *noga, krak, bedro, tegno*.

< tur. *bacak*.

V. badžakli, badžaklija.

badžakli indecl adj. (tur.) *krakat, dugih nogu; lijepo* »krojenih« *nogu*. — U ob. gov.: »Hem olukli, hem badžakli«.

< tur. *bacaklı* (*bacak-li*), v. badžak + tur. suf. -li.

badžaklija *m* (tur.) 1. *čovjek krakat, dugonog*.

2. *holandski dukat na kome se nalazi s jedne strane raskoračen čovjek*.

< tur. *bacaklı*, v. badžakli.

badžanac, v. badžanak

badžanak, **badženok** -nka, **badžanac** -nca, **badžonog** -a, **pašenog** -a, **pašanac** -nca, hipok. **badžo**, **badža**, *m* (tur.) *muž ženine sestre (u odnosu na muža druge joj sestre), muževi dviju ili više sestara u odnosu jedan na drugog*.

< tur. *bacanak*.

badženok, v. badžanak

badžjenjača, v. **badžegnjača** *f*, *duga motka kojom se otvara badža na seoskim kućama koje imaju badžu*.

Izv. od bādža (v.)

badžikāduna *f* (tur.) *žena, supruga (zapadna Bosna)*.

< tur. *bacı kadın* »stara kućna kuharica«, v. kompon. pod bādža (žena) i kaduna.

badžo, v. badžanak

badžonog, v. badžanak

bäer, v. bair

baëtāš, **bajëtāš** *m* (ar.) *bajat hljeb*.

Izv. od bajat (v.)

bäg *m* (pers.) *vinograd, vrt*.

< tur. *bağ*, »vinograd, vrt« < pers. *bāg* »bašča«.

V. bašča.

bäg (pl. *bägov* i *bäzi*) *m* (tur.) *veza, sveža; lanac od sata koji se nosi o vratu ili se pruži preko prsluka ili pasa s jednog kraja na drugi, kao ukras*. — »Ja se sageh kovče otpinjati, / zapeše mi bazi od sahata« (S. S. 28); »Opanci mu klapaju, / obojci mu padaju, / *bägov* i mu zveče, / cure ti ga neće« (I. Z. II 14).

< tur. *bağ*.

V. baglama, bujumbak.

bäga *f* (tur.) 1. *čvorugasta izraslina na nogama stoke, naročito konja (vrsta bolesti)*.

2. *žulj, kurije oko (kod čovjeka)*. < tur. vulg. *bağa*, *bağı* 1. istog značenja kao gore pod 1., i 2. izraslina (guta) na vratu, knjiž. *bağa* »kornjača; oklop kornjače«.

V. bagav, bagljiv.

bägana *f* (tur.) *kožica od mrtvorođenog ili sasvim mladog crnog jagnjeta, od koje se prave najviše cijenjene šubare*.

< tur. *bağan* 1. »nedonošče, pobacak«, 2. »kožica od mrtvorođenog jagnjeta«.

V. bāgane.

bāgane *n* (tur.) *sasvim mlado jagnje, fig.: dijete*.

< tur. *bağan*, v. bagana.

bägav adj., *koji ima bage na nogama, koji boluje od бага*. — »Na kulašu konju *bagavo me*« (F. J. I 140).

Izv. od бага (v.)

bágiya

bágiya *m* (ar.) *buntovnik*.

< tur. *bági* »buntovnik« < ar. *bági*, part. a. od *bagy* (*bgy*), »činiti nepravdu«.

baglâma (dem. *baglâmica*) *f* (tur.)

1. željezna spojница kojom se vrata i prozorska krila pričvršćuju za drvene okove i pomoću kojih se otvaraju i zatvaraju; šarka. Vrata i prozori imaju obično dvije, a nekad i po tri *baglame*. — »... a rukama se hvata za *baglame* na vratima« (Andrić 28); »na kapiji istavljena vrata, / samo same ostale *baglame*« (Muz. zap. Inst. 62).

2. *vrsta tambure sa tri žice*. — »i donesi šargiju, sitni saz s *baglamicom*« (I. Z. II 20). 3. *fig.: impotentan muškarac*. < tur. *baglama*, od *baglamak* »svezati«.

bagljiv adj. koji ima bage na nogama, koji boluje od bage.

< tur. *baglıh* (*bağlı-lı*), v. *baga* + tur. suf. -*lı*.

bâhât, **bât** *m*, topot šum, jeka od udaranja nogama o tle pri koraćanju. — »Kad te čujem po hajat, / poznajem te po *bahatu*« (GZM 1907. 634); »Stade *bahat* ozgor sokacima, kad izbiše četiri Latina« (Lord 154). Vjerovatno je izvedeno od gl. »bahnuti«, odnosno »basati« (v.).

bâhča, v. *bášča*

bâhil *m* (ar.) 1. škrtac, tvrdica.

2. kao adj.: zavidan.

< tur. *bahıl* < ar. *bahıl* »tvrđica; škrt, lakom«.

bâhnuti, **bâhnem** (**bânuti**, **bânem**), *iznenada se pojaviti*.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. »basmak«, koji između ostalog ima i gornje značenje. Od tur.

basmak naš gl. »basati«, od *basati* »basnuti, a potom »bahnuti« (kao što je slučaj sa »dihati« i »disati«, »plehnuti« i »plesnuti« itd.) Isto je tako od »basati« = »bâsât«, pa »bâhât«. V. *bâhât*, *basati*, *basti*, *basti*-*sati*.

Bâhra, v. *Bahrija*

Bâhrija, hipok. **Bâhro** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Bahrî*, lično ime < ar. *bahriyy* »mornar; morski« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. -*yy*).

Bahrija, hipok. **Bâhra** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Bahriye*, lično ime < ar. *bahriyyâ* »ona koja pripada moru, morska« (ar. *bahr* »more« + ar. adj. suf. za ž. rod -*yye*).

Bâhro, v. *Bâhrija*

bâhsuz, **bahsüzluk**, v. *baksuz*, *baksuzluk*

bâht (**bât**) *m* (pers.) *sreća*. — »Dobra *bahta* Đulić-bajraktara!« (M. H. III 234); »Bolji je *baht*, nego carev taht« (Nar. bl. 30). < tur. *baht* < pers. *baht*. V. *bahtli*, *bahtlija*, *Bahtijar*, *baksuz*, *alabahtuna*, *nebaht*.

Bahtijâr hipoh. **Bâhto** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *bahtiyar* < pers. *bahtiyâr* »srećan čovjek«, kao lično ime: »Sreten, Srećko«.

bâhtli (**bâtli**) indecl. adj. (pers.-tur.) *srećan*. — »N'jesi *bah-tli*, Alajbegoviću, / da te vaka *dul-đulija* ljubi« (M. H. III 162); »Bašćaršijo, *batli* ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).

< tur. *bahtli*, v. *baht* + tur. suf. -*lı*.

bāhtlija (bātlija) m (pers.-tur.) *srećnik, srećan čovjek*. — »Jer je Lazo u boju batlija« (Vuk, Rječnik).
Izv. od bahtli (v.).

Báhto, v. Bahtijar

bāhusūs adv. (pers.-ar.) *specijalno, osobito, naročito*.
< tur. *bahusus (ba-husus)* < pers. prep. *bā* »sa« i ar. *hušūš* »specijalnost, osobitost« itd.

baildisati se v. bailisati se

bailisati se, bajilisiati se, baildisati se, bajildisati se, -šēm, onesvijestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos.

< tur. *bayılmak*, sa istim značenjem, odn. od tur. *bayıldı*, 3. lice perf. od *bayılmak*.
V. bailma, obalijestiti se.

bailma, bajilma f (tur.) *onesvještenje, gubljenje svijesti*.

< tur. *bayılma*, part. od *bayılmak* »onesvijestiti se, zaniyeti se, pasti u zanos«.

bāir, bājir (bāer, bājer) m (tur.)

1. *brijeg, strana brijega*.
2. *obala i zemljište pored obale*.
< tur. *bayır* »brijeg; zemljište na padinama brda«.

bajāgi adv. (tur.) *tobože, kao da*.

Često se govori sa prijedlogom »kao«: kao bajāgi, kobajāgi. — »pašnica s begom Zilovićem, i ko bajāgi svojom jaranicom« (I. Z. III 112); »... hoće kobajagi da ode, ali ga i dalje prati« (Devajtis 104).
< tur. *bayağı* »upravo, priлично«.

bājam, v. badem

bājat, -a, bājatan, -tna, adj. (ar.)

1. *koji je ustajao, izgubio svježinu, koji nije svjež*. — »Neki su komadi bili svježi, a drugi bajatni« (Cook 17).
2. *uvenuto, ostario*. — »Kapeta-

nica s bajatim licem«, »Tale junak bajatiye leđa, / svaku jesu vatru ogreznula (Marjan.).

< tur. *bayat*; nastalo pod uticajem turske vokalne harmonije od ar. *bā'it* »prenoćio« (hljeb ili voda koji nisu svježi).
V. baetaš, obajatiti, zabajatiti.

bājati, -jēm, čvarati, vraćati (u svrhu liječenja). — »Bolan bājē kud ne pristaje« (Nar. bl. 24).

< tur. *baymak* »čvarati, vraćati«.

bajberek, v. bejberek

bājdala f (pers.-ar.) *džabica, ono što se dobiva badava; pljačka*. — »Ako želi imati međa i masla, mora i kadija kupiti za novce kao i svi drugi, jer je bajdala već prestala« (Nar. bl. 242).

Izv. od badava (v.): »bajdava«, a potom »bajdala« (dodavanjem »j« i pretvaranjem glasa »v« u »l«).

bajētāš, v. baetaš

Bajēzid, -ida (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Bayezid* < ar. *Ābā-Yāzīd* ak. od *Ābū-Yāzīd*, lično ime, »Otac Jezidov«, v. tumačenje pod jezid.

bajildisati se, bajilisiati se, v. bailisati se

bajilma, v. bailma

bājir, v. bair

bājrak, bārjak m (tur.) 1. *zastava*.

— »Mehmedpaša zavio bāj rake« (M. H. III 13); »Razviše se alajli barjaci« (K. H. I 152); »Pjana glava ne nosi bāj raka« (Nar. bl. 367).

2. *odred vojske ili odred u kakvoj povorci koji nosi svoju zastavu*.

bajrākli

< tur. *bayrak* (i u pers. *bayraq*).

V. bajrakli, bajraklija, bajraktar, alaj-bajrak, alajli-bajrak.

bajrākli (barjākli) indecl. (tur.) ono što je s bajrakom, što imu na sebi bajrak. — Džamija u Jevremovoj ulici u Beogradu zove se »Bajrākli-džamija«.

< tur. *bayraklı*, v. bajrak + tur. suf. -lik.

bajrāklija (barjāklija) f (tur.) zvijezda repatica, kometa. — »Nije džabe ono lani, više Bosne na nebu vedrome, šetala bajraklija zvijezda« (Zem-bilj III 55).

Izv. od bajrakli (v.)

bajraktār, barjāktār, -āra, hipok.

bājro m (tur.-pers.) zastavnik, onaj koji nosi bajrak. — »Kad Alibeg mladi beg bijaše, / djevojka mu bajraktar bijaše« (K. H. I 276); »O Komnene, senjski barjaktare, / Ko je tebe žao učinio« (Vuk VII 1). — Od ovog su nastala prezimena Bajraktarević i Barjaktarević.

< tur. *bayraktar* < pers. *bayrakdār* (*bayrak-dār*), od bajrak (v.) i pers. *dār*, prez. osnova od gl. *dāšten* »imati, držati«.

Bajraktarević, v. bajraktar

bājram (bārjam) m (tur.) muslimanski vjerski praznik. U godini su dva bajrama: Rāmazanski i Hadžijski ili Kūrbān-bājram. Ramazanski bajram nastupa po svršetku mjeseca posta Ramazana i traje tri dana: 1., 2. i 3. dan mjeseca Sevala (deseti mjesec po ar. kalendaru). — Hadžijski (Kurban) bajram dolazi dva mjeseca i deset dana poslije Ramazanskog b. i traje četiri dana: 10.—13. — Zulhidžeta (dvanaesti mjesec po ar. kalendaru). Naziva se

Hadžijski zbog toga što je tih dana glavno godišnje hodočašće hadžija oko Cabe u Meki. Zove se i Kurban-bajram zato, što se na ovaj bajram kolju kurbaŋi (v.). — Bajrami (kao i drugi musul. praznici) pomični su praznici, jer se ravnaju po mjesečevoj, a ne po sunčevoj godini. — »Bajram ide, bajramu se nadam« (Muz. zap. Inst. 3522); »Kada begu turski bajram dođe« (K. H. I 321); »Top puče, bajram prođe« (Vuk Posl. 319).

< tur. *bayram* (i u pers. *bayram*), »vjerski praznik; praznik uopšte; slavlje, veselje«.

V. Bajram, bajramluk, Bajram mubarek olsun!, bajram-namaz, bajramovati, Hadžilaj-bajram, Kurban-bajram.

Bājram, hipok. **Bājro** (tur.) musul. muško ime. *Nadijeva se djetetu koje se rodi na bajram. Od ovog su nastala prezimena: Bājramović i Bājrović (Bajrović).*

V. bajram.

bajramluk m (tur.) bajramski dar, poklon koji se daje o bajramu. — »Bajram ide, Bajramu se nadam, / šta bih dragom bajramluka dala« (Sevd. 43).

< tur. *bayramlık* (*bayram-lik*), v. bajram + tur. suf. -lik.

Bājram mubārek (mubāreć) ōl-sun! Bājram mubārek ōlā! (tur.-ar.) srećan Bajram! Neka ti je Bajram srećan!

< tur. *bayram mübarek olsun!* (ola!), v. kompon. pod bajram i mubarek, a tur. *olsun!* je 3. lice sing. imper. i *ola!* 3. lice sing. optat. od *olmak* »biti«.

bājram-nāmāz, -āza m (tur.-pers.) poseban bajramski namaz (mo-

litva) *ujutru prvog dana bajrama*.

< tur. *bayram-namazi*, izft., v. kompon. pod *bajram* i *namaz*.

bajramovati, -mujēm, *svetkovati, proslavljati bajram, provoditi bajram*.

Izv. od *bajram* (v.).

bájro, v. *bajraktar*

Bájro, v. *Bajram*

Bájrović, v. *Bajram*

bajünbag, bajünbak, v. *bajunbag*

bäk! interj. (tur.) *gledaj! gle! vidi! gledni! pazi!*

< tur. *bak*, imper. 2. lice sing. od *bakmak* »vidjeti, pogledati«. V. *baka, bakalum*.

bäka! bäka-bäka! interj. (tur.) *nuto! gle! vidi! pazi! (sve u ironičnom smislu)*. — »B a k a fale Đulić-bajraktara!« (M. H. III 235); »B a k a mi ljudi i mladića. Vode ko sankim neku politiku protiv Svaba, a ova-mo...« (Zembilj III 36); »B a k a, b a k a, Budimke Fatime! / Oj, što je mene Fata prekorila« (Lord 12).

bäkäl, bākalin m (ar.) *trgovac na malo kolonijalnom robom, namirnicama*. — »Kasap i b a k a l, što su umazaniji, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *bakkal*, istog značenja kao u nas < ar. *baqqāl* »prodavalac povrća, piljar«.

V. *bakalija, bakaluk*.

bakalija f (ar.) *prehrambeni artikli koji se prodaju u bakalskoj radnji*.

< tur. *bakkaliye* < ar. *baqqā-liyyā* od *baqqāl* (v. *bakal*) + ar. adj. suf. za ž. rod -*iyā*.

bakäluk m (ar.-tur.) 1. *trgovanje namirnicama, bakalsko zanimanje*.

2. *bakalska radnja*.

3. *bakalska roba*.

< tur. *bakkallık* (*bakkal-lık*), v. *bakal* + tur. suf. -*lık*.

bakälum! i bakälum! interj. (tur.) *vidjećemo! da vidimo!*

< tur. *bakalum*, istog značenja, od gl. *bakmak* »vidjeti, gledati«.

bākam m (ar.) *rumenilo za lice, Lignum santalum rubrum, ružičastocrvena boja koja se dobija iz drveta zv. Caesalpinia sappan, koje raste u Indiji i Braziliji*. Ovo drvo varenjem daje boju *bakam*. *Bakam* je ranije kod nas služio kao kozmetičko sredstvo za uljepšavanje lica. Danas nazivaju ruž za lice *bakamom*.

< tur. *bakkam* < ar. *baqqam*, *bāqqam* (u pers. *bekkem*).

V. *bakami, bakamiti se, naba-kamiti se*.

bakāmi indecl. adj. (ar.) *boje kao bakam, rumen*.

V. *bakam* + ar.-pers. suf. -*i* (*iyi*).

bakamiti se, bojiti lice bakamom. — »B'jelić ću se i b a k a m i t' ću se« (M. H. X 115).

Izv. od *bakam* (v.).

bākan m (tur.) *ovčja noga od ko-ljena naniže*.

< tur. *bakanak* »papak«.

bākar, -kra m (tur.) 1. *metal cuprum*.

2. *bakreno posude*. Postoji pre-zime *Bākärević*. Kraj u blizini željezničke stanice Novo Sara-jevo zove se *Bākärevac*.

< tur. *bakir*.

V. *bakardžija, bakarlija, ba-krač, bakračlija, bakrenjak, ba-krli, bakrsur*.

bakardžija, bakrdžija m (tur.) *zanatlija koji izrađuje stvari od bakra*.

Bākārevac

< tur. *bakırcı*, v. *bakar* + tur. suf. -*cı*.

Bākārevac, v. *bakar*

Bākarević, v. *bakar*

bakārli, v. *bakrli*

bakārlija *f* (tur.) isto što i *bakračlija* (v.). — »Bije njega oštrom *bakarlijom*, / Ajde, vranče, živ te bog ubio!« (Vuk II 445).

< tur. *bakırli*, v. *bakrli*.

bakija *f* (ar.) *ostatak, preostatak*.

< tur. *bakı* »ostatak« < ar.

bāqī part. a. od *bāqā'* (√ *bqy*), »ostati«.

Bākije -*ijā* *f* (ar.) *bregoviti pređio na sjeveroistočnom dijelu Sarajeva, gdje se nalazi veliko muslimansko groblje*. — Na Ophodji prema *Bakijama*, »I iziđi na *Bakije* ravne« (K. H. I 65).

Po svom obliku, odgovara ar. riječi *bāqī*, *bāqiyā*, part. akt. od *bāqā'* (√ *bqy*) »tražati, vječan biti; ostati, preostati«. Međutim, pošto se ovaj toponim nalazi u popisu lokaliteta okolice Sarajeva iz 1458 godine (v. Dr H. Šabanović u »Monumenta Turcica«, Defteri, ser. II, sv. 1, Sarajevo, 1964), postavlja se pitanje da li je ova riječ arapskog porijekla i da li možda treba tražiti njezin korijen u kojem drugom jeziku (Dr H. Šabanović misli da je vlaško-romanskog porijekla i da predstavlja drugi oblik riječi »bačija«).

Bākir (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bāqir*, lično ime, »Lav« (u ar. *bāqir* znači »prostran, širok«).

Bakira (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Bakir* (v.) do-

dan naš nastavak za ž. rod. »-a«

bakla *f* (ar.) *grašak, bob, Vicia faba* L. (*Faba vulgaris* Moeuch.) < tur. *bakla* < ar. *bāqlā'*.

baklāva *f* (ar.) *slatka pita (slatko jelo) koja se peče u tepsiji, a pravi se od tankih jufki (do 70 jufki u jednoj tepsiji), koje se slažu jedna na drugu, a između njih se posipaju samljeveni orasi, bademi ili lješnici, a neki stavljaju još i tirit (mrvice od posebno spravljenog tijesta). Obično se baklava prije pečenja izreže na kusove ili dilume (oblik geometrijskog romba), ili se reže »na đul« (»na ružicu«) ili »na dulove«. Prije nego što se počne peći zamasti se rastopljenim maslom ili maslacem, a poslije pečenja zalijeva se ukuhanim šećerom*. — »Hrani mi je halvom i *baklavom*« (M. H. X 61).

< tur. *baklava* < ar. *bāqlawā* (od ar. *bāqlā*, s obzirom na oblike kornada na koje se baklava u Arapa reže (v. *bākla*). V. džandar-baklava, kajmak-baklava, sevididžan-baklava.

bakrač *m* (tur.) *bakreni kotao (i uopšte kotao) koji ima na sebi luk od željeza ili debele žice, za koji se drži kad se nosi i o koji se vješa na verige*.

< tur. *bakraç*, izv. od tur. *bakır* »bakar«. V. *bakračlija*.

bakračlija i **bakračlije** *f* (tur.) *široki stremen, široke uzendije (nazvane ovako što su velike i slične bakraču)*. — »a pokupi dizgene kulašu, / pa isčera njega iz svatova: / udara ga oštrom *bakračlijom*« (Vuk II 138); »Bojno sedlo od Tabakovića, / *bakračlije* od

Bakarevića« (Ašikl. 70). — Ako su bakračlije veoma velike, onda se prisposobljavaju još većem bakrenom sudu, pa se nazivaju kâzan-bakračlije: »A podmeće kâzan-bakračlije« (K. H. I 134).

< tur. bakračlı (bakrač-lı), v. bakrač + tur. suf. -lı.

bakrdžija, v. bakardžija

bakrènjak, -áka, novac ili koji drugi predmet od bakra.
Izv. od bakar (v.).

bakrli, **bakârli** indecl. adj. (tur.) *bakren*. — »sve je devet ruha nakupila, / što li ruha, što bakrli suda« (I. Z. IV 176).
< tur. bakırlı (bakır-lı), v. bakar + tur. suf. -lı.

bakrsuz adj. (tur.) *nekalajisan bakreni sud*, odnosno *bakreni sud u koga je kalaj opao*. Naše značenje ne odgovara tur. značenju ove riječi.
< tur. bakırsız (bakır-sız) »bez bakra, koji nije bakren«, od tur. bakır »bakar« + tur. suf. -sız »bez«.

baksuz, **bâhsuz**, kao supst. i kao adj. (kao adj. još i **bâksuzan**) (pers., -tur.), kao imenica: 1. *nesrećan čovjek*, *zlosrećan čovjek*, *čovjek zle sreće*. — »Za baksuza goješna Haljila« (Lord 242); »Majka me je baksuza rodila«;

2. *čovjek koji drugome donosi nesreću*. U ob. gov.: »Ako puštiš u kuću onog baksuza, sve će ti poći naopako«;

3. *nesreća*, *nevolja*, *baksuzluk*. — »Terao me baksuz kroz čitav život«.

Kao pridjev: 1. *nesrećan*, *zlosrećan*. — »Vazda sam bio baksuz čovjek«;

2. *koban*, *koji donosi drugome*

nesreću. — »Baksuz gostu nema mjesta u mojoj kući«.

< tur. bahtsız (baht-sız) »bez sreće, nesrećan«, v. baht + tur. suf. -sız »bez«.

V. baksuzluk, baksuznik.

bâksuzan, v. baksuz

baksuzluk, **bâhsuzluk** m (pers. -tur.) *nesreća*, *nevolja*, *nezgoda*.
< tur. bahtsızlık (baht-sız-lık) v. baksuz + tur. suf. -lik.

bâksuznik m, *čovjek koji drugom donosi nesreću*.
Izv. od baksuz (v.).

bakšiš m (pers.) 1. *dar*, *poklon*; *nagrada za učinjenu uslugu*. — »Maj to nosi bakšiš tatari-ma« (K. H. I 17); »a car Marku bakšiš poklanja« (Vuk II 355).

2. *napojnica*, *darak*.

< tur. bahış »dar, poklon; napojnica«, < pers. bahšiš, imenica izv. od bahšiden »dati, darovati, pokloniti«.

balāban m (tur.) 1. *krupan*, *nezgrapan čovjek*.

2. *krupan pijetao*. — »Iš, kote, balabane, / koj'u kući spiš!« (Vuk I 204).

3. *golem i debeo kclac*.

4. *ptica bukavac*, *vodeni bik*, *barski bik*, *Botaurus stellaris* (L.). — »Balaban bukće kroz zeleno buće« (Hirtz, Rječnik).

< tur. balaban, 1. »krupan, snažan (čovjek ili životinja)«

2. »cirkuski medvjed«,

3. »maljić od velikog bubnja«,

4. »ptica bukavac, vodeni bik«.

Sporno je da li je ova riječ po korijenu turska ili persijska. Po Mladenovu i Korsch-u je od pers. pahlawān »pehlivan«, Bernecker veli da se ne usuđuje reći da jest ili da nije od pers. pahlawān, dok Vesmer,

bâlča

Zenker i drugi, kao i većina turskih pisaca i rječnika smatraju je izvorno turskom.

bâlča, v. balčak

balčak *m*, **bâlča** *f* (tur.) *držak od sablje ili mača*. — »A sve sablju po balčaku drpa« (M. H. III 346); »O pojasu sablje alamanke, / a na njima od čelika balče« (Vuk III 339).
< tur. *balçak*, *barçak*.

bâlduza *f* (tur.) *ženina sestra, svast*, *svastika*. — »A balduza ličkog Mustajbega« (K. H. I 267).
< tur. *baldız*.

balgam (**balgan**) *m* (grč.) *hrakotina, sluz, šljajm*.
< tur. *balgam* < ar. *bālgam*
< grč. *phlēgma*.

bâlig *adj.* (ar.) *punoljetan*.
< tur. *bâlig* < ar. *bâlig* part. a. od *būlūg* (*√bālg*) »punoljetan postati: stići, doći«.

Bâlija, -e i **Bâli**, indecl. (ar.) 1. *musl. muško ime*. — »Alija i Bâlija, dva brata starija« (Nar. bl. 19); »Neće Alija, neće Bâlija, / ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 210). — Sarajlija Bâli-efendija postavljen je 1578. g., za vrijeme velikog vezira Mehmed-paše Sokolovića, za prvog bosanskog munlu (kadiju) sa sjedištem u Sarajevu (v. Kreš. Vodovodi 76). 2. *Bâlibegovica* je jedna mahala (kraj) u Sarajevu. 3. »Bâlije« su jedna muslimanska etnička grupa u Hercegovini (oko Podveleža i Gabele, te po Dubravama i oko Stoca) (Čorović 126, Dedijer 115).
< tur. *Bâli*, lično ime, »Starinac« < ar. *bālī* »starina: star, vehad«.
V. *balija*.

bâlija *m* (ar.) 1. *muslimanski seljak, primitivan, prost čovjek, čovjek iz naroda koji ne pripada plemstvu i obrazovanom svijetu*. — »Ne zna baliija što je halija« (Nar. bl. 120). 2. *pogrdni naziv za bosansko-hercegovačke muslimane*. — »Ne zna baliija što je zdrava Marija« (Vuk, Posl. 198); »Nijes ovo Bosanske baliije, / Nit' su ovo ljuti Krajišnici / Od krajine od Hercegovine« (Vuk VIII 416); »... da ne gledamo na tužno zalupano mnoštvo, reći i našem širem koliko-toliko obrazovanom društvu da su nam ovi »mujani« i »baliije« — braća...« (Radić 284). 3. *naziv za sirova, neotesana, silovita čovjeka uopšte*. Mislim da ova riječ dolazi od musul. ličnog imena Bâlija (v.), a gornja značenja pod 1. i 3. došla su zbog same sličnosti u izgovoru sa riječima »bâlti, bâlonja, bâlav« itd.

Bâlije, v. Bâlija
ostrvo.

Bâlkān *m* (tur.) *Balkansko poluostrvo*.
< tur. *Balkan* < tur. *balkan* »visoke planine koje se vežu jedna na drugu, planinski vijenac«.

bâlsara (**bâsra**, **bâstra**) *f* (tur.) *bolest na lišću vinove loze, Pero-nospora*.
< tur. *balsıra*.

bâlta i **bâlta** *f* (tur.) 1. *sjekira*. 2. *ubojna sjekira, vrsta starinskog oružja*. — »Svitile mu se vezene kubure, / a valja se bâlta o mrkovu« (M. H. III 351); »mećite mu do dvije gadare, / o unkašu bâlta okovanu« (Vuk IV 275).
< tur. *balta*.
V. *baltaluk*, *čorbalta*.

baltāluk, baltālik *m* (tur.) šuma (ili gaj) određena za sječu u svrhu podmirjenja potreba jednog grada, sela ili više sela.
 < tur. *baltālik* (*baltā-lik*), *v.* balta + tur. suf. -lik.

Balūgdžié, *v.* balugdžija.

balūgdžija *m* (tur.) ribar. — Od ovog je nastalo prezime *Balugdžić*.
 < tur. *balıkçı* (*balık-çı*), *v.* baluk + tur. suf. -çı.

bāluk *m* (tur.) 1. riba
 2. isto što i *bālukot* (*v.*)
 3. vrsta veza, šare; vunena tkanina naročite vrste tkanja (Rečnik SAN).
 < tur. *balık* »riba«.
V. balugdžija, balukjag, balukot, zabalukotiti *se*.

bālukjag *m* (tur.) riblje ulje.
 < tur. *balıkyağı* (*balık-yağı*) izft. od tur. *balık* »riba« i tur. *yağ* »ulje«.

balukot i balūkot (bāluk) *m* (tur.)
 1. riblja trava, *Menispermum Cocculus* L. (*Anamirta paniculata* Colebr. — *Anamirta cocculus* W. — Arn.).
 2. riblji otrov, kuglice smjese od ploda trave pod 1., koje se upotrebljavaju za lovljenje riba. Od ovih kuglica ribe se omame (zabalukote se), pa se tako lako hvataju.
 < tur. *balık otu*, istog značenja kao u nas, izft. od tur. *balık* »riba« i tur. ot »trava, biljka; otrov«.

bālvan *m*, trupac posjećenog drveta, neotesana greda, drveno. Nije izvedeno na čisto od čega dolazi ova riječ, ali se opravdano misli da je nastala od tur. *balaban*, kojoj je vrlo blizu i po obliku i po značenju (*v.* tumačenje pod *balaban*).

baljemez *m* (njem.) starinski da-

lekometni top velikog kalibra. — »Al udara more u obale, / al pucaju baljemez-topovi« (M. H. III 131).

< tur. *balyemez* < njem. *Faule Metze* »lijena Metza« (od *Methild*). Stariji turski autori smatrali su ovu riječ tur. složenicom od tur. *bal* »med« i tur. *yemez*, neg. 3. lice sing. futuro-prez oblika od *yemek* »jesti« (»med ne jede«). Za ovim pogrešnim tumačenjem povelj su se i neki naši leksikografi i pisci (Vujaklija, 136, Kurtović — Kušan, II 631, Dr Truhelka, GZM 1918, 169 itd.). Noviji turski rječnici tumače je kao naziv koji je došao po Talijanu Baljemezi, navodno konstruktoru ovog topa, odnosno od tal. *Ballia mezza*. Međutim, najispravnije je, po mom mišljenju, najnovije tumačenje njemačkog turkologa Kisslinga, koje sam usvojio (»Baljemez«, *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Band 101, N. F. Band 26, Wiesbaden 1951.).

bāmbadāvā i bambadāvā adv. (tur.-pers.-ar.) sasvim badava (sasvim besplatno, sasvim uzalud).

< tur. *bambedava* (*bam-bedava*), aps. superl. od *bedava* (*v.* badava) sa tur. pref. *bam*.

bāmbaška (bām-baška) indecl. adj. (tur.) sasvim, posve poseban, mimo ostali svijet, na svoju ruku. — »Izmotaje se nekim bāmbaška ukusom...« (Zembilj II 49); U ob. gov.: »Ono je bāmbaška stvorenje«.

< tur. *bambaška* (*bam-baška*), aps. superl. od tur. *baška* (*v.* baška) sa tur. pref. *bam*.

bāmja (bāmija, bāmuja, bāmlja) *f*
 1. biljka *Abelmoschus esculen-*

bānda

tus (L.) Mch. (Syn. *Hibiscus eskulentus* L.).

2. jelo spravljeno od mahunastih plodova ove biljke. — »a kazazi bamlja u sahanu« (Zb. XXX, sv. 1, 112).

< tur. *bamya*. Nije jasno porijeklo ove riječi. Neki tur. leksikografi su mišljenja da je to zajednička riječ više jezika. Kraelitz tvrdi da nije izvorno tur. riječ.

bānda f (tal.) *vojna muzika; muzika*. — »Zasvirala banda, zaplakala draga« (Bilten I 48).
< tur. *banda* < tal. *banda* »muzika«.

bār, bārem adv. (tur.) *makar, u najmanju ruku, ako ništa drugo*. — »Ostavi mi brata bar jednoga« (Vuk II 289). »Da joj bar jednom nasloniš glavu na grudi« (Marjan.). »Kad kuća gori, bārem da se čovjek ogrije« (Vuk, Posl. 118).
< tur. *bari*, vulg. *barim*, sa istim značenjem kao u nas.

barābār adv. i adj. (pers.) 1. *uporedo, zajedno; jednako, isto, ravno*. »Hvala i ništa, to je barabar« (Vuk, posl. 340).
2. *ravan, jednak*.
< tur. *beraber* »zajedno, uporedo« < pers. *berāber* (*ber-ā-ber*) »zajedno, uporedo«, zapravo: »prsa u prsa«, izv. od pers. *ber* »prsa«.
V. barabāriti.

barabāriti -bārim, izjednačavati, stavljati u isti red. — »Ali on mi se s majkom barabari« (Marjan.).
Izv. od barabar (v.)

bārak indecl. adj. i bārak -a, supst. (tur.) 1. *kosmat, kudrav, čupav, rutav, duge i razvijene grive*. — »Doklen nađe bārak bedeviju« (K. H. II 62).

2. a) *pas kudrave dlake, b) konj duge i razvijene grive, c) čovjek dlakav, obrastao dlakom*. Od ovog je nastalo lično ime Barak i prezime Baraković.

< tur. *barak*, sa istim značenjem kao u nas. — Meyer daje za izraz »barak bedevija« i »barak« ovakvo tumačenje: »barak« brzog, tur. *barak*, ar. pl. *barak* »munja« (u prev. sa njem.). Mislim da ovo tumačenje nije osnovano iz ovih razloga. U tur. *barak* nema značenje »brzog« niti »munja«; od ar. *bārq* »munja« plural je *burūq*, a ne *barāq*.

Baraković, v. barak

bārbut m (pers.) *vrsta istočnjačke hazardne igre koja se igra kockama kao kod igre »tāvle« (v.)*. Ranije je igrana i u našim krajevima.

< tur. *barbut*, *barbud*, pomenuta igra < pers. *bār-bed* »ružna dobit (pokuđena igra)«, pers. *bār* »dobit« i pers. *bed* »ružan«.

bardāgdžija, v. bardakčija

bardāk m (pers.) 1. *zemljani sud za vodu, po obliku kao ibrik*. — »na sanduku crvenu jabuku, / nasred kuće bardak i maštrafu« (I. Z. III 90).

2. *drveni, zemljani ili bakarni sud (ili kablčić, burence) u kome se drži rakija ili vino*.

3. *šeho-bardāk* »bardak (zemljani ibrik) za uzimanje abdesta«. (Pop. Lonč. 1957. 39).

< tur. *bardak* < pers. *bārdān* »pehar, posuda za piće«.

V. bardakčija, bardaklija.

bardākčija, bardāgdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi i prodaje bardake i drugo glineno posuđe*.

2. *Bardakčije se zove jedna pokrajna mahala u Sarajevu*.

< tur. *bardakçı* (*bardak-çı*), v. *bardak* + tur. suf. -*çı*.

bardaklija *f* (pers.-tur.) *vrsta ra-
no* *krupne šljive, Prunus dama-
scena*.

< tur. *bardaklı* (*bardak-lı*), v. *bardak* + tur. suf. -*lı*.

bárem, v. *bar*

bārhana *f* (pers.) *bučno veselje;
skupno pjevanje i sviranje*.

< tur. *barhana* »skup, sasta-
nak, sijelo«, vjerovatno od pers.
barhān (*berhān*) »glas, zvuk,
ton«.

V. *zbarhaniti*.

barjak, **barjaktār**, v. *bajrak*, *baj-
raktar*

Barjaktarević, v. *bajraktar*

barjam, v. *bajram*

barūčija, **barūdžija** *m*, *onaj koji
izrađuje ili prodaje barut*.

< tur. *barutçu* (*barut-çu*), v.
barut + tur. suf. -*çu* (-*či*).

barūdi indecl. adj. (grč.-pers.)
koji je boje kao barut.

< tur. *barudi* < pers. *bārūdī*,
v. *barut* + ar. pers. suf. -*ī*.

barūdžija, v. *baručija*

barut -a i **bārūt** -ūta *m* (grč. ili
asir.) *eksplozivna materija ko-
ja služi za punjenje metaka va-
trenog oružja; puščani prah*.

< tur. *barut* < pers. *bārūd* (u
ar. *bārūd*) < grč. ili asir.

barutāna, v. *baruthana*

baruthāna, **barutāna** i **bārūthāna**,
bārūtāna *f* (grč.-pers.) 1. *zgrada*

*u kojoj se izrađuje barut, fa-
brika za proizvodnju baruta*.

2. *zgrada u kojoj se čuva barut*.

< tur. *baruthane* < pers. *bār-
rūdhāne* (*bārūd-hāne*), v. *kom-
pon.* pod *barut* i *hane*.

bāsamak -mka i **basāmak** -a *m*
(tur.) a) *prečaga na ljestvicama*,

*stepenica na stepeništu, stuba-
ma*. — »Sve mu sablja *basa-
make* broji« (K. H. II 77);
b) u množini: *bāsamaci* = *ste-
penište, stepenice, stube*. —
»stade zveka visoka čardaka, /
zazvečase sitni *bāsamaci*«
(Vuk II 231).

< tur. *basamak*.

bāsati 1. *stupati, gaziti (teškim
hodom)*.

2. *tumarati, lutati*.

Vjerovatno je došlo od tur. gl.
basmak, koji između ostalog
ima i gornja značenja. Vidi i
tumačenje pod »bāhnuti«. Rj.
Ak. navodi da je »bastisati« na-
stalo od tur. gl. *bısmak*, ali
»basati« da je od »bāhnuti«, a
ovo od slav. *bhas* »udarati, lu-
pati«.

baskija *f* (tur.) *žioka, vrljika, gru-
bo otesano posječeno tanko sta-
blo (obično se upotrebljava za
ograda livada i njiva)*. — »Od
baskija konope pravila, / od
bašlija kuke na konope« (M. H.
X 113).

< tur. *baskı*, izv. od gl. *basmak*
(v. značenje ovog tur. glagola
pod *basma*).

bàsma *f* (tur.) 1. *šarena pamučna
tkanina od koje se kroje ženske
haljine, čit, cic*.

2. *štampa, štampana knjiga*. U
ob. govoru: »Basma ove
knjige nije dobra«, »Imam u
svojoj biblioteci mnogo starih
knjiga, i *basme* i *jazme* (tj.
i štampanih i rukom pisanih)«.
< tur. *basma*, sa oba gore na-
vedena značenja (nom. a. i
part. od *basmak* »štampati,
udariti« itd.). Tur. gl. *basmak*
ima mnogo raznih značenja, a
najvažnija su: »udariti, stati
nogom na nešto, ugaziti, zga-
ziti, pogaziti, pritisnuti, štam-
pati, iznenada se pojaviti, ba-

nuti, stajati, stupati, nastupiti, osvojiti... — Od njega su izvedene mnoge riječi u tur. jeziku, koje su dijelom preuzete i u naš jezik, kao: basma, baskija, basti, dulbastija, jeribasma, pastrma. Zatim naše izvedenice: basati, bastisati, bahat, bahnuti, zabasati.

bäsra, v. balsara

bästi verb. (tur.) *udario je, nava-lio je*. — »Basti daur, ode carevina, / svaki muluč učinio suluč« (K. H. I 46).

< tur. *basti* perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, nastupiti, pojaviti se«.

bastisati -išēm, *udariti, navaliti, iznenada napasti; osvojiti; pogaziti*. — »Pade carstvo na despotovinu, / druge zemlje bastisale Turci« (Kašik. I 143): »ja l' na cara junak udario. / lavi bi mu čador bastisali« (Vuk IV 267).

< tur. *basti*, 3. lice sing. od *basmak*, v. značenja ovog tur. glagola pod basma.

bästra, b. balsara

bäsür m (ar.) *hemoroidi, šuljevi*.

< tur. *basur* < ar. *bäsür*.

bäš indecl. kao supst., adj. i adv. (tur.) 1. kao imenica: *glava, glav-ar, prvak, starješina*. a) *Nalazi se kao druga komponenta u mnogobrojnim našim složenicama, preuzetim iz tur. jezika (buljubaša, delibaša, dolibaša, harambaša, subaša, terzibaša itd.), ili izvedenim od naših riječi (kozbaša, težakbaša itd.). Posljednji glas u tur. izft. »-i« zamijenjen je u duhu našeg jezika sa »-a«; tur. terzi-baš-i kod na: terzi-baš-a. b) glava, u frazi »baš za baš« = glava za glavu, jedno za drugo, tj. bez prida (pri trampi predmeta).*

2. kao pridjev: *glavni, prvi, najstariji*. *Postoji kao prva komponenta u mnogim našim složenicama (bäš-knēz, bäš-mühtār, bäš-čäuš, Bäš-čäršija, Bäš-bünār itd.).*

3. kao prilog: *ü glävu, upravo, zaista*. U ob. gov.: »Baš sam na te mislio«; »Sjedi (na konju) baš kao da je vilama posaden« (Vuk, Posl. 286).

< tur. *baš* »glava; vrh, početak; glavar, starješina; prvi, glavni, najstariji«.

bäša m (tur.) 1. *starješina, poglav-ar, prvak, odličnik*. — »Dok bijaše Kukavica paša, / Ne znade se ko bijaše baša« (Kreš. Kapetanije 66): »A Boga vam, baše sarajevske, / ako mogu svijem biti sluga« (B, V. 1886. 251).

2. kao titula odličnijim ili imućnijim građanima: *Häsan-bäša, Ömer-bäša*.

3. *janjičar, titula prostog janjičara*. — »Sto hiljada baša i spahija«; »Na kapiji metnuo vojnike, / na jednoj mu baše janjičari« (K. H. I 152, 211).

4. *prezime nastalo od ove riječi: Bäšić*.

< tur. *baša*.

bäša-bäš, bašahaš i bäš a bäš indecl. adv. (tur.) *baš za baš, glava za glavu, jedno za drugo (kada se nešto trampa, mijenja bez prida)*.

< tur. *baša-baš* »glava za glavu, jedno za drugo«, prvo *baš* u dativu, a drugo u nominativu. V. *baš, pašaluk*.

bäšaga (bäš-äga) m (tur.) *glavni aga, starješina ägä*. — »vezir ga je divno dočekao / i baš-ago m njega postavio« (Vuk IV 296). *Od ovog je nastalo prezime Bäšagić*.

< tur. *baš-äga*, v. *baš i äga*.

Bašagić, v. bašaga

bašaluk m (tur.) 1. zvanje, dostojanstvo baše.

2. posjed baše.

< tur. *başalık* (*başa-lık*), v. baša + tur. suf. -lik.

Bäs-bünär, Bünärbaša m (tur.) šetalište poviše Travnika gdje se nalazi izvor hladne vode. — »Je l' ti žao Bunarbaše, / Bunarbaše hladne vode« (Sevd. 113).

< tur. *bunarbaşı* (*bunar-başı*), v. kompon. pod bunar i baš.

bašča, bāšča i bāšča, bāšta, bāšta i bāšta, bāhča, bāhča i bāhča f (pers.) 1. vrt.

2. voćnjak.

< tur. *bahçe, bağçe* < pers. *bāgče* (*bāg-če*), deminutiv od *bāg* »voćnjak«.

V. baščeluk, baščovan, baščovandžija, baščovanluk.

baščaluk, v. baščeluk

Baš-čaršija, Baščaršija, Baščaršija f (tur.-pers.) ime jednog dijela čaršije u Sarajevu, glavna čaršija. — »Baš-čaršijo, batli ti si! / Latinulče, pogan ti si!«

(Vuk V 341): »Sarajevo, široko si. Baščaršijo, mamur ti si« (GZM 1910. 103).

< tur. *başçarşı* (*baş-çarşı*) »glavna čaršija«, v. kompon. pod baš i čaršija.

bāš-čauš, bās-čauš, bāšcauš, bāš-cauš m (tur.) narednik u vojsci; glavni čauš. — »Ti š mi biti baš-čauš na Lici« (M. H. III 115); »Baščauši izmećari carski, / jedni dvore cara na nogama, / drugi drže oko cara skute« (Kašik. II 73). Od ovog je nastalo prezime Bāščaušević.

Bāščaušević, v. baš-čauš

Bāš-čelik m (tur.) ličnost iz poznate istoimene narodne pripovjetke.

< tur. *baş-çelik*, v. kompon. pod baš i čelik.

baščeluk (baščaluk) m (pers.-tur.) zemljište na kome se nalazi mnogo voćaka, voćnjak. — »Prevrću šnike mrtve i ranjene, / Po ogradah pa po baščelucih« (M. H. IV 456); »Po baščama i baščalucima« (K. H. II 446).

< tur. *bahçelik* (*bahçe-lik*), v. bašča + tur. suf. -lik.

baščövān -āna, baštövān -āna m (pers.) vrtlar, onaj koji se bavi gajenjem povrća i cvijeća. — »Kupila bi, lale Lazo, neženjena Laza, / da mi bude, lale Lazo, baščövān u bašči« (Vuk I 376).

< tur. *bahçıvan* < pers. *bāgčewān* (pers. *bāgče* »bašča« + pers. suf. -wān).

baščövāndžija, baštövāndžija m (pers.-tur.) isto što i baščovan (v.)

< tur. *bahçıvancı*, v. baščovan + tur. suf. -ci.

baščövānluk, baštövānluk m (pers.-tur.) baščovanstvo, povrtlarstvo.

< tur. *bahçıvanlık* (*bahçıvan-lik*), v. baščovan + tur. suf. -lik.

bašeskija m (tur.) stari, isluženi janjičar, janjičarski veteran.

< tur. *başeski* (*baş-eski*), v. kompon. pod baš i eski.

bašibòzuk m (tur.) naoružane grupe sastavljene od demobilisanih vojnika koje su se odmetale u pljačku. Naziv je kasnije upotrebljavan pogrdno i za regularnu tursku vojsku u našim zemljama.

< tur. *başıbozuk* (*başı-bozuk*), bukv. »pokvarene glave«, od

bašica

tur. *baş* »glava« sa posv. zamjenicom 3. lice sing. -i i tur. *bozuk* »pokvaren«.

bašica i **bašica** (tur.) *prva kap, prva rakiya koja poteče iz kapa (kad se rakiya peče).*

Izv. od tur. *baş* »početak, prvi«.

Bašić, v. *baša*

baš-imām, **bašimām** *m* (tur.-ar.) *glavni imam, imam glavne džamije u jednom gradu. Od ovog je nastalo prezime Bašimamović.*

Bašimamović, v. *baš-imam*

baška adv. i adj. indecl. (tur.)

1. a) *napose, odvojeno, rastavljeno, svako za se*, — »*baška muško meće u odaje, / baška žensko meće u odaje*« (M. H. III 332). b) *drugo, različito*. — »*Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica*«; »*Džin baška šejtan baška*« (Vuk, Posl. 351).

2. *poseban, odvojen*. — »*Kad ujutru roblje dovedete, / baška ću vam bakšiš pokloniti*« (Vuk III 46).

< tur. *baška*.

V. *bambaška, baškaluk, baškalučiti, obaška, pobaška, nabaška, napobaška*.

baškalučenje *n*, *odvajanje, odstranjivanje*.

Izv. od *baškaluk* (v.)

baškalučiti, *odvajati (se), odstranjivati (se), držati se po strani*.

Izv. od *baškaluk* (v.)

baškaluk *m* (tur.) 1. *odvojeno življenje*.

2. *zasebna soba, zasebna kuća, uopšte ono što je odvojeno*.

< tur. *baškalk* (*baška-lik*), v. *baška* + tur. suf. -lik.

baš-ćatib, **baš-ćatip**, **baš-katib** (č. **baš-kjätib**) *m* (tur.-ar.) *glavni pisar; sekretar*.

< tur. *baškätib, baškätip* (č. *baškjatib, baškjatip*), v. kompon. pod *baš* i *ćatib*.

baš-knēz *m* (tur.-srp. hrv.) *glavni knez*.

Prva kompon. tur. *baş* »glavni, prvi«.

bašlija (**bája**) *f* (tur.) *igla s glavicom, čioda, ukrasna igla — pribadača*. — »*Od baskije konope pravila, / od bašlija kuke na konope*« (M. H. X 113); »*Da ja znadem da čavala nema, / ja bih svoje baje raskovala, / pa bih dogi čavle sakovala*« (Muz. zap. Inst. 1783). < tur. *başh* (*baş-h*) »glavat, s glavom«.

bašluk *m* (tur.) 1. *musl. nadgrobni spomenik (uspravan istesan kamen ili šiljak (daščica) poboden više glave na grobu umrloga)*. — »*Gdjeno jesu česti mezarluci, / za bašluke konje povezaše*« (K. H. I 225).

2. *oglav (dio konjske opreme)*. — »*Još krvava griva u alata, / od bašluka do po strimenluka*« (M. H. III 556).

3. *kapa od kišne kabanice, ženska kapica*.

< tur. *başlik* (*baş-lik*) v. *baš* + tur. suf. -lik.

bašmag, **bašmāgdžija**, v. *pašmaga, pašmāgdžija*

bašmaka, v. *pašmaga*

baš-mūhtār, **bašmuhtār** (**bāš-mūktār**, **bašmuktār**) -āra *m* (tur.-ar.) *glavni muhtar, najstariji muhtar, glavni knez*.

< tur. *başmuhtar* (*baş-muhtar*), v. kompon. pod *baš* i *muhtar*.

baštōvān, **baštōvāndžija**, v. *baščovan, baščovandžija*

baš-terzija *m* (tur.-pers.) *glavni terzija, najstariji (po zanatu) terzija*. — »Imam brata baš-terziju, / te mi reza bornu suknju« (Vuk I 121).

< tur. *baş terzi*, v. kompon. pod baš i terzija.

bašuna *f* (tur.) 1. *jagnjeća glavuša*.

2. *glavurda (kod čovjeka)*.

Izv. od baš (v.)

bašunsâgösüm! interj. (tur.) *izjava saučesća »da ti je zdrava glava!«* Na ovu izjavu saučesća odgovara se sa: *döstüm sâgösüm!* »zdrav mi bio moj prijatelj (koji mi izjavljuje saučesće)«. Na ovaj način i danas mnogi muslimani u Bosni i Hercegovini izjvljuju sučesće povodom smrtnog slučaja.

< tur. *başın sağ olsun* »da ti je zdrava glava« od tur. *başın* »tvoja glava« + tur. *sağ* »zdrav« + tur. *olsun* »neka bude«; tur. *dostum* »moj prijatelj«.

bašustuna! interj. (tur.) *dobro! drage volje! hoću! važi!*

< tur. *başüstüne, başüstüna (baş-üstüna)* sa gore navedenim značenjima, bukv. »na glavu« (v. baš + tur. *üst* »na«)

bât, v. baht

bât, v. bâhât

batâgdžija, v. batakcija

batak *m* (tur.) *isto što i batakcija (v.)*.

< tur. *batak*, adj. od *batmak* »propasti, upropastiti se; pasti, upasti, potonuti; zaći, izgubiti se« itd.

V. batakcija, batakciluk, batakluk, baterisati, baterma, batisati.

bâtak, v. badžak.

batakcija, batâgdžija *m* (tur.) *rasipnik, raspikuća, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je*.

< tur. *batakçı (batak-çı)* 1. koji se zadužuje unaprijed uvjeren da dug neće vratiti; 2. rasipnik, koji uludo troši imovinu i upropašćuje je. V. *batak* + tur. suf. -çi.

batakciluk, batâgdžiluk *m* (tur.) *rasipništvo, trošenje imovine uludo, raspikućstvo, propast*.

< tur. *batakcılık (batakçı-lık)* od *batakçı* (v. batakcija) + tur. suf. -lık.

batakluk *m* (tur.) *isto što i batakciluk (v.)*

< tur. *bataklık (batak-lık)*, v. *batak* + tur. suf. -lık.

bâtâl indecl. adj. (ar.) *pokvaren, neuredan, nevaljast, neupotrebljiv, poremećen, zapušten, preko obične mjere visok, velik i sl.* — *bâtâl boj* = *neobično visok stas čovjeka, bâtâl broj cipela* = *prevelik broj cipela* itd. V. pod bôj, bâtâl bôj«.

< tur. *battal* 1. sa značenjem kao u nas; 2. »odvažan, hrabar; junak« < ar. *batîl* »junak, junačina«.

V. batalija, bataliti, bataljivati, obataliti, pobataliti, zabataliti.

batalija *f*, *nešto pokvareno, neupotrebljivo, zapušteno*.

Izv. od bâtâl (v.).

bataliti 1. (po)kvariti, (po)remetiti.

— »ono nešto noćom batalilo« (K. H. I 80). 2. *fig. okaniti se, napustiti (neku namjeru, zamisao i sl.)*. U ob. govoru: »Bataliti ti to« = okani se ti toga.

Izv. od batal (v.).

bataljivati -ujēm, *kvariti, remetiti*.

Izv. od batal (v.).

batèrisati

batèrisati -išëm 1. materijalno propasti, izgubiti imetak ili trgovački kapital.

2. upropastiti, rasipnički potrošiti.

< tur. *batırmak* »upropastiti«, od *batmak* (v. tumačenje pod *batak*).

batërma, batirma f (tur.) propast, krah.

< tur. *batırma* (*batır-ma*), part. od *batırmak* »upropastiti«, v. *baterisati*.

bâtıl m (ar.) pokvarenjak, nevaljalac.

< tur. *bâtıl* < *bâtil* »ništav, nevaljao, nekoristan«.

bâtisati -išëm, *crknuti, krepati*.

< tur. *batmak*, vidi značenje ovog gl. pod *batak*.

bâtli, bătlija, v. bahtli, bahtlija

batërma, v. baterma

bâzâr m (pers.) 1. istočnjačka pokrivena ulica u kojoj se nalaze trgovine ili pijaca.

2. trgovačka kuća ili trg. radnja u kojoj se prodaje svakovrsna roba.

Od ovog je došla riječ *pâzâr* (v.) < pers. *bâzâr* »trg.«

bazârdân, bazârdân-baša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bâzati i bâzati, besposlen tuma-rati, lutati.

Vjerovatno je došlo od tur. gl. *basmak* koji između ostalog ima i gornje značenje. V. *bâsati*.

bazârdân, v. bazerdan

bazêrdân, bazîrdân, bazardân, (bazârdân, bozîrdân) -âna m (pers.) 1. trgovac. — »Niti ću hamala, niti ću bazerdana, već ću babina akrana« (Nar. bl. 226); »Boga vami Turci bazrdani« (M. H. III 428); »Ba-

zrdan mu dvore jukazao«, »Pa upita mlada bazrdana« (Lord 27); »Kroz tebe se proci ne mogaše, / Od dućana i od bazdržana« (Vuk V 466).

2. Bazerdâni je ime jedne ulice na južnoj strani Kolobare-hana u Sarajevu, gdje su nekad bile isključivo trgovačke radnje.

< tur. *bezîrgân* < pers. *bâzer-gân, bâzîrgân* (*bâzâr-gân*) »trgovac«. < pers. *bâzâr* »trg« + pers. suf. -*gân*.

bazêrdân-baša, bazîrdân-baša, bazârdân-baša m (pers.-tur.), prvak, starješina trgovaca, predstavnik trgovaca.

< tur. *bezîrgânbaşı* (*bezîrgân-başı*) v. kompon. pod *bazerdan* i *baš*.

Bazerdâni, v. bazerdan.

bazêrdânluk, bazîrdânluk, bazârdânluk m (pers.-tur.) 1. trgovina, trgovanje.

2. trgovačka čaršija.

< tur. *bezîrgânlık* (*bezîrgân-lık*), v. *bazerdan* + tur. suf. -*lık*.

bâzi, v. bag

bâzi-vâkat âdv. (ar.) *pokatkad, ponekad*.

< tur. *bazıvakit* »ponekad«

< ar. *ba'd* »neki« + ar. *waqt* »vrijeme«.

bazlâmača f (tur.) vrsta debele pite od jaja, sira i brašna.

< tur. *bazlamaç* »vrsta slatke debele pite«.

bazîrdân, bazîrdân-baša itd. v. *bazerdan, bazerdan-baša* itd.

bazûlmet, v. bazument

bazûment, bazûlmet, bazûvent, bezûment m i bazûmenta, bazûventa f (pers.) 1. vrsta hamajlije koja se veže na mišicu

da čuva od uroka i drugih kakvih napasti. To je trouglasta srebrna ili limena, rjeđe zlatna, kutijica, u kojoj se nalazi zápis (arapskim slovima napisane riječi ili stav iz kur'ana) i ima na sebi jedan ili više lančića, privjesaka, ili je ukrašena dukatima. — »Pa izvadi bazulmet od zlata, / i na njemu hiljadu dukata« (Kurt I 47).

2. vrsta upletnjaka u pletenicama koji služi kao ženski ukras, a ujedno ima značaj hamajlije (apotropejsko sredstvo). — »U kosama bazuventa do zemlje« (GZM 1909. 303). < tur. bazubent, pazvant, sa značenjem kao gore pod 1. < pers. bāzūbend, izft. od pers. bāzū »mišica« i pers. bend »veza«, sveza, spona«.

bazūvent, bazuventa, v. bazument

baždār m (pers.) 1. onaj koji naplaćuje baždarinu, trošarinac, maltar, carinik.

2. mjerač, kantardžija; kontrolor mjera.

< tur. bacdār < pers. bāgdār, bāždār, pers. bāg, bāž »porez, danak, carina« i pers. dār, prez. osnova od dāšten »imati, držati«.

V. badža, baždarica, baždarina, baždarkinja.

baždarica f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »Na vodi vilu baždarica, / te uzima tešku baždarinu« (Vuk, Rječnik).

Izv. od baždar (v.).

baždàrina f, trošarina, maltarina, carina.

Izv. od baždar (v.).

baždarkinja f, ona koja naplaćuje baždarinu, carinu. — »U gori je vila baždarkinja, / koja čini velike zulume« (M. H. II 69).

bě! brě! interj. (grč.) more! tà! — »Be ošnidi Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana« (I. Z. II 201); »bre gidi, bre džanum, bolan Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< tur. be, bre, preuz. iz grč.

bě, bēta n (ar.) naziv za arapsko slovo »b«.

< tur. be < ar. bā

běān, v. bejan

Běčan, v. Bekir

běčār -āra (pers.) 1. neženja, momak samac, bez porodice. — »U bečara nema hizmečara« (K. H. I 397); »Sidi cura kraj bunara, / K njoj dolaze tri bečara« (Muz. zap. Inst. 2087); »U bečara svakoga šičara, / ponajviše buha i ušiju« (Vuk, Posl. 325).

2. bekrija, mangup, lola. — »Nije svaka cura za bečara« (Muz. zap. Inst. 251).

< tur. bekār (č. bėkjār) »neženja, momak« < pers. bīkār (bī-kār) »bez posla, besposlen«. V. bečarac, bečarina, bečarluk, bečarovati, bečaruša.

běčārac -ra m, vesela pjesma mládarije sa određenom melodijom. Jedna od tih pjesama počinje sa »Bečar jesam, bečarski se vladam«.

Izv. od bečar (v.).

běčārina m, augm. od bečar (v.).

běčārluk m (pers.-tur.) bečarstvo, momkovanje, bečarski život. < tur. bekarlık (bekar-lik), v. bečar + tur. suf. -lik.

běčarovānje i bečārōvānje n, momkovanje, življenje bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

běčarovati i bečārōvati -rujēm, momkovati, živjeti bečarskim životom.

Izv. od bečar (v.).

bečaruša

bečaruša *f.* 1. ženska koja se po-
naša slobodno i živi bečarskim
životom.

2. čirč, bubuljica koja se pojav-
ljuje na momačkom licu.

Izv. od bečar (v.).

Bēica, v. Bekir

Bēir, v. Bekir

Bēco, v. Bekir

bēd, v. bet

bedak *m* (pers.) *glupak, umno*
ograničen čovjek.

< tur. vulg. *bedaf* »glupak,
tvrdoglav čovjek« < pers. *be-
dāk* (č. *bedākj*) »pokvaren, ne-
valjao čovjek; svađalica«.

V. *bedast*.

bedast *adj.* *glup, umno ograničen.*
Izv. od *bedak* (v.).

bēd-dōva (**bētdova**, **bedōva**) *f*
(pers.-ar.) *kletva, proklinjanje,*
riječi kojima se izriče proklet-
stvo. U ob. gov.: »Bed-dovu
mu je učinio« = prokleo ga je.
— »Osim batinjanja po taba-
nima, bilo je više vrsta kazni:
privremeno zatvaranje dućana,
degradiranje majstora na kalfu
i prokletstvo (*bētdova*)«
(GZM 1956. 144).

< tur. *beddua* (*bed-dua*) »kle-
tva, proklinjanje«, bukv. »ru-
žna molitva, ružna želja« <
pers. *bed* »zao, ružan, nevaljao«
(v. *bet*) i ar. *du'ā'* »molitva« (v.
dova).

bēdel (**bēdelj**) *m* (ar.) 1. zamjenik.
2. zamjenik, odmjena u odslu-
ženju vojske, onaj koji je u
bivšoj turskoj ili austrijskoj
vojsci služio vojsku za nekog
drugog, obično uz novčanu nak-
nadu.

3. otkup od vojne obaveze, voj-
nica.

4. zamjenik, odmjena u hodo-
čašću na Čabu, onaj koji u ime

drugoga i o njegovu trošku
obavi hadž (v.). *Bedel* se šalje
za bolesnoga ili za umrloga ko-
ji je vjerski bio obavezan da
izvrši hodočašće, ali za života
to nije učinio.

< tur. *bedel* < ar. *bādāl* »za-
mjenik«.

bēdem, bēden i bēdem, bēden *m*
(ar.) 1. *zid tvrđave; debeli zid*
oko utvrđenog grada. — »Dok
porušim kule i *bedeme*« (K.
H. I 38); »Kandiji su *beden*
obrušili« (M. H. III 35).

2. *planinski lanac, masiv.*

< tur. *beden*, sa značenjem kao
gore pod 1. < ar. *bādān* »tijelo«,
trup«.

bedēvija *f* (ar.) *kobila arapske*
pasmine. — »I pod njim skaču
bedevije« (M. H. III 372).

< tur. *bedevi* (at.) »beduinski
(konj)« < ar. *bādāwiyy*, *bā-
dāwi* »pustinjski; beduin«.

bedōva, bed-dova

Bēdra, v. *Bedrija*

Bēdrija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Bedri*, lično ime, < ar.
bādr »pun mjesec, uštap« +
ar.-pers. suf. -ī (-iyy). Ovo je
skraćeni oblik imena *Bedrudin*
(v.).

Bedrija, hipok. Bēdra (ar.) *musl.*
žensko ime.

Promjenom akcenta napravlje-
no žensko ime od muškog *Bē-
drija* (v.).

Bedrūdīn (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Bādrū-ddīn*, lično ime,
»Uštap islama«, izft. od *bādr*
»uštap, pun mjesec« i *āddīn*
»vjera islam«.

V. *Bedrija*.

bedūīn -ina (ar.) *arapski nomad,*
stanovnik pustinje.

< ar. pl. *bādāwiyyūn*, sing.
bādāwiyy »pustinjski, onaj koji
živi u pustinji«.

bæg m (tur.) 1. plemić, plemićka titula. — »Daj mi knjigu snesi našaranu / Na Ogarsko Cerić Ali-begu« (K. H. II 593).

2. kao titula pridaje se *musl.* imenu iz poštovanja, iako nosilac imena nije stvarno beg. To je vrlo čest običaj u bosansko-hercegovačkim gradovima i selima.

3. gospodin, gospodar, odličnik (kod muslimana i nemuslimana). — »Jovan-beg se s ljubom zavadio« (B. V. 1886 235).

4. zapovjednik sandžaka = sandžakbeg. — »Svakog lički nađe Mustaj-beže«, »Beg Mustaj-beg, muslimi carski« (K. H. II 418, 430). Zatim v. alajbeg, sandžakbeg, beglerbeg itd.

5. prva komponenta u nekim ženskim imenima (u značenju: begova, begovica, gospodarica). — »Begajeta« (Beg-Ajeta), »Begemina« (Beg-Emina) itd.

»Beg«, kao titula, dodaje se iza ličnog imena i spaja se crticom s ličnim imenom: Ibrahim-bæg, ili potpuno sraščuje: Ibrahim-beg. Ako se lično ime svršava sa »ja«, onda ovo redovno ispada: Hamdija — Hamdi-beg (a ne Hamdija-beg), Bedrija — Bedri-beg itd. Od ovog je nastalo prezime Bëgović.

< tur. *bey* (arapskim slovima piše se »bek« i otud naše »beg«) — »titula za ugledna čovjeka, velikaša, dostojanstvenika; civilna i vojna titula u staroj turskoj državnoj organizaciji« itd.

V. alajbeg, Began, Bego, Begemina, Begzada, begčehaja, begfendija, beglerbeg, begluk, begovac, begović, begovina itd.

Bëga, v. Bëgana

Begájeta (tur.-ar.) *musl.* žensko ime.

< Bëg-Ajeta, v. kompon. pod beg i Ajeta.

Bëgan, Bëgo, *musl.* muško ime. Od Began nastalo je prezime Bëganović, a od Bëgo — Bëgić i Bëgović.

Izv. od beg (v.).

Bëgana, Bëga, Bëgija, *musl.* žensko ime. — »Begi ščeri svojoj govorila«, »Bëgija im suđe dohvataše« (K. H. I 266, 263). Izv. od beg (v.) prema muškom imenu Began i Bego.

begčehāja (bëg-čehāja) m (tur.-pers.) begov čehaja. — »Tud mi sjedi Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910 526).

< tur. *bey-kehaya*, v. kompon. pod beg i čehaja.

Bëgefendija (bëg-efëndija) m (tur.-grč.) gospodin beg: dvostruka titula kojom se oslovljavaju oni begovi koji su svjetski ili vjerski obrazovani.

< tur. *beyefendi (bey-efendi)*, v. kompon. pod beg i efendi.

Begemina (tur.-ar.) *musl.* žensko ime. — »Begemina, ne prodaji vina, / zbog tvog vina sinoć kavga bila« (nar. pj.); »Moj kćerku Begeminu mlađu« (K. H. I 370).

< Bëg-Emina, v. kompon. pod beg i Emina.

begèndisati, isto što i *begenisati* (v.)

< tur. *beğendi*, 3. lice sing. perf. od *beğenmek*, v. tumačenje pod *begenisati*.

begènisānje n, dopadanje; izabiranje, biranje.

Izv. od *begenisati* (v.).

begènisati -išēm (pogr. *degènisati*), 1. svidjeti se, dopasti se;

begënisati se

biti simpatičan. — »Koji koga begeniše, s onim i jegleniš« (Vuk, Posl. 142); »Dokle ružica miriše, / dotle svak je begeniše« (Vuk, Posl. 65).

2. *izabrati, odabrati nešto po svom ukusu.* — »Vidio te gon-dže-Mehmedaga, vidio te i begeniso te« (Muz. zap. Inst. 2801).

3. *odobriti, odobravati, saglasan biti s nečim.* — U ob. gov.: »Ja ti ne begenišem da ideš tamo.« — »Pa se natrag u kulu povрати, / Ter čordiše svoju građevinu, / Čordisao i degenisa o« (Vuk VII 97).

< tur. beğenmek, sa svima značenjima kao i u nas.

begënisati se -išem, *svidati se, dopasti se jedno drugom.* U ob. gov.: »Vidjeli se, pa se begenisa li«.

V. begenisati.

Bègija, v. Begana.

beglerbeg m (tur.) *vrhovni vojni i civilni zapovjednik jedne veće oblasti ili pokrajine, koja se sastojala od više sandžaka. To je bio paša višeg ranga (sa najmanje dva tuga). Od ovog je nastalo prezime Bèglerbegović.*
< tur. beylerbeyi, bukv. »beg begova«, izf. od tur. pl. beyler i sing. bey »beg«.

beglerbegluk m (tur.) *oblast, pokrajina u Turskoj Carevini kojom je upravljao beglerbeg. Pošto su Turci osvojili Balkan, podijelili su ga na beglerbegluke. Bosna je 1580. g. postala beglerbegluk.*

< tur. beylerbeylik, v. beglerbeg + tur. suf. -lik.

Bèglerbegović, v. beglerbeg

bèglučiti, *besplatano raditi na begluku.*

Izv. od begluk (v.).

bèglučkinja f, *puška koja je davana iz begluka, od države, državna, carska puška.*
Izv. od begluk (v.).

bègluk m (tur.) 1. *begovsko imanje, begov posjed; begovo imanje koje nije u kmetskom odnosu, nego beg njime direktno upravlja ili ga izdaje pod zakup.*

2. *državno imanje, državna blagajna, fiskus, erar; država, kneževina.* — »ja bih njega dobro darovao, / na Cetinju dvore sagradio, / a dao mu ranu iz begluka« (Vuk IV 425); »A vas mal mu u begluk otišo!« (Nar. bl. 358); »Česar ga je dobro pomilovo, / Vladaniju njemu dopustio, / A dao mu iz begluka vojsku« (M. H. IV 424); »Podićće se begluk Njemadija« (K. H. II 201).

3. *sjedište, konak, čardak bega ili paše.* — »Do begluka bega udbinskoga« (M. H. III 192). »Kad ja vidim dragog u belniku, / baš kakono paša u begluku« (Vuk I 255). (U pro doba turske uprave u Bosni, kada je titula »beg« imala značaj titule »paša« (Gazi Isa-beg, Gazi Husrev-beg), postojao je u Sarajevu takav begluk (pašin konak) na mjestu gdje se danas nalazi Vojna oblast (ranije kršla), i predio iza Vojne oblasti i danas se zove »Za Beglukom«).

4. *uredska zgrada, uredske prostorije, gdje je beg sjedio, pio, primao posjete i vijećao sa privacima i agama, što se zove i beglukmejhana (begluk-mehana).* — »Rano rani lički Mustaj-beže, / Iz ahara u begluk izide, / kad mehana puna Udbinjana« (M. H. IV 26); »Pice pili mladi Udbiniani, / U begluku ličkog Mustaj-bega. / U vrh stola sjedi Mustaj-beže, /

Do njeg sjedi gazi Čejvan-aga,
/ / Tamam ih je dva'est
i četiri. / Redom čaša naokolo
hoda«. (K. H. II 333).

5. rad na beglučkom imanju,
rad na državnom imanju.

< tur. *beylik* (*bey-lik*), v. beg
+ tur. suf. -lik.

bëguk-timār *m* (tur.-pers.) *begovski timar, begovski feudalni posjed*. — »Prosi tebe hećim i kadija, / i spahija iz begluk timara« (Ašikl. 71).

V. kompon. pod begluk i timar.

bëgo, hipok. od *beg* (v.). — »Pošetao bego Ivan-bego / ispred dvora Radulbegovice« (Vuk I 246). Od ovog je izvedeno prezime Bëgović.

Bëgo, v. Began

bëgovac -vca, *m*, *begovski čovjek, onaj koji je iz begovske ili gospodske porodice*.

Izv. od beg (v.).

bëgövāt -āta *m*, *begovi, begovski stalež*. — »Agovat i begovat« = gazde i plemići.

< ar. oblik plurala ž. roda od beg (v.).

bëgovica *f*, *begova žena; žena begovskog roda*.

Izv. od beg (v.).

Bëgović, v. beg

Bëgović, v. bëgo

bëgovina *f*, *begovska zemlja, begluk*.

Izv. od beg (v.).

Bëgtaš, Bëgto, v. Bektaš, Bekto

bëgtāšija, v. bektašija

Bëgzāda, Bejzāda, hipok. Bëgza, Bëjza, Bëgzija, Zāda (tur.-pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *beyzade* (*bey-zade*) »begova, begovska kći, begovo, be-

govsko dijete, plemićka«, v. beg + pers. *zāde* »dijete, porod«. Od ovog je došlo prezime Begzādić.

Bëgzādić, v. Begzada

Behājia (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Behai*, lično ime, »Krasni, Ljepotan« < ar. *bāhā'* »krasota, ljepota« + ar.-pers. suf. -ī (*iyy*).

bēhār -āra (iskriv. *mēhār*) *m* (pers.) *cvijet vočke, latice od takvog cvijeta*. — »Snijeg pade na behar, na voće, / podaj, bože, svakome šta hoće« (Muz. zap. Inst. 3665); »tvoje grane po mom srcu rane, / niti cvateš, ni' behara daješ« (S. S. 11); »Šta je šire od mora sinjega? / Šta je bolje od đuli mehara« (Vuk V 278).

< tur. *behar, bahar* < pers. *behār*, 1. »proljeće«, 2. »list i cvijet vočke«.

V. beharli, behar-čiftijane, beharati, obeharati, izbeharati.

behārati (behērati) cvjetati. — »A zeljene bašče beharati«, »Zelena je bašča beherala« (Lord 261, 229).

Izv. od behar (v.).

bēhār-čiftijāne *f* (pers.-tur.) *ženske gaće (vrsta dimija) izvezene cvjetovima*. — »Da mi kupi behar-čiftijane« (M. H. X 14).

V. kompon. pod behar i čiftijane.

behārli indecl. adj. (pers.-tur.) *rascvjetan, ono što ima behar na sebi*. — »U šljiviku pod beharli granom« (Sevd. 35).

< tur. *beharli, baharli*, v. behar + tur. suf. -li.

Behaùdìn -ina (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bāhāu-ddīn*, lično ime, »Ukras vjere islama«, izft. od

Bèhdžet

ar. *būhā'* »krasota, ljepota« i ar. *āddīn* »vjera islam«.
V. Behaija.

Bèhdžet, hipok. Bèhdžo (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Behcet*, lično ime, »Ljepotan«, < ar. *bāhğā* »ljepota, svježina, ljepkost«.

Bèhdžo, v. Behdžet

Behija, hipok. Bèhka (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Behiye*, lično ime »Dražesna« < ar. *bāhiyyā* »lijepa, dražesna«.

behija f (pers.) vrsta trošarine, taksa na promet, koju su ranije ubirale opštine u Bosni i Hercegovini.

< tur. *behiye, bahaiye, pahaiye*, sa značenjem kao u nas < pers. *behā* »cijena, vrijednost« + ar. suf. za ž. rod *-iyyā*.

Bèhka, v. Behija

Bèhlül -ūla (ar.) musul. muško ime i prezime.

< tur. *Behlül*, lično ime, »Nasmijani; Darežljivi« < ar. *buhlül* »nasmijan; dobrotvor, darežljiv«.

Bèhmen (pers.) musul. prezime.

< pers. *Behmen*, lično ime, »Priatelj, Iskreni«.

Bèhram (pers.) musul. muško ime.

< tur. *Behram*, lično ime, »Mars« < pers. *behrām* »planeta Mars«.

bèhūt, bēūt, bèvūt m (pers.) nesvijest, omamljenost, opijenost.
— »Kao u nekom beutu od radosti trčao je svuda« (Vesel. II 142).

< tur. *bihud* »onesviješćen, obeznanjen« < pers. *bihūd* (*bī-hūd*) < pers. *bī* »bez« i *hūd* »sam, isti« (>bez sebe, izvan sebe).

V. ubehuti se.

bējān, beān -āna m (ar.) 1. javnost, vidjelo, jasnost. — »Ele. neise, kako mu nedrago, izide sad nešto na bejan« (Zem-bilj II 82); »Tko će ponijet' zelenog barjaka, / nek se junak na bejan istakne« (M. H. X 106).

2. predaja duše bogu na vidjelo, smrt. — »Crn joj obraz bijo na divanu, / ka' što će joj biti na bejanu!« (Lord 129); »otiči bogu na bejan« = otiči bogu na istinu, umrijeti.

< tur. *beyan* < ar. *bāyān* »biti jasan, vidljiv«.

V. bejanile.

bējānilē adv. (ar.-tur.) javno, otvoreno. — »Bejanile iz kotara pođe, / bejanile poljem zelenijem« (K. H. II 594).

< tur. *beyaniyle*, v. bejan + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bējaz, bējās (bēaz, bēhās) indecl. adj. (ar.) bijel. — »Srce, dušo, Odundžina Hato, / digni skute bejaz anterije« (Sevd. 146); »Na njemu je bejaz hantarija« (Vuk V 366), »Dok se gora listom zaodije, / a ja mlada be h a z anterijom« (I. Z. II 96).
< tur. *beyaz* »bijel; bjelina«, < ar. *bāyāḏ* »bijela boja; bjeloća, bjelina«.

V. bejazi, bejazli.

bejāzī indecl. adj. (ar.) bijele boje.

< tur. *beyazī*, v. bejaz + ar.-pers. adj. suf. *-ī* (*īyy*).

bejāzli adj. indecl. (ar.-tur.) bijel.
— »Prepe peču, obuče feredžu, / zavi lice bejazli okrugom« (Kurt 129).

< tur. *beyazlı* (*beyaz-lı*), v. bejaz + tur. suf. *-lı*.

bejbërek (bajbërek) m (tur.-pers.) 1. cvijet, biljka *Amaranthus tricolor* L. (*A. melancholicus* L., *A. goneticus* L.).

2. *vrsta veza po platnu, kao »šlinganje«, ukoso ispunjavanje većih ploha platna.*

< tur. *beyörkü* (*bey-börkü*), bukv. »begova kapa, begov ćulah« < tur. *bey* »beg« i tur. *börk* »kapa, ćulah« < pers. *berrek* »valjano sukno; odijelo od valjanog sukna«.

bëjgir, bëngir *m* (pers.) *konj, konjče.*

< tur. *beygir* »konj« < pers. *bārgīr* (*bār-gīr*) »konj«, bukv. »onaj koji nosi tovar«; pers. *bār* »tovar« i pers. *gīr*, prez. osnova od *gīrften* »uzeti, uhvatiti«.

Bejtulāh *m* (ar.) *Ćaba.*

< ar. *Bäyту-llāh* »božja kuća«, izft. od ar. *bäyt* »kuća« i *Allāh*: »bog«.

bëjtul-māl *m* (ar.) *državna blagajna; erar.*

< tur. *beytulmal*, »državna blagajna, erar« < ar. *bäyту-l-māl*, bukv. »kuća blaga«, izft. od ar. *bäyt* »kuća« i ar. *āl-māl* »određena movina, određeno blago«.

bejtūrān (*begtūrān*) *m* (ar.) *biljka Artemisia annua L. — »Među njima grana bejturana« (K. H. I 272); »Bejturane, jado, / beru l' te djevojke?« (Muz. zap. Inst. 3611).*

< tur. *abeyturan* < ar. *abāy-tūrān*, *abāy-tūrān*, *abāwtūrān*, *abāwtūrān*. U našem jeziku prvi glas »a« izbačen.

Bejzāda, Bëjza, *v.* *Begzada, Begza*

bekāja *f* (ar.) *1. preostatak.*

2. *zaostatak, ono što je ostalo neubrano (od poreza, zakupnine i sl.).*

< tur. *bekaya, bakaya* < ar. pl. *bāqāyā*, sing. *bāqīyyā* »ostatak«.

bëkčija *m* (tur.) *čuvār, stražar. — »Koliko je na gradu bekčija« (M. H. X 118).*

< tur. *bekçi*.

bekija *f* (ar.) *ostatak, preostatak.*

— *Od ovog je došao naziv za jedno selo u ljubuškoj opštini u Hercegovini: Bekija. Pošto je Imotski pao pod Mletke, Ljubuški se zvao Imotska bekija, tj. ostatak od imotskog kadič luka.*

< tur. *bekiye, bakiye* < ar. *bāqīyyā* »ostatak«.

V. *bekaja*.

Bekija, v. *bekija*

Bëkir, Bëcīr, *hipok. Bééo, Bëčan.*

Bëčica (ar.) *musl. muško ime. — »Kuku Bečo, nekaka siroto!« (K. H. I 340).*

< tur. *Bekir* < ar. *Bäkr*, lično ime, »Prvjenac« (»prvorođeno dijete, prvo dijete«).

bëkrija -e, bekrijāš -aša *m* (ar.) *onaj koji rado pije, sarhoš, pijanica, lola. — »Propio se Hasanaga, sarhoš-bekrija« (Bajr. 12); »Što rekoše bosanske bekrije« (Lord 27); »Spremila me mila mati na vodu, / kad na vodi mlado momče bekrija« (Muz. zap. Inst. 2443); »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevjere su boreci« (I. Z. III 29).*

< tur. *bekri*, istog značenja < ar. *bukrā* »jutro« + ar.-pers. suf. *-ī (-īyy)* (dakle, tur. *bekri* bukv. »onaj koji već od jutra počne piti«).

V. *bekrijati*.

bekrijāti, pijančiti, lumpovati, bančiti. — *»Čuo sam da bekrijaš trošeći vreme i zdravlje, to je podlost!« (Devajtis 19). Izv. od bekrija (v.).*

Bektaš

Bektaš, Bëktaš, hipok. Bëktan, Bëkto, Bëgto (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Bektaş* < pers. *Bektāš*. lično ime, »Parac, Vršnjak« (pers. *bektāš* 1. imper. »ljuljaj se«. 2. parac, vršnjak, onaj koji je dorastao i ravan (u časti, go-dinama itd.).

V. bektašija, Bektašije.

bektašija, begtašija *m* (pers.) *pri-padnik derviškog reda zv. »Bek-tašije« (v.)*.

Bektašije (pers.) *derviški red koji je, za vladavine tur. sultana Orhana, osnovao šejh Hadži Bektaš Veli (umro 738/1337), po kome je ovaj red dobio naziv. U Sarajevu je postojala bektašijska tekija u blizini današnjeg hotela »Central«.*

< tur. *Bektaşi* < *Bektaş* »ime osnivača derviškog reda« + ar.-pers. suf. -i (*iyi*).

V. Bektaš.

Bëkto, v. Bektaš

belâisati, v. belajisati

belâj -âja *m* (ar.) *nesreća, zlo, jad, nevolja, patnja, muka, na-past*. — »Eno, Mujo, na belaj udario, / već se stere čoha ve-nedička« (K. H. II 273); »Ne da svoje sestre bez belaja« (K. H. I 86); »Sad imaš samo be-laja!« (Devajtis 250).

< tur. *belâ* < ar. *bâlâ* »briga, iskušenje, tuga, jad, nevolja, nesreća, kazna (božja)«.

V. belajisati, belajli, đuzbelajle, def'i belaj.

belâjisati, belâisati -išem, *patiti se, mučiti se, živjeti u nevolji, u bijedi*.

Izv. od belaj (v.).

belâjli indecl. adj. (ar.-tur.) ne-srećan, jadnan, nevaljast, ono što je skopčano s mukama i

brigama. — Nar. izreka. »Izva-na kalajli, unutra belâjli« (»izvana sjajno, lijepo, a unu-tra jadno, nevaljasto«).

< tur. *belâh (belâ-h)*, v. belaj + tur. suf. -li.

belćim, belkim, belći, belki, adv. (ar.-pers.) možda, valjda, vjero-vatno. — »Belćim su ti vi-lice utrnule, jer već treći dan isti zalogaj voska žvačeš« (An-drić 15); »U Bosni je vazda bi-lo trka, pa belćim neće ni sada bez trke proći« (Zembilj III 94); »Belkim će te doče-kati Turci« (K. H. I 185); »ko j' vidio vilu na planini, / ni vila joj, belći, druga nije« (Vuk II 513).

< tur. *belki*, vulg. *belkim* < ar. konjunk. *bâl* »nego« i pers. suf. -ki.

beledija *f* (ar.) *gradska vijećnica, gradska opština*.

< tur. *belediye* < ar. *bälâdiyyâ* (ar. *bälâd* »grad« + ar. suf. -*diyyâ*).

belëgija *f* (tur.) *kamen za oštre-nje noževa, britava, kose itd., brus, ostrilica*.

< tur. *bileği* < *bilemek* »oštri-ti«.

belënzuka -ë, belënzuke, belën-zuci -úka *f* (tur.) 1. *narukvica; narukvice izrađene od više spo-jenih ili pletenih srebrnih ili zlatnih lančića. Obično se mo-gu rasklapati, a spojnice su li-jepo ukrašene*. — »Ruke jedne; troje belënzuke« (K. H. II 256); »Bile ruke, tanke belën-zuke, / to divojci lipo ujisaše« (Kurt I 190).

2. *karika, pavta*. — »Na pušci je trides't belënzuka, / sve od čista žeženoga zlata« (Vuk IV 250).

< tur. *bilezik*.

bèli i **bèli** (zapravo **bèlli**) adv. (ar.) 1. *sigurno, zaista*. — »Da mi beli preporeći nećeš« (K. H. I 54); »Tvoga sam se naljubio lica, / A beli se možeš pofaliti / Kod svojijeh vila nagorkinja« (M. H. I 409). 2. *da, tako je (potvrđno)*. U ob. gov.: **bèli** *vâlā!* = baš je tako, bogme je tako. < tur. **belli** »jasno, otvoreno« i **beli** »da« < pers. **belī** »da« < ar. **bālā** »da, dakako«. V. bezbeli.

bèli *vâlā!*, v. **beli**

bèlkim, **bèlki**, v. **belćim**, **belći**

Belkisa (jevr.) *musl. žensko ime*. < tur. **Belkīs**, lično ime < ar. **Bilqīs** (< jevr.) »Balkisa, ime kraljice od Sabe, supruge cara Solomona (po *musl. Sulejman-pejgambera*)«.

bèlnuk, v. **beluk**

bèlsaukluk, v. **bensaukluk**

bèlsilah, v. **bensilah**

bèluk, **bèlnuk** (**bèlnuk**, **bèlnuk**) *m* (tur.) 1. *jelek, ženski fermen*. — »A djevojko, majmunčiću, / u bijelu belunčiću, / ko ti skroji bijel beluk« (GZM 1907 636); »Ko ti sreza bijel belnuk, / otišlo mu sve u begluk« (Vuk, Rječnik). 2. *vrsta suknene odjeće, muške i ženske, sa rukavima ili bez rukava*. — »Kad ja vidim dragog u belnuku / baš kakono pašu u begluku« (Vuk I 255); »Preko košulje oblači se zubun zv. »bèlnuk«, od crnog valjanog sukna, dug do kolena, bez rukava. Ranije je bio vezan crvenim gajtanom i paricama po ivici, dok je danas bez ikakvog veza. Nose ga i žene i djevojke« (GZM 1957 7). < tur. **bellik** (*bel-lik*) < tur.

bel »krsta, leđa« + tur. suf. **-lik** (ono što pokriva leđa ili krsta)

Bèmbaša, **Bendbāša**

bèmber, v. **berber**

bèna *f*, **bènāk** -a, **bénac** -nca *m* (tur.) *luda, budala, glupan, glupača*. — »Što će ona bena od djevojke« (M. H. III 10); »Idi, beno jedna!« (Vuk, Rječnik). < tur. **bön** »glupan, idiot«. V. **benast**, **benaviti**, **benaviti se**, **benetati**.

bénac, v. **benā**

bénac, **bénca** *m* (tur.) *lažan žut dukat, imitacija pravog dukata*. < tur. **benzet** »imitacija«.

bènāk, v. **benā**

bènām indecl. adj. (pers.) *oda-bran, ugledan, poznat, na nāmu*. — »Sve nam benām, jedan do drugoga« (nar. pj.). < tur. **benam** »na nāmu, na glasu« < pers. **benām** (*be-nām*), pers. prepoz. **be** »na« i pers. **nām** »ime« (v. **nām**).

bènast adj. *budalast, luckast, glupav*. — »Idi, beno benasta« (Vuk, Rječnik). Izv. od **benā** (v.).

bènat, v. **begt**

benāviti *budalasati, govoriti gluposti*. Izv. od **benā** (v.).

benāviti se, *praviti se ludim, ponášati se kao lud*. Izv. od **benā** (v.).

Bèmbaša, v. **Bendbāša**

bènčiči, v. **ben**

bëndati, *priznavati, pridavati važnost*. U ob. gov.: »Ja tebe **bendam** nimalo«. Vjerovatno < tur. **bende** »rob, sluga; sljedbenik, pristalica«

baša

pers. *bende* »rob, sluga«
pers. *besten* »vezati«.

ibaša, Bēmbaša, Bēnbaša, Bēntbaša (Bjmbaša, Bjnbaša) f
ers.-tur.) *predgrađe Sarajeva, kalitet gdje rijeka Miljacka lazi u grad. Na ovom lokalitetu postojala je nekad velika rana, ustava (bend, bent), koja je služila za dovod vode na Gaji Isa-begove mlinove i otud ovaj naziv. Danas je na ovom mjestu umjetno jezero, kupalište.* — »Kad ja pođem na Bendašu, na vodu«, »Ja kakva je na Bēndbaši trava, / još je ljepša Dizdareva Fata« (Sevd. 96, 90); »Kolika je na Bēmbaši trava, / još je ljepša dizdareva Javra« (Vuk I 386).
< tur. *bendbaşı, bentbaşı* (*bend-başı*) »glavna brana«, izft. v. kompon. pod bent i baš.

bēndžijanje, bēndžiluk, v. bendijanje, bendiluk

bēndeluk, v. bendiluk

bēndija (bēndžija) f (pers.) *opojna trava ili napitak, sredstvo za omamljivanje, opijanje, opčinjavanje.* — »Ti prosipaj svakakve bēndije. Obendijaj Biserbega svoga« (S. B. I 9).

< tur. *beng, benc, ban* otu, biljka *Hyoscyamus albus* L. i *H. niger* L. *Fam. Solanaceae*
< pers. *beng* (u ar. *bāng*). Naše »bēndija« je prema tur.-pers. *beng* (g = d), a »bēndžija« prema tur.-ar. *benc*, č. *bēndž* (c = dž).

V. bendijanje, bendiluk, obendijati.

bēndijanje (bēndžijanje) n. *omamljivanje, opčinjavanje, opsje-njivanje.*

Izv. od bēndija (v.).

— **bēndžiluk (bēndžiluk,**

trava, vrsta indijske konoplje ili naša bunika, čije se sjeme meće u vino, rakiju, kafu ili drugo piće i jelo radi omamljivanja ili uspavljivanja. — »Sgotovi mu gospodsku užinu, / i natoči vina i rakie; / u sve troje baca bēndžiluke« (F. J. I 55); »Ona, kuja, orjatsko koleno, / u vino mu bēndžiluke meša« (Vuk I 566); »u njega baca mnoge bēndžiluke« (Beh. I 335).

< tur. *bengilik, bencilik*, v. bēndija + tur. suf. -lik.

bēnefsilē (iskv. tēnefsilē) adv. (ar.) *lično, sobom.* — »Iz pazuha knjigu izvadila, / Bēnefsile Muju opružila« (Lord 248); »Iz njedara knjigu izvadila, / Tēnefsile Muju opružila« (Lord 234).

< tur. *binefsihi* < ar. *bināfsihi* »lično, sobom«, buk. »sa sobom« (ar. *bi* »sa« + ar. *nāfs* »sâm, sebe, osoba« + ar. *hi* »njegov«, posv. zamj. u gen. Krajnja dva sloga ar. *ihī* zami-jenjena u našem jeziku, radi lakšeg izgovora. sa tur. postpoz. -ile »sa«.

bēnētati, bēnēcēm, budalasti, govoriti gluposti, lupetati, naklapati. — »Lasno ti je situ bēnētati. / u proljeće kenjcu zarevati« (N. K. 6); »Bēnēcē kao pijan na daći« (Vuk, Posl. 12).

Izv. od bēna (v.).

bēnluk, v. beluk

bēn m (tur.) *mladež na tijelu, osobito mladež na licu.* — »dva joj bēna među obrvama, / a četiri među solufima« (Muz. zap. Inst. 3276); — »Treći nosi bēne i obrve« (M. H. V 11); »Na tebe mi merak osta, / i na tvoje sijah bēne, / šta će, / da me biti s mene« (nar. pj.).

2. *Ben se zove* ...
napravi na licu radi uljepšavanja. Vuk je taj običaj uljepšavanja pripisivao »Turkinjama a i našim gdekojim ženama po varošima«, pa je naveo i ova dva stiha: »Dosto moja i dva bena tvoja / I dva bena među obrvama« (Vuk, Rječnik). Ovaj običaj uljepšavanja bio je na Istoku i u doba rokokoa.

2. tačka, kružić, kolutić (na tkanini). U ob. govoru: »basma na benove (ili na benčice)»; »crvena basma sa bijelim benovima (ili benčićima)«.

< tur. *ben* »1. mladež, pjega.
2. tačka, kružić, kolutić na basmi«.

bènovi, v. *ben*

bènsaukluk, bèlsaukluk *m* (tur.)
venerična bolest kapavac; urethritis gonorrhoea.

< tur. *belsoğukluğ* (bel-soğukluğ) istog značenja, izft. od tur. *bel* »krsta, leđa, struk, slabine« i tur. *soğukluk* »hladnoća, stūden«.

bènsilāh, bènselāh, bèlsilāh, bènsilāj, bènsilāv -a i kraćeno: **silāh** -āha, **silāj** -āja, **silāv** -āva *m* (tur.-ar.) širok kožni opasač, pojas, koji sprijeda ima više pregradaka za papire, novac, duhankesu, noževe, oružje itd. — »Pa po pasu bènsilah opasa« (K. H. I 483); »A po pasu krmzi bèlsilahā, / za njeg zadi dvije puške male« (Ašikl. 106); »Pa za silāh puške zadjenuo« (K. H. I 368); »Opasa se svilenom kanicom, / A po njemu silāj privalio, / Za nj zadade dvije puške male« (Vuk VIII 49); »pripasuje svjetlo oružje, / u silāva dvije puške male« (Vuk IV 298).

pās« + ar. *silāh* »oružje«.

bènt, bènd -a, **bènat**, **bènta** *m* (pers.) brana, ustava, jaz, nasip.
< tur. *bent, bend*, sa značenjem kao u nas < pers. *bend*.
V. Bendbaša, zabentiti.

bènuk, v. *beluk*

benzèisati, benzèjisati -išēm, **li-čiti, naličiti, biti nalik**.
< tur. *benzemek* »naličiti, ličiti«, (tur. *benz* »lice«).
V. benzer.

bènzer indecl. adj. (tur.) *sličan, nalik*.

< tur. *benzer*, part. imperfekta (imperf. 3. lice sing.) od *benzemek* »ličiti, naličiti«.

bèrāt -āta *m* (ar.) 1. carski dekret (ukaz, povelja) kojim se dodjeljuju zvanja, odlikovanja, privilegije ili kakva dobra. — »Da mi dadeš na Bosnu be fāte, / I na age redom agalūke, / Na spahije redom agalūke, / Na begove bijele berate« (Lord 116).

2. dekret, povelja, dozvola. — »Dok se lisici prouče berati ode koža na pazar« (Vuk, Posl 66).

3. mubareć večer *Lejle-i bera* (v.).

< tur. *berat* < ar. *bārāt* »pri-smo«.

V. beratlija, berat-spahiluci.

berātlija *m* (ar.-tur.) onaj ko posjeduje berat za neko pravo ili neku službu.

< tur. *beratlı* (berat-lı), v. *ber* + tur. suf. -lı.

bèrāt-spahiluk *m* (ar.-pers.-ti) spahiluk sa beratom, dekretom spahiluk.

V. kompon. pod berat i spahiluk.

bèrbāt

bèrbāt, berèbāt -āta indecl. adj. (pers.) 1. *prljav, zaprljan, umazan, ulitan.*

2. *moralno propao, upropašćen, blamiran.* — »Eto do šta dovodi švapčovanje, u malo čovjek zbog njega ne bi berebat« (Zembilj III 40).

< tur. *berbat* »prljav, zaprljan«
< pers. *berbād* (*ber-bād*), bukv. »u vjetar, na vjetar«, (pers. *ber* »u, na« i pers. *bād* »vjetar, zrak«.

V. *uberbatiti se*.

bèrber, bèrberin (iskriv. **bèmber**)

m (tal.) *zanatlija koji brije, šiša, brijač, brico. Neki berberi se bave i liječenjem, osobito vađenjem zuba, te obrezivanjem muslimanske djece (v. sunet).* —

»Prodi se starog berbera i mladog hećima« (Nar. bl. 199); »Sve berbere beže pokupio« (M. H. III 250); »Bogom brate, Mihate bembere, / obrij mene rusu kosu s glave« (Vuk III 356).

< tur. *berber* < pers. *berber*
< tal. *barbiere* »brijač«, izv. od *barba* »brada«.

V. *berbernica*.

bèrbèrnica *f*, *berberska radnja, brijačnica.*

Izv. od *berber* (v.).

berèket, berekátverisi, berekètli itd., v. *beričet, beričatverisi* itd.

Bergivija *f* (tur.-ar.) *djelo vjersko-poučnog karaktera, pisano na tur. jeziku, koje je služilo kao udžbenik u nižim vjerskim muslim. školama u Bosni i Hercegovini. Prevedeno je na srp. hrv. jezik i štampano arabicom u Sarajevu 1913. g. Autor djela je turski učenjak Muhamed bin Pir Ali (1522—1573) zv. Birgivi.* < tur. *Birgivi*, od *Birgi*, ime mjesta u vilajetu Ajdin u Tur-

skoj + ar.-pers. adj. suf. -ī (*iyy*), prije koga je u duhu arapske morfologije dodan glas »v«. To je nadimak spomenutog autora, po kojem je djelo dobilo ime.

beričátverisi! beričátversun! berekátverisi! berekátversun! interj. (ar.-tur.) *hvala lijepo! bog te blagoslovio! Upotrebljava se za izražavanje zahvalnosti na učinjenoj usluzi ili na daru.*

< tur. *bereket versin! berekát versin!* »neka (bog) da beričet! neka (bog) da mnogo beričeta!«, v. *beričet* + tur. *versin*, imp. 3. lice sing. od *vermek* »dati« (ar. sing. *bārākā* »beričet«, pl. *bārākāt*).

beričet, berèket *m* (ar.) 1. *obilje, izobilje, obilan rod, plod.* — »od ruke mu ništa ne rodilo, / rujno vino ni šenica bela, / Ne imao poljskog beričeta!« (Vuk II 293).

2. *sreća, napredak, izdašnost.* U ob. gov.: »Ove godine nema beričeta ni u čemu«; »Nema tu beričeta ni za lek« (Devajtis 160).

< tur. *bereket* < ar. *bārākā* »blagoslov, napredak, sreća«.

V. *beričatverisi, binberičatverisi, beričetan, beričetli, beričetsuz, beričetsuzluk.*

beričetan adj., 1. *rodan, plodan.* — »Ova godina je sretna, beričetna!« (Sol. I 407).

2. *srećan, napredan, blagoslovljen.* — »Nek joj kuća bude srećna i beričetna« (Zmaj 47).

Izv. od *beričet* (v.).

beričètli, berekètli indecl. adj. (ar.-tur.) *isto što i beričetan (v.)*

< tur. *bereketli* (*bereket-li*), v. *beričet* + tur. suf. -li.

bericètzuz, bericèszuz, berekètsuz
adj. (ar.-tur.) bez bericèta, nero-
dan, nenapredan, neblagoslov-
ljen, neizdašan.

< tur. *bereketsiz* (*bereket-siz*)
v. bericèt + tur. suf. -*siz* »bez«.

bericètsüzluk, berekètsüzluk *m*
(ar.-tur.) nebericètnost, nena-
prednost, neblagoslovljenost.

< tur. *bereketsizlik* (*bereket-
siz-lik*), v. bericètsuz + tur. suf.
-*lik*.

Bèsim, hipok. Bèso, Bèsko (ar.)
musl. muško ime.

< ar. *Bāsim*, lično ime, »Na-
smijani, Veseli« (*Veselin*).

beslèisati (*se*), **beslèjisati** (*se*)
-išem, hraniti (*se*), izdržavati
(*se*), opskrbljavati (*se*), podmiri-
vati (*se*). — »dosta imaš i svo-
jega mala, / možeš carsku be-
slejisati vojsku« (*I. Z. III*
141); »Ko će majki sada zara-
diti? / Ko će majku sad be-
slejisati?« (*Muz. zap. Inst.*
2783).

< tur. *beslemek* »hraniti, izdr-
žavati«.

V. *beslema*.

beslèma *f* (tur.) izdržavanje, op-
skrba, othrana, hrana.

< tur. *besleme*, nom. action. od
beslemek »izdržavati, hraniti«.

bèsofra *f* (ar.) isto što i sòfrabez
(v.), od čega je metatezom na-
stala: bez-sofra, pa besofra.

bèspara *f* (ar.-pers.) krpa za pra-
nje kuhinjskog posuda, sudo-
pera.

< tur. *bespāresi* (*bez-pāresi*)
»sudopera«, bukv. »komad pla-
tna«, izft. od bez (v.) i pers.
pāre »komad, parče«.

bèstilj *m* (lat.) gusti pekmez od
šljiva.

< tur. *pestil* »suha slatka jufka
napravljena od zgnječenog ili

samljevenog voća« < tal. *pa-
stillo* < lat. *pastilla*.

bèš num (tur.) pet, broj 5. U ob-
gov. izrazi »tursko beš« ili
»tursko pet« znači: nula,
ništa. Ovaj izraz sa ovim znače-
njem dolazi otud što se broj 5
u starom turskom pismu pisao
u obliku sličnom našoj nuli.

< tur. *beş*.

V. *beşdort*, *bešlija*, *beşluk*, *beş-
vakat*.

bèša, v. *beşıka*

bèşdort *m* (tur.) izraz u igri tavle:
kada u bačenim kockama pa-
dne pet i četiri.

< tur. *beş-dört*, *beş* »pet«,
dört »četiri«.

bèşıka, hipok. **bèša** *f* (tur.) koli-
jevka. — »Vi nadajte moje u
bešici« (*M. H. III* 462); »Nini,
sine, u šikali beši, / Beša
ti je na moru kovana« (*Muz.*
zap. Inst. 249).

< tur. *beşik*.

Bèşir, hipok. Bèšo (ar.) *musl. mu-
ško ime.*

< tur. *Beşir* < ar. *Bāşir*, lično
ime; ar. *bāşir* »onaj koji donosi
radosnu vijest, glasnik vesele
(dobre) vijesti«.

bèšlaga *m* (tur.) čin u nekadašnjoj
turskoj vojsci, zapovjednik
odreda bešlija (v.). Od ovog je
nastalo prezime Bèšlagić

< tur. *beşli ağası*, *beşlü ağası*,
bukv. »aga bešlija«, izft. v.
kompon. pod bešlija i aga.

Bèšlagić, v. *bešlaga*

bèšlija *m* (tur.) pripadnik plaćene
konjice. Bešlije su bili poseban
odabran odred konjice, navalni
konjanici, slični mađarskim
husarima. Za vrijeme mira bili
su raspoređeni u vojnim posa-
dama. Njihovi zapovjednici no-

bešluk

sili su titulu »aga«. — »I ti kupi hiljadu bešliah, / sve po izbor konjah i junakah« (F. J. I 139).

< tur. *bešli* (*beş-li*), buk. »petak« (tur. *beş* »pet« + suf. *-li*). Ovakav naziv su bešlije navodno dobile zbog toga što im je plata, u vrijeme njihovog formiranja, iznosila pet akci. Međutim, etimologija nije potpuno utvrđena, pošto postoji i mišljenje da je nastalo od pers. *bes*, *pes* + tur. *-li*.

bešluk *m* (tur.) 1. *stari kovani turski novac od pet groša, petogrošnjak, ili od pet para, petoparac, petak.*

2. *predmet u dužini od 5 aršina, ili u vrijednosti pet groša, ili težine pet oka itd.*

< tur. *beşlik* (*beş-lik*), *bes* »pet« + tur. suf. *-lik*.

Bešo, v. Bešir

běšvakat *nāmāz* (*běš-vakat nāmāz*) *m* (tur.-ar.-pers.) *pet musul. svakodnevnih molitava (sabah, podne, ikindija, akşam i jacija).* — »Čija ljubav tursku knjigu znade, / čija klanja *běš vakat namaza*« (I. Z. II 241). < tur. *beş vakut namaz* »pet vremenskih molitava«, v. kompon. pod *běš*, *vakat* i *namaz*.

bět, **běd** indecl. adj. (pers.) 1. *ružna, neprijatna okusa.*

2. *ružan, nevaljao, gadan, neprijatan.*

< tur. *bed* < pers. *bed* »zao, ružan, nevaljast«.

V. *bed-dova*, *beter*, *beternji*, *betli*.

betdova, v. *bed-dova*

beter, *m* i **beter** adj. (pers.) 1. *loš, rđav, čovjek, nevaljalac; ružan, gđan čovjek.* — »Rukavice ple-

tene, / hajd' otale betere!« (GZM 1908, 264).

2. *gori, lošiji, nevaljaliji, ružniji.* — »Da bog sačuva od betera!« (nar. izreka).

< tur. *beter* »ružniji, gori« < pers. *beter*, *bed-ter*, komp. od *bed* »zao, ružan, nevaljast«. V. *beterniji*, *beterun-beter*.

betěrniji adj., još *gori*, još *lošiji*. Kompar. od *beter* (v.).

beterun-beter, kao subst. i adj. (pers.) 1. *najlošiji, najgori, najbeterniji čovjek.*

2. *najlošiji, najgori, najbeter-niji.*

< tur. *beterin-beteri* »najgori, najlošiji, od betera *beter*« izft. od *beter* (v.).

bětli indecl. adj. (pers.-tur.) *ružna, neprijatna okusa.*

< bet (v.). + tur. suf. *-li*.

běūt, v. *behut*

běvāb *m* (ar.) *vratar, portir.* < tur. *bevvab*, *bevvp* < ar. *bāw-wāb* »vratar«, ar. *bāb* »vrata«.

běvūt, v. *behut*

běz *m* (ar.) 1. *platno.*

2. *pamučno platno domaće izrade. Razne vrste beza v. pod: melez, čereće, sadeluk, harir, kafez-bez, šejtanbez, čadorbez.* — »Hajde kupi *beza tananoga*« (K. H. I 559).

< tur. *bez* »pamučno platno« < ar. *bāzz* »pamučno ili laneno platno; odjeća«.

V. *bezistan*, *bezli*, *besofra*, *bespara*.

bězbeli i **bezběli** adv. (tur.-ar.) *sigurno, zaista, besumnje, dabogme, dakako, svakako, naravno.* — »Sad riječemo da je ovo *bezbeli* pretjerano i uveličano...« (Zembilj II 93).

< tur. *besbelli* (*bes-belli*) »sativim jasan, sasvim očevidan«, apsolut. superlativ od *belli* (v. *bēli*) sa tur. pref. *bes*.

bežgin adj. (tur.) *apatičan, utučen, onaj kome se život omrazio*.

< tur. *bežgin*, sa istim značenjem.

bezistan, bezisten *m* (ar.-pers.) *pokriven trg, pokrivena čaršija, u kojoj se nalaze radnje sa manufakturnom i galanterijskom robom. U Sarajevu postoje dva bezistana: »Brusa-bezistan« i »Stari« ili »Gazi Husrevbegov bezistan«, ali danas ne služe svojoj svrsi. — »Kroz bezistan, kroz novu čaršiju« (GZM 1907 250).*

< tur. *bezistan, bezestan*, sa značenjem kao u nas < pers. *bezistān* »mjesto gdje se bez prodaje« < ar. *bāzz*, v. *bez* + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -*stān*.

bezli indecl. adj. (ar.-tur.) *bezni, od beza. — »Vidi, Fato, zmaja iz njedara, / ljutu guju iz bezli rukava« (S. S. 145); »... na kojima su zvoncale toke s fermena, ispod kojega je stidno izvirivala bezli košulja širokih rukava« (Čolak. 14).*

< tur. *bezli*, v. *bez* + tur. suf. -*li*.

bezobražluk *m*, *nepristojnost, bezobraština, drskost*.

Naša riječ sa tur. suf. -*lik*.

bezūment, v. *bazūment*

Bība, v. *Habiba i Muniba*

biber *m* (ind.) *papar, biljka Piper nigrum L. (P. aromaticum Lam.) i plod ove biljke, koji se upotrebljava kao začim*.

< tur. *biber, būber* < pers. *bābārī* (u grč. *péperi*) < ind. V. *biberli, pobiberiti, zabiberiti*.

biberli indecl. adj. (ind.-tur.) *pobiberen, zabiberen, ljut. — »Sto je slatko, neka je šećerli, / što je slano, neka je biberli« (nar. pj.).*

< tur. *biberli, būberli*, v. *biber* + tur. suf. -*li*.

bičak *m* (tur.) *nož*.

< tur. *bičak* »nož« < *bičmek* »sjeći, rezati, krojiti«.

V. *bičakčija, bičkija, bičum*.

Bičakčić, v. *bičakčija*

bičakčija *m* (tur.) *nožar, zanatlija koji pravi i ukrašava noževe, trgovac koji prodaje noževe. Od ovog je došlo prezime Bičakčić. — < tur. bičakçı (bičak-çı) v. bičak + tur. suf. -çı.*

bičkija *f* (tur.) 1. *oštri nož sa polukružnim sječivom za rezanje kože, alatka opančara, papučija i drugih kožarskih zanatlija.*

2. *nož domaće izrade koji se sklapa, sklopac.*

3. *ružna pila (testera) sa lučno izvijenom gvozdenom šipkom.*

< tur. *bički* < *bičmek* »sjeći, rezati«.

bičum *m* (tur.) *kroj, oblik, način.*

< tur. *bičim* < *bičmek* »rezati, krojiti«.

V. *bičumli*.

bičumli indecl. adj. (tur.) *lijepo građen*.

< tur. *bičimli (bičim-li)*, v. *bičum* + tur. suf. -*li*.

bid'at -a i **bidāt** -āta (iskr. **bidat**) *m* (ar.) 1. *novotarija; moda.*

2. *porez, namet. — »Kupe bidat kako njima drago, / i od stare i od ženske glave« (Kašik. I 48); »Jugovići mudri i pamećni, / vi hoćete bidat pokupiti / I pod ruku caru okrenuti« (Petrar. 199); »Ibrahime, jedan hadžamija, / Zbori što*

bídža

goj jod ova *bidahta*, / Holj' ti babu ponoviti carstvo?« (Lord 263).

< tur. *bid'at* »novost« < ar. *bida* »novost, novotarija«.

bídža *m* (tur.) 1. *čovječuljak, patuljak, kepec*.

2. *malen konj*.

< tur. *büçür* »malen, malog rasta«.

bifedžija *m*, *onaj koji drži bife*. Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

bigajri-häk, **bigajiri-häk** (na »bigajri häk«) *adv.* (ar.) *na pravdi boga, bez opravdana razloga, nepravdično*.

< tur. *bigayrihakk* »nepravdno, nepravdično« < ar. *bigayri-ħaqq* »nepravdično, bespravno«; ar. *bigayri* »bez« + ar. *ħaqq* »pravo, pravica, istina«.

bihäber *indecl. adj.* (pers.-ar.) *potpuno neobaviješten, onaj koji nema pojma o nečem*.

< tur. *bihaber* »neobaviješten«

< pers. *bī* »bez« + ar. *ħabār* »vijest, glas«, v. *haber*.

bihūde *adv.* (pers.) *naprazno, uzalud*. — »... pa su došli čak i u Zvornik, ali sve bihude« (Zembilj II 101).

< tur. *bihude*, *beyhude* »naprazno, uzalud« < pers. *bīhūde* (*bī-hūde*), *bī* »bez« + *hūde* »pravo, ispravno«

bihüzür (**biüzür**) *indecl. adj.* (pers.-tur.) *uznemiren, ometan od drugoga ili od nečega, koji nema mira*.

< tur. *bihuzur* »uznemiren, bez mira i udobnosti« < pers. *bī* »bez« + ar. *ħuḏūr* »mir«.

V. *bihuzur* činiti, *bihuzurluk*, *uzbihuzuriti*.

bihüzür činiti, **bihüzür učiniti**, *uznemirivati, uznemiriti*. — »Hanum Kadu diz zub zabolio, / tri je grada bihuzur či-

nila, / dok je našla Mehmeda berbera« (I. Z. II 86).

V. *bihuzur*.

bihüzürluk (**biüzürluk**) *m* (pers.-ar.-tur.) *uznemirenost, nemanje mira, patnja*.

< tur. *bihuzurluk*, (*bihuzur-luk*) v. *bihuzur* + tur. suf. -luk (-lik).

bi-iznilāh *adv.* (ar.) *po božjoj volji, božjim davanjem*. U ob. gov.: »Uze lijek i, bi-iznilah, prestade ga glava boljeti«. < tur. *biiznillah* »s božjim dopuštanjem« < ar. *bī iḏni-llāh*, *bī* »sa« + *iḏn* »dovzvola, dopuštanje« + *Allāh* »bog«.

bilā, v. *bilahi*

bilāhi! **bilāh!** **zapravo billāhi**, **billāh** (**bilā**, **bilāj**) *interj.* (ar.) *tako mi boga, boga mi*. U ob. gov.: »Bilahi ću doći!«; »Zveče vala, zveče bila, zveče ja« (GZM 1907 635). < ar. *bi-llāhi*, *bi-llāh* < ar. *bī* »tako mi« + *Allāh* »bog«.

bilāhil-āzīm! **billāhil-āzīm!** (ar.) *tako mi velikoga (uzvišenoga) boga!*

< ar. *bi-llāhi-l-āzīm*, *zakletva bilahi* (v.) + ar. *āl-āzīm* »veliki, uzvišeni«.

bilāj, v. *bilahi*

Bilāl (ar.) *musl. muško ime*.

< ar. *Bilāl*, lično ime (ar. *bilāl* »posjetiti zavičaj, posjetiti roditelje u rodnom kraju«.

bilal, **bilan**, **bilav** (i **bilāl**, **bilān**, **bilāv**), **obilan** *m* (tur.) *dio konjske opreme: kajiš koji veže konjsku uzdu za prsa konja, tako da konj ne može suviše dizati glavu i da se ne može propinjati*. < tur. *bilan*.

bile, bilësi adv. (tur.) čak, štaviše.

U ob. gov.: »Bile (bilesi) je i on došao«.

< tur. *bile, bilesince*.

bilhàjr! interj. (ar.) sa srećom! sretno da bude!

< tur. *bilhayr!* < ar. *bi-l-hayr*

< ar. *bi* »sa« + *âl-hayr* »sreća, dobro«.

bilmez (biljmez) *m* (tur.) nezna-lica, nevješt, neupućen čovjek.
< tur. *bilmez*, part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od *bilmek* »znati«.
V. *bilmezluk*.

bilmezluk (biljmezluk) *m* (tur.) neznanje, neupućenost.
< tur. *bilmezlik (bilmez-lik)*, v. *bilmez* + tur. suf. *-lik*.

biljür, bilür -úra *m* (ar.) kristal.
— »vezući prebi iglu od biljura« (Vuk I 276); »Sve kočije od bila biljura« (M. H. III 212).
< tur. *billür* (č. *biljlür*) < ar. *billür*. Neki misle da je grč. porijekla, od grč. *béryllos*.

Bimbaša, Binbaša, v. Bendbaša

bimbaša, binbaša *m* (tur.) major, zapovjednik tabora u tur. vojsci, a takav je obično brojio hiljadu vojnika. — »a bimbaše na pendžer'ma, / mlade paše na čošcima« (I. Z. III 18); »Sina Mehu u mektebe dala, da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120). Od ovog je nastalo prezime *Bimbašić*.

< tur. *binbaşı (bin-başı)* »major«, bukv. »starješina, zapovjednik hiljade« < tur. *bin* »hiljada« + tur. *başı* (v. *baš*).

Bimbašić, v. bimbaša

bin num. (tur.) hiljada. — »Ni bin duga, ni bin gotovine« (FK 1886. 79).

< tur. *bin*.

V. *binluk, binberićatverisi, bimbaša, bin ašče*.

bin, ibn, ibni indecl. (ar.) sin. Dolazi ispred arapskih ličnih imena: *bin (ibn, ibni) Hasan = sin Hasanov, Hasanović*.

< tur. *bin, ibin* < ar. *ibn*.

bin ašče (binjāšče) *n* (tur.-pers.) hiljada akči, para. — »Jedan rekao binjšče a drugi birāšče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111). V. kompon. pod *bin* i *akča*.

bina *f* (ar.) kuća, zgrada. — »Mašin-firer napio se vina, / on ne pazi siromaških bina« (Muz. zap. Inst. 2999).

< tur. *bina* < ar. *binā* »zgrada, građevina«.

binamāz *m* (pers.) onaj musliman koji ne klanja namaze, ne obavlja redovno svakodnevne molitve. — »Šta si stao ko' binamāz među dvije džamije« (nar. posl.); »Nemoj biti binamāz, vaktom hajde na namaz« (Nar. bl. 310).

< tur. *binamaz* < pers. *binamāz (bi-namāz)*, prep. *bi* »bez« + *namaz* (v.).

binamāzluk *m* (pers.-tur.) nevršenje molitava. — »Mrski Bogu isto kao i vino, binamazluk i slični prekršaji« (Gajret 1931. 81).

< tur. *binamazluk*, v. *binamaz* + tur. suf. *-lik*.

binberićatverisi! binberekātverisi! (tur.-ar.) po hiljatu puta hvala! V. *berićatverisi* + tur. *bin* »hiljada« (radi pojačanja hvale).

binija *f* (tur.) dovratak, prečka na unutrašnjoj strani vrata.

< tur. *bini*.

biniš, v. binjiš

binluk

binluk *m* (tur.) 1. hiljadarka, hiljada dinara, hiljada groša.

2. dvije i po oke (hiljada drama).

< tur. *binlik*, v. *bin* + tur. suf. *-lik*.

binjedžija (binjadžija) *m* (tur.) *dobar, vješt jahač*. — »Ako mi je malin adžamija, / bogme ti je Halil binjedžija« (K. H. II 161).

< tur. *binici* »jahač, poznavatelj konja«.

binjek (binjāk -āka) *m* (tur.) 1. *jahači konj*. — »Jedek — golub i binjek-zelenko« (M. H. III 358); »Svaki svoga zasede binjeka« (Lord 124); »Pod puškama i pod kuburama, / sve turskih dobrih binjaka« (Vuk IV 263).

2. *binjek (kamen)* »binjektaš« (v.)

< tur. *binek* »jahači konj«.

V. *binjektaš*.

binjektaš, binjektaš i binjēktaš, (binjekteš) binjek kamen, binjekt kamen, binjašer kamen *m* (tur.) *kamen sa kojeg se uzjahuje na konja*. — »Privede ga binjektaš-kamenu« (K. H. I 132); »Primače ga binjekteš kamenu, / Pa s kamena konju na ramena« (Lord 159); »pa izvede doru na kapiju, / privede ga binjeku kamenu« (Muz. zap. Inst. 62); »Pa bijesna izvede labuda, / Privede ga binjektu kamenu« (Petran. 439); »Odvede ga binjašer-kamenu, / A s kamena doru na ramena« (Vuk VII 169).

< tur. *binek taşı* »kamen sa koga se uzjahuje«, v. *kompon.* pod *binjek* i *taš*.

binjiš, biniš i binjiš -njiša, biniš -iša *m* (tur.) *široki ogrtač od*

čohē (ponajviše crvene) sa dugackim rukavima. U Turskoj Carevini ogrtanje svečanim binjišom smatralo se jednom vrstom odlikovanja. »Crljenim se ogrnuo binjišom« (M. H. III 319).

< tur. *biniš*.

V. *āl-binjiš*.

bīr *num.*, kao *supst.*, *adj.*, *adv.* i *konj.* (tur.) 1. *jedan*. — »bir āšče (birašče)« = jedna akća: »Jedan rekao binjašče a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111).

2. *pravi, najbolji*. — »bīr ilādž (birilādž)« = pravi, najbolji lijek: »... to bi bilo za riščansku i muslimansku djecu birilādž« (Zembiļ II 23).

3. *jedno isto*. — U ob. gov.: »Svi su oni bir, svi u jedan rog pušu«.

4. *čim, istom što*. — »Bir rekoše, na noge skočiše« (K. H. I 106).

(pekarski) *hljeb*.

< tur. *bīr* »jedan« (ima i drugih više značenja).

V. *bir* akća, *birden*, *birindži*, *birkatica*, *birluk*, *bir mahza*, *bir tahta* eksik, *birtuglija*, *birvaktile*, *birzemanile*, *zbiriti se*.

bīr āšče (birāšče) *n* (tur.-pers.) *jedna akća, para*. — »Jedan rekao binjašče, a drugi birašče, pa su se pogodili« (Vuk, Posl. 111).

V. *kompon.* pod *bir* i *akća*.

birāder, v. *burazer*

birden, birdem *adv.* (tur.) *odmah, odjednom*. — »Birden natrag povrнула guju« (K. H. I 88); »Čim ga vide, birdem ga poznađe« (Vuk V 503).

< tur. *birden* »odjednom«, tur. *bīr* »jedan« + tur. postpoz. *den* »od«.

birim indecl. (tur.) *jedan* (od njih), — »Birim paša, birim aga, birim beg« (GZM 1908. 260).

< tur. *biri, birisi*.

birindži indecl. (tur.) *prvi, najprvi; najbolji*.

< tur. *birinci* »prvi«.

birkatica f (tur.) 1. *jednospratnica, kuća*.

2. *zid u širini jedne cigle, jednog čerpiča, zidan na jedan red cigle, čerpiča*.

3. *vrsta veza sa jednim gajtanom, zehom, kao ukras na starinskoj nošnji*.

4. *cvijet jednostrukih latica*

Naša izvedenica od tur. riječi, v. *bir* i *kat*.

birluk m (tur.) *jedinstvo, zajednica*.

< tur. *birlik* (*bir-lik*), v. *bir* + tur. suf. *-lik*.

birmāhzā, birmāzā adv. (tur.-ar.) *nekoliko, koliko bilo, samo malo*.

< tur. *birmahzā* < tur. *bir* »jedan« + ar. *maḥḏā* »samo, jedino«.

bir tāhta ēksik indecl. (tur.-pers.) *nedostaje mu jedna daska u glavi, nisu mu sve na broju, nije sa svom pameti*.

< tur. *bir tahta eksik* »nedostaje jedna daska«, v. kompon. pod *bir, tahta* i *eksik*.

birtūglija, bir-tūglija m (tur.-pers.) *paša sa jednim tugom (vidi objašnjenje pod tūg)*. — »bir-tuglije i iči-tuglije« (K. H. I 47).

< tur. *birtuḡlu* (*bir-tuḡlu*), v. kompon. pod *bir* i *tug* + tur. suf. *-lu* (*-li*).

birvaktile (*bir-vaktile*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birvaktile* (*bir-vakt-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod *bir* i *vakat* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

birzēmānile, birzēmān (*bir-zēmānile, bir-zēmān*) adv. (tur.-ar.) *nekad, u staro vrijeme, ranijih vremena*.

< tur. *birzemanile* (*bir-zeman-ile*) »nekad, jednom«, v. kompon. pod. *bir* i *zeman* + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

bisērdžik m, 1. *vrsta sitnog veza, vez sa sitnim bodovima po platnu sličnim sitnom biseru*.

2. *cvijet i biljka đurđevak, Convallaria majalis*.

Hibr. r. sa tur. demin. nastavkom *-cik* (č. džik), *bisērdžik* = *biserčić*.

bisērlī indecl., *biserom ukrašen, biseran*. — »nevjestice, biserli kitice« (S. B. I 12).

Hibr. r. sa tur. suf. *-li*.

bisērlīja f, *biserom nakičen (ukrašen) predmet, biserka*. — »Il'čangija šibalijsa, ili uzda bisērlīja« (S. S. 9).

Izv. od *biserli* (v.).

bismila f i **bismile** n (zapravo = **bismilla, bismille**) (ar.) *ime stava* »Bismillahir-Rahmanir-Rahim!« (v. tumačenje pod *bismilah*), *kojim počinje svako poglavlje u kur'anu*. — »Dobar poso ti počimaj bismillom« (Ist. bl. II 221); »Sa bismileto m su otkrinali vrata« (Gajret 1930. 214).

< tur. *besmele* < ar. *bāsmālā*.

bismilāh! (zapravo: **bismillāh!**) interj. (ar.) *u ime boga! bože pomoz!*

< ar. *bismi-llāh* »u ime boga«, potpuni kur'anski stav glasi: *Bismillāhir-Rahmānir-Rahīm!* »u ime boga, opšteg dobročinitelja, milostivoga!«

bitèvija

bitèvija *f* (tur.) *vrsta koplja, plošno koplje izrađeno od jednog komada metala*. — »Pa on baca koplje biteviju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bitevi* »sav, cjelovit; sve skupa, cijelo«.

bitirisati -išëm, *svršiti, dovršiti, dokončati, neki posao*.

< tur. *bitirmek*, istog značenja.

bitisati -išëm 1. *uginuti, umrijeti; propasti, nestati*.

2. *proći, minuti*. — »Bilo i bitisalo« (Vuk, Posl. 13).

< tur. *bitmek* »svršiti, završiti; nestati, propasti, itd.«

biüzür, biüzürluk, v. bihuzur, bihuzurluk

böcman *m* (ar.) *veliki čaršijski*

< tur. *batman* »mjera za zapreminu, u raznim mjestima različite vrijednosti: od dvije do osam oka; trgovački uteg različite veličine«.

< ar. *bāt* »utvrđen, jasno određen« i ar. *mānn* »mjera«.

bogaz *m* (tur.) 1. *grlo, grkljan, guša, ždrijelo*. — U ob. gov.: »Došlo mi je do bogaza«.

2. *grlo, vrat suda za vodu*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: dib, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

3. *otvoreni, gornji dio mangale*. — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz, spajaju se jabukom, tj. jednim ispupčenim obručem« (GZM 1951. 213).

4. *klanac, tjesnac, tjesan planinski prolaz*. — »Prešao je staze i bogaze«; »Najpreći je bogaz od Turaka« (M. H. III 278).

< tur. *boğaz* »grlo, grkljan, »ždrijelo; klanac; fig. »vrat vo-

dene posude (duguma, ibrika boce) itd.

V. bogazluk.

bogazluk *m* (tur.) 1. *podgrlica*.

2. *bijela lisičja koža ispod grla*.

< tur. *boğazlık* (boğaz-lik), v. bogaz + tur. suf. -lik.

bögda i dem. **bögdica** *f* (tur.) *zrnice, mrvica, nešto sasvim male veličine*. — U ob. gov.: »Koliko za bogdu«; »Imala je u jednoj srebrenoj kutici u ham-pamuku i bögdicu časnog dreva...« (Zembilj III 17)

< tur. *boğday* »zrno pšenice sasvim mali uteg«.

böhča, bohčäluk, v. bošča, bošçaluk

böj, gen. **böja** *m* (tur.) 1. *stas, uzrast, rast*. — »Mala böja, pleći širokije« (Lord 28); »Srednjeg böja, prilika je moja« (I. Z. III 53); »Okolo kule kamena avlija, / Visoka je od dva böja ljudska« (M. H. IV 114).

2. *kat, sprat*. — »Osma j' kula Smiljanić Tadije, / najviša je od sedam böjeva« (M. H. III 105); »Što ne ode u gornje böjeve, / Tude ima jedan san-duk blaga« (M. H. I 446).

3. *mjera za dužinu*. — »Mera za dužinu zove se »böj«. Po- sle znaka za dužinu najvećih samara (»batal böj«) aršin se produžava u dršku...« (GZM 1958. 104).

< tur. *boy* »stas, uzrast; debljina, veličina« itd.

V. bojlja.

böja *f* (tur.) *farba*.

< tur. *boya*.

V. bojadžija, bojadisati, bojaši bojaluk, bojama, bojiti, obojiti

bojadisati -išëm, *bojiti, farbati*.

< tur. *boyadı*, 3. lice sing od *boyamak* »bojiti«

bojãdisati se, bojãtisati se -iřem, *bojiti se, mazati se.* — »Očeřlja se i bojãtisa se, / I obuće što mogo najljepše« (Vuk VII 282).

V. bojãdisati.

bojãdžija i bojãdžija m (tur.) 1. *zanatlija koji se bavi bojenjem, moler, farbar.* — »Čujeř li me mladi bojãdžija! / Možeř li se, more, pouzdati, / Da mojega obojiř đogata« (Vuk VII 159). 2. *trgovac bojama.* — »Do đucana Trifka bojãdžije« (K. H. II 534).

< tur. *boyacı* (*boya-cı*), v. boja + tur. suf. -ci.

bojali indecl. adj. (tur.) *obojen, bojãdisan, nařaran.* — »Dug bojali čibuk podmetnula« (M. H. III 508).

< tur. *boyalı* (*boya-lı*), v. boja + tur. suf. -li.

bojaluk m (tur.) *posuda u kojoj se drži razmućena boja.* — »Bojaluk, omanja posuda za držanje razmućene crvene zemlje kojom se šara lonac« (GZM 1956. 103).

< tur. *boyalık* (*boya-lık*), v. boja + tur. suf. -lik.

bojãma f (tur.) 1. *boja.*

2. *ono što je obojeno.*

3. *obojena šamija.*

4. *platno, rublje u boji.* — »Oprala sam bjelinu, još nisam bojãmu« (prilikom pranja rublja u ob. govoru).

< tur. *bayama* (*baya-ma*), nom. action. i part. od *boyamak* »bojiti«.

bõjiti, farbati, bojom premazivati Izv. od boja (v.).

bõjlja m (tur.) *stasiti, čovjek visoka rasta.*

< tur. *boyulu* (*boy-lu*), v. boj + tur. suf. -lu (-li).

bojũnbag, v. bujunbag

bõk m (tur.) *ljudski izmet, izmetina, nećist.*

< tur. *bok.*

V. bokluk.

bõkća, bokćaluk, v. bořća, bořćaluk

bõkluk m (tur.) *izmetina, đubre, govñarija.* — »Koji bokluk najviše smrdi na svijetu?« (Zembilj III 124).

< tur. *bokluk* (*bok-luk*), v. bok + tur. suf. -luk (-lik).

bõl, bõl -bõl indecl. adj. (tur.)

1. *prostran, řirok.*

2. *pun, obilan.*

< tur. *bol* »prostran. řirok, obilan«.

V. bol-hazna, bonluk, bol-nafake.

bõl-hãzna f (tur.-ar.) *obilna, bogata blagajna, riznica.*

< tur. *bol-hazna*, v. kompon. pod bol i hazna.

bõl-nafake indecl. adj. (tur.-ar.) *prostrane nafake, tj. u takvoj je srećnoj situaciji da uvijek ima u izobilju sredstava za život.*

Kovanica od bol (v.) i nafaka (v.).

bõnluk, v. bonluk

bombõndžija, m, onaj koji prodaje bombone.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci

bõndžuci (sing. **bõndžuk**) **m** (tur.) *řuplja staklena zrnca u raznim bojama (obićno plavi i crveni) koja se nanižu na konac i služe za ukras. Bondžuci na konjskom jularu ili na dječijoj kápici brane od uroka, po narodnom vjerovanju.*

< tur. *boncuk.*

bõnluk, bõnluk m (tur.) *izobilje, obskrbljenost sa svim sredstvima potrebnim za život.*

< tur. bolluk (bol-luk), v bol
+ tur. suf. -luk (-lik)

bôr, bôra m (pers.) hemijski elemenat, hem. znak B, atomska težina 10,82, nalazi se u prirodi kao borna kiselina ili u obliku soli (borati).

< pers. bôre, bûre »kem. elemenat bor«.

V. boraks.

bôraks m (pers.) kemijski spoj bora, natrija i kisika u listićavim kristalima, kiselkasta ukusa.

< lat. borax < ar. būraq

< pers. bôre, bûre »kem. elemenat bor«.

V. bôr.

borànija, burànija f (ar.) 1. zeleni grah, mahune.

2. fig. nešto sitno, sitneš, nevažno, zeleno, neiskusno.

< tur. boranj i burani < ar. būrāniyyā, būrānī, »jelo spravljeno od zeleni i pirinča«. Naziv je došao od ličnog imena žene halife Memuna (Abdullāh Al-Mā'mūn) iz dinastije Abasovića (813—833) »Būrān« + ar. adj. suf. -iyyā, -ī.

bôrčlija m (tur.) dužnik, onaj koji ima kakvu obavezu.

< tur. borçlu (borç-lu) < tur. borc »dug« + tur. suf. -lu (-li).

bôrija f (tur.) truba.

< tur. boru, bori.

V. borozan.

borozan m (tur.-pers.) trubač. — »Čupriljiću borozana viknu / Borožani jedan zaskviraše« (Lord 261).

< tur. boruzen (boru-zen)

< tur. boru »truba« pres. zen, prez. osn. od zeden »svirati«.

bôstan m (pers.) 1. vrt, bašča. — »U bostanu u jagmi divojku« (M. H. III 128); »Dva su

cvjeta u bostanu rasla: / plavi zumbul i zelena kada« (Ašikl. 6).

2. lubenice i dinje. — »Od Mehmeda slađeg meda nema, / Od Alije šećer gurabije, / Od Osmana ljepšega bostana« (I. Z. III 120); »Obrati zelen bostan« (Vuk, Posl. 230).

< tur. bostan »vrt; lubenice i dinje«, < pers. būstān, bōstān »vrt, bašča«, pers. bū »miris« + pers. stān, suf. za tvorbu imenica mjesta.

V. bostandžibaša, bostandžija, bostandžiluk, bostanluk.

bostandžibaša m (pers.-tur.) zapovjednik janjičarskih bostandžija.

< tur. bostancıbaşı, v. bostandžije i baš.

Bostandžić, v. bostandžija

bostandžija m (pers.-tur.) vrtlar, zeleničar. — »Bostan sadi bostandžija Meho, / bostan sadi, a bogu se moli« (Muz. zap. Inst. 2944); »Ne prodaji bostandžiji bostana« (Nar. bl. 117). — Od ovog je nastalo prezime Bostandžić.

< tur. bostancı, v. bostan + tur. suf. -ci.

bostandžije, pl. m (pers.-tur.) janjičarski rod vojske koji je u početku imao zadatak da se brine o carskim bostanima i baščama u Carigradu i njegovoj okolini. Zbog toga su i dobili ovaj naziv. Iz ovog odreda se regrutovala carska garda.

V. tumačenje pod bostandžija.

bostandžiluk m (pers.-tur.) povrtlarstvo.

< tur. bostancılik (bostancı-lik), v. bostandžija + tur. suf. -lik.

bostanluk m (pers.-tur.) vrt.

< tur. bostanlık v. bostan + tur. suf. -lik.

bōš indecl. adj. (tur.) 1. prazan. — »boš laf« = prazan govor, besposlen razgovor; »boš posla« = koješta; uzalud, nema ustvari ništa.

2. u igri prstena kaže se **boš!** kad se pod podignutom čarapom ne nađe prsten.

< tur. *boş*.

V. bošer, bošluk, bošnuti.

bōšča (**bōhča**, **būkča**)^o f (pers.) pokrivač za glavu, rubac; stolnjak; platno četverouglastog oblika u koje se nešto zamotava. — »Pa on uze **bošču** s haljinama« (K. H. II 134).

< tur. *bohça* < pers. *boğče*, demin. od pers. *boğ* »zavežljaj«. V. boščaluk, sofrabošča.

boščaluk (**bohčaluk**, **bokčaluk**) m (pers.-tur.) dar koji se sastoji od odjevnih predmeta zamotanih u jedan komad platna, u **bošču** (otud ovaj naziv). Starinski boščaluk sadrži: gaće, košulju, čevru i jagluk ili ućkur od svilenog beza zlatom vезen. Savremeni muški boščaluk obično sadrži košulju, gaće, kravatu i čarape, a ženski par ženskog rublja uključujući i spavaćicu. Boščaluk poklanja mlada, nevjesta mladoženji, mladoženjinoj rodbini i svatovima; zatim vlasnik novosagrađene kuće majstorima, dijete nosi boščluk hodži kada hatmu učini itd. — »Svakom svatu po **boščaluk** dajte, / Mome dragom devet **boščaluka**« (nar. pj.); »Da bih tebi b'jel **boščaluk** dala, / Da je malen, ni gledati nećeš« (I. Z. Herceg. 73): »Divne bih mu ponijela dare: / tri jagluka, tanka **bokčaluka**« (Vuk I 406).

< tur. *bohçalık* (*bohça-lık*) v. bošča. + tur. suf. -lik.

bōšer -éra m (tur.) onaj dio u bravčeta od rebara do butova, slabine.

< tur. *boş-yer*, bukvl. »prazno mjesto«, v. *boş* + tur. *yer* »mjesto«.

bošluk m (tur.) praznina.

< tur. *boşluk* (*boş-luk*), v. *boş* + tur. suf. -luk (-lik).

bošnuti, **nenaći prsten pod čarapom** koja se podigne (u igri prstena).

Izv. od *boş* (v.).

bōza, **būza** f (pers.) 1. poznato kiselo osvježavajuće piće koje se pravi od kukuruzna, projina brašna.

2. »tatar-boza(buza)« je boza koju prave seljaci od projinog tijesta. — »Ako se skuva nekoliko vrlo velikih proja, pak se drže na toplom mjestu da ukisnu, može se od njih dobiti vrlo priyatno piće, koje se u ljetno doba troši, a to je »**buza**«. Tako kisele proje — tijesto — udrobe u kakav veći sud u koji se naliје vruće čiste vode, te ostavi na toplom mjestu 24 sata da još bolje ukisne. Sada je buza gotova i može se trošiti. U takav sud može se dodavati i u pola pečene proje, od čega se dobije još bolja buza, koju zovu »**tatar-buza**«. Buza se najviše troši za vrijeme postova u ljetno doba.« (GZM 1908. 439).

< tur. *boza* < pers. *būza*.

V. bozadžija.

Bozadžić, v. bozadžija

bozadžija, **buzadžija** i **bōzadžija**, **būzadžija** m (pers.-tur.) onaj koji pravi i prodaje bozu. Od ovog je nastalo prezime Bozadžić.

< tur. *bozacı* (*boza-çı*) v. *boza* + tur. suf. -ci.

bòzdisati

bòzdisati -išëm, pokvariti, poremetiti, razvaliti.

< tur. *bozdu*, perš. 3. lice sing. od *bozma* »pokvariti«
V. bozgun, bozruk.

bozdrdan, v. bazerdan

bozgun adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, razvaljen, razbijen, trošan.

2. Božić.

< tur. *bozgun* < tur. *bozma* »pokvariti«.

bozruk adj. i supst. (tur.) 1. pokvaren, iskvaren, nesređen.

2. Božić. Ranije, stariji muslimani nisu htjeli izgovarati riječ »Božić« vjerujući da je to grijeh, jer je božje ime upotrijebljeno na način koji ne odobrava islamsko vjerovanje. Stoga su Božić nazivali: bozruk, prozruk ili bozgun.

< tur. *bozruk* < tur. *bozma* »pokvariti«.

bòzji èmer, v. emri-ilahi

bräk! interj. (tur.) ostavi! ne diraj! kani se!

< tur. *brak*, imp. od *brakmak* »ostaviti, pustiti«.

brävdžija m, bravar.

Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

brävdžiluk m (tur.) bravarski zanat.

2. dio čaršije gdje se nalaze radnje bravadžija. U Sarajevu se i danas jedna ulica, gdje se nalaze bravarske radnje, naziva Brävdžiluk.

Hibr. r. sa tur. suf. -luk (-lik).

brë, v. be

brë didi, brëdidi, brë gidi, brëgidi!

interj. (tur.) *bre more!* — »Bolan mi leži Kara Mustafa, / bre gidi, bre džanum, / bolan Kara Mustafa (Sevd, 46).

< tur. *bre gidi*, v. kompon. pod be i didi.

brëmedët! interj. (tur.-ar.) *čudnovato! za čudo božje!* — »Bre medet, bre medet! E na moju vjeru, s takim ćete programom...« (Zembilj II 40).

< tur. *be medet!*, v. kompon. pod be i medet.

brkänlija, brkäjlilja m, onaj koji ima velike brkove, brkonja.

Hrb. r. sa tur. suf. -li.

brkësuz m, onaj koji nema brkova.

Hibr. r. sa tur. suf. -siz »bez« (po uzoru na tur. riječ *brüksüz* »bez brkova«).

Hibr. r.

brusäli indecl. adj. (tur.) *brusanski* (proizvod, izrada, roba). — »Na okolo brusali jastuci« (K. H. II 32).

< tur. *bursalı* (*bursa-lı*) < tur. *Bursa* »Brusa« (grad u Turskoj) + tur. suf. -li.

bübreg m (tur.) *bubreg*.

< tur. vulg. *böbrek*, knjiž. *böğrek*.

büçük m (tur.) *polovina, pola*. — U ob. gov.: »Sada je sat bir bučuk« = sada je jedan i po sati. Od ovog je došlo prezime *Büçük*.

< tur. *buçuk*.

Büçük, v. bučuk

büćma, бүćma f (tur.) 1. *usukani debeli pamuk, gađtan*. — »Rukavi, prsa i jaka košulje nisu mnogo vezeni, gotovo su bez šara. Niz prsa se obično po rubu našije crvena »bukma« (gađtan)« (GZM 1954. 97);

2. *sveza ispod koljena u dimija ili ženskih gaća*. — »Kakve su joj kumašli dimije, / do koljena kunom postavljene, / od koljena kunom i liscicom, / da

joj bućma noge ne prežulja» (B. V. 1892. 171).

< tur. *bükme* < *bükme* »usu-kati«.

būdāk m (tur.) *trnokop.* — »uzeh budak, s čim sam argatovo, / pa s budakom odoh u hajduke« (Vuk III 10).

< tur. *budak* »grana, čvor na stablu«.

V. Būdākovići.

Būdākovići m, mahala u Sarajevu.

< tur. *budak* »grana«.

budala f (ar.) 1. *ludak, mahnitov.* — »Više budala misli nego more nosi« (Nar. bl. 32); »Budale kuće zidaju, a mudri ih kupuju«, »Slijepca za put i budalu za savjet ne valja pitati« (Vuk, Posl. 30, 289).

2. *kao pridjev: lud, mahnit.*

< tur. *budala* »umno ograničen, nepametn, glup« < ar. *būdālā*, pl. *bādil* »zamjena«. Vidi po korjenu i značenju sličnu riječ *abdal*. — Kraelitz pretpostavlja da je *budala* došlo putem metateze od ar. pl. *bulādā* (sing. *bālīd* »glupak«). Međutim, ni stariji ni savremeni tur. autori i leksikografi ne dovode uopšte tur. riječ *budala* u vezu sa ar. *bālīd* i *bulādā*.

V. budalaluk, budalasati, budalast, budalaština, budalina, budaliti, pobudaliti.

budalaluk m (ar.-tur.) *budalaština, ludorija.*

< tur. *budalalık*, v. budala + tur. suf. -lik.

budalásati i budalésati, mahnitati, ludorije provoditi.

Izv. od budala (v.).

budalast, lud, mahnit. — »Mlad junace, budalasta glavo« (I. Z. I 224).

Izv. od budala (v.).

budalaština f, ludorija, mahnitanje.

Izv. od budala (v.).

budalina, augm. od budala (v.). — »A drugo je gojeni Alile, / A treće je budalina Tale« (Vuk VII 15).

budaliti, luditi, ludovati. — »Muči, Janko, nemoj budaliti« (M. H. III 5).

Izv. od budala (v.).

Budimljić, v. Budimlija

Budimlija m, Budimac; doseljenik iz Budima (Budim-Pešte). Od ovog je nastalo prezime Budimljić.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

budimlija f, vrsta jabuke, budimka.

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

būdža f (ar.) 1. *rupa, jama.* — »Budža miše spašava« (Nar. bl. 30).

2. *zatvor.*

3. *fig. važna osoba, »gromovnik«.*

Izv. metatezom od *džuba* < tur. *cübb* »jama, špilja; duboki podrum koji je u staro vrijeme služio kao tamnica, zندان« < ar. *ğubb* »duboka jama, bunar«.

būdžāk -aka m (tur.) *kut, ugao.* — »A dok neko iz budžaka viknu« (K. H. I 48).

< tur. *bucak*.

būda f i būd m (tur.) *plijesan; paučinstva prevlaka na hrani koja nastaje usljed dugog stajanja ili ako se drži na vlažnu i toplu mjestu, ili usljed upljuvka muhe.*

< tur. *büğe, bügelek* (büve, büvelek) »plava muha, obad; vrsta pauka«. Uporedi izraz »upa-kati se« (od riječi »pauk«) za pojavu »upljesniti se«.

V. budav, budaviti, pobudaviti

būđav

būđav adj. *pljesniv*.

Izv. od *buđa* (v.).

būđaviti, *pljesniti*.

Izv. od *buđa* (v.).

bugarija *f*, *vrsta narodne tamburice*. *Slična je šargiji, ali je od ove manja.*

< tur. *bulgari* < tur. *Bulgar*

»Bugar« + ar.-pers. adj. suf. -ī (-iyy).

būgija *f* (tur.) *para, dim; ugljični monoksid; prašina*. — »Za kolima se digao čitav oblak bu-gije« (Vesel. II 293).

< tur. *buğu*, *buği*.

būhur *m* (ar.) *mirisava materija za kađenje*.

< tur. *buhur* < pers. *beḥūr*

< ar. *bāḥūr* »mirisava materija za kađenje«.

V. *buhurdanluk*, *buhurdar*.

buhurdánluk *m* (ar.-pers.-tur.) *isto što i buhurdar* (v.).

< tur. *buhurdanlık* (*buhurdanlik*) v. *buhurdar* + tur. suf. -lik.

buhurdār *m* (ar.-pers.) *kadionica u kojoj muslimani pale mirisave materije, kao što su ud. amber i anduz*. — »Kadionice i buhurdari razlikuju se samo u tome, što kadionica ima na vrhu kapka krst, a buhurdar ga nema« (GZM 1951. 225). < tur. *buhurdan* < pers. *beḥūrdān* (*beḥūr-dān*) »kadionica« < ar. *bāḥūr*, v. *buhur* + pers. suf. -dān, koji služi za tvorbu imenica koje znače neku posudu.

būjati, *brzo rasti*.

Vjerovatno < tur. *büyümek* »rasti, bujati«.

bujrūldija, **bujrultija**, v. *bujrun-tija*

būjrum! **būjrun!** **būjrunuz!** interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »Bu j-

run, bujrun, mlad Veziroviću« (K. H. II 369).

< tur. *buyrun!* *buyrunuz!* imp. 2. lice pl. od *buyurmak* »zapovijediti, narediti; zapovijedati, naređivati; govoriti«.

V. *bujur*, *bujurisati*, *bujruntija*.

bujrūntija, **bujrūltija**, **bujrūldija** (**burūntija**) *f* (tur.) *naredba, zapovjedno pismo paše, valije*. — »Na ti ovu bujruntiju mogu« (K. H. I 96); »brez pašine sitne buruntije« (Vuk III 277).

< tur. *buyrultu*, *buyruldū*, supst. i pas. oblik perf. 3. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūnbag, **bujūnbak**, **bojūnbag** (**k**), **bajūnbag** (**k**) *m* (tur.) *kra-vata, mašna*.

< tur. *boyunbağı* (*boyun-bağı*) »kravata« < tur. *boyun* »vrat« i tur. *bağ*, *bağı* »sveza; omotač, zavoј«.

būjur! interj. (tur.) *izvoli! izvolite!* — »Bujur amo, po Bosni junaci« (K. H. I 126); »Bujur Musa kupusa! — Neka bako i mesa« (Vuk, Posl. 30).

< tur. *buyur!* imp. 2. lice sing. od *buyurmak* »zapovijedati, naređivati«.

bujūrisati -išēm *1. zapovijedati; govoriti*.

2. *reći bujrum*. — »Bujurisa dagri musafira, / Odvede ga staroj na odaju« (Lord 320).

< tur. *buyurmak* »zapovijedati, govoriti«.

būkadar adv. (tur.-ar.) *mnogo, puno; mnoštvo*. — »Kakav je zeman došo, biće Nastića i Sima još bukadar« (Zembilj III 30).

< tur. *bukadar* »ovoliko« < tur. *bu* »ovaj -a, -o i ar. *qadr* »količina«.

bukàgije f (tur.) okov na nogama zatvorenika u tamnici. — »Bukagije noge prežuljale« (M. H. III 165).

< tur. *bukağı*.

bùkma, v. bućma

bùktisati -išëm, planuti na nekog, razdraženo se izderati na nekog.

< tur. *bikti*, perf. 3. lice sing. od *bikmak* »unervoziti se«.

bùla f (tur.) 1. muslimanska vjeroučiteljica; vjerski obrazovana muslimanka, koja za žene vrši izvjesne sveštenečke dužnosti. — »Nije, Mejro, nije nam grje-hota! / Ti si bùla, pa ćeš otklanjati, / ja sam softa, pa ću odučiti« (Muz. zap. Inst. 3178). 2. *búlom* zove šegrt majstorovu ženu.

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«

bùla f (tur.) 1. muslimanka žena. — »Procvilila bula u jesiru« (K. H. II 590); »Ja dizdaru, bu-lo Jajačkinjo!« (M. H. III 286). 2. *udata žena*. — »O tako ti, rumena ružice, / Beru li te bu-le al' devojke« (Vuk V 287): »Što u tebe zli zakon postade: / da se ljube bule udovice, / ostavljaju lijepe devojke!« (Vuk I 340).

< tur. *bula, bola* »strina, tetka«.

bulàmač i bulâmâč, bulùmač i bulùmâč -âča m (tur.) 1. vrsta jela, spravlja se od brašna, šećera i masla.

2. gusta čorba od brašna i sira. 3. brašno smiješano s vodom, čime pekari mažu kruh prije pečenja.

< tur. *bulamaç*.

bulànik indecl. adj. (tur.) *mutan*, oblačan. — U ob. gov.: »bulanik hava« = oblačno vrijeme.

< tur. *bulanık* »mutan« < *bulanmak* »zamutiti se«.

bùloul (bùmbul) m (ar.) *slavuj*. — »Zapjevala bulbul-ptica, misli zora je« (Muz. zap. Inst. 1737); »Bumbul pjeva u ružici: »Saba zora je!«« (Vuk V 7).

< tur. *bülbül* < ar. *bulbul*.

bùlgur, v. búngur

bùlûg m (ar.) *punoljetnost, zrelost za brak*.

< tur. *bülûğ* < ar. *bulûg*.

bulùmač, v. bulamač

bùljubaša, v. buljukbaša

Bùljubašić, v. buljukbaša

bùljuk m (tur.) 1. četa vojske; kompanija. U janjičarskoj vojsci je buljuk brojio obično 100 ljudi. Naša nar. pjesma pominje *buljuka* od 12 hiljada ljudi. — »Dalkirliča dvanaest buljuka, / u svakome po dvan'est hiljada« (K. H. I 259).

2. *odred, dio, razdjeljak*.

3. *jato, skupina, grupa*. — »Na dzelepe krave i volove, / na buljuka ovce jalovice« (nar. pj.); »Poplašio bi buljuk goveda« (Vuk, Posl. 255).

< tur. *bölük* »odjeljak, odjeljenje; tabor vojske«.

V. *buljukbaša*.

bùljukbaša, bùljubaša, bùljumbaša m (tur.) 1. u janjičara zapovjednik *buljuka*, oficir u rangu *juzbaše, kapetana*. 2. *vodnik, zapovjednik jednog buljuka uopšte*. — »Ima ode trides buljukbaša« (Lord 98); »Nek im baba bude buljubaša« (M. H. III 380): Podiže se buljumbaša Mujo« (Vuk, Rječnik).

< tur. *bölükbaşı*, izft. v. *buljuk i baš*.

bùljumbaša, v. buljukbaša

bùmbār

bùmbār -ára *m* (pers.) *vrsta jela*: dobro oprana lojna košuljica, odnosno sirište bravčeta, nadjene se isjecanom džigericom i mesom, pomiješano sa malo pirinča i isjecanog luka, pa se sirište zašije i onda se stavlja da se peče. To jelo i danas kod nas domaće prave.
< tur. bumar < pers. bûnbâr, bûmbâr.

bumbáreć, v. mubareć

bumbarëća, **bumbarëće**, v. mubarëća

bumbášir, v. mubašir

bùmbul, v. bulbul

bûnâr -ára *m* (tur.) *vještački iskopana duboka jama, rupa, iz koje se vadi i upotrebljava podzemna voda*. — »Bunar voda svaka grozničava, / udovica svaka samovoljna« (Vuk, Posl. 30); »I studene vodice zamutila, / do jednoga pašina bunara« (Sevd. 172).
< tur. bunar, punar.
V. Baš-bunar, bunardžija.

bunârdžija *m* (tur.) *zanatlija koji se bavi kopanjem bunareva*. — »Bunarevi su obično građeni u dvorištu, ali i u bašči. To je bio nekoć posao naročitih majstora bunardžija« (Kreš. Vodo-vodi 161).
< tur. bunarcı (bunar-cı), v. bunar + tur. suf. -ci.

Bunârbaša, v. Baš-bunar

bûndžija i **bûndžija** *m*, *onaj koji diže bunu, buntovnik*.
Hibr. r. sa tur. suf. -ci.

bundûruk, v. burundžuk

bûngur, **bûlgur** *m* (tur.) 1. *otstupana, prebijena pšenica*.
2. *vrsta jela: pilav spravljen od otstupane, prebijene pšenice*. —

»Opet bolji bungur i tarana, / od bečara, od dva izmečara« (I. Z. IV 156).
< tur. vulg. bulgur, knjiž. burgul.

bûrâk -âka *m* (ar.) *krilati rajski konj koji je, po islamskom vjerovanju, odnio jedne noći Muhameda najvećom brzinom na nebo i vratio ga*. — »Pred Bečom je burak posrnuo« (»Gorski vijenac«, stih 1149).
< ar. burâq.

burâniya, v. boraniya

burâzer, **birâder** *m* (pers.) 1. *brat*. — »Majka hoće, al' burazer neće« (I. Z. I 233).
2. *prijatelj*.
< tur. birader < pers. birâder »brat«.

burêdžici -džika (sing. **burêdžik**) *m* (tur.) *vrsta jela, burečići*. *Prave se ovako: razviju se jufke kao za obične pite, izrežu se na komade i onda se od dva komada pravi jedan buredžik, tako da se na jedan stavi poprženo meso pomiješano sa pirinčem, a drugim se poklopi i slijepi, pa se tako spravljeni buredžici prže na maslu*.
< tur. börecik (börek-cik) »burečić«, dem. od burek (v.).

burêgdžija, **burêgdžinca**, v. burekčija, burekčinca

bûrek *m* (pers.) *mesna pita koja se spravlja tako da se u tanko razvijene jufke zamotava s lukom isjecano ili mljeveno meso*. Burek »u gužve« je ako se jufke savijaju, a »polagani« ako se meso stavlja između položenih jufki. — »Donesi im tevsiju bureka« (Ist. bl. II 258).
< tur. börek »pita uopšte«
< pers. burek.

V. burekčija, burekdžinca, buređžici, puh-burek.

burèkčija, burègdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji pravi i prodaje burek.*

< tur. *börekçi*, v. burek + tur. suf. -çi.

burèkčinca, burègdžinca *f*, *radnja* *u kojoj se prodaje burek.*

Izv. od burekčija (v.).

burgija *f* (tur.) *svrdo, bušilica.*

< tur. *burgu*.

V. burgijati.

burgijati 1. *bušiti burgijom.*

2. *fig. zamućivati, sijati smutnju među ljudima.*

Izv. od burgija (v.).

burma *f* (tur.) 1. *vitica, vjenčani prsten; jednostavni prsten od zlata ili druge kovine bez ukrasnog kamenja.* — »S ruke skida burmu pozlaćenu« (K. H. I 239).

2. *vijak, zavrtnanj, šraf.* — »To je puce na burmu skovato« (M. H. III 510); »Ono puce na burmu skovano, / kad mu valja te ga razburmova, / Te njim serdar pije vino rujno« (Vuk VI 319). Šrafovi u mlina za kafu zovu se *burme*. (GZM 1957. 82).

3. »na burmu« *znači i usukano, zasukano: »saruk na burmu zavijen« = zasukana čalma, jedan od načina kako se čalma zamotava.*

< tur. *burma* < *burmak* »zasukati, usukati, zavrtnjeti, uvratiti«.

V. burmali, burmaluk, burma-tahta, odburma (va) ti, razburma (va) ti, zaburma (va) ti.

burmali indecl. adj. (tur.) *spiralan, u obliku zavrtnja.*

< tur. *burmalı* (*burma-lı*), v. burma + tur. suf. -lı.

burmaluk *m* (tur.) *alatka kojom se buše kutije radi stavljanja šrafova.* — »Burmalukom se naziva alatka kojom se kutije buše radi stavljanja šrafova. Od željeza je, u obliku zvezde sa tri kraka« (GZM 1957. 74).

< tur. *burmalık* (*burma-lık*), v. burma + tur. suf. -lık.

burma-tähta, bürmatahta *f* (tur.-pers.) *gvozdjena ploča za pravljenje vijuga na burmama za kafene mlinoze.* — »Burmatahta je gvozdjena ploča u obliku prakljače. Na širem delu nalaze se tri rupe raznih dimenzija, sa lozom za pravljenje vijuga na »burmicama« — šrafovim«. (GZM 1957. 77).

< tur. *burma tahta*, v. kompon. pod burma i tahta.

burmut *m* (tur.) *duhan u prahu koji se upotrebljava užmrkavanjem, isto što i enfija, nicotiana sternusatoria.*

< tur. *buruntu* (*burun-otu*) buk. »nosna trava«, izft. od tur. *burun*, »nos« i tur. ot »trava«.

V. burmutica.

burmutica *f*, *kutijica za burmut.* — »... nastavila bi baka Zaka, potprašivši iz svoje srmali burmutice« (Zembilj III 18).

Izv. od burmut (v.).

burnus *m* (ar.) *arapski dugački i široki ogrtač sa kapuljačom.*

< tur. *bornuz* < ar. *burnus*.

burundžuk (iskriv. *bundžuruk*), *fina tanka svileni prozirna tkanina.* — »da ne mete, jado, burundžuk-košulje, / da ne ščepa, jado, dibe i kadife« (Vuk I 280); »Prokise joj devet kavadova, / i deseta bunduruk košulja« (Muz. zap. Inst. 111).

burundžukli

< tur. *bürüncük*, *bürümcük*.
v burundžukli.

burundžukli. indecl. adj. (tur.)

1. *izrađen, skrojen od burundžuka.* — »Na njojzi je burundžukli košulja« (Vuk V 340); »Po gaćama burundžukli košulja« (Vuk I 379).

2. *fig. osjetljiv, koji ne podnosi svašta.* — »burundžukli nosa« = osjetljiv na neugodne mirise; probirač. — »Oni, koji su nekada bili velika prnjakaia u jelu i burundžukli crijeva, dañas jedu pokorno sve ...« (Zembiļ II 60).

< tur. *bürüncüklü* (*bürüncük-lü*), v. burundžuk + tur. suf. -lü (-li).

burünlje f (tur.) *terzijska i aba-džijska tanka kliješta sa šiljastim vrhovima za pravljenje kopči.* V. i sivrije.

< tur. *burunlu* (*burun-lu*) »šiljast« < tur. *burun* »šiljak, šiljasti kraj« + tur. suf. -lu (-li).

burünsuz m (tur.) *onaj koji je bez nosa.*

< tur. *burünsuz* (*burun-suz*)
< tur. *burun* »nos« + tur. suf. -suz, -siz »bez«.

burüntija, v. bujruntija

burüret m (ar.) 1. *poremećaj, pometnja.* — »Zamirisa kosa kao sumbul plavi, / a meni se krenu burüret u glavi« (Santićeva »Emina«, Muz. zap. Inst. 3531). 2. *svađa, uzbuna.* — »A bogme, što ne može bez kakva burüret a proći« (Gajret, 1929. 37). < tur. *bürüdet* < ar. *burüdä* »hladnoća (u pravom i prenesenom značenju)«: sravnj u nas »hladan tuš«

büsäc -äca m (tur.) *drvena posuda za vodu.*

< tur. *büstagan* »okrugla posuda u obliku lubenice«.

büsija, *püsija* f (tur.) *zasjeda.* — »Cija busija toga i junaštvo« (Vuk, Posl. 346); »Kroz busiju dok je prigazio« (M. H. III 406).

< tur. *pusu*, *pusi*.

büt m (tur.) *bedro, stegno.*

< tur. *but*, *bud*.

bütrast adj. (tur.) *nizak i debeo.*

< tur. *badur* »malen, niska rasta« (bodurast, pa budrast-bu-trast).

bütüm, *bütun* indecl. adj. (tur.)

sav, čitav, cio. — »Tad Krndiju butüm porobiše«, »U svoj našoj butüm kraljevini« (M. H. III 35, 37); »Što je zemlje na četiri strane, / butün zemlje turske i kaurške« (Vuk II 218); »al' mu druga nema nijednoga. / sva družina butün izginula« (Vuk III 318). — *Od ovog je nastalo prezime Bütüm.*

< tur. *bütün*.

V butumile, butun-butuna, buzbutun.

Bütüm, v. butum

bütümilē, adv. (tur.) *sve skupa, sve zajedno.*

Naša izvedenica od tur. *bütün*, v. butum i tur. postpoz. -ile »sa«.

bütun-butüna adv. (tur.) *sveosve, sasvim, potpuno.*

< tur. *bütün bütüna*.

büza, *buzadžija,* v. boza, boza-džija

büzbutum, *büsbutum* adv. (tur.) *potpuno sve, sasvim, sveosve. Po uzoru na ovu riječ formiran je kod nas izraz »cip cijeli« (potpuno sav, cijeli): »Nek' pokupi Bosnu cip cijelu«, »Da pokupiš Bosnu cip cijelu« (Lod 26, 28).*

< tur. *büsbütün* (*büs-bütün*)
apsol. superl. od *bütün* (v. *butum*)
našao sa pref. *büs*, koji
je dodan radi pojačanja znače-
nja adj. *bütiin*.

buzdòhān, v. *buzdovan*

buzdohānlija f. (tur.) *vrsta kru-
ške: krupna, pjegava, pa izgle-
da ružna, ali vrlo slatka.*

< tur. *buzdoğanlı*, v. *buzdovan*
(*buzdohan*) + tur. suf. -li.

buzdòvān, buzdòhān -āna m (tur.)
vrsta starinskog oružja, topuz.
U početku je to bila čvornata
toljaga, tokmak, a kasnijim
usavršavanjem sastojao se od
drvenog ili metalnog držala i
*metalne kugle, lopte, često elip-
tičkog oblika. Ako glava buz-*
dovana ima uzdužna ispupče-
nja, tzv. »pera«, onda se zove

»perni *buzdovan*«. — »Pogra-
bio teška *buzdovana*, / U
njem ima tuča i olova, / Dobre
mire do pedeset oka, / A tri-
deset drveta javora« (M. H. II
27). »i još tome vrana konja,
zlatan *buzdovan*« (Vuk I
478): »Pa povadi teška *buz-*
dohana (M. H. II 113); »Dok
satraše ona koplja bojna, / po-
tegoše perne *buzdovane*«
(Vuk II 275). •

< tur. *bozdoğan*. Možda etimo-
loški ima veze sa madž. *buzo-
gány*.

büz gibi! interj. (tur.) *kao led!*
(ovako uzvikuju bozadžije kad
prodaju bozu, hvaleći je da je
studenata kao led).

< tur. *buz-gibi* »kao led« (*buz*
»led« *gibi* »kao«).

čeriabaša (čeriabaša) m (tur.) 1. u starije vrijeme Turske Carevine zapovjednik odreda neredovne ili pomoćne vojske.

2. pripadnik vojnog odreda akindžija koji je služio kao obavještajac za ratni pohod.

3. ciganski muhtar, knez, prvak. < tur. *çeribaşı* (*çeri-başı*) izft. od tur. *çeri* »vojska« i *baş*, v. *baş*.

čifra f (ar.) znak za bilježenje brojeva, brojka.

Izvor. < ar. *ğifr*, *ğäfr* »toboznje znanje, vještina o proricanju budućnosti i otkrivanju tajni pomoću napisanih brojeva, slova i simboličnih znakova«.

cigār-čage n, cigar-papir. — »... nego mi od ove trave, da prostitute, došla, crijeva tanka ko cigar-čage« (Andrić 32). V. čage.

cigaraluk, cigarluk m, muštikla, cigaršpic.

Kovanica sa tur. suf. *-luk* (-lik), prema tur. *sigarahk*.

cigānluk m, 1. predgrađe ili mahalā gdje stanuju Cigani.

2. *ciganština.* — »Ma koliko da je to ciganluk i ološ, nikome se ne igra« (Andrić 47). Hibr. r. sa tur. suf. *-luk* (-lik).

čabuk adv. (tur.) *brzo*.

< tur. *çabuk*.

čador, šator *m* (pers.) *šator*. — »To će turski biti čadorovi« (M. H. III 56); »Vihor ružu niz polje tjeraše, / dotjera je Muji do čadora« (nar. sevd. pjesma).

< tur. *çadır* < pers. *čader*, *čatr*. V. al-čador, čador-bez, čador-džija.

čador-běz (čadorbez) *m* (pers.-ar.) *vrsta debljeg beza, botane; Upotrebljavao se i za šatorska krila i otud ovakav naziv*. — »Bezom su čizmedžije postavljale gornje dijelove jedne vrste obuće, što su ga tkale naše žene, i čadorbez, znatno deblji i čvršći od domaćeg, a koji se uvezio iz Carigrada« (Kreš. Cizm. obrt 117).

< tur. *çadırbezi* (*çadır-bezi*) »šatorsko krilo«, izft. v. kompon. pod čador i bez.

Čadordžić, v. čadordžija

čadordžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje čadore. Od ovog je došlo prezime Čadordžić*.

< tur. *çadıracı* (*çadır-cı*), v. čador + tur. suf. -ci.

čafurija (pogr.), v. čafurija

čagalj, šakal *m* (ind.) *mesožder iz familije pasa, Canis aureus*.

< tur. *çakal* < pers. *šegāl*, *šegāl* < ind.

čair, čajir (čajer) *m* (tur.) *livada, sjenokos, pašnjak*. — »Do čaira Mandušića Vuka« (M. H. I 453); »Na čajiru Janković Stojana« (M. H. I 307), — »Moje cv'jeće po tvojim čajerom« (I. Z. Herceg. 20).

< tur. *çayır*.

čaj *m* (kin.) *čaj*.

< tur. *çay* < pers. *čāy* < kin. *čā*.

čajer, čajir, v. čair

čajo, hipok. od *čajuš m* (tur.) 1. *šaljivčina koji uveseljava svatove i goste na svadbi. Obično je maskiran, u ruci nosi toljagu, nadžak, kojim lupā po tarabama i strehama i baca se njime na kokoši*.

2. *čajuš*. — »Svi su čaje kod svojih topova« (M. H. III 85). V. *čajuš*.

čak konj. (tur.) *štaviše, pa, ta*. — U ob. gov.: »Čak i ti me napuštaš«.

< tur. *çak* »daleko, sve do«.

čāk

čāk i čāk adv. (tur.) *daleko, sve do*. — U ob. gov: »Otišao je čāk tamo«, »Došla mu voda čāk do koljena«
< tur. *çak* »daleko, sve do«.

čakar adj. (tur.) 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.
2. *razrok*.
< tur. *çakır* »plavo-zelenkast«.
V. čakarast.

čakar, čakr m (tur.) *vrsta pripitomljenog i dresiranog sokola kojim su nekad u Bosni lovili ptice*. — »Opremi mi čakar bedeviju« (K. H. I 499) tj. »soko bedeviju« (bedevija se u brzini poredi sa sokolom).
< tur. *çakır* »vrsta sokola«.
V. čakrdžija.

čakarast adj. 1. *onaj koji je raznobojnih očiju*.
2. *razrok*.
Izv. od čakar (v.).

čakija f (tur.) *džepni nožić, perorež*. — »I izvadi od zlata čakiju« (K. H. I 402).
< tur. *çaki*.

čakirdžija, v. čakar

čakmak m (tur.) 1. *kresalo, ognjilo, kojim se kreše o kremen, a upotrebljava se za palenje vatre, lule ili cigare*. — »Turci sjede, malo počiniše, / Lule pune, a u čakmak krešu« (Vuk VI 487).
2. *kresalo, ognjilo na starinskim puškama*. — »Uz ramena lunte prislonili, / na čakmake ručke naslonili« (K. H. I 289).
< tur. *çakmak*.
V. čakmakli, čakmak-obrve.

čakmakli, čakmakli, čakmalı (veli se za obrve) indecl. adj. (tur.) *čakmakaste (obrve) tj. sjajne, crne i pravilno savijene (obrve)*. — »oči su mi kao murećef, a obrve čakmakali« (I. Z.

III 114).

< tur. *çakmaklı* (čakmak-li) v. čakmak + tur. suf. -li.

čakmak-obrve, obrve kao čakmak, tj. sjajne, crne i pravilno savijene. — »I na tvoje b'jelo lice, / i na čakmak obrvice« (Sevd. 82).

čakrdžija, čakirdžija m (tur.) *onaj koji lovi ptice pomoću dresiranog sokola zv. čakar ili čakr, sokolar*.
+ tur. *çakırcı*, v. čakar + tur. suf. -cı.

čakširaš i čakširaš m, *onaj koji nosi čakšire*.
Izv. od čakšire (v.).

čakšire f pl. t. (tur.) *vrsta istočnjačke muške donje odjeće sa dugim turom i uskim nogavicama koje se kopčaju sa strane. Prave se od čohi ili sukna*. — »A na njemu od abe čakšire« (M. H. III 358).
< tur. *çakşır*.
V. čakširaš, čakširlija.

čakširlija m (tur.) *isto što i čakširaš (v.)*.
< tur. *çakşırlı* (čakşır-li), v. čakšire + tur. suf. -li.

čala! interj. (tur.) *sviraj, kucaj, udaraj! (na kakav muzički instrumentat)*. — »Čala, čala, čalgidžije mlade!« (K. H. I 111).
< tur. *çala, çal*, imp. od *çalmak* »svirati; udarati, kucati, bubati«.
V. čalan, čalgidžija, čalgidžiluk, čalgija, čalgijanje.

čalabrčak -brčka, m, mali obrok, mala količina hrane, tek da se »brkovi omaste«. — »Čalabrčak, moj dragi Kokane, / čalabrčak dok ti dođe ručak« (Vuk V 472); »Kad mi vojno na oranje pođe, / sprigam mu šinik priganica, / čalabrčak

dok prisprije ručak« (Vuk I 550).
Izv. od čalabrknuti (v.).

čalabrknuti, čalabrnuti, na brzinu nešto malo pojesti, »samo brkove omastiti«.

Hibr. r. < tur. *čala* i naša riječ »brknuti, brcnuti«, tur. *čala* stavlja se kao prefiks riječi da bi se dobilo značenje brzine, brze radnje.

V. čalabrčak.

čalākati, počalākati, 1. ostrugati, i pojesti ostatke hrane u jednom sudu.

2. Obarati preostalo voće sa grana.

< tur. gl. *čalmak*, koji između ostaloga znači i »očistiti, pomesti«.

V. čališiti.

čalan m (tur.) sat koji iskucava svakog sata, svakog pola sata itd.

< tur. *čalar* »koji zvoni, iskucava«; tur. *čalar saat* »sat koji iskucava«.

čalgadžija, v. čalgidžija

čalgidžija, čalgadžija m (tur.) svirač. — »čala, čala, čalgidžije mlade« (K. H. I 111); »terzijane čalgadžije Huse« (nar. pj.).

< tur. *čalgıcı* (*čalgı-cı*), nom. agent. i part. akt. od *čalmak* »svirati«.

čalgidžiluk m (tur.) svirački zanat.

< tur. *čalgıcılık* (*čalgı-cı-lik*), v. čalgidžija + tur. suf. *-lik*.

čalgija f (tur.) 1. svirka

2. glazbalo, muzički instrument.

< tur. *čalgı*.

V. čalgidžija, čalgidžiluk, čalgijanjanje.

čalgijanje n, sviranje.

Izv. od čalgija (v.).

čaliha, v. čališiti

čalija f (tur.) grmlje, trnje i bodljike, pasjakovina; šikara.

< tur. *čah*, sa istim značenjima.

čališa, v. čališiti

čališiti, strugati kašikom krajeve kazana prilikom pečenja bestilja. To obično rade djeca. Ono što se ostruže i jede zove se čališa ili čaliha.

< tur. gl. *čalmak*, koji između ostaloga znači i »očistiti, pomesti«.

V. čalākati.

čališkan, v. čališkin.

čališkin, čališkan, adj. (tur.) marljiv, radin.

< tur. *čalışkan* < gl. *čalışmak* »raditi, truditi se«.

čalištisati -išēm, čališiti -išīm, raditi, truditi se, marljivo biti. — »Otvor oči, neprestano čališi« (Ist. bl. II 224).

< tur. *čalışmak* »raditi, truditi se«.

V. čališkin.

čalma i čalma f (tur.) platno omotano oko fesa ili koje druge slične kape, saruk, ahmedija. — »Bila mu brada, a čalma bijela« (M. H. III 518); »Kad li se prije poturči, kad li čalmu steče?« (Vuk, Posl. 118).

< tur. *čalma* (part. od *čalmak* »zaviti, zamotati«).

čaltak m (tur.) njiva zasijana pirinčem.

< tur. *čeltik tarlası* izft. »njava zasijana pirinčem«.

čaluk m (tur.) 1. onaj koji je otpušten iz janjičarske vojske i brisan iz knjiga janjičarskih odreda.

Čaluk

2. *plašljivac, smetenjak*. Od ovog je došlo prezime Čaluk.

< tur. *çalık*, što između ostalog znači i gore navedena značenja pod 1. i 2.

Čaluk, v. čaluk

čām *m* (tur.) četinar, crnogorica, bor.

< tur. *çam* »bor«.

V. čamac, čamdžija, čamovina, čam sakaz.

čamac -mca *m* (tur.) plovilo, plovidni objekt.

< tur. *čamac* »malo rječno plovilo« < tur. *çam* »bor«.

čamašir -ira *m* (pers.) veš, rublje. — »Često sam ti perčin iščešljala, / a često ti čamašir m'jenjala« (K. H. I 400); »Osim jedna krčmarica mlada, / koja mi je čamašire prala« (Muz. zap. Inst. 2725).

< tur. *çamaşır* »veš, rublje« < pers. *gāmešūr*, *gāmešūr* »onaj koji pere rublje« < pers. *gāme* »rublje, odijelo« i pers. *šūy*, *šūr* prez. osn. od *šūsten* »prati«.

Čamdžić, v. čamdžija

čamdžija i **čamdžija** *m* (tur.) lađar, splavar.

Od ovog je došlo prezime Čamdžić i Čamdžić.

< tur. *çamcı* (čam-cı), v. čam + tur. suf. -cı.

čamovina *f*, borovina; drvo četinar, crnogorica.

Izv. od čam (v.).

čampara *f* (pers.) lančić na uzdi privezan za dem, koji stoji oko konjskih žvalja.

< tur. *çalpara*, v. tumačenje pod čampareta.

čampareta, gen. *čamparētā*, pl. t. (pers.) vrsta udaračkog instrumenta, koji se sastoji od dva

para drvenih ili metalnih okruglih pločica koje se nataknu na prste i, udaranjem jedne o drugu, daje se ritam igri, plesu; kastanjete.

< tur. *çalpara* < pers. *čārpāre* »kastanjete«; pers. *čār* »četiri« i pers. *pāre* »komad« (na dva prsta po par, u svemu četiri komada).

V. čampara.

čampraz *m* (pers.) mangup.

< čapraz (v.).

čām-sakaz *m* (tur.) smola od bora.

< tur. *çamsakızı* (čam-sakızı) izft. v. kompon. pod čam i sakaz.

čanak -nka *m* (tur.) drvena zdjelica. — »Ako čanak ne izda, kašika neće« (Vuk, Posl. 9); »Iz prepuna čanka nije grjehota odskrnuti« (Vuk, Posl. 100).

< tur. *çanak* »zemljana posuda«.

V. čankoliz.

čangalast adj. dugih nogu, štrkljast.

< tur. *çangallı* »ono što je razgranato kao rogovi u jelena«; tur. *çangal* »suvišan dodatak, nešto što je pridodato«.

čankoliz *m*, ližisahan, gotovan, poguzija.

Hibr. r.: < tur. *çanak* (v. čanak) + srp.-hrv. »liz« od gl. *lizati*: »ližičanak«.

čanta, **čanta**, **čantra** *f* (tur.) kožna torba, tašna.

< tur. *çanta*.

V. čantalija.

čantalija i **čantalija** *f* (tur.) podulja haljina, anterija, koja ima na sredini široki džep (zbog čega je i dobila ovakvo ime).

< tur. *çantali* (çanta-lı), v. čanta + tur. suf. -lı.

čapkun, čavkun *m* (tur.) 1. *vragoljan, lola; lopov (u blažem smislu rečeno).*

2. *konj brza a sitna hoda.*

< tur. *çapkın*, sa značenjima kao u nas.

V. *čapkuniti*.

čapkúiniti, čavkúiniti, íci *brzim a sitnim hodom, vrsta konjskog hoda, sličan rahvan-hodu.*

Izv. od *čapkun* (v.).

čáprage, v. *čaprazi*

čápras, v. *čapraz*

čáprašik *indecl. adj. i adv. (pers.)*

1. *zamršen, ispreturan.*

2. *zamršeno, smršeno, unakrst jedno preko drugog.*

< tur. *çapraşık*, istih značenja < pers. *čepu-rāst* »lijevo-desno«, v. *čapraz*.

čápraz, čápras *m* (pers.) 1. *konj koji je unakrst putonogast (koji ima bjeline na prednjoj i na suprotnoj stražnjoj nozi. — »Na čaprazu, konju kosatome« (M. H. III 267).*

2. *udarac u klizanju na saonici (ligurama): kada jedan drugog dostigne i udari, kaže se udario mu čapraz, ili ako ga prođe, dovikne onom kojeg je prošao »čapraz!«*

3. *udarac užetom preko prsa onoga koji se na ljuljački njiše od strane dvojice drugih koji mu s obje strane stoje držeći krajeve užeta u rukama. To se čini da ljuljačka dobije veći zamah.*

4. *konopac koji se pruži ispred konja prije nego li će konji poljetiti na trci.*

< tur. *çapraz* < pers. *čepu-rāst*, *čep-rāst* »lijevo-desno« (pers. *čep* »lijevo« i pers. *rāst* »desno«.

V. *čaprazi, čaprašik, čaprazdi-van, čampraz*.

čápraz-divān *m* (pers.-ar.) *dvorba, pri kojoj se drže ruke pre-smaćene na prsima.*

< tur. *çapraz-divan*, v. *kompon.* pod *čapraz* i *divan*.

čáprazi, čáprage *m* pl. t. (pers.) *ukrasni gajtani sa krupnim pucama na čevkenima, libadama i sličnoj gornjoj muškoj odjeći. Stoje vodoravno postavljeni s obje strane prsa (obično ih po šest) i pri kraju imaju s jedne strane dugmeta, a s druge strane petlje, pa se na sredini sapinju. — »Zlatne sape na prsin čapraz«, »Sve po prsim sr-mali čaprazi« (M. H. III 238, 366).*

< tur. *çapraz*, v. *čapraz*.

čára f i čáre n (čára, čáre) (pers.) *spas, lijek, pomoć. — »Na Aliju juriš učiniše, / Čare nije, živa uhvatiše, / Vajde nema povezaše ruke« (Vuk VII 166); »Al zaludu, čare ne imade« (K. H. I 201); »Nama nema druge čare, doklen njega ne vidi« (»Osvit« 46).*

< tur. *çare* < pers. *čāre* »lijek, spas, pomoć«.

čárak -rka i čárk -a *m* (pers.) 1. *zupčasto kolo, točak bilo u kojoj mašini (stroju).*

2. *strug, sprava koja služi za struganje i čišćenje metalnih predmeta.*

3. *sprava za izradu raznih drvenih predmeta.*

4. *mutapdžijska alatka za pre-denje pređe.*

5. *čelično kolo na pušci kremenjači kojim se kremen kreše. — »Za pojasom dvije puške male, / Sve u zlatu do sami čárak a« (Vuk VI 449).*

6. *naprava za navodnjavanje.*

< tur. *çark* < pers. *čarḡ* »1. nebo, 2. ono što se okreće, vrti kao kolo«.

čarapa

V. čarčiti, očarčiti, čarkiš, čarku-feleć, čerkeš.

čarapa, čorapa *f* (pers.), *čarapa*.

< tur. *çorap*, *çorab* < ar. *ğawrāb* < pers. *gūrāb* »čarapa«.

čarčiti, očarčiti, strugati, čistiti (ostrugati, očistiti) na čarku (*strugu*). — »Da bi se svi ovi limeni delovi mlina očistili — »očarčili«, stavljaju se na odgovarajuće kalupe. Čarči se na čarku pomoću noževa za čarak« (GZM 1957. 82).
Izv. od čarak (v.).

čardak -āka *m* (pers.) 1. *lijepa, obično dvospratna, kuća, okružena baščama, dvorac, ljetnikovac*. — »Na čardaku, na visoku, / kraj džam pendžera« (nar. pj.).

2. *drvena zgrada na stubovima*. — »Čardak mu je od trides't djreka« (F. J. II 367); »Nad avlijom čardak od drveta« (M. H. III 234).

3. *velika soba na spratu sa lijepim vidikom; soba na kuli*. — »U Mostaru bjela kula, / A na kuli bio čardak, / Na čardaku meki dušek« (Vuk V 310); »Hodi gore, moja vjerna ljubo! / Hodi gore, u čardake gornje« (Vuk I 632); »Na čardaku, na visokoj kuli« (B. V. 1886. 220).

4. *u Srbiji sporedna zgrada ili trijem (doksat)*.
< tur. *çardak* < pers. *čarṭāq* (*čār-ṭāq*) »zgrada na četiri svađa« (pers. *čār* »četiri« + *ṭāq* »svod, luk u graditeljstvu«).

čardaklija *f* (pers.-tur.) 1. *velika soba na spratu sa dobrim vidikom*.

2. *vinova loza, odrina, Vitis vinifera L. (koja se penje oko kuće i otud ovaj naziv)*.

< tur. *çardaklı* (*çardak-lı*), v. *čardak* + tur. suf. -*lı*.

čare, v. čara

čarka i čarka *f* (pers.) *malo prepucavanje, mala bitka kao uvod u glavnu bitku*. — »Već je s njime čarku zamećala« (M. H. III 239).

< tur. *çarka* < pers. *čarḡa* »vojna prethodnica«.

V. *čarkač, čarkadžija, čarkanje, čarkati*.

čarkāč -āča, čarkār -āra, čarkaš āša *m*, *vojnik u prethodnici*.
Izv. od čarka (v.).

čarkadžija (čarkidžija) *m* (pers.-tur.) *onaj u prvim bojnim linijama koji prvi zameće boj, vojnik (i konj) u prethodnici*. — »Vidiš mojih čarkadžija mladih, / Kako su momci u cure stanuli« (M. H. IV 23); »Evo danas momka jabandije, / E mašala, konja čarkidžije« (Lord 163).

< tur. *çarkacı*, v. *čarka* + tur. suf. -*ci*.

čarkānje *m*, 1. *malo prepucavanje u boju, zmetanje čarke*.

2. *poticanje vatre da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).

čarkār, čarkāš, v. čarkač

čarkati 1. *prepucavati, zmetati čarku*.

2. *poticati vatru da bolje gori*.
Izv. od čarka (v.).
V. *pročarkati*.

čarkiš *m* (pers.-tur.) *rad, izrada na čarku; predmet izrađen na čarku*. — »... a smarlama ili čarkiš-časa je s pervazom i kapkom«, »Pervaz je kod čarkiš-sahana uvijek na haneta...« (GZM 1931. 218).

< tur. *çarh işi* »rad na čarku« izft. od pers. *çarḡ* (v. *čarak*) i tur. *iş* »rad, posao«.

čarku-feleć (čarkufeleć) m (pers.-ar.) 1. ratni objekat; prepreka, ograda od željeznih šipki ili hrastovih kolaca koja se stavlja kao zaštitno sredstvo oko vojničkog logora ili pred prvom bojnomo linijom. — »Svi zajedno juriš učiniše, / čarkufeleć rukam' raskidoše« (Ist. bl. I 287).

2. vrsta topa. — »I pred njima tri topa velika, / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kuduza topa velikoga« (K. H. I 210).

3. kolo sreće: zemljina kugla zamišljena kao kolo koje se okreće i donosi sudbinu.

< tur. *čarkifelek* (*čark-ı felek*), pers. izft. od pers. *čarh* »kolo« (v. *čarak*) i ar. *fālāk* »nebo«, svemir«. Ar. *fālāk* u tur. j. znači još »svijet, vrijeme, sudbina«.

čaršaf, čaršav m (pers.) 1. posteljni platneni prekrivač, stolni platneni prekrivač, platneni stolnjak.

2. zar, pokrivač koji su upotrebljavale muslimanke prilikom izlaska na ulicu.

< tur. *çarşaf* < pers. *čaderšeb*, *čaršeb* (< pers. *čader* »pokrivač + pers. *šeb* »noć«). »noćni pokrivač«.

čaršav, v. čaršaf

čarši-čehaja, čaršu-čehaja (čarši-čehaja, čaršučehaja) m (pers.) čaršijski čehaja, tržni i sanitarni insepktor za čaršiju.

< tur. *çarşı kâhyası*, izft. v. kompon. pod čaršija i čehaja.

čaršija f (pers.) trgovačka četvrt grada; tržište, trg. — »Momač hoda Hlivnu po čaršiji« (M. H. III 409).

< tur. *çarşı* < pers. *čarsū* (pers. *čār* »četiri« + pers. *sū* »strana«) »četverostran«.

V. Baš-čaršija, čarši-čehaja, čaršilija.

čaršilija (čaršinlija) m (pers.-tur.) čaršijski čovjek, trgovac.

< tur. *çarşılı*, v. čaršija + tur. suf. -li.

čaršinlija, v. čaršilija

čaršu-čehaja, v. čarši-čehaja

čarūgdžija, v. čarukčija

čaruk, čarug m (tur.) opanak.

< tur. *çarık*.

V. čarukčija.

čarukčija, čarūgdžija m (tur.) opančar.

< tur. *çarıkçı* (*çarık-çı*), v. čaruk + tur. suf. -či.

čaru-sē n (pers.) izraz u igri tavle kad kocke padnu na četiri i tri.

< tur. *çar-ü se* < pers. *čaru-se* »četiri i tri« (pers. *čār* »četiri« i se »tri«).

čatal m (tur.) viljuška; račva, rašlje.

< tur. *çatal*, istog značenja.

V. čatalast, čatal, čatali.

čatal (čatal) m (tur.) dvostruki jular ili uzda sa dva povodca koja služi za ukroćenje silovita konja. — »Đuljić pride, raspuć čusteke, / A s jasala odriješi čatala« (Lord 79): »a bješe mu vranac u čatalim, iz čatala vranca odrješio« (F J. II 377).

< tur. *çatalı* (*çatal-lı*) »račvast, dvostruk«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatalast adj. račvast, viljuškast, vilast.

Izv. od čatal (v.).

čatali indecl. adj. (tur.) račvast, rašljast; zamršen.

< tur. *çatalı* »račvast«, v. čatal + tur. suf. -li.

čatija, v. čatkija

čatik obrve f, spojene obrve.

< tur. *çatik* »spojen, sastav-

čâtisati

ljen« < *çatmak* »spojiti, sastaviti«.

čâtisati -išem (*čâtisati* -šëm) 1. *prispjeti; banuti, iznenada se pojaviti*. — »Ti počini dok mi čâtisemo« (F. J. I 204); »Kad ta caru knjiga čâtisala, / Pa pokupi paše i vezire« (Lord 8); »On završi, a momče čâtisa, / pa ovako begu progovara« (Beh. II 45).

2. *sašiti*.

< tur. *çatmak* »približiti se; potrefiti; spojiti, sastaviti; sašiti« itd.

V. *čatik*, *čatma*, *čatmali*, *čâtmarâ*.

čâtkija, **čâtija** (pogr. *čâtkija*, *čâtija*, *čâptija*) f (tur.) 1. *tanko svileni platno kojim se pokriva nevjesta (mlada), duvak*. 2. *vrsta ženskog prekrivača*. — »Prekrila se stambolskom čâtkijom« (B. V. 1887. 123); »da vidimo stambolsku čâtiju« (Beh. I 31); »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čâptijom« (Vuk V 424).

< tur. *çatki*.

V. *al-čâtkija*.

čâtlaîsati, **čâtlaîjisati** -išem, *crknuti, puknuti*. — »Crko, puko, čâtlaîso, dok me ne vidio!« (djevojka izgovara kad čvara momku).

< tur. *çatlamak* »crknuti, ugnuti; puknuti; razbiti se«.

čâtma f (tur.) 1. *kućni zid koji je napravljen od drvenih greda poredanih uspravno ili koso, a potom ošipkan i omalterisan*. — »Tri su boja od ljuca kamena, / a četvrti čâtma od drveta« (M. H. III 530).

2. *kućni zid od pletera*.

3. »obrve na čâtmu« = *obrve koje su spojene, dodiruju jedna drugu*.

< tur. *çatma* »privremeni drveni zid sastavljen od greda; ono što je spojeno, sastavljeno, sašiveno« itd., part. od *çatmak* »spojiti, sastaviti; sašiti«.

čâtmalî indecl. adj. (tur.) *spojen, sastavljen*. — »čâtmalî obrve«, = *spojene obrve*.

< tur. *çatmalî (çatma-li)*, v *čâtma* + tur. suf. -li.

čâtmarâ f, *kuća u koje su zidovi od čâtme, pletera*. — »za zidanje kuće «čâtmarâ» u zemlju se pobiju direci koji obrazuju kostur zgrade, pa se zidovi opletu od pruća preko koga se nalijepi blato« (M. enc. »Prosveta« 993).

Izv. od *čâtma* (v.).

čâuš i **čâuš m** (tur.) 1. *U prvo doba Osmanlijske države čâuš i imali rang oficira, te su bili carski pobočnici i javeri. U janjićarskoj vojsci čâuš i to čâuš podnarednici, a baščâuš i čâušbaše narednici i vodnici. Čâuš i su kao prenosioči naredaba bili u službi cara, paša, vezira i ostalih viših zapovjednika*. — »Kad je care razumeo reči, / on pošalje dva svoja čâuša: / Otidite, dva čâuša mlada, / pa kažite Kraljeviću Marku« (Vuk II 417); »Knjigu gleda paša Tahir-paša, / pa kad vide što mu knjiga piše, / on povika ognjene čâuše, / a čâuš i po vojsci carevoj« (Vuk IV 33); »Spremi paša dva svoja čâuša, / da ufate Kumriju robinju« (Muz. zap. Inst. 2647); »Oko njega mladahni čâuš i, / i pred njima carski čâušbaša« (K. H. I 46). — Od ovog je došlo prezime Čâušević.

2. *čâuš i su bili i u sastavu turske vojne muzike »mehterhane« i nosili u rukma specijalne svo-*

je oznake čugelje ili čugljenove (v. čugljen). — »Oko njega mlađahni čauši, / u rukam im srebrni čugelji« (K. H. I 46).

3. pomoćnik čehaje u zanatlijskoj organizaciji, esnafu, koji je izvršavao naloge čehaje.

4. čuvar telegrafske linije. Po »Pravilniku o telegrafu« od 22. Rebi-ul-evvela 1276. god. po h. (19-X-1859) dužnost čauša je da obilaze i čuvaju telegrafske linije. Oni su pod nadzorom baš-čauša.

5. vođa svatova, koji se brine o redu u svatovima. — »Tu viknuše ti laki čauši: / Hazur da ste, kićeni svatovi!« (Vuk II 59); »Da mi čauš bideš svatovima!« (Lord 122).

6. šaljivčina koji razveseljava svatove i goste na svadbi.
< tur. çavuş.

V. čajo, čaušbaša, baščauš.

čaušbaša m (tur.) starješina čauša, narednik. — »Oko njega mlađahni čauši, / i pred njima carski čaušbaša« (K. H. I 46).

< tur. çavuşbaşı (çavuş-başı), v. kompon. pod čauš i baš.

Čaušević, v. čauš

čavkun, čavkuniti, v. čapkun, čapkuniti

čebedžija, v. čebedžija

Čebedžije, v. Čebedžije

čeftázeta, čevtázeta, v. čiftazeta

čehne, čehneta, v. čene

čehra f (pers.) lice, izgled lica, fizionomija. — »O Nuhane, oči divojačke, / Što si tako čehru prominio? / Je l' te babo rezil učinio« (M. H. III 230).

< tur. çehre < pers. čehre »lice, obraz«.

V. čehreli, čehresuz.

čehrana, v. čerhana

čehreli indecl. adj. (pers.-tur.) lijepa izgleda u licu, vedra lica.
< tur. çehreli (çehre-li), v. čehra + tur. suf. -li.

čehresuz adj. (pers.-tur.) neizgledan u licu, ružna lica.

< tur. çehresiz (çehre-siz), v. čehra + tur. suf. -siz »bez«.

čehrübār, čehlübār, v. čehrubar, čehlibar.

čejz, čejiz, čejz m (ar.) djevojačka oprema koju nevjesta donosi u mladoženjinu kuću, prčija. — »Mnogi čejz, bojali sanduke« (K. H. I 164); »Ne misli se za dvorom mojim, / Već se misli za čejzom tvojijem« (Vuk V 364); »Od čejiza ni gdje ništa nema« (K. H. II 140).
< tur. vulg. çeyiz, çehiz < ar. ġihāz.

V. čejzluk.

čejzluk, čejzhluk m (ar.-tur.) isto što i čejz (v.).

< tur. çeyizlik (çeyiz-lik), v. čejz + tur. suf. -lik.

čejiz, čejz, v. čejz

čejrečiti, čerečiti, komadati; raskidati.

Izv. od čejrek (v.).

čejrek, čerek (čereg) m (pers.)

1. jedna četvrtina, četvrt. — »Nema, Tale, čejrek od sahata« (K. H. II 63); »A od vode do mog bega kule, / Nema više od čerek od sahata« (Vuk VII 237); »koja puška malo nišan gađa — / čerek hoda usmrtil junaka« (Vuk III 180).

2. četvrt zaklanog jagnjeta ili brava uopšte. — »Sepet u ruku, pa u sepet jedan burek i jedan čejrek pečene janjetine...« (Zembilj III 118).

3. komad od nečeg raskomadana. — »seci njega na sedam

čejzluk

čerega, / čerege mu po drumu razbaci! (Vuk I 961).

< tur. vulg. *çeyrek* < pers. *čāryek*, *çehāryek* »jedna četvrtina« (pers. *čār*, *čehār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«.

V. čejrečiti, raščeječiti.

čejzluk, v. čejzluk

čekalo, **čeketalo** *n* (tur.) 1. *meljac, okretalo na mlinu za kafu.*

2. *obrtanj od željeza na vretenu, kojim se okreće tokmak zajedno sa vretenom.* — »Vreteno je duža željezna šipka. Na četvrtasti vrh vretena stavlja se »čekalo« — obrtanj...« (GZM 1957. 78).

< tur. *çekmek* »vući, tegliti, svlačiti itd«. Tur. *kahve cekmek* znači »mljeti kafu«.

čeketalo, v. čekalo

čekić *m* (tur.) poznata zanatlijska alatka (stolarski čekić, kovački čekić itd.). — S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čekić«, pošto je i prvi i posljednji glas nastao od tur. »ç« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »čekić«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.

< tur. *çekiç* (č. čekić).

V. čekićati, počekićati, čekićovati.

čekićati, **udarati čekićem**, **kucati; ključati.** — U ob. gov.: »Što mi stalno čekićaš nad glavom« veli se kad neko nekog stalno na nešto upozorava i dosaduje mu.

Izv. od čekić (v.).

čekićovati -ujēm, **kovati, izradivati nešto čekićem.** — »Kakve su mu puške u silahu? / Nit' kove, nit' čekićovate« (K. H. I 483).

Izv. od čekić (v.).

čekma *f* (tur.) 1. *vrsta prozorskog krila na starinskim kućama koje se diže i spušta.* — »Doklen čekma na pendžeru sinu« (K. H. I 376); »Od džame je čekmu otvorio, / A na čekmu glavu naslonio« (M. H. IV 442).

2. *pomoćni most koji se pruža i sklapa, most lančanik. Naziva se i čekme-čuprija ili čekmek-čuprija.* — »Službeniče, Jovan-harambaša, / Obori mi čekmu na čupriji!« (M. H. III 182); »Namjestiše na čekme čupriju« (K. H. I 152); »Kad je bio na Čekmek-čupriji, / nagna vranca da preko nje pređe« (Vuk II 608).

3. *ladica u pisaćem stolu.*

4. *sitne srebrne pločice na ječermama (tokama) zovu se čekme, a i sama takva ječerma nekad se naziva čekma.*

< tur. *çekme*, supst. i part. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

V. čekmedža, čekmeli.

čekmedža *f* i **čekmedže** *n* (tur.) *kovčević koji, mjesto kapka ozgor, ima ladicu sa strane kao u stola i služi kao drvena kasa, škrabija.* — »Fra Petar leže na dušek, a fra Marko sjede pored njega. Između njih čekmedže s novcem« (Andrić 49).

< tur. *çekmece*, izv. od *çekmek* »vući, tegliti, otvarati« itd.

čekmeli indecl. adj. (tur.) *ono što, je sa čekmom, što ima čekmu (ladicu): »čekmeli-sānduk« = drveni kovčeg sa ladicom.* — »Pa otvori čekmeli sānduka, / a izvadi pet stotin' seneta« (K. H. II 365).

< tur. *çekmeli* (*çekme-li*), v. čekma + tur. suf. -li.

čekrdak *m* (tur.) *ogrizak sa košpicama koji ostane kad se tunja naokolo obreže.*

< tur. *çekirdek* »košpica«

čerk, čerek m (tur.) 1. mašina na kojoj se izrađuju predmeti od drveta.

2. sprava za dizanje tereta u visinu namotavanjem užeta na kolo; kolo, vito, motavilo, kolotura. — »pusti mene na čerk uzicu, / izvuci me do pola tavnice« (Vuk III 128); »Što je jedna na čerk čelenka« (M. H. III 510).

3. naprava za sukanje prediva.

4. uopšte ono što se vrti i okreće kao čerk. — U ob. gov.: »Dun'jaluče, čerkčel!«; »Za njim čerek igra bedevija« (K. H. I 355).

< tur. *çirkik*, sa istim značenjima kao u nas.

V. čerkčija, čerkkli, čerklija.

čerkčija m (tur.) zanatlija koji pravi čerke i predmete od drveta.

< tur. *çirkikçi* (*çirkik-çi*), v. čerk + tur. suf. -çi.

čerkli indecl. adj. (tur.) ono što se okreće na čerk.

< tur. *çirkikli* (*çirkik-li*), v. čerk + tur. suf. -li.

čerklija f (tur.) 1. čelenka koja ima na sebi jedan kolutić koji se okreće. — »Čerklijo, sjajna ti si, a moj dragi glavan ti si« (I. Z. III 91).

2. preslica na čerk.

< tur. *çirkikli*, v. čerkli.

čektisati -išēm (*čektisati*), *podnositi, trpjeti*. — U ob. gov. »Ovo se više ne može čektisati«; »... ne more se u kući čektisati, sve mu je nepravo« (Zembilj III 43).

< tur. *çekmek* »patiti, trpjeti«.

čelebi indecl. adj. (tur.?) *gospodski, otmjeni, plemeniti*. — »A od moga čelebi-fesića, / a od tvoga čelebi-saruka« (Ašikl. 34); »U Mostaru, čelebi pazaru« (K. H. I 155).

< tur. *çelebi* < starotur. *çalab* »bog«, a ovo vjerovatno < asir. *šaliwā* »idol, bog«, ali ima i drugačijih mišljenja. Sporna je etimologija ove riječi iako je neki proglašavaju izvorno turskom. U tur. j. je ova riječ u početku označavala princa (Muratov mlađi sin na Kosovu zvao se Jakub čelebi), kneza, poglavicu. Od sultana Čelebi Mehmeda (sina Bajazidovog) ne nazivaju se više prinčevi »čelebi«, nego »šehzade«. Kasnije čelebi ima značenje: »otmjeniji i lijepo vaspitani gospodin«. V. čelebija, Čelebija, Čelebi-pazar, čelebijati se.

Čelēbić, v. čelebija

čelēbija m (tur.?) 1. *gospodin, džentlmen; otmjen i lijepo vaspitan čovjek; titula mladića plemićkog roda*. — »Sad boluje čelēbija Jovo« (B. V. 1886. 234); »Zaprosio čelēbija Petro / na daleko lijepu devojku« (Vuk I 3); »Čelēbiji nije more ni do koljena« (Vuk, Posl. 346). Od ovog je nastalo prezime Čelēbić.

2. *fig. u mutapčijskom zanatu komad bukovog drveta na stanu koji služi za provlačenje niti*. — »Kao samostalan dio (na ooičnom, položenom stanu) služi »čelēbija« od bukovog drveta za upravljanje i provlačenje niti. To je komad drveta dug 22 cm, širok 4 cm, oblika uzdužno presječene oblice« (GZM 1957. 55).

3. *sinonim za efendija: Evlija Čelēbija*.

< tur. *çelebi*, v. čelebi.

Čelēbija (tur.?) *musl. žensko ime*. < tur. *Çelebi*, lično ime, »Gospoda, Otmjena«, v. čelebi.

čelebijati se, kititi se.

Izv. od čelēbija (v.).

čelebijin pèrčin

čelebijin pèrčin *m*, biljka *Delphinium ajacis* L.

V. kompon. pod čelebija i pèrčin.

Čelebi-pàzār *m* (tur.-pers.) *turski naziv za Rogaticu, varošicu u istočnoj Bosni.*

< tur. *Čelebipazar* »Rogatica«, bukv. »gospodski trg« (tur. knjiž. *Čelebi bazari*, izft., v. kompon. pod čelebi i pazar). Po Dr. Hažimu Šabanoviću prva komponenta je nastala od titule »čelebi« koju je imao Mehmedbeg Isabegović, gospodar zemlje Pavlovića, u kojoj se nalazi srednjevjekovni trg Rogatica.

čelénka *f* (tur.) *vrsta perjanice, napravljena od zlata ili srebra u obliku spojenih pera, ponekad ukrašena dragim kamenjem. Stavlja se na kalpak ili saruk s prednje strane. Služila je i kao odlikovanje za hrabrost.* — »Odape mu od zlata čelénke« (M. H. III 140).

< tur. *čelenk*.

V. čekrklija.

čelèpîr, v. čelepîr

čelik *m* (tur.) *vrsta tehničkog gvožđa, nado, ocal.* — »Založi ga demom od čelika« (K. H. I 274).

< tur. *çelik*.

V. čelikli.

čelikli indecl. adj. (tur.) *čeličan, od čelika.* — »On se fati čelikli nadžaka« (M. H. III 226).
< tur. *çelikli* (*çelik-li*), v. čelik + tur. suf. -li.

čember *m* (pers.) *1. bijelo, fino platno, šifon.* — »I donesi čembere da zastremo pendžere« (Muz. zap. Inst. 3264).

2. veliki bijeli rubac od šifona, marama, kojom muslimanke koje nose feredžu pokrivaju

glavu. Najprije se jašmakom poveže donji dio lica do očiju i vrat, a onda se čemberom pokrije glava i čelo do očiju, tako da samo oči ostaju slobodne, nepokrivene. — »Čemberima zamotale lice« (K. H. I 266); »Kumrijice, vjerna druga-rice, / vidi li mi se lice kroz čembere« (Muz. zap. Inst. 3337); »A svekrvi čember i okruhu / oko nje se zemlja okružila« (Vuk I 284).

2. obruč, okvir, prsten. — »Dio kapka (duguma), koji ulazi u zeh, kad se kapak spusti, zove se čember« (GZM 1951. 236); »Iznad zidova je čember (okvir), napravljen od direkta ili kamena...« (Kreš. Vodovodi 11); »Čemberi su delovi koji se stavljaju u donji deo gornje kutije mlina (za kafu). Ima ih dva komada. Jedan širi i jedan uži. Širi služi za spajanje kutija, a užu za oslonac unutrašnjim delovima mlina« (GZM 1957. 81).

< tur. *çember* < pers. *čember*, sa značenjima kao u nas.

čemen, čimen (čimen, šiben) *m* (pers.) *busenje, ledina, travnjak u bašči sa gustom i mladom kratkom travom; gusta, mlada zelena trava dok je još kratka; biljka kumin — Cuminum cyminum.* — »zelen čemen i zelena trava« (B. V. 1886. 140); »kraj vodice zelen čimen trava« (I. Z. III 224); »S onu stranu Šibenika, / šiben-trava do koljena« (I. Z. III 178).

< tur. *çemen, çimen* < pers. *čemen* »bašča ili cvijetnjak sa lijepom gustom zelenom travom; tanka, mlada zelena trava; biljka *Cuminum cyminum*«.

čemerli indecl. adj., *gorak, čemeran.*

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

čemerli, čemerlija (pogr.), v. čemerli, čemerlija

čendel, čendele, v. čengel, čengele

čene i čehne *n* (tur.) vilica i čeneta, čehneta, *n*, čeljusti, vilice. — »Uhvatiše im se čehneta i jedva progovoriše« (Zembilj III 62).

< tur. çigne, prez. osn. od çignemek »žvakati«.

čenevir (pogr.), v. čenevir

čengel, čendel *m* (pers.) gvozdена kuka.

< tur. çengel < pers. čengāl

čengele, čendele *f*, pl. t. (pers.)

1. gvozdene kuke na koje mesari u mesarama vješaju meso; dvije spojene gvozdene kuke na koje se objesi zaklani brav radi guljenja i čišćenja utrobe.

2. vješala napravljena od gvozdених kuka. — ».... ama je skapô na čengelama u Beogradu« (Andrić 15); »načiniću kulu u primorju, / oko kule gvozdene čengele, — / vješaju mu hodže i kadije« (Vuk II 289); »Oko kule bedem i avliju, / Na okolo gvozdene čengele« (Petran. 425).

3. dio mlina za kafu pomoću kojeg je povezan čitav mehanizam mlina. — »Čengele — dio mlina u obliku pravougao-ne potkove, od željeza, pomoću kojih su halka i tokmak zajedno sa vretenom pričvršćeni za gornju kutiju mlina« (GZM 1957. 78).

< tur. çengel < pers. čengāl »gvozdена kuka; pandža«.

čengija *f* (pers.) kafanska igračica, plesačica. — »Gore joj oči kao u čengije«, »užegla oči kao čengija« (Vuk, Posl. 44, 329). < tur. çengi »igračica, plesačica« < pers. čengi »onaj koji svira i igra uz čeng« (pers. čeng

»vrsta muzičkog udarnog instrumenta, vrsta saza« + ar.-pers. adj. suf. -ī (-iyy)). V. čengijati.

čengijati, igrati, plesati u kafani. Izv. od čengija (v.).

čepken, čepkeni, v. čevken, čevkeni

čerahor *m* (ar.-pers.) radnik koji pod rukovodstvom majstora radi na zidanju i popravljanju gradova, mostova itd.

< tur. çerehōr, < ar. ġārā »dnevna plata, plata koja teče« i pers. hōr od hurden. V. čerahorluk.

čerahorluk *m* (ar.-pers.) vrsta kulluka, obaveza seljaka da pri ukazanoj potrebi popravljaju utvrđene gradove, mostove i drugo.

< tur. çerehōrluk (çerehōr-luk), v. čerahor + tur. suf. -luk (-lik).

čerčija, čerčinka *f* (tur.) žena koja po kućama raznosi i prodaje robu, trgovka.

< tur. çerçi »trgovac sitnom robom«.

čērčivo, v. čerčivo

čērečiti, v. čejrečiti

čerek, čereg, v. čejrek

čerez *m* (tur.) 1. zbirna imenica koja u prvom redu znači suho južno voće, a zatim i razne kupovne poslastice kao: rahatlukum, bomboni itd. — »nosila mu šećerli ponude: / šećer s mora, čerez iz Mostara« (S. S. 116).

2. poklon koji se sastoji od raznih poslastica i južnog voća, a koji mladoženja, po običaju, šalje roditeljima nevjesti odmah poslije vjenčanja.

< tur. çerez »ono što ne spada u glavno jelo, nego sporedno,

čerežnjak

kao sir, voće, salata« itd.
V čerežnjak.

čerežnjak, *m*, mali tanjir iz koga se poslužuje slatkim, spravljanim od voća.

Izv. od čerez (v.).

čerga i čerga *f* (tur.) 1. ciganski šator, ciganska koliba.

2. mali šator. — »Tude ćemo konje razjahati, / a i čerge svoje raspinjati«. (K. H. I 69).

< tur. *čerģe*.

V. čergar.

čergār -āra, čergāš -āša *m*, Ciganin koji živi pod čergom.

Izv. od čerga (v.).

čeribaša, *v*. ceribaša

čerkeš *m* (pers.) 1. drveno kolo za predenje kudelje.

2. privjesak na opasaču mutapčije kojim se zakači za uže. — »Ostaje samo da se pomoću čerkeša«, koji je vezan na kušaku, mutapčija »pripne« za »urgan«...» (GZM 1957. 52).

< tur. *čarkeš* (*čark-keš*) < pers. *čarḡkeš* »kolo koje nešto vuče, namotava« (pers. *čarḡ* »kolo« i pers. *keš* prez. osn. od *kešiden* »vući, tegliti«.

čerkezi, *v*. čerkezi

červiš *m* (pers.) umakac; sok, rastopljena mast (loj) iz mesa.

< tur. *červiş* < pers. *čerbīš*.

česatluk (pogr.), *v*. česatluk

česmin, *v*. jasemin

češāgija *f*, željezna četka kojom se konj timari, kašagija.

Izvedenica od našeg gl. češati po uzoru na tur. oblik kašāgi, *v*. kašagija.

češit *m* (tur.) vrsta, sorta.

< tur. *češit*.

česma, česma i česma, česma *f* (pers.) česma.

< tur. *çeşme* < pers. *češme* »izvor«.

V. česmetaš.

česmetaš *m* (pers.-tur.) kamena ploča kroz koju teče voda u korito česme.

< tur. *çeşme taşı*, izft. *v*. kompon. pod česma i taš.

četedžija *m* (slov.-tur.) 1. četovoda. — »Što su nekad torbo-noše bile, / sad su našoj vojsci četedžije« (Nar. bl. 204); »a do njega četedžija Tale« (Vuk III 340).

2. onaj koji četuje.

< tur. *çeteci* (*çete-ci*), tur. *çete* »četa« (riječ je slov. porijekla) + tur. suf. *-ci*.

četobaša, četo-baša *m* (slov.-tur.) zapovjednik čete. — »Četobaša Mujo govorio« (F. J. I 317); »Da nam bideš četi četobaša« (Lord 144); »Hajde s četom kud god tebi drago, / Ti češ nama četo-baša biti« (Petran. 629).

< tur. *çetebaşı* (*çete-başı*) izft. od tur. *çete* »četa« (slov. porijekla) i tur. *baş*, *v*. baš.

čevken, čepken *m* (tur.) starinski kratki haljetak sa dugim, širokim i razrezanim rukavima koji se ne oblače. nego vise niz ruke, ukrašen zlatom ili srmali vezom. — »Biser-pavte i zlatne đerdane, / fermentičice i čevkene zlatne« (Ašikl. 92).

< tur. *çepken*, istog značenja. V. čevkeni, čevkijani.

čevkeni *m* pl. t. (tur.) dugi i razrezani rukavi na dolami ili malom gunju koji se nisu oblačili, nego su na dolami bili straga sapeti jedan za drugi, a na gunju su slobodno visili.

< tur. *çepken*, *v*. čevken.

čevkijani *m* pl. t. (tur.) ukrasni privjesci na fermanu poput čev-

kena. — »Vezen fermen, troji čevkijani, / na haneta i zlatna dugmeta« (Ašikl. 90).
 < tur. *çepken*, v. *čevken*.

čevra, *čevrma* f i *čevre* -eta n
 (tur.) rubac od tankog finog bijelog beza ili druge tanke tkanine sa zlatom ili srmom vezenim granama na uglovima.
 < tur. *çevre*.

čevrma, v. *čevra*

čevrtija f (tur.) okretanje, vrćenje oko svoje osi. — U ob. gov.: »Okreće se u čevrtiju« = vrti se na jednom mjestu oko svoje osi.
 2. vrtlog, vir.

< tur. *çevrinti*, vulg. *çevrinti*, supst. (= reflex. oblik perf. 3. lice sing.) od gl. *çevirmek* »vrtjeti, okretati«.

V. *Čevrtija*, *čevrtije*.

Čevrtija f (tur.) predio na desnoj obali Save, između Sremske Mitrovice i Sápca (M. encikl.).

< tur. *çevrinti*, v. *čevrtija*.

čevrtije f (tur.) lokalni naziv za duboke virove ili džinovske kotlove u Đerdapskoj Klisuri (M. encikl.).

< tur. *çevrinti*, v. *čevrtija*.

čiba, *čibuljica*, *čivuljica* f (tur.)
 đubuljica na licu, osip.

< tur. *çiban* »čir«.

čibra, *čibre* (pogr.), v. *čibra*

čibugđzija, v. *čibukčija*

čibugije, v. *čibuklije*

čibuk m (tur.) 1. kamiš, cijev sa luličom na jednom kraju koja služi za pušenje; obično je č. dug, a ako je manji pa se može u džep staviti, onda se naziva čibučić. — »Dug bojali čibuk podmetnula« (M. H. III 508);

»Žene se biju čibukom, a ljudi nožem oli puškom« (Vuk., Posl. 80).

2. fig. *pruga*, *duga crta*. — U ob. gov.: »po crvenoj basmi crni čibuci« = crne pruge, duge crte; »basma na čibuke« = prugasta basma.

< tur. *çubuk*.

V. *čibuk-bez*, *čibukčija*, *čibuklija*, *čibuklije*, *čibukluk*.

čibuk-běz m (tur.-ar.) bez na čibuke, na pruge. Ovaj se bez tka na taj način što se na svakih 10—15 zubaca tankog pamuka utkiva 5—6 zubaca debelog pamuka koji čini pruge.

< tur. *çubuk bez*, v. kompon. pod čibuk i bez.

čibukčija, *čibugđzija* m (tur.) zanatlija koji izrađuje čibuke.

< tur. *çubukçu* (*çubuk-çu*), v. čibuk + tur. suf. -çu (-çi).

čibuklija f (tur.) 1. vrsta duge puške koja ima pruge u cijevi.

2. bez na pruge, vrsta uzvoda.

< tur. *çubuklu* (*çubuk-lu*), v. čibuk + tur. suf. -lu (-li).

čibuklije, *čibugije* f pl. t. (tur.) vrsta malih saonica, ligura.

< tur. *çubuklu*, v. *čibuklija*, i tur. *çubugi* (čibuk + ar.-pers. adj. suf. -i /-iyy/).

čibukluk m (tur.) 1. kesa, futrola u kojoj se drže čibuci.

2. futrola od abe napravljena, a kožom ukrašena, duga oko 1 m, koja visi o unkašu na sedlu, u kojoj se drži čibuk i kišobran.

< tur. *çubukluk* (*çubuk-luk*), v. čibuk + tur. suf. -luk (-lik).

čibuljica, v. *čiba*

čičak -čka m (tur.) biljka *Are-tium lappa*.

< tur. *çiçek* »cvijet«.

čiček m (tur.) cvijet. — »Pa obukla čičekli čurdiju, / sve čiče-

čičekli

ci od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçek*.

V. čičak, čičekli, čičekluk.

čičekli indecl. 'adj. (tur.) *cvjetast*, na *cvjetove*, sa *cvjetovima*. — »Pa obukla čičekli čurdiju, / sve čičeci od žežena zlata« (K. H. II 311).

< tur. *çiçekli*, v. čiček + tur. suf. -li.

čičekluk, **čičeklik** m (tur.) 1. *cvi-jetnjak*.

2. *fig. ono što ima mnogo cvjetova na sebi te liči na cvjetnjak*. — »Već on nosi zelenu dolamu, / I čakšire čičekli kumaša« (Vuk V 420).

< tur. *çiçeklik* (*çiçek-lik*), v. čiček + tur. suf. -lik.

čifčija, **čivčija** (**čipčija**) m (pers.-tur.), *kmet, seljak bezzemljaš, na aginskoj ili begovskoj zemlji, na čifluku*. — »Spremio sam njega i čifčije« (K. H. I 368).

< tur. *çiftçi* (*çift-çi*) »zemljoradnik, težak« < tur. *çift* (v. *çift*) »par volova za oranje« + tur. suf. -çi.

čifluk, **čifluk**, **čitluk** (**čivlak**) m (pers.-tur.) *vrsta feudalnog posjeda koji gospodar obrađuje sam ili preko čifčije*; »Navrati se do čifluka našega« (M. H. III 555). — »Da bi njemu mene poklonio, / Dao čitluk trijest kuća kmeta« (M. H. III 119); »Ko bi mi, ko bi, bega doveo, / dala bih, dala, luke, čitluke« (Muz. zap. Inst. 2741); »Ne možemo oprostiti nikako, / Šta ponese s čivlaka všenicu« (Vuk VIII 26).

< tur. *çiflik*, *çiftlik* (*çift-lik*) < tur. *çift* (v. *çift*) »par volova za oranje« + tur. suf. -lik.

čifluk-sahibija, **čitluk-sahibija** m (pers.-tur.-ar.) *gospodar, vlasnik čifluka (aga ili beg)*.

< tur. *çiflik sahibi* »vlasnik čifluka«, izft. v. kompon. pod čifluk i sahibija.

čift, **čivt** m (pers.) 1. *pâr, dvoje*. — »Za nj zadija dva čifta pušaka« (M. H. X 89); »te udari haračlina čaju / u njegove toke na prsima, / dok mu čifta toka išteto« (Vuk III 314); »Tri si čifta kondura izdero / dvoje nove, a treće polovne« (Muz. zap. Inst. 2556).

2. *táko (u igri čifteku, v.)*.

< tur. *çift* »par, dvoje; par volova za oranje; táko« < pers. *guft* »pâr«.

V. čifčija, čifluk, čifta, čifte, čifte-hamam, čiftek, čiftekatise, čiftati se, čiftast, čiftazeta, čiftijane, čiftnuti se.

čifta f (pers.) *udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama; stražnja noga konja, magarca ili mazge*. — »Čiftom bije, da oči izbije« (K. H. I 132). < tur. *çifte* < pers. *gufte* »udarac konja, magarca ili mazge stražnjim nogama«.

čiftast adj. *sa dvije biljege, dva cvjetića na čelu (konj). Čiftast konj se smatra nesrećnim*.

Izv. od čifte (v.).

čiftati se, **ritati es**, **bacati se** *stražnjim nogama (konj)*.

Izv. od čifta (v.).

čiftázeta, **čeftázeta**, **čevtázeta**, **čuf-tázeta** f pl. t. (pers.) 1. *privjesak na paftama ženskog pojasa koji se sastoji od lančića na kome vise dva krupna puceta (kuglice) od srme*.

2. *par po par puceta na svilenom gaftanu koji se upleću u pletenice*.

Nisam mogao pronaći u tur., pers. i ar. rječnicima ovakvu ili sličnu riječ sa značenjima koja ima u našem jeziku. Ali je najvjerojatnije da dolazi od tur. *çift-endaze* »par mjera, dvije mjere«, ili *çifte-endaze* »dvostruka mjera« < pers. *ğuft* »pār«, *ğuftte* »dvostruk« i pers. *endāze* »mjera«.

V. čvrtaze.

čifte, gen. *čiftā*, **čivte**, gen. *čivtā* kao adj. i supst. (pers.) 1. *dupli, dvostruki*, »*čifte-porub*« = dupli, dvostruki porub; v. *čifte-hamam*, *čifte-telija*.

2. *duple cipele koje su ranije i kod nas neki obrazovaniji i otmeniji građani nosili. Na duboke cipele koje su služile kao mestve, navlačile su se plitke cipele posebne izrade.*

< tur. *çifte* < pers. *ğuftte* »dupli, dvostruki«.

čifte-hāmām m (pers.-ar.) *javno toplo kupatilo, banja, koja ima dva odjeljenja, jedno za muškarce, a drugo za žene.*

< tur. *çifte hamam*, v. kompon. pod *čifte* (dupli) i *hamam*.

čiftek (*čift-tëk*) m (pers.-tur.) *vrsta dječje igre »tako-liko«*. U ob. gov.: »igramo se čiftek a«.

< tur. *çift-tek* »tako-liko«, v. kompon. pod *čift* i *tek*.

V. *čiftekati se*.

čiftekati se, igrati se dječje igre »čifteka«.

Izv. od *čiftek* (v.).

čiftelija, čivtelija m (pers.-tur.) 1. *čiftast konj*.

2. *smutljivac, petljanac, spletkar*. — »Nemoj ništa zborit, čiftelijo« (K. H. I 434).

< tur. *çifteli* (*çifte-li*) »konj koji ima na čelu dva cvjetica, dva biljega, usljed čega se smatra da je nesrećan: fig. smutljivi-

vac, petljanac« (< *čifte* (v.) + tur. suf. -li).

čifte-porub, v. *čifte*

čifte telija i čiftelija f (pers.-tur.) *tambura sa duplim žicama.*

< tur. *çifte telli* »ono što ima duple žice, sa duplim žicama«, v. kompon. pod *čifte* i *tel*.

čiftijāne, čintijāne, čivtijāne -āna (*čiktijāni, čintijāni, čiftijāne*) f pl. t. (pers.-tur.) *ženske gaće, vrsta dimija; dodatne nogavice pri dnu dimija koje su od drukčijeg platna od onog u dimija.*

— »a uz noge gaće čiftijane« (GZM 1910. 529); »Na plećima bejaz anterija, / pod košuljom gaće čintijane« (Bajr. 11); »a uz noge krmez čivtijane« (B. V. 1886 170); »pod šalvaram krzli čiktijani (Beh. III 301); »Zape meni kopča od tozluka / Za njezine pirli čiftijane« (Vuk V 257); »Ona zgrnu uz ruke rukave, / a uz noge krzli čiftijane« (Muz. zap. Inst. 3622).

< tur. *çintiyan* »široke dimije, gaće u obliku šalvara (šalvargaće) koje nose seljanke u nekim krajevima Turske« < tur. *çiftyan* »duple, parne gaće« (tur. *çift* < pers. *ğuft* »par« + tur. *yan* »strana«).

V. *behar-čiftijane*.

čiftnuti se, ritnuti se.

Izv. od *čifta* (v.).

Čifut, Čifutin (*Čivut, Čivutin*) m (jevr.) 1. *Jevrej*. — »Tko ne zna šta je Talmud, ne zna šta je ni Čifut« (Nar. bl. 175); »Te ovako njemu progovara: / O Jevreme čifut gospodare!« (Petrar. 73); »Ah moj babo, čifutine, / što me prodaješ« (Muz. zap. Inst. 2726).

2. *škrtac*.

čifuthàna

< tur. *Çifit, Çifut* < ar. *Yä'ūd*
< jevr.

V. *čifuthana*.

čifuthàna *f* (jevr.-pers.) *jevrejska bogomoljka*.

< tur. *çifuthane (çifit-hane)*, v kompon. pod *Çifut* i *hane*.

čik! interj. (tur.) *poziv na rvanje ili neko natjecanje; hodi! hajde!* — »Čik, mamo, pogledaj me, / čik, ako smeš« (Muz. zap. Inst. 1784).

< tur. *çik!* imp. 2. lice sing. od *çikmak* »izaći«.

V. *čikati, začikavati, čik dišari!*

čikarma *f* (tur.) *u frazi »izvadio mu čikarmu«, što znači: razljutio ga, »istjerao ga na hrastić«.*

< tur. *çikarma* < inf. *çikarmak* »izvaditi, proizvesti« itd.

čikati, *izazivati nekog na borbu ili na natjecanje, ogledanje u snazi, vještini i sl.*

Izv. od *čik!* (v.).

čikma *f* (tur.) *sokak, ulica koja nema izlaza na drugu stranu, slijepa ulica, čor-sokak.* — »Već je sretih u čikma sokaku« (N. K. 222); »Ja predlažem da se svi čikma -sokaci isprobijaju« (Zembilj III 125).

< tur. *çikmaz* »bez izlaza« part. imperf. (neg. oblik imperf. 3. lice sing.) od *çikmak* »izaći«.

čikmali (pogr. *čitmal*) indecl. adj. (tur.) *beziizlazni, onaj koji nema izlaza na drugu stranu (sokak).* — »Prekri sevdah čikmali sokake« (Sevd. 123); »Ja ću izić' na čitmal sokake, / I obući prosjačke haljine« (Petr. 449).

V. *čikma* + tur. suf. -li.

čiktijani, v. *čiftijane*

čilās -āša, hip. *čilo* *m* (tur.) *pjegav, bobičast konj.* — »Dok povika senjski kapetane, / sa či-

laša svog seiza Đura«, »Dok mu Đuro dovede kobilu, / sjaha čilu, uzjaha kobilu« (K. H. II 224).

< tur. *čil at* »pjegav, šaren konj«.

Čima, v. *Kimeta*

čimbistre -rī *f* pl. t. (grč.) *štipaljka od metala za čupanje dlaka sa lica, pinceta.*

< tur. *cimbistre, cimbız* < ngrč. *témpidi, tsímpitra.*

čimbur *m* (tur.) *jelo od jaja, jaja »na oko«, pravi se tako što se jaja izbiju i prže na maslu ili kajmaku bez miješanja. Neki put se doda luka, prase ili suha mesa. Ako se jaja pri prženju miješaju, onda se dobije kajgana.*

< tur. *çilbir, çırbır.*

čimen, v. *čemen*

Čimeta, v. *Kimeta*

čilmija, v. *činelija*

čin-čiplak adj. (tur.) 1. *potpuno go, bez ikakva ođijela, go golcat.* — »... ostaćemo čin-čiplak, tan-taslak, ko oni Arapi, što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

2. *u prenos. zn.: bez igdje ičega.* — »Što imade jaranici dade, / i čin-čiplak bez išta osta-de« (I. Z. I 164).

< tur. *çırçıplak (çır-çıplak)* »potpuno go« < tur. *çıplak* »go« i tur. pref. za pojačanje značenja *çır*.

čineli indecl. adj. (pers.-tur.) *porcelanski, keramični; od porcelana, od keramike.*

< tur. *çinili (çini-li)* < pers. *čini* »kineski« + tur. suf. -li. V. *činija*.

činelija, *čilmija*, *čilmija* (*činlija*, *čilmija*) *f* (pers.-tur.) *igla ili klinčić sa glavom od porcelana*

ili od kovine, čime se ukrašavaju predmeti. — »Po nožim' mu igle čimlije« (nar. pj.); »za pojasom od biseri noževi, / po noževim' sitne igle čimlije« (Vuk I 299).

Izv. od čineli (v.).

čingrija *f* (tur.) *praporac*, *zvonce*.
< tur. *çingirak*, *çingirdak*.

činija *f* (pers.) *zdjela od porcelana*, *porcelanski tanjir*; *porcelan*.

< tur. *çini* < pers. *čini* »kineski, kineske izrade« < pers. *Čin* »Kina« + ar.-pers. adj. suf. *-i* (*tiy*).

V. čineli, činelija.

činu-maćin, adv. i **Činu-Maćin** -čina, supst. (pers.) *1. vrlo daleko, predaleko, čak tamo*. U ob. gov.: »Tamo negdje činumaćin«.

2. neki daleki kraj, na kraj svijeta. — U ob. gov.: »Otišao je u Činu-Maćin«.

< tur. *Čin-ü-Maćin* < pers. *Činu-Maćin* »Kina i Mongolija«.

čipčija, v. čifčija

čiplak adj. (tur.) *go*.

< tur. *çıplak*.

V. čin-čiplak.

čirāk -áka, **čirjāk** -jáka *m* (pers.)

1. svijetnjak, stalak na kome svijee gore. — »Zapališe mume i čirake« (K. H. I 284).

2. fig. onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom. — »Čirakom ću tebe učiniti. / čauš-agom carskim načiniti« (K. H. I 50).

< tur. *çirak*, sa oba gore navedena značenja < pers. *čirāg* »svijeća, fitilj, kandilo«.

V. čirjak učiniti.

čirāk -áka *m* (pers.) *šegrt, učenik u privredi*.

< tur. *çirak* < pers. *čirāg* »šegrt«.

V. čirakluk.

čirākluk *m* (pers.-tur.) *šegrtska služba*.

< tur. *çirakluk* (*çirak-luk*), v. čirak + tur. suf. *-lik*.

čiriš, v. čiriš

čirjāk učiniti (*čirjāk učiniti*) *odlikovati, unaprijediti, nagraditi*. — »Iznio mi Jelu divičicu: / Ja bi njega čirjak učinio, / Ja bi njemu kulu poklonio« (M. H. IV 533); »Tu je care njega omilovo, / i čirjak je njega učinio: / dao mu je dogu stambolskoga« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *çirak* »onaj koji je dobio kakav položaj ili činovničku službu sa određenom platom« < pers. *čirāg* »svijeća, kandilo«.

čirjāk, v. čirak

čirpija *f* (tur.) *u boju namoćeni konac kojim se stavlja crta na neki predmet. Upotrebljavaju je kao alatku zidari, tesari itd*.
< tur. *çirpi*, istog značenja.

čit *m* (tur.) *šarena pamučna tkanina, basma, cic*.

< tur. *çit*.

čitábija (pogr.), v. čitabija

čitluk, **čitluk-sahibija**, v. čifluk, čifluk-sahibija

Čitluk *m* (pers.-tur.) *naziv za nekoliko mjesta i sela u našoj zemlji: selo i opština kod Bos. Kostajnice, selo u Hercegovini itd*.

< tur. *çiflik*, v. čifluk.

čitma *f* (tur.) *čipka*.

< tur. *çitma*.

čitmal (pogr.), v. čikmali

čivčija, v. čifčija

čivija

čivija f (tur.) 1. *drveni ili željezni klin; čavao*. — »Sa čivije sablju u jagmio«, »Pa Ajkuna do čivije dode« (M. H. III 196, 511).

2. *u pren. smislu: žudnja, merak*. — U ob. gov.: »Ona mu je velika čivija« = ima veliku žudnju za njom.

< tur. *çivi* »klinac, čavao, klin«. V. čivijati, čiviluk.

čivijati, čivijom nešto zaprijeti; stavljati čiviju. — »Kapi vrata kapijala, / a pendžere čivijala« (I. Z. 91); »Slamkom vrata kapijala, / A kanate čivijala« (Vuk V 349).

Izv. od čivija (v.).

čiviluk (čiviluk) m (tur.) *vješalica*. — »Po čardaku mlogi čiviluci, / đe se vješa gospodsko oružje« (Vuk II 226); »a pripadne kitnu čiviluku / s čiviluka sablju u jagmio« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *çivilik* (*çivi-lik*), v. čivija + tur. suf. *-lik*.

čivit m (tur.) *modrilo (vrsta boje); indigo*. — »Čivit za karabiju (tj. kako jedno, onako i drugo)« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *çivit*.

V. čivitar, čivitli, čivitnjak.

čivitar, -ara m, prodavalac čivita.
Izv. od čivit (v.).

čivitli indecl. adj. (tur.) boje kao čivit, modre boje.

< tur. *çivitli* (*çivit-li*), v. čivit + tur. suf. *-li*.

čivitnjāk -āka, posuda u kojoj se kuha boja čivit.

Izv. od čivit (v.).

čivt, čivte, v. čift, čifte
čivteliija, v. čifteliija

čivtijāne, v. čiftijane

čivuljica, v. čiba

Čivut, Čivutin, v. Čifut, Čifutin

čivutāna, v. čifuthana

čiza f (tur.) 1. *crta; granična crta*.

2. *fig. granica, mjera*. — U ob. gov.: »Nemoj prelaziti čizu« = ne idi preko granice, ne prelazi mjeru.

3. *vrsta dječje igre*. — »... i naidosmo na sokaku na nekoliko dječčica, đe se igraju čize« (Zembilj II 69).

< tur. vulg. *çizi*, knjiž. *çizgi* i *çizik* »crta« < tur. *çizmek* »povlačiti crtu, crtati«. — Nisam nigdje našao potvrde da bi ova tur. riječ nastala od pers. *čiz* »nešto, stvar«, pa ne vidim osnova da se naša riječ »čiza« dovodi u vezu sa pers. *čiz*, na što upućuje P. Skok, oslanjajući se na Karla Lokotscha.

čizma f (tur.) *čizma, postola*.

< tur. *çizme* »čizma« (U madž. glasi: *csizma*, i po Berneckeru u madž. j. došla iz starog osman. jezika).

V. čizmedžija, Čizmedžiluk.

čizmedžija i čizmèdžija m (tur.) *čizmar*.

< tur. *çizmeci*, v. čizma + tur. suf. *-ci*.

Čizmedžiluk i Čizmedžiluk m (tur.) *naziv čaršije istočno od Husrevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se nalazile čizmarske radnje*.

< tur. *çizmecilik* (*çizmeci-lik*), »čizmarski zanat«, v. čizmedžija + tur. suf. *-lik*.

čöban, čöbanin m (pers.) *pastir*
< tur. *çoban* < pers. *šubān*.

V. čöban-baša, Čöbanija, čöbanluk.

čöban-baša m (pers.-tur.) *glavni, najstariji čöban*. — »Al' povika vila sa planine, / dovikuje čö-

ban-bašu Đura« (Vuk III 96).

< tur. *çoban başı*, izft., v. kompon. pod *çoban* i *baş*.

Čobanija *f* (pers.) ime jedne mahale i džamije u Sarajevu, na lijevoj strani Miljacke, neda-leko od Narodnog pozorišta.

< tur. *çobani* »čobanski«, od *çoban* (v.) + ar.-pers. adj. suf. -i (*iyi*).

čobanluk *m* (pers.-tur.) *pastirsko zanimanje*.

< tur. *çobanlık*, v. *çoban* + tur. suf. -lik.

čoček, pl. čočeci -čēkā *m* (tur.) vrsta turskih igrača — plesača.

< tur. *köçek*.

V. čoečka igra, čoečkinja.

čoečka igra *f*, igra, ples koji izvode čočeci.

Izv. od čoček (v.).

čoečkinja *f*, igračica, plesačica koja igra čoečke igre.

Izv. od čoček (v.).

čogan, čögen, čöganot, čöganj, čögenj, čügan, čüganj, čügen, čügenj *m* (tur.) biljka: *devetere gaće*, *Saponaria officinalis* L. m. *plenifera* (Schur.), fam. *Caryophyllaceae*. — Sok od samljevenog korijena ove biljke stavlja se u tahan-halvu i kos-halvu.

< tur. *çöğan, çöğen* (çöğan otu, çöğen otu).

čoha, čöja *f* (pers.) sukno bolje vrste, mekše i ljepše. — »Nadepro se čoh e svakojake« (M. H. III 488).

< tur. vulg. *çoha, çoka*, knjiž. *çuha, çuka* < pers. *čūha, čūhā*. V. *čohadžija, čohali, čohan, čohodar, čohodarluk, džoka*.

čohādār, v. *čohodar*

Čohadžić, v. *čohadžija*

čohadžija, čokadžija *m* (pers.-tur.) *terzija, suknar koji izrađuje odjevne predmete od čoh e; trgovac koji prodaje čohu*. — Od ovog je došlo prezime Čohadžić.

< tur. *çohacı, çokacı*, v. *čoha* + tur. suf. -ci.

čohāli indecl. adj. (pers.-tur.) *čohan, od čoh e*.

< tur. *çohalı*, v. *čoha* + tur. suf. -li.

čohan adj., *izrađen, sašiven od čoh e*.

Izv. od *čoha* (v.).

čohōdār, čohādār -āra *m* (pers.) *dvorjanik sultana, paše ili sandžakbega, koji se stara za njegove odore i čohu i odatle dolazi ovaj naslov*. — »Pa podvignu čohodara Ibru« (M. H. III 24). — Od ovog je došlo prezime Čohōdār i Čohodārević.

< tur. vulg. *çokdar, çokadar*, knjiž. *çuhadar* < pers. *čūhadār* (*čūha-dār*) pers. *čūha* »čoha« i *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«.

Čohōdār i Čohodārević, v. *čohodar*

čöja, v. *čoha*

čök adv. (tur.) *mnogo, puno*. — »Čorbe čok, mesa jok« (Vuk, Posl. 349).

< tur. *çok*.

V. *čok jaša, čokluk*.

čokadžija, v. *čohadžija*

čökānj ānja, čökālĭ -ālĭja, čökān -āna i čökānj, čökālĭ, čökān *m* (tur.), *staklena bočica iz koje se pije rakija*.

< tur. *çokal* »zemljani sud za vodu i za alkoholna pića«.

čök jaša! interj. (tur.) *živio mnogo godina!* — »Naš car ima još zemalja, / čok jaša padiša!« (Kotić I 88).

čokluk

< tur. *çok yaşa!* »mного živio!«, v. *čok* i tur. *yaşa*, imp. od *yaşamak* »živjeti«.

čokluk *m* (tur.) množina, mnoštvo, masa.

< tur. *çokluk*, v. *čok* + tur. suf. *-luk* (-lik).

čokot i **čököt** -óta *m* (tur.) 1. trs loze sadnice, rozgva. — »Done-site *čokot* grožđa, / Ne bi l' moma govorila« (Vuk V 437).

2. klip, koćanj od kukuruza.

Metatezom < tur. *çotuk* »žila od stabla na površini zemlje; panj koji ostane kad se drvo posijeće«.

čolak, hipok. **čólo** *m* (tur.) onaj koji je bez jedne ruke, jednoruk; sakat, invalid u ruku; sakat u prst. — Od ovog su došla prezimena: Čolaković, Čólić, Čólović.

< tur. *çolak* »sakat u ruku«

< tur. *kolak*, tur. *kol* »ruka«.

V. čuluk.

Čolaković, v. čolak

Čólić, v. čolak

čólo, v. čolak

Čólović, v. čolak

čomaga *f* (tur.) *toljaga*, *batina sa kurgom* (čvorom) na jednom kraju. — »Kome ne može jezik ništa učiniti, ne može ni čomaga« (Ist. bl. I 90).

< tur. vulg. *çomak*, knjiž. *çokmak*.

čöpav (**čöpvav**) adj. (pers.) šepav, hrom, sakat, invalid u nogu.

< tur. *çolpa* i *çulpa* < pers. *čül* »kriv« + pers. *pā* »noga«

čöpek, v. čopek

čörapa, v. čarapa

čörba i **čörba** *f* (pers.) supa, juha. — »Od jeftina mesa čörba za plot« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *çorba*, *şorba* < pers. *šürbā*, *šürbāğ* »čörba«, bukv. »mesna voda koja se dobije varenjem mesa«.

V. čorbadžija, čorbaluk.

čörbadžija i **čörbadži** indecl. *m* (pers.-tur.) 1. starješina jedne janjičarske »orte«;

2. onaj koji se bavi varenjem čorbe, čorbar. — »Pristavljeno dvanaest lonaca, / Ni kod jednog čorbadžije nema« (Vuk VI 126).

3. u novije doba tako se nazivao gazda, trgovac — hrišćanin u Tur. Carevini.

< tur. *çorbacı* (*çorba-cı*), bukv. »čorbar«, v. čörba + tur. suf. *-ci*.

čorbäluk *m* (pers.-tur.) dublja zdjela, časa.

< tur. *çorbalık* (*çorba-lık*), v. čörba + tur. suf. *-lik*.

čuftāze, v. čuvtaze

čuftāzeta, v. čiftazeta

čügan, **čüganj**, v. čogan

čügel, v. čugelj

čügelj i **čügelj** *m* (pers.) 1. duga motka, sa jednog kraja lopatasta, kojom se miješa bestilj u kazanu da ne zagori.

2. opančarska alatka: drvene rašlje sa krivim gvozdenim dijelom na jednom kraju, kojom se rasteže učinjena koža radi poravnjanja i ujednačenja.

< tur. *çögen*, *çevgen*, v. tumačenje pod čügelj.

čügelj, **čügljen**, **čügel** *m* (pers.) 1. vrsta čauškog žezla, čauškog emblema. To je palica sa glavom na kojoj je s obadvoj strane ispružena i malo savije-

na po jedna kuka čiji su krajevi oboreni nadolje. Pravljen je od srebra ili zlata. Čauši su č. nosili uspravno u desnoj ruci prilikom pratnje cara, u vojnim paradama ili svadbenim povorkama, ili kada su u sastavu vojne muzike »mekterhane«. —

»Oko njega mlada hni čauši, / u rukam' im srebrni čugelji« (K. H. I 46); »Prvijencu od zlata jabuku, / čaušima čugljene nove zlatne« (K. Hörm. I 152). »Čaušima od zlata čugele, Vojvodama boščaluke zlatne« (Petran. 608).

2. esnafski emblem, žezlo, slično čauškom (gore pod 1), koje su predstavnici pojedinih esnafa u svečanim prilikama nosili zajedno sa bajrakom.

< tur. *çögen*, *çevgen*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *čügān*, *čewgān*. Osn. zn. u tur. i pers. j. je: »kratak štap sa zadebljanom i savijenom glavom, odnosno željeznom kukom, kojim su protivnici u igri džilit dočekivali i hvatali kolja«.

čügen, **čügenj**, v. *čogan*

čügljen, v. *čugelj*

čûjrekotica, v. *čurekot*

čûka f (tur.) *penis, muški polni organ*

< tur. *çük* »penis«.

čûkunbaba, v. *šukunbaba*

čûkundjed, v. *šukundjed*

čûkundruk m (tur.) *kravlja repica*. — »Pa kad izađu iz nje crvene se, jadan ti čukundruk« (Zembilj III 33).

< tur. *çökündür* i *cökündür* »šećerna repica, kravlja repica«.

čûl m (ar.) 1. *konjsko ćebe, pokrovac*. — »Fati s' momak čula

na doratu, / stade cika ata kod jasala« (M. H. III 326).

2. *debeli zavjesa, prošivena i kožom obrubljena, koja se zimi stavlja na džamijska i tekijska vrata, te na halvatska vrata u starim kućama (u svrhu zaštite od hladnoće)*.

< tur. *çul* »pokrovac od kostrijeti; konjsko ćebe« < ar. *ğull* »pokrovac od kostrijeti«.

V. *čulhana*, *čultan*.

čûlav adj., koji ima male uši ili nema jednog ili oba uha.

< tur. *kulak* »uho«.

čûlhana f i čûlhan m (ar.-pers.) *sporedna prostorija u kući ili u avliji gdje se drži konjska oprema: čulovi, hamovi, sedla itd.*

< tur. *çulhane* (čul-hane), v. kompon. pod čul i hane.

čûltan m (ar.-tur.) *konjsko ćebe, pokrovac*. — »a na vrancu čultan do koljena, / čisti skerlet zlatom izvezeni« (Vuk III 524).

< tur. *çultarı* »ćebe kojim se pokriva samar« < *çul*, v. čul.

čûluk m (tur.) *bogalj, sakat*.

< tur. *çolak*, v. *čolak*.

čûnak, v. *ćunak*

čûnki konj. (pers.) *jer*.

< tur. *çünki*, *çünkü* < pers. *čunki*.

čûrek m (tur.) *vrsta čaršijskog, pekarskog hljeba od bijelog brašna. Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«) koji se pravi od istućenog nohuta. Hljev se odozgo pomaže jajetom. Za luksuzniju izradu, po narudžbi, stavlja se u tijesto i mlijeko*.

< tur. *çörek*.

čûrekot m i čûjrekotica f (tur.) *crno mirisavo sjeme biljke Nigella sativa L., kojim se posipaju samuni i peksimetri*.

čuruk

< tur. *çörek otu*, bukv. »čurekova trava«, izft. od tur. *çörek*, v. čurek i tur. *ot* »trava, biljka«.

čuruk indecl. adj. (tur.) pokvaren, nezdrav, neispravan, sagnjio. — »Blizu čuruk zida nemoj sje-diti« (Nar. bl. 23).

< tur. *çürük* < *çürümek* »istru-nuti, sagnjiliti, pokvariti se«.
V. čurukluk, čuruk-tahta, čuruk-tisati.

čurukluk m (tur.) pokvarenost, trulost, gnjilost.

< tur. *çürüklük*, v. čuruk + tur. suf. -*lük* (-*lik*).

čuruk-tahta f (tur.-pers.) 1. trula daska.

2. u pren. smislu: »stao na čuruk-tahtu« = dao se na nesiguran, sumnjiv, opasan posao.

< tur. *çürük tahta*, v. kompon. pod čuruk i tahta.

čust adj. (pers.) hitar, gibak, spre-tan, okretan. — Od ovog je izvedeno prezime Čustović.

< tur. *çust* < pers. *čust*.

V. učustiti se.

Čustović, v. čust

čūše -eta n (pers.) ždrijebe.

< pers. *ğūze, ğūz*, »mlado, mladunče«.

čutura f (tur.) ploska, ovalan i plosnat sud za piće, obično od drveta sa šarama i duborezom. Vojnička čutura je od metala.

Fig. »pijan kao čutura« (Nar. bl. 139); »Udarila ga čutura u glavu« (Vuk, Posl. 326).

< tur. *çotra* »mali drveni sud za vodu«.

čuvādār -āra (srp. hrv.-pers.) onaj koji dobro čuva, štedi, ekonomise. — »Ima crkva do-bra čuvadara, / po imenu kaludera Sava« (Vuk III 74).

Hibr. r.: naša osnova »čuva« (< čuvati) i pers. *dār*, prez. osn. od *dāšten* »imati, držati«; složenica izvedena po uzoru na: haznadar, bajraktar, silahdar itd.

čūwāl -āla m (pers.) vreća.

< tur. *çuval* < pers. *ğuwāl*.

V. čuvalduz.

čūwālduz (čūwāldus) m (pers.) ve-lika igla za prošivanje vreća, slamarica, čebadi itd. — »Oranje je šetanje: sij, sij, pa u koš; ali je mučno čuvalduze tegliti« (Vuk, Posl. 241).

< tur. *čuvaldız* < pers. *ğuwāl-dūz* < pers. *ğuwāl* »vreća« i pers. *dūz*, prez. osn. od *dūhten* »šiti«.

čūvtāze, čūftāze n (pers.) komadić kože srcastog oblika na mestvi. — »Na dnu otvora mestve bio je prišiven komadić kože srca-sta oblika, a zvao se čūvtāze« (Kreš. Čizm. obrt. 137).

Istog korjena i postanka kao i čiftazeta (v.).

Ćába, Kába (č. Kjába) *f* (ar.) *islamska sveta zgrada, hram u gradu Meki u Arabiji. To je građevina kockastog oblika (široka 10, duga 12, visoka 15 m). Prema kur'anu, sagradili su je Ibrahim-pejgamber (Abraham) i sin mu Ismail-pejgamber (Samuel). Svake godine, na Hadžijski bajram, muslimani iz svih krajeva svijeta dolaze u Meku i obilaze Ćabu. To hodočašće zove se »hādž« ili »hadžiluk«, a obred obilaženja oko Ćabe naziva se »tāvāf«. Sve džamije na svijetu okrenute su u pravcu gdje se nalazi grad Meka odnosno Ćaba, a muslimani, ma gdje se nalazili, okreću se licem u tom pravcu prilikom obavljanja svakodnevnih pet molitava. Stoga se kaže da je Ćaba muslimanska »kibla«. Jedna od glavnih vjerskih dužnosti muslimana je da svaki mora jedanput u životu »ići na Ćabu«, tj. pohoditi ovaj hram, ukoliko mu imovne prilike to dozvoljavaju. — »ostarismo i osijedesmo, / ne videsmo ċábe ni Medine« (Vuk III 90). — »Ćabe mi!« to je uobičajena zakletva muslimana.*
< tur. Kâbe (č. Kjâbe) < ar. Ka'bā, bukv. »kocka«.
V. ċaba, ċabutija.

ċába *f* (ar.) 1. hodočašće do Ćabe. — »Da m' izbaviš brata rodenoga, / bolja t' Ćaba ne bi trebovala« (M. H. III 411).
2. svetište uopšte, u pravom (muslimansko svetište u Meki i hrišćansko u Jerusalmu) i prenesenom smislu. — »I donijet' našoj slavnoj crkvi, / Našoj ċabi na Jerusalmu, / Do Petrove prebijeje crkve« (Petran. 71).
3. ċába, ċáben-trava ili ċábenska trava naziva se još biljka-cvijet bejturan (v.).

ċáben-trava, ċábenska trava, v. ċaba

ċábúrtija, v. ċabutija

ċábútija, ċábúrtija, kabútija (č. kjabútija) *f* (ar.-tur.) komad čoh-e od ċabenskog pokrivača koji se stavlja na mrtvački tabut (lijes).

< tur. Kâbe örtüsü »ċabenski pokrivač, zastirač«, izft. od Kâbe »Ćaba« i tur. örtü »pokrivač«, »zastirač«.
V. mečultija.

ċáfir, káfir (č. kjáfir) *m* (ar.)
1. nevjernik.
2. nemusliman.
< tur. káfir (č. kjafir) < ar. kâfir »nevjrnik« (part. akt. od

kufr ($\sqrt{kfr}$) »bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga«.
V. *ćufurluk*, *poćufuriti* se.

ćafirluk, kafirluk *m* (ar.-tur.)

1. *nevjerovanje u jednog Boga*.
2. *nemuslimanstvo*.

< tur. *kâfirlik* (č. *kjâfirlik*) v. *ćafir* + tur. suf. *-lik*.

ćafúrija i ćafúrija *f* (ar.) *kamfor*.

— »... svaki se dan trlja po damarima ćafurijom« (Zem-bilj II 75).

< tur. vulg. *kâfuri* (č. *kjafuri*), knjiž. *kâfur*, *kâfuru* < ar. *kâ-fūr*.

ćage *n* (pers.) 1. *papir, hartija*;

»*cigâr-ćage*« = *cigar-papir*. —

»... i pred svakim duvan, ci-gar ćage i šibice »Prosvjeta« (Zem-bilj II 119).

2. *napisano pisamce, potvrda*.

3. *papirni omot u kome se u trgovini drži pamuk*: »*ćage pa-muka*« = *omot kupovnog pa-muka*. — »I sa rafe ćage do-bavio« (K. H. I 184).

< tur. *kâğit* (č. *kjağit*) < pers. *kâğaz* (Po Kraelitz-u riječ je kineskog porijekla).

V. *cigar-ćage*, *ćat*.

ćahija (ćaija) *f* (tur.) vrsta čaršij-skog, pekarskog hljeba (slanog kolača) od bijelog brašna. Peče se u obliku kruga sastavljenog od više kockastih komada koji se lako odvajaju, te se i pojedinačno mogu prodavati. Tije-sto se zakuhava s posebnim kvasom (izv. »majom«) koji se pravi od istućenog nohuta. Odo-zgo se maže uljem. — »Kod ku-će mu šargija, / u šargiji ća-hija, / ti si moja Ajnija« (I. Z. III 134).

< tur. *kâhi* (č. *kjahi*).

ćaija, v. *ćahija*

ćaja, ćajo, v. *ćehaja*

Ćamil, Kamil (č. *Kjamil*), hipok.

Ćamo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Kâmil* (č. *Kjamil*) < ar.

Kâmil, lično ime, »Savršeni«.

Camila, hipok. **Ćamka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kâmile* (č. *Kjamil*), lično ime < ar. *kâmilâ* »savršena, potpuna«, prema tome: »Savršena«.

Ćamka, v. *Camila*

Ćamo, v. *Camil*

čâr, gen. *čára* *m* (pers.) *dobitak, zarada* (u trgovini ili pri trampanju). — »Nema čara ni ši-čara, Dok ne dođe Koro iz Mo-stara« (Vuk, Posl. 204).

< tur. *kâr* (č. *kjâr*) »posao, rad; trgovina, zanat; zarada, dobi-tak, korist« < pers. *kâr* »posao, težak rad; zanat«.

V. *čardžija*, *čarenje*, *čariti*, *će-hrana*.

čára, čäre (pogr.), v. *čara*, *čäre*

čárdžija *m* (pers.-tur.) *onaj koji trguje i zarađuje, trgovac*. — »zanatlije i mlade čardžije, / koji boja ni videli nisu« (Vuk, II 305).

< tur. *kârçi*, v. *čâr* + tur. suf. *-ci*.

čárénje *n*, *zarađivanje putem tr-govine, trgovanje*.

Izv. od *čâr* (v.).

čâriti, *čârím, zarađivati putem trgovine, trgovati*. — »Beg Jo-vanbeg bezistane gradi, / On ne gradi da u njima čari, / Već ih gradi, da devojke mami« (Vuk V 266).

Izv. od *čâr* (v.).

čása *f* (pers.) *dublja posuda po-luokruglastog oblika u kojoj se servira žitko jelo, kao čorba, mljeko itd*.

< tur. *kâse* (č. *kjâse*) < pers. *kâse*.

Čāšif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kāšif* (č. Kjāšif), lično ime, < ar. *kāšif* »koji otkriva, razjašnjava tajne i nejasne stvari«.

čāt *m* (pers.) *cigar-papir.*

< tur. *kāḡit* (č. kjāḡit) < pers. *kāḡaz* »papir«, v. čage.

čāta, v. čatib

čatal, v. čatal

čatib, **čatip**, **kātib** (č. kjatib) *hipok. čāta, čāto m* (ar.) *pisar, administrativni službenik, činovnik.* — »Onda hodža dobavi čatibe« (K. H. I 59). — *Od ovog su nastala prezimena Čatić i Čatović.*

< tur. *kātib, kātīp* (č. kjātib, kjātīp) < ar. *kātīb* »pisar«, part. akt. od *kātūbā* ($\sqrt{ktb}$) »pisati«. V. baš-čatib, čatib-baša, čitab, kitabija, kutubhana.

čatib-bāša, čatibaša m (ar.-tur.) *glavni pisar, sekretar.* — »Čatibaše, nosite teftere« (Lord 18).

< tur. *kātīb başı* »glavni pisar«, v. kompon. pod čatib i baš.

Čatić, v. čatib

čatija, v. čatkija, čatija

čātisati, v. čatisati

čatkija (pogr.), v. čatkija

čāto, v. čatib

Čatović, v. čatib

Čāzim, Kāzim (č. Kjāzim) (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kāzim* (č. Kjāzim), lično ime < ar. *kāzīm* »koji srdžbu utoljava, koji ne ispoljava ljutnju«, prema tome: »Staloženi«.

čēbāp, v. čevab

čēbe *n* (tur.) *grubo izrađeni debeli vuneni pokrivač; biljac;*

guber. — »Pa on će be sa dogata snimi« (K. H. II 238).

< tur. *kebe*.

V. čebedžija, Čebedžije.

čēbedžija (Čēbedžija) m (tur.) *zanatlija koji se bavi valjanjem, izradom čebadi; trgovac čebadima.* — »Progovara Savka čebedžina: / Oj, boga vam, age Sarajlije« (Muz. zap. Inst. 3451). < tur. *kebeci*, v. čebe + tur. suf -ci.

Čēbedžije (Čēbedžije) m (tur.) *ime mahale u Sarajevu kraj Višegradske kapije, gdje su nekad čebedžije valjale čebeta.* — »Po ovim obrtnicima, čebedžijama, zovu se dvije sarajevske ulice kraj Višegradske kapije. Na Moščanici kraj te kapije i u Kovačićima bilo je više čebedžijskih stupa. U Kovačićima su se valjala čebeta, što su u zadnje doba tkana u Visokom, a ovdje prodavana.« (Kreš. Vodovodi 192).

< tur. *kebeci*, v. čebedžija.

čēder m (ar.) *briga, tuga, žalost.* < tur. *keder* (č. kjeder), istog značenja kao u nas, < ar. *kā-dār* ($\sqrt{kdr}$) »mutan biti, zamutiti se; zlovoljan biti«.

V. čeder učiniti, čederiti se, ocederiti se, šcederiti se.

čēderiti se, žalostiti se, brigu brinuti.

Izv. od čeder (v.).

čēder učiniti, ozlovoljiti, rastužiti, zabrinuti. — »Na češ cara čeder učiniti, / Bez fermana kavgu zaturiti« (Lord 73).

< čeder (v.).

čēf, v. čEIF

čēfenak, čēpenak -nka m (tur.) *krilo, kanat starinskog dućana koje služi mjesto vrata. Dućan*

čefija

ima dva čefenka: gornji koji se otvara nagore i donji koji se otvara nadolje. Kad je dućan otvoren, gornji č. je prikručen gore o gredu, a donji vodoravno položen i oslonjen na kočice koji su pred dućanom pobodeni u zemlju. Donjim č. se prostor dućana proširi i na njemu se roba izlaže ili tu sjede kupci. Oba č. su drveni i jednake veličine i zatvaraju šupljinu dućana s prednje strane. — »Nakice čošci i čefenci / Sve merdžanom i sitnim biserom« (Petran. 575); »Pruž, Maro, noge niz čefenke, / Da uzimam mjeru po terzijski« (Vuk V 448); »Eno obi side na čefenku« (M. H. III 427); »Na čefenke noge naslonila« (Lord 311); »Kroza te se proci ne mogaše, / od čošaka i od čepenaka« (Vuk I 515).

< tur. *kepenk*.

čefija, v. kefija

čefil -ila, kefil -ila (č. kjefil) m (ar.) *jamac*. — »Budi većil ako posla nemaš, budi čefil ako dužan n'jesi« (Nar. bl. 30).

< tur. *kefil* (č. kjefil) < ar. *kāfil*.

V. čefilema, čefiliti.

čefilëma (zapravo čefillëma) f (ar.) *jamčenje*.

Naša izvedenica od čefil (v.) na način kao što se u turskom jeziku tvori nom. action. sa suf. -me, -ma.

čefiliti (se), jamčiti, obavezivati se. — »Čefile se mlade Sarajlije, / bazerđani jedan za drugoga« (I. Z. I 5).

Izv. od čefil (v.).

čefini, kefini -inā (rijetko se upotrebljava sing. čëfin, këfin) m (ar.), bijelo platno, šifon, u koji se u muslimana zamotava mr-

tvac za sahranu, mrtvačke haljine. — »Hadžinica čefin šije« (GZM 1909. 305).

< tur. vulg. *kefin* (č. kjefin), knjiž. *kefen* < ar. *kāfān*.

čëfš, čëfšiti, v. čëvš, čëvšiti

čëftázeta, čëvtázeta, v. čiftazeta

čehāja (čëāja), hipok. *čāja* m (pers.) 1. pomoćnik, zastupnik vezira, paše, defterdara ili kojeg drugog velikodostojnika u Turskoj Carevini. — »Vezir, koji je pred tri mjeseca došao, opozvan je a da mu nije imenovan zamjenik. Umjesto vezira je ostao čehaja mu Fazlo« (Andrić 49); »i odnijela po pašina blaga, / po pašina, pola čehajina« (Muz. zap. Inst. 2647); »Viđeh čuda prije neviđena, / De čehaja pašinicu kara« (Vuk V 363); »Sedela je Džaverbegovica / dugo mlogo, za devet godina, — / nju mi prosi čaja iz Budima« (Vuk I 628); »A namignu paša na čehaju«, »I čehaju svoga opremiti« (M. H. X 90, III 212); »za njim ide haračlin čehaja«, »onda udri haračlina čaju« (Vuk III 311, 313).

2. *cehmajstor, starješina jednog esnafa*. — »Čehaja je ravnao esnafom« (Kreš. Esnafi 51); »Čehaja je predsjedavao lonđi i vršio razne administrativne poslove« (GZM 1951. 197); »Ranije je na čelu esnafa stajao »ustabaša«, a tek docnije »čehaja«, koji je skoro uvek bio musliman, a bio je posrednik između esnafa i vlasti. Za čehaju se birao najugledniji majstor, i on je prenosio i izdavao razne naredbe ili dozvole u esnafu« (GZM 1956. 143).

3. *seoski starješina, knez*.

5. *čobanski prvak*.

< tur. vulg. *kehaya*, knjiž. *kāhya* < pers. *ketḥudā*, *kedḥudā* < pers. *ked* »kuća« i pers. *ḥudā* »gospodar, vlasnik«.
V. čarši-čehaja.

čehlibār, čehlūbār, v. čilibar

čehrūbār, v. čilibar

čēif, čējif, čējf, čēf, kējf (čēiv)
m (ar.) 1. *dobro raspoloženje, naslada, naslađivanje, uživanje*. — »Sad im neću pomrsiti čēifa« (F. J. II 441); »Kad je tatar čējif napravio« (K. H. I 15); »a u vinu čēif zadobiše« (Vuk III 18); »Kad se ladna napojiše vina, / i junački čēiv zadobiše« (Vuk II 568).

2. *volja, prohtjev, hir*. — »... tričava svota, koju Marko spremi natrag u džep, da plaća čēfove Vitoldove i da povрати čitavu očevinu« (Devajtis 37).

3. *pripito stanje u frazi »u čējfu je«*.

< tur. *keyif* < ar. *kāyf*.
V. čēifli, čēifsuz.

čēifli, čējfli, kējfli, čēfli indecl.
adj. (ar.-tur.) *dobro raspoložen, dobre volje; malo »nakresan«, u pripitom stanju*.

< tur. *keyifli (keyif-li)*, v. čēif + tur. suf. -li.

čēifsuz, čējfsuz, kējfsuz, čēfsuz
adj. (ar.-tur.) 1. *neraspoložen*.
2. *malo bolestan*.

< tur. *keyifsiz (keyif-siz)*, v. čēif + tur. suf. -siz »bez«.

čēiv, v. čēif

čējf, čējif, v. čēif

čējne n pl. **čējneta** (tur.) vilica.
S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »čejne«, pošto je prvi glas nastao od tur. »č« (čit. ě). Međutim, u našem jeziku je uobičajen izgovor

»čejne«, kao što je slučaj sa riječi »čercivo« i »čiriš«.

< tur. *čene* (č. čene) »vilica«.

Čejvān -āna (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Keyvan*, lično ime
< pers. *keywān* »planeta Saturn«, bukv. »onaj koji čuva ili nadzire visoki položaj« (pers. *key* »visoki položaj« i pers. suf. -wān, koji služi za građenje imenica sa značenjem čuvanja ili nadziranja).

čēla, čēlavōst f (tur. i pers.)

1. *kraste po glavi, bolest calvities*.

2. *mjesto na glavi s kojeg je otpala kosa, opadanje i nedostatak kose na glavi, alopecia*.

< tur. *kel*; u pres. *takođe kel*.
V. čelav, čelo, očelaviti.

čēlām, v. kelam

čēlav adj. 1. *oboljele dlake na glavi, krastav od bolesti calvities*. — »Dokopao se kao čelav kape«.

2. *bez kose na glavi, gole glave, »bos po glavi«*.

Izv. od čela (v.).

čēlepīr -īra i čēlepīr -īra m (tur.) *zarada, dobitak na lak način; pljačka*. — »Neko o piru, neko o čēlepiru« (Nar. posl.); »Biće kod njega čara čēlepira« (K. H. I 573).

< tur. *kelepīr*.

V. čēlepiriti, učēlepiriti.

čēlepirīti, zarađivati, dobivati na lak način; pljačkati.

Izv. od čēlepir (v.).

čēlepōš i čēlepōš -ōša m (pers.) *lagana plitka kapa koja se nosi ispod kauka; mala plitka od pamuka pletena kapa*.
< tur. *kellepuş* < pers. *kellepūš (kelle-pūš)*, bukv. »glavopokrivalo« (pers. *kelle* »glava«

čelibār, v. čilibar

Čelić, v. čelo

čelo *m*, onaj koji je čelav. Od ovog je došlo prezime Čelić i Čelović.

Izv. od čelav (v.).

Čelović, v. čelo

Čemāl, v. Kemal

čemāl, kemāl -āla *m* (ar.) 1. savršenost, potpunost; vrhunac moći, slave, bogatstva ili sl.

2. fizička i umna zrelost, doraslost momka ili djevojke. —

»Ja uzrasla na čemāl, djevojka«, »Ja sam mlada na čemāl djevojka, / Ja podrasla u svog roditelja« (M. H. III 354, IV 87).

< tur. kemal < ar. kāmāl.

V. Čemaluša, Kemal.

Čemāluša *f*, ime ulice u Sarajevu koja se danas zove Š. Albaharija. — Ulica je ovako nazvana po Kemaludinu osnivaču džamije, koja se nalazila u istoj ulici. »ne mogu ti Čemalušom proći, / od čošaka i od mušebaka« (Sevd. 185).

< Čemal, v. Kemal.

čemāne, čimāne *n* (pers.) violina. — »I ponesi čemāne, / I se-defli tamburu« (B. V. 1888. 29); »Pogubiše sitna čimaneta« (Vuk, Rječnik).

< tur. keman < pers. kemān

»1. lûk, 2. violina«.

emēne *n* (pers.) nožarska alatka: drveni lûk probušen na krajevima, pomoću koga se čeličnim klinovima prave rupe.

< tur. keman < pers. kemān

»1. lûk (za strijelu); razne alatke koje imaju oblik luka, 2. violina«.

čemer *m* (pers.) 1. prošiveni kožni ili platnjeni uski pojas u kome se nosi zlatni i drugi novac kad se ide na put; paše se ispod odjela. Obično svaki hadžija, prilikom odlaska na Cabu, sveže oko sebe čemer sa zlatnim novcem. — »Evo čemer oko pasa moga« (K. H. I 398): »kod mene su tri čemera blaga, / u svakome po trista dukata« (Vuk II 331); »Na njemu je prečudno od'jelo: / Na njemu su tri čemera zlata, / Na njemu je sablja od megdana« (M. H. II 12).

2. uski ženski ukrasni pojas. — »O Fatimo, moja seko draga, / čemer spaši, mukadem opaši« (M. H. X 86); »al' pošeta gospođa Milica, / lako šeta po carskom divanu, / na njojzi je devet čemera, / ispod grla do devet derdana« (Vuk II 194).

3. svod (u vrata, prozora, mosta i sl.) — »do Sazlije na čemer ćuprije« (Vuk II 259).

< tur. kemer < pers. kemer »1. pojas; 2. zgrada sa prozorima i vratima građenim na svod«.

V. čemerli, čemerlija, čemerkušak, čemer-pavte, ščemereno.

čemer-kušak *m* (pers.-tur.) čemer-pojas, vrsta uskog ženskog ukrasnog pojasa. — »Opasala tri čemer-kušaka« (K. H. II 69).

V. kompon. pod čemer i kušak.

čemerli (pogr. čemerli) indecl. adj. (pers.-tur.) sagrađeno na čemer, na svod, svođen. — »Za mnomo, lipa, niz čemerli kulu« (M. H. III 420); »Ne ču niko u čemerli kuli« (M. H. III 17).

< tur. kemerli (kemer-li), v. čemer + tur. suf. -li.

čemerlija (pogr. čemerlija) *f*
(pers.-tur.) *vrsta sablje koja je kriva, savijena (slična svodu i otuđ ovo ime.* — »Beg mu dade oštru čemerliju« (K. H. I 321); »I o bedri kriva čemerlija« (F. J. I 129); »I pripasa čemerliju krivu« (K. H. I 273).

< čemerli (v.).

čemer-pavte *f* pl. t. (pers.) *pavte sa čemera, sa pojasa.* — »Čemer-pavte na badem kova-te« (Ašikl. 90).

V. kompon. pod čemer i pavte.

čēnār -āra *m* (pers.) 1. *rub, okolica, ivica, kraj, prikrajak; marginalia knjige.* — »Povedi ga drumom i čēnārom, / Zavedi je u goru zelenu« (Vuk VI 8).

2. *kraj, krajina, periferija.* — »A pravi je junak na mejdanu, / da ga nema na ovom čēnāru« (M. H. III 51); »De će stajati straža i soldati, / Da mu kulu na čēnāru brane« (Vuk, Rječnik).

3. *vrsta prostirke: usko čilimće, struka, koja se prostire po krajevima sobe da pokrije praznine koje čilim nije pokrio.* (v. Gl. E. I. 1953/54. s. 230).

4. *vrsta beza, pamučnog platna, koji ima okolicu, odnosno znak na rubovima, te odjeća od tankog beza.* — »U bečara gaće od čēnāra« (Vuk, Rječnik); »I oplećak od čēnāra bilog« (Rj. JAZU); »sa šnje skide svilu i kadivu, / i skide joj koprenu sa glave, / i skide joj derdan ispod grla; / ostavi je u samu čēnāru« (Vuk III 50).

< tur. *kenar* »rub, okolica, ivica; obala; čoš, prikrajak; zagrljaj« < pers. *kenār* »konac, kraj; obala; zagrljaj«.

čēnevīr -īra (pogr. čēnevīr) *m*
(tur.) 1. *konoplja.*

2. *konopac, uže.* — »Ispred njil su čēnevīr pružili, / Konop drže oba kapetana, / Za čēnevīr ate zavedoše« (M. H. IV 147); »pa čēnevīr presječe djevojka. / A kad Muju odrješila ruke« (K. H. II 223); »Svakom dade trijest čēnevīra« (M. H. III 277).

< tur. *kenevir* »konoplja«.

čēnīfa *f* i **kēnef** *m* (ar.) *zahod, nužnik.*

< tur. *kenef, kenif* < ar. *kānīf* »nužnik«, osn. zn. »onaj što je zastrt, zaštićen od pogleda«, < ar. *kānf* ($\sqrt{\text{knf}}$) »zaštititi«.

čēpenak, v. čefenak

čērāmīda, v. čeremit

čērčīvo *n* (čērčīv *m* i čērčēva *f*)
(pers.) *okvir, oplata (napr. za prozor, za ogledalo itd.).* — S obzirom na etimološki postanak trebalo bi pisati »čērčīvo« (čērčīv, čērčēva), pošto je i prvi glas ove riječi nastao od tur. »č« (čit. č). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »čērčīvo«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.

< tur. *çerçive, çerçeve* < pers. *čārčūbe*, bukv. »od četiri štapa, od četiri drveta« (pers. *čār* »četiri« i pers. *čūbe, čūb* »štap, drvo, oklagija«.

čerècē, čerècē *n*, **čerècā** *f* (tur.)
1. *vrsta kabanice, ogrtača.*

2. *vrsta domaćeg pamučnog platna koje je protkano cijelom dužinom osnove svilenim žicama ili pamučnim žicama, ali drukčijim nego li je osnova. Prema vrsti tih protkanih žica i načinu kako su te žice utkane u osnovu, čerècē može biti krupno ili sitno, na čibuke (prugasto) uznođ.*

ćerećeli

< tur. *kereke, kerake* »laki ogrtač od tanke abe koga su ranije nosile hodže; hrka od vunene ili pamučne tkanine koju su nosili hodže i starci.

V. al-ćereće, ćerećeli, ćerećelija.

ćerećeli, indecl. adj. (tur.) od *ćerećeta*. — »po nalunam' čiftijane panule, / a po njima ćerećeli košulja« (I. Z. I 103).

V. ćereće + tur. suf. -li.

ćerećelija f (tur.) košulja skrojena od *ćerećeta*. — »ćerećelija = ženska košulja; prave je od konoplje za svaki dan i od pamuka za praznik (ćerećelije i uzvodlije)« (GZM 1954. 97).

< ćerećeli (v.).

ćeremid, ćerëmit n i **ćeràmida, ćerëmida** f (grč.) polukružni, žljebasti krovni crijep.

< tur. *keremid, keremit* < grč. *cheramis, cheramisos*.

ćerësta f (pers.) 1. drveni građevni materijal, građa.

2. materijal, pribor, građa uopšte, što služi za pravljenje ili spravljanje 'nečega (napr. za pravljenje obuće, za spravljanje jela itd.).

< tur. *kereste*, sa značenjem kao gore pod 1. i 2. < pers. *kerāste* »drvena građa«.

V. ćerestedžija.

ćerestëdžija m (pers.-tur.) trgovac drvenim građevnim materijalom.

< tur. *keresteci* (*kereste-ci*), v. ćerësta + tur. suf. -ci.

ćerëviz, ćerëviz m (ar.) peršun, celer.

< tur. *kereviz* < ar. *kārāfs*.

ćerhana (ćëhrana) 1. zanatlijska radionica, osobito mutapčijska radionica; tvornica. — »... ređe u radionici -ćerhani. Čerhana je opšti naziv i sre-

će se skoro u svim krajevima gde se govori o mutapčijama« (GZM 1957. 51).

2. javna kuća, kuća u kojoj se provodi blud.

< tur. *kerhane* < pers. *kārḥāne* (*kār-ḥāne*) »kuća rada, radionica, tvornica«, v. kompon. pod *čar* i *hane*.

Čërim i Čërim (ar.) musl. muško ime. — Od ovog su nastala prezimena: Čërimović i Čërimagić.

< ar. *Kārim*, lično ime, »Plemeniti, Veledušni«.

Čërima (ar.) musl. žensko ime.

< ar. *Kārimā*, lično ime, »Plemenita, Veledušna«.

Čërimagić, v. Čërim

Čërimović, v. Čërim

čërkezi (pogr. *čërkezi*) m pl. t. (pers.) široki krajevi rukava u jedne vrste starinskih košulja, anterija (ovako nazvani zato što liče krilima jastrijeba).

< tur. *kerges* < pers. *kerges* »veliki jastrijež«.

čërota, v. čorota

čërpič m (tur.) nepečena, na suncu sušena cigla.

< tur. *kerpiç*.

čërt m (tur.) urez, usjek na gredi.

< tur. *kertik* »urez, usjek«.

V. čertovi, učertiti grede.

čërtovi m (tur.) urezani i ukršteni krajevi greda na uglovima zgrada sagrađenih od brvana.

< čert (v.).

čërviš, v. červiš

čësa, v. kesa

čësatluk i čësatluk m (ar.-tur.) privredna kriza, slab promet, zastoje u trgovini i zaposlenju. — »Kad je čësatluk, čuvaj robu, kad je ališveriš, čuvaj mušteriju« (Kreš. Čizm. obrt 87);

»Nastade veliki čest aluk i neimaština...« (Zembilj III 18).
 < tur. *kesatlık* (*kesat-lik*) < ar. *kāsād* »kriza u trgovini i prometu« + tur. suf. -lik.

česedžija, kēsędžija *m* (tur.) *hajduk, džepokradica*. (V. *drukčije* značenje pod *kēsędžija*).

< tur. *kesici*, skraćeno od tur. *yankesici* (*yan-kesici*) »džepokradica, lopov koji krade iz džepova novčanike, satove i dr.«
 < tur. *yan* »strana, bok, kraj« i tur. *kesici*, nom. ag. od *kesmek* »sjeći, rezati«.
 V. *česer*, *česim*, *českin*, *česma*, *česmeci*, *česmetaš*.

česer, kēser *m* (tur.) 1. *vrsta čekića koji ima s jedne strane oštricu i može se s njim sjeći, tesati*.

2. *tesarska sjekira*.

< tur. *keser*, part. imperf. (imperf. 3 lice sing.) od *kesmek* »sjeći«.

česer *m* (ar.) *otpadak, troha*. — »Šeta onolika basma od bajraka što ode u česer« (Zembilj II 27).

< tur. *kesir* »razbijen, iskomadan, pokvaren; razlomak« < ar. *kāsir* (√ *ksr*) »razbiti, slomiti, zdrobiti« (Mišljenja sam da nije u pravu P. Skok, kad ovu riječ dovodi u vezu sa tur. gl. *kesmek* i kad veli da etimološki ide zajedno sa »*kēsędžija*« itd.).

česim, v. *kesim*

česimača, v. *kesimača*

českin adj. (tur.) *oštar; ljut; žestok*.

< tur. *keskin* »oštar, šiljast, žestok, jak« itd. < tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.
 V. *česma*, *česmati*, *česmeci*, *česmeta*, *kesmetaš*.

česma *f* (tur.) 1. *sjeća, sijećenje; isječak*.

2. *šupljika*.

3. *bušeni vez na rukavima od košulje*.

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmati, praviti česme, šupljikati.
 Izv. od *česma* (v.).

česmeci, -*mēkā*, *m* pl. t. (tur.) *izdrobljeno klasje žita (pšenice, ječma ili raži) pomiješano sa izdrobljenom slamom, koje ostane iza vršidbe kao otpadak*.
 < tur. *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmeta, gen. *česmētā* *f* (tur.) *komadi gajtana našiveni na leđima i ispod pazuha odjeće kao ukras*. — »Na leđima (džoke) i ispod pazuha vrlo bogato je ukrašena »česmetima«, i to pravim i krivim. Ona koja su na leđima uzduž zovu se »*ra-v-na česmeta*«, a ona popreko ispod pazuha zovu se i »*prijeka česmeta*« (GZM 1956 159).

< tur. *kesme*, nom. action. i part. od *kesmek* »sjeći, odsjeći, posjeći« itd.

česmetaš, v. *kesmetaš*

čēš, v. *čevš*

čēške, čēškeek, v. *keške*

četen, kēten *m* (ar.) *lan*. — »Od četena gaće i košulju« (K. H. I 68).

< tur. *keten* < ar. *kättān*.

V. *četen-hälva*.

četen-hälva, četen-hälva, četénija *f* (ar.) *vrsta halve: končana halva koja se pravi zimi od uvarenog šećera i bijelog brašna. Uvareni šećer se razvlači u brašnu tako dugo, dok se ne pretvori u tanke konce (kao odst-*

četénija

pani lan). *Pravi se samo na hladnom vremenu, jer se inače uvareni šećer ne bi mogao tako razvlačiti.*

< tur. *keten halva* i tur. *keten*. Za prvo v. kompon. pod četen i halva. a 'ža drugo v. četen + ar.-pers. adj. suf. -i (*iyy*).

četénija, v. četen-halva

čëvāb -āba, **čëvāp** -āpa, **čëbāp** -āpa *m* (ar.) *vrsta jela: vareno meso na komade isječeno sa dosta umaka.* — »Za spremanje baš ne pita, / voli čë v a p i simita« (Bilten I 118).

< tur. *kebap* < ar. *kābāb*.

V. čëvapčici, čëvapčija, šišćevab, tasćevab.

čëvāpčici (sing. **čëvāpčic**) *isjecano (ili samljeveno) i na komadiće svaljano meso koje se peče na roštilju.*

< čëvab (v.).

čëvāpčija, **čëvābdžija**, **čëbāpčija** *m* (ar.-tur.) *onaj koji peče i prodaje čëvapčice.*

< tur. *kebapçı* (*kebap-çı*), v. čëvap + tur. suf. -çı.

čëvrma (pogr.), v. čëvrma

čëvš, **čëfš** (**čëš**) *m* (ar.) 1. *istraga, komisijski pregled na licu mjesta, uvidaj.* — »Đe je leš, tu je i čë v š« (Nar. bl. 50).

2. *procjena ili ustanovljenje poljske štete.*

< tur. *keşif* < ar. *kāşf* (putem metateze).

čëvšiti, **čëfšiti**, 1. *voditi istragu, vršiti uvidaj.*

2. *vršiti procjenu poljske štete.*

Izv. od čëvš (v.).

čëzāp -āpa, **čëzāb** -āba *m* (pers.) *azotna kiselina, vodeni rastvor azotne kiseline.* — »... mjesto carske votke nategao je iz poluoke čë z a p: vatreni mlaz

mu je prišio donju usnu za bradu« (Solohov I 166).

< tur. *kezzap* < pers. *tizāb* (*tiz-āb*), pers. *tiz* »oštar« i pers. *āb* »voda«, bukv. »oštra voda«.

čibār, **kibār** -āra i **čibār**, **kibār** -āra *adj.* (ar.) *ponosit, dostojanstven, elegantan, lijep, ukusan, dopadljiv, probran.* — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara« (I. Z. III 84); »Sve čibār peškiri, a nisu te stali ni deset groša« (Zembilj II 10).

< tur. *kibar* »velik, oštrouman, dostojanstven, ugledan, plemeniti, ohol« itd. < ar. pl. *kibār* sing. *kābīr* »velik, moćan, ugledan; star; prvak«.

V. čibarast, čibarli, čibarniji.

čibārast *adj.* *dopadljiv, lijepa izgleda, ugodne vanjštine.*

Izv. od čibar (v.).

čibārli, **kibārli** *indecl. adj.* i *adv.* (ar.-tur.) 1. *ponosit, dostojanstven, elegantan.* — »kibarli ga i rodila majka« (I. Z. III 84). 2. *kao adv.* »ponosito, dostojanstveno, elegantno. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga kibara, / kibarli se nosi i ponosi, / kibarli mi hodi i govori« (I. Z. III 84).

< tur. *kibarlı* (*kibar-lı*) v. čibar + tur. suf. -li.

čibārniji, **nājčibārniji**, *komparativ i superlativ od čibar.* — »Od sviju slataka, što ih naše domaćice kuvaju, »ružica« je najčibarnije slatko« (Zembilj III 129).

Izv. od čibar (v.).

čibra, v. čibrit

čibret, v. čibrit

čibrit, **čibret**, **kibrit** *m* i **čibra** *f* (ar.) *šibica, žigica, sumporača.* —

»Spušta njemu ćibru i svi-
jeću« (F. J. II 287).

< tur. kibrit < ar. kibrīt »sum-
por«.

ćibur, kibur *m* (ar.) *oholost, na-
dutost, samodopadljivost, gor-
dost.*

< tur. kibir < ar. kibr.
V. ćiburli.

ćibūrli, kibūrli indecl. adj. (ar.-
-tur.) *ohol, nadut, gord.*

< tur. kibirli (kibir-li), v. ćibur
+ tur. suf. -li.

ćifta *m*, *trgovčić, škrtac, filistar.*
Izv. od Ćifut (v.).

ćiftázeta, v. Ćiftazeta

ćiftijáne (pogr.), v. Ćiftijane

ćil *m* (pers.) *lončarska zemlja,
ilovača.* — »Lončarsku zemlju
zovu »ćil« i kopaju je u
Omanskoj na državnom ima-
nju« (GZM 1956. 119).

< tur. kil < pers. gil, istog
značenja u oba jezika kao i u
nas.

ćila *f* (ar.) *torbica u kojoj se nosi
barut.* — »Fišekluci se zvalu
manje kožne torbice u kojima
su se nosili naboji fišeci, a ći-
la je manja torbica u kojoj se
nosi barut« (Kreš. Esnafi 127).
< tur. kile »mjera« < ar. kīlā
»mjera«.

V. kantárćila.

ćiler -a, kiler -a, kiljēr -éra *m*
(lat.) *spremnica za hranu, soba
za ostavu; sobica, vajat.* — »ta
je raja gradovima glava, / te je
ćiler bijelu Mostaru« (Vuk
IV 397).

< tur. kiler, kilar (u pers. ki-
lār) < lat. cella, cellarium.

**ćilibār, ċehrubār, ċehlibār, ċeh-
lūbār -ára** (ćilimbār) *m* (pers.)
jantar. — »Iznese mu kavu i
rakiju, / I dugačka ćilimar-
ćibuka« (Vuk VI 242).

< tur. kehruba, kehlībar <
pers. kehrubā, kāhrubā (kāh-
-rubā) bukv. »onaj koji privlači
slamu, slamku« (pers. kāh, keh
»slama, slamka« i pers. rubā,
prez. osn. od rubūden »vući,
tegliti, grabiti« (ć. je ovakvo
ime dobio zbog svog elektrici-
teta i svojstva da izvjesne ma-
terije privlači poput magneta).

ćilim, kilim *m* (pers.) *prostirač
izatkan od vune na stanu, tepih.*
— »Moja mati ćilim tka, /
hoće mene da uda« (Bilten I 58).
< tur. kilim < pers. kilīm.

ćilimbār, v. ćilibar

ćilit, kilit *m* (grč.) *katanac, lokot.*
— »U nevolju, u moju udaju, /
Na vrata mi kilit navalio«
(M. H. III 119).

< tur. kilit »brava« < pers.
kilīd »ključ« < grč. chleīdī,
chleīdōs »ključ«.

V. ćilitlema, ćilitli, šćilititi.

ćilitlēma *f* (grč.-tur.) *vrsta bolesti
u novorođenčadi: kočenje vili-
ca, usljed čega dijete ne može
da doji. Obično se radi o teta-
nusnom oboljenju.*

< tur. kilitleme, bukv. »zaka-
tančenje«, nom. action. od kilit-
lemek »zakatančiti, zaklopiti,
zabraviti«.

ćilitli, kilitli indecl. adj. (grč.-tur.)
*zabavljen, zaključan s katan-
cem.* — »I pedeset ćilitli du-
ćana« (K. H. I 550).

< tur. kilitli (kilit-li), v. ćilit +
tur. suf. -li.

ćimáne, v. ćemane

ćimbilir! kimbilir! interj. (tur.)
ko zna!

< tur. kim bilir »ko zna«, tur.
kim »ko« i tur. bilir, imperf. 3.
lice sing. od bilmek »znati«.

ćimen, v. ćemen

ćimlija

ćimlija, ċimlija, v. ċimelijsa

ćiridžija, v. kiridžija

ćirija, v. kirija

ćiriš -a i **ćiriš** -iša *m* (tur.) *skrob, štirka, obučarski ljepak. S obzirom na etimološki postanak, trebalo bi pisati »ćiriš«, pošto je prvi glas ove riječi nastao od tur. »ç« (čit. ċ). Međutim, u našem jeziku je općenito uobičajen izgovor i pisanje »ćiriš«, pa je tako ova riječ uvrštena i u naš službeni Pravopisni rječnik.*
< tur. çiriş (ċ. ċiriš) »obučarski ljepak«.

ćirišli, indecl. adj. (tur.) *štirkan, uštirkan (platno).*

< tur. çirišli (çiriç-li), v. ċiriš + tur. suf. -li.

ćirmánija *f* (pers.) *sablja persijske izrade, nazvana po gradu Ćirmanu (Kirmanu) u Persiji.*

< tur. kermāni < pers. kermāni < Kermān, grad u južnom Iranu (Persiji), u kome se izrađivalo oružje, + ar.-pers. adj. suf. -ī (iyy).

ćispet, **ćisvet**, **kisvet** *m* (ar.) *odjeća, odijelo, haljinka; gizda.*

< tur. kispet, kisve < ar. kiswā »odijelo«.

V. ċispetli.

ćispetli indecl. adj. (ar.-tur.) *lije-po obučen.*

< tur. kispetli (kispet-li), v. ċispet + tur. suf. -li.

ćitāb -āba, **ćitāp** -āpa, **kitāb** -āba *m* (ar.) *knjiga; zakon; knjiga koja sadrži vjerska učenja i propise, kur'an, biblija. — »Ćitab tahta ne da ostaviti« (M. H. III 7); »Da zna kadija šta je rakija, on bi mjesto ċitapa držao bardak pod glavom« (Vuk, Posl. 49); »de idahu mlade iz*

džamijske, / a ċitape nose pod pazuhom« (Vuk III 416)

< tur. kitab, kitap < ar. kitāb »knjiga«.

V. ċitabija, ċitaplija, ċitapten.

ćitābija, **kitābija** *m* (ar.) *sljedbenik jedne od nebeskih knjiga: kur'ana, evanđelja ili tóre, pripadnik monoteističke vjere: musliman, kršćanin, hrišćanin, jevrejin.*

< tur. kitabi < ar. kitābī, kitābiyy, v. ċitab + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ćitābija *f* (ar.) *vrsta šarene prugaste tkanine, kumaša, aladža, koja se uvozila sa Istoka, a prodavala se složena u papiru, koji se preklapao kao knjiga (ċitab), od čega je i dobila ovakvo ime. Tako se nazivala i anterija skrojena od ove tkanine.*

< tur. kitabi < ar. kitābī, kitābiyy, v. ċitab + ar. adj. suf. -ī, -iyy.

ćitāplija *m* (ar.-tur.) *onaj koji vjeruje u ċitab, kur'an. — »Devet bega od devet gradova, / I ċetiri Usum-begovića, / I ostale ċitaplije Turke« (Vuk VIII 126).*

< tur. kitaph, od kitap (v. ċitab) + tur. suf. -li.

ćitāpten, **kitāpten** *adv.* (ar.-tur.) *po ċitabu, iz ċitaba, kako knjiga kaže. — U ob. gov.: »To ti je ċitapten tako«.*

< tur. kitaptan (kitab-dan) < ar. kitāb, v. ċitab i tur. postpoz. dan, den »od, iz«.

ćitir, **kitir** *m* (tur.) *kukuruz u zrnu koji se, pržeći na plamenu, rascvjeta, ispuca.*

< tur. kitir.

ćiviluk (pogr.), v. čiviluk

ćojlija, **køjlija** i **ćójlija**, **kójlija** *m* (pers.-tur.) *seljak.*

< tur. *köylü* (*köy-lü*) < pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lū* (*-li*).
V. čojluk.

čojluk m (pers.-tur.) 1. *selo, selište*.

2. *kmetsko selište, selo ili zase-lak, na kome aga ili beg ima svoju kulu ili čardak*. — »I vi znate, moji Kanižani, / Da sam imo na čojluku kulu, / Na čojluku, na čitluku svome« (M. H. IV 478); »Kad pogleda gospa Fazlagina / Do čojluka poviše Ribnika, / Biloj kuli brata Halil-age« (M. H. IV 184).
< tur. *köylük* (*köy-lük*),
< pers. *kūy* »selo« + tur. suf. *-lük* (*-lik*).

čok m (tur.) 1. *korijen*.

2. *porijeklo, loza, starina, predak od koga neka porodica potječe*. — »Od tebe ne ostalo traga, čok ti se iskop'o!« (klevta).
< tur. *kök*.
V. čoksuz.

čokān, čokānj, v. čokanj

čöksuz m (tur.) *onaj koji nema porodice; onaj koji je iz porodice koja nema svoje tradicije* »nikogović«, »repa bez korijena«.

< tur. *köksüz* (*kök-süz*), bukv. »bez korijena«; tur. *kök* »korijen« + tur. postpoz. *-süz, -siz* »bez«.

čölē -eta n (pers.-tur.) *vrsta dječje igre: dječak zavezanih očiju hvata djecu koja učestvuju u igri; isto što i čorabāka (v.)*.

< tur. *körebe*, istog značenja; tur. *kör*, v. čor + tur. *ebe* »u igri dječak zavezanih očiju«, osn. zn.: »babica«.

čöpav, v. čopav

čopek, kopek (pogr. **čopek**) *m* (tur.) *pās*. — »Star je čovjek,

čopeće budalasti! Treba ga u ruku poljubiti« (Čolak. 34); »Čopek i ešek jedan!« (Zem-bilj III 43).

< tur. *köpek*.

V. čopekluk.

čopekluk, kopèkluk m (tur.) *pas-jaluk, obijest*. — »Od harluka i od čopekluka« (F. J. I 260).
< tur. *köpeklik* (*köpek-lik*), v. čopek + tur. suf. *-lik*.

čör indecl. adj. (pers.) 1. *slijep (u oba oka)*.

2. *čorav (slijep u jedno oko), jednook*. — »Čor-Spasuju po Tršića daju, / Čor se meće, ni gledati neće« (Vuk, Rječnik); »Čor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši, dok doratu grive otpadoše« (Vuk, Posl. 324).

< tur. *kör* »slijep, čorav«
< pers. *kūr* »slijep, čorav«.

V. čora, čorabaka, čorak, čorav, čoraviti, čorbadža, čorbalta, čorbudžak, čorčutuk, čorfišek, čorlaisati, čorlučiti, čorluk, čornimet, čoro, čorparaz, čorsokak, očoriti, očoraviti, začoriti, čole.

čóra i čöra f (pers.) *čorava kobila*.

< čor (v.).

čorabāka f, dječja igra: jedan dječak povezanih očiju hvata ostale.

Naša kovanica od čor (v.) i naše riječi bāka.

V. čole.

čorak -rka i čorac -rča m, metak bez pravog naboja, manevarski metak. — »... počev od aviona i tenkova, sve do revolvera koji su, kao i puške, bili napunjeni

»čorcima«, kako se popularno zove manevarska municija« (»Politika« od 24. XI 1961 — »Utisci s vojne vježbe«).

Izv. od čor (v.).

čorav adj., 1. *slijep u jedno oko; bez jednog oka*. — »De je svak

ćoraviti

ćorav, i ti naškilji na jedno oko« (Nar. bl. 52).

2. *slijep u oba oka; slijep u prenesenom smislu.* — »Među ćoravima, ko ima i jedno oko dobro je« (Nar. bl. 97); »I ćorava koka nađe zrno« (Vuk, Posl. 106); »Kod vašega ćorava posla« (K. H. I 436).

Izv. od ćor (v.).

ćoraviti, slijepiti.

Izv. od ćor (v.).

ćorbadža i ćorbadža f (pers.) *okno, badža na daščanom kućnom krovu koja se ne otvara i ne zatvara kao obične badže, nego je nepokretna i ima samo mali otvor, ćorava badža.*

< tur. *kör baca*, v. kompon. pod ćor i badža.

ćorbalta i ćorbālta f (pers.-tur.) *tupa sjekirica.*

< tur. *kör balta*, bukv. »slijepa sjekira«, v. kompon. pod ćor i balta.

ćorbudžak -aka i ćorbudžak -aka m (pers.-tur.) 1. *mračni ugao.*

2. *fig. kritično stanje.*

< tur. *kör bucak*, bukv. »slijepi ugao«, v. kompon. pod ćor i budžak.

ćorčutuk i ćorčutuk indecl. adj. (pers.-tur.) *sasvim pijan, pijan kao sjekira.*

< tur. *körkütük (kör-kütük)* »sasvim pijan«, bukv. »ćorava klada«, v. kompon. pod ćor i čutuk.

ćorđa, đorđa f (pres.) *sablja.* — »A sijnu mu ćorđa u desnici« (M. H. III 222); »pa će mi te, bosioče, mlada potrgati, / oštrom đorđom, bosioče, po b'jelu kor'jenu« (Vuk I 7); »O bedri mu ona oštra đorđa« (Vuk, Rječnik).

< tur. *görda* »vrsta sablje« i *kürde* »veliki krivi nož, oštar s

obadvije strane« < pers. *kārd* »nož, veliki nož«.

ćordisati, v. đordisati

Ćorfez m (grč.) *otok Krk.* — »Od Ćorfeza preko sinjeg mora« (M. H. III 322).

< tur. *Körfez* »otok Krk«

< grč. *chólpos*.

V. *ćorfez*.

ćorfez m (grč.) *morski zaljev.*

< tur. *körfez* »morski zaljev«

< grč. *chólpos*.

ćorfišek m (pers.-tur.) *metak bez naboja, bez zrna, ćorak.*

< tur. *kör fišek* »slijepi fišek«, v. kompon. pod ćor i fišek.

Ćorić, v. ćoro

ćorlâisati -išëm, *udariti na nešto ne pazeći kuda se ide (ne gledajući preda se), ili idući po mraku.*

< tur. *körlemek*.

ćorlučiti, prkositi, raditi uz inat.

Izv. od ćorluk (v.).

ćorluk m (pers.-tur.) *prkos, inat, tvrdoglavost.*

< tur. *körlük (kör-lük)* »slijepilo, zaslijepljenost«, v. ćor + tur. suf. -lük (-lik).

V. *ušćorluk*.

ćornimet m (pers.-ar.) *onaj koji zaboravlja na učinjeno mu dobro, neblagodaran čovjek.*

Naša kovanica od ćor (v.) i nimet (v.) po uzoru na tur. složenicu *küfran-i nimet*, v. *ćufrani-nimet*.

ćoro m (pers.) *onaj koji je ćorav u jedno oko ili slijep u oba oka, slijepac.* — *Od ovog su nastala prezimena Ćorić i Ćorović.*

Izv. od ćor (v.).

Ćorović, v. ćoro

ćorota, ćerota (ngrč.) 1. *kašika pomoću koje se oblače cipele ili kaljače.*

3. fakin, pokvarenjak.

< tur. *kerata* »1. svodnik, kurvar. 2. kašika od roga ili metala za lakše oblačenje cipela«
< ngrč. *kéras* »rog«.

čorpázār -ára m (pers.) *pazar, ku-poprodaža ućoravo.*

< tur. *kör pazar*, v. kompon. pod čor i pazar.

čorsókāk -áka m (pers.-ar.) 1. *slijepa ulica, sokak bez izlaza na drugu stranu.*

2. *fig. bezizlazno stanje, kritično stanje.*

< tur. *kör sokak*, v. kompon. pod čor i sokak.

čósati, ašikovati, razgovarati, šaliti se, nadmudrivati se. — »D'jete ludo čósati ne zna-de« (I. Z. Herceg. 56); »Čósa-jući i tamburajući« (K. H. I 156).

Izv. od čoso (v.) »mudar čovjek, lukavac«.

čóso, čósa m (pers.) 1. *muškarac rijetke brade i brkova, ili u koga ne rastu brada i brkovi, abarbis.* — »Sve će biti do u čóse brada« (Vuk, Posl. 281); »Što čósa sto groša, čós-baša tri groša« (Vuk, Posl. 295).

2. *mudar čovjek, lukavac.* — »Ne da čóso Bosne« (Vuk, Posl. 198).

< tur. *köse* »muškarac bez brade i brkova« < pers. *kūše*.

čóša, v. čóše

čóšak -ška, pl. čóškovi i čóšci, te čóšak -ška, p. čóškovi (čóšk) m (pers.) 1. *ugao, kut.*

2. *velika vidna soba (sa mnogo prozora) na spratu sa isturenim spoljnim zidovima kao u balkona; takva soba na uglu i bez isturenih zidova; balkon, doksat.* — »Rastavio čóške na sokake« (K. H. II 23); »Iz nje

čóšci na četiri strane« (K. H. I 268).

3. *čardak, vila, paviljon.* — »Bolja je u kolibi pjevati, nego u čóšku plakati« (Nar. bl. 27), »Do čóšaka cara čestitoga« (M. H. III 24).

< tur. *kóšk* »čardak, kula, ljetnikovac; vila; prostrana soba na spratu koja ima pogled na sve strane« < pers. *kūšk*.

V. čóškast.

čóše n i čóša f (pers.) *ugao, kut, budžak.* — »Tri čóšeta na tle posrnula« (K. H. I 67); »Odbi begu čóšu od konaka, / Sva mu s' čóša do zemlje sasula« (M. H. IV 202).

< tur. *kóše* < pers. *kūše, gūše* »ugao, budžak«.

V. čóšeli.

čóšeli indecl. adj. (pers.-tur.) na čóšeta, uglast.

< tur. *kóšeli*, v. čóše + tur. suf. -li.

čóškast adj., uglast, na čóškove.

Izv. od čóšak, čóšk (v.).

čótek, v. čútek

čótiya m (tur.) *nevaljalac, izrod, nečovjek.* — »Ta čótiyo, Kurtagić Alaga! / Što mi fališ Liku Kapetana« (M. H. III 195).

< tur. *kötü* »ružan, nevaljao«.

V. čótiluk.

čótiluk m (tur.) *nečovječnost, bezobraznost.*

< tur. *kötülük* (*kötü-lük*), v. čótiya + tur. suf. -lük (-lik).

čufári, kufári pl. m (ar.) 1. *nevjernici, bezvjernici.*

2. *nemuslimani.*

< tur. *küffar* < ar. *kuffār*, pl. od *kāfir*, v. čafir.

čufráni-nímet, kufráni-nímet m (ar.) *onaj koji je nezahvalan, koji zaboravlja ili ne priznaje učinjeno mu dobro.*

čuftázeta

< tur. *küfran-i nimet*, pers. izft. od ar. *kufrān* »pokrivanje, zatajivanje« i ar. *nīmā*, v. *nimet*.

čuftázeta, v. čiftazeta

čufte -eta i **čuftěta** -tětā (pers.) vrsta jela: kolačići od mesa sa sokom.

< tur. *köfte* < pers. *kūfte*
< pers. *kūften* »istuci, satrti, smrvti«.

čufter m (tur.) vrsta slatkog jela koje se pravi od groždanog mošta. — »... pravi se od šire (mošt) od grožđa prokuhane sa nišestom, zatim se izlije u tep-siju i pošto se izreže, ostavi se da se osuši. To je zapravo jedna vrsta slatkiša, koji se pravio i kod nas u Hercegovini« (GZM 1954. 193).

< tur. *köfter* »gusti bestilj od groždane šire (mošta) i nišeste koji se može rezati i u komadi-ma sušiti«.

čufur, küfur m (ar.) 1. bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga.

2. napuštanje vjere islama.

< tur. *küfür* < ar. *kufr* ($\sqrt{kfr}$) »nevjerovanje, nevjerstvo«.

čufur-besjeda, küfur, besjeda, f, griješna, teška izreka, besjeda, koja vodi u bezvjerstvo, kojom se postaje bezvjerac.
Izv. od čufur (v.).

čufürluk, küfürluk m (ar.-tur.) 1. bezvjerstvo; nevjerovanje u jednog Boga.

2. djelo koje znači napuštanje vjere islama.

< tur. *küfürlük* (*küfür-lük*), v. čufur + tur. suf. -lük (-lik).

čuhějlān -āna (čulějhān, čulěj-hān) m (ar.) konj arapske pasmine. — »Pojahaše konje čuhějlane« (K. H. I 21); »I za-

jagmit konja čuljejhana« (Lord 98).

< tur. *küheylān* »konj arapske pasmine« < ar. *kuhāyli*, što u narodnom dijalektu u Siriji znači: »konj plemenite rase«. Oblik *kuhāyli* je iskrivljeni plural od ar. *kuhāyl* »srmelijast, boje kao srebrnasta surma«.

čükurt, čürkut m (pers.) sumpor.

< tur. *kükürt* < pers. *gügird*.

čül m (tur.) pepeo, lug.

< tur. *kül*.

V. čulbastija, čunleisati.

čülāh -āha m (pers.) kapa od valjane vune, obično bijela; narodna kapa u Arbanasa. — »I na glavi dugoga čulaha« (K. H. I 51).

< tur. *külāh* (č. *kjulāh*) < pers. *kulāh*.

V. čulahčija.

čulāhčija m (pers.-tur.) zanatlija koji izrađuje čulahe; trgovac koji prodaje čulahe.

< tur. *külāhçı* (*külāh-çı*), v. čulah + tur. suf. -či.

čulānija, v. čulhanija

čulbāstija, v. čulbastija

čülče n (tur.) istopina od neke rude.

< tur. *külçe* »istopina od neke rude; komad rudače«.

čuldětlji dova, v. čulbek-dova.

čulějhān, čulějkhān, v. čuhejlan

čülhan m čulhana f (pers.) prostorija ispod hamam (banje) gdje se loži radi zagrijavanja hamama, ložionica.

< tur. *külhan* < pers. *gulhan, gulhān*.

V. Čulhan, čulhandžija, čulhānija.

Čulhan m (pers.) ulica između Bašcaršije i Sarača u Sarajevu

u kojoj se nalazila ložionica Firuzbegove banje.

< pers. gulhan, v. čulhan.

čulhana, v. čulhan

čulhândžija *m* (pers.-tur.) ložać u hamamu (banji).

< tur. külhancı (külhan-cı) v. čulhan + tur. suf. -ci.

čulhánija, **čulánija**, **čulànija** *m* (pers.) mahnitov; besprizorni, uličnjak, skitnica.

< tur. külhani < pers. gulhani »skitnica, besprizorni« < pers. gulhan »ložionica banje« + ar.-pers. adj. -i.

čulum *m* (pers.) topuz, buzdovan.

— »Sva Krajina na Hilila viče, / a Halilu ni u čulum nema« (Nar. bl. 162).

< tur. küllük < pers. kulunk »krampa za kopanje kamena; željezna čuskijska«.
V. čulúmak.

čulúmak -mka *m* (pers.) 1. mali topuz, mali buzdovan.

2. čvornata toljaga, tokmak, sličan malom topuzu. — »raskivati čelične direke, / a od njih će graditi čulumke, / čulumcima biće sirotinju« (Vuk II 200).

Izv. od čulum (v.).

čüma *f* (tur.) čuperak, kitica.

< tur. küme »hrpa«.

čümez *m* (tur.) 1. kokošinjac.

2. fig. mala neuredna kuća, koliba, udžerica.

< tur. kümes.

čumur *m* (tur.) ugalj (drveni i kameni).

< tur. kömür (č. kjomur) »ugalj, drveni i kameni«.

V. čumurana, čumurdžija, Čumuriya.

čumuràna, **čumurhàna** *f* (tur.-pers.) jama ili primitivna peć

u kojoj se palenjem drveta dobija drveni ugalj.

< tur. kömürhane (kömür-hane), v. kompon. pod čumur i hane.

čümürdžija *m* (tur.) onaj koji se bavi proizvodnjom i prodajom drvenog ugljena; ugljar.

< tur. kömürcü (kömür-cü), v. čumur + tur. suf. -cü (-ci).

čumurhàna, v. čumurana

Čumúrija *f* (tur.-ar.) most na Miljacki u Sarajevu u blizini Atmejdana i ulica koja vodi od tog mosta do hotela »Central« (današnja ulica Zrinskog). Prema opisivaču sarajevskih kulturnih spomenika Sejh Sejfidinu Kemuri i storičaru akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj je most dobio ovakvo ime stoga što su u staro vrijeme na ovom mjestu bacali u Miljacku zanatlije (osobito sabljari čije su radnje bile u blizini) i trgovci prašinu, garu od čumura.

< tur. Kömüri < tur. kömür (v. čumur) + ar.-pers. adj. suf. -i, tj. »Čumurski (most)«.

čúnak -nka i **čúnak** -nka *m* (pers.) 1. vodovodna cijev.

2. maleno izdubeno korito u kojem se nalazi namotana cijev, koje se prilikom tkanja na stannu probacuje kroz uvodne niti s jednog kraja na drugi.

< tur. künk »vodovodna cijev« < pers. gunk.
V. čunče.

čúnče *n* (tur.-pers.) deminutiv od čúnak (v.). — »Gega je od bukovog drveta i ima »iglu« i »čunče« od drenovog ili bukovog drveta« (GZM 1957 52). < tur. künkçe »mali čúnak«, v. čúnak + pers. suf. za tvorbu deminutiva -ce.

čunlëisati

čunlëisati -išëm, olužiti. Prilikom varenja pekmeza od grožđa potopi se u posebnoj posudi malo luga od sagorjelog drveta i ta se procijedena lužna voda vari zajedno sa moštom. Kad se sa lijeva ta lužnica u mast, veli se da se pekmez čunlëisi ili čunlëisava.

< tur. küllemek »olužiti« < tur. kül »lug, pepeo«.

čüp m (ar.) zemljani duboki sud koji ima dvije ručke sa strane. Dno mu je usko, a onda se širi do polovine visine, pa se suzuje gore prema otvoru; veliki zemljani lonac. — »Nije ovo bojadžijski čup« (Nar. bl. 125); »Svi naši lončari veliki lonac zovu čup« (GZM 1957 41).

< tur. küp (č. kjup) < ar. kūb.

čüprija f (grč.) 1. most. — »Gradi meni veliku čupriju« (M. H. III 97); »Neće Vuče na most na čupriju, / No načera do- ra na Bojanu« (Vuk VII 209).

2. prečke na kutijama u kafenog mlina. — »Donja čuprija« drži gvozdene dijelove mlina da ne propadnu u donju kutiju mlina, a gornja ima funkciju da održava ravnomjeran okretaj muškog »kamena« (tokmaka)« (GZM 1957 84).

< tur. köprü (č. kjopru) < grč. géphura.

V. Čuprija, Čuprili.

Čuprija f (grč.) grad u Srbiji na ušću Ravanice u Vel. Moravu. < tur. Köprü, v. čuprija.

Čuprili indecl. (grč.-tur.) tursko ime za Titov Veles

< tur. Köprülü »Veles«, buk. »onaj što ima most«, tj. grad sa mostom, v. čuprija + tur. suf. -lü (-li).

čurak -rka m (tur.) muški kaput postavljen i opšiven krznom,

bunda, kožuh. Može biti dugi i kratki. Kratki se naziva još i čurčić. — »Zlatan čurak lič- kog Mustajbega« (M. H. III 171). < tur. kürk »krzno; kaput sa krznom, bunda«.

V. čurče, čurčibaša, Čurčić, čurčija, čurčiluk, Čurčiluk.

čurče n (tur.-pers.) mali, kratki čurak, čurčić.

< tur. kürkçe »čurčić«, v. čurak + pers. suf. za tvorbu diminutiva -ce.

čurčibaša m (tur.) starješina, prvak čurčijskih zanatlija.

< tur. kürkçübaşı (kürkçü-ba-şı), v. kompon. pod čurčija i baš.

Čurčić, v. čurčija

čurčija m (tur.) 1. zanatlija koji pravi čurkove i druge krznene predmete.

2. trgovac krznom, krznar. — »Najviše je u čurčije lisičijih koža« (Nar. bl. 106). — Od ovog je nastalo prezme Čurčić. < tur. kürkçü (kürk-çü), v. čurak + tur. suf. -çü (-çi).

čurčiluk m (tur.) čurčijski zanat.

< tur. kürkçülük (kürkçü-lük), v. čurčija + tur. suf. -lük (-lik).

Čurčiluk m (tur.) Veliki i Mali Čurčiluk, dvije paralelne ulice sa južne strane Husevbegove džamije u Sarajevu, gdje su se ranije nalazile krznarske radnje i radionice.

< tur. Kürkçülük, v. čurčiluk.

čurđica, v. čurđija

čurđija f (pers.) vrsta gornje kratke i duge haljine postavljene krznom. Lice joj je obično od kadife ili čohë. Postoji muška i ženska čurđija. — »Pod čadorom tvoje drago zaspalo; / pokrilo se od samura čurđijom« (Vuk I 161); »pa obukla

čičekli čurdiju» (M. H. II 311). — *Kratka č. zove se još i čurdijica, čurdica.*

< tur. *kürde* (č. *kjurde*) »hrka, zubun« < pers. *kürte* »mintan, zubun; košulja«.

čurdijica, v. čurdija

Čurdištan *m* (ar.-pers.) *Kurdika, Kurdistan.*

< tur. *Kürdistan* (č. *Kjurdistan*)

< ar. *Kurd* »Kurd, Čurt« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -*stân*.

čurkut, v. čukurt

čürs *m* (ar.) *govornica sa koje se drži propovijed (vâz) u džamiji.*

< tur. *kürsü* (č. *kjursü*) < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«. V. čursija.

čürsija *f* (ar.) 1. *kameni stup u graditeljstvu.*

2. *prepuštena okolica u zemljanih peći na koju se mogu staviti pojedini predmeti.*

< tur. *kürsü* (č. *kjursü*) »stolica, prijestolje; postolje« < ar. *kursiyy* »stolica, prijestolje«.

Čürt *m* (ar.) *Kurd.*

< tur. *Kürt* (č. *Kjurt*) < ar. *Kurd* »čovjek iz Kurdistana«. V. Čurdistan, čurta.

čúrta *f* (ar.) *vrsta tikve bundeve porijeklom iz Čurdistana.*

< tur. *kürdi* (č. *kjurdi*), bukv. »kurdski« < ar. *Kurd* »Kurd« + ar. adj. suf. -*i* (-*iyy*).

čuruk (pogr.), v. čuruk

čusëgija *f* (tur.) *lopatica za ugalj, za žeravicu, žarač.*

< tur. *kösegi* (č. *kjosegi*).

čusele *n* (pers.) *učinjena goveda koža.* — »Učinjena ovčija koža zove se mješina, kozija sahtijan i kajsar, a goveda don, čusele i būjer« (Kreš. Čizni. obrt 81)

< tur. *kösele* (č. *kjosele*) »učinjena goveda koža, don« < pers. *gūsāle*, zapravo *gāwsāle* »tele«.

čuskija *f* (tur.) 1. *alatka za dizanje tereta, za bušenje rupa u zemlji itd.: gvozdena motka, poluga, s jedne strane šiljasta a s druge tupa, ravna.* — »Mujo maši veljiku čuskiju« (Lord 102); »Podupro dušom kao čuskijom« (Vuk, Posl. 252).

2. *fig. sasvim pijan koji kao ni čuskija ne može uspravno stajati.* — U ob. gov.: »pjan kao čuskija«.

< tur. *küskü* (č. *kjuskü*).

čustek *m* (tur.) 1. *sveza, spona kojom se šapinju prednje noge u konja da ne može trčati i bježati.* — »Koliko se harun učinila, / Na nogam' joj četiri čusteka« (Petran. 411); »Lipa Maro, zelena livado, / Lipi Ivo, konjčić u čusteku« (Muz. zap. Inst. 2111); »A pred njima čakar bedevija, / Na njoj jesu četiri čusteka« (M. H. II 160).

2. »skok iz čusteka« znači: *skok smjesta priljubivši najprije stopalo uz stopalo (za razliku od skoka »izatrke«).* — »Zametnuše skoka iz čusteka« (F. J. I 198); »Neka ide na polje zeleno, / da skaćemo skoka iz čusteka« (B. V. 1892. 187).

< tur. *köstek* (č. *kjostek*) »sveza, spona za vezanje nogu konja.

čustère *n* (grč.) *stolarska alatka: duga blanja.*

< tur. *küstere* (č. *kjustere*)

< pers. *kūstere* < grč. *chēstra*.

čütek *m* (tur.) *batina, štap; udarac.*

< tur. *kötek* (č. *kjotek*).

čutubhâna, v. kutubhana

čutuk

čutuk *m* (tur.) *panj, klada; svaki od nakratko izrezanih komada od balvana.*

< tur. *kütük* (č. *kjutuk*).

V. čorčutuk.

čuvik -ika *m* (pers.) *brežuljak, glavica. — »Živela je tamó na-kraj sela, na onom čuviku« (Vesel. II 242).*

< tur. *kûh* (č. *kjûh*) < pers. *kûh* »brdo, brijeg«.

D

dābeter, dabīter, v. dahabeter

dābt, v. zapt

dabulāna, v. dabulhana

dabulhāna, dabulāna, davulhāna, daulhāna (dambulhāna, danbulhāna) f (ar.-pers.) *banda, muzika koja se sastoji od daulbasa ili talambasa, bubnjeva i zurlī. Nekad se i jedan ili dva od ovih instrumenata naziva dabulhana.* — »Sve uz bega dabulhana drma« (M. H. III 133); »Pokraj bega davulhana trese« (K. H. I 318); »Na sedmero daulhana ciči« (K. H. I 323); »Čauš viče, dabulhana riče: / Hazur, hazur, kićeni svatovi!« (Vuk II 505); »Čauš viknu, kucnu danburana: / Azuraj se, sila i svatovi!« (Vuk VII 103). < tur. *daulhane, davulhane, tablhane* »banda, muzika« < tur. *daul, davul, tabl* »bubanj« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *ḫāne*, v. hane.

dāda, v. dadija

dādiya, dādīlja, hipok. dāda, dāja f (pers.) *žena koja se brine o djeci, čuva ih i odgaja, guvernantka.*

< tur. *dadi* < pers. *dādā* »žena koja se brine o djeci i čuva ih«. V. dadijati.

dadijati, brinuti se o djetetu i čuvati ga. — »kada sam ga mlada dadijala, / ornače se kuli niz skaline« (Kurt II 71). Izv. od dadija (v.).

dagāndžija m (pers.-tur.) činovnik koji žigoše robu, carinar. < pers. *dāg* »žig utisnut vrućim gvožđem« + tur. suf. -ci.

dāgara f (tur.) 1. *drveni sud sa dvije drvene ručice u kojem se stoki daje tlak, vèdro, čabar (okolica Sarajeva i srednja Bosna).*

2. *mangala ili saksija u kojoj se drži žeravica i pred goste iznosi kafa sa kafenjacima (Bos. Krajina i Hercegovina).*

3. *manja zemljana odnosno glinena posuda u obliku dubokog tanjira za jelo i mlijeko, te veća zemljana odnosno glinena posuda za mlijeko, za držanje žeravice, za pečenje jagnjadi itd.* — »Tako dagara može biti posuda za mleko (Ivanjska, Pulac, Mrkonjić Grad), za držanje žeravice (Vrkašić), za pečenje jagnjadi (Malešići)« (GZM 1957. 40).

< tur. *dağar* »čobanska torba od mješine; mjerica za žito«.

dagārčīc, dagārdžik m (tur.) 1. *čobanska kožna torba.*

dagma

2. drvena poduža posuda koju su, obješenu o kanafi, nosili prosjaci, koji su sa Istoka dolazili u Bosnu da kupe milostinju. I neki domaći prosjaci su nosili dagardžike.

< tur. *dağarcık* »čobanska torba; torba u kojoj seljanke nose djecu«.

dagma, dagma f (tur.-pers.) 1. žig, pečat.

2. zaštitni znak, tvornička marka.

3. ožiljak, biljeg. — »Znade mu se dagma na obrvu, / moj ga babo čordom udario« (F. J. II 238); »Kako ju je slatko poljubio, / četiri joj dagme načinio« (Sevd. 165).

< tur. vulg. *damga*, knjiž. *tamga* i pers. *temgā*. Kod nas putem metateze nastalo dagma. (Pogrešno je u Rj. JAZU naveden izvor: pers. *tagma* »mjesto tamga« (*temga*) i »tur. dagma« mjesto *damga*).

V dagmalaisati.

dagmalaisati -išēm, udariti dagmu, žigosati.

< tur. *damgalamak*.

dāhabeter, dāha-bēter, dābeter

adj. (tur.-pers.) još gori, još nevaljastiji; zločastiji; najgori, najnevaljastiji. — »Sve je još kako tako, a beli maskenbalovi su dabeter« (Zembilj II 58).

< tur. *daha beter* »gori« < tur. *daha* »još« i pers. *beter*, v. *beter*.

dāhađuzel, dāhaguzel (dāha-đuzel, dāha-gūzel) adj. (tur.) još ljepši.

< tur. *daha güzəl* »ljepši«

< tur. *daha* »još« i tur. *güzəl* »lijep«, v. *đuzel*.

dāhija i dahija, dājia i dajia m (tur.) silnik koji je nedisciplinovan u odnosu na vlast i državne zakone, a tiranin prema

narodu. U tom značenju su ovim imenom nazvane janjičarske starješine koji su u Srbiji, početkom 19. vijeka, prigrabili vlast u svoje ruke.

< tur. *dayı* »1. ujak, materin brat«, 2. ratni junak, heroj, 3. stariji, ugledniji čovjek, 4. janjičarski starješina«.

V. *dahiluk*, *kabadahija*, *daidža*.

dahiluk, dailuk m (tur.) *dahijska vlast, dahijsko zvanje; silništvo*. — »kada konjic zopce zobat neće, / on se nada dobru dailuku: / il' će nosit' roba ili robinju, / ili dobru glavu od junaka« (Vuk IV 27).

< tur. *daylık (day-lik)* »junastvo, herojstvo«, v. *dahija* + tur. suf. *-lik*.

dahira, v. daira

dahire, v. daire

dāidža, dājidža, dājdža i dāidža, hipok. **dājo, dājko, dāja m** (tur.) *ujak, materin brat*. — »U mog sina kadije daidže« (M. H. X 115); — »Prošetala sirota djevojka / Po zelenoj dajidžinoj bašči« (Vuk V 254); »Zar bi daju ti kidiso glavi« (M. H. III 195); »Ja ću, dajko, njega pogubiti, / Ja ću i ja, dajko, poginuti« (Petran. 427). < tur. *dayı* »ujak, materin brat; ratni junak, heroj«.

V. *daidžić*, *daidžinica*.

dāidžić m, ujakov sin, sin materinog brata. — Od ovog je došlo prezime *Daidžić*.

Izv. od *daidža* (v.).

Dāidžić, v. dāidžić

dāidžinica, dāidžinca, dājdžinca, dainica, dainica, dajinica, dajinica f *ujna, žena ujakova*. — »Da je daje sitnoj knjizi uče, / dajinice sitnom vezioku« (Kurt I 199).

Izv. od *daidža* i *dajo* (v.)

dāja, dailuk, v. dahija, dahiluk.

dāja m (ar.) *onaj koji nešto traži, zahtijeva; pretendent, protivnik.* »Ono care Đerzelez Alija / A Alija od Bosne dāja« (K. H. I 28).

< tur. *dâi* < ar. *dā'ī*, part. ā. od *dā'wā* ($\sqrt{d'w}$) »pozivati, moliti, tvrditi«.

dāimā adv. (ar.) *uvijek, vazda.* — »Zičir čini dāima« (Ist. bl. II 233).

< tur. *daima* < ar. *dā'imā* »uvijek«.

daira (dahira) f (ar.) 1. *dvorana cara ili velikaša za vijećanje ili za primanje; službena kancelarija, ured.* — »kad je došo stolu i Stambolu, / na dairu izide pred cara: / na dairi oko cara bile / paše mladi i stari veziri« (Muz. zap. Inst. 61); »Osidoše ate u avliji, / Pa veziru ušli u dairu« (M. H. IV 503).

2. *skup, zbor.* — »I velika edba i daira« (K. H. I 95).

3. *sazivanje i sabiranje džinova (demoni).* Občno se kaže: »dairu skupiti« ili »dairu sastaviti«. — »Lasno je dairu skupiti, ali je mučno razasuti« (Nar. bl. 89); »Nagrajiso je, trebalo bi mu sastaviti dahiru« (Gajret 1929. 139).

< tur. *daire*, sa svim značenjima kao i u nas < ar. *dā'irā* »krug«.

V. *daira, daire.*

daira f i daire n (ar.) *skup trgovačkih magaza oko jednog dvorišta pod jednim krovom i s jednim ulazom u zajedničko dvorište. Danas su još samo djelimično očuvane dvije daire u Sarajevu, Hadži Muratova daira u ulici Halači i druga na Varoši (danas ulica Maršala Tita),*

istočno od Stare pravoslavne crkve.

< tur. *daire* < ar. *dā'irā* »krug«.

daire (dahire) n pl. daireta -ētā (ar.) *def koji ima na obodu metalne pločice koje, pri udaranju u def, zveče.*

< tur. *daire* »def sa metalnim pločicama« < ar. *dā'irā* »krug«.

dāja, v. dadija i daidža

dajak m (tur.) 1. *soha.*

2. *podupirač, potporanj uza zid.*

3. *prečaga na ibriku koja spaja nosač sa zehom.* — »U ibrika gornji dio nosača zove se hen-zek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi. Nosač na ibriku spojen je sa zehom uskom prečagom koja se zove dajak« (GZM 1951. 221).

< tur. *dayak* »soha; batina«.

dajāna, supst. f i dajāna! interj. (tur.) 1. *kao imenica: izdržljivost, u frazi: »Ne možeš ti na dajanu sa mnom«.*

2. *kao glagol. imper.: ustraj, du-raj, izdrži.* »Dajāna, Mujo, dajāna!« (Vuk I 388).

< tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati. V. dajanisati, dajanli.

dajānisati (se), dojanisati (se) -išēm, *podnositi, trpjeti; izdržati; izdržavati, odolijevati.* — U ob. gov.: »Ne mogu te više, dijete, dajanisati (dojanisati)«; »Možeš li se noćas dojanisati« (K. H. I 173).

< tur. *dayanmak* »izdržati, odoljeti, podnositi, trpjeti; trajati«.

dajānli, dojanli, indecl. adj. (tur.) *izdržljiv, odoljiv; trajan, čvrst.* — Od ovog je nastalo prezime Dajānlić i Dojanlić.

< tur. *dayanikli* (*dayanikli*)

< tur. *dayanik* »trajanje, čvrstoća, stalnost« (< *dayanmak*

Dajānlić

»izdržati, odoljeti, trajati« itd.)
+ tur. suf. -li. Kod nas skraćeno izbacivanjem »ik«.

Dajānlić, v. dajanli.

dājidža, dājdža, v. daidža

dajinica, v. daidžinica

dājko, v. daidža

dājo, v. daidža

dāl m (ar.) ime arapskog slova
»d«.

< ar. dāl.

dālak -lka m (tur.) otok slezene,
podrast (bolest), lat. tumor
lienii.

< tur. dalak »slezena«.

dalavèra f (tur.) podvala, prevara,
smicalica.

< tur. dalavere.

**dāldisati -išēm, zadubiti se u mi-
sli, zamisliti se; zaniyeti se,
zabaviti se nečim.** — »Neću,
dragi, jer ćeš dāldisati, /
mene dragu drugom ostaviti«
(I. Z. III 172).

< tur. dāldi, perf. 3. lice sing.
od dalmak, sa značenjem koje
ima u nas dāldisati.

V. dalgin.

dālga f (tur.) talas, val; bura na
moru. — »Na moru se dālga
podignula« (M. H. III 30).

< tur. dālga »talas, val«.

dālgin adj. (tur.) zamišljen, zadu-
bljen u misli.

< tur. dālgin < tur. dalmak (v.
dāldisati).

damāskinja, v. dimiskija

dāmga, v. dagma

dardāgan, darmādan adj. (tur.)
razasut, razbacan; rasijan. —
Od ovog je došlo prezime Dar-
dāgan.

< tur. darmadağın i od ovog
skraćeni oblik dardādan sa
istim značenjem kao u nas.

Dardāgan, v. dardāgan

dārgin adj. (tur.) ljut, žestok (obi-
čno se kaže za konja).

< tur. dārgin.

V. darginluk.

darginluk m (tur.) ljutnja, srdi-
tost, gnjev.

< tur. dārginlık (dārgin-lik), v.
dārgin + tur. suf. -lik.

dāri-hārb m (ar.) nemuslimanska
država u kojoj muslimani ne-
maju one vjerske slobode što ih
imaju u muslimanskoj državi.
< tur. dāriharp, dāriharb, pers.
izft. od ar. dār »kuća; zemlja,
pokrajina« i ar. hārb »rat«.

darmādan, v. dardāgan

dār-mār, dārmār, kao adv. i
supst. (pers.) 1. nesređeno, ispre-
turano, izmiješano, uskomešano.
— U ob. gov.: »Po kući mu je
sve dar-mar«.

2. nered, zbrka. — »U mom
mozgu bio je dar-mar i ra-
đao je sve same glupave i sa-
svim nedosledne misli« (Rom.
16); »Pored kola dar-mar, ga-
lama« (Sol. I 89).

< tur. tarumar < pers. tārmār,
tār-u mār »nesređen, razbacan,
izmiješan«.

dārōvdžija m, onaj koji dijeli da-
rove. — »Kad stadoše dvije
darōvdžije, da daruju kite
i svatove« (K. H. I 162).

Hibr. r. sa tur. suf. -ci (č. dž).

dārul-mualimīn m (ar.) škola za
mualime, učiteljska škola.

< tur. darülmualimin < ar.
dārul-mua'llimīn, izft. od ar.
dār »kuća« i ar. mua'llimīn,
gen. pl. od mua'llim »učitelj«.

dāt *m* (ar.) *ime arapskog slova*
»d«.

< tur. *dat* < ar. *dād*.

daūdžija, *v.* *davudžija*

daūlbaz, *daulbas*, *davūlbaz*, *talāmbas*, *talānbas*, *tulūmbaz*, *do-vūlbaz* *m* (ar.-pers.) 1. *naročita vrsta bubnja od tuča u obliku čanka ili duboke čase sa razapetom kožom (obično jarećom) kao u bubnja, ali samo s jedne strane (jer je kao i u čanka samo s jedne strane šupljina). Pješak ga nosi obješenog o kajišu na vratu a visi mu na trbuhu, a konjanik ga objesi o nukaš na sedlu. U početku je to bio vojni instrument na kome je bubnjao čauš. Kasnije se, uz zurnu redovno pojavljuje u svatovskim povorkama i bubnjar je i ovdje čauš ili čajo. — »Namah trista kucnu daulbaza«, »A kucnuše jasni daulbasi« (M. H. III 222, 462); »Zakucaše jasni davulbazi« (K. H. I 317); »Taboš viče, a talambas tuče« (M. H. III 132); »Nek donese tridest davulbasa. / Da idemo Ivu u svatove« (Vuk VII 101).*

2. *bubanj uopšte. U ob. gov.: »Izašao na talambas« = na bubanj (na dražbi) mu sve prodato.*

< tur. *daulbaz*, *davulbaz*, *davūmbaz*, *tulumbaz* »bubnjar«
< pers. *ṭabl-bāz* (*ṭabl-bāz*) »bubnjar« < ar. *ṭabl* »bubanj« i pers. *bāz*, prez. osn. od *bāhten* »igrati«. — U našem jeziku je nastala metonimija između osobe i oruđa kojim se ona služi, pa mjesto bubnjar ova riječ u nas znači bubanj. Ovaj instrumentat se u tur. naziva *dunbelek* i *tumbelek* < pers. *dunbek* »mali bubanj«.

daūlbazile *adv* *zn.* (ar.-pers.-tur.), *sa daulbazom*. — »Jedekile i daulbazile« (K. H. II 503).
< tur. *daulbazile* »sa daulbazom«, *v.* *daulbaz* + tur. *postpoz. -ile* »sa«.

daulhāna, *v.* *dabulhana*.

Dāt (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Davud* < ar. *Dāwūd*
< jevr. *David*.

dāva, **dāvija** *f* (ar.) *tužba, optužba; parnica; tvrdnja. — »Ljepši je mršav sulh, nego pretila dāva« (Nar. bl. 94); »Mloge caru dodijaše dāve / Na prokleta Tomića Mijata« (Vuk VII 310); »S tom dāvijom u cara podoše, / i dāviju caru iznesoše« (Vuk III 74).*
< tur. *dāva* < ar. *da-wā* »tužba, optužba; tvrdnja«.

davēčija *m* (ar.-tur.) *pozivar; onaj koji poziva ljude na gozbu, na svadbu itd.*

< tur. *davetçi*, *v.* *davet* + tur. *suf. -çi*.

dāvet *m* (ar.) *gozba priređena u kući povodom kakvog veselja ili proslave.*

< tur. *davet* »poziv na gozbu«
< ar. *da-wā* »poziv, pozivanje«.

dāvija, *v.* *dava*

davijānje *n*, *parničenje; prepiranje.*

Izv. od *davijati* (se), *v.*

davijati (se), *tužiti nekoga; parničiti se; prepirati se.*

Izv. od *dava*, *dāvija* (v.).

dāvra!na! **dāvran!** *interj.* (tur.) *ne daj se! odupri se! drži se ustrajno i strpljivo!*

< tur. *davran!* *imp.* 2. *lice sing.* od *davranmak* »oduprijeti se, dočekati se, otesti se, snaći se, dočekati se«.

V. *davranisati se.*

davrànīsati se

davrànīsati se, davràndīsati se -išēm, snaći se, oduprijeti se, dočekati se, otrești se (bolesti i sl.). — »A sada malo čekaj, dok se davranišem« (Bilten I 118).

< tur. *davranmak*, sa istim značenjem.

davūdžija, daūdžija m (ar.-tur.) tužitelj. — »Kome je kadija davūdžija, nek mu je Bog jardumdžija« (Nar. bl. 84).

< tur. *dāvaci* »tužitelj«, v. *da-va* + tur. suf. -ci.

davūlbaz, v. daulbaz

davulhàna, v. dabalhana

dēba f i dēbe n (ar.) okrugla drvena ili bakrena posuda s poklopcem u kojoj se drži ili nosi sir, kajmak, med itd.; mali miješ u kome se drži maslo, ulje, med, pekmez i sl. — »Iz debeta pekmez pojedoš« (Vuk, Rječnik).

< tur. *debbe* < ar. *dābbā* »miješ; tikva«. U pers. *debbā*.

dēda, v. dēdo

Dēdica, v. Derviš

Dēdo, v. Derviš

dēdo, dēda m (tur.) *djed*.

< tur. *dede* »djed«.

Dēduka, v. Derviš

Dēdžāl, Dērdžāl (zapravo: **Dēdž-džāl**) -ála m (ar.) 1. ime velikog smutljivca i varalice koji će se, po tumačenju islamskih teologa, pojaviti neposredno pred Sudnji dan (Kijamet) i njegova pojava će biti od posljednjih predznaka (alameta) kijametskog dana. Zavešte za sobom mnoge ljude. Na koncu će ga El-Mesih (Mesije, Isa, Isus) pogubiti. Po hrišćanskom vjerovanju Antihrist.

2. fig. dosadni napasnik, nasilnik.

< tur. *Deccal* < ar. *Dāğğāl*.

dēf m (ar.) vrsta muzičkog instrumenta; na uskom drvenom obođu s jedne strane podapeta koža kao u bubnja. Drži se u jednoj ruci, a dlanom druge udara se po njemu. — »Kad def bi-je u prve jacie« (Sevd. 84).

< tur. *def, tef* < ar. *dāff*. U pers. takođe *def*.

dēfi-belāj m (ar.) spasavanje, izbjegavanje od nesreće; »skidanje s vrata« (neke napasti).

< tur. *def-i belā*, pers. izft. od ar. *dāf* »suzbijanje, odbijanje, tjeranje« i ar. *bālā*, v. *belaj*.

dēfiti umirivati, smirivati; sprečavati; odbijati, suzbijati; ublažavati. < tur. *def* < ar. *dāf* ($\sqrt{df}$) vati.

»suzbijanje, odbijanje, tjeranje, suzbijati, odbijati, tjerati«. U tur. gl. *defetmek* (< ar. *dāf* i tur. pom. gl. *etmek* »učiniti») ima isto značenje kao naše »defiti« i »def učiniti«, što je i napravljeno po uzoru na navedene tur. glagole. P. Skok (163 defiti) dovodi ovaj naš glagol u vezu sa muz. instrumentom »def«, što je bez sumnje pogrešno.

defter, defterdar, defterhana itd. v. *tefter, tefterdar* itd.

dēf učiniti, umiriti, smiriti; spriječiti; odbiti, suzbijati; ublažiti. Izv. od ar. *dāf*, v. *defiti*.

dēgdisati -išēm, pripasti, dopasti; doći, prispjeti; potrefiti, sresti. U ob. gov.: »Kome li će ono imanjanje po njegovoj smrti degdisati«; »Pa kad begu ferman degdisao, / Beg se spremi na bijelu kulu« (Lord 230); »Teke sabah zora degdi-

sala, / A po zori sunce jagrijalo« (Lord 72); »Ha sokole, Kraljeviću Marko! / Na putu ti sreća degdisala!« (Vuk VI 123).

< tur. *değdi*, perf. 3. lice sing. od gl. *değmek*, koji pored ostalih značenja ima i ona gore navedena.

degenečiti, batinati.

Izv. od *degenek* (v.).

degènek m (tur.) *batina*, šipka za *batinjanje*. — »Da ti udriš trista *degeneka*« (Ašikl. 108); »Ko pomrsi trista tintirika, / Ogristi će trista *degeneka*« (Vuk V 590).

< tur. *değnek* »batina, batinjanje«.

V. *degenečiti*, *izdegenečiti*.

degramadžija, v. dogramadžija

degrmèndžija m (tur.) *mlinar*.

< tur. *değirmenci* < tur. *değirmen* »mlin« + tur. suf. -ci.

dehšet adv. (ar.) *grozno, strašno, žestoko*.

< tur. *dehşet*, sa istim gornjim značenjem < ar. *dāhišū* (√ *dāhš*) »zabezeknuti se, biti izvan sebe (od straha ili od čuda)«.

V. *dehšetli*.

dehšetli indecl. adj. (ar.-tur.) *grozan, strašan, žestok*.

< tur. *dehşetli* (*dehşet-li*), v. *dehşet* + tur. suf. -li.

dekika f i dèkik -ika m (ar.) *minuta*.

< tur. *dekika*, *dakika* < ar. *dāqīqa*.

Delāhmetović, v. deli

Dèlalić, v. deli

delendžija m (tur.) *govornik, pričalica; onaj koji razgovara*. — »Delendžije, prelendžije, / koje li su doba noći, / već je s'jela i suviše« (I. Z. I 54); »Ka-

ko će žene suhuručice, lendohani i delendžije vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama« (Zembilj III 18).

< tur. *dillenci* »koji govori, govornik, pričalica«.

dèli indecl. adj. (tur.) *lud, mahnit; silovit, pomaman*. — »Šćipi none oko deli-dore« (M. H. III 235); »Svoga brata deli Kraljevića« (F. J. I 57). — Često se dodaje uz lična imena: *dèli Mūsa* (u nar. pj.), *Dèli Jovan* (geogr.), *Dèl-Ālija* (skr. od *dèli Ālija*), od čega je nastalo prezime *Dèlalić*; *Dèl-Ahmet* (skr. od *dèli Ahmet*), od čega je došlo prezime *Delāhmetović*.

< tur. *deli*.

V. *delibaša*, *Deligrad*, *delija*, *delijast*, *delikanlija*, *deliluk*.

dèlibaša m (tur.) *prvak među delijama, najbolji junak; zapovjednik jednog odreda delija*. — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša, / gdi je krvca — tu je delibaša« (Vuk I 466); »De je svadba da si delibaša, / De je sofra da si dolibaša« (Vuk, Posl. 74); »To ne bio neznani delija, / već to bio carev delibaša« (F. J. II 425); »Vezir viknu svoga delibašu, / čuješ mene, delibaša Ramo, / ti ćeš uzet desetak delija« (K. H. I 22). — Od ovog je nastalo prezime *Dèlibašić*.

< tur. *delibaşı* (*deli-başı*), v. kompon. pod *delija* i *baš*.

Dèlibašić, v. delibaša

Dèlić, v. delija

Dèligrad m (tur.-srp. hrv.) *šamac i utvrđenje na Carigradskom drumu pri ulazu u Đuniski tjesnac između Ražnja i Aleksinca*.

delija

Hibr. r.: tur. *deli*, v. *deli* i naša riječ *grad*.

delija m i f (tur.) 1. *junak, junačina; silovit čovjek, nabodica, zanesenjak u junaštvu; čovjek koji provodi život bezbrižno i troši vrijeme uludo*. — »Jer je Orhan prikladna delija« (K. H. I 280); »Oj Boga vam, neznane delije« (B. V. 1886. 140); »Hajd' otalen, star na konju, star delija!« (Sevd. 87); »Dobro došo, mlad na konju, mlad delija!« (Vuk I 314); »Pa govori ranjena delija: / Bogom sestro, Turkinjo djevojko« (M. H. II 12); »Mlad delija, star prosjak« (Vuk, Posl. 180).

2. U Tur. Carevini delije su bile poseban rod konjice. Pojavljuju se pri kraju XV i početkom XVI vijeka. Jedan dio ove konjice regrutovan je od Slovena sa Balkana. Zbog njihova junaštva i silovitosti nazvani su delijama. — »Djeco moja, tri-deset delija« (M. H. III 132); »Pošetale careve delije / ispred dvora bega Ljubovića« (Vuk I 481).

3. Delije su bile i neka vrsta straže sigurnosti kod vezira, valija i paša. — »Paša viknu delibašu Muju: / Hajde Mujo, povedi delije, / pa uhvati bećar Ibrahima« (S. B. I 5); »Lov lovio Murate vezire, / lov lovio po gori zelenoj / sa svojijeh dvanaest delija« (Vuk II 413). Od ovog je nastalo prezime *Delić*.

< tur. *deli*.

delijast adj. *udarljiv, pomaman, silovit*. — »Sarajevski tijesni sokaci, / a sarajevski delijasti momci, / duzel hode, a duzel i nose, / u svakoga binjiš

preko vrata, / nikome se ne uklanja s puta« (Asikl. 94). Izv. od delija (v.).

delikanlija m (tur.) *mladić u punom jeku mladosti, mladić u punoj snazi*. — »A Boga ti, mlad delikanlija!« (M. H. III 389).

< tur. *delikanlı (deli-kan-lı)* »mlad momak, mladić u pubertetu«, bukv. »lude krvi«; slož. od tur. *deli* »lud, silovit, pomaman« + tur. *kan* »krv« + tur. suf. -li.

delil -ila m (ar.) *putovođa, vodič*. Tako se nazivaju i oni Arapi u Mekki koji naše hadžije prate i služe im kao vodiči za vrijeme hadžiluka.

< tur. *delil* < ar. *dālil* »vodič«.

deliluk m (tur.) *ludost, mahnitost*. < tur. *delilik*, v. *deli* + tur. suf. -lik.

delkušica, v. *dilkušca*

délum, uzrječica (tur.), *da rekemo*.

< tur. *deyelim*, optativ od *demek* »reći, govoriti«.

dèmbel, tèmbel supst. i adj. (pers.) 1. *lijencina, neradnik*. — »Dembel, ničemu ne valja!« (Devajtis 173).

2. *lijen, trom*. — »Kitila je dembel puščenica« (I. Z. III 218).

< tur. *tembel, tenbel* < pers. *tenbel* »lijen«.

V. *dembelhana, dembelisanje, dembelisati, dembeluk*.

dembelhàna f (pers.) *kuća gdje se lijencine skupljaju; mjesto neradnika, lijencina*.

< tur. *tembelhane (tembel-hane)*, v. kompon. pod *tembel* i *hane*.

dembëlisānje *n*, *ljenčarenje*, *izležavanje*.

Izv. od *dembef* (v.).

dembëlisati -išëm, *ljenčariti*, *izležavati se*.

Izv. od *dembel* (v.).

dembëluk *m* (pers.-tur.) *lijenost*, *neradinost*.

< tur. *tembellik* (*tembel-lik*), v. *tembel* + tur. suf. -*lik*.

dëme *n* i **dëmet** *m* (grč.) *snop*, *breme*, *svežanj*, *naramak*.

< tur. *demet* '»snop, buket«
< grč. *demâti* (*dëma*).

dëmek, konj. i *uzrečica* (tur.) 1. *dakle*, *biva*.

2. kao *uzrečica*: što kažu, što će reći.

< tur. *demek* »dakle«, osn. zn.: »reći, kazati«.

dëmir *m* (tur.) 1. *gvožđe*, *željezo*. — »pa izidi pred *demir* kapiju« (K. H. I 13).

2. *gvoždена šipka u prozorskih rešetaka*: »*demir* *pendžer*« = prozor koji ima željezne rešetke. — »ona sjela uz *demir* *pendžera*« (K. H. I 13).

3. *tabačka alatka*: *demir* za skidanje dlaka i *mesine sa koža*.

4. *mutabdžijska alatka*: *demir* za učvršćivanje čerkeša.

5. *opančarska alatka*: na *gvozdеноj dršci* dvije *lopatice* kojima se *potežu opanci na kalup*.

< tur. *demir* i *timur* »gvožđe«. V. *Demir*, *demirdžija*, *demiri*, *Demir-kapija*, *demirli*, *demirlija*.

Dëmir (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Demir*, lično ime, »Gvozdени, Željezni«.

Demirdžîô, v. *demirdžija*

demirdžija *m* (tur.) *trgovac željeznom robom*, *gvožđar*. — Od ovog je nastalo prezime *Demirdžić*.

< tur. *demirci*, v. *demir* + tur. suf. -*ci*.

dëmiri pl. *m* sing. **dëmir** (tur.) *gvoždene šipke koje čine rešetku na prozoru*.

V. *demir*.

Dëmir-kâpija, **Dëmir Kâpija** *f* (tur.) *Prosjek, klisura Vardara između Tikveške kotline na sjeveru i Bojmije na jugu*.

< tur. *Demir Kapı*, buk. »željezna vrata«, v. *kompon.* pod *demir* i *kapija*.

demirli indecl. adj. (tur.) 1. *željezan*, od *željeza*; *željezom okovan*. — »Na avliji *demirli* *kapija*« (M. H. III 215).

2. »*demirli* *pëndžer*« = *prozor sa gvozdenim rešetkama, demirima*.

< tur. *demirli*, v. *demir* + tur. suf. -*li*.

demirlija, **dimirlija** *f* (tur.) *velika bakrena tepsija koja služi kao sinija*. Ima promjer 1—2 m, nekad i veći. Stavlja se prilikom upotrebe na stalak od željeznih šipaka i po ovom željeznom stalku tepsija je dobila ovaj naziv.

< tur. *demirli* »gvozden«, v. *demir* + tur. suf. -*li*.

demiskija, **demišćija**, v. *dimiskija*

dëmkuš, v. *devkuš*

dëncani adj. u *denjcima*, u *svežnjima*, u *balama*.

Izv. od tur. *denk*, v. *denjak*.

denizi indecl. adj. (tur.-ar.) *plavo-zelene boje, boje mora*.

< tur. *denizi* < tur. *deniz* »móre« + ar.-pers. suf. -*i*.

dënjak -njka *m* (pers.) *bala, upakovana roba*; *svežanj, zavežljaj, naramak*.

< tur. *denk* < pers. *denk*. V. *denčani*.

dènjiz

dènjiz *m* (tur.) *more*. — »Što mu poštu po denjizu nosa« (K. H. II 48).

< tur. *deniz*.

V. *denizi*.

dènjkušica, v. *dilkušica*

dèra *f* (pers.) 1. *potok*.

2. *urvina, dolina*.

< tur. *dere* < pers. *dere* »dolina između dva brda; potok koji teče takvom dolinom«.

V. *deribeg*.

derbèder (*derbènder*) *m* i **derbèdenica** *f* (pers.) *skitnica, skitalica, beskućnik*. — »Erceg kažu da je pijanica, / pijanica i derbedenica« (Vuk V 375).

< tur. *derbeder* < pers. *derbeder* »skitnica«, bukv. »onaj koji ide od vrata do vrata«, slož. od pers. *der* »vrata« + pers. *be* »do; sa« + pers. *der* »vrata«.

derbèderina *m* *okorjela skitnica, prava skitnica*.

Augm. od *derbeder* (v)

derbènder, v. *derbeder*

derbèndžija, **dervèndžija** *m* (pers.-tur.) 1. *stražar, čuvar klanca, tjesnaca, prolaza* (obično na graničnim mjestima).

2. *vodič*.

< tur. *derbentci, derbendci* »čuvar klanca, prolaza«, v. *derbent* + tur. suf. *-ci*.

dèrbent, **dèrbend**, **dèrven**, **dèrvend** *m* (pers.) *klanac, planinski tjesnac između klisura*.

< tur. *derbent, derbend, dervent, dervend* < pers. *derbend* »klanac, planinski tjesnac; utvrda ili stražarnica na takvom mjestu; mala granična utvrda«, slož. od pers. *der* »vrata« i pers. *bend*, prez. osn. od *besten* »vezati, svezati«.

V. *derbendžija, Derventa*.

derdument i **dèrdument** *m* (pers.) *onaj koji je oronuo, koji se teško pokreće usljed starosti ili bolesti; starac*.

< tur. *derdment* »bolestan, jadan, žalostan« < pers. *derd-mend* (*derd-mend*) < pers. *derd* »briga, tuga, muka« + pers. suf. *-mend*, u značenju: »onaj koji ima, koji posjeduje«.

dèrebeg, v. *deribeg*

dèrèdža *f* (ar.) 1. *stepen, stupanj*.

2. *položaj, stanje*.

< tur. *derece*, sa značenjem kao u nas < ar. *dārāğā* »stepen, stupanj«.

dèribeg, **dèrebeg** *m* (pers.-tur.) *feudalni gospodar; tako su se nazivali bezi u Urumenliji (u Tur. Car.) koji su imali vlast nad više sela jednog kraja*. — »Došli bezi, došli deri-bezi« (K. H. I 68).

< tur. *derebeyi* (*dere-beyi*), tur. izft., vidi kompon. pod *dera* i *beg*.

dèrjā indecl. adj. (pers.) *velik, širok ili dubok kao more (u pravom i prenesenom smislu)*. — »dèrjā planina« = *velika, prostrana planina*; »dèrjā ālim« = *duboko učen čovjek, veliki učenjak*; »dèrjā hōdža« = *duboko učen hodža, veoma sposoban hodža*.

< tur. *dèrya* < pers. *deryā* »more«.

dèrjā ālim, v. *derja*

dèrjā hōdža, v. *derja*

dèrmān *m* (pers.) *spas, lijek; pomoć*. — »Ja amanu gledajte dèrman« (K. H. I 36); »Da mu bog da od dva dèrmana jedan: ili da ozdravi ili da umre« (tako se kaže za teškog bolesnika koji pati od velikih bolova); »Jalj' ga pušći, jalj' ga

posijeci; / Jedan derman učini Đuljiću« (Lord 58); »Derman -dertu, duge noći, / ko ne ljubi crne oči« (Vuk V 386).

< tur. *derman* < pers. *dermān* »lijek, spas«.
V. dermandži.

dermāndži indecl. m (pers.-tur.) *onaj koji spasava, koji pomaže u nevolji*. — »Aman dermandži i ej kuzum pasvandži« (GZM 1907. 409).

< tur. *dermançı*, v. derman + tur. suf. -ci.

dermēndžija, v. degrmendžija

dernečiti, zabavljati se, provoditi veselje. — »Onomadne dernečili su cio dan« (Gajret 1929. 37).

Izv. od dernek (v.).

dernek m (tur.) 1. *vašar, sajam, narodni zbor*. — »Curina me zagrlila ruka, / na derneku, za kilu jabuka« (Muz. zap. Inst. 1835).

2. *svadba, veselje*. — »Biće dernek čitav mjesec dana« (K. H. I 433).

< tur. *dernek, dırnek*, »zabava, veselje; svadba«.

dërs m (ar.) *nastava, predavanje; lekcija*.

< tur. *ders* < ar. *därs*.

V. deršana, medresa, muderis.

deršana f (ar.-pers.) *mjesto gdje se održava nastava, razred*.

< tur. *deršane* < pers. *ders-hāne* (*ders-hāne*), v. kompon. pod *ders* i *hane*.

dërt m (pers.) *jad, briga, muka, bol*. — »Ti nam dertu pogledaj dermana« (K. H. I 213); »Da se malo napijem, / i da derte razbijem« (I. Z. IV 49); »ne pri-desi mudroga junaka, / kom bi svoje derte iskazao, / no od derta pogleduje ljubu« (Vuk II 515).

< tur. *dert* < pers. *derd* »briga, muka, jad«.

V. derdument, dertan, dertli, dertlija.

dërtan adj. *jadan, žalostan, mučan*. — »On se dertan mahnut' ne smjedaše« (K. H. I 557).
Izv. od dert (v.).

dërtli (dërdli) adj. (kompar. *dërtliji*) (pers.-tur.) *jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Protužila pembe-Amša: / Dertlija sam nego paša! / Otkud neću dertli biti? / Kuga mori, paša robi« (Vuk I 397); »Tamburice, moja dangu-bice, / da te svojoj ja poklonim majci, / majka dërdli a ti se-sli« (Kurt I 223).

dërtlija m (pers.-tur.) *onaj koji je jadan, brižan, mučan, tužan, bolan*.

Izv. od dertli (v.).

dërtliji, v. dertli

Dërva, v. Derviša

dervēndžija, v. derbendžija

Dërvēnta f (pers.) *grad i sjedište opštine u sjevernoj Bosni (srez dobojski); naziv za više lokaliteta u Bosni*.

< tur. *dervent, derbent* < pers. *derbend* »klanac; mala granična utvrda«.

V. derbent.

Dërvija, v. Derviša

dërvīš -iša m (pers.) 1. *pripadnik derviškog reda, sekte (tarika)*. *Derviške sekte ili tarici (v. tārīk) su razni načini vršenja pobožnosti putem specijalnih obreda. Prvi derviški red, čiji je početak istorijski ustanovljen, jest red zv. »Kaderije« ili »Kadirije«, koji je osnovao za vladavine Seldžuka u XII v. Ab-*

Derviš

du-l-Qādir āl Gīlānī. Pored ovog reda, najpoznatiji su još ovi: Halvetije (šejh sarajevskog Hanikaha pripadao je ovom redu), Mevlevije (ovog reda je bila tekija na Bendbaši u Sarajevu), Nakšibendije (ovom redu su pripadale tekije na Oglavku, u Travniku i Visokom), Bektašije i Rufaije. — »Po tekijam' hukće s dervišima« (K. H. I 49).

2. skroman, povučen i pobožan čovjek.

< tur. *derviş* < pers. *derwīš*, osn. zn. »siromah«.

V. Derviš, Derviša, dervišane, dervišluk.

Derviš -a i **Derviš** -iša, hipok. **Dérvo**, **Dédo**, **Dèduka**, **Dèdica** (pers.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Derviş*, lično ime < pers. *derwīš*, v. *derviš*.

Derviša, hipok. **Dèrvija**, **Dérva**, **Dišija**, **Diša** (pers.) *mušl. žensko ime*.

Muškom imenu »Derviš« (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

dervišane, indecl. (pers.) *onaj koji živi po derviški, skromno, tiho i povučeno*.

< tur. *dervişane* < pers. *derwīšāne* »onako kako pristoji dervišu«.

dervišluk *m* (pers.-tur.) *dervištvo, derviški život*.

< tur. *dervīšlik*, v. *derviš* + tur. suf. -lik.

Dérvo, v. *Derviš*.

dèštūr! interj. (pers.) *uzvik koji šehovi i derviši upotrebljavaju u značenju: dozvoli! i dozvola je! dozvoljava se!*

< tur. *destur* < pers. *destūr* (*dest-ūr*), slož. od pers. *dest* »ruka« + pers. suf. -ūr.

dèva *f* (tur.) *kamila*. — »Gdje deve dolaze, golema vrata trebaju« (Nar. bl. 59).

< tur. *deve*.

V. *devedžija*, *devkuš*.

dèvāmīti, **dèvām čīnīti**, *ustrajno vršiti, trajno nešto raditi*.

< tur. *devam* < ar. *dāwām*

(√ *dwm*), »trajati: trajanj«.

V. *devamli*.

dèvāmli indecl. adj. (ar.-tur.) *ustrajan; čvrst*.

< tur. *devamlı* (*dèvam-li*)

»ustrajan« < ar. *dāwām* »trajanje« + tur. suf. -li.

dèvar, v. *devr*

Dèvedžić, v. *devedžija*

dèvedžija i **dèvedžija** *m* (tur.) *gonič kamile*. — Od ovog su nastala prezimena *Dèvedžija* i *Dèvedžić*.

< tur. *deveci*, v. *deva* + tur. suf. -ci.

Dèvedžija, v. *devedžija*

dèver *m* (ar.) 1. *borba kroz život, borba sa životnim neizgodama, život pod slabim okolnostima, kuburenje*. — »Zajedno smo kuću kućili i dever deveralı« (Andrić 39).

2. *životno zbivanje, životne tegobe, zaokupljenost životnim brigama*.

3. *muka, nevolja, neugodan doživljaj*. — »Čudan dever premetnusmo, / čudan dever ahir-zeman« (I. Z. III 18).

< tur. *devir* < ar. *dāwr* »okretanje, vrćenje; rotacija«.

V. *deverati*, *dever-dun'ja*, *deverli*, *deverluk*, *izdeverati*, *predeverati*, *devr*.

dèvèrati, *boriti se kroz život, proturati se, životariti, naučiti se zaokupljen svakodnevnim brigama*.

Izv. od *dever* (v.).

dëver-dün'jā, dëvri-dün'jā, indecl. *m* (ar.) životne brige, *dün'ja-lučke tegobe, svjetska zbivanja*. < tur. *devr-i dün'ya*, pers. izft. v. kompon. pod *dever* i *dün'ja*.

dëvere *n* (tur.) *tabačka alatka: motka sa goveđim repom na jednom kraju kojom se premazuju kože krečom*. < tur. *devele*, istog značenja.

deverli indecl. adj. (ar.-tur.) *te-goban, skopčan s brigama i raznim nezgodama i nevoljama*; »deverli glave« = slabe sreće i teška života, »onaj koji uvijek ima nekih neprilika i nevolja u životu. — »Teško onom ko je deverli glave« (Nar. bl. 109); »Jadni Ismet-efendija, pomislio je Alija, baš je deverli glave« (Čolak. 65). < tur. *devirli*, v. *dever* + tur. suf. -li.

deverluk *m* (ar.-tur.) *deveranje, životarenje*. < tur. *devirlik*, v. *dever* + tur. suf. -lik. V. *deverati*.

dëvkuš, dëmkuš *m* i *dëvëkuša* *f* (tur.) 1. *noj*.

2. *tičurina*. — »Šehzada ču, gdje devekuša govori svojim devekušićima...«, »Šehzada pričekala, dok je devekuša odletila« (Hirtz, Rječnik).

< tur. *deve kušu* »noj« izft. u značenju poređenja: »ptica koja sliči kamili« (tur. *deve* »kamila« i tur. *kuş* »ptica«).

Dëvla, v. *Devleta*

dëvlet (dëvljet) *m* (ar.) 1. *carevina, carstvo, država*. — »Boljeg nema u sedam devletah / U Turčina i u kaurina« (Vuk VII 234).

2. *car*. — »Sve to care sluša u tevdilu, / Pa se namah natrag povratio, / ... / Jopet devlet

pustio telala« (M. H. III 33); »Sejri devljet Đerzelez Aliju, / Pa reče him, pašam' i vezirim« (Lord 18); »Nizamlije, telegraf izide: / devlet veli da se daju ključ, / od sve Bosne i Hercegovine« (I. Z. II 188). 3. *sreća, zadovoljstvo, blagostanje, rahatluk*. — »Ove kose u devletu rasle, / u velikom jadu odrezane« (Beh. IX 293); »Ljubi, Ale, moje b'jelo lice, / za te sam ga mlada njegovala, / da ga mladan u devletu ljubiš« (Ašikl. 61).

< tur. *devlet* »sreća, blagostanje; carstvo, država« < ar. *dāwla* »vlast, gospodstvo; država; sreća«.

V. *Devleta*, *Devletlija*, *duvel*.

Dëvleta, *hipok. Dëvla* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Devlet*, ž. lično ime, »Srećna«, < ar. *dāwla*, v. *devlet*. U nas dodan tur. imenu nastavak za ž. rod -a, koji ispada ako se doda titula »hanuma«: »Dëvlet-hanuma«.

Devletlija *m* (ar.-tur.) *Muhamed-pejgamber (epitet u značenju: Srećni, Časni)*.

< tur. *Devletli* < tur. *devletli (devlet-li)*, v. *devlet* + tur. suf. -li.

dëvr, dëvar -vra, dëver -vra *m* (ar.) *muslimanski vjerski običaj povodom smrtnog slučaja. Iz imovine umrlog uzme se izvjesna svoja novaca i zaveže u jedan rubac. Pozove se grupa siromašnih ljudi i po posebnoj proceduri taj zavezani novac ide iz ruke u ruku i tako kola između njih izvjesno vrijeme (otud ovakav naziv). Zatim se novac podijeli za dušu umrloga u uvjerenju da će se umrli razdužiti od onih vjerskih obaveza koje za života nije izvršio. Ovo se još naziva »iskāt«.*

dēvri-dūn'jā

Skraćeno od tur. *devr-i iskat*, pers. izft. od ar. *dāur* »okretanje, vrćenje« i ar. *isqaṭ*, v. *iskāt*.

dēvri-dūn'jā, v. dever-dun'ja.

dēžmekast, dēžmen adj. (tur.) *de-beo, a malena rasta*. — »Druga lala dežmena, / ja spram lalom lagona« (I. Z. III 6).

< tur. *dešmek* »trbušast a srednjeg rasta«.

Diba, v. Ediba

dīb m (tur.) *donji dio duguma, dno*. — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma, i to: *dīb*, donji dio, onda bogaz i zeh, najgornji dio« (GZM 1951. 220).

< tur. *dīb, dip* »dno«.

dība f (pers.) *vrsta teške svilene tkanine, išarane vezanim cvjetovima i granama, brokat*. — »Na se meće *dibu* i *kadifu*« (M. H. III 411); »il' je *diba* među terzijama, / il' je derdef među veziljama?« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *diba* < pers. *dībā, dī bāh* (u ar. *dībāḡ*).

dibek m (tur.) 1. *stupa (havan) od izdubljenog kamena ili drveta u kojoj se tuče pržena kafa i sl.* 2. *tabačka (kožarska) stupa*. *Tabaci* postave dva *dibeka* jedan uz drugi i u jednom tuku ruj, a u drugom šišku.

< tur. *dibek* »stupa«.

dibidūz adv. (tur.) *potpuno, sasvim, dokraja*. — »A on *dibiduz* go« (Gajret 1930. 273); »*dibiduz* je propao«; »*dibiduz* ne valja«.

< tur. *dübedüz* (*dübe-düz*), apsolutni superl., napravljen putem reduplikacije sa pref. *düb* (e) uz adj. *düz*, v. *düz*.

digiš, digišlija, v. *dikiš, dikšlija*

Dika, v. Sidika

dikat m (ar.) *pažnja; mar, zauzimanje, nastojanje*.

< tur. *dikkat* »pažnja, obraćanje pažnje na nešto« < ar. *diqqa* (√ *dqq*) »sitnoća, tanakoća«.

V. *dikatiti, dikatli, dikat učiniti, podikatiti*.

dikatiti, paziti; pažljivo i marljivo raditi, učiti.

Izv. od *dikat* (v.).

dikātli indecl. adj. (ar.-tur.) *pažljiv; zauzimljiv*.

< tur. *dikkatli*, v. *dikat* + tur. suf. -li.

dikat učiniti, pripaziti, obratiti pažnju na nešto.

Izv. od *dikat* (v.).

dikiš, digiš m (tur.) 1. *šav, obrub*. U ob. gov.: »Krupan mu *dikiš*«.

2. *traka, šara, šav na čakširama*. < tur. *dikiš* < *dikmek* »šiti, sašiti«.

V. *dikišlija*.

dikišlija, digišlija m (tur.) *čurak optočen krznom i ukrašen svilenim gajtanima ili zehom i vatanom slojem pamuka*.

< tur. *dikišli* (*dikiš-li*), v. *dikiš* + tur. suf. -li.

dikli indecl. adj. (tur.) 1. *prav, uspravan*.

2. *ponosit, ponosan*. — »*dikli hoda*« = *ponosita hoda*.

< tur. *dikli* »prav, uspravan«, < *dikmek* »usaditi, pobosti«.

dil m (tur.) *zarobljeni neprijateljski vojnici od koga se prikupljaju podaci o stanju, položaju i kretanju neprijateljske vojske*. — »da prepliva Savu i Dunavo, / do u adu prema Biogradu, / ne bi li' kakva *dila* ufatio, / da on kaže Biogradu

vrata« (A. N. 111); »Već ko dobra dila ufatio, / Paši daje, paša ga daruje« (M. H. III 73).
 < tur. *dil* »jezik«, tur. *dil tutmak* »zarobiti neprijateljskog vojnika koji će dati podatke o neprijatelju«.

dilaltija *f* (tur.) *nekakva bolest pod jezikom, koja je pod ovim imenom poznata u Hercegovini* (v. Grdić—Bjelokosić »Iz naroda i o narodu« Mostar, knj. II s. 118).

< tur. *dilalti* »pod jezikom«,

dilaver *m* (pers.) *lični pratilac, adutant kod velikodostojnika*.

< tur. *dilaver* < pers. *dilāwer* (*dil-āwer*) »srčan, odvažan, junčan« < pers. *dil* »srce« i pers. suf. *āwer*, koji ima značenje da se neko nečim ističe.

dilbāgija, dilbaga *f* (tur.) *vrsta hamajlije, duguljasta ovalna srebrna kutija u kojoj se nosi zapis od uroka. Spolja je obično napisano »Mašallah«.* Stavlja se konju oko vrata, a vezali su je i ljudi za mišicu. — »i begovu glavu ujagmio, / i skin'o mu sedam hamajlija, / sa zekana deset dilbagija« (K. H. I 143); »Oj djevojko, moja dilbagijo, / kako sam te ja očim' video, / svaka me je sreća providila, / i u malu i u trgovanju« (Beh. IX 160); »Pa tunake razjaha od vranca, / Pa mu dizdin na dilbaga baci« (Lord 174). Nisam mogao pronaći u tur. i pers. rječnicima odnosno u literaturi riječ koja bi u pravom ili prenesenom značenju odgovarala ovoj našoj riječi. Po obliku, to je složenica od tur. *dil* »jezik« i tur. *bağ* »sveza«, te *dilbaği* (*dil-baği*) ima bukv. značenje: »jezična sveza« (tur. izft.). Međutim nema potvrde da je ovo ime kakve hamajlije

(zapisa) koji se stavlja konju ispod čema ili kao zavez ispod jezika. Takvo tumačenje ne može opstati i s obzirom na upotrebu ove riječi u našim nar. pjesmama i na značenje na koje nas upućuje nar. pjesma (v. gore citirane tekstove). Mišljenja sam da bukv. značenje tur. *dilbaği* »jezična sveza« treba shvatiti kao »sveza koja veže i sputava jezik onog koji promatra konja, da ne bi izgovorio kakvu riječ koja bi naškodila konju«. Poznato je nar. vjerovanje da treba reći »mašallah!« kad se pogleda nešto lijepo i dopadljivo (malo lijepo dijete, lijepa djevojka, lijep konj itd.), jer ako se počne čuditi i hvaliti ljepotu onog što se posmatra bez prethodnog izgovora »mašallah!«, te riječi mogu, po nar. vjerovanju, odmah da naškode odnosnom licu ili životinji. Stoga i hamajlija sa natpisom »mašallah!« ima to značenje da upozori gledaoca da najprije izgovori »mašallah!« ili da ne govori ništa, da »zaveže jezik«.

dilber kao supst. i adj. (pers.)

1. kao imenica: *dragan, ljubljеник, miljenik, ljepotan (draga-na, miljenica, ljepotica)*. — »Svi dilberi, samo moga nema«, »Na dilberu košulja, / bijelom svilom šivena« (Muz. zap. Inst. 1851, 1824); »U kafezu dva dilbera bjehu: / jedno dilber Mustaj-begovica, / drugo dilber begova djevojka« (Muz. zap. Inst. 59).

2. kao pridjev: *lijep, krasan, zanosan*. — »Osiče se na dilberdivojku«, »Misli jadna da nitko ne čuje, / Al je čuje dilber-Andelija« (M. H. III 217, I 130).
 < tur. *dilber*, istog značenja kao u nas < pers. *dilber* (*dil-ber*), bukv. »srčonoša, srceno-

dilberka

seći < pers. *dil* »srce« i pers. *ber*, prez. osn. od *burden* »nositi«.

V. dilberka.

dilberka *f*, 1. dragana, miljenica, ljepotica.

2. vrsta sevdalinke, tj. lirske ženske pjesme.

Izv. od dilber (v.).

dilčik, divčik *m* (tur.) 1. jezičac na tereziji, kantarilu ili vagi.

2. šipka, motka na preslici. — »Mobarice, moje drugarice, / uđrite ga kolom i dilčikom!« (Vuk I 590); »a ti uzmi divčik i povjesmo / i vreteno drva šišmirova« (Vuk III 114).

< tur. *dilcik* (*dil-cik*), demin. od *dil* »jezik«.

dilendžija *m* (tur.) *prosjak*. — »Cizmedžije jedne dilendžije, / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. I 135).

< tur. *dilenci*, nom. agent. od *dilenmek* »prosit, prosjaciti«.

dilkušica, delkušica, denkušica, denjušica *f* dem. od *dilkuša*

(pers.) *ptica* »veselica«, vjerovatno se u našim nar. pjesmama pod tim podrazumijeva slavuj.

— »A na grani ptica dilkušica« (K. H. I 272); »Na grančici tica delkušica, / te se ona mlada razgovara« (Ašikl. 47); »Poručuje s mora lastavica, / poručuje ptici denjušici (I. Z. II 33); »Na vratima brava dubrovačka, / Više vrata tica denkušica, / Kada vidi tuđina junaka, / Krilim' bije, umom progovara« (Petran. 618).

< tur. *dilkuša* »ono što srce otvara (veseli), što razveseljava«

< pers. *dilguša* (*dil-guša*) »razbibriga, otvori-srce« u smislu »veseo«

< pers. *dil* »srce« i pers. *guša*, prez. osn. od *gušaden* »otvoriti«.

dilum *m* (tur.) *kus, kriška, komad* dobiven uzdužnim presjekom: *dilum* *baklave, dilum* *lubenice*. < tur. *dilim*.

dimdžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pušač*. Hrb. r. sa tur. suf. -ci.

dimijaluk, v. dimiluk

dimije, pl. t. (grč.) *ženske široke šavare koje se nose preko gaća mjesto suknje, a nogavice se vežu ispod koljena. Dimije se kroje od čita, svile ili vunene tkanine. Za jedne dimije potrebno je oko 6 m tkanine.* — »Zbog Alije da ga Bog ubije, / podero mi džanfezli dimije« (Sevd. 98).

< tur. *dimi* < grč. *dimitos*.

V. dimiluk.

dimiluk, dimijaluk, dimjaluk *m* (grč.-tur.) *onolika količina platna koliko je dovoljno da se od toga mogu skrojiti dimije.*

< tur. *dimilik* (*dimi-lik*), v. dimije + tur. suf. -lik.

dimirlija, v. demirlija

dimiskija, dimiškinja, dimišcija, demiskija, demišcija, damaskinja *f* (ar.) *sablja izrađena, kovana u Damasku.* — »I o šarcu čordu dimiskiju« (K. H. I 189); »Pa poteže sablju dimišciju« (GZM 1906. 366); »I pripasa sablju demiskiju« (Vuk VII 3).

< tur. *dimiški* < ar. *Dimišq*

»Damask« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

dimjaluk, v. dimiluk

din -ina *m* (pers.) *vjera, vjerozakon.* — »Kao što treba i din zapovijeda« (K. H. I 150); »Dina mi! (zakletva).

< tur. *din* < ar. *dīn* < pers. *dīn*.

V. din-dušman, dinsuz.

dinār *m* (lat.) novčana jedinica u SFR Jugoslaviji.

< ar. *dīnār* »zlatnik, zlatni novac« < lat. *denarius*.

din-đušman *m* (pers.) vjerski neprijatelj; zakleti neprijatelj, zakleti protivnik. — »Prsa dade prema din-đušmaninu« (K. I 294).

< tur. *dindüşman*, v. kompon. pod *din* i *đušman*.

dinlëisati, dinlëjisati -išem, slušati. — »Neko jednu, neko dvije, Omer bogme dinlejiso« (Gajret 1930, 541).

< tur. *dinlemek* »slušati«.

dinsuz *m* (pers.-tur.) bezvjerac. — »Kao da sam neki dinsuz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. *dinsiz*, od *din* (v.) i tur. postpoz. -*siz* »bez«.

dipluk *m* (tur.) korice od sablje. — »Gola mu čorda u šakama sijnu, / Od nje dipluk na šilj-te pobaci« (M. H. IV 89).

< tur. *diplik, diblik* < tur. *dib* »donji dio nečega; dno« + tur. suf. -*lik*.

direk *m* (tur.) 1. greda, stup, stožer, temelj. — »Pod čadorom od srme direci« (K. H. I 22). 2. u prenes. značenju: glavari, prvaci. — »Serdar Mujo, direk od Krajine« (K. H. II 25); »Hej aferim, direk od Krajine« (Lord 271).

< tur. *direk*.

V. *direkbija*.

dirëklija *f* (tur.) vrsta šare na platnu ili ćilimu: pruge od drukčije prede. — »Niše su međusobno vezane »direklijom« stablom s granama a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zv. »verevijom« (Gl. EM Bgd XXI 18).

< tur. *direkli* (*direk-li*), v. *direk* + tur. suf. -*li*.

dirhem *m* (grč.) 1. dram, dragma. 2. srebrni novac, srebrna parica. *Dirhem* nije u istoriji predstavljao uvijek jednu određenu težinu i vrijednost. U Turskoj Carevini je *dirhem* obično označavao težinu od 3,207 grama.

< tur. *dirhem* < ar. *dirhām* < stgrč. *drahmē*.

V. *dirhemli*, *dram*, *dramaluk*, *dramlija*.

dirhëmlı indecl. adj. (grč.-tur.) okičen srebrnim paricama, sa *dirhemima*. — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke *dirhemli* gajtani« (K. H. II 306).

< tur. *dirhemli* (*dirhem-li*), v. *dirhem* + tur. suf. -*li*.

dirindžiti, dirinčiti, ringati, dringati, raditi težak i mučan posao. < tur. *der renc* < pers. *der renğ* »u muci, na muci« < pers. *der* »u« i pers. *renğ* »muka, tegoba«.

dirlija *f* (tur.) ime jedne narodne igre (kola).

Vjerovatno < tur. *dirli* »živ, strastven«.

dirluk *m* (tur.) plata, egzistencija; ono što je potrebno za izdržavanje.

< tur. *dirlik*.

diska, v. *dizija*

Diša, v. *Derviša*

dišari! dišeri! dišer! interj. (tur.) *napolje! van!* — »ne poniče, već junak pokliče: / Dišer, more, hodže i vaizi! / Mol'te boga i jezan učite« (Vuk IV 124).

< tur. *dişari!*.

V. *dišarisati*.

dišarisati, dišerisati -išem, *istjerati*, *izbaciti nekog napolje*.

Izv. od *dišari!* (v.).

dišeri

dišeri, dišerisati, v. dišari, dišari-sati.

Dišija, v. Derviša

div *m* (pers.) mitološko biće: *gorostas, gigant, oličenje jakosti i snage*.

< tur. *dev* < pers. *dīw* »zao duh, đavo«.

divān -āna i **divān** -āna *m* (ar. i pers.) 1. *vijeće, skupština, savjet; carsko ili vezirsko vijeće, državni savjet*. — »Car alifet, svetačko kolino! / deder kupi divan oko sebe«, »Sve ti lale na divan izišle« (M. H. III 7, 76).

2. *dvor, kuća; carski dvor, carsko prijestolje, dvor vezira ili paše*. — »Šeće cura po muškome aru, / po divanu, po muškom konaku« (Kašik. III 48); »Gledala je sva careva vojska, / i sam care sa divana svojga« (B. V. 1886 251); »Spremio nas care sa divana, / Da uhi-tiš ovna devetaka« (M. H. I 192); »A kad budeš pred pašine dvore, / gledaće te paša sa divana« (Ašikl. 78).

3. *razgovor, besjedenje; riječ*. — »Kad se pobre pića napojile, / a rakija divan otvorila« (M. H. III 37).

4. *vrsta sofe, kanabeta, otoman, sećija*.

5. *zbornik ili zbirka pjesama*.

6. »stati na divan«, »stati na divanu« = stati mirno i čekati zapovijed ili riječ. — »Obadvije ruke sapućila, / Stanula Mehu na divanu«. »Hajde, šćero, da idemo kapiji, / Da stanemo na divan serdaru!« (Lord 121, 129).

< tur. *divan* < ar. *dīwān*, odnosno < pers. *dīwān*.

V. *divanhana, divanija, divaniti, divan-kabanica*.

divanhāna, divanāna, divhana i divhāna *f* (pers.) *prostrano predsooblje (hodnik) na spratu u starim građanskim kućama*. < tur. *divanhane* < pers. *dīwānhāne (dīwān-hāne)*, bukvl. »kuća, mjesto za razgovor i vijećanje«; v. kompon. pod *divan i hane*.

divānija *f* (pers.) *vrsta arapskog pisma kojim su pisani carski fermāni*.

< tur. *divani* < pers. *dīwānī* (v. *divan* + ar.-pers. suf. -ī), skraćeno od ar.-pers. *ḥatt-i dīwānī* »pismo divanija«.

divānija *m* (pers.) *blesast, sulud, lakouman*. — »Stan' polako, divānija Mujo!« (Lord 154).

< tur. *divane* »lud; sulud« < pers. *dīwāne* »lud«.

divāniti, 1. *besjediti, govoriti, razgovarati*. — »A svak muči ništa ne divani« (M. H. III 42).

2. *u slavonskim dijalektima: ašikovati, voditi ljubav*.

Izv. od *divan* (v.).

divān-kabanica *f*, *duga crvena kabanica od jakog, debelog sukna*. — »A pokrij me divan-kabanicom« (M. H. III 310); »Kom' je kuća divan-kabanica, / mač i puška i otac i majka, / neka ide u četu junačku« (K. H. II 506). Naša složenica od *divan* (v.) i *kabanica*.

divčik, v. *dilčik*

divhana, v. *divanhana*

divit *m* (ar.) *pernica sa mastionicom zajedno. Pernica se sastoji od duguljaste kutije u kojoj se drže kalami od trske, a na njenom jednom kraju pričvršćena je mastionica (zv. kulkuma). Pernica se zadijevala za pas ili bensilah, a mastionica bi štitila*

da divit ne propadne kroz pas. Divit je pravljen od metala i obično je žute boje. U mastionici je smotak konaca nătopljen mastilom zv. murećefom, kako se ne bi mastilo proliło. — »Uzmidere divit i kalema« (M. H. III 429).

< tur. divit < pers. dewit
< ar. dāwāt.

diz m i **diza** f (tur.) red, ono što je poredano u jedan red ili nanižano. »Diz zub« = zub iz reda zuba koji su poredani jedan do drugog kao niska (dizija). — »Hanum kadu diz zub zabolio« (I. Z. 86); »Sve je njojzi mlađan sakovao, / al' ne može biser diza zube« (I. Z. II 211).
< tur. **dizi** »niska, struka«.
V. dizija, dizma.

dizdār -ára, **dizdārac** -ra m (pers.) zapovjednik tvrđave, zapovjednik utvrđenog grada. — »Dizdar gradu vrata zatvorio« (M. H. III 43); — »I ako je moj mali gradac, ali sam ja u njemu dizdara« (Vuk, Posl. 94). — Od ovog su nastala prezimena Dizdār i Dizdārević.
< tur. **dizdar** < pers. **dizdār** »čuvar tvrđave« < pers. **diz** »tvrđava, utvrđeni grad« i pers. **dār**, prez. osn. od **dāšten** »držati, imati«.

Dizdār, Dizdārević, v. dizdar

dizdin, v. dizgin

dizga f (tur.) podveza, podvezica za čarape.
< tur. **dizge**.

dizgin, dizdin (dizgen, dizgun) m (tur.) kajiš, kožni povodac od uzde. — »Vi dizgine konjma otpuštite« (K. H. I 68); »Pa mu dizgin baci na jabuku«, »Pa mu dizdin baci na jabuku« (Lord 91, 93); »Jednom ga je

zmijom zauzdala, / A od dvije dizgen načinila« (M. H. II 6); »On doratu dizgun zabacio« (M. H. III 423).
< tur. **dizgin**.
V. dizgini.

dizgini m pl. (tur.) dio zaprežne opreme: dugi kajiši kojima se upravlja zapregnutim konjima. Plural od dizgin (v.).

dizija, diska f (tur.) niska ili struka od ogrlice dukata, bisera ili korala. — »Đerdan joj je na grlu b'jelome, / na kom ima do trista dizija« (M. H. X 55); »vjernu ljubu drži na krilašcu, / i po vratu broji joj dizije« (Muz. zap. Inst. 3276).
< tur. **dizi**.

dizluci, dizluke -lūkā, pl. t. (tur.) podveze na tozlucima; dokoljenice. — »na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91).
< tur. **dizlik** (diz-lik) < tur. **diz** »koljeno« + tur. suf. -lik.

dizma f (tur.) zid kuće ili zgrade od drvene građe, napravljen od greda poredanih jedna do druge u uspravnom ili kosom položaju.
< tur. **dizme**, partic. od **dizmek** »poredati, složiti«.

doádžija, v. dovadžija

doandžija, v. dogandžija

doğan m (tur.) vrsta sokola kojim se lovilo.
< tur. **doğan**.
V. dogandžibaša, dogandžija.

dogandžibaša m (tur.) vrhovni upravitelj lova u Tur. Carevini; zapovjednik dogandžija.
< tur. **doğancıbaşı** (doğancı-başı), v. kompon. pod dogandžija i baš.

dogandžija, doandžija (pl. **dogandžije**) 1. onaj koji lovi ptice sa

jeanom vrstom sokola zv. do-
gan, sokolar.

2. dogandžije su sačinjavali po-
seban odred dvorskih lovaca u
Tur. Carevini.

< tur. doġancı (doġan-cı), v.
dogan + tur. suf. -cı.

dogramadžija *m* (tur.) starinski
majstor stolar, drvodjelja, rez-
bar. — »Dogramadžije su
radili drveninu oko šadrvana,
sebilja i bunareva i krovove iz-
nad česama. Sve prostije poslo-
ve radili su dunderi i igrati«
(Kreš. Vodovodi 167).

< tur. doġramacı (izv. od do-
ġramak »isjeći, izdrobiti«).

V. dogramadžiluk.

dogramadžiluk *m* (tur.) starinski
stolarski zanat; rezbarenje.
< tur. doġramacılık, v. dogra-
madžija + tur. suf. -lik.

dohäberiti, döhäberiti, dojaviti,
javiti, obavijestiti.

Izv. od haber (v.).

**döhakati, doći kome glave; upro-
pastiti; učiniti kraj nećemu.** —
»On kako će begu do h a k a t i«
(K. H. I 167); »Ko će Musi do-
h a k a t i živu« (Lord 99).

Izv. od tur. hak < ar. haqq
»pravo, istina«.

lojānisati, dojanli, v. dajanisati,
dajanli

dojanlić, v. dajanli

öksan, num. (tur.) devedeset,
broj 90.

< tur. doksan.

**okūndisati -išēm, naškoditi, nau-
diti.**

< tur. dokundu, perf. 3. lice
sing. od dokunmak »naškoditi«.
V. dokunisati.

**kūnisati -išēm, naškoditi, nau-
diti.**

< tur. dokunmak »naškoditi«.

dokusūriti, 1. dokrajčiti, okončati.

2. izmiriti, nadomiriti, isplatiti
ostatak duga.

Izv. od kusur (v.).

dölāf -āfa, dölāp -āpa m (pers.)

1. nepomični ormar sa policama,
pričvršćen uz zid ili uzidan u
zidu. — »U odaji dolaf otvo-
rila« (M. H. III 366); »I po kuli
rafi i dolafi« (Vuk V 365);
»On prilazi šarenu dolapu, /
Sa dolapa ključe povadijo«
(Lord 58).

2. postrojenje za navodnjava-
nje, kolo na rijeci.

< tur. dolap < pers. dūlāb, sa
oba značenja kao u nas (u ar.
takođe dūlāb).

dolama f (tur.) vrsta starinske
muške i ženske nošnje, slična
kaputu, od ljubičaste (mor), ze-
lene ili crvene čohe, sa dugim
rukavima koji su zatvoreni ili
razrezani, otvoreni (sa čevkeni-
ma), tako da vise ili se straga
sapnu jedan za drugi da ne
smetaju i da su ruke slobodne.
Obično je do koljena, ali može
biti i duža. Neke se dolame pre-
samićuju sprijeda i pojasom
pašu. Dolamu su nosili janji-
čari, a kasnije je u nas dobila
značaj svečane narodne nošnje.
— »Na Ahmi je mor-dola-
ma, / mor-dolama do ko-
ljen« (Sevd. 156); »Dug-do-
lamu Vrcić-bajraktara« (M.
H. III 171).

< tur. dolama. Po tur. istori-
čaru Ahmed Rasimu (str. 322)
dolama je janjičarski kaftan, a
ime je dobila po tome što su
janjičari imali običaj da pri pu-
tovanju, radi lakšeg hoda, oba
skuta svojih kaftana zavrata i
zadiju za pojas. Tu radnju
označava tur. inf. dolamak »za-
vratiti (skute)«, od čega skra-
ćeni inf. dolama »zavraćanje

(skutova)« i po tome je ovaj kaftan nazvan *dolama*.

dòlāp, v. *dolaf*

dòldrma, v. *dondurma*

dòlibaša *m* (tur.) *ravnatelj sofre, stoloravnatelj; onaj koji na gozbi sjedi u gornjem čelu stola i upravlja zadržavicama.* — »gdi je sopra — tu je dolibaša, / gdi je vojska — tu je arambaša« (Vuk I 466); »Đe je svadba da si dolibaša« (Vuk, Posl. 74); »Tri su čaše, a tri dolibaše« (M. H. III 211).

Izv. od *dolija* (v.) i *baš* (v.) putem tur. izft.

dolīdati, *puniti; puniti stomak preko mjere kafom, vodom ili kakvim drugim pićem; ispijati preko mjere.*

Izv. od tur. *dolu* »pun« (tur. inf. *dolmak* »puniti«): *dolijati*, pa *dolīdati*.

V. *nadolīdati* (se).

dòlija, tòlija, tòla *f* (tur.) *trpeza za kojom redna čaša naokolo hoda; čaša kojom se napijaju zdravice.* — »Dolibaša apostole Pavle / On okreće sofrim i dolijom«, »Pak pogleda i dva i tri puta / Niz velike sofre i dolije« (Petrar. 70); »Joje nas ljudi vodili od dolije do dolije, de je ljepše jesti i piti« (zap. Inst. 2800); »Za gotovu tolu zasidoše, / okrenuše čašom na okolo«, »Na poljani tolu zametnuše, / razložiše piće na poljani« (M. H. III 4, 102); »Izvila se zlatna žica vrhom iz mora, / savila se delibaši oko dolije« (Vuk I 41); »Naša slava a naša dolija, / Svijem ću vam biti doli-baša« (Petrar. 478).

< tur. *dolu* (*doli*) 1. »čša napunjena pićem«, 2. »pun, napunjen«; starotur. *tola* »pun, na-

punjen« (u pers. *ḏulā* je čša ili testija za vodu ili za alkoholno piće).

V. *dolibaša*, *dolīdati*, *nadolīdati* (se).

dòlma *f* (tur.) *nadjev; punjene paprike, paradajz itd. Punjenje se vrši samljevenim mesom pomiješanim sa pirinčem.*

< tur. *dolma* »nadjev« < tur. inf. *dolmak* »puniti, nadijevati, filovati«.

V. *dolmadžik*, *dolmiti*, *nadolmiti*, *jalandži-dolma*, *sogan-dolma*.

dolmāđžik *m* (tur.) *vrsta jela: obloženi kolačići od isjeckane bravlje džigerice.*

< tur. *dolmacik* (*dolma-cik*), deminutiv od *dolma* (v.)

dòlmiti, *nadijevati, puniti, filovati.*

< tur. *dolmak* »nadijevati, puniti«.

domāzłuk i domāzłuk *m* (tur.) 1. *domaće životinje koje se uzgajaju za potrebe domaćinstva i za priplod.*

2. *ispasište za stoku.* U ob. gov.: »Pusti hajvan u domazluk«.
< tur. *damızlık* (*damız-lik*) »domaća životinja namijenjena za rasplod« < tur. *damız* »štala za uzgajanje stoke« + tur. suf. *-lik*.

dömbak *m* (tur.) *gatnjak, ućkur.*

< tur. *don bağı* »sveza od gaća«, izft. od tur. *don* »gaće, šalvare« i tur. *bağ* »sveza«.

dòmuz *m* (tur.) 1. *svinja, krmak.* — »Šta zna domuz šta je majdonoz« (nar. posl.).

2. *u pren. zn.: tvrdoglav, uporan čovjek.*

< tur. *domuz*, *donuz*.

V. *domuzluk*, *domuzovina*.

domuzluk

domuzluk *m* (tur.) *ljutnja iz tvrdoglavosti, tvrdoglavost, tvrdokornost; svinjarija.*

< tur. *domuzluk* (*domuz-luk*),
v. *domuz* + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

domuzovna *f*, *svinjetina, krmetina.*

Izv. od *domuz* (v.).

donanma *f* (tur.) *osvjetljenje i kićenje prilikom kakve svečanosti, iluminacija.*

< tur. *donanma.*

dondurma, döldurma *f* (tur.) *sladoled.*

< tur. *dondurma* »sladoled«, part. od inf. *dondurmak* »smrznuti, slediti« (tur. *don* »leđ«).
V. *dondurmadžija*.

dondurmadžija, döldurmadžija *m* (tur.) *poslastičar koji pravi i prodaje sladoled.*

< tur. *dondurmaci*, v. *dondurma* + tur. suf. *-ci*.

donluk *m* (tur.) *čoha ili neko drugo platno koje kao materijal služi za gaće, čakšire, šaljvare itd.* — »Više mu je pod koljenom zlata, / već donluka čohe na koljenu« (S. B. IV 65).

< tur. *donluk* (*don-luk*) < tur. *don* »gaće i donji dio odjeće uopšte« + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

dorât, hipok. déro *m* (tur.) *konj zatvoreno crvene, crvenosmede dlake.*

< tur. *doru at*; tur. *doru* »zagasiti, smeđ« i tur. *at* »konj«.
V. *doratast, doruša*.

doratast, adj. *zatvoreno crvene, smeđe boje.*

Izv. od *dorat* (v.).

Doréal *m* (tur.) *naziv jednog kvarta u Beogradu.*

< tur. *dört yol* (*ağzı*) »raskršće«, bukv. »mjesto gdje se sastaju četiri puta«; tur. *dört* »četiri«

+ tur. *yol* »put« + tur. *ağz* »usta, otvor, vrh, stjecište« itd.

dört num. (tur.) *četiri, broj 4.*

< tur. *dört.*

V. *dörtđihar, Doréal.*

dörtđihâr -âra (tur.-pers.) *duplo četiri (izraz u igri tačle).*

< tur. *dörtçeğâr, dörtçar* (*dört-çeğâr, dört-çar*) »četiri i četiri« < tur. *dört* »četiri« + pers. *čehâr, čâr* »četiri«.

doruša *f* *doratasta kobila.*

Izv. prema *dorat* (v.).

döslučiti, živjeti u prijateljstvu, u ljubavi. — »Dva je dana s njome doslučio, / a treći se s njome zavadio« (I. Z. III 108).

Izv. od *dosluk* (v.).

dösluk, döstluk *m* (pers.-tur.) *prijateljstvo.* — »S popovima u dosluku bud'te« (Vuk, Rječnik); »... i narod bi sa svojim »komšijama« živio u boljem dosluku« (Zembilj III 41); »Al si s njima döstluk ufatiao« (M. H. III 422).

< tur. *dostluk*, v. *dost*. + tur. suf. *-luk* (*-lik*).

döst -a i döst, dösta *m* (pers.) *prijatelj.* — »S'jeci dušmane, zovi dostove« (I. Z. III 130).

< tur. *dost* < pers. *döst, düst* »prijatelj«.

V. *döslučiti, dosluk.*

döva *f* (ar.) 1. *molitva bogu.*

2. *blagoslov.*

< tur. *dua* < ar. *du-ā'* »molitva«.

V. *dovadžija, dovale, hajir-dova, bed-dova, dovu činiti, dovu učiniti.*

dovadžija, doádžija *m* (ar.-tur.)

1. *onaj koji dovu čini, koji upućuje molitvu bogu za sebe ili za nekog drugog.* — »A ja ću vam biti dovadžija« (K. H. I 287).

2. u bivšoj sarajevskoj cehovskoj organizaciji pojedinih zanata (esnafu) zanatlija koji čini prigodnu dovu.

< tur. *duacı* (*dua-cı*), v. dova
+ tur. suf. -ci.

dovále, doválje, v. ejdovale

dovu činiti, *moliti se bogu, dovu izgovarati, upućivati molbu bogu.* — »Diže ruke, Bogu dovu činio: / Daj mi, Bože, vihor sa planine« (B. V. 1892. 206).
Izv. od dova (v.).

dovu učiniti, *zamoliti se bogu za svoje ili nekog drugog dobro i sreću, blagosloviti.* — »Kralj će tebi dovu učiniti« (K. H. I 215); »A vami je dovu učinio« (M. H. III 71).
Izv. od dova (v.).

dovûlbaz, v. daulbaz.

dragôman m (ar.) *službeni tumač, prevodilac, pri stranim diplomatskim predstavništvima u Turskoj i drugim zemljama na Istoku.*

< ar. *tārğumān* »tumač«.
V. terdžuman.

drām m (grč.) *mjera za težinu: 1/400 oke, tačnije: 3,207 grama.* — »Osam drama u nju sa suo praha« (M. H. III 480).

< tur. *dirhem*, v. dirhem.
V. dramlija, dramaluk.

drāmaliuci -lūkā, drāme -âmā pl. t. (grč.-tur.) *čarape (muške i ženske) od najljepše tanke vune. To su u tursko vrijeme bile u nas najskuplje čarape. Ženske drame koje su bile na prstima crveno obojene zvale su se još i kinalije ili kernalije (v.).* — »Duša mi bijaše, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim taha-papućama i bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< »**Drāma**« ime grčkog grada u istočnom dijelu Egejske Makedonije» + tur. suf. -lik (-lik).

drāmāluk m (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zрно za metke lovačkih pušaka.*

< tur. *dirhemlik* (*dirhem-lik*), v. dram + tur. suf. -lik.

drāme, v. dramaluci.

drāmlija i drāmalija f (grč.-tur.) *krupna sačma, krupno zрно za metke lovačkih pušaka.*

< tur. *dirhemli* (*dirhem-li*), v. dram + tur. suf. -li.

dringati, v. dirindžiti

Drvéniya f, *ime drvenog mosta na Miljacki u Sarajevu.*

Izv. od srp. hrv. adj. *drven* sa suf. -ija, koje dolazi od ar.-pers. adj. suf. -i, po uzoru na turske izvedenice sa ovim suf.: *drvéni*, pa onda, da se omogućí deklinacija, *drvéniya*, što znači »drvena« (čuprija).

dřzman m (tur.) *krupan čovjek, visok i korpulentan čovjek.*
< tur. *dizman*, *dizmen*.

dubára f (pers.) 1. *duplo dva (izraz u igri tavle i domina).*

2. *figur. podvala, varka.* — »Udario mu dubaru« = podvalio mu nešto.

< tur. *dubara*, < pers. *du bāra* »dva puta; duplo dva u igri tavle«.

dubeš m (pers.-tur.) *duplo pet (izraz u igri tavle).*

< tur. *dubeş* (*du-beş*) »dva puta pet« < pers. *du* »dva« i tur. *beş* »pet«.

dūbura f (ar.) *stražnjica.*

< tur. *dūbūr* < ar. *dubur* »zadnja strana, ono što je straga«.

dućān -āna m (ar.) *trgovačka radnja.* — »Od tvog hana do

dućandžija

moga dućana« (K. H. I 164).
< tur. *dükkân* (č. *dukjkan*)
< ar. *dukkân*.
V. dućandžija.

dućandžija m (ar.-tur.) *trgovac*. —
»Veće misle dućandžije
mlade« (K. H. I 445); »Dućan-
dije sve na noge skaću« (Lord
102).
< tur. *dükkancı*, v. dućan +
tur. suf. -ci.

dūd m (tur.) *murva, Morus alba*
i *Morus nigra* (bijeli i crni dud)
iz fam. *Moraceae*.
< tur. *dut* (u pers. *tūt*).
V. mordud, šamdud.

Dúda, v. Dudija

Dūdija, hipok. **Dúda** (pers.) *musl.*
žensko ime.
< tur. *duđu* »žena, hanuma«
< pers. *tūtī* »papagaj«.

dūduk m (tur.) 1. mala jednocje-
vna sviralja.
2. duga sviraljka koju čobani u
proljeće prave od vrbove kore.
< tur. *düdük*.

dūdun m (tur.) *svadba*.
< tur. *düğün*.

dugmali indecl. adj. (pers.-tur.)
s dugmetima, s pucama. — »Pa
izvadi dugmali dolamu, /
dugmeta su od zlata šimšeta«
(M. H. III 510).
< tur. *düğmeli* (*düğme-li*), v.
dugme + tur. suf. -li.

düğme, pl. **düğmeta**, *düğmētā n*
(pers.) 1. puce, pulka (na odjev-
nom predmetu). — »Na košulji
od zlata dugmeta« (K. H.
II 311).

2. puce, tipka za zvonce, tipka
na kakvom aparatu. — »Priti-
sní na dugme«.

< tur. *düğme*, sa oba značenja
kao u nas < pers. *tukme* »pu-
ce, pulka na odijelu«.

V. dugmali.

dühān, dūvān -ána m (ar.) *duhan*.
< tur. *duhan* < ar. *duhān*
»dim, gusta para, a sada i biljka
duhan«.

V. duhandžija, duhankesa, du-
haniti.

**duhānkesa, dūvānkesa, duhān-
česa, dūvānčesa** (*dühān-kēsa*,
*dūhān-čēsa, dūvān-kēsa, dū-
vān-čēsa*) f (ar.-pers.) *torbica u*
kojoj se duhan drži, nosi. —
»... sprema se da ide, sipa du-
van u duvankesu« (Sol. I
82); »... vadeći ipak iz džepa
lepu, kožnu duvan-kesu«
(Devajtis 9).

V. kompon. pod duhan i kesa.

**duhāndžija, dūvāndžija i duhān-
džija, dūvāndžija m** (ar.-tur.)
pušač. — »Tvoj je babo du-
vandžija, ne smim divojko«.
(Muz. zap. Inst. 2071).

< tur. *duhancı*, v. duhan + tur.
suf. -ci.

duhāniti, dūvāniti, 1. pušiti.
2. snabdijevati nekog duhanom.
Izv. od duhan (v.).

**duhāniti se, dūvāniti se, snabdi-
jevati se duhanom**.
Izv. od duhan (v.).

dūjisati se -išem, *dosjetiti se, pri-
sjetiti se*. — »Odmah se je ja-
du dujisao, / pa on ide u
gornje odaje« (I. Z. II 241); »No
se dite jadu dujisalo, / Pa
joj špatlu na dolinu baci« (Vuk
VII 274).

< tur. *duymak* »osjetiti, osje-
ćati«.

dūlek, tūlek (*dūmlek*) m (tur.)
1. tikva bundeva.

2. mala, nenarasla tikva, tikvica
u vrtu.

< tur. *dölek* »karpuzice i di-
njice u bostanu«.

dūlum, v. dūnum

dūmān, dūmān -āna *m* (tur.)

1. *dim, magla; prašina*. — »Zbi se duman niz polje Orlovo«, »Pa mu brzo vatru prihvatila, / stadoše mu biti dumanovi, / a za njima mavi plamenovi« (K. H. I 74, II 110).

2. *fig.: briga, zamagljenost misli, kao polusan*. — »U veliku je dumanu«; »Dok ja bijah u zemanu, / al' ti prođoh u dumanu« (I. Z. III 18).

< tur. *duman* i *tuman*.

dumēdžija, v. dumendžija

dūmen *m* (tur.) *kormilo, krma*. —

»Kada Ibro do dūmena sađe« (M. H. III 338); »Jovo prođe na dūmen na šajku« (Vuk II 620).

< tur. *dūmen*.

V. dumendžija, dūmeniti, dūmenisati.

Dumēndžić, v. dumendžija

dumēndžija (dumēdžija) *m* (tur.)

kormilar, krmanoš. — Od ovog je nastalo prezime Dumēndžić.

< tur. *dumenci*, v. dūmen + tur. suf. -ci.

dūmeniti -īm, **dūmenisati** -išēm,

kormilariti. — »Pa dūmeniš na debelom moru, / ti upravljaš na moru đemiju« (M. H. III 339).

Izv. od dūmen (v.).

dunājluk, v. dun'jaluk

dūndar *m* (pers.) *gomila živih bića (ljudi, marve itd.)*. — »U dūndare Vlahe savijati«,

»Dostiže mu jedan dūndar konja« (K. H. I 73, II 275).

< tur. *dūmdar* < pers. *dum-dār (dum-dār)* »zaštitnica posljednjih odreda vojske«; pers. *dum* »rep« + pers. *dār* prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

dūnder, dūnderin *m* (pers.) *starijski stolar i graditelj (drvo-djela, tesar i zidar ujedno)*. —

»Dok klesari rade o kamenu, a dogramadžije o drvetu, dūnder je sposoban za sve; on je kadar da napravi malu bosansku kuću od temelja do šljeme-na« (Kreš. Esnafi 176).

< tur. *dülger* < pers. *durger*, *durüger*, skr. od *durüdger (durüd-ger)* < pers. *durüd* »drvena grada« + pers. suf. -ger.

V. dūnderisati, dūnderluk.

dūnderisati -išēm, *baviti se dūnderskim zanatom, graditi*.

Izv. od dūnder (v.).

dūnderluk *m* (pers.-tur.) *dūnder-ski zanat*.

< tur. *dülgerlik (dülger-lik)*, v. dūnder + tur. suf. -lik.

dūn'jā (dūnjā) indecl. *m* (ar.) *svijet, ovaj svijet, ovosvjetska pro-lazna dobra*. — »Nemoj dūn'ja milovat« (Nar. bl. 309).

< tur. *dūnya* < ar. *dūnyā (āl-dūnyā, āddūnyā)* »ovaj svijet« osn. zn.: »najniži (svijet)«; ar. *dūnyā* je elativ f., a *ād-dūnyā* je u značenju superlativa f. od adj. *dūniyy* »blizak, nizak«.

V. dun'jalučina, dun'jaluk, dun'ja-mal, terći-dun'ja.

dun'jalučina, dunjalučina, augm. od dun'jaluk (v.).

dun'jaluk, dunjáluk (dunājluk) *m* (ar.-tur.) 1. *ovaj svijet; ljudstvo na zemaljskoj kugli*. — »Niko na dunjaluku ne pamti ovakve zime« (Gajret 1929, 55).

2. *materijalna bogatstva, imetak; ovosvjetska dobra*.

< tur. *dūnyalık (dūnya-lk)*, v. dun'ja + tur. suf. -lik.

dūn'jā-māl, dūnjā-māl *m* (ar.)

1. *sva bogatstva ovog svijeta*.

2. *silna bogatstva, silni imetak*.

dünüm

< tur. *dün̄ya-mal* < ar. *dunyā*, v. *dun'ja* i ar. *māl*, v. *mal*.

dünüm, dulum *m* (tur.) *mjera za površinu zemljišta: 1.000 m² (10 ari).*

< tur. *dönüm*.

dünjā, dunjalučina, dunjáluk itd., v. *dun'ja, dun'jalučina* itd.

dür! dūra! interj. (tur.) *stani! stoji! čekaj!* — »Dur, dorate, pust mi ostanuo! / Il' sa mojom il' sa tvojom glavom!« (Vuk VII 93); »Nit mi ko dur, ni bre! (Zembiļ III 45); »Dur, delija, ide Pantelija«, »Dura, dura, otče, kaluđere« (Marjan.); »Dur, dorate, moje desno krilo!« (M. H. III 432); »Dura doro roditelja moga, / s tebe ću ja izgubiti glavu« (K. H. II 315). < tur. *dur, dura*, imp. od *durmak* »stajati, mirovati, čekati, trpiti«.

V. *duradžak, durak, Durak, Duran, durašan, durati, dur-bak, dur bakalum, durmađan, Durmiš, durun, durun orda, izdurati, nadurati, naduravati* se.

duradžak -aka *m* (tur.) 1. *stanka, mjesto gdje se stoji, gdje treba zastati.*

2. *oznake u muslimanskoj brojanici (tespihu) koje dijele zrna na tri jednake grupe (svaka grupa ima po 33 zrna) i koje označuju mjesta gdje treba zastati u učenju.*

3. *drveni stalak u koji se dijete stavlja da može stajati.* — »Od tri meseca dete se meće u duradžak, i tu se odupire nogama te i sedi i stoji, a posle u dubak« (Miodrag. 160).

< tur. *duracak* »stanka, mjesto gdje se stoji« (part. fut. od inf. *durmak* »stajati«.

durak *m* (tur.) *stajalište, mjesto, mjesto na kome se stoji.*

< tur. *durak* »stajalište, stanica, mjesto na kome se stoji«, fig. »stalan, čvrst«.

Düräk i Durak (tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *Durak*, lično ime, »Stalan, Čvrst« < tur. *durak* sa pren. zn.: »stalan, čvrst« < tur. inf. *durmak* »stajati«, v. *durak*.

Düran, hipok. Duro (tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *Duran*, lično ime, »Stalan, Čvrst« < tur. inf. *durmak* »stajati, mirovati, trpjeti«.

durašan, dūratan, dūrećan adj. *izdržljiv, trajan, postojan.* Izv. od *durati* (v.).

dūratan, v. *durašan*

dūrati, trpjeti, podnositi; trajati. — »Jadan paša durati ne može« (M. H. III 70).

< tur. *durmak* »stajati, mirovati, trpjeti, podnositi, čekati«. (Rj. JAZU i Berneker dovode ovaj naš glagol u vezu sa tal. *durare*, dok je Meyer mišljenja da dolazi od tur. *durmak*. U prilog stanovištu da je od tur. *durmak* govore i izvedenice *dur, durak, duran, duradžak, Durmiš, durmađan* itd. koje su izvedene od tur. *durmak*, a upotrebljuju se u nas kao turcizmi).

dür-bäk! interj. (tur.) *stani pa pogledaj! pogledajder!*

< tur. *dur*, imp. od *durmak* »stajati« i tur. *bak*, imp. od *bakmak* »gledati, pogledati«.

dür bakalum! interj. (tur.) *stani da vidimo! čekaj da vidimo!* V. kompon. pod *dur* i *bakalum*.

dürbin -ina *m* (pers.) *dvogled, dalekozor.* — »U njegovik *dürbin* u desnici« (M. H. III 221). < tur. *dürbün* < pers. *dürbin*

(*dūr-bīn*) bukv. »dalekovid« slož. od pers. *dūr* »daleko« i pers. *bīn*, prez. osn. od inf. *diđen* »vidjeti, gledati«.

V. *durbiniti*, *nadurbiniti*.

durbīniti, *gledati kroz durbin, kroz dvogled*. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od *durbīn* (v.).

dūrēčan, v. *durašan*

dūrēcli, indecl. adj. *izdržljiv, trajan, postojan*.

Izv. od *durati* (v.) i tur. suf. -li.

dūrmađan adv. (tur.) *neprekidno, neprestano, bez zastoja*.

< tur. *durmađan* < tur. inf. *durmak* »stajati, trajati«.

Dürmiš, hipok. **Dürmo** (tur.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Durmiš*, *Durmuš*, lično ime, »Stojan« < tur. *durmiš* (*durmuš*) »koji je stajao, trpio, durao« (part. perf. od inf. *durmak* »stajati, trpjeti« itd.

Dúro, v. *Duran*

dūrun! **dūrum!** interj. (tur.) *stojte! zastanite! čekajte!*

< tur. *durun!* imp. 2. lice pl. od inf. *durmak* »stajati, mirovati« itd.

V. *durun orda*.

dūrun orda! **dūrum orda!** interj. (tur.) *stojte vi tamo! stojte onamo!* — »Car dželatim' »durum orda« viknu« (K. H. I 47).

< tur. *durun orda!* < tur. *durun!* imp. 2. lice pl. od *durmak* »stajati« i tur. *orda* »ondje«.

dūse n (pers.) *duplo tri* (izraz u igri tavle).

< tur. *dūse* »dvaput po tri« < pers. *du-se* »dva-tri«; pers. *du* »dva« i pers. *se* »tri«.

dūstaban, **dūstaban**, **dūztaban**, **dustabānlija** m (tur.) *onaj koji je ravnih stopala, pes volgus*. < tur. *dūztaban* (*dūz-taban*), v. komp. pod *duz* i *taban*.

dustabānlija, v. *dustaban*

dūstūr -ūra m (ar.) *zbornik zakona i naredaba koji je izdavan u Turskoj Carevini*.

< tur. *dūstur* < pers. *dustūr* (u ar. *dustūr*, takode < pers.).

dūšek m (tur.) *vunena postelja (madrac) koja se, u vrijeme dok još kreveti nisu unišli u upotrebu, sterala na pod i na njoj se spavalo*. — »Delije mi prostrše duške« (M. H. III 447). < tur. *dōšek*.

V. *dušek-hasta*, *dušekluk*.

dūšek-hāsta f (tur.-pers.) *bolesnik koji je privezan za postelju, veliki bolesnik*.

< tur. *dōšek hasta*, v. kompon. pod *dušek* i *hasta*.

dušekluk m (tur.) 1. *vrsta ormara u kome se drže dušeci i jorgani kad nisu u upotrebi. Odignut je od poda i pričvršćen uza zid*. 2. *platno od koga se prave dušeci*.

< tur. *dōšeklik* (*dōšek-lik*), v. *dušek* + tur. suf. -lik.

dušēma f (tur.) *kućna prostirka* < tur. *dōšeme*.

dušēme n (tur.) *svilom protkan bijeli bezni čaršaf, veličine 1 × 2 m, kojim se žena zaogrće preko feredže*. < tur. *dōšeme*.

dūšeš m (pers.) *duplo šest* (izraz u igri tavle).

< tur. *dūšeš* < pers. *du-šeš* »dva-šest«; pers. *du* »dva« i pers. *šeš* »šest«.

dūšmān, **dūšman**, **dūšmanin** m (pers.) *neprijatelj, protivnik*. —

dušmánluk

»Dušmanin si, za Boga ne znadeš« (M. H. III 246); »Ko je sebi dušmanin, kako će drugom biti prijatelj?« (Vuk. Posl. 142).

< tur. *düşman* < pers. *dušmen*.
V. dušmanluk, din-dušman.

dušmánluk i dušmánluk *m* (pers.-tur.) *neprijateljstvo*.

< tur. *düşmanlık*, v. dušman + tur. suf. -lik.

düvak -a i **düvák** -áka *m* (tur.) *veo nevjeste, tanka koprena kojom se mlada prekriva preko glave i lica*. — »mlada pod duvakom«; »Nije s glave ni duvak skinula« (K. H. I 367).

< tur. *duvak*.

düvân, düvándžija, düvânkesa itd. v. duhan, duhandžija itd.

düvâr -a *m* (pers.) *zid*. — »Iz duvara pendžer izvadila« (M. H. III 503).

< tur. *duvar* < pers. *dîwâr*.
V. duvardžija.

düvârdžija i düvârdžija *m* (pers.-tur.) *zidar*.

< tur. *duvarcı* (*duvar-cı*), v. duvar + tur. suf. -ci.

düvel *m* (ar.) *car, kralj; carstvo, kraljevstvo, država*. — »Hoće li mi se narugat duveli« (K. H. I 465).

< tur. *düvel* »carstva, države«

< ar. *duwâl*, pl. od *dâwlä*, v. devlet.

düz adj. (tur.) *ravan, uravnan*.

< tur. *düz*.

V. dustaban, dibiduz.

düzen *m* (tur.) 1. *ono čime se žena dotjeruje i uljepšava: kozmetička sredstva, nakit i ukrasi*. —

»Na se meće četiri duzena: jedan duzen bakam i bjelilo, / drugi duzen surme i obrve, / treći duzen biser i

dukate, / a četvrti dibu i kadi-fu« (Beh. V 109).

2. *ugađanje muzičkog instrumenta (štimovanje)*.

< tur. *düzen*, sa značenjem kao u nas.

V. duzeniti, duzenli, uduzeniti, naduzeniti se.

düzeniti, dotjerivati, dogoniti, uljepšavati.

Izv. od duzen (v.).

duzenli, indecl. adj. (tur.) *dotjeran, uređen, nagizdan*. — »I onijeh duzel djevojaka, / i duzenli lijepih momaka« (M. H. X 92).

< tur. *düzenli*, v. duzen + tur. suf. -li.

düzina *f* (tal.) *svežanj, snop, paket koji sadrži 12 komada nekih predmeta (npr. kašika i sl.)*.

< tur. *düzine* < tal. *dozzina*.

düztaban, v. dustaban.

DŽ

džāba, džābica *f* (tur.) 1. ono što je besplatno dato, poklon. — »A džāba mu sve moje oružje!« (M. H. III 162).

2. besplatna kafa koja se pije u kafani kao čašćenje za kakvo veselje (npr. kad se nekome rodi dijete, ili se oženi, pa daje džabu za sve prisutne u kafani).

3. u značenju »na stranu, »ostavi« u frazi »džaba ti što pije, ali se i kocka«.

< tur. *caba* »ono što je besplatno, poklon«.

V. džabaisati, džabaluk, džabe.

džabaisati -išem, pokloniti.

Izv. od džaba (v.).

džabaluk *m* (tur.) ono što se dobije besplatno, ne ulažući ni novac ni trud.

< tur. *cabaluk*, v. džaba + tur. suf. -lik.

džābē, džāba adv. (tur.) badava, besplatno; zalud. — U ob. gov.: »Džābē (džāba) mu je da se na glavu posadi, neće uspjeti«; »kud ga bije, sve mu krvka lije, / al za džāba, pobjeći ne može« (Muz. zap. Inst. 62).

< tur. *caba*.

džābica, v. džaba

Džābić, v. džābija

džābija *m* (ar.) ubirač vakufskih prihoda (kirija i dr.); za turske uprave ubirač državnih prihoda. Od ovog je došlo prezime Džābić.

< tur. *cabi* < ar. *gābi*.

džāda *f* (ar.) cesta, drum, put. — »I kojom li džādom putovati« (K. H. I 62).

< tur. *cadde* < ar. *gāddā*.

džādija i džādija *f* (pers.) vještica, baba-vračara; naopaka starica. < tur. *cađi* < pers. *gādū*.

Džāfer, hipok. Džāfo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cafer* < ar. *Ġāfār*, lično ime; osn. zn.: »mala rijeka«.

Džāfo, v. Džāfer

Džāhid (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Cahid*, lično ime, »Trudbenik« < ar. *gāhid* »trudbenik«.

džāhil *m* (ar.) neznalica; nepismen čovjek, — »Ti ne gledaj na džāhile šta rade« (Ist. bl. II 224).

< tur. *cahil* < ar. *gāhil*.

V. džāhiliyet, džāhiluk.

džāhiliyet *m* (ar.) neznanje, neprosvijedenost.

< tur. *cahiliyet* < ar. *gāhiliyyā*.

džahiluk

džahiluk *m* (ar.-tur.) *neznanje, neprosvijećenost.*

< tur. *cahillik* (*cahil-lik*), v. džahil + tur. suf. -lik.

džáiz (pogr. *đáiz*), adv. (ar.) *dozvoljeno, dopušteno, slobodno; vjerom dozvoljeno, vjerom dopušteno.* — »Nije *đáiz*, moj zete i bane, / da ovako preliepo odielo, / crnom krvcom bude poštrapano« (F. J. I 59).

< tur. *caiz* < ar. *ğáiz* »dozvoljen«.

džáli, *džâlâ*, pl. t. (tur.) *ugledni stariji.* — »dok rekoše *džáli* i *ridžáli*« (Nar. pj.).

Možda je (kako navodi i Miklošić) iz staro-tur. *çal* »starac, starina; sijeda brada«.

džam *m* (pers.) *staklo; prozorsko staklo.* — »Često pogleda na *džam* u *pendžera*« (M. H. III 120).

< tur. *cam* < pers. *ğām*.

V. džamdžija, džamli, džamlićak, džamlija, džamluk.

džamādan, *džemādan* *m* (pers.) *vrsta muškog zatvorenog prsluka koji se oblači na anteriju ili košulju; preklapa se na grudi-ma; pravi se od čohi ili kadife, a ukrašen je gajtanima, srmom i dr.* — »Pa obuče *džemādan* a zlatna« (K. H. I 482).

< tur. *camadan* < pers. *ğāme-dān* (*ğāme-dān*), slož. od pers. *ğāme* »odijelo« + pers. suf. -dān.

džamájlija, v. džamlija

džamáli, v. džamli

džambās -ása, *džambāz* -áza *m* (pers.) 1. *preprodavalac konja; dobar poznavalac konja, vještak za konje.*

2. *fig. prepredenjak, varalica.*

< tur. *cambaz* < pers. *ğānbāz* (*ğān-bāz*) »preprodavalac ko-

nja« osn. zn.: »onaj koji se igra s dušom, koji se izlaže opasnosti«, slož. od pers. *ğān* »duša« i pers. *bāz*, prez. osn. od inf. *bāh-ten* »igrati«.

V. džambasluk.

džambásluk *m* (pers.-tur.) *džambasko zanimanje.*

< tur. *cambazlık* (*cambaz-lık*), v. džambas + tur. suf. -lik.

Džamdžić, v. džamdžija

džamdžija *m* (pers.-tur.) *staklar, staklorezac.* — *Od ovog je došlo prezime Džamdžić.*

< tur. *camcı* (*cam-cı*), v. džam + tur. suf. -cı.

džámija *f* (ar.) *muslimanska bogomolja sa jednim ili više minareta (bogomolja koja nema minareta zove se mesdžid (v.)).* < tur. *cami* < ar. *ğāmi* »bogomolja«, bukv. »onaj koji skuplja, okuplja (svijet)«. Od istog izvora je džemāt (v.).

džamli, *džamali*, indecl. adj. (pers.-tur.) *staklen, od stakla; ustakljen.* — »džamli-pëndžer, džamali-pëndžer« = stakleni prozor; »džamli-táhta« = stakleno prozorsko okno. — »Pa se hvati do džamli-pendžera« (K. H. I 305); »Kako huknu, džamli tahta puknu« (M. H. X 76); »Gledala ga Jelena / sa džamali-pendžera« (Muz. zap. Inst. 2822).

< tur. *camli*, v. džam + tur. suf. -li.

džamlićak -čka *m*, *prozorcíć.* — »Pred njim draga džamlićak mu otvori« (GZM 1908. 550).

Dem. od džamli (v.).

džamlija, *džamájlija* *m* (pers.-tur.) 1. *onaj koji je od stakla, koji je staklen.* — »na čakšire kov-

če džamajlije« (Kurt II 85).

2. *ustakljeni fenjer*.

Izv. od džamli (v.).

džamli-pëndžer, v. džamli

džamli-tähla, v. džamli.

džamluk *m* (pers.-tur.) *stakleni ormar, vitrina; stakleni izlog, prostorija u staklu*.

< tur. *camlik* (cam-lik), v. džam + tur. suf. -lik.

džamòglan, v. adžami-oglan.

džân, džána (džân -a) *m* i **džána** (džána) *f* (pers.) *duša*. — »E, eto, ti si mi ukres'o u džân takav starmali. Čini mi se da mi tebe nema, sve bi mi ovo ostalo lakše bilo« (Andrić 28): »A nas Turke u crkvi da kune. / Koji smo se skoro isturčili, / Da nam džani u dženet ne odu« (Vuk VI 154); »U ponove šćerice / crne mi oke kažu. / Živa mi. džano, bila, / pogledaj me s njima!« (Vuk I 378). < tur. *can* < pers. *gān*. V. džambas, Džanan, džanarika, džanečija, džanfez, džan-teslim, džanum.

džanâbet, v. dženâbet.

džanak, v. dženjak

Džanan, hipok. **Džano** (pers.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Canan*, lično ime, »Ljubljeni, Voljeni« < pers. *gānān* »ljubljeni, voljeni«; pers. *gān* »duša« + pers. suf. -ān.

džanarika *f* (pers.-tur.) *šljiva ran-ka, plod joj crvenkast i okrugao; Prunus mirobalana, Prunus cerasifera*.

< tur. *can eriği*, bukv. »šljiva duše, šljiva kao duša«, izft. < pers. *gān* »duša« i tur. *erik* »šljiva«.

džandār-baklava *f* (grč.-ar.) *vrsta baklave: zakuha se tijesto i jufke se rasuču kao kod obične baklave, a onda se po nekoliko jufki zajedno zavije oko oklagije ili štapica, tako da se na prave cijevi od tijesta. Kad se to malo prisuši, izreže se na komade dugačke oko 10 cm, ispeku se komadi i onda zaliju ključalim šerbetom. Prije serviranja pune se komadi kajmakom i zgnječenim bademom. Po izgledu je slična poslastičarskoj šam-rolni*.

< tur. *cendere baklavası*, gore opisana vrsta baklave; tur. izft. od tur. *cendere* »presa; debela oklagija kojom se jufke razvijaju« < ar. *gāndārā* < grč. *kylinđras* i tur. *baklava*, v. baklava.

džanečija *f* (pers.) *vrsta domaće (kućne) halve: rastopi se šećer i doda se ista mjera nišeste, pa se to umuti, a zatim se ta smjesa salije u rastopljeno maslo i miješa na vatri (i šporetu) tako dugo dok se ne isprži da porumeni. Masla se stavlja mnogo više nego u rešediju, pa kad bude ispržena, višak masla se odlije. Usljed toga što se u džanečiju stavlja više masla, ona je rjeđa i kompaktnija, dok se rešedija, kad je ispržena, mrví. < tur. *caneki* (č. džanekji), gore opisana vrsta halve < pers. *gān*, *gāne* (odnosno *gāneg*) »duša, život« + ar.-pers. suf. -i (*īyy*): pers. *gānegī*, u tur. *canekî*, bukv. »duševno«, u smislu: (slatko jelo) »za dušu« (sr. naše »kao duša«).*

džanfez *m* (pers.) *vrsta svilene tkanine koja se preljeva (obično u dvije boje). — »U kašezu medom odranjena, / i džanfezom zlatnim nagizdana« (I.*

džanfezli

Z. III 241); »moja draga, ona sama u crvenu džanfezu« (S. S. 57).

< tur. *canfes* < pers. *gānfezā* (*gān-fezā*), bukv. »koji srce razveseljava«.

V. džanfezli.

džanfezli, indecl. adj. (pers.-tur.) od džanfeza (skrojeno). — »Zbog Alije da ga Bog ubije, /pode-ro mi džanfezli dimije!« (Sevd, 98).

< tur. *canfezli*, v. džanfez + tur. suf. -li.

Džano, v. Džanan.

džansevdija, v. sevidžan-baklava.

džan-tëslim! interj. (pers.-ar.) (bo-gu) dušu predade! umrije! »To izreče, džan teslim učini« (Muz. zap. Inst. 1811).

< pers. *gān* »duša« i ar. *tāslīm* »predati«.

džānum i **džānum**, uzrječica (pers.-tur.) dušo si mi draga, dušo moja. — »Bre-gidi, bre-džānum, deli Kara Mustafa!« (Sevd. 46).

< *canim* (*can-im*) »moja duša« < pers. *gān* »duša« i tur. prisv. zamjen. 1. lice sing. -im.

Džavid (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Cavid*, lično ime, »Darežljivi« < ar. *gāwid* »darežljiv«.

džēba, v. džebe

džebāna, v. džebhana

džēbe n i **džēba** f (ar.) 1. bojni oklop napravljen od okruglih metalnih pločica. — »Što Momčilu taman džēba bila, / kralj se pod njom ni dignut ne može!« (Vuk II 113).

2. poprsje od metalnih pločica kao ostatak nekadašnjih oklopa; toke, metalne pločice prišivenne na dečermi. — »Brci Ali

po puškama pali, / svitli mu se džēbe kroz brkove« (M. H. III 18); Vidi još džēbe.

< tur. *cebe* < pers. *gebe* »bojni oklop od metalnih pločica« < ar. *gubbā*.

V. džebedžije, džebelija, džebhana.

džēbe, džēbā, pl. t. (ar.) toke, metalne pločice poredane i prišivenne sprijeda na dečermi. — »Na ječermi džēbe pozlaćene« (M. H. III 366); »Bjeie mu se džēbe kroz brkove« (K. H. II 384).

Vidi porijeklo pod džēbe -eta.

džebedžije pl. (ar.-tur.) poseban rod vojske u nekadašnjoj turskoj vojničkoj organizaciji. U mirno doba brinuli su se o oružju i ratnim potrebama, te čuvali municiju u gradovima, a u ratno doba pribavljali su janjičarima potrebnu ratnu spremu i opskrbljivali ih municijom. Ukinuti su u isto vrijeme kada i janjičari.

< tur. *cebeci*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -ci.

džebelija m (ar.-tur.) 1. oklopnik; naoružani neregularni vojnik — konjanik kojeg je sobom vodio u rat spahijski i zaim.

2. zamjenik, zamjenik na mejdānu. — »Veće traži teška džebeliju, / neka za te na mejdān izađe«, »Oh Vrsiću, begov bajraktare, / šta ćeš iskat meni na Zečevu, / da mi sinu bidneš džebelija?« (K. H. I 129, 324).

< tur. *cebeli*, v. džebe »bojni oklop« + tur. suf. -li.

džebhāna, džebāna, džepāna f (ar.-pers.) municija, oružna sprema. — »Uz topove kuvet i džebhanu« (K. H. I 37).

< tur. *cebhane*, *cepāne* »1. mjesto gdje se čuva municija i oru-

žje; 2. *municija i oružna sprema* < pers. *gebehāne* (*gebehāne*) »mjesto gdje se čuvaju oklopi i druga ratna oprema«, v. kompon. pod džebe »bojni oklop« i hane.

džēbra, v. *debra*

Džēbrāil, Džibril -ila m (jevr.) *andeo preko koga je Muhamedu došla božja objava (arhandeo Gavriilo).*

< tur. *Cebrail* < ar. *Ġābrā'il, Ġibril* < jevr.

džēbre, v. *debra*

džēbren-kāhren adv. (ar.) *zorom i nasiljem, silom i nasiljem, na silu.*

< tur. *cebren-kahren* < ar. *ġābrān* »silom« i ar. *qahrān* »silom, nasiljem«.

džēdvel m (ar.) *tabela; formular s izvučenim vodoravnim i uspravnim linijama.*

< tur. *cedvel* < ar. *ġādwāl.*

džēenem, v. *džehenem*

džēfa (pogr. *dēfa*) f (ar.) *svađa, prepiranje, galama.* — »Kolišašna je maluhna, a kolika se dēfa zaturila čerez nje« (Zem-bilj III 91).

< tur. *cefa* < ar. *ġāfā'* »mučenje, uznemirivanje, napadanje«.

džēferdār -āra, **džēferdān** -āna, **džēvhērdār** -āra (**džēvērdār, džēvērdān, džēhvērdār, džēhvēdār, džēhvēdān**) m (pers.) *vrsta starinske puške koja je ukrašena sedefom i dragim kamenjem (po čemu je i ime dobila).* — »Prihvaćiš bištre džēferdare« (K. H. I 111); »Ne boji se Boja puške džēferdara, nego puške oputom svezane« (Vuk, Posl. 194); »i daću mu moga džēferdana, / i dorata konja od mejdana« (Vuk

III 150); »Stipan dade zlatne džēverdare« (M. H. III 190); »Popucuju lahki džēverdani« (F. J. I 133); »A za pasom do dva džēverdara« (M. H. III 91); »Kad pucaju mali džēhvedari« (M. H. IV 15); »Izvadio male džēhvedane« (M. H. III 236).

< tur. *cevherdar*, osn. zn. »ono što je dragim kamenjem ukrašeno« < pers. *gewherdār* (*gewher-dār*) slož. od pers. *gewher* (u ar. *ġāwhār*) »dragi kamen, dragulj« i pers. *dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

džēhālet m (ar.) *neznanje, neprosvijećenost.*

< tur. *cehalet* < ar. *ġāhālā.*

džēhenem (džēenem) m (jevr.) *pakao.* — »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na džēhenem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676); »Kuda hodža bije, džēhenemska vatra ne pali« (Nat. bl. 217).

< tur. *cehennem* < ar. *ġāhān-nām* < jevr.

V. *džehenemlija, džehenemtaš.*

džēhenemlija m (jevr.-tur.) *onaj koji će u pakao, koji je zaslužio pakao.*

< tur. *cehennemli*, v. *džehenem* + tur. suf. -li.

džēhenemtaš m (jevr.-tur.) *pakleni kamen, srebrni ništrat, lapis infernalis.*

< tur. *cehennem taşı*, bukv. »džehenemski kamen«, tur. izft., v. kompon. pod džehenem i taš.

džēher m i **džēhra** f (tur.) *kazaska alatka: sprava za namotavanje svile i dr.*

< tur. *cehre*, istog značenja.

džēhřile adv. (ar.-tur.) *glasno.*

< tur. *cehřile* (*cehr-ile*) < ar. *ġāhř* (/ *ġhř*) »govoriti glasno,

Džehva

objaviti glasno« + tur. postpoz. -ile »sa«.

Džehva, v. Dževahira

džehvêrdâr, džehvêdâr, džehvêdân, v. džeferdar

Dželâl, v. Dželaludin

Dželâlija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Celâli, lično ime, »Veličanstveni, Veliki, Moćni« < ar. ġâlâl (v. Dželaludin) + ar.-pers. suf. -î.

Dželâlûdin -îna, **Dželâlûddin**

-îna, skr. **Dželâl** -âla, hipok.

Dželko (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Celâlûddin < ar. Ġâlâl -u-ddîn, lično ime, »Veličanstvo, Uzvišenost vjere islama«, ar. izft. od ar. ġâlâl »veličanstvo, uzvišenost; veličina, moć« i ar. âddîn »vjera islam«.

dželât -âta m (ar.) 1. *krvnik; čovjek koji izvršava smrtnu presudu nad osuđenima.* — »Za njim idu četiri dželâta« (K. H. I 46).

2. *fig. bezdušan i nemilosrdan čovjek.*

< tur. cellât, cellâd < ar. ġallâd.

dželebdžija, v. dželepčija

dželep (pogr. **đelep, đeljep**) m (ar.) *stado, krdo stoke.* — »Otjera mu na dželepe ovce, / i otjera na dželep goveda« (K. H. II 229); »Pa ipak minulo je tri nedelje kako je Marko Čertvan otišao u Prusku, da proda dželep goveda« (Devajtis 12); »Da kupuju đelep-ske volove«, »Sve sa Baća na surek ovnove, / Az đeljepa srijemski volovi« (Lord 23, 13). < tur. celep < ar. ġâlâb. V. dželepčija.

dželepčija, dželebdžija m (ar.-tur.)

1. *trgovac stokom.* — »I sakupi

mlade dželepčije, / da ovnove kupe i volove« (F. J. II 340); »Kad ja bijah morski dželebdžija« (Vuk III 455). 2. *onaaj koji drži i odgaja čitava stada ovaca; stočar.*

< tur. celepçi (celep-çi), v. dželep + tur. suf. -çi.

džele šānuhūl, dželle šānuhūl!

interj. (ar.) *uzvik kojim se pozdravlja izgovor ili spominjanje božjeg imena: Allah, dželle šānuhu! Bog, dželle šānuhu!* »Ne pamti se da je ikad Allah dželešānuhu ovako rano poslao zimu kao ove godine« (Zembilj III 62).

< ar. ġallū šānuhū! »neka je slavno njegovo uzvišeno biće!«

Dželil -îla, hipok. **Dželko** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Celil, lično ime, »Poštovan, Slavni« < ar. ġâlîl »poštovan, slavan, velik«.

Dželko, v. Dželaludin i Dželil

džemâdan, v. džamadan

Džemâl, v. Džemaludin

Džemâlûdin -îna, **Džemâlûddin**

-îna, skr. **Džemâl** -âla, hipok.

Džemo, Džémko, Džemân, Džémica (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Cemâlûddin < ar. Ġâmâl -u-ddîn, lično ime, »Ljepota vjere islama«, ar. izf. od ar. ġâmal »ljepota i ar. âddîn »vjera islam«.

Džemân, v. Džemaludin

džemât -âta m (ar.) 1. *skupina, društvo, zajednica.*

2. *skup ljudi koji zajednički obavljaju molitvu (koji klanjaju).* — »U džamiji džemât pobuniti« (K. H. I 189).

3. *muslimanska vjerska opština; područje jedne džamije, ili jednog imama, ili jednog muhtara; opština uopšte.*

< tur. *cemaat* < ar. *ġāmā'a*.
V. džematbaša, džematile, džematlija, džematski imam.

džemātbaša, džemādbaša *m* (ar.-tur.) *starješina jednog džemata, seoski starješina.*

< tur. *cemaatbaşı* (*cemaat-başı*) tur. izft., v. kompon. pod džemat i baš.

džemātīlē, adv. (ar.-tur.) *skupno, zajedno, u društvu*; »džematile klanjati« = skupno se bogu moliti pod vodstvom imama. — »Pa na vakat akšam saklanjaše. / džematile u ahar-odaju« (M. H. III 447).

< tur. *cemaatile* (*cemaat-ile*) v. džemat + tur. postpoz. -ile »sa«.

džemātlija *m* (ar.-tur.) 1. član jednog džemata kao vjerske opštine.

2. onaj koji klanja skupno u džematu.

< tur. *cemaatlı* (*cemaat-lı*), v. džemat + tur. suf. -lı.

džemātski imām, muslimanski sveštenik koji vrši vjerske funkcije u jednom džematu (vjerskoj opštini). On je ujedno i matičar za svoj džemat.

džemāzījel-āhir i **džemāzījel-ēvel**, V. džemat i imam.

džemātski medžlis, odbor koji biraju muslimani jednog džemata na džematskom zboru. To je najniži organ islamske vjerske zajednice, čiji sastav i nadležnost propisuje vjerski statut. V. džemat i medžlis.

džemāzījel-āhir i **džemāzījel-ēvel** v. džemadel-ahire i džemadel-ula

Džemica, v. Džemaludin

džemijet *m* (ar.) *društvo, udruženje, organizacija*

< tur. *cemiyet* < ar. *ġām-iyyā*

< ar. *ġām* »skupina, skup« + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Džemil, hipok. **Džemo**, **Džemko** (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Cemil*, lično ime. »Ljepotan« < ar. *ġāmīl* »lijep«.

Džemila, hipok. **Džemka** (ar.) *mušl. žensko ime.*

< tur. *Cemile*, lično ime. »Ljepotica« < ar. *ġāmīlā* »lijepa; ljepotica«.

Džemka, v. Džemila

Džemko, v. Džemaludin i Džemil

Džemo, v. Džemaludin i Džemil.

džemre (đemre) -eta, pl. **džemreta** -ētā *n* (ar.) *zračna struja koja dovodi do postepenog popuštanja studeni u rano proljeće. Za džemre se kaže da »pada« (ili »puca«), vulgarno shvaćeno kao da pada iz neba. Po istočnjačkim kalendarima, a i po muslimanskim takvimima (vjerskim kalendarima) u nas, prvo džemre pada u havu (u zrak) 19. februara, drugo u vodu 26. februara i treće u zemlju 5. marta. — »Tri su već pukla i to u havu, u vodu i u zemlju i ovo su božja đemreta...« (Zembilj II 76).*

< tur. *cemre* < ar. *ġamrā* »ugljen od žerave, iz raspaljene vatre«.

dženábet *m* (ar.) *poganac, nevaljalac, spadalo. — »jer ja imam dženabeta druga; / kada ore, da ne može gore, / kada si je, birden kiša lije« (I. Z. III 136); »... ugursuze jedan ugursuski i dženabete! (Zembilj III 70).*

< tur. *cenabet* < ar. *ġanābā* »stanje čovjeka (muslimana ili muslimanke), s obzirom na tjelesnu nečistoću, koje traje od polnog akta, ejakulacije ili po-

Dženābi-Hāk

lucije do kupanja. Za to vrijeme smatra se dotično lice nečistim, poganim.

V. džunup, džunupluk.

Dženābi-Hāk *m* (ar.) *bog*.

< tur. *Cenab-i Hak*, pers. izft. od ar. *ġānāb* »strana« i ar. *ḥaqq* »istina, pravo; bog«.

dženak, v. dženjak

dženāza (džennāza) *f* (ar.) 1. *mušlimanski sprovod*. — »U to doba Fatina dženaza« (M. H. X 133).

2. *mrtvac*.

3. *molitva za mrtvog pred sahranu (skraćeno od dženaze — namaz, v.)*. — »Bajraktaru mezar iskopaše, / iskopaše, klanjaše dženazu« (K. H. II 605).

< tur. *cenaze* < ar. *ġānāzā*.

V. dženaze-namaz.

dženāze-nāmāz *m* (ar.-pers.) *molitva (klanjanje) za mrtvog pred sahranu*.

< tur. *cenaze namazi*, tur. izft., v. kompon. pod dženaza i namaz.

džendžefil, v. zendžefil

dženet *m* (ar.) *raj*. — »Ti b' dženetu otvorio vrata« (M. H. III 412); »Kraj dženeta žuta tunja rasla, / na dženem grane naslonila« (Muz. zap. Inst. 3676).

< tur. *cennet* < ar. *ġānnā* »raj«, osn. zn.: »bašća«.

V. dženetlija.

dženetlija *m* (ar.-tur.) *onaj koji će u raj, koji je zaslužio raj*.

< tur. *cennetli*, v. dženet + tur. suf. -li.

dženjak -njka, **dženak** -nka, **džanak** -nka, **dženek** -nka *m* (pers.) *bitka, okršaj, borba*. — »i brzo će dženjak zametnuti« (I. Z. II 13); »Još se veći dže-

njak učinio« (M. H. III 465);

»Potrčase, Turke pretekoše, / s Turcima džanak zametnuše« (Vuk VIII 25); »Ala banda zaturi se kavga, / Dženek bio za nedelju dana« (Petrar. 690).

< tur. *cenk* < pers. *ġenk*.

V. dženjkovanje.

dženjkovānje, dženkovānje, *n* *bičenje boja, vođenje borbe*. —

»Nema sada nigdje vojevanja, / nit se igdje čuje dženkovanje« (I. Z. I 69).

Izv. od dženjak (v.).

džep *m* (ar.) *džep, špag*. — »On otišće ruku u džepove« (M. H. III 418).

< tur. *cep* < ar. *ġāyb*.

V. džeparac, džepašće, džep-hašluk.

džepāna, v. džebhana.

džepārac -rca i **džep-parāsi** indecl. (ar.-pers.) *sitni novac za trošenje; novac za podmirenje sitnih izdataka*.

< tur. *cep parası*, tur. izft. »džepni novac«, v. kompon. pod džep i para.

džepāšće *n* (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih troškova, sitnih svakodnevnih potreba*.

< tur. *cep akçesi*, tur. izft. »džepne akće«, v. kompon. pod džep i akća.

džepāšluk, v. džep-hašluk.

džep-hašluk, džepāšluk *m* (ar.-tur.) *novac za podmirenje sitnih svakodnevnih potreba*.

< tur. *cep harçlığı*, tur. izft. »džepni trošak«, v. kompon. pod džep i hašluk.

džer (ar.) *siromašni učenici medrese iskorišćuju ljetne i ramazanske ferije za honorarno vršenje pojedinih vjerskih službi, naročito po selima, u svrhu pribavljanja novčanih sredstava i*

hrane da bi se mogli izdržavati i školorati. To se zove džer i »idenje na džer«. Na džer idu i neki siromašni sveštenici.

< tur. *cer* < ar. *ğarr* ($\sqrt{\text{ğrr}}$), osn. zn.: »tegliti, vući« (usljed toga što oni koji idu na džer vuku na povratku novac i stvari, otud je ovaj naziv i došao). V. džeraš, džeriti, udžeriti.

džerrāh, džerrāh -āha m (ar.) *onaj koji liječi rane; hirur.*

< tur. *cerrah* < ar. *ğarrāh*, bukv. »ranar«.

džerāš, džerrāš -āša m (ar.) *onaj koji ide na džer (v.).*

< tur. *cerrar* < ar. *ğarrār*.

džerida (derida) f (ar.) *novina.*

< tur. *ceride* < ar. *ğaridā*.

džerima, džerema, džerima f, **džerim** m i **džereme** n (ar.) *globa, novčana kazna.* — »Tud mi sje-di Ivo begčehaja, / što uzima od cura džerimu« (GZM 1910. 526); »Na serdžadi džerim: džija Mujo, / što od bula džerim uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerime* i *cereme* < ar. *ğarimā* »krivica; ošteta, globa za učinjenu krivicu«.

V. džerimdžija.

džerimdžija m (ar.-tur.) *onaj koji uzima globe, globar.* — »na serdžadi džerimdžija Mujo, / što od bula džerim uzimaše« (Sevd. 151).

< tur. *cerimeci*, v. džerima + tur. suf. -ci.

džeriti, ići na džer.

Izv. od džer (v.).

džeriz (pogr.), v. deriz.

dževāb, -āba, dževāp -āpa (pogr. **dēvāb**) m (ar.) *odgovor.* — »Bez suala, bez dževāba« = bez pitanja i odgovora, tj. bez ikakva iskljeđenja; »Brže m' dževāb, drage lale moje!« (M. H. III 14); »Ne mog'o bogu dževāba dati! (kletva) = ne mogao pred bogom račun položiti! »Ja ću caru dževāb devabiti« (Lord 10); »Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi dževāp dati« (Vuk. Posl. 166).

< tur. *cevab, cevap* < ar. *ğūwāb* »odgovor«.

V. dževabiti, oddževabiti.

dževābiti, dževāpiti (pogr. **dēvābiti**), *odgovarati.* — »a dževābi kladuški Hrnjica: / sve su nami došli poglavari« (F. K. 1886. 40); »Ne znam šta ću dževāb devabiti, / Dok ne pitam ostarelu majku« (Lord 10). Izv. od dževab (v.).

Dževād (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Cevad* < ar. *ğāwād*, lično ime, »Darežljivko«; ar. *ğāwād* »darežljiv«.

dževāhir (dževājir) m (pers.) *dragog kamenje; skupocjeni nakit, dragocijenosti.* — »U đemiji od zlata džamija, / A po njojzi dževāhir kamenje« (M. H. III 30); »Vas u srmi i u suhu zlatu, / A po njemu dževājir kamenje« (Petran. 563).

< tur. *cevahir* < ar. *ğāwāhir*, pl. od *ğāwhār* < pers. *gewher* »dragi kamen, dragulj«.

V. dževahirdžija, Dževahira.

Dževahira, Dževāhira, Dževājhra, **hipok. Džéhva** (pers.) *māsl. žensko ime.*

< tur. *Cevahir*, lično ime, »Dragulj«, v. dževahir + srp. hrv. suf. za f. -a.

dževahirdžija m (pers.-tur.) *draguljar, juvelir.* — »Za dukat pitaj sarafa, a za dragi kamen dževahirdžiju« (Ist. bl. I 275).

< tur. *cevahirci*, v. dževahir + tur. suf. -ci.

azevápiti, v. dževabiti.

dževār, v. dživar.

Dževdet, hipok. **Dževdo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Cevdet*, lično ime. »Dobro« < ar. *ğāwda* »dobrota, krijepest«.

Dževdo, v. Dževdet.

dževdžir, v. devdir.

dževèrdār, **dževèrdān**, v. dževerdar.

dževiz (**dževiz-orah**) m (pers.) indijski orah, oraščić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začim, a i kao lijek, *Myristica*.

< tur. *ceviz* < ar. *ğāwz* < pers. *ğāwz* »orah«.

V. hind dževiz.

dževrek (pogr.), v. devrek.

dževza, v. dževza.

dževza, **dževza** f (ar.) bakrena posuda posebnog oblika za kuhanje kafe. Ima dug držak, a različite je zapremine; može biti manja, za jedan ili dva finđžana kafe (džezvica), a može i veća, ali u upotrebi je najveća do 1 litar zapremine. Boje je sjajno žute ili crvenkaste. — »A uz čumur dževze pristavio« (K. II 568).

< tur. *cezve*, sa značenjem kao u nas < ar. *ğāwda* »glavnja, baklja«.

V. džezvenjaci.

kezvenjāci -njākā, pl. pribor za pečenje kafe (džezve i ostalo) koji se nosi prilikom izleta u prirodu, na teferić.

Izv. od dževza (v.).

... posebnje aestilacije alkohola, npr. kod pečenja rakije (od šljiva, grožđa i dr.).

2. med zgriječen s voskom zajedno (za razliku od vrcanog meda).

< tur. *cibre*.

Džibril, v. Džebrail.

džida f (tur.) 1. koplje, tanko i dugačko. — »u svakoga džida u rukama« (K. H. I 95).

2. drvo u bajraka.

3. motka u gvozdenoj ogradi.

< tur. *cida* »koplje«.

džidža f (tur.) igračka za djecu, zvečka; imitacija pravog nakića. — »Knjige su džidže, kojima se mudri zabavljaju« (Ist. bl. I 98).

< tur. *cici*.

V, džidžali, džidžati, džindžali, džindžan, nadžidžati.

džidžali, **džidžajli**, **džindžali**, indecl. adj. (tur.) nakićen, nadžidžan. — »sultanijski džidžali fesica« (I. Z. II 24); »I dovati džidžajli šišanu« (Vuk VI 413); »Sultanija džindžali fesica« (M. H. X 62).

< tur. *cicili* (*cici-li*), v. džidža + tur. suf. -li.

džidžati, **kittiti**. — »Oj djevojko, džidžo moja, / džidžala te majka tvoja« (GZM 1908. 121).
Izv. od džidža (v.).

džigera, v. džigerica.

džigerica, **džigera** (**džigarica**) f (pers.) jetra, crna džigerica. — »De li meso, de li džigerica« (Nar. bl. 53); »Baška meso, baška džigerica, baška cura, baška udovica«; »Truhne, vene srce u menika, / sad počela džigerica b'jela. / Da je crna, dosad bih umrla, /

već je bjela, pa sam nevesela» (Ašikl. 123). (bijela džigerica = pluća); »Prionuo kao mačka za džigericu« (Vuk, Posl. 262).
 < tur. *ciğer* < pers. *ğiger*.

džigit, v. *jigit*.

džihād -āda *m* (ar.) rat za vjeru, borba za odbranu vjere.
 < tur. *cihad* < ar. *ğihād*, osn. zn.: »borba, rat«.

džihāngir -ira *m* (pers.) vladar svijeta, svjetodržac (titula za moćne istočne vladare u prošlosti).
 < tur. *cihangir* < pers. *ğihāngir* (*ğihān-gir*), »svjetodržac«; pers. *ğihān* »svijet, čitav svijet« + pers. *gīr*, prez. osn. od inf. *gīrīften* »uzeti, uhvatiti, zarobiti«.

džihārī-dū *m* (pers.) četiri i dva (izraz u igri tavle).
 < tur. *cihar-ü dü* < pers. *čehārūdu*, *čārūdu* »četiri i dva« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *du* »dva«).

džihāru-jek *m* (pers.) četiri i jedan (izraz u igri tavle).
 < tur. *cihar-ü yek* < pers. *čehārūyek*, *čārūyek* »četiri i jedan« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *yek* »jedan«).

džihāru-se *n* (pers.) četiri i tri (izraz u igri tavle).
 < tur. *cihar-ü se* < pers. *čehāruse*, *čāruse* »četiri i tri« (pers. *čehār*, *čār* »četiri« i pers. *se* »tri«).

džihet *m* (ar.) služba, zvanje pojedinih vjerskih službenika koji se plaćaju iz vakufske blagajne.
 < tur. *cihet* < ar. *ğihā* »služba, dužnost«, osn. zn. »strana«.

džilātati se, v. *džilitati se*.

džilbenta *f* (ar.-pers.) veliki nožanik ili tašna sa pregracima.
 < tur. *cilbent*, sa značenjem kao u nas < pers. *ğildber* »kožni povež« < ar. *ğild* »koža« + pers. *bend*, prez. osn. od inf. *besten* »vezati, svezati«.

džilde *n* (ar.) opančarska i sarajka alatka: drveni procijep za stezanje na kojem zanatlija šij, opanke i druge kožne predmete
 < tur. *cilde*, sa istim značenjem < ar. *ğild* »koža«.

džiličija *m* (ar.-tur.) bacač džilita; onaj koji zna igrati džilita; onaj koji sudjeluje u igri džilita. — »Bič' u svatima džiličija Luka« (F. J. II 369); »Ako imaš kakva džiličiju, / da umije s konja po džilitu« (K. H. II 546).
 < tur. *cilitçi* (*cilit-çi*), v. *džilit* + tur. suf. -çi.

džilit -a i **džilit** -ita *m* (ar.) 1. kratak štap sa kvrgom na jednom kraju kao u topuza (zapravo čomaga) koji konjanici u istoimenoj igri bacaju jedan na drugog kao što se baca koplje. — »Pa se šale a sa džilitovi« (M. H. III 462).

2. vrsta viteške igre koja je u turskoj konjici bila uobičajena i veoma popularna. (Poblize o igri džilit uopšte vidi prikaz Oppenheimove monografije od Dr. F. Bajraktarevića u Glasniku Skopskog naučnog društva V (1929), s. 350—52, i kod nas u rubrici »Da li znate?« beogr. »Politike« od 19. IX 1950. g.).
 < tur. *cilit*, *cilid* i *cirit*, *cirid* < ar. *ğārid* »oguljen (palmin štap bez lišća)«, sa kojim se navodno u prvo vrijeme džilitalo i od čega je i došao ovaj naziv. V. džiličija, džilitati se, džilitnuti se.

džilitati se

džilitati se, džilātati se, 1. *bacati se džilitom*.

2. *fig. skočiti, baciti se tijelom*.

— »Po njoj ti se džilataju guje« (F. J. I 128).

Izv. od džilit (v.).

džilitnuti se, 1. *baciti džilit*. — »Džilitnut' se, ne pogodit' cilja«.

2. *fig. skočiti, baciti se tijelom*.

Izv. od džilit (v.).

džilt m (ar.) 1. *povez, korice od uvezane knjige*.

2. *svezak (knjige)*.

< tur. *cilt* < ar. *ġild*, osn. Zn.: »koža«.

V. mudželit, Mudželiti, udžiliti, džingrafa.

džim m (ar.) *ime arapskog slova »dž« (ġ)*.

< tur. *cim* < ar. *ġim*.

džimidžije (pogr.), v. demidije.

džimrija m (pers.) *škrtac, tvrdica*.

< tur. *cimri* < pers. *ġimri* »škrtac, propalica, prostak«.

V. džimrijati.

džimrijati, škrtariti, cicijašiti.

Izv. od džimrija (v.).

džin m (ar.) 1. *nevidljivo duhovno biće, duh, demon (dobar ili zao)*. Po islam. vjerovanju, postoje tri vrste razumnih božjih stvorenja: a) *insān*, čovjek, koji je stvoren od zemlje; b) *džin*, nevidljivo duhovno biće, stvoreno od plamena. Ima ih dobrih i zlih, griješnih; c) *melek*, melek, anđeo, koji je stvoren od svjetla, uvijek bogu pokorno nevidljivo duhovno biće. Šejtan ili iblis je džin koji je, zbog svoje nepokornosti i oholosti, od boga proklet i tako nazvan, tj. davo-zavodnik. — »On (misli se Muhamed) je poslan i insanu i džinu« (Ist. bl. II 222); »Džin

baška, šejtan baška« (Vuk, Posl. 351).

2. *div*.

3. *fig. udarljiv i nemiran, ali dosjetljiv i bistar čovjek ili dijete*, »veliki je džin!« (u ob. gov.).

< tur. *cin* < ar. *ġinn*.

V. džinhodža.

Džindo m (ar.) *prezime*.

< tur. *cindi*, *cündi* »vješt jahadž« bukv. »vojnički; vojnik«

< ar. *ġund* »vojska« + ar. adj. suf. -i (*iyi*).

džindžali, v. džidžali.

džindžan (pogr. *đindān*), adj. *na-džidžan, nakićen*. — »Pomole se đindane kočije« (K. H. I 407).

Izv. od dždža (v.).

džindžihodža, v. džinhodža.

džindžuve pl. t. f (tur.) *perle*.

< tur. *incü*, *inci* »biser; perle« s dodatkom u našem jeziku »dž« s početka i »ve« na kraju.

džingrafa i džingrafa f (ar.) *poleđina od lisičje kože (u krznarstvu)*.

< tur. *cilkava* »ćurak naprav-ljen od kože sa šije vuka«.

< *cild-i kafa* »koža sa šije«, pers. izft. od ar. *ġild* »koža« i ar. *qafā* »šija«.

džinhodža, džindžihodža m (ar.-pers.) *hodža koji zna sazivati, skupljati džine (v. दौरا)*.

< tur. *cinhoca*, *cinci hoca* »džinski hodža«, v. kompon. pod džin i hodža.

džins m (lat.) *vrsta, rod, fela*.

< tur. *cins* < ar. *ġins* < lat.

džirit-sāfün (pogr.), v. đirit-safun.

dživār -ára, dževār -ára m (ar.) *okolica naselja (grada, sela), predgrade*. — »sve seine oko Carigrada, / uč-dževara od

Zapada grada, / Tatarina ispod Gore svete« (Vuk III 52).

< tur. *civar* < ar. *ġiwār* »su-sjedstvo; zaštita«.

džizlija (pogr.), v. džizlija.

džoka *f* (pers.) 1. *vrsta muške i ženske nošnje, duga kao kaput, a kratka kao gunj, od grubog sukna, ima ih i bez rukava.* — »Crnu džoku, a feredžu usku« (K. H. I 68); »Šalaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).

2. *neizgledna, stara gornja haljinka uopšte.*

< tur. *çuka, çuha* < pers. *čūhā, cūha*, v. čoha.

džomba i džomba *f* (ar.? ili pers.?)

1. *provalija, ponor, bezdan; nestabilno tlo.* — »Nestade ga kao da je u džombu propao«; »... otisko se on u džombu!« (Zembilj III 24).

2. *fig. nezasitljiv čovjek, koji može mnogo pojesti* (»kao da je šupalj do koljena«).

Porijeklo riječi nisam mogao sa sigurnošću utvrditi. Postoje, po mom mišljenju, dvije vjerojatnosti: < ar. *ġubb* »duboka jama, bunar« ili < pers. *cunbe* »pokretljiv, nestabilan« < inf. *cunbiden* »micati se, kretati se«. V. džombosati se.

džombosati se, strovaliti se, propasti u bezdan. »Džombosaose. dabogda!« (u ob. gov.). Izv. od džomba (v.).

džomert, džomet, adj. (pers.) *da-režljiv.*

< tur. *cömert* < pers. *ġuwānmerd*.

džorâfija *f* (stgrč.) *zemljopis, geografija.*

< tur. *coğrafya* < stgrč. *Geōgrafía*.

džöz (pogr.), v. doz.

džözdželi, v. dozdeli.

džübe n i džüba *f* (ar.) 1. *odora, mantija muslimanskih sveštenika obično od crne čoha.*

2. *zubun.*

< tur. *cübbe, cüppe* < ar. *ġubbā*.

džüderija *f* (ar.) 1. *kožna bolest: ospice, od kojih ostaje trag na koži, naročito na licu.*

2. *onaj koji je prebolio ospice i na licu mu ostali ožiljci, ospičav čovjek.* — *Od ovog je došlo prezme Džüderija.*

< tur. *cuderî, cederî* »kožna bolest ospice« < ar. *ġädär* »trag, ožiljak na koži« + ar. adj. suf. *-i (iyy)*.

Džüderija, v. džüderija,

džüdža m i džüdže n (tur.) *čovječuljak, patuljak.* — *Od ovog je nastalo prezime Džüdža.*

2. *mala, sitna životinja (ispod normalnog razvoja).*

< tur. *cüce*.

Džüdža, v. džüdža.

džügum, v. dugum.

džüma *f* (**džümāj, džumája**) (ar.)

1. *podnevna svečana molitva koja se obavlja petkom u džamiji; zove se još i džüma-nāmāz.* — »Džümu klanja, al se brže vrati« (K. H. I 47).

2. *petak, sedmica.* — »Peti džüma j kad je osvanuo« (M. H. IV 123).

< tur. *cuma* < ar. *ġuma* »molitva koja se klanja petkom u džamiji; sedmica«.

džumádel-âhire -eta *n* **džemâzi-jel-âhir** -a *m* (ar.) *ime šestog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.*

< tur. *cemaziyelâhir* < ar. *ġumādä-l-âhirä*.

džumádel-ûlâ

džumádel-ûlâ -áta, **džemázijel-êvvel** -a m (ar.) ime petog mjeseca muslimanskog vjerskog kalendara.

< tur. cemaziyelevvel < ar. ğumâdâ-l-ûlâ.

džumâj, džumâja, v. džuma.

džumbüş, džumdûsati, v. džumbuš, džumbušati.

džumbüş, džumbüş i **džumbuš, džumbus** m (pers.) šala; veselje, zabava. — »Svi svatovi rahat i veseli, / Puškam' puču, a džumbus zameču« (Vuk VI 260).

< tur. cümbüş »šala, veselje« < pers. ğunbiš, osn. zn.: »kretanje, mahanje, gestikulisanje (pri govoru)«.

V. džumbušati, džumbušli, džumbušlija.

džumbûšati, džumbûsati, šaliti se; zabavljati se izvođeci šale. Izv. od džumbuš (v.).

džumbušli, džumbûsli i džumbûšli, džumbûsli, indecl. adj. (pers.-tur.) šaljiv, komičan.

< tur. cümbüşlü, v. džumbuš + tur. suf. -lû (-li).

džumbûslija, džumbûslija, džumbûšcija i džumbûslija, džumbûslija, džumbûslija m (pers.-tur.) šaljivčina, komičar.

< tur. cümbüşlü i cümbüşçü, v. džumbuš + tur. suf. -lû (-li), odnosno -çü (çi).

džumhûr -úra m (ar.) narôd, masa; skup, skupština, sastanak. — Od ovog je nastalo prezime Džumhûr.

< tur. cumhur < ar. ğumhûr »narod, masa; skup« itd. V. džumhurijet.

Džumhûr, v. džumhur.

džumhurijet m (ar.) republika.

< tur. cumhuriyet < ar. ğum-

hûriyyâ »republika« (v. džumhur + ar. adj. suf. za f. -iyyâ).

džumle, džumile adv. (ar.-tur.) svi zajedno, skupno. — »Vraćajući se od njegovog ljetnikovca kroz Sarajevo onako džumle, svatovski...« (Stanoj. 109).

< tur. cümle < ar. ğumlâ i ğumlâtân »skupno« (džumile je nepravilna kovanica sa tur. postpoz. -ile).

džumrukcija (pogr.), v. dumrukcija.

džúndža, v. dunda.

džunup (dûnup) m i kao adj.

džunupast (ar.) 1. tako se naziva musliman i muslimanka od momenta polnog akta, ejakulacije ili polucije pa dok se ne okupa. Takva osoba smatra se nečistom i nosiocem nesreće sve dok se ne okupa. Obavezna je vjerska dužnost da se takva osoba što prije okupa.

2. fig. nosilac nesreće (uopšte).

< tur. cünüp < ar. ğunub.

V. džunupluk.

džunûpluk m (ar.-tur.) stanje čovjek dok je džunup.

< tur. cünüplük (cünüp-lük), v. džunup + tur. suf. -lûk (-lik).

džüz (pl. džüzovi) m (ar.) 1. dio kur'ana koji sadrži deset lista, tačnije: trideseti dio kur'ana. Kur'an ima 30 džuzova, a svaki džuz po 10 lista, dakle svega 300 lista, odnosno 600 stranica.

2. posebna uvezana sveska koja sadrži jedan džuz iz kur'ana.

3. sveska knjige uopšte.

< tur. cüz < ar. ğuz', osn. zn.: »dio«.

V. džuzdan, džuzhan.

džúzdân -ána (ar.-pers.) novčanik; kesa za novac. — »mogu pušiti frašlajli duhana, / dok je meni punoga džúzdana« (I.

Z. II 85); »Odnese mi džuzdan iz njedara, / U džuzdanu hiljadu dukata« (Vuk V 273).

< tur. cüzdan < pers. ġuzdān »kožna tašna, lisnica« < ar. ġuz' »komad, listić« + pers. suf. za tvorbu menica koje znače neku posudu ili zapreminski predmet -dān.

džūzhān -a m (ar.-pers.) lice koje uči u džamiji svakodnevno po jedan džuz (v. džuzovi) iz kur'-

ana za dušu nekog dobrotvora, zavještača, osnivača zadužbine. *Džuzhani i danas uče u Gazi Husrefbegovoj džamiji u Sarajevu, i to je, koliko mi je poznato, danas jedini slučaj na Balkanskom poluostrvu.*

< tur. cüzhan < pers. ġuzhān (ġuz-hān) »čitač džuzā« < ar. ġuz' »trideseti dio kur'ana« + pers. hān, prez. osn. od inf. hānden »čitati«.

džüzovi, v. džuz.

Đ

đāh *m* (pers.) *dio mutapčijskog stana: drvena, obično drenova, šipka na koju se namotava pređa; dužine oko 55 cm, a debljine oko 1 cm.*
Skrraćeno od *tērdāh* (v.) < pers. *destgāh* »stan«.
V. *dahati*.

đāh... đāh, konj. (pers.) *čas... čas, nekad... nekad.* — »Sjaj mjeseče, noćna varalice, / đāh obasjaš, đāh u oblak zađeš« (I. Z. II 35).
< tur. *gāh* < pers. *gāh* »nekad, ponekad«.
V. *dahda*, *dahkad*.

đāhati, *provlačiti* »đah« *kroz* »ziovove« (*zijebove*) *prilikom tkanja na mutapčijskom stanu.* — »Mutapčija sede za nasnovano tkalo i počinje »đāhati«. Pošto otvori donji ziv rukom, mutapčija provuče đah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalu, provlači đah kroz gornji ziv...« (GZM 1957. 56).
Izv. od *đah* (v.).

đāhda, dāhdaš (dāda, dādaš) *adv.* (pers.) 1. *katkad, nekad te nekad, pogđjekad.* — U ob. gov.: »Đāhda mi dođe da zaplačem«.
2. »za đāhda« = *samo za pojeđne prilike, pogđjekad.* — »Firale su bile obuća najvećeg di-

jela gradskog stanovništva i svečana obuća bolje stojećih seljaka i feudalne gospode. Na selu je to, kako se zvalo, obuća »za đāhda«« (Kreš. Čizm. obrt 134).

< tur. *gāh-gāh* < pers. *gāh-gāh* »s vremena na vrijeme, pokatkad«, osn. zn. pers. *gāh* »vrijeme«.

đāhkad (pogr. **đah kad**) *adv.* (pers.-srp. hrv.) *katkad, ponekad, čas... čas.* — »U nju Bosnić gleda od Novoga, / đāh kad u nju, đāh kad u dorata« (K. H. II 475).

Naša složenica od pers. *gāh* »nekad, ponekad« i našeg *kad*.

đāiz (pogr.), v. *džaiz*.

đaur, đaurin, đavur *m* (pers.) *nemusliman, nevjernik; hrišćanin.* — »Basti đaur. ode carevina« (K. H. I 46); »Nesretno ti to veselje bilo! / Šta će tebe đaur u svatove?« (Vuk VII 208).

< tur. *gaur, gaur* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, nemusliman, hrišćanin« < pers. *gebr* »pristalica Zoroastrove vjere, nevjernik, pogan«.

V. *daurka*, *daurluk*, *Đaurska*.

đaurka, *f*, *nemuslimanka, hrišćanka.*

Izv. od *daur* (v.).

đaurluk *m* (pers.-tur.) *nevjerovanje, bezvjerstvo.*

< tur. *gâvurluk*, v. *đaur* + tur. suf. *-luk* (-lik).

Đaurska *f* *zemlja ili država u kojoj žive đauri (nemuslimani).*

Izv. od *đaur* (v.).

đavoluk *m* *đavolisanje, majmunisanje, nestašnost.* — »Od deslu-ka i od đavoluka« (K. H. II 68).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk* (-lik).

đāvirk *m* (tur.) *komadina hljeba.*

< tur. *gevrek* »vrsta pekarskog peciva«, v. *đevrek*.

đāvur, v. *đaur*

debërisati, gebërisati -ișëm, *crknuti, krepati; naduti se.* — »Ovome se mora nekake čare tražiti, hoće li čovjek bigairihak debërisati?« (Zembilj II 29).

< tur. *gebermek*, sa istim značenjem kao *gore*.

đebra (džebra) *f* i **đebre (džebre)**

n (tur.) 1. *vreća od kostrijeti ili kakvog drugog grubog tkanja, koja se navuče na ruku pa se njome timari (čisti) konj. Ove kostretne kesice izrađivane su najviše u Mrkonjić Gradu, a u Sarajevu su sve do II Svjetskog rata prodavane u radnji Omera Užicanina. Zem. muzej u Sarajevu raspolaže svega jednim primjerkom đebre (GZM 1957. 60).*

2. *komad od pokrovca, parče kostretnog tkanja.* — »U nasiba đebra na očima« = u sude-nog momka kao da je đebra na očima pa ne vidi mane u djevojke.

< tur. *gebre* »kostretna kesica za timarenje konja« (Po A. Vefik-paši porijeklom je stgrč. riječ.).

dečërma, dečërma, ječërma, ječërma, gečërma, gečërma *f* (tur.) *vrsta prsluka, dio starinske muške i ženske narodne nošnje. Kako izgleda starinska muška nar. nošnja i kojim se redom i kako oblačila, pokazuje ova nar. pjesma: »Žensko sylačî, a muško oblačî: / ponajprije sajali čakšire, / za čakširam' tokali ječërmu, / na ječërmu zelenu dolamu, / na dolamu fer-men suha zlata; / opasa se mukademom pasom, / a po pasu krmzi belsilaha; / za njeg zadi dvije puške male, / a o bedru čemerliju ljutu. / Kad s' obuče ko treba junaku...« (Aşikl. 106); »Vid' u mene dolamice, Marušo! / Vid' u mene dečërmice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279); »Sad tatarin odpući dečërmu« (Lord 28); »A pod svoju ilikli gečërmu« (M. H. III 256).*

< tur. *geçirme* »vrsta prsluka«, nom. action. i part. od inf. *geçirmek* »nataknuti, provući, prometnuti, navući« itd.

dečëmišölâ! gečëmišölâ! interj. (tur.) *prošlo akobogda! sretno ozdravio! (kaže se onom ko je obolio sa željom da mu prođe bolest, da ozdravi, ili onom ko je prebolio sa željom da mu se bolest ne povрати).*

< tur. *geçmiş ola!* buk. »neka bude prošlo!« (*geçmiş*, perf. 3. lice sing. od inf. *geçmek* »proći« i *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«).

deđželuk, v. gedželuk.

deisija, dejisija, dejsija *f* (tur.) *odjeća, ruho, odijelo.* — »Podaj svakom dobru deisiju« (M. H. III 97); »Izabro bih čudnu deisiju, / ko što nose mlade Sarajlije« (Isl. Sv. od 24. I 1933.).

dejsija

< tur. *giysi* < inf. *giymek* »obući«.

dejsija, dejsija, v. deisija.

đel! *gël!* interj. (tur.) *dodi, hodi*. — »Momak mami dv'je l'jepe djevojke, / dv'je djevojke na bijele ruke: / *đel* djevojke na bijele ruke!« (I. Z. IV 9); »*Gel*, Marušo, gela, dušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

V. *đela, đel* buraje, *deldi, deled*.

đēla! *gēla!* interj. (tur.) 1. *hodi! izvoli! dobro došao!* — »*Đela* sine, na moje konake, / da s' od-moriš i kahvu popiješ« (K. H. II 364); »njemu paša stao besjediti: / *gela*, *Rakib*, da pijemo vino!« (I. Z. I 49); »*Ah, đela, dilber, oder, Maro!*« (Vuk V 345).

2. izraz u igri tavle: kad igrač kojemu je taš »ubijen« baci kocke pa mu ne padnu željeni brojevi da bi mogao igrati nastaviti.

< tur. *gele*, optat. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

đeladžija, djeladžija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji dijeli*. — »*A* u blago vrgli *đeladžije*: / Ne dijele brojem ni esapom, / No kalpakom *Rosnića Stefana*« (Vuk VII 390).

Hibr. r. srp. hrv. »*dijeli* (ti)« i tur. suf. -ci.

đēla māšalāh! interj. (tur.-ar.) izraz radosti pri dočeku gosta: *oh, dobro mi došao! hodi, dobro mi došao!* (*Na ovo gost odgovara: ište dēldum! = eto stigoh! dođoh!*).

< tur. *gele mašallah!*, v. kompon. pod *đela* i *mašalah*.

đēl būraje! interj. (tur.) *dodi ovamo! hodi ovamo!*

< tur. *gel buraya!* »*dodi ovamo!*«; tur. *gel*, imp. 2. lice sing. od *gelmek* »doći« i tur. *buraya* »ovamo« (pok. zamj. u dativu).

dēldi, gēldi, verb. (tur.) *dode, stiže*. — »*Akšam gēldi*, mrak na zemlju pade« (Sevd. 107).

< tur. *gēldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

dēledžek, dēledek, verb. (tur.) *dođi-podi, dolazak*. — »*Đe le dēk* ti svaku večer, / *Vaj aman*, aman! / Sve ja hoću da ti rečem!« (Vuk V 285).

< tur. *gelecek* »sljedeći, onaj koji dolazi; budućnost, sudbina« (oblik fut. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«, dakle: »doći će«).

đelep, đeljep (pogr.), v. *dzelep*.

đēm *m* (pers.) *žvala, metalna prečaga na uzdi koja se stavlja konju u usta poprijeko iznad jezika*. — »*Založi ga đēm om od čelika*« (K. H. I 274); »*Uzeti đēm na zub*« (Vuk, Posl. 330). < tur. *gem*, vjerovatno < pers. *ligām* (»*đēm*«) tako da je u tur. otpao prvi slog.

demidžija *m* (tur.) *ladar, brodar, splavar*. — »*Pa doziva đēm idžiju mlada*« (B. V. 1886. 125); »*Da potrči Drini na obali / Do onoga demidžije Ibra*, / I da s Ibrom pogodi demiju« (Vuk VII 362).

< tur. *gemici* (*gemi-ci*), v. *đemija* + tur. suf. -ci.

dēmija, gēmija *f* (tur.) *lada, brod*. — »*Dati ćeš mi na moru dēmiju*« (M. H. III 10); »*Orlov razbi na moru Turčina, / I potopi careve gemije*« (Vuk VII 421).

< tur. *gemi* »lada, brod«.

V. *demidžija, dimidžije*.

dēndēfil, v. *zendžefil*.

dëne, adv. (tur.) *opet, još, i još.* — »dene del« = *opet dođi*; »Išće desnu iz ramena ruku / A njegova brata Hasanbega, / Đene išće Zlatu sa odžaka« (M. H. IV 140).

< tur. vulg. *gene*, knjiž. *yine* »opet«.

dërček (dëček) adv. (tur.) *doduše, zapravo, uistinu, zbilja.*

< tur. *gerçek*.

dërdān -āna, **gërdān** -āna (gendār -āra) *m* (pers.) 1. *ogrlica, ženski nakit koji se nosi o vratu.* — »Teško zlatu na debelu platnu! / I đerdanu na garavu vratu!« (Vuk, Posl. 314); »Bi l' joj vratak bio za đerdana«, »Tri gerdana od žutih cekina« (M. H. III 214, 506); »Dva gendara crljena merđžana« (Kurt II 83). 2. *vrat zaklanog bravčeta.*

< tur. *gerdan*, osn. zn. »vrat«, a potom »ono što se nosi o vratu« < pers. *gerdan* »vrat«.

dërdāp -āpa *m* (pers.) *virtlog, brzica.*

< tur. *girdap* < pers. *girdāb* »virtlog, vir, opasno mjesto na moru ili na rijeci, gdje vodena struja pravi virtlog«.

V. Đerdap.

Dërdāp -āpa *m* (pers.) *dunavska klisura u oblasti Južnih Karpat između Golupca i Kladova.*

< pers. *girdāb*, v. derdap.

dërdek, **gërdek** *m* (tur.) 1. *soba u kojoj mladenci provedu prvu bračnu noć; ložnica.* — »A on ne htje u derdek djevojci« (K. H. I 366); »Istom ga je oženila bila, / Muji vakat u gerdek djevojci« (M. H. III 67); »Kad derdeku otvorila vrata, / sva ložnica u krvi ogrezla« (Vuk II 482).

2. *prva bračna noć.*

< tur. *gerdek*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti« (S. Sami pretpostavlja da bi moglo biti i od pers. *gerdek*, demin. od *gerd* »čador«.

dërdef, **derdev** *m* (tur.) *drvena naprava: okvir četverougaoog oblika na kojem je razapeto platno po kome se veze.* — »Jer divojka sila za derdefom« (M. H. III 499); »Starčeva kćer na derdevu veze, a on joj naglas čita« (Devajtis 99).

< tur. *gergef*, izv. od inf. *germek* »rastegnuti, potegnuti« (Po Š. Samiji je < pers. *kārgāh* ili *kārkef*).

derëviz, v. čereviz.

dëriz (pogr. **džëriz**) *m* (pers.) 1. *odvodni kanal od nužnika, banje i sl.*

2. *kanalisani potok ili uopšte potočić koji protječe kroz avliju ili bašču.* — »Sjedi mlada na mermer avliji, / na avliji, u sandaliji, / none hladi u studen-derizu« (I. Z. III 42).

< tur. *geriz* < pers. *kāriz*.

dërz, **gërz** *m* (pers.) *momak, mladić.* — »već s' u meni derzi mujezini« (M. H. X 19). Vjerovatno < starotur. *gürz* (skraćeno od *gürbüz*) »momak, mladić«.

< pers. *gürbüz* »odvažan, okretan, junačan«, ili < tur. *gürz* < pers. *gurz* »topuz, buzdovan«. V. derzovati.

Derzëlez, **Gerzëlez** (Alija), *legendarni junak bosanskih muslimana u našim narodnim pjesmama i predanju.* — »Ondje sjedi hodža Čuprlija, / i do nje ga Đerzelez Alija« (K. H. I 125); »to u Bosni Đerzelez Aliju« (Vuk II 769).

Postoje razna mišljenja o postanku ovog imena. A. Olesni-

cki objavio je posebnu raspravu u Zborniku za n. ž. i ob. J. S., XXIX/1, s. 36 pod naslovom »Tko je zapravo bio Đerzelez Alija?« U ovoj raspravi osvrnuo se i na etimologiju riječi, navodeći razna mišljenja. Između ostalih postoje ova mišljenja: od tur. *kergens* »jastrijež« (Rječnik JAZU); *Gürz-elez* »borac s buzdovanom« (Hörman); *Gerz-Elez* / *gerz* »iunak«, *Elez* »Iljas« / (S. Bašagić); iskrivljeno od madž. *Gellerthey* (Rj. Broz-Iveković).

Mislim da postoji vjerojatnost da ovo ime dolazi od *Georgius-Elez*, što odgovara ar. *Gürgis Ilyās*, kao što tursko ime Đurdevdanu »*Hidirles*, *Hidır-Ellez*« dolazi od ar. *Hiđir-Ilyās*. Po islamskom učenju Izraelčanin *Elijas* (Elie, Elez) bio je pejsamber *Ilyās* (ar.), koji se još naziva *Hiđir* (ar.). Ovo ime odgovara hrišć. *Georgius*, odnosno sv. Đurđe. Prema tome, i *Hidır-Elez* i *Georgius-Elez* odgovara muslimanskom »pejsamber Iljas« i hrišćanskom »sv. Đurđe«.

držovanje, gèrzovanje n momkovanje. — »Mi ostasmo, ne poženismo se, / Naske hora gerzovanja prođe« (M. H. IV 269).
Izv. od *derz* (v.).

držovati, gèrzovati -ujēm, momkovati. — »Sto je bilo više biti neče, / više Mara djevovati neče: / Sto je bilo više biti neče, / više Marko gerzovati neče« (Muz. zap. Inst. 1821).
Izv. od *derz* (v.).

đevdir -ira (pogr. **dževdžir**) m (pers.) *cjediljka; bakrena posuda za cijedenje.* — »Devdir je posuda slična rešetu s pervazom i zehom. Služi za cijedenje

nekih jela, kao što su latice, klepe, čikovi, onda za pranje zelja itd.« (GZM 1951. 219); »Surahije bez konusnog postolja imaju oblik bakrenih surahija u kojima se drži voda. Neke u grklju imaju »*devdir*«, koji brani od nečistoće iako i one imaju poklopac« (GZM 1956. 104); »Na otvoru u tereziji, na koji se postavljao čunak, bio je dževdžir (sitno isprepletena rešetka)« (Kreš. Vodovodi 12).

< tur. *kevgir* < pers. *kevgir* < pers. *kef* »pjena« + pers. *gir*, prez. osn. od inf. *giriften* »uhvatiti, uzeti«.

đevërbaša, đevër-baša m (srp. hrv.-tur.) *glavni djever u svatovima.* — »Đeverbaša, Kraljeviću Marko: / Daj darove iz Budima grada« (Vuk VI 228); »Đever-baše, braćo naša, dobro ste došli!« (Vuk I 20).

Hibr. r. sa tur. *baş*, v. *baş*.

đeviz (pogr.), v. *dževiz*.

devrek m (tur.) *vrsta pekarskog peciva u obliku kolutića, peretak.*

< tur. *gevrek*.

V. *devrekčija*.

devrèkčija m (tur.) *onaj koji pravi i prodaje devreke.*

< tur. *gevrekçi*, v. *devrek* + tur. suf. -çi.

đevšek adj. (tur.) *poslab.*

< tur. *gevšek*.

đezāp, v. *čezap*.

dezèntija, dezintija f (tur.) *hodnik.*
< tur. *gezinti*, izv. od pas. obl. gl. *gezmek* »šetati«.

dezija f (tur.) *vrsta svilene tkanine koja se uvozila sa Istoka. Njome su se postavljala finija džubeta.*

< tur. *gezi*.

džzma f (tur.) *šetanje, hodanje*.
 < tur. *gezme* »šetnja«, nom.
 action. od *gezmek* »šetati«.

džzva, v. džezva.

đida, v. đidija.

đidi, gidi, indecl. (tur., ili pers?)
đidija. U ovom obliku dolazi u
 našem jeziku samo uz riječi:
 »hej-«, »seni-« i »bre-« (v. hej đidi,
 seni đidi, bre đidi).

V. tumačenje pod đidija.

đidija, đido, đida m (tur., ili
 pers.?) *obješenjak, živahan mla-
 dić; zanesenjak koji izaziva
 divljenje, ali i prekor; junak*.
 — »Oj jablane, širi grane, / pra-
 vi veći hlad, / neka mi se na-
 hladuje / moj đidija mlad«
 (Sevd. 138); »Od đidije Sa-
 rić-kapetana« (M. H. III 461);
 »Šta se čuje iza grada, / đido,
 đido, / šta se čuje iza grada /
 more đidijo!« (nar. pj.); »ko-
 liko se đida posilila, / on To-
 doru 'vako govoraše: / Zdravo
 da si, Jankovo kopile!« (Vuk
 II 583).

< tur. *gidi*, sa značenjima kao
 u nas. Prema Burhanu i Cen-
 keru, ovo je po izvoru pers. ri-
 ječ *gidi*, koja između ostalih
 značenja ima i sličnih značenja
 onima što u nas znači đidija.

đido, v. đidija.

digit, v. jigit.

đilbenta, v. džilbenta.

đilveden, v. đulveden.

đimidžije pl. m (tur.) *oni koji se
 sanjkaju na ligurama ili se kli-
 zaju na nogama, tako da se po-
 stave jedan iza drugog, drže se
 jedan drugog i čine lanac*.

< tur. *gemici*, v. đemidžija.

đindān (pogr.), v. džindžan.

đindēfil, v. zendžefil.

Đirit m (grč.) *Kreta, Krit* (grčko
 ostrvo).

< tur. *Girit* < st. grč. *Krēte*.

V. *đirit-safun*.

đirit-sāfūn (pogr. *džirit-safun*) *m*,
*vrsta bijelog sapuna koji se u
 nas trošio u tursko vrijeme*. —
 »Džirit-safun poskupio«
 (GZM 1907. 245); »Džirit sa-
 fun tvoje ruke, / Lašva voda
 suze tvoje« (Sevd. 85).

< tur. *girit sabunu* »điritski,
 kritski sapun«, izft. v. kompon.
 pod *Đirit* i *sapun*.

đirum m (tur.) *ulaz, mjesto za
 prolaz*. — »Kod nekih je duća-
 na bio jedan dio površine u
 istoj visini s ulicom i zvao se
 đirum. Đirum je bio u
 jednom kraju dućana ako se
 kroza nj ulazilo u magazu iza
 dućana, ili na sredini, ako je
 iza dućana kakva radionica ili
 ardija« (GZM 1951. 192).

< tur. *girim*, izv. od inf. *girmek*
 »unići«.

điti, verb. (tur.) *ode*. — »Tu da ne
 bi bega udvinjskoga, / điti
 glava Kozlić-Huremage« (M. H.
 III 222).

< tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići«.

điti-biti, verb. (tur.) *bi i prode*.
 < tur. *gitti* »ode«, perf. 3. lice
 sing. od *gitmek* »otići« i tur.
bitti »svrši se«, perf. 3. lice sing.
 od *bitmek* »svršiti se«.

đizlija i džizlija (pogr. *džizlija*) *f*
 (tur.) *potajna bludnica; raspo-
 jasana ženska*. — »Uvozile su
 se švapske đizlije, a izvezio
 »Bošnjak«« (Zembilj II 48); »Vi,
 mladići, što trošite svoju babo-
 vinu po mejhanama i đizli-
 jama«, (Zembilj III 111).

< tur. *gizli* »tajan, sakriven«.

đogat, hipok. đogo m (tur.) *1. bjel-
 kast konj, bijelac, bjelaš*. —

đogde

»Sve na Muja nagoni đoga-
ta, / sve ga đogo niz uri-
je čepa« (K. H. II 221).

2. fig. glupak, neznalica.

< tur. *gök at*; tur. *gök* »plav,
otvorene boje, bistar« i tur. *at*
»konj«.

đogde, đovde *n* (tur.) *zaklano i
oguljeno bratčve.*

< tur. *gövde*, istog značenja.

đogo, v. *dogat*.

đôjā, kao đôjā, kođôja, adv. (pers.)
tobože, kao điva. — »Posrnu
kao đoja na dseno koljeno«
(Kotčić I 70).

< tur. *güya* < pers. *gūyā*.

đöl *m* (tur.) 1. *jezero.*

2. *kaljuža, podvodanj, lokve
blata.*

< tur. *göl* »jezero«.

V. *Đolhisar*.

Đolhisār -āra *m* (tur.-ar.) *tursko
ime za Jezero kod Jajca u
Bosni.*

< tur. *Gölhisar* (*Göl-hisar*),
slož. od tur. *göl* »jezero« i ar.
hišār »tvrđava, grad«.

đómert, đómet, v. *džomert, džo-
met.*

đön, gen. **đona** *m* (tur.) *potplat za
cipele; debela koža.*

< tur. *gön* »učinjena koža«.

V. *doniti, don-obraz, donpara,
podoniti.*

đöniti, stavljati potplat na cipelu.
Izv. od *don* (v.).

đonlaga, đonluaga *m* (tur.) *za-
povjednik donlija* (v.). — »Za-
povjednici ili age ovih džemata
zvali su se donluage ili
donlage« (Kreš. Kapetanije
28). *Od ovog je nastalo prezime
Đonlagić.*

< tur. *gönüllü ağası* »zapovje-
dnik donlija«, izft. v. kompon.
pod donlije i aga.

Đonlagić, v. *donlaga*.

đonlije, donulije pl. *m* (tur.) *po-
seban rod vojske u Turskoj Ca-
revini za opasne pothvate, koji
se regrutovao od dobrovoljaca.*
»Donlije ili donulije su
rod vojske, koji je bio zastupan
u malom broju kapetanija. Po
našem slučaju i oni su bili pla-
ćenici« (Kreš. Kapetanije 28).

< tur. *gönüllü* »pripadnik do-
brovoljačkog roda vojske; do-
brovoljac«.

V. *donlaga*.

< tur. *güğüm*.

đön-obraz, adj. (prva kompon.
tur.) u fig. zn.: *bezobrazan, ne-
pošten, koji se ničega ne stidi.*
V. *don*.

đönpara *f* (tur.-pers.) *komad do-
na, pendžeta.* U ob. gov.: »Obraz
mu je kao donpara«.

< tur. *gön-pare* »komad dona«

< tur. *gön* »don« i pers. *pāre*
»komad, parče«.

đör *m* (tur.) *zamjena odoka, du-
ture.*

Skraćeno od tur. *görmece* »odo-
ka, duture«.

V. *dorati*.

đörati, mijenjati.

Izv. od *dör* (v.).

đörda, v. *čorda*.

đördörice, đördörice, v. *zorzorile*.

đördisati, čördisati -išem, *pogle-
dati, osmotriti.* — »Pa se na-
trag u kulu povrati, / Ter čor-
diše svoju građevinu, / Čor-
disao i degenisao« (Vuk VII
97).

< tur. *gördü* »vide, vidio je«,
perf. 3. lice sing. od *görmek*
»vidjeti«.

đötluk *m* (tur.) 1. *tūr, stražnja
strana u čakšira ili gaća.*

2. šara od gajtana na stražnjoj strani u čakšira.

< tur. *götlük* (*göt-lük*) »ona strana gdje je stražnjica« < tur. *göt* »stražnjica« + tur. suf. *-lük* (-lik).

đovda *f* (tur.) *tijelo, organizam; trup*. — »... a kroz šupljikastu bluzu vidi joj se pola đovde« (Zembilj III 35).

< tur. *gövde* »tijelo; trup«.
V. dovđali.

dovđali, indecl. adj. (tur.) *krupna tijela, korpulentan*.

< tur. *gövdeli* (*gövde-li*), v. dovda + tur. suf. *-li*.

dövde, v. dogde.

đöz (pogr. *džöz*) *m* (tur.) 1. oko.

2. okno na prozoru. — »Imadeš li svoga jauklaša, / što dolazi dozu i pendžeru« (K. H. II 157); »otvorio džozu na pendžeru, / pa na demir naslonio glavu« (F. K. 1886. 24).

< tur. *göz* »oko«.

V. dozbadžija, dozbadžiluk, dozdeli, doziti, dozluci, dozluklija, karađoz, nađoziti.

đözbadžija, **đözbojadžija**, **đözba-jidžija** *m* (tur.) *mađioničar*. —

»Ono je dozbadžija, si-hribaz, baksuz ...« (Čolak. 27).

< tur. *gözbağıcı* »mađioničar«, bukv. »koji oči općinjava«, slož. od tur. *göz* »oko« i tur. *bağıcı*, nom. agent. od inf. *bağmak* »općinjavati, mađiju provoditi«.

đöz - bajadžiluk, **đöz - bojadžiluk**, **đöz-bajidžiluk** *m* (tur.) *mađija, općinjenje, opsjena*.

< tur. *gözbağıcılık*, v. dozbadžija + tur. suf. *-lik*.

dozdeli, **dozduzeli** indecl. adj. (tur.) *ljepooki, lijepih očiju*. — »Pošetala dozđeli hurija« (I. Z. II 1).

< tur. *göz güzelli* ili metatezom od tur. *güzel gözlü* »lijepi! očiju« v. kompon pod doz i duzel + tur. suf. *-li*, *-lü*.

doziti, *gledati, kibicovati*.

Izv. od doz (v.).

V. nađoziti.

dozluci -*ükä* *m* pl. t. (tur.) *naočari*.

< tur. *gözlük* (*göz-lük*), v. doz + tur. suf. *-lük* (-lik).

dozluklija *m* (tur.) *onaj koji nosi naočari*.

< tur. *gözlüklü* (*gözlük-lü*), tur. *gözlük* »naočari« + tur. suf. *-lü* (-li).

đubre i **đubre** *n* (grč.) 1. *stajsko gnojivo*.

2. *gnoj u rani*.

3. *smetlje*.

< tur. *gübre* < grč.

V. dubretnjak.

đubretnjak *m* 1. *krošnja (sepet) u kojoj se dubre iznosi na njivu*.

2. *lopata za smetlje*.

Izv. od dubre (v.).

đučan adj. i **đučno** adv. (tur.)

1. kao pridjev: *težak, mučan*.

2. kao prilog: *teško, mučno*. —

»Đučno mi je« = teško mi je.

< tur. *güç* »težak, mučan; teško, mučno«.

V. duz-belajle.

đuđž-belajle, v. duz-belajle.

đuđe *n* i **đunda** *f* (tur.) *pokazivalo ili upiraljka od kože ili debelog papira kojom muslimanska djeca u mektebu, pri učenju u sufari ili u kur'anu, prate pojedine riječi i redove radi lakšeg snalaženja*. — »Pred hođžom sam učio, / sve musafe sućio. / Kad bih zlato vidio, / džundža (pravilno đunda)

đugum

bi mi tresla, / ne bih sabah umio« (I. Z. III 7).

< tur. *güdemek*, *güdemek* sa značenjem kao u nas *đude*, izv. od inf. *gütmek* »voditi, pratiti, čuvati«.

đugum (pogr. *džugum*) *m* (tur.)

1. *bakreni sud za vodu sa širokim grlićem (nema nosca koji ima ibrik).* — »Uzeh đugum i maštrafu, podoh na vodu« (Kreš. Vodovodi 39); »Đugum kuje đugumdžija Mujo, / đugum kuje, daleko se čuje« (GZM 1951. 220).

2. *limena posuda u kojoj mljeckar raznosi mlijeko po kućama.*

3. *kafeni đugum je manji sud u kome se vari voda za kafu.*

đul *m* (pers.) ruža, ružica. — »Dva obraza, dva đula rumena« (Ašikl. 15); »Đul-djevojka pod đulom zaspala, / đul se kruni, te djevojku budi« (Vuk I 307). Često se ova riječ stavlja u nar. pjesmi u značenju epiteta pred ženska imena ili imenice ženskog roda. — »Đul-Fatima po đul-bašči šeta« (S. S. 45); »Đul-devojko, crno oko! / Jesi l' doma, jesi l' sama?« (S. S. 19).

< tur. *gül* < pers. *gul*.

V. Đula, đulabija, đulanbaščejik, đul-baklava, đul-bašča, Đulbeg, đul-behar, Đulbehara, đul-bešečer, Đulesma, đulevden, đulfatme, đulija, đulistan, Đulizara, đul-jag, đulsija, đul-sirće.

Đula (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *gül* »ružica« (v. *dul*) sa našim nastavkom za ž. rod. »-a«.

đulábija *f* (pers.) *vrsta slatke crvene jabuke koja je veoma sočna.*

< tur. *gülabi* < pers. *gulābi*, bukv. »od ružične vode« < pers. *göl* »ružica« + pers. *āb* »voda« + ar.-pers. adj. suf. -i.

đulād, v. *đunle*.

đulan-baščejik *m* (pers.-tur.) *baščica sa puno ružica.* — »L'jepa Fata rošno c'vjeće brala, / u halinu đulan-baščejiku« (I. Z. IV 117).

Đulan je naša izvedenica od *đul* (v.), a *baščejik* < tur. *bahçecik* »baščica« (tur. *bahçe* »bašča« + tur. dem. suf. -cik).

đul-baklava, **đulbaklava** *f* (pers.-ar.) *baklava koja je izrezana »na đulove«, tj. izrezana tako da u sredini ima zaseban krug (kao ružin cvijet) sa polumjesecom.* — »Đul-baklava u zlatnoj tepsiji« (Vuk, Rječnik). < tur. *göl baklava* »baklava-ružica«, v. kompon. pod *đul* i *baklava*.

đulbastija, **đulbastija** i **čulbastija**, **čulbastija** *f* (tur.) *tucano meso pečeno na žaru, biftek.*

< tur. *külbasti* (*kül-basti*) č. *kjulbasti*, bukv. »pepeo pritisnuo, (u) pepeo stavljen« < tur. *kül* »pepeo, lug« i tur. *basti*, perf. 3. lice sing. od *basmak* »udariti, pritisnuti, staviti«. Sadržaj tur. riječi ukazuje na prvobitni način pečenja mesa za pretavljanjem u pepeo sa žarom.

đul-bašča *f* (pers.) *bašča zasadena ružama, ružičnjak.* — »Razviše se po đul-bašči đulovi« (GZM 1907. 252).

< tur. *gül bahçesi* »ružičnjak«, izft, v. kompon. pod *đul* i *bašča*.

đulbedān, v. *đulevden*.

đulbe-döva, v. *dulbek-dova*.

Đulbeg (pers.-tur.) *musl. muško ime.*

< tur. *gülbey* (*gül-bey*) »beg kao ružica«, dakle: »Beg-Ružica«, v. kompon. pod *dul* i *beg*.

Dülbegija (**Dül-Begija**), *musl. žensko ime*. — »Prosi meni Dülbegiju Hafiz-pašinu« (Kurt I 103).

< tur. *gül* »ružica« i naš hipok. od *Begana* (v.): *Begija*, izv. od *beg*, dakle: »Begija — Ružica«.

dül-bêhâr -âra *m* (pers.) *ružin cvijet, ružica*. — »Vjetar puše, dül-behar se njiše« (nar. pj.).
< tur. *gül-behar*, v. kompon. pod *dul* i *behar*.
V. *Dulbehara*.

Dulbehâra (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-behar*, v. *dül-behar* + naš nast. za ž. rod -a, dakle: »Ružica«.

dülbek, dülpék (**dübe**) *m* (tur.)

1. ukrasni predmet u obliku jabuke koji stoji na sredini tavanice (stropa) u velikim sobama (halvatima) starih bosanskih kuća.

2. ukrasna toka ili jabuka na prsima ili na čelu opremljenog konja (dio konjske opreme). — »atu dülbek meće na prsima« (M. H. III 512). »Zlatna mu pala peća nad očima, / Valja mu se dübe na prsama« (M. H. IV 251).

< tur. *göbek* »pupak«.

dülbek-döva, dülbe-döva, dülbend-döva *f* ili samo **dülbek** *m* (pogr. *čuldëtlji döva*) (pers.) *döva* (molitva) koja se učila u jedan glas, od množine prisutnih, pod vodstvom hodže, prilikom odlaska vojnika u boj, prilikom prvog polaska djeteta u mekteb i sl. slučajevima. — »Efendija dülbek proučio« (M. H. III 463); »Pa čuldëtlji dövu preučijo« (Lord 243).

< tur. *gülbänk* < pers. *gulbank gulbang*, osn. zn.: »glasno odobravanje, glasno izvikivanje od mnoštva ljudi, aplauz«.

dülbend-döva, v. *dülbek-döva*.

dülbešećer i **dülbešećer** *m* (pers.) *slatko, (recelj) od ružičinog cvjetnog lista*. — »Šta je draže od oca i majke, / šta je slađe od dülbešećera?« (Sevd. 70).
< tur. *gülbeşeker* < pers. *gulbeşeker* (*gul be-şeker*) »ružica sa šećerom« (pers. *gül* »ružica« »šećer«).

+ pers. *be* »sa« + pers. *şeker*

düle, v. *dunle*.

Dülësma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-Esma* »Esma-Ružica«, v. kompon. pod *dul* i *Esma*.

dülevden, dülevder, dülbëdân, dülvëden, dülvëden *m* (pers.) *lijepo ukrašena metalna posuda duguljastog oblika u kojoj se drži dülsija ili kakva druga mirišljava tekućina*. Ima ih raznog oblika: oblik surahije, ribe itd. Neki dülevdeni imaju na grliću malu šupljinu za prskanje. Prilikom mevluda ili kakvog vjerskog obreda, domaćin iz dülevdena prska goste ružinom vodicom (dülsijom).

< tur. *gülabdân* < pers. *gulâbdân* (*gulâb-dân*) »posuda u kojoj se drži ružina voda« (< pers. *gulâb* »mirisava voda od ružice« + pers. suf. -dân, koji služi za građenje imenica koje znače neku posudu).

Dulfâtma, Dül-Fâtma (pers.-ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *gül-Fatma* »Ružica-Fatma«, v. *dul* + hipok. od *Fatima*: *Fatma* (v.).

fatma) (pers.-ar.) *vrsta slatka: zaljevene gurabije.*

< tur. *gül-Fatma* »ružica-Fatma«, v. kompon. pod *dul* i Fatima.

V. *Đulfatma*.

đulija, dül-đulija *f* (pers.) *ružica, lijepa djevojka kao da je sva od ružice.* — »N'jesi bahtli Alajbegoviću, / da te vaka *đul-đulija* ljubi« (M. H. III 162). < tur. *güli* »ružična« < pers. *gul* »ružica« + ar.-pers. adj. suf. -i.

đulistān -āna *m* (pers.) *ružičnjak,* — »Avdo majku po bostanu voda, / po bostanu i po *đulistānu*« (Sevd. 42).

< tur. *gülistan* »ružičnjak« < pers. *gulistān* (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -*stān*).

Đulizār -āra (pers.) *musl. muško ime, a i prezime.*

< tur. *Gülzar*, lično ime, »Ružičnjak« < pers. *gulzar* (*gul-zār*) »ružičnjak« (pers. *gul* »ružica« + pers. suf. za tvorbu imenica mjesta -*zār*).

Đulizāra, Đulzāra (pers.) *musl. žensko ime.*

V. *Đulizar* + naš nast. za ž. rod. -a.

đul-jäg *m* (pers.-tur.) *ružino ulje koje se upotrebljava kao mirisno sredstvo.*

< tur. *gülyağı* (*gül-yağı*) »ružino ulje«, izft., v. kompon. pod *dul* i *jag*.

đul-kāduna *f* (pers.-tur.) *ružica-gospoda.* — »*Đul-kāduna* mobu namobila: / sve je kade na mobu sazvala« (Vuk I 589). < tur. *gül-kadın* »ružica-gospoda«, v. *dul* i *kaduna*.

đulpek, v. dulbek.

đunlar, v. dunlari.

đulne, v. dunle.

đul-rūža *f* (pers.-srp. hrv.) *mirisna ruža Rosa damascena iz fam. Rosaceae, od koje se dobija čuveno ružino ulje.*

< tur. *gül*, v. *dul* + naša riječ ruža.

đuls, v. dulsija.

Đulsa, v. Đulsuma.

đulsija *f* i **đuls** *m* (pers.-tur.) *razvođenjeni ekstrakt od ruže; ružina voda koju domaćice dobijaju na taj način što ružine cvjetne listove pokisele u vodu, u zatvorenoj boci, koju ostave izvorsno vrijeme izloženu suncu.* — »Kupaše je *đulsijom* vodicom« (I. Z. IV 246); »ja sam lice *đulsom* umivala, / otirala lijerom cvijećem« (Vuk I 66); »izmijte ga *đulsom* i sapunom« (Vuk IV 274).

< tur. *gül suyu* »ružina voda«, izft. < pers. *gul* »ružica« i tur. *su* »voda«.

đul-sirće *n* i **đulsirčet** *m* (pers.) *sirće (ocat) od ružice koje se pravi na taj način što se u obično vinsko sirće stave cijeli cvjetovi od ruže ili samo cvjetne laticice. Upotrebljava se u narodu kao lijek.*

< tur. *gül sirkesi* »ružino sirće«, izft., v. kompon. pod *dul* i *sirće*.

Đulsúma, hipok. Đulsa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Gulsüm* < ar. *Kulṭūm*, lično ime, osn. zn.: »punih, debelih obraza, puna lica«.

đulvėden, v. dulevden.

đulvėzija, đulvėzlija, v. duvezlija.

đumile, v. džumle.

đumiš, đumuš (pogr. *dirliš*) *m* (tur.) *stebro.* — »velike češ dvo-

re ugledati: / pokriveni limom i đumišem« (Vuk II 602). »Na njemu je mor-dolama. / Na dolami đurliš puca« (Vuk V 228). Od ovog je nastalo prezime Đumišić.

< tur. *gümüš*.

V. *đumišli*, *đumišlija*.

Đumišić, v. *đumiš*.

đumišli, indecl. adj. (tur.) *srebren*, od *srebra*. — »oni meću đumišli pištolje« (Vuk III 498).

< tur. *gümüşlü*, v. *đumiš* + tur. suf. *-lü* (*-li*).

đumišlija f (tur.) *srebren predmet*, *predmet od srebra izrađen*. — »Na koim su kopče đumišlije« (F. J. I 166).

< tur. *gümüşlü*, v. *đumišli*.

đumle, v. *đunle*.

đumluk, **đumlugdžija** (pogr.), v. *đumruk*, *đumrukčija*.

đumrugdžija, v. *đumrukčija*.

đumruk (**đumluk**) m (lat.) *carina*; *trošarina*; *taksa* za prolaz. — »Osta danas na Drini čuprija, / osta danas osta do vijeka. / I paša je đumruk postavio« (K. H. I 82). »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümrük* »carina« < grč. *konmérki* (*komerktion*) < lat. *commercium*.

V. *đumrukčija*, *đumrukhana*.

đumrukāna, v. *đumrukhana*.

đumrukčija, **đumrugdžija** (**đumlugdžija**) m (lat.-tur.) *carinik*, *trošarinac*. — »I pred njima efendija, efendija đumrukčija« (GZM 1908. 262); »Na vodi je đumlugdžija vila, / koja ima đumluk uzimati« (M. H. I 102).

< tur. *gümrükçi*, v. *đumruk* + tur. suf. *-çi* (*-ci*).

đumrukhāna, **đumrukāna** f (lat.-pers.) *carinarnica*; *trošarinska stanica*.

< tur. *gümrükhane* (*gümrük-hane*), v. kompon. pod *đumruk* i *hane*.

đün m (tur.) *dan*. — »džuma-đün« = petak.

< tur. *gün* »dan«.

V. *đunduk*, *đundulukčija*, *Ali-đun*.

đunāh āha, **gūnāh -āha** m (pers.) *grijež*. — »Đunah bi bio od nas, da nam se Sarajevo pokuferasi« (Zembilj II 89).

< tur. *günah* < pers. *gunāh*.

V. *đunahčar*.

đunāhčār -āra, **gūnāhčār -āra**, m (pers.) *grešnik*.

< tur. *günahkār* < pers. *gunāhkār* (*gunāh-kār*), v. *đunah* + pers. suf. *-kār*.

đundüluk, **gundüluk** m (tur.) *dnevnica*, *nadnica*.

< tur. *gündelik* (*gün-de-lik*)

< tur. *gün* »dan« + postpoz. *de* »u« + suf. *-lik*.

đundulūkčija, **gundulūkčija** m (tur.) *dnevničar*, *nadničar*.

< tur. *gündelikçi*, v. *đunduluk* + tur. suf. *-çi*.

đūnda, v. *đude*.

đūnija f (grč.) 1. *drveni ili gvozdeni kutomjer*, *uglomjer*. — »Nije zid u đuniji«, »Nije zid pod đunijom« (u ob. gov.).

2. fig.: »svoja đunija« = *svoja volja*. — »dotjerati (što) na svoju đuniju, tj. po svojoj volji« (Vuk, Rječnik).

< tur. *gönje* < grč. *gōnia*.

đūnlāč -āča m (pers.) *vrsta slatkog jela*, *pravi se od tankih juški* (koje se u trgovačkoj radnji gotove kupuju) u koje se

đunlād

zamotava kajmak sa mljevenim bademima ili orasima. I same jufke od kojih se spravlja ovo slatko jelo zovu se dunlač. Ranije se uvozio iz Turske. I danas poneko donese ovih jufki iz Turske u Bosnu (naročito u Sarajevu) i domaćice prave dunlač.

< tur. güllaç < pers. gulāğ.

đunlād, v. *đunle*.

đunlārčiči m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice napravljene od tijesta zavarenog u mlijeku i maslu koje se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom. Naša izvedenica, dem. od *dunlari* (v.).

đunlāri (pogr. **džunlāri**) m, pl. t. vrsta slatkog jela: loptice koje se spravljaју tako da se bjelanca od jaja miješaju sa dodatkom nišeste, a onda se čorbenom kašikom zahvaća ta smjesa (snijeg) i stavlja u provrelo maslo u kome se formira loptica. Kada loptica porumeni, vadi se iz masla i stavlja u poseban sud. Pošto se isprži loptica koliko se želi, onda se preliju ukuhanim šećerom tako obilno da loptice plivaju. Pošto se tako zalivene ohlade, onda se serviraju. — »Poslije toga metnuše džunlare, što najviše razveseli stare« (Ist bl. II 258). Naša izvedenica od *đunle*, *dunlād* (v.), po tome što su loptice slične dunletima (kuglicama). V. *dunlārčiči*.

đunle, **đule** n (pl. *dunleta* -ētā, *dunlād* -ādi, *đulād* -ādi) (tur.) topovsko tane, zrno, metak. — »Preko njega *đunle* prelijeće« (K. H. I 336); »*Đunle* oke trideset i četiri« (K. H. I 41); »iskopaće temelj od olova, / slijevaće u tope *đulove*, / te će naše razbijat gradove« (Vuk

II 197); »Napravio je zovove topove i bacao *đunlad*« (Bilten I 119).

< tur. *gülle*, *gürle*.

đunluk, **đuluk** m (tur.) tamjan.

< tur. *günlük*.

đunup, **đunupast**, v. *džunup*, *džunupast*.

đurliš, v. *dumiš*.

đurültija, **đuruntija** f (tur.) graja, galama.

< tur. *gürültü* »graja, galama«, (perf. 3. lice sing. od inf. *gürlemek* »tutnjati, orgijati«.

đurünsuz, kao supst. i adj. (tur.)

1. kao pridjev: neizgledan, ružan po spoljašnosti.

2. kao imenica: neizgledan, ružan čovjek.

< tur. *görünsüz* (*görün-süz*)

< tur. *görün* »izgled« + postpoz. -süz (-siz) »bez«.

dustërisati -išëm (se), prikazivati (se), pokazati (se), predstaviti (se).

< tur. *göstermek* »prikazati, pokazati, predstaviti«. (Mislim da je pogrešno ovaj naš glagol dovoditi u vezu sa pers. inf. *güsterden* čija je osnova *güster*, (Miklošić), jer ovaj pers. gl. ima sasvim drugo značenje: »raširiti, razastrijeti, rasprostraniti« itd.).

đüturë, **đüturicë** adv. (tur.) sve u cjelini, ujedno, ukupno; odsjekom, pauzalno (bez pojedinačnog mjerenja, brojenja ili razdvajanja).

< tur. *götürü*.

đütürum m i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: onaj koji je obnemo-gao i oronuo usljed starosti ili bolesti, te je nesposoban za normalno hodanje, kretanje. — »Ti poslušaj *đütüruma* svoga« (K. H. I 160).

2. kao pridjev: obnemogli i oronuli usljed starosti ili bolesti.
< tur. *götürüm*.

V. *đuturumluk*, *oduturumiti*.

đuturumluk *m* (tur.) obnemoglost i oronulost usljed starosti ili bolesti.

< tur. *götürümlük*, v. *đuturum* + tur. suf. *-lük* (-lik).

đuvec *m* i **đuvece** *n* (tur.) 1. vrsta jela: komadi mesa pomiješani s lukom, pirinčem i krompirom, koji se peku u zemljanom sudu. Đuveč je i konzervirano meso pomiješano sa raznim povrćem. 2. zemljani sud u obliku duboke manje tepsije u kome se peče đuveč i slična jela.

< tur. *güvec* »zemljana tava ili tendžera«.

đuvegija, **đuveglija** *m* (tur.) mladovanja. — »A posjeće curi đuvegiju« (K. H. I 545); »Kud nam pođe đuveglija, vide li ga ko?« (Vuk I 74); »Evo vam i ćerca jedinica, / Al nek vidim mladog đuvegliju, / Neka znadem za koga ju dajem« (M. H. I 97).

< tur. *güveyi*.

đuvendija *f* (tur.) raskalašena žena.

< tur. *güvende* »lijepo obučena i nakićena igračka (plesaćica); prostitutka«.

đuverčila, **đuverdžila** *f* (pers.) salitra.

< tur. *güherçile* < pers. *guherçile* »salitra«.

đuvez adj. (tur.) zatvorenocrven, crveno-ljubičast. — »Đuvez-vezom grane vezla« (Petran. I 68).

< tur. *güvez* »zatvorenocrven sa prelazom na ljubičasto«.

V. *đuvezli*, *đuvezlija*.

đuvezli indecl. adj. (tur.) zatvorenocrvene, crveno-ljubičaste boje.

< tur. *güvezli* v. *đuvez* + tur. suf. *-li*.

đuvezlija, **đuvezija**, **đuvezlija** *f* (tur.) vrsta crvene svile za ženske haljine; vrsta crvene čoha. — »Na njojzi je tanka đuvezlija svila« (Šantić II 206); »nestalo mi je svile tavlje, / svile tavlje i đul vezije« (Vuk I 22).

< tur. *güvezli*, v. *đuvezli*.

đuž-belajle, **đuž-belajle**, **güç-belajle** i **đuž-belajile**, **đuž-belajile** adv. (tur.-ar.) teškom mukom, jedva, sa sto muka.

< tur. *güçbelâyle* (*güç-belây-le*)

< tur. *güç* »težak, mučan; teško, mučno« + tur. *belây* (< ar.) v. *belaj* + tur. postpoz. *-le*, *-ile* »sa«.

đuždān (pogr.), v. *džuzdan*.

đužel, indecl. adj. i **đužel** *m* (tur.) 1. lijep, krasan. — »Podaj njemu đuzel đejisiju« (K. H. I 118).

2. ljepotica, dragana. — »đuzel nam je u kolu« (nar. pj.).

< tur. *güzel* »lijep«.

V. *đuželi*, *đuželuk*.

đuželi, **đuželli**, indecl. adj. (tur.) lijep, prikladan. — »Nu pogledaj đuzeli odijelo« (F. J. I 59); »Nij' malehno ni odveć golemo, / već đuzelli taman prema meni« (Beh. VIII 270).

< tur. *güzelli*, v. *đužel* + tur. suf. *-li*.

V. *pređuželi*.

đuželuk *m* (tur.) ljepota.

< tur. *güzellik* (*güzel-lik*) v. *đužel* + tur. suf. *-lik*.

Duzida

Duzida (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Güzide*, lično ime, »Izabrana, Probrana« < pers. *guzi-de*, part. pas. od inf. *guziden* »izabrati, probrati«.

đuzlěma f i đuzlěme n (tur.) *vrsta slatke pite: kuha se »u ru-*

žice« ili se savija u kolutove («na burmu»), i to samo jufka, bez tiriti, i zaliva se toplim šerbetom. — »zeljanice prije kuka-vice, / đuzle meta na burme savita« (S. B. II 27).

< tur. *gözleme*.

E

éba, v. ebejka.

èbdžed-hèsāb -āba, **èbdžed-hèsāp** -āpa m (ar.) računanje po redoslijedu slova u starom semitskom alfabetu, a naziv je po njegovu prva četiri slova (ā, b, dž, d). Redoslijed je iskazan u sljedećem arapskom sklopu riječi: »Ābğād hāwawāz huṭṭī kālāmān sa faṣ qarāšāt tūḥaḍ ḍa-ẓig«, a vrijednost slova je ova:

a = 1	k = 20	š = 300
b = 2	l = 30	t = 400
ğ = 3	m = 40	ṭ = 500
d = 4	n = 50	ḥ = 600
h = 5	s = 60	ḍ = 700
w = 6	ʿa = 70	ḏ = 800
z = 7	f = 80	ẓ = 900
ḥ = 8	š = 90	g = 1.000
ṭ = 9	q = 100	
y = 10	r = 200	

Običaj je u muslimana da datume gradnje džamija, škola i drugih javnih građevina i objekata, kao i datume smrti prilikom pisanja nekrologa, napišu na arapskom jeziku u vidu stiha ili citiranjem jedne rečenice iz kur'ana, tako da vrijednost svih arapskih slova, kada se zbroje, daje odnosni datum (»tarih«).

< tur. *ebced hesabı* »ebdžed računanje«, tur. izft. od ar. *ābğād* i ar. *ḥisāb*, v. *hesab*.

èbedul-ābād adv. (ar.) nikad do vijeka, za sva vremena.

< tur. *ebedül'ābād* < ar. *ābādu-l-ābād* »vječnost vječnosti«, ar. izft. od ar. sing. *ābād* »vječnost, beskonačnost« i pl. od iste riječi *āl-ābād*.

èbējka, éba, héba f (tur.) 1. baba, nana; pomajka (majka po mliječu). U ob. gov. »žalosna ti eba! (heba!)«

2. babica, primalja.

< tur. *ebe* »babica, primalja«.

èblehū, hāblehū, hāblehō, indecl. adj. (ar.) luckast, budalast, čaknut.

< tur. *eblehī* < ar. *āblāh* »glupak, budala« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

eblēkāš, eblīkāš -āša m (ar.) konj šarenih nogu; konj sa šarenim pjegama, šarac. — »Na dva konja Omer udario, / eblekaši Bartulić-serdara« (K. H. II 310).

< tur. *eblek* »šarac« < ar. *āblāq* »šarac (konj)«.

èbū, ābū indecl. (ar.) otac. To je prva komponenta muslimanskih, odnosno arapskih imena koja se nazivaju »kun'ja« (v.). Naprimjer: *Èbū Bēkr, Ābū Bēkr, Èbū Džāfer, Ābū Džāfer* (»otac Bekirov = Otac Džafarov«) itd.

< ar. *ābū (āb)* »otac«.

ëćim

ëćim, v. hećim.

edā učiniti, izvršiti, obaviti, udovoljiti obavezi.

< tur. *eda* < ar. *ādā* »izvršenje, ispunjenje«.

edba, ètba f (ar.) pratnja; pristalice, sljedbenici. — »Sva mu edba side u ðemije« (M. H. III 98).

< tur. *etba'* < ar. *ātba'*, pl. od sing. *tābā* »pristalice, sljedbenik«.

edepsuz, kao supst. i adj. (ar.-tur.)
1. kao imenica: *čovjek nevaspitan, neodgojen, neuljudan.* — »Takijeh vam ja hoću svatova, / nikakijeh edepsuza neću« (K. H. II 580).

2. kao pridjev: *nevaspitan, neodgojen, neuljudan.*

< tur. *edepsiz (edep-siz)* »nevaspitan, neodgojen« < ar. *ādāb* »odgoj, vaspitanje« + tur. postpoz. *-siz* »bez«.
V. *edepsuzluk*.

edepsuzluk m (ar.-tur.) nepristojnost, neuljudnost, drskost.

< tur. *edepsizlik (edepsiz-lik)*, v. *edepsuz* + tur. suf. *-lik*.

Edhem, hipok. Èdo, (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Edhem*, lično ime, »Mrkonja, Vranac« < ar. *ādhām* »mrk, vran, crnomanjast«.

Edib -iba (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Edib*, lično ime, »Uljudni, Vaspitani« < ar. *ādīb* »uljudan, vaspitan, nježan, fin«.

Ediba i Ediba, hipok. Diba (ar.) musul. žensko ime.

Muškom imenu Edib (v.) dodan naš nast. za ž. rod -a (»Uljudna, Vaspitana«).

Èdo, v. Edhem.

edžel m (ar.) suđeni čas kada se mora umrijeti; smrt; usud, kob.

— »Vidi bahta sedam Hrnjičica, / bez edžela umiranja nema!« (K. H. II 218); »Ne plašite se bana ni mejdana, / Prez edžela umiranja nejma« (M. H. III 42); »Davor doro, rano do edžela!« (M. H. IV 122).
< tur. *ecel* < ar. *āğāl* »smrt; rok«.

edžnebija m (ar.) stranac.

< tur. *ecnebi* < ar. *āğnābiyy*.

edžzadžija, evzadžija, hevzedžija m (ar.-tur.) apotekar, prodavac lijekova.

< tur. *eczacı (ecza-cı)* < tur. *ecza* »ljekarije, lijekovi« < ar. pl. *āğzā*, sing. *ğuz* »dio, komad« + tur. suf. *-cı*.

edžzadžiluk, evzadžiluk, hevzedžiluk m (ar.-tur.) apotekarstvo, ljekarništvo.

< tur. *eczacılık*, v. *edžzadžija* + tur. suf. *-lik*.

edžzahāna, edžzadžihāna, evzadžāna, hevzedžāna f (ar.-pers.) apoteka.

< tur. *eczahane* i *eczacıhane* v. kompon. pod *edžzadžija* i *hane*.

ef, eff, kratica za riječ efendija (v.).

ëfcār, ëfkār -āra m (ar.) teške misli, brige.

< tur. *efkār* (č. *efkjâr*) < ar. pl. *āfkār*, sing. *fikr* »misao«.

efëndi, v. efendija.

efëndija i efëndi, indecl. m (grč.)

1. *gospodin, gospodar.* — »Je li testir Turci efendije, / Da otidem dolje med' devojke?« (Vuk VII 30); »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334). Dodaje se iza ličnog imena ili imenice odvojeno ili spojeno crticom: *Åhmed efëndija* i *Åhmed-efëndija*, *hëćim efëndija* i *hëćim-efendija*. Ako se lično ime

ili imenica svršavaju sa našim nastavkom -ja-, ovaj nastavak redovno otpada: Hamdija - Hamdi efendija (a ne Hamdija efendija), Alija - Ali efendi, kadija - kadi efendi itd. Iznimno nekad efendi dolazi prije imena odnosno imenice: »Sudi pravo, efendi kadijo!« (Vuk V 334).

2. titula muslimanskog sveštenika ili vjerski obrazovanog muslimana. »Pred njim idu dvije efendije, / tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

< tur. *efendi* < ngrč. *authentes*, odnosno od vokativa *afthendi* i *afendi*.

V. efendiluk, efendum.

efendiluk *m* (grč.-tur.) *gospoština; svojstvo onog koji ima titulu efendije*.

< tur. *efendilik*, v. efendija + tur. suf. -lik.

efëndisi-bënum, v. efendum.

efendum, **efendum**, **efendum-bënum**, **efëndisi-bënum**, indecl., uzrječica (grč.-tur.) *česta uzrječica u govoru starijih muslimana u Bosni, a znači: gospodine moj*.

< tur. *efendim* »moj gospodin«, *efendim benim* »moj gospodin, moj«, *efëndisi benim* »moj gospodin«.

ëfta, v. hefta.

efzâlniji, adj. i **efzâlnijë**, adv. (ar.-srp. hrv.) 1. *bolji, odabraniji*.

2. *bolje, pribranije*. — »Efzâlnije je kad alim spava, nego kad džahil ibadet čini« = bolje je kad učenjak spava, nego kad se neznalica bogu moli«.

< tur. *efzal* »bolji« (< ar. *afdal*, elat. od part. *fâdil* »odličan, vr-

stan«) + naš komparat. nastavak -iji.

ëgav, v. herav.

ëgbe, **ëgbetâ**, v. hegbe, hegbeta.

ëgbedžija, v. hegbedžija.

ëge, v. jege.

ëgëndija *f* (tur.) *prah ili strugotina od kovine (gvožđa, bakra, tuča itd.)*. Od običnog gvožđa je crna, a od tuča žuta. Egendijom od tuča posipali su nekad u Bosni pismo pisano murećefom, da bi jazija bila sjajna. Egendijom od bakra ili gvožđa posipali su tabaci (kožari) u Visokom jagnjeću kožu prilikom učinjanja. Egendija se dobijala u kazandžija.

< tur. *egindi*, *eginti*. Od istog je korjena kao i *ege*, v. jege.

ëglën i **ëglen** (**jëglën**) *m* i **ëglëna** *f* (tur.) *razgovor, sobet, zabava u prijateljskom razgovoru*. — »Pjana braća eglen otvorila«, »Bunićani eglen zametnuli« (M. H. III 4, 227); »Ima svakake šale i eglen« (Nar. bl. 261). < tur. *eglen*, inf. osnova od *eglenmek* (*eglen-mek*) »zabavljati se«.

V. eglen-beglen, egłendže, egłendži, egłendžija, egłenisati, izegłenisati se, proegłenisati.

ëglën-bëglën, **ëglen-bëglen**, indecl. (tur.) *besposlen razgovor, trač; dug razgovor*.

Prva kompon. v. eglen, a druga je reduplikacija.

ëglëndisati, v. egłenisati.

ëglëndže *n* (tur.) *zabava*.

< tur. *egłence*.

ëglëndži, indecl. adj. (tur.) *govorljiv, zabavan*. — »U dvoru ti egłendži robinja, / nju mi ljubi robe Danijane« (I. Z. II 227).

egləndžija

< tur. *eglənci* »onaj koji zabavlja«, nom. agent. od *eglənmek* »zabavljati se«.

egləndžija *m* (tur.) onaj koji se zabavlja; govorljiv čovjek, koji puno govori. — »Kujundžija-egləndžija, neću, ne valja« (GZM 1906. 505).

Izv. od *egləndži* (v.).

eglənisati, jeglėnisati, egləndisati -išem, razgovarati. — »Večeraše i eglenisaše« (K. H. II 269); »Nit' zboriše nit' eglen-disaše« (K. H. I 155); »Kurvo jedna, od Zadra Todore, / stani malo da jeglenišem o!« (Vuk III 167); »Koji koga begeniše, s onim i jegleniše« (Vuk, Posl. 142).

< tur. *eglənmek* »zabavljati se« i tur. *egləndi*, perf. 3. lice sing. od *eglənmek*.

egza, egzaliija, v. evza, evzaliija.

ehaliija *f* (ar.) 1. stanovništvo, mještani.

2. svijet, narod. — »Tko je drag ehaliiji, drag je i valiji« (Nar. bl. 171).

< tur. *ehali, ahali* < ar. pl. *āhālī*, sing. *āhl*, zbir. im. »stanovnici, ljudi«.

ehel adj. (ar.) sposoban, vrijedan, dostojan. — U ob. gov.: »Nije on ehel za tog posla«.

< tur. *ehil* < ar. *āhl* »dostojan, vrijedan«.

ehli-islām -āma *m* (ar.) muslimani, muslimanski narod.

< tur. *ehl-i islām*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar. *islām* »vjera islam«.

ehli-kitāb -āba *m* (ar.) narodi kojima je objavljeno sveto pismo, tj. hrišćanski i jevrejski narod.

< tur. *ehl-i kitāp*, pers. izft. od ar. *āhl* »stanovnici, ljudi« i ar.

kitāb »knjiga«, ovdje: »sveta knjiga«.

V. *kitabija*.

ehven *m* (ar.) ono što je povoljnije, što je prihvatljivije, što je lakše.

< tur. *ehven* < ar. *āhwān*, elat. od *hāyyin* »lak, neznatan«.

V. *ehveniji, ehveni-šer*.

ehvėniji, adj. i ehvėniji adv. (ar.-srp. hrv.) 1. kao pridjev: povoljniji, prihvatljiviji, lakši.

2. kao prilog: povoljnije, prihvatljivije, lakše.

Naš komparativ od *ehven* (v.).

ehveni-šer *m* (ar.) manje zlo (od dva zla ono koje je manje).

< tur. *ehven-i šer*, pers. izft. od *ehven* (v.) i *šer* (v.).

ēj! interj. (pers.) o! (dozivanje). — »Ej, ti, hodi ovamo!«

< tur. *ey!* < pers. *ey!*

ējān -āna *m* (ar.) vjetar, vihor. — »Bog im dade, te im ejan puhnu« (M. H. IV 127).

< tur. *eyyam* »vjetar; vrijeme«

< ar. pl. *āyyām*, sing. *yāwm* »dan«.

ejdovāle! dovāle! (tur.-ar.) Zbogom! s božjim blagoslovom! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj što odlazi. Onaj koji ispraća, koji ostaje, odgovara: *ejsāhadilē* (v.). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zembilju!«, »Ejdovale, go-spodo, ja odoh!« (Zembilj II 88, 89); »Pa on njima dovale učini« (K. H. II 18); »O dovajle, kladuški serdare!« (Lord 289).

< tur. *eyi duale* »s dobrom molitvom, s dobrim blagoslovom« (tur. *eyi* »dobar« + ar. *du'ā*, v. *dova* + tur. postpoz. -le, -ile »sa«).

èjluk *m* (tur.) dobročinstvo, plemenitost, dobrotā, dobro djelo.
 < tur. *eyilik*, *iyilik* < tur. *eyi* »dobar« + suf. -lik.
 V. ejlukčija.

ejlukčija *m* (tur.) dobročinitelj, plemenit i darežljiv čovjek.
 < tur. *eyilikçi* (*eyilik-çi*), v. ejluk + tur. suf. -çi.

ejsāhadilē! ejśādile! ejśāhatile! ejśāhtile! (tur.-ar.) *u* dobar čas pošao! *u* dobi čas! (pozdrav pri rastanku koji izgovara onaj koji ispraća, kao odgovor na: *ejdovale! dovale!*). — »A sad fala ti na kahvi i na razgovoru i ejdovale! — Ejsahadile Zem-bilju!« (Zembilj II 89); »Ne veli mi: ejdovale draga, / ni ja nje-mu: ejśadile dragi!« (I. Z. IV 161); »Dico moja, već ej-sahātīle!« (K. H. III 17); »Ejdovale i još ejśahātīle!« (K. H. II 401).

< tur. *eyi saatiyle!* »s dobrim časom! u dobar čas!« (tur. *eyi* »dobar« + sahat (v.) + tur. postpoz. -iyle »sa«).

èjtām-sānduk *m* (ar.) jetimska kasa, pupilarna kasa.

< tur. *eytam sanduği*, tur. izft. od ar. pl. *äytām*, sing. *yātim* »si-roče« i ar. *şandūq* »kovčeg«.
 V. jetim.

Èjüb -ūba (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Eyyub* < *Äyyüb*, lično ime, Job (Jov), Hiob, ime jednog peygambra < jevr.

èjvalāh! èjvala! (èj valā; èvalā) (ar.) 1. dovidenja! zbogom!

2. hvala! — »èvala« = uzvik, »ej vala« = hvala! »èvala ti« = baš ti hvala! (Moštr.).
 3. tako je! neka bude tako! (izraz povlađivanja). — »Svakoj odi ejvalah, osta glava čelava« (Nar. bl. 163); »Svakoj šu-

ši: ej vala, osta glava čelava« (Vuk, Posl. 278).

4. bravo! svaka čas! — »Ejvala ti krčmarice Zako!« (Kašik. I 134).

< tur. *eyvallah!* < ar. *iy wa-llāh!* = tako je boga mi!« (ar. *iy* »tako je« i ar. zakletva *wa-llāh* »boga mi«).

èkmèdžija, v. ekmekčija.

èkmek *m* (tur.) kruh, hljeb.

< tur. *ekmek* i *etmek*.
 V. ekmekčija, ekmekčunica, ekmek-kadaif.

ekmekčija, ekmèščija, ekmèdžija *m* (tur.) *pekar.*

< tur. *ekmekçi*, v. ekmek + tur. suf. -çi.

ekmekčunica, ekmèščunica, ekmèdžunica *f* *pekara.*

Izv. od ekmekčija (v.).

èkmek-kadāif (èkme-kadāif) *m* (tur.-ar.) *vrsta istočnjačkog slatkog jela koje se ranije i u Bosni pripremalo: pogačice, vrsta biskvita, u prečniku od oko 30 cm, koje se raskuhavaju u uvarenom šećeru dok ne postanu mekane. Priprema se jedna pogačica i servira.*

< tur. *ekmek-kadayıf*, bukv. »hljebni kadaif«, tur. izft. v. komp. pod ekmek i kadaif.

ekmèščija, ekmèščunica, v. ekmekčija, ekmekčunica.

Èkrem (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ekrem*, lično ime, »Veoma Plemeniti« < ar. *äkrām* »veoma plemenit, veoma velikodušan«, elat. od *kārīm* »plemenit«.

èkrijās *m* (tur.) prevrtljivac, onaj koji je nestalan na riječi. — »Ekrijašu, momče bekrijašu, / mrki brci nevjera su brci, / nevjera si, ja te neću momče!« (I. Z. III 29).

Vjerovatno < tur. *eğri* »kriv, nagnut«; fig. »lažac, pretvrtljivac«.

ekser (jèkser) *m* (tur.) *klinac, čavao*.

< tur. *ekser*.

èkseri *adv.* (ar.) *većinom, ponajviše, ponajčešće*. — »Bogme je imate za što i hvaliti, kad je ekseri sva katolička«, »... pa sarajevsko gradsko zastupstvo, ekseri i ono je zrelo« (Zembilj III 38).

< tur. *ekseri* »većinom« < ar. *aktār*, *elat. od kâtîr* »mnogo« + ar. *adj. suf. -i (-iyy)*.

èksik (jèksik) *adj.* (tur.) *nepotpun, manjkav, faličan, neprav, načet*. »Vojske mlogo eksik ostanulo« (K. H. I 249); »eksik (jeksik) para« = novac nepotpune vrijednosti; »eksik mjera« = nepotpuna mjera; »eksik hadžija« = koji nije pravi hadžija. < tur. *eksik* »manjkav, nepotpun«. V. eksikluk.

eksikluk (esikluk) *m* (tur.) 1. *nepotpunost, manjkavost*. 2. *kob, nesreća, božja kazna koja brzo stigne (po narodnom vjerovanju) u vidu nesreće za učinjeno zlo djelo, za grijeh*. — U ob. gov.: »Stigao ga eksikluk«; »Jer se bojat teška eksikluka« (K. H. I 119); »Bojiš li se eksikluku svoje« (M. H. III 421). < tur. *eksiklik (eksik-lik)*, v. eksik + tur. *suf. -lik*.

èkši, *indecl. adj.* (tur.) *kiseo, kisel*. < tur. *ekşi*. V. ekšija.

èkšija *f* (tur.) *vrsta kompota od miješanog voća, obično začinen mirodijama*. < tur. *ekşi* »kiseo«.

èl, *v. al*.

èlbet, elbète, elbètenā; hèlbet, helbète, helbètenā, *adv.* (ar.) 1. *svakako, sigurno, bez sumnje*. 2. *eda, jada, nadati se je*. — »Helbet je izio babina oroza« (Nar., bl. 194). 3. *na koncu, na posljetku*. < tur. *elbette* i *elbet* < ar. *ālbatt* i *ālbattā*.

èlbe, *v. hegbe*.

èlči-bāša *m* (tur.) *glavni poslanik, glavni izaslanik*. — »Posađuje do desna kolena / elči-bašu Dojčetića Vuka« (Vuk II 468). < tur. *elçi başı* »glavni poslanik«, v. kompon. pod elčija i baš.

èlčija *m* (tur.) *poslanik na strani, poslanik inostrane države; poslanik, izaslanik*. — »Elčiji nema zevala« (Beh. I 289); »Pozlo ne valja elčije slati« (Vuk, Posl. 252). < tur. *elçi* »poslanik na strani; izaslanik«. V. elči-baša.

èlčen, èlken, *v. jelčen*.

èle, *v. hele*.

èlem, *v. hele*.

èlèmek *m* (tur.) *plata za ruke, za ručni rad*. — »Posestrimo, Hajko Fejzagina, pošalji mi elemek za ruke, / elemeka hiljadu dukata, / halvaluka stotinu dukata« (I. Z. IV 234). < tur. *el emeği* »nagrada za rad ruku«, tur. *izft. od tur. el* »ruka« i tur. *emek* »trud«.

elhamdulillāh! (zapravo: **elhamdulillāhi!**) (ar.) *hvala bogu!* < ar. *ālhamdu li-llāh*: ar. *ālhamd* »hvala, zahvala« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elhuémulillāh! elhukmulillāh! (zapravo: **elhuémulillāh! elhukmu-**

lillāh! (ar.) *što god bog da! Kako bude bog odredio, onako će i biti!*

< ar. *ālḥukmu li-llāh*; ar. *āl-ḥukm* »sud, odredba, određivanje« i ar. *li-llāh* »bogu«.

elif *m* (jevr.) *ime prvog slova arapske abecede*: 'a ('ā); »na elif« = u obliku elifa, tj. u obliku tanke crte (kako se piše ar. slovo »a«). »Ne navlači na elif obrva« (M. H. X 114).

< tur. *elif* < ar. *ālif* < stjevr. *alef*.

elifbā -bāta *m* i **elifbē** -bēta *n* (jevr.-ar.) *abeceda, alfabet, azbuka*.

< ar. *ālif-bā*, u tur. *elifbe*, v. kompon. pod elif i be.

V. *elifba-sufara*.

elifbā-sūfara, elifbē-sūfara *f* (ar.-pers.) *arapska abecedarka, arapski bukvar*.

< tur. *elifbe suparasi*, tur. izft., v. kompon. pod elifba i sufara.

eliksir -sira *m* (grč.) *liječnik, ljekovita tečnost (napitak) spravljena iz više biljaka; »životni eliksir« ili »eliksir života« je čudotvorni napitak koji se spravljao od raznih lijekova*.

< ar. *āl-iksīr* < stgrč.

elli, indecl. num. (tur.) *pedeset, broj 50*.

< tur. *elli*.

V. *elliluk*.

elliluk *m* (tur.) *pedesetnjak, ono što sadrži nečega pedeset*. U ob. gov.: »Ovom čovjeku ima elliluk«, tj. ima mu pedeset godina.

< tur. *ellilik* (*elli-lik*), v. *elli* + tur. suf. *-lik*.

elmās, elmāz, v. *almas, almaz*.

Elmās, v. *almas*.

elpēza *f* i **elpēze** *n* (tur.-pers.) *lepeza, mahalica, hladilica*. — »Nosi l' Hanka od zlata elpezu« (M. H. III 215).

< tur. *yelpaze*, složeno od tur. *yel* »vjetar« i *paze* < pers. *bezīden* »duvanje vjetra«; pers. *bezin* »koji puše, koji duva«.

elvērisati -išēm *1. pristajati, prikladno biti, ići u prilog*.

2. *razumjeti*.

3. *pomoći kome*.

< tur. *elvermek* (slož. od tur. *el* »ruka« i *vermek* »dati«).

V. *elverum*.

elvērūm adv. (tur.) *dobro, prilično, može ruke dati*.

< tur. *elverir*, part. imperfekta (imperf. 3 lice sing.) od inf. *elvermek*, v. *elverisati*.

ēm, v. *hem*.

Ēma, v. *Emina*.

emānet, v. *amanet*.

emēnija, v. *jemenija*.

ēmer, ēmr (hēmer) *m* (ar.) *zapovijed, nalog, naredba, odredba*. — »Po carevu brzome emiru« (K. H. I 49); »Naj pojedini ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26); u ob. gov.: »Emer Alah!« = što bog da!

< tur. *emir* < ar. *āmr*.

V. *emernama, emir, emri-ilahi*.

emernāma (emarnāma) *f* (ar.-pers.) *pismena zapovijed, pismeni nalog, naredba*. — »Raspisuje mnoge emarname« (K. H. I 193).

< tur. *emirname* (*emir-name*), v. kompon. pod *emer* i *nama*.

ēmīn -ina i kao adj. (ar.) *1. kao imenica: siguran čovjek, čovjek od povjerenja; povjerenik, po-*

emin

uzdanik. — »Kod vezira većil bješe, moja vilo! / Kod vladike emin bješe, moja falot!« (Vuk V 86).

2. siguran, vjeran, pouzdan.

< tur. *emin*, < ar. *āmīn* »siguran, vjeran, pouzdan«.
V. *eminluk*.

emin, v. jemin.

Emin, hipok. Emo (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Emin*, lično ime, »Vjerni, Sigurni« < ar. *āmīn* »vjeran, siguran, pouzdan«.

Emina, hipok. Mina, Ėma, Ėmka, Minka (ar.) musl. žensko ime. Muškom imenu Emin (v.) dodan naš nastavak za ž. rod. »-a«.

eminluk m (ar.-tur.) sigurnost, bezbjednost.

< tur. *eminlik* (*emin-lik*), v. *emin* + tur. suf. *-lik*.

emir -ira m (ar.) 1. prvak, vođa, vlastelin.

2. vladar.

< tur. *emir* < ar. *āmīr* »vođa, zapovjednik; vladar«.
V. *emirul-muminin*.

Emira, Emira (ar.) musl. žensko ime.

< tur. *Emir*, lično ime, »Vođa, Vladar« < ar. *āmīr* »vođa, zapovjednik; vladar«.

emirul-mūminin m (ar.) vladar vjernika, vladar muslimana; vladarska titula u starim islamskim državama.

< ar. *āmīru-l-mūminīn*, ar. izft. od *emir* (v.) i gen. pl. od *mumin* (v.).

Ėmka, v. Emina.

ëmläé, ëmläk, v. mulk.

Ėmo, v. Emin.

ëmri-ilāhi -ijë m (ar.) božji emer, božja odredba, sudbina.

< tur. *emr-i ilāhi*, pers. adj., pers. izft. od ar. *āmīr* »zapovjed, odredba« i ar. *ilāh* »bog« + ar.-pers. adj. suf. *-i*.

ëmsäl -ála m (ar.) prilika, primjer, poređenje. — U ob. gov.: »Nema mu *emsala* u našem kraju« = nema mu primjera, nema mu ravnog u našem kraju.

< tur. *emsal* < ar. pl. *āmṭāl*, sing. *māṭāl* »primjer; sličan«.

ëmšerija, ëmšo, v. hemšerija.

ën'am -āma, ënām -āma m ën'am hamājlija f (ar.) vrsta hamajlije: knjižica ili zbirka koja sadrži šesto poglavlje kur'ana zv. »En'am« sa još nekoliko drugih izvoda iz kur'ana. Drži se u metalnoj, obično srebrenoj, kutiji (tašni) i nosi se obješena o vratu prilikom putovanja, odlaska u rat i sličnim prilikama.

< ar. *Ān'am* »ime šestog poglavlja (sure) kur'ana«, inače ar. pl. *ān'am* znači: »domaće životinje, blago«, sing. *nā'am*.

endëče, v. endeze.

ëndek, v. hendek.

endëze -eta, endäze -eta, indëze -eta (endëče -eta) n (pers.)

1. vrsta mjere za dužinu, malo kraća od aršina, 0,60 m, a u nekim krajevima 0,65 m. — »a Stojana spušta u tamnicu, / u dubinu trista endezeta« (Vuk III 127); »Dobaviše kuke i motike. / Iskopaše trista endëčeta« (Petran. 85).

2. zanatlijska mjera za krojenje obuće, naročito opanaka, koja se sastoji od uzoraka izrezanih od jačeg papira.

< tur. *endaze* < pers. *endāze*.

ëndžije-dukati pl. biser i dukati, ili dukati optočeni biserom. — »ispod grla skidoše derdane, /

sve na njima endžije-du-
kate» (Vuk, IV 193).
Hibr. r., prva kompon. < tur.
inci, incü »biser; perle«.

enda, **ëndibaša**, v. jenda.

endâma, v. hendama.

Enes (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Enes*, lično ime, »Navi-
knuti« < ar. *Ānās*, lično ime,
osn. zn.: »navikavanje, svikava-
nje, priučavanje«.

enfija (**nefija**) *f* (ar.) *burmut, du-
hanski prah koji se upotreblja-
va ušmrkavanjem, nicotiana
sternusatoria.*

< tur. *enfiye* < ar. *ānfiyyā*
»nosna« < ar. *ānf* »nos« + ar.
adj. suf. *-iyyā*.

enga, v. jenda.

engeča, **engeče**, **əngija**, v. jengeča.

Enis -isa (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Enis*, lično ime, »Drug,
Prijatelj« < ar. *Ānis*, lično ime,
osn. zn.: »drug, prijatelj«.

Enisa, hipok. **Nisa** (ar.) *musl. žen-
sko ime.*

Muškom imenu Enis (v.) dodan
naš nastavak za ž. rod. »-a«.

Enver (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Enver*, lično ime, »Veo-
ma sjajni« < ar. *ānwār*, elat.
od *nāyyir* »svjetao, sjajan«
(supst. ar. *nūr* »vjetlo«).

enzek, v. henzek.

erav, v. herav.

erázija, v. erazi-mirija.

Erází-kanunâma *f* (ar-pers.) o-
smanlijski zakon o zemljišnom
posjedu od 7 Ramazana 1274
(1858), kojim je normirana
pravna priroda zemljišnih ne-
kretnina u biv. Tur. Carevini.
Poznat je i pod imenom Rama-
zanski zakon.

< tur. *Erazi kanun-namesi*,
izft., v. komponente pod erazi-
ja i kanunama.

erází-mirija, skr. **erázija** *f* (ar.)
zemljišne nekretnine sa pose-
bnom pravnom prirodom koja
je normirana *Erazi-kanunamom*
(v.). *Pravo vrhovnog vlasništva
na ovim nekretninama pripada
državi, a posjednik ima ograni-
čeno pravo raspolaganja.*

< tur. *erazi miri, arazi miri i
erazi-i emiriyye*, pers. izft. od
ar. pl. *ārāqī*, sing. *ārđ* »zemlja«
i pers. *mīrī* »državni, carski«
< ar. *āmīriyyā* (ar. *āmīr* »vla-
dar« + ar. adj. suf. za f. *-iyyā*).
V. mirija.

erbāb -āba, **erbāp** -āpa *m* i kao
adj. (ar.) 1. *vještak.*

2. *sposoban, okretan.*

< tur. *erbab, erbab*, sa istim
značenjem kao u nas < ar. pl.
ərbāb, sing. *rabb* »gospodar,
posjednik, vlasnik«.

erbēin -ina *m* (ar.) *prvi period
zime koji traje 40 dana, od 22
decembra do 31 januara / dru-
gi period zove se hāmsin (v.)* /.

< tur. *erbein* < ar. *ərbā'in*
»četrdeset«.

erčān -āna, **erkān** -āna *m* (ar.)

1. *članovi vijeća, vijećnici.*

2. *vijeće.*

3. *dijelovi namaza (molitve).* —
»Na mjesto erčān ne donosi«
= ne klanja propisno.

< tur. *erkān* (č. *erkjān*), sa zna-
čenjem kao u nas < ar. pl.
ārkān, sing. *rukūn* »dio, član,
stub«.

ērček i **ērkek** (pogr. **ērček**) *m* i
kao adj. (tur.) 1. *muškarac.*

2. *muško.*

< tur. *erkek.*

erdžela, **erdēla**, v. ergela

êrdum, **êrdun**, v. herdun.

èrendati, irendati, strugati *krom-pir, suhi sir ili što drugo na erendu (kuhinjski ribež).*
< erende, irende (v.).

erènde, irènde, rènde *n* i **erènda, irènda, rènda** *f* (pers.) *strug za struganje daske; strugalo; kuhinjski strug za struganje krom-pira, jabuka itd.*

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »brusiti, gladiti« Prefiks »e«, odnosno isk. »i«, vjerovatno je nastao: ili skraćivanjem tur. riječi *el* »ruka«: »*el rendesi*« »ručno rende« (tur. izft. od *el* i *rende*) pa prelaskom u naš jezik: »*el-rende*«, a onda, radi lakšeg izgovora: *e-rende*, ili je vokal »e« dodan po uzoru na dodavanje vokala »u« u riječi: *Urum, Urus, urup (Rum, Rus, rup)*, vokala »o« u riječi *oruspu (rospu)* itd.

erèza, irèza, v. reza.

ergèla, v. hergela.

èrîr, v. harîr.

erkâni-ajâlet *m* (ar.) *prvaci pokrajine.*

< tur. *erkân-i eyalet*, pers. izft., v. komponente pod *erçan* i *ajâlet*.

èrlav, v. herav.

ervâhi, ervâhten, èrvâhtenî, indecl. (ar.-pers. i ar.-tur.) *puki, isti, u glavu isti.* — »Pantole su im uske ko makarun, da ih je dva navuku, pa izgledaju u njima usukani, *ervahi* ko pehlivani« (Zembilj II 50); »... pa se svijetle *ervahi* ko svijetnjaci« (Zembilj III 135).

Ovaj oblik se ne nalazi u tur. rječnicima ni književnog ni narodnog jezika, ali je bez sumnje

čarizam i u sva tri slučaja se radi o istoj osnovi: *ervah* < ar. *ärwâh* pl. od *rûh* »duša«. U prvom slučaju dodan je ar.-pers. suf. -î, u drugom tur. postpoz. -den, -ten, a u trećem i tur. postpoz. -ten i ar.-pers. suf. -î.

èrvakat, v. hervakat.

èrza, v. evza.

èrzâk -âka *m* (ar.) *hrana, opskrba.*
< tur. *erzak* < ar. pl. *ärzâq*, sing. *rizq* »hrana, izdržavanje«.

Èsad (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Esad*, lično ime, »Veoma srećni, Srećko« < ar. *âsad* elat. od *sâ'îd* »srećan«.

esâniya *f* (ar.) *pohvalnica, pohvalno pismo.* — »Na spahije berat-spahiluci, / a bašama *esaniye* zlatne« (K. H. II 569).

Po svoj prilici nastalo metatezom od tur. *senai (sena-i)* »ono što sadrži hvalu, pohvalu«. < ar. *šânâ'* + ar.-pers. adj. suf. -î.

èšâp, esâpiti, v. hesab, hesabitî.

èselâmu alejkum! v. selamun alejkum!

èser *m* (ar.) 1. *trag, znak.*

2. *plod, djelo, učinak.*

< tur. *eser* < ar. *âtâr*.

èsefe-sâfilin adv. (redovno dolazi sa glagolom *otiçi, pastî*) (ar.) *otiçi posred pakla; fig. srozati se na najniže grane, otiçi sasvim stranputicom i propasti:* »Otišao je *esefe-safilin*«. < tur. *esefe safilin* < ar. *âsfa-lu-s-sâfilin* »pakao«, gram. zn.: »najnižî«.

esikluk, v. eksikluk.

èsir, esîrluk, v. jesir, jesîrluk.

èski, èšçi, indecl. adj. (tur.) star. — »Ja sam cura od *eski* Budima« (F. K. 1886. 12). — »Otka-

ljen si, od kojega mjesta? Ka-
žuje: »od Ešci Kladuše«
(Lord 102).

< tur. *eski*.

V. eskija.

eskija f (tur.) starudija, nešto sta-
ro; stara konjska ploča, stari ba-
kar. — »i kod vode konje potki-
vali, / ostala im sa konja e s k i-
ja. / Povija se po kulašu Tale, /
pa iz kala ploču izvadio«
(Vuk III 342). — »Do osamde-
setih godina prošlog stoljeća
topila se ili kalila bakrena ru-
da i eskija (stari bakar) u
već spomenutim pećima« (Kre-
ševlj. GZM 1951. 211).

< tur. *eski* »star«.

eslēisati, v. išleisati.

Esma (ar.) musl. žensko ime.

< ar. *Āsmā*, žensko ime, »Ime-
na« < ar. pl. *āsmā*, sing. *ism*
»ime«.

esmer adj. (ar.) crnkast, garav. —
»Ja zagrizoh šareniku jabuku, /
i poljubih esmer duzel dje-
vojku« (S. S. 52).

< tur. *esmer* < ar. *āsmār*.

V. esmerast.

esmerast, adj. crnomanjast.

< esmer (v.).

esnāf -āfa m (ar.) 1. ekonomska
i društvena organizacija zana-
tlija u gradovima, ceh.

2. zanatlija. — »U Sarajvu tri
es n a f a mlada« (M. H. X 14).

3. ljudi istog zanimanja, istog
društvenog reda.

< tur. *esnaf* < ar. pl. *āšnāf*,
sing. *šunuf* »vrsta, rod, razred«.
I u tur. i u našem jeziku upo-
trebljava se u ovom slučaju ar.
pl. kao sing.

V. esnaflija, esnafluk.

esnāflija i **esnāflija** m (ar.-tur.)
zanatlija.

< tur. *esnafli*, v. esnaf + tur.
suf. -li.

esnāfliuk m (ar.-tur.) bavljenje za-
natom, zanatsko zanimanje.

< tur. *esnaflik* (*esnaf-lik*), v.
esnaf + tur. suf. -lik.

ěspāp -āpa, **ěsbāp** -āpa m (ar.)
oprema, materijal, potrepštine;
roba za prodaju. — »Dobar
es p a p lasno kupca nađe«,
»Jeftin es p a p kesu prazni«
(Vuk, Posl. 59, 114). — »Svet je
davao jeftino, više kao mito ne-
go kao es p a p« (Andrić 36).

< tur. *espap*, *esbap* < ar. pl.
āsbāb »stvari, roba«, sing. *sā-
bāb*.

ěsrār -āra m (ar.) 1. tajne. — »Ko-
me li si es r a r kazivao« (K.
H. I 56).

2. »hašiš« koji se puši kao nar-
kotično sredstvo (*narcoticum*).
< tur. *esrar* < ar. pl. *āsrār*,
sing. *sirr* »tajna«.

ěsre n (tur.) dijakritički znak u
arapskom pismu koji označava
kratki vokal »i«.

< tur. *esre*.

ęstagfirullāh! interj. (ar.) 1. Bože
sačuvaj! — »Estagfirul-
la h! Kako možeš tako zboriti?
Jesi li čovjek...« (Čolak. 31).

2. kao riječi molitve: Bože, tra-
žim od tebe oprosta.

< ar. *üstagfiru-llāh* (< *üstag-
firu*, imperf. 1. lice sing. od
istigfār »tražiti oprosta« +
Allāh »bog«.

ěšak, **ěška** m (ar.) uzbuđenje. —
»Pak u e š k u Turčin povikao: /
Ded' Alile, oči ti ispale!« (Vuk
III 286); »od e š k a mu zadrh-
tala ruka, / pa ispusti čašu na
siniju« (Vuk IV 165).

< ašk (v.).

ěšci, v. eski.

ěšek m (tur.) magarac.

< tur. *ešek*.

V. ešekluk.

ešekluk

ešekluk *m* (tur.) *magaraština, glu-post.*

< tur. *eşeklik*, *v.* *eşek* + tur. suf. -lik.

ešgāl, *v.* *ežgal*.

ešjā -jāa *m* (ar.) *pokućstvo, stva-ri, prtljag.*

< tur. *eşya* < ar. pl. *āşyā'*, sing. *šāy'* »stvar«.

eškija *f* (ar.) 1. *odmetnici, hajduci.* — »Ja odo' u eškiju: više se ovaj zulum ne more trpjeti« (Kočić I 92). — »Na eškiju udario, na Drinu ih natjerao« (GZM 1907. 413).

2. *kriomčarena roba, osobito duhan.*

< tur. *eşkiya* < ar. pl. *āşqiyā'*, sing. *šāqiyū* »razbojnik, hajduk«.

eškin *m* (tur.) *konj koji se odli-kuje naročito vrsnom trčanja ili brzog hoda. I sam način tog hoda zove se eškin.*

< tur. *eşkin*.

V. *eşkindžija*.

eşkindžija *m* (tur.) *naoružani ko-njanik — ratnik.*

< tur. *eşkinci*, *v.* *eşkin* + suf. -ci.

Eško, *v.* *Eşref*.

eşlema, *v.* *işlema*.

Ešo, *v.* *Eşref*.

eşrāf -āfa *m* (ar.) *odličnici, plem-stvo, aristokracija, prvaci.*

< tur. *eşraf* < ar. pl. *āşrāf*, sing. *šārīf* »prvak; plemenit, častan, ugledan«.

Eşref hipok, **Ešo**, **Eško** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Eşref*, lično ime, (veoma) Cijenjeni, Ugledeni« < ar. *āşrāf*, elat. od *šārīf* »plemenit, častan, ugledan«.

V. *eşraf*, *Şerif*, *şerif*.

Eşrefa (ar.) *musl. žensko ime. Muškom imenu Eşref (v.) dodan naš nastavak za f.*

etek *m* (tur.) *skut, krilo.* — »I ve-zirski etek prihvatiti« (K. H. I 104).

< tur. *etek*.

etraf -āfa *m* (ar.) *strana, kraj, okolica.* — »Sve pokupi iz etrafa Turke, / hajde mojoj na Ogarsko kuli« (K. H. II 596).

< tur. *etraf* < ar. pl. *āţraf*, sing. *ţaraf* »strana, kraj«.

V. *taraf*.

evenak -ēnka *m* i **ēvēnka** -ē *f* (pers.) *kita od lozova pruća s groždem.*

< tur. *hevenk* »na konac nani-zana niska voćnog ploda (gro-žda, smokava itd.) koja se obje-si i čuva preko zime« < pers. *āwenk*, istog značenja (tur. *hevenk* *üzümü* »niska grožda-nih grozdova obješena radi ču-vanja preko zime«).

evet, partik. (tur.) *da, tako je.*

< tur. *evet*.

evkāf -āfa *m* (ar.) *vakufi, za-dužbine.*

< tur. *evkaf* < ar. pl. *āwqāf*, sing. *wagf*, *v.* *vakuf*.

evlād -āda *m* (ar.) *porod, djeca; potomak, rođeno dijete.* — »Od svog srca iščeka *evlada*« (M. H. III 556); — »Koji vele: ne-ljupka je roda, / ne ljubili od sr-ca *evlada*!« (Vuk I 294); »pu-no mala, a malo *evlada*« (I. Z. III 45); »Brak bez *evlada* kao njiva bez ploda« (Gajret 1931. 13).

< tur. *evlād* < ar. pl. *āwlad*, sing. *wālād* »dijete«.

V. *evladijet-vakuf*, *evladluk*, *ev-ladsuz*, *Velid*.

evladijet-vakuf *m* (ar.) *porodični vakuf čija se sredstva samo dje-*

limično troše u vakufske svrhe, a ostatak koriste potomci zavještača.

< tur. *evlādiyet* (vakif) < ar. pl. *āwlad*, v. evlad.

evlādlik *m* (ar.-tur.) pravni izraz, isto što i *beslema* (v.).

< tur. *evlādlik*, v. evlad + tur. suf. -lik.

evlādsuz, evlātsuz *m* (ar.-tur.) čovjek koji nema djece; žena koja nema djece, nerotkinja.

< tur. *evlādsız, evlātsız*, v. evlad + tur. postpoz. -sı »bez«.

evlija *m* (ar.) sveti čovjek, »dobri«. — »Jakubović je dugo godina stanovao u jednoj sobi kraj ove češme, a u Sarajevu je slovio kao evlija« (Kreš. Vodovodi 62); »Svijet je pouzdano tvrdio da je hafiz Kustura evlija« (Gajret 1931. 6). < tur. *evliya*, istog značenja kao u nas (i u tur. i u našem jeziku ar. pl. upotrebljava se kao sing.), < ar. pl. *āwliyā*, sing. *wāliyy* »prijatelj; pomoćnik; skrbnik«. V. evlijaluk.

evljaluk *m* (ar.-tur.) svetost, svojstvo evlije.

< tur. *evliyahk*, v. evlija + suf. -lik.

evrāk -āka *m* (ar.) listovi papira; spis, akta.

< tur. *evrak* < ar. pl. *āwrāq*, sing. *wārāq* »list«.

evrāki-perišān -āna *m* (ar.-pers.) kojekakvi razbacani papiri, neuredni spisi kakve stare arhive.

< tur. *evrak-i perišan*, v. komponente pod evrak i perišan.

ēvsat adj. (ar.) školska ocjena (u mektebu ili u medresi): dobar, srednji.

< tur. *evsat* < ar. *āwsaṭ* »srednji«.

ēvta, v. hefta.

ēvza, ēgza, ērza *f* (ar.) kapsla, upaljač na čahuri.

< tur. *ecza* (č. edžza), kapsla < ar. *āğzā*, pl. od *ğuz* »dio« (spoj od više dijelova, kem. spoj).

V. evzaliya.

evzadžāna, evzadžija, v. edžzahanā, edžzadžija.

evzālīja, egzālīja *f* (ar.-tur.) vrsta stare puške kapislare.

< tur. *eczalı* (č. edžzalı) »puška sa evzom«, v. evza + suf. -lı.

ezān -āna (iskr. *jēzān*) *m* (ar.) poziv (zov) na molitvu koji upućuje (uči) mujezin na arapskom jeziku sa džamijske munare. Mujezin »uči« ili »okujiše« ezan pet puta svakodnevno, objavljujući i pozivajući: 1) na jutarnju molitvu »sabah-namaz«, u ranu zoru; 2) na podnevnu molitvu »podne-namaz«, u podne; 3) na predvečernju molitvu »ikindiju«, »ikindiju«, između podneva i zalaza sunca; 4) na prvu večernju molitvu »akšam-namaz«, u prvi sumrak, čim sunce zađe i 5) na drugu večernju molitvu »jaciju«, oko dva sata po zalasku sunca.

Ezan se sastoji od izgovora ovog arapskog teksta: četiri puta »Allāhu ākbār« »bog je velik (najveći)«, po dva puta »āšhādu ān lā'ilāhe illa'llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Alah jedini bog«, »āšhādu ānnā Muḥammadān resūlu'llāh« »vjerujem i izjavljujem da je Muḥamed božji poslanik«, »ḥayyā alā-ššalāh« »hodi, dodi na molitvu«, »ḥayyā alā-l-fālāh« »hodi, dodi na spas« i konačno, takođe dva puta »Allāhu ākbār« i jedanput »lā'ilāhe illa'llāh« »Alah je jedini bog«.

»No kad e z a n na munari vi-
knu« (K. H. I 158); »a munare
popast' paučina: / neće imat' ko
j e z a n učiti« (Vuk IV 124).

< tur. *ezan* < ar. *ādān* »obja-
va, objavljivanje«.

V. ezantaš, mujezin.

ezāntaš m (ar.-tur.) *povelik iste-
san kamen kockastog oblika ko-
ji stoji s desne strane pokraj
ulaza u džamiju, sa koga muje-
zin ponekad uči ezan (u sluča-
jevima kada postoji opravdan
razlog da se ne penje na mu-
naru).*

< tur. *ezan taşı* »ezanski ka-
men«, izft., vidi komponente
pod ezan i taš.

ezberlēisati -šēm, *napamet nau-
čiti, naučiti nešto od riječi do
riječi.*

< tur. *ezberlemek* < pers. *ez-
ber* (ez-ber) »pamćenje, zapam-
ćenje« (slož. od pers. *ez* »od, iz«
i pers. *ber* »prsa«) + tur. suf.
-le + tur. inf. nastavak -mek.
V. ezberli, naezber.

ezberli adv. (pers.-tur.) *napamet.*
— »Znaš li to proučiti ezber-
li?« (u ob. gov.).

< tur. *ezberle*, gl. osnova od
inf. *ezberlemek*, v. ezberleisati.

eziyet m (ar.) 1. *vrijeđanje, uzne-
mirivanje, kinjenje*

2. *muka.* — »na velikom je e z i-
jetu«, tj. na velikoj je muci.
3. *onaj koji drugom neda mira,*
koji drugog uznemirava: »e z i-
jetu jedan, što mi nedaš mi-
ra«.

< tur. *eziyet* < ar. *ādiyyā* »uz-
nemirivanje, vrijeđanje«.
V. eziyetiti, eziyetli.

**eziyetiti, uznemirivati, mučiti, vri-
jeđati.**

< eziyet (v.).

eziyetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *te-
goban, mučan, naporan.*

< tur. *eziyetli*, v. eziyet + suf.
-li.

ežder (hežder) m (pers.) 1. *ženski
pojas od ukrašenih metalnih
(obično srebrnih) pločica i kop-
či zmajolikog ili zmijolikog
oblika (po čemu je i naziv do-
šao).* — »Vid' u mene trambol-
osa, Marušo! Vid' u mene
ežderčica Jovane!« (Muz.
zap. Inst. 2279).

2. »ežder-kövče (hežder-kövče)«
= ukrašene metalne (srebrne)
kopče na čakširama i drugoj
odjeći zmajolikog ili zmijolikog
oblika. »Hežderkovče Baj-
raktareviča, / zlatan fermen
Mehmed Uzuniča« (Ašikl. 70).
< pers. *ežder*, v. tumačenje pod
aždaha.

V. ežderlije.

ežderlije, aždēlije, aždālije f
(pers.) *ukrašene metalne (srebr-
ne) pločice i kopče (zmijolikog
ili zmajolikog oblika) na žen-
skom pojasu, čakširama ili dru-
goj odjeći.* — Niz čakšire kovče
ežderlije« (S. B. I 3); »Na
njima su kopče aždālije, /
po kopčama izvedene guje« (K.
H. II 76).

< tur. *ejderli* < pers. *ežder*
»zmaj«, (v. aždaha) + tur. suf.
-li.

ežgāl -āra, ešgāl -āla m (ar.) 1.
*ono lice ili predmet oko čega se
čovjek mora mnogo brinuti i
truditi.* Mati veli za svoje di-
jete: »Ne mogu nigdje da iza-
dem od ovog mog ežgāla«,
tj. djeteta.

2. *zaposlenost:* »U velikom sam
ešgālu«.

< tur. *eşgaal* < ar. pl. *āšgāl*,
sing. *šugl* »posao, zaposlenost,
zaokupljenost poslom«.

F

Fādīl (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fadil*, lično ime, »Vrijedni, Vrsni« < ar. *fāḍil* »vrijedan, vrstan, odličan«, part. a. od *faḍl* »biti vrijedniji od drugog, nadmašiti, premašiti, prevazići«. V. od istog korijena *Fadila*, *Fazila*, *fazilet*, *fazla*, *Fazlija*, *fudulija*, *efzalniji*.

Fadila (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fadile*, lično ime, »Vrijedna, Vrsna« < ar. *fāḍilā* »vrijedna, vrsna, odlična«. Ako iza imena slijedi titula »hanuma«, onda se ovo ime i u našem jeziku izgovara kao u tur.: *Fadile-hanuma*.

fadilet, v. *fazilet*.

fagfūrija f (pers.) *kineski porculan, predmet od kineskog porculana.*

< tur. *fağfuri* »kineski porculan« < pers. *fagfur* »stara titula kineskih careva« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Fāhīr, hipok. **Fāhro**, **Fāhrica** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fāhīr*, lično ime, »Ponosni«, < ar. *fāhīr* »ponosan«. V. *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fahira, hipok. **Fāhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fāhire*, žensko ime, »Ponosna« < ar. *fāhīrā* »ponosna«.

fahiša f (ar.) *prostitutka, nevaljalica.*

< tur. *fahiše* < ar. *fāhišā*. V. *fuhuš*.

Fāhra, v. *Fahira* i *Fahrija*.

Fāhrica, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fāhrija, hipok. **Fāhro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fahri*, muško ime, »Ponosni« (puno ime je zapravo *Fahrudin* /v./) < ar. *fahri* »ponosni«.

Fahrija, hipok. **Fāhra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fahriye*, žensko ime, »Ponosna« < ar. *fahriyyā* »ponosna«.

Fāhro, v. *Fahir*, *Fahrija*, *Fahrudin*.

Fahrūdin -ina, hipok. **Fāhro**, **Fāhrica** (ar.) *musl. muško ime.*

< ar. *Fahrūddīn*, muško ime, »Ponos vjere (islama)«.

Fāik, hipok. **Fājko** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Faik*, muško ime, »Odobrani, Izabrani« < ar. *fā'iq* »onaj koji je nadmašio druge, odabran, izabran«.

fāiz m (ar.) *kamata, priraštaj.*

< tur. *faiż* < ar. *fā'id*, osn. zn.: »dobit«.

V. *fajda*, istog korijena.

fajda

fajda, vājda *f* (ar.) *korist, dobit.*

— »Ibro g' zapti, ali fajde nema« (M. H. III 12); »Koja fajda — tuđa roba! / Ja se mlada prevarila« (Vuk I 395); »Brani se dok te ljudi ne objašu, a pošto te objašu nije fajde braniti se« (Vuk, Posl. 28).
< tur. *fayda* < ar. *fā'idā*.

V. fajdeli, fajdelenisati se, fajdisati, fajdisanje, ofajdisati se.

fajdelēnisati se, okoristiti se.

< tur. *fajdalanmak*.

fajdēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *koristan.*

< tur. *faydah*, v. fajda + suf. -li.

fajdisānje, vājdisānje *n korišće-nje.*

Izv. od fajdisati (v.).

fajdisati, vājdisati, korist imati od nečega, okoristiti se. — »neka ide i pokajaće se, / ali neće od toga fajdisati« (I. Z. III 175).

Izv. od fajda (v.).

Fájko, v. Faik.

fákir -ira *m* (ar.) 1. *siromah.* — »A izašla fakir i fukara« (K. H. I 95);

2. *indijski religiozni asket koji upornim vježbanjem, mučenjem i odricanjem postiže takva stanja, zbivanja, koja za čovjeka izgledaju nemoguća.*

< tur. *fakir* < ar. *faqīr* »siromah«.

V. fakirak, fukara, fukaraluk.

fakirak -irka, m. siromašak. — »gdje će ići prvog bega kćerka, / za Aliju jednoga fakirka« (I. Z. III 74).

Izv. od fakir (v.) po uzoru na: siromah — siromašak.

fáktom (iskr.), v. vaktom.

fāl m i fāle *f* (ar.) *gatanje, predskazivanje.* — »Jesi l' Tale pro- učio fale, / bolan Tale, šta ti fale kažu?« (F. J. I 147).

< tur. *fal* < ar. *fāl* »slutnja, znamenje; gatanje«.

V. faletarka, faletanje.

fālake (vālake) *f* (ar.) *vrsta mučila; naprava za šibanje po tabanima, koja se sastoji od jedne motke i užeta koje je privezano za dva kraja motke i čini polukrug. U taj polukrug se stave i stegnu noge (iza članaka) onog koji je »stavljen u falake«, pa dvojica drže krajeve motke sa dvije strane, a treći šiba po tabanima.* — »gdje se fesić po mešćerni valja, / gdje se sjaje toke uz falake« (I. Z. II 43).
< tur. *falaka*, istog značenja kao u nas < ar. *fālāq*, osn. zn.: »klada«.

fālān -āna *m* (ar.) 1. *neko, iks.*

2. *taj i taj, omsica.*

3. *tobože; navodno.*

< tur. *falan* < ar. *fulān* »omsica, taj i taj«.

fālān-filān, filān-fālān, fālān-filānović *m* (ar.) *taj i taj, iks ipsilon (X, Y), omsica.*

< tur. *falan-filān i filān-falan*, < ar. *fulān*, v. falan.

fālān-fústuk (ar.) *to i to; koješta.*

< tur. *falan-fistik*, v. komponente pod falan i fustuk.

fāldžija, v. hvaldžija.

fālēdžija *m* (tal.-tur.) *topnik i popravljач topova.*

< tur. *falyacı*, v. falja + suf. -ci.

faletarka i fāletarka *f* *gatar.*

Izv. od fal, faletati (v.).

faletati (fālētānje) *gata-ti; gatanje, proricanje (bacanje graha, tumačenje crta na dlanu itd.).*

< tur. *fal atmak* »bacati fal,

gatati«; v. fal + tur. gl. *atmak*
»baciti, bacati«.

fälja, välja, dem. **fäljica f** (tal.)
rupica na starinskom oružju
koja se punila barutom (na puš-
ci, na topu) za paljenje baruta.
— »Mujo diže karabina svoga, /
pa na sedlo nasloni dogata, /
dva mu grla a jedna faljica«
(K. H. II 359).

< tur. *falya* < tal. *gaglia*.
V. faledžija.

fäljica, v. falja.

fāni indecl. adj. (ar.) *prolazan*. —
»Ovaj je svijet fāni«.
< tur. *fani* < ar. *fāni*.

farisija f (pers.) *persijski jezik,*
persijsko pismo.

< tur. *farisi* »persijski« < ar.
Fāris, Persija, Iran (< pers.
Pārs »Persija«) + ar.-pers. adj.
suf. -ī.

färk, färkli, v. ferk, ferkli.

Färük -üka (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Faruk* < ar. *Färüq*, mu-
ško ime, »Onaj koji strogo ra-
stavlja istinu od neistine; Uvi-
davní«.

färz m (ar.) *stroga islamska vjer-*
ska zapovijed koja ne bi smje-
la ostati neizvršena (kao što su:
klanjanje namaza, ramazanski
post itd.). — »Terč ne čini božji
farz« (Nar. bl. 309).

< tur. *farz* < ar. *farđ*.
V. farza.

färzā, partik. (ar.) *pretpostavimo,*
zamislmo.

< tur. *faraza* < ar. *farđā, far-*
đan (gram.: akuz. od *farđ* »pro-
pis, odredba; pretpostavka«.
Kod nas se izgovara obično kao
uzrečica zajedno sa riječi *mē-*
selā: »färzā-mēselā«, dosl. zna-
čenje: »pretpostavimo napri-
mjer«; v. mesela.

fāsik m (ar.) *grješnik koji se ne*
pridržava vjerskih propisa; po-
kvarenjak.

< tur. *fāsik* < ar. *fāsiq*.

Fāta, v. Fatima.

Fātiḥ (ar.) *Osvajač; počasni nadi-*
mak sultana Mehmeda II, koji
je ovaj nadimak dobio poslije
osvajanja Carigrada, 1453. go-
dine.

< tur. *Fātiḥ* < ar. *fātiḥ* »osva-
jač«, part. od inf. *fātḥ* (√ *fth*)
»osvojiti; otvoriti«.

Fatiha (iskr. *fatija*) f i *fātiha!* in-
terj. (ar.) *I. ime prvog poglavlja*
(sure) kur'ana. Fatiha se uči kao
molitva za dušu umrlih. — »A
sada da proučimo jednu Fati-
hu pred dušu rahmetliji«.

2. *fātiha!* znači: *svršeno! Kada*
se nakon dove rekne, ima zna-
čenje (kao skraćenica od ar.
li'llahi-l-fātiha!): svršena je do-
va i treba proučiti Fatihu! —
»Do bašluka ate dojahāše, / Tu
fatihi Turci proučili« (M. H.
IV 111); »Tri fatije pa je
izučila« (Lord 205).

< tur. *fatihā* < ar. *āl-Fātiha*.
Osn. zn. ar. riječi *fātiha* (part.
a. f. od inf. *fātḥ* (√ *fth*) »otvo-
riti; osvojiti«) je: »ona koja
otvara, koja osvaja«.

fatija, v. Fatiha.

Fātiḥa, v. Fatima.

Fatīma, Fâtima, hipok. **Fāta, Fā-**
tija, Fätka, Fātuša (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Fatime, Fatma*, žensko
ime, ime kćeri Muhameda (pej-
gambera).

Osn. zn.: »ona koja odbija di-
jete od sise« (Part. a. f. od inf.
fātām (√ *fṭm*) »odbiti dijete od
sise«.

Fätka, v. Fatima.

Fătma

Fătma, v. Fatima

fătmačićek, **fătmačić** *m* (ar.-tur.)
pitomi šljez, carev cvijet, tran-
dovilje, Althaea rosea (L.) Cav.
< tur. *fatma çiçeği* (*Fatma çi-*
çeği) bukv.: »Fatmin cvijet«.
izft., v. kompon. pod *Fatima* i
čiček.

Fātuša, v. Fatima.

Fazila (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fazilet*, < ar. *Faḏilā*,
žensko ime, »Vrlina«.

fazilet, **fadžilet** *m* (ar.) *vrlina, oda-*
branost.

< tur. *fazilet* < ar. *faḏilā*.

fazla *f* (ar.) *višak, suvišak.*

< tur. *fazla* < ar. *faḏlā*.

Fazlija, hipok. **Fázlo** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fazli*, lično ime, »Vri-
jedni, Vrsni« < ar. *faḏl* »vri-
jednost, dobrota« + ar. adj. suf.
-ī (-iyy).

Fázlo, v. Fazlija.

fē -éta *n* (ar.) *ime arapskog slo-*
va »f«.

< tur. *fe* < ar. *fā*.

Fěhim, hipok. **Fěhko** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fehim*, muško ime, »Ra-
zumni, Bistri« < ar. *fāhim* »ra-
zuman, bistar, oštrouman«.

Fěhko, v. Fehim.

Fěhma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fehime*, žensko ime »Ra-
zumna, Bistra«; muškom imenu
Fehim (v.) dodan nastavak za f.
Ako iza ovog imena dođe titula
»hanuma«, onda se i u našem
jeziku »a« zamjenjuje sa tur.-
ar. nast. za f. »e«, pa se kaže
»Fatme-hanuma«.

Fěhma, v. Fehmija.

Fěhmija, hipok. **Fěhmo** (ar.) *musl.*
muško ime.

< tur. *Fehmî*, muško ime, »Ra-
zumni, Bistri« < ar. *fāhm* »ra-
zum« + ar. adj. suf. -î (-iyy).

Fehmija, hipok. **Fěhma** i **Fěhma**
(ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Fehmiye*, žensko ime,
»Razumna, Bistra« < ar. *fāhm*
+ ar. adj. suf. za f. -iyyä.

Fěhmo, v. Fěhmija.

Fějzo, v. Fejzulah.

Fejzulāh -āha, hipok. **Fějzo** (ar.)
musl. muško ime.

< ar. *Fäyḏu-llāh*, muško ime,
»Božja darežljivost, Božja mi-
lost«, izft. od *fäyḏ* »darežljivost,
milost, velikodušje« i *Allāh*
»bog«.

fekat konjunkc. (ar.) *samo malo,*
istom. — »Zar se n'jesi jadan
nasitio: / Sve birtaša, mladih
tamburaša, / Birtašica *fekat*
obljubljenih« (I. Z. Herceg. 64).
< tur. *fakat* < ar. *fāqaf*
»istom«.

felaćet *m* (ar.) *nesreća, propast,*
zla kob.

< tur. *felâket* »nesreća, propast,
zla kob« < ar. *fālāk* »svemir,
nebo«.

V. *felaćetli*, *zafelaćetiti*.

felaćetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ka-*
že se za čovjeka paničara, koji
radi s nekom usplahirenošću,
koji kijameti.

< tur. *felâketli* »koji sluti ne-
sreći, koji prouzrokuje nesreću«,
v. *felaćet* + suf. -li.

felāh -āha *m* (ar.) 1. *arapski se-*
ljak; crnac. — »Brže crnce, ma-
mene *felahe*« (K. H. I 59).

2. *fig.: đavoljast, živ kao đavo:*
»Velik je *fela h*«, kaže se za
nemirnog i vragoljastog dje-
čaka.

< tur. *fellâh* < ar. *fällâh* »zemljoradnik, težak«.

fēn *m* (ar.) *vrsta; vrsta nauke, naučna disciplina.*

< tur. *fen* < ar. *fänn*.

fēnjer (vēnjer) *m* (grč.) 1. ručna zastakljena ili na drugi način uokvirena svjetiljka u kojoj gori svijeća ili petroleumska lampica. — »Ti upali fenjer-videlicu« (M. H. III 54). — »uže goše venjer jasnu sveću« (Vuk II 316). Ako je fenjer uokviren u staklo, onda se zove »džamli fenjer«: »Džamli fenjer zapalio« (nar. pj.). Ako je pak fenjer okruglog oblika od mušeme (v. mušema), koji se, kad nije u upotrebi, može složiti, sklopiti, zove se »mušemali fenjer«: »Složi se kao mušemali fenjer« (nar. izr.), tj. složi se na tle, pade, sroza se. < tur. vulg. *fener*, knjiž. *fenar* < grč. *phanári*, stgrč. *phanáron*.

ferágititi se, ferágetiti se, okaniti se, proći se nečeg.

< tur. *feragat* »napuštanje, odricanje« < ar. *fārāg* (√fgr) »svršiti, prestati sa radom«.

feráhluk *m* (pers.-tur.) *širina, otvorenost, prostranstvo.*

< tur. *ferahluk* < pers. *ferāh* »širok, prostran, otvoren« + tur. suf. -lik.

ferâiska meš'ela *f* *problem kako treba u izvjesnom slučaju razdijeliti ostavinsku imovinu među nasljednike po šerijatskom nasljednom pravu.*

V. kompon. pod feraiz i mesela.

ferâiz *m* (ar.) *šerijatsko zakonsko nasljedno pravo.*

< tur. *feraiz* < ar. pl. *fārā'id* »aliquotni nasljedni dijelovi koji su u ku'ranu izričito odrede-

ni«, sing. *farđ*, osn. zn.: »propis, ono što je određeno«.

fērak (vērak), -rka, **fērk, fārk, m** (ar.) *razlika, različitost, nepodudarnost.* — »Ima ferka kad je kruška mehka« (nar. izr.), Svačem ja znam verak« (Kočić I 91).

< tur. *fark* < ar. *farq* »razlika«.

Smatram da nema osnova pretpostavka, na koju upućuje Miklošić kod riječi *fekr, fikr* i Rj. JAZU kod riječi *ferak*, da bi ova riječ imala vezu sa ar. *fikr* »misao, mišljenje« jer su ar. riječi *farq* i *fikr* sasvim različite i po svom glasovnom sastavu i po značenju, tako da ne može biti govora o metatezi i sl. V. ferčiti, oferčiti, ferkli, ferkliji, ferik, frka.

fērčiti (fērak činiti, fērk činiti)

1. *cijeniti, zaključivati o nečem*

nakon posmatranja, razabirati.

2. *ustanovljivati razliku između dva posmatrana predmeta.*

Izv. od ferak (č.).

fēredža (vēredža) *f* (ar.) *vrsta ženskog ogrtača, mantila, od crne ili modre čohre, koji su muslimanke oblačile prilikom izlaska na ulicu. Uz feredžu stavlja se još jašmak (v.) i čember (v.), a prilikom dalekog putovanja ili jahanja na konju mjesto jašmaka stavlja se peća (v.).* — »Meće peću, ogrče feredžu« (M. H. III 67).

< tur. *ferace* (č. feradže) < ar. *fārā'iyā* (pl. *fārā'ī*) < ar. *fārā'ī* »utjeha, tješjenje, razveseljivanje« + ar. adj. suf. za f. -iyā.

Fērha, v. Ferhija.

Ferhadija *f* (pers.-ar.) 1. *ime džamije u blizini hotela »Europa« u Sarajevu, nazvana po Tešnja-*

Ferhat

ku beglerbegu *Ferhat-begu*.
Imenom ove džamije nazvana
je i obližnja ulica.

2. glavna džamija u *Banjoj Luci*.
< tur. *Ferhadiye* < ar. *Fārhā-
diyyā* »Ferhatova« (v. *Ferhat*)
+ ar. adj. suf. f. -*ıyyā*.

Ferhat, Ferhad (pers.) *musl. mu-
ško ime*.

< tur. *Ferhat*, muško ime
< pers. *Ferhād* »ime junaka
persijske nacionalne priče »Fer-
had i Širin«.
V. *Ferhadija*.

Ferhija, hipok. Fërha (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ferhiye*, žensko ime,
»Vesela, Radosna« (odgovara
imenima *Veselinka* i *Radojka*)
< ar. *fārah* »veselje, radost« +
ar. adj. suf. f. -*ıyyā*.

Ferid -ida, hipok. Fíco (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ferid*, muško ime, »Jedi-
ni, Jedinac« < ar. *fārid* »jedini,
jedinstveni, besprimjerni«.

Ferida (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Feride*, ž. ime, »Jedina,
Jedinica« < ar. *fāridā* »jedina,
jedinstvena, besprimjerna«.

fërik -ika m (ar.) *zapovjednik di-
vizije, divizijski general*.

< tur. *ferik*, istog značenja kao
u nas < ar. *fāriq* »odjel, raz-
dio; stranka«.

fërim, v. *aferim*.

Fëriz (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Firuz* < ar. *Firūz*, mu-
ško ime, »Srećni, Sreten, Sre-
ćko« < pers. *pīrūz* »srećni«.
V. *Firuz*.

ferjádžija, ferjátčija, ferjáčija m
(pers.-tur.) *glasonoša koji traži
pomoć tvrđavi koju je napao
neprijatelj*. — »a ni otkle fer-
jadžije nema« (F. K. 1886.
37).

< tur. *feryatçı* < pers. *feryād*
»zapomaganje, vičući zvati u
pomoć« + tur. suf. čj.

V. *firjatu-figan*.

fërk, v. *ferak*.

fërkli, fârkli, indecl. adj. (ar.-tur.)
»različan, drukčiji (ali u pozi-
tivnom smislu od onog s čime
se upoređuje, tj. bolji).

< tur. *farklı*, v. *ferak* + suf. -li.
V. *fërkliji*.

fërkliji adj. *bolji, odabraniji, lje-
pši*. — »Moja zlatko, ti ništa ne
znađeš, / fërkliji je Huso
bajraktare« (K. H. II 369).

Naš komparativ od riječi *fërkli*
(v.).

fërmān -āna (vërmān) m (pers.)

1. *sultanov ukaz, sultanova na-
redba, carska zapovijest*. *Fer-
mani* su pisani posebnom vr-
stom urapskog pisma, tzv. *di-
vānıj*, a na početku je sta-
jala carska tura. — »I donese
careva fermana« (K. H. I
13); »Kad četvrto jutro osvanu-
lo, / car mu dade sićana ver-
mana« (Vuk II 171).

2. *fig. dugačko pismo*. »Napisao
je čitav ferman« (nar. izr.).
< tur. *ferman* < pers. *fërmān*,
part. prez. od inf. *fërmūden*
»zapovijedati, narediti«.

fërmēn i fërmēn m (tur.) *dio stare
narodne nošnje, vrsta prsluka,
od čohe, kadife ili šajaka, izve-
zen gajtanima, sprijeda sasvim
otvoren i ne skopčava se. Zen-
ski fermen je obično od kadife
i više ukrašen vezom i gajta-
nima*. — »I na plećim fer men
od kadife« (K. H. II 152).
< tur. *fermen*.

fertútija m (pers.) *onaj koji je
malo čaknut, blentav*.

< tur. *fertüti* < pers. *fertütī*
»malouman usljed starosti«.

fertütma, v. frtutma.

fërzan, **fërzen** adj. (pers.) znan, pametan, mudar.

< tur. *ferzâne* < pers. *ferzâne*.

fës, demin. **fësić** m (ar.) kupasta kapa bez oboda koju muslimani nose. Obično je sa kićankom, ali se nosi i bez nje. *Fes* je uveden u Turskoj Carevini kao narodna kapa početkom 19. vijeka za sultana Mahmuda II 1808—1839). U početku se fesovi nisu kalufili. Tek kad su postali medžidija-fesovi (za sultana Abdul-Medžida / 1839—1861 /), pojavili su se i kalufi za fesove. Postojale su nekoliko vrste fesova s obzirom na kvalitet, oblik i marku: »tunus-fes« ili »tunofes« (v.), »medžidija-fes« (v.), »azizija-fes« (v.), »rešadija-fes« (v.) itd.

< tur. *fes* po gradu Fesu u Maroku, ar. *F'äs*.

V. *feslija*.

fesāčija, v. *fesadžija*.

fësād -āda, **fësāt** -āta m (ar.) smutnja, zamučivanje; svađa, zavađa; nered.

< tur. *fesat* < ar. *fäsād*.

V. *fesaditi*, *fesadžija*.

fësādžija, **fesāčija** m (ar.-tur.) 1. onaj koji zamučuje, svađalica, bundžija.

2. onaj koji diže galamu za svađu; plašoviti čovjek.

< tur. *fesatçı*, v. *fesad* + suf. -çi.

fësāditi, **fësād praviti**, **fësād zametati**, **stvarati smutnju**, **zamučivati**, **zavađati**; **stvarati nered**.
Izv. od *fesad* (v.).

fesliđan, **fesliđen**, **fesligen** (pogr. **fesliđzan**) m (grč.) *bosiljak*, *Osimum basilicum* L. — »Ali dunjom, al' narančom, / al' gorkijem *fesligenom*?« (Vuk

I 428). — »A ti dragi na struk *fesliđzana*« (Ašikl. 66).

< tur. *fesleğen* < grč. *vastlikón*.

fëslija m (ar.-tur.) onaj koji nosi fes na glavi.

< tur. *fesli* (*fes-li*), v. *fes* + suf. -li.

fët, v. *feth*.

Fëtäh -āha, **hipok. Fëto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fettah*, muško ime, skraćeno od *Abdulfettah* (v.).

fëth, **fët** (ar.) 1. *osvajanje, osvojenje*. — »Dok gradove *feta* učiniše / i po njemu harač pokupiše« (Vuk IV 419).

2. *tursko osvojenje Bosne*. »Još od *fetha*« = još od turskog osvojenja Bosne.

< tur. *fetih* < ar. *fäth*.

V. *Fatih*, *Fatiha*, *feth učiniti*, *fetovati*, *Fetah*, *Fethija*.

Fëthija, **hipok. Fëto** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fethî*, lično ime, »Osvajač, Pobjedilac« < ar. *fäthî*, v. *feth* + ar. adj. suf. -î (-iyy).

Fethija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Fethiye*, žensko ime, »Osvajačica, Pobjednica« < ar. *fäthiyyä*, v. *feth* + ar. adj. suf. za f. -iyyä.

fëth učiniti, **fët učiniti**, **osvojiti**.

Izv. od *feth* (v.).

Fëto, v. *Fetah* i *Fëthija*.

fëtovati -ujēm, **osvajati**. — »da podemo Bosnu *fetovati*, / i po Bosni sve redom palanke« (I. Z. II 9).

Izv. od *feth* (v.).

fëtva f (ar.) *pravno rješenje ili uputa (decizija) dana u obliku odgovora kako da se riješi izvjesno šerijatsko pitanje. Autoritativne fetve izdaju šejhul-*

islam i muftije. Zbirke takvih rješenja zovu se »fetāvā«. — »Pitaćemo hodža po Udbini, / da li fetva povesti jendije« (nar. pj.).

< tur. fetva < ar. fātūwā.

V. fetva-emin.

fetvā-emin -ina m (ar.) visoki vjerski službenik u islamskom vjerskom uredu koji je zadužen referatom izdavanja fetvi.

< tur. fetva emini »povjerenik za fetve«, izft. od fetva (v.) i emin (v.).

Fevzija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Fevzi, muško ime, »Spaseni. Srećni« < ar. fāwz »spas« + ar. adj. suf. -ī. Ako se ovom i sličnim imenima koja se svršavaju na »-ja« doda titula efendija ili beg, onda se i u našem jeziku izgovara kao u tur.: Fevzi-efendija, Fevzi-beg, a ne Fevzija-efendija, Fevzija-beg.

fićir, fićer, fićr m (ar.) misao, teška misao, briga; pomisao, volja. — »Majstorbaša pod čadorom cvili. / U fićer u vrlo zadrimao. / On je svoju glavu naslonio« (M. H. III 99); »al' kad nemam ništa u džuzdanu, / baš ni na što fićer ne imadem«. (I. Z. II 85).

< tur. fikır < ar. fikr »misao, mišljenje«.

Fidáhić, v. fidáhija.

fidáhija, fidáija m (ar.) onaj koji je poŕrtvovan, koji je spreman da se ŕrtvuje (za domovinu ili za kakav drugi ideal). Od ovog je nastalo prezime Fidáhić.

< tur. fedai < ar. fidā' »ŕrtva« + ar. adj. suf. -ī.

V. fida se učiniti.

fidan, v. fiden.

fidā se učiniti, ŕrtvovati se.

< ar. fidā' »ŕrtva«. v. fidáhija.

fiden, fidem, fidim, fidan -a m (grč.) mladica, mlada grana, struka rasada (presade).

< tur. fidan < ngrč. phytāni.

fid'ja f (ar.) otkupljenje; novac koji muslimani dijele siromasima za dušu umrloga kao otkupljenje njegovih neizvršenih vjerskih obaveza za života.

< tur. fidye < ar. fidyā »otkupnina«.

figānj, figān m (pers.) vika, vrisaka, plač, kuknjava (zbog žalosti ili iz straha). — »Stade figanj u čemerli kuli« (M. H. III 462).

»figānj činiti« = plakati, vriscati; »Figanj čini dizdaraginica, / Tješile je svoje drugarice« (Vuk V 518).

< tur. figan < pers. figān.

figānj (pogr.), v. fiden.

fijāt -āta m (ar.) cijena.

< tur. fiyat »cijena« < ar. fi »u, na, sa«.

V. fijatiti.

fijátiti, ofijátiti, cijeniti, procijeniti. — »Međutim, u Imljanima štetu u polju je bila dužna da »ofijati«, »fijati« (proceniti) komisija koju su činili sam poljar i onaj knežev pomoćnik u čijem se zaseoku šteta dogodila« (GZM Etn. XVII, 1962. 120).

Izv. od fijat (v.).

Fika, v. Šefika.

fikh, fikuh m (ar.) šerijatsko pravo.

< tur. fikh < ar. fiqh.

Fiko, v. Šefik.

Fikra, v. Fikreta.

Fikret, hipok. Fikro (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Fikret, lično ime. »Misao«. < ar. fikrā »misao«.

Fikreta, hipok. **Fikra** (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Fikret (v.) dodan naš nast. za f. -a.

Fikrija, hipok. **Fikro** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Fikri*, muško ime, »Pametni, Mudri« < ar. *fikr* »misao, mišljenje« + ar. adj. suf. -i (-iyy).

Fikro, v. Fikret i Fikrija.

fil, **filj** i **fil** -ila *m* (ar.) *slon*. — »A balčak joj dva filova zuba« (M. H. III 510); »Balčak joj je od srme kaljene, / A korice od filjova zuba« (M. H. IV 115).

< tur. *fil* < ar. *fil* (u pers. *pīl*). V. fildiš.

filān-fālān, v. falan-filan.

filān-fūstuk (ar.-pers.) *uzrečica*: *to i to, tako i tako*.

< tur. *filān fūstuk*, v. kompon. pod filan i fustuk.

filare, **filari**, v. fireale.

fildiš *m* (ar.-tur.) *slonova kost*; *ono što je izrađeno od slonove kosti*. — »Na jabuku čašu od fildiša« (K. H. I 230).

< tur. *fildiši* (*fil-diši*), tur. izft. od ar. *fil* »slon« i tur. *diş* »zub«.

fildžān, v. findžan.

findžān -āna, **fildžān** -āna, **vil-džān** -āna *m* (pers.) *šoljica za crnu kafu*. — »U findžane kahvu utočila« (K. H. I 240); »a ujutru kafu u fildžanu: / ne bi li me u kafi popio« (Vuk I 256); »Kada popi kafu iz vildžana« (Vuk IV 430).

< tur. *finčan* (č. findžan), vulg. *filčan* < ar. *fiḡān* < pers. *pin-gān* »plitka zdjela, tas«.

fino-fēs *m* (tal.-ar.) *fini, lijepi fes*. — »Na glavi joj fesa' fino-fesa« (F. J. I 141).

< tur. *fino-fes* »tanki, probrani fes« < tal. *fino* »tanak« i *fes* (v.).

fira *f* (pers.) *rasap, otpadak od robe; troha, otpadak*. — *Kad se maslac pretopi u maslo, sav onaj otpadak koji se pojavi pri izlučivanju čistog masla zove se fira*.

< tur. *fīru* < pers. *firū*, *furū* »dolje, niže«.

fireale (**filare**, **filari**) *pl.* (tur.) *starinska laka plitka obuča koja se nosila u svako doba godine. Oblačile su se na голу nogu, na čarape ili na mestve. Danas ih nosi samo poneki hodža ili hadžija*. — »Fireale joj kupit' u Saraj'vu« (K. H. I 68); »Vid' u mene meke mestve, Marušo! / Vid' u mene firealice, Jovane!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *filar*.

firānija *m*, **ciganija**. — »O dizdaru, gradu poglavaru. / sad mi kaži ko je firanija, / ko je, aga, od kuje kopile« (M. H. III 240).

Vjerovatno je izvedeno od *firaun*, *firavn* (v.) po uzoru na »ciganija« od cigan, ciganin: »firānija«, »firavnija«, pa radi lakšeg izgovora »firanija«.

firaun, **firavn** *m* **firaunka** *f* (ar.) *Ciganin, Ciganka; fig. inačija, bezobraznik*.

< tur. *firavun* < ar. *Firaʾwn* »Faraon«.

V. firanija, firaunluk.

firaunluk *m* (ar.-tur.) *ciganluk, ciganstvo*. — »Pa to i jeste zlo i nevolja što čovjeku prođe vijek dok vidi Husu firauna kako od kokošara postaje prvi čovjek i kako se opet vraća u svoj firaunluk, kaže onaj što se teško miri sa sudbinom« (Andrić 45).

Firāun

< tur. *firavunluk*, v. *firaun* + suf. -luk.

Firāun, Firāvñ (ar.) *Faraon*.

< ar. *Firāwñ*.

firjātu-fiğāñ *m* (pers.) *plač, dreka, jaukanje, kuknjava*.

< tur. *feryātu-figan* < pers. *feryād* i *figāñ*, oboje znači »zapo-
pomaganje, vikanje, dozivanje
u pomoć«.

Firüz -úza, Firōz -óza (pers.)
musl. muško ime.

< tur. *Firuz* < ar. *Firūz*, mu-
ško ime, »Sretnik; Pobjedilac«
< pers. *pīrūz* »sretni; pobjedi-
lac«.

fiskija *f* (lat.) *slavina; štrcaljka za vodu*. — »Iz nje bije za sedam fiskija« (M. H. III 215); »pod fiskije podmakle testije, / oko vode kolo ufatile« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *fiskıye* < ar. *fisqiyyā*
< lat. *piscina*.

fistān, vistān, fustān -āna *m* (grč.)
ženska suknja; muška narodna nošnja u obliku suknje. — »No-
si l' Mara tri nova fistana«
(Sevd. 103).

< tur. *fistan* < pers. *fistān*
< grč. *phossaton*.

V. *fistanlija, fistanluk*.

fistānlija *m* (grč.-tur.) *onaj koji nosi fistan kao dio narodne nošnje*.

< tur. *fistanlı* (*fistan-lı*), v. *fi-
stan* + suf. -lı.

fistānluk *m* (grč.-tur.) *potrebna količina platna kao pribor za jedan fistan*.

< tur. *fistanlık* (*fistan-lık*), v. *fistan* + suf. -lık.

fišek (višek) *m* (tur.) 1. *naboj, me-
tak za pušku*. — »Kad nestade u cure fišeka« (K. H. I 87).
— »nije li se u kog dogodilo /

ja višeka da nama dokuči, /
prazne su nam puške u ruka-
ma« (Vuk IV 159).

2. *papirnata kesica*. — »Bespo-
slen Mujo fišeke savija«
(Vuk, Posl. 12).

< tur. *fišek, fişenk*.

V. *fišekčija, fišek-česa, fišekli-
je, fišekluk*.

fišekčija, fišegdzija *m* (tur.) *za-
natlija koji pravi i prodaje fi-
šeke*.

< tur. *fišekçi*, v. *fišek* + suf. -çi.

fišek-česa *f* (tur.-pers.) *česa ili kutija u kojoj se nosi barut u fišecima i olovo za punjenje pušaka*.

< tur. *fišek-kese*, v. *komponen-
te pod fišek i kesa, česa*.

fišeklije, pl. t. (tur.) *kožni pojas sa pregracima u kojima stoje naboji, fišeci za pušku*.

< tur. *fişekli*, v. *fišek* + suf. -lı.

fišekluk, s. fišekluci, pl. m (tur.)
manja kožna torba u kojoj su se nosili naboji, fišeci. — »A Mehmeda posred fišekluka /
Četiri mu rebra odvojio«
(Lord 282).

< tur. *fişeklik*, v. *fišek* + suf. -lik.

fitilj -ilja *m* (ar.) 1. *pamučni gaj-
tan ili traka u svijeće i petrolej-
ske lampe; stijenjak, žižak*.

2. *upaljač u starinskih topova i pušaka*. — »Na topove fitilj judariše« (Lord 71).

3. *u narod. ljekarstvu: uvijeno voščano platno koje se stavlja u uho i pali*.

< tur. *fitil* < ar. *fätıl*.

V. *ufitiljiti* (se).

fitne *n* (ar.) *smutljivac, intrigant, spletkar*.

< tur. *fitne* < ar. *fitnä* »zavo-
đenje; kušnja; buna, nered«.

V. *fitnedžija, fitneluk, fitnija*.

fitnédžija *m* (ar.-pers.) *smutljivac, spletkar; svadljivac, onaj koji zavađa ljude.*

< tur. *fitnecü* (*fitne-cü*) < *fitne* (v.) + pers. *gū, gūy*, prez. osn. od inf. *gusten* »tražiti«. Istog je značenja i tur. nom. agent. *fitneci* (*fitne-ci*).

fitnèluk *m* (ar.-tur.) *smutnja, spletkà, intriga.*

< tur. *fitnelik*, v. *fitne* + suf. -*lik*.

fitnija (i *fitmija*) *f*, *smutljivka; vragoljanka, namiguša.*

Naša izvedenica od *fitne* (v.).

förmadžija *m* (lat.-tur.) *tipografski radnik, pomoćni radnik u grafičkoj struci.*

< tur. *formacı* »tipografski radnik« < tur. *forma* »željezni okvir sa složenim slovima za štampanje jedne stranice« < lat. *forma* + tur. suf. -*ci*.

frča, *f* (tal.) *četka, kefa.*

< tur. *fırça* < tal.

frëndija *f* (franc.-ar.) *kula sagrađena na evropski način.*

< tur. *frengi* i *firengi* »evropski« < tur. *Frenk, Firenk* »Evropejac« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. -*i*.

frèngi adj. (franc.-ar.) *evropski.* — »Već u teze *frengi* kumaš veze« (Bajr. 8).

< tur. *frengi*, v. *frëndija*.

frñnjak -*njka m* (franc.) *sifilis.*

< tur. *frenk illeti* »evropska bolest — sifilis«, tur. izft. od tur. *Frenk* »Evropejac« (< franc. *Franc* »Franak«) i ar. *illü* »bolest«.

frka *f* (ar.) 1. *stranka, grupa, frakcija.*

2. *divizija u turskoj carskoj vojsci.*

< tur. *fırka* < ar. *fırqa*.

frljiti, frljáknuti, baciti nešto iz daleka.

< tur. *firlatmak*, istog značenja.

frtuna, fúrtuna *f* (tal.) *mećava.*

< tur. *firtuna* »bura« < tal. *fortuna* »oluja na moru«.

frtútma, fertútma, furtútma, vrtútma, vurtútma *f* (tur.) *zbrka, metež, trka.*

Po svoj prilici ovdje se radi o tur. nom. action. od tur. *vur!* »udri!« i *tut!* »drži!«, dakle: *vur-tútme* »radnja ili zbivanje u kojoj se viče: vur! tut!«, što bi u našem jeziku značilo: drž, ne daj! Slično je tome »túta, vúra!« »drži, udri« ili »potegni, povuci«. Navodim i pretpostavku: < tur. *vur, tutma!* »udri, ne zarobljuj!«

Fuād -áda (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Fuad*, muško ime, »Srce«, < ar. *fuā'd* »srce«.

fučija (*vučija*) *f* (grč.) *drvena posuda, slična burencetu, u kojoj se drži voda, pekmez i sl.* — »Ljuto sirće svoju fučiju kvari« (Vuk, Posl. 173).

< tur. *fıci* < ngrč. *boutsí*.

fudúlija, fuzúlija *m* (ar.) *onaj koji se nepozvan miješa u tuđe poslove; poslovođa bez naloga.*

< tur. *fuduli* < ar. *fuḏūliyy* (< ar. *fuḏūl*, pl. od *faḏl* »dobrota; pretek, suvišak« + ar. adj. suf. -*iyy*).

fúhuš *m* (ar.) *besramnost, bezobrazluk; sramotne riječi.* — »Nemoj zboriti *fúhuša*, ode i din i duša« (Nar. bl. 312).

< tur. *fuhuş* < ar. *fuḥş*. V. *fahiša*.

fukàra i fùkara *f* (ar.) *siromah, sirotinja.* — »Već ono je soja *fukarskoga*« (M. H. III 467); »U Zvorniku, al' u donjem gradu, / ljuto cvili zvornička fu-

fukaráluk

kara« (Muz. zap. Inst. 3319); »Pa kako će fukara moći živiti u takoj skupoci...« (Zem-bilj III 126).

< tur. *fukara* < ar. pl. *fuqarā'*, sing. *faqīr* »siromah«. Arap. plural upotrebljava se u tur. i našem jeziku i kao singular. V. fukaraluk, fukaraština.

fukaráluk *m* (ar.-tur.) siromaštvo, neimaština.

< tur. *fukaralık*, v. *fukara* + suf. *-lık*.

fukaraština *f*, siromaština

Izv. od *fukara* (v.) po uzoru na siromah — siromaština.

fünduk *m* (pers.) lješnik, *Corylus colurna* L.

< tur. *findık* < ar. *fundūq* < pers. *bunduq*.

V. funduklija.

fundüklija *m* (pers.-tur.) vrsta starog turskog dukata. »Tuj mi kuca dukat funduklija« (GZM 1907. 634).

< tur. *findıklı*, v. *funduk* + suf. *-lı*. Dukat je nazvan ovim imenom stoga što ima okolo kružice slične lješnicima.

fūrda i **fūrda** *f* (pers.) 1. utroba zaklane životinje (drob i crijeva). — »Prozore je zastro furdom« tj. razapetim osušenim crijevima (Bilten I 118).

2. odresci od bakra u kazandžija; metalni otpaci; kalo, škart.

< tur. *hurde*, *hurda* < pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić« V. furdovat, hurda.

furdövāt -*āta* *m* pl. (pers.) odresci od bakra koji nastaju u kazandžija prilikom izrade ili krpljenja bakrenih predmeta.

< tur. *hurdevat*, pl. izveden na arap. način od pers. *hurde* »sitnica, djelić, komadić«.

fürsat *m* (ar.) zgodna, prilika, zgodan čas kad niko ne može ometi da se što učini; samovolja kad se kome pruži zgodna prilika. — »Ne daj mu, bože, fursata, a on bi čuda počinio«, »Uhvatio fursat« (u ob. gov.).

< tur. *fursat* < ar. *furša* »prilika, zgodan čas«.

V. ofursatiti.

fürtuna, v. *frtuna*.

fürtütma, v. *frtutma*.

furūna, **varūna** *f* (grč.) peć; limena peć; zemljana pekara.

< tur. *furun* i *fırın* < grč. *foúrnos*.

V. furundžija.

furündžija, **varündžija** *m* (grč.-tur.) pekar, zanatlija koji pravi furune, šporete i solunare; pekar.

< tur. *furuncu* i *fırıncı*, v. *furuna* + suf. *-cu*, *-ci*.

füstān, v. *fistan*.

füstuk *m* (pers.) vrsta badema, plod drveta *Pistacia vera*.

< tur. *fıstık*, vulg. *fustuk* < ar. *fustuq* < pers. *piste* (*puste*, *buste*). Po Kraelitz-u on ar. jezik došlo iz grč. *pístachion*.

fuškija *f* (pers.) konjska izmetina, konjska balega.

< tur. *fışkı* < pers. *huškī*.

fūta i **fūta** (*ūnta*, *vūta*) *f* (ar.) pregača, kecelja, zastirač.

< tur. *futa* < ar. *fūṭa*.

G

gadar *m* (ar.) *nasilje, pohara; upropašćenje, šteta, zlo*. — »ko-ja bi nam svima mila bila, / Koj a ne bi ga dar donijela!« (Lord 188).

< tur. *gadir* »nevjera, izdaja; nasilje, nepravda« < ar. *gadr* »nevjera, izdaja«.
V. gadara, gadar učiniti.

gādara, gādarija (iskr. *kādara, āgadara*) *f* (ar.) *vrsta poteže sablje s oštricom s obje strane*. — »A pod kolan muhurli ga da ru« (M. H. III 512); »Ajkuna mu opremi dogata, / udri na njeg rahte i ga dare, / jest ga dare s obadvije strane« (K. Hörm, 1888 II 66); »objesi mu zlatne kuburlije, / a ga dare s obadvije strane« (Vuk III 102); »zveketanje mačah i ka da rah« (F. J. I 149); »A po čosi puli risovina, / Pa pre-turi dvije a ga dare« (Vuk VII 66).

< tur. *gaddare* < ar. *gaddārā* »ona koja nanosi štetu i nasilje neprijatelju« (part. akt., kao nom. intensit, od ar. *gadr* (√ *gār*) »iznevjerenje, izdaja«).

gadar učiniti, nasilje, štetu, poharu, učiniti. — »Veliki je ga dar učinio, / Porobio, vatrom popalio« (M. H. IV 445); »Ti si meni ga dar učinio, / bi-

jelo mi lice obljudbio« (Petran. I 269).

Izv. od gadar (v.).

gāfil *m* (ar.) *onaj koji je nehajan, nemaran, indolentan*. — »Ga fil biti i spavat'« (Nar. bl. 310). < tur. *gafil* < ar. *gāfil*, part. akt. od *gaflā* (√ *gfl*) »zanemari-vanje; nemar, nehaj«.

gāflet *m* (ar.) *nemar, nehaj, indolencija*.

< tur. *gaflet* < ar. *gaflā*.
V. gafil.

gāib, gājib, gājib, gājib, adj. (ar.) *odsutan; nevidljiv*.

< tur. *gaib, gaip* < ar. *gā'ib*, part. akt. od *gābā, gayb* (√ *gyb*) »odsutan biti«.
V. gaib biti, gaib se učiniti, gaibane, gajb.

gāibāne, adv. (ar.-pers.) *neviđeno, apstraktno*.

< tur. *gaibane* < ar. *gā'ib* »odsutan« + pers. suf. za građe-nje priloga -āne.

gāib (gājib, gājib, gājib) biti, gāib se učiniti, nestati, izgubiti se. — »To mu reče, pa mu gaib bio« (M. H. III 36); »Pa se tu-dijer gajib učinio« (K. H. I 263); »Tu se svetac gajip učinio / I on ode u nebesko carstvo« (Petran. 10).

Izv. od gaib (v.).

gaila

gaila, gájla *f* (ar.) 1. *nevolja, brig-a, muka, napast*. — »Ne beri gajle« = ne vozi brige, ne brini.

2. *tegoban, mučan ili dosadan posao*.

< tur. *gaile* < ar. *gā'ilā*.

gājib *m* (ar.) 1. *ono što će doći u budućnosti, tajne budućnosti*.

2. *ono što je za čovječje oko nevidljivo, što je tajanstveno*.

< tur. *gayb, gayp* < ar. *gayb*.

gājde *f*, pl. t. (ar.) *narodni duvački muzički instrumenat*.

< tur. *gayda*, istog značenja kao u nas < ar. *qā'idā*, v. kajda.

gájjet, gájjetilē, adv. (ar.) *odviše, suviše, vrlo, jako*. — »Mora da vašem seljaku gajet dobro ide« (Zembilj II 26).

< tur. *gayet, gayetile*, istog značenja kao u nas < ar. *gāyā* »cilj, svrha, kraj, posljedni stepen«.

gājib, gājib biti, gājib se učiniti, v. gaib, gaib biti itd.

gájla, v. gaila.

gājn *m* (ar.) *ime arapskog slova* »g«.

< tur. *gayn* < ar. *gayn*.

gājip, v. gaib.

gajrečija (gajrēčija) *m* (ar.-tur.) *dobar radnik, vrijedan trudbenik, ustalac; pomagač*.

< tur. *gayreči (gayret-či)*, v. gajret + suf. -či.

gájret (gáiret, gárjet) *m* (ar.) *na-stojanje, zauzimanje, revnost; pomoć; zagrijanost, privrženost*.

— »Neka znade sva Bosna ponosna, / ko je caru bio u gajretu« (M. H. III 97); »Osman-
agu Bogom zaklinjaše, / da mu danas u gajretu bude« (F. J. II 283); »Svome srcu gaireta dava, / A na vrata juriš uči-

nio« (Vuk VII 194); »Kako koji konak unapredak, / sve gajret bolji među braćom« (Vuk II 527).

< tur. *gayret* < ar. *gayrā*.

V. Gajret, gajret!, gajrečija, gajretiti, pogajretiti.

Gájret *m* (ar.) *ime muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva, čija se djelatnost prostirala na područje Bosne i Hercegovine, a osnovano je 1903. g. u Sarajevu. Društvo je izdavalo i časopis pod istim imenom, koji je izlazio od 1907—1914 i od 1921—1941*.

< tur. *gayret*, v. gajret.

gajret! (garjet!), interj. (ar.) *na-stoj, trudi se, hajde naprijed*. — »Gajret, brate, Mujagin Halile!« (K. H. II 168).

Izv. od gajret (v.).

gájretiti (gárjetiti) *truditi se, svoj-ski raditi, ustrajno raditi, na-stojati*.

Izv. od gajret (v.).

gájri-muslim *m* (ar.) *nemusliman*.

< tur. *gayrimuslim* < ar. *gayr* »drugi, osim« i ar. *muslim* »musliman«.

gájtan *m* (grč.) *pamučna ili svilena upredena ili pletena vrpca koja služi za porubljavanje i ukrašavanje odjeće. Gajtanom se naziva i uže koje je predeno ili pleteno od pamuka ili svile*. — »Da ja, znadem, moj gajtane, / da će tebe mlad nositi, / svilom bi te opletala, / zlatom bi te uvijala, / a biserom nakitila« (Vuk I 311); »Tuna behu gajtan opružilji, / A na gajtan konje poredilji, / Puće puška, prekide se gajtan« (Lord 304).

< tur. *gaytan, kaytan* < ar. *qaytān* < grč. *gaietanón*.

V. gajtandžija, gajtaniti, ogajtaniti, gajtanlije.

gajtandžija *m* (grč.-tur.) *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje gajtane*.

< tur. *gaytancı* (č. gajtandži), v. gajtan + suf. -ci.

gajtaniti, *stavljati gajtane na odjeću*.

Izv. od gajtan (v.).

gajtanije, gajtanije *f*, pl. t. (grč.-tur.) *vrsta ligura, malih saonica za sanjkanje*.

< tur. *gaytanlı* (*gaytan-lı*), v. gajtan + tur. suf. -lı i tur. *gaytani* od gajtan + ar.-pers. adj. suf. -i.

galama *f* (tur.) *vika, dreka*. — »Svatovi smo, bez galame nismo« (nar. pj.).

Putem metateze došlo od tur. *ağlama* »plač, kuknjava« (nom. actionis od inf. *ağlamak* »plakati, derati se plačući«). V. galamdžija, galamiti, zagalamiti.

galamdžija i galamdžija *m* (tur.) *onaj koji galami, koji diže dreku*.

Izvedeno od galama (v.) pomoću tur. suf. -ci (č. dži).

galamiti, derati se, vikati.

Izv. od galama (v.).

Galib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Galib* < ar. *Galīb*, muško ime, »Pobjednik«.

Galiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Galibe*, ž. ime, »Pobjednica« < ar. *gālībā* »pobjednica«.

gālībā, adv. (ar.) *po svoj prilici, vrlo vjerovatno, svi su izgledi*. — »Slušali ste galiba, a i u školama ste morali naučavati šta je to Reval« (Zembilj II 110). < tur. *galiba* < ar. *gālībā*.

galošē, v. kalošē

gāni indecl. adj. (ar.) bogat, obilan. — »Baš-čaršijo, gani ti si« (Petran. I 320).

< tur. *gani* < ar. *ganiyy* »bogat«.

V. Ganija, ganiluk.

Ganija, hipok. **Gāno** (ar.) *musl. muško ime*.

Skrraćeno od *Abdul-Gani* < ar. *Abdu-l-Gānī*, lično ime, »Rob Bogatoga« (tj. boga), ar. izft. od ar. *abd* »rob« i *Āl-Ganiyy* »Bogati« (bog).

ganiluk *m* (ar.-tur.) *bogatstvo, obilje*. — »nema onoga berićeta i ganiluka« (Zembilj III 147).

< tur. *ganilik* (*gani-lik*), v. gani + suf. -lik.

Gāno, v. Ganija

gāraz *m* (ar.) 1. *namjera, cilj, želja*.

2. *pakost, zloba, pizma, mržnja*. — »Ne traži te devljet po garazu. / No te sultan traži po junaštvu« (Lord 10).

< tur. *garaz* »zloba, mržnja« < ar. *garaḏ* »namjera, želja«.

gargāra *f* (grč.) *ispiranje grla i usta grgljanjem. Gargara je jedan od uslova pravilnog ritualnog kupanja kod muslimana*.

< tur. *gargara* < ar. *gargarā* < grč. *gargara*.

V. izgargarati.

gārgija *f* (tur.) *koplje*. — »Gargije i nadžaci svjetlucaju se« (Gajret 1931. 247).

< tur. *kargı*.

gāret *m* (ar.) *pljačkanje, robljenje; pustošenje*. — »Garet rade za tri dana bila, / jer tragaju ate i vojnike«, »Sa džabele trzaju topovi, / Osmanpaši čudan garet rade« (M. H. III 70).

gàrib

< tur. *garet* < ar. *gārā* »napadaj i pljačka«.

gàriḥ -iba, **gàrip** -ipa *m* kao supst. i **gàrib**, **gàrip**, kao adj. (ar.) 1. kao imenica: *stranac, tuđin, siromašak, onaj koji je bez bližnjega svoga*. — »... već jednom reci, pa ovakoga gari-ba steci« (GZM 1907 54).

2. kao pridjev: *čudnovat, neobičan, kuriozan*.

< tur. *garib*, *garip* < ar. *garīb*, sa značenjima kao u nas.

V. *gurbet*, *gureba*.

gàrjet, v. *gajret*.

gàsāl -ála *m* (ar.) onaj koji kupu mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima.

< tur. *gassal* < ar. *gassāl* (ar. *gasl* »kupanje mrtvaca«).

V. *gasul*, *gasulhana*, *gasuliti*.

gàsul *m* (ar.) kupanje umrloga pred sahranu (u muslimana).

< tur. *gasil* < ar. *gasl*.

gasulhàna *f* (ar.-pers.) posebna prostorija ili zgrada gdje se mrtvaci kupaju.

< *gasilhane* (*gasil-hane*), v. *kompon*. pod *gasul* i *hane*.

gàsuliti, **gàseliti**, *kupati mrtvaca po muslimanskim vjerskim propisima*.

Izv. od *gasul* (v.).

gāvāz, v. *kavaz*.

gàzab, v. *gazap*.

gāzap, **gāzab** (pogr. **gāzep**)' (ar.) 1. srdžba, ljutnja, bijes.

2. nesrećnik, nesreća. — »Zeleni se azapa. imam dragog gaza-pa« (I. Z. II 28): »Dosta mi je hala i gaze-pa« (Lord 281).

3. »gazap učiniti«, *unesrećiti, upropastiti, satrti*. — »Vi mu vojsku gazap učiniti« (K. H. I 248).

< tur. *gazap*, *gazab*, sa značenjem kao u nas < ar. *gaḏab*.

gazāpluk *m* (ar.-tur.) *nesreća*.

< tur. *gazaplık*, v. *gazap* + suf. -lik.

gāzel *m* (ar.) lirska pjesma istog metra i srika kod Persijanaca i Turaka sa 7—12 distiha u kojoj se prva dva stiha rimuju i onda svaki parni (dakle: aa/bd/ca/da/ /fa...).

< tur. *gazel* < ar. *gazāl*.

gāzēla *f* (ar.) afrička antilopa, slična srni, ali manja, vitkija i brža od srne.

< tur. *gazal* < ar. *gazāl*.

gāzeta *f* (franc.) novina.

< tur. *gazete* < franc. *gazette*. V. *gazetadžija*.

gazetādzija *m* (franc.-tur.) novinar.

< tur. *gazeteci* v. *gazeta* + tur. suf. -ci.

gāzī, indecl. i **gāzija** -ē *m* (ar.) heroj, ratni junak, pobjednik.

— »Čuj me, aga, gazi Smail-aga« (Vuk IV 442): »Čujete li, udvinjski gazijel« (M. H. III 515); »Ja šehit, ja gazi-ja« = ili časno poginuti, ili junački pobijediti.

< tur. *gazi* < ar. *gāzī*.

V. *gaziluk*.

gaziluk *m* (ar.-tur.) herojstvo, ratno junaštvo. — »šehar Travnik bez pašaluka, / Sarajevo bez gaziluka« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *gazilik*, od *gazi* (v.) + tur. suf. -lik.

gebērisati, v. *deberisati*.

gečērma, v. *ječerma*.

gečmišölā! v. *dečmišola*.

gāḏzeluk, **deḏzeluk** *m* (atur.) vrsta muške pidžame: duga muška kućna haljina.

< tur. *gecelik* (*gece-lik*) »duga kućna muška haljina«, bukvl. »noćna haljina« < tur. *gece* (č. *gedže*) »noć« + suf. -*lik*.

gèik, gèjik *m* (tur.) *jelen, košuta*. — »Na dogatu kako na ge i k u« (M. H. III 227).

< tur. *geyik*.

gèl, v. *del*.

gèla! v. *dela!*

gèldi, v. *deldi*.

gèmija, v. *demija*.

gèrdān, v. *derdan*.

gèrdek, v. *derdek*.

gèrz, v. *derz*.

Gerzèlez, v. *Derdelez*.

gèrzovanje, v. *derzovanje*.

gèrzovati, v. *derzovati*.

gezgindžija *m* (tur.) *onaj koji je mnogo putovao, koji je mnogo svijeta obišao i vidio*. — »Kad poleti na dogatu svome: / Davor, dogo, gezgindžija stari!« (M. H. 261).

< tur. *gezginci*, istog značenja kao u nas.
V. *dezma*.

gibečija *m* (ar.-tur.) *ogovarač*.

< tur. *giybetçi* (*giybet-çi*), od *gibet* (v.) + tur. suf. -*çi*.

gibet *m* (ar.) *ogovaranje*. — »Mjesto besposlice i beskorisnog razgovora, mjesto gibeta i ogovaranja...« (Gajret 1931. 81).

< tur. *giybet* < ar. *gibā*.

V. *gibečija*, *gibetiti*.

gibetiti, *ogovarati*.

Izv. od *gibet* (v.).

gibi, dibi, *postpoz.* (tur.) *kao*. — »hajvan gibi« = kao životinja.

< tur. *gibi*.

gīda *f* (ar.) *mjera, obrok*. — »A granašu (topu) gidu udaraše, / te im turski bedem razdiraše« (K. H. I 201); »Njegova je gida za akšamluk pola oke rakije«.

< tur. *gīda* < ar. *gīdā* »hrana«.

gidi, v. *didi*.

gidiš i gidiš *m* (tur.) *način, metod; držanje*. — »Tuhaf je gidiša« = čudnovata je držanja.

< tur. *gidiš* *fig.* »način, metod«

< tur. *inf. gitmek* »ići, otići«.

gilbija *f* (tur.) *kazandžijska alatka za nāpinjanje* (v. GZM 1951. 231).

< tur. *gelberi* »alatka za vučenje, za tegljenje«.

girmiluk, v. *jigirmiluk*.

glōbadžija *m*, *onaj koji globi*.

Hibr. r., na našu riječ »globa« dodan tur. suf. -*ci* (č. *dži*).

gojājli, *indecl. adj. gojan*. — »Crna oka, a bijela lica, / crna brka, gojājli perčina« (Vuk I 421).

Hibr. r., od naše riječi »gojan« + tur. suf. -*li*.

gokmāvi, *indecl. adj. (tur.-ar.) plave boje kao nebo, azuran (ime boje kojom su se služile stare bojadžije)*.

< tur. *gök mavi* < tur. *gök* »nebo« i *mavi* »plav« (v. *mavi*).

golūbi *indecl. adj., pepeljaste boje*.

Na našu riječ »golub« dodan ar.-pers. *adj. suf. -ī*.

govōrdžija *m*, *govornik*,

Našoj riječi »govor« dodan tur. suf. -*ci* (č. *dži*).

granàlija *f* (srp. hrv.-tur.) *puška čija je cijev izvezena granama (vrsta puške)*. — »U ruci mu duga granalija« (M. H. III 319).

Našoj riječi »grana« dodan tur. suf. -li.

grēh m (pers.) *dio aršina, šesnaesti dio aršina*. — »Svaki od poznatih aršina dijelio se na 16 dijelova zvanih greh« (Kreš. Esnafi 1958. 26); »Aršin se dijeli na 16 greha« (Kreš. Čizm. obrt 110).

< tur. *girah* < pers. *girāg*.

grimiz m (sanskrt.) *ljubičasto-crvena boja; ljubičasto-crvena tkanina*.

Istog korijena kao i krmez (v.).

grmiluk, v. jigirmiluk.

groš m (lat.) *turski sitni novac od 40 para (akći) odnosno od 1/100 lire vrijednosti*. — »Nisu blago groši ni dukati« (Vuk, Posl. 223).

< tur. *guruş, kuruş* < njem. *Groschen* < lat. *grossus*.

V. grošluk, grošnjak.

grošluk m (lat.-tur.) *predmet (stvar) čija je cijena 1 groš*.

< tur. *guruşluk, kuruşluk*, od groš (v.) + tur. suf. -luk (-lik).

grošnjāk -āka m, somun čija je cijena 1 groš.

Izv. od groš (v.).

gruśalāma f (srp. hrv.-tur.) *gruša, mlijeko od otljene krave*.

Hibr. r.: našoj riječi »gruša« dodan tur. suf. -lama.

gūba f (ar.) *poznata kožna bolest*.

< tur. *kuba* < ar. *qūbā*.

gučbelājilē, v. duzbelajle.

gūla (zapravo **gūlla**) *f* (ar.) *sud u obliku surahiye (vrča), od posebne vrste zemlje, kao porculan, u kojem su muslimanske hadžiye donosile iz Meke abuzemze pri povratku sa hadža. Grlu ovog suda bilo je zapečaćeno voskom i povezano kožom. I sada se u nekim hadžijskim*

kućama u Bosni može naći gula. < tur. *gule* < pers. *gule* »bardak sa tijesnim grlom« < ar. *gullā* osn. zn.: »ožednjeti«.

gulānfer m (ar.-pers.) *besposlenjak, obješenjak; spadalo, bara-ba, fakir*. — »... da igra đandara u tokume i da pjeva uz vergl gulanferske pjesme« (Zembilj III 31).

tur. *gulāmpare* »pederast, homoseksualac« < pers. *gulām-bāre* »pederast« < ar. *gulām* »mladić« + pers. *bāre* »prijetelj, ljubavnik«.

gūmuş, v. dumiş.

gūnāh, gunāhčār, v. dunah, dumahčar.

gundūluk, gundulūkčija, v. dun-duluk, dundulukčija.

gungūla, gulgūla f (pers.) *metež, vreva*. — »Napolju se pomalo smirivala graja i rasipala gungula« (Andrić, Prip. 171); »Predstojnik čim je čuo za gungulu, izletio napolje sa žandarima da uguši bunu« (Zembilj III 50).

< tur. *sulgule* < pers. *gulgule*.

gūngul-gāce f pl. t., vrsta ženskih gaća, vrsta dimija. — »Gungul-gāce kunom postavite« (M. H. III 411).

Prva komponenta < tur. *gūlgūn* »ružičaste boje« < pers. *gulgūn* »ružičast« (slož. od pers. *gul* »ružica« i pers. *gūn* »boja«).

gūnjkatī, kroz nos govoriti (kao da glas izlazi iz nosa). — »Onaj mladić ima jednu manu, kad govori gūnjka« (u ob. gov.). < tur. *gunne* < ar. *gunnā* »gunjkanje«.

gurābija f (ar.) *potvrd okrugli kolač koji se pravi od brašna, šećera i masla. Ako se mjesto šećera upotrijebi med, zove se*

medena gurabija. — »šećer s mora, smokve iz Mostara, / gurabije na suncu pečene« (Vuk I 303); »Njemu pruži Zlate gurabija« (M. H. III 231).
 < tur. *gurabiye*, vulg. *kurabiye* < ar. *gurāb* »vrana« + ar. adj. suf. za f. *-iyyā*, dakle bukv. »vranski kolač, ptičiji kolač«. Prigovor Dr Š. Sikirića (u POF-u VIII—IX, Sarajevo 1960, s. 237) da »imenica gurabija nema veze sa ar. riječi *gurāb* (vrana)« nego da »dolazi od ar. *qirābi*, tj. ono što se nosi u torbi (*qirāb*), jer se takovi kolači obično nose na put kao brašnjenica«, smatram da je neosnovan, jer nema potvrde za takvo etimologisanje, dok za moje tumačenje postoji potvrda u rječniku M. Salahi-je. Tvrđnja Dr Š. Sikirića »i u turskom mjesto *gurabi* vrlo se često govori *kurabi*« nije tačna, pošto se u tur. jeziku ne govori ni *gurabi* ni *kurabi*, nego *gurabiye* i *kurabiye* (v. Türkçe Sözlük, Š. Sami, Kamusi Türki itd.).

gurbēcija (gurbětčija) m (ar.-tur.)

1. onaj koji živi i potuca se po tuđoj zemlji, izvan rodnog kraja.

2. pečalbar, tj. onaj koji ide u tuđinu radi zarade.

< tur. *gurbetçi*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. *-çi*.

gurbet m (ar.) 1. skitanje po tuđini.

2. pečalba.

< tur. *gurbet* < ar. *gurbā* »životiti u tuđini osamljen; osamljenost«.

V. *gurbēcija*, *gurbetin*, *gurbetluk*, *gureba-tefter*.

gurbetin, gurbet m (ar.) Ciganin skitalica, čeragaš, za razliku od bijelog Ciganina.

< *gurbet* (v.).

gurbetluk m (ar.-tur.) 1. življenje u tuđini, potucanje po tuđem svijetu.

2. tuđi svijet, tuđa, strana zemlja.

3. pečalba.

< tur. *gurbetlik*, od *gurbet* (v.) + tur. suf. *-lik*.

gürdelj, v. kurdelj.

gurebā-tēfter m (ar.-grč.) spisak po kome se kupe dobrovoljni prilozi mjesnog građanstva za siromašne strance — prolaznike. Tako se naziva i spisak za kupljenje dobrovoljnih priloga uz ramazan za hafize koji uče mukabelu.

< tur. *gureba defteri* »tefter za strance«, tur. izft. od ar. pl. *gurābā* »stranci« (sing. *gārīb*) i tur. *defter*, v. *tefter*.

gurema f pl. (ar.) vjerovnici; oni koji imaju potraživanja iz zaoštavštine umrloga.

< tur. **gurema*, *gurama* < ar. pl. *gurāmā*, sing. *garīm* »vjerovnik«.

gürsuz, gursuzluk, v. ugursuz, ugursuzluk.

güsul m (ar.) u muslimana vjerom propisano obavezno kupanje tijela nakon polnog snošaja (coitus), polucije, ejakulacije, menstruacije i čišćenja iza poroda.

< tur. *gusül* < ar. *gusl*.

gūta f (ar.) guta, izraslina, čvoruga.

< tur. *gudde* < ar. *guddā* »guta«.

gužvālīja f (srp. hrv.-tur.) pita u gužve, za razliku od polāgānih pita i razljevaka. Pravi se tako da se tirit zamotava u jufke i jufke izgledaju usukane kao gužva.

Našoj riječi »gužva« dodan tur. suf. *-li* i naš nastavak »-ja«.

H

hā -āta *n* (ar.) *ime arapskog slova*

«h».

< tur. *hā* < ar. *hā*.

hā ... hā, konj. (tur.) ili ... ili. — «Ha po šiji, ha po vratu» (oboje je isto); «Ha kamenom o lonac, ha loncem o kamen» (nar. posl.).

< tur. *ha ... ha*, «ili ... ili».

habāija, v. abāija.

hābar, v. haber.

hāber (**hābar**, **āber**) *m* (ar.) 1. *vi-jest, glas, obavijest*. — «Ode ha ber od usta do usta, / dok se začu u Prilipa grada» (Vuk II 219); «Kad sam čuo i ha ber uzeo» (M. H. III 77); «te opali dvije demickinje, / ha ber dade u svoju družinu» (Vuk III 29).

2. *saznanje, pojam; mar, osje-caj*. — «Teraju ga sve poljem konjici, / Beži hajduk, ni ha-bera nema» (Lord 114); «Al mačeha i zla i opaka, / Za te molbe ni a ber a nema» (M. H. II 231); «Nema ni ha ber a za te» = ne mari za te; «Nema ni ha ber a o tome» = nema ni pojma o tome (u ob. gov.).

< tur. *haber* < ar. *ḥabār* «vi-jest, glas».

V. *haberdar, haberdžija, haber-nik, habernosa, haber učiniti*,

dohaberiti, kara-haber, naha-beriti.

habèrdār -āra (**abèrdār, habèrdāk**) *m* i **habèrdārka** (**abèrdārka**) *f* (ar.-pers.) 1. *vjesnik, glasonoša, glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«, »obavještalac«*. — «Te pripali do dva ha ber dara, / koji ha ber niz Unduros daju» (K. H. I 297); «Isturit ču dvije puške male, / obje puške do dva ha-ber dara» (K. Hörm. 1888 I 380); «Dok pukoše dvije a ber-dar ke, / Nasred Senja grada bijeloga» (Vuk VI 336).

< tur. *haberdar* (*haber-dar*) «glasnik, obavještalac» < ar. *ḥabār* «vijest, glas» i pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* «imati, držati».

habèrdžija *m* (ar.-tur.) *vjesnik, glasnik*. — «Icindija — stiže ha ber džija: / utopi se Mu-jo Čelebija» (Sevd. 43).

< tur. *haberci*, od *haber* (v.) + tur. suf. *-ci* (č. dži).

habèrník -ika (**abèrník**) *m* (hibr. r.) 1. *vjesnik, glasnik*.

2. *top ili puška »oglasnik«, »obavještalac«*. — «te izbaci pušku ha bernika: / začu be-že na zelenoj londži» (Vuk III 132).

Naša izvedenica od haber (v.).

habernósa f (ar.-srp. hrv.) žena koja raznosi habere, koja se bavi traćem.

Hibr. r. < »haber« (v.) + naša riječ »nósa«, supst. od inf. »nositi«.

håber učiniti, obavijestiti; poručiti. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema...« (Zembilj II 7).
Izv. od haber (v.).

Håbeš m (ar.) Abesinija, Etiopija.
< tur. Habeş < ar. Ḥabāš.

håbîb -îba m (ar.) miljenik, ljubljenik.
< tur. habîb < ar. ḥabîb.

Håbîb -îba (ar.) musul. muško ime.
< ar. Ḥabîb, muško ime, »Dragan, Voljeni«.

Håbîba, hipok. **Bîba** (ar.) musul. žensko ime.
< ar. Ḥabîbâ, žensko ime, »Dragana, Voljena, Mila«.

håbu-salâtîn -îna, **åbu-salâtîn** m (ar.) ricinus; krlja, Ricinus communis L.

< tur. habbus-salatîn < ar. habbu-ssalâtîn »ricinus«, bukv. »zrno (boba) sultana«. (< ar. ḥabb »zrno, boba« i ar. sâlâtîn, pl. od sulṭān »car, vladar«).

håčîk, v. ačîk.

håcîm, v. hakim.

hådet, v. adet.

hådis -îsa m (ar.) govor, izreka Muhameda, usmena tradicija od Muhameda. U širem smislu hadis je isto što i sunet, dakle sve ono što je Muhamed govorio, radio, preporučio ili odobrio da se radi. Hadis je u^ž kur'an glavni vjerski i pravni izvor islama.

< tur. hadîs < ar. ḥadiṭ.

hådum, hådumac -mca (**ådum, ådumac**) m (ar.) evnuh, uško-pljenik. — »Ja mu kažem hådum sam, a on pita koliko imam djece« (nar. posl. u Bosni); »Ja (mu) kažem aådumac sam, a on pita koliko dece imam!« (Vuk, Posl. 108).

< tur. hadum »evnuh« < ar. ḥadîm »sluga«.

hådž, gen. hådža m (ar.) hodočašće u Meku u svrhu posjete Kabe (Cabe). Obavlja se u posljednjem mjesecu hidžretske godine. Hådž je jedna od glavnih vjerskih obaveza za muslimana (i muslimanku) koji je punoljetan i takvog imovnog stanja da može podnijeti troškove puta hodočašća, a da ne dovede u pitanje opstanak i normalan život svoje porodice.

< tur. hac (č. hadž) < ar. ḥağğ. V. hadžija.

hådžaga, v. hadžija.

hådžamija, v. adžamija.

Hadžera i Hadžira (jevr.) musul. žensko ime.

< tur. Hacere, < ar. Hāğār žensko ime < jevr. Agar, ime majke Samuelove (Ismail pejs-gambera).

hådžet m (ar.) potreba, nužda.

< tur. hacet < ar. ḥāğā. V. hadžet-rećat, muhtač.

hådžet-rećat -âta (pogr. **hådžirećat i hådži-trěćat**) m (ar.) muslimanska molitva (namaz) kojoj je svrha da se izmoli od boga ispunjenje kakve želje. — »Pošto klanja dva hådžet-rećata, / diže glavu prema nebu plavu, / milom Bogu dovu učinio« (M. H. X 113); »Abdest uze kod vode bunara, / Pa on klanja dva hådžirećata« (M. H. IV 79); »Hajde podi na

vodu Šavgizdu, / Pa izučī tri hadži-trečata (Vuk VI 333).

V. kompon. pod hadžet i rečat.

Hadžić, v. hadžija.

hadžija -ē m i **hadžī**, indecl. (ar.) *onaj koji je izvršio hadž, tj. kod muslimana koji je posjetio svetu zgradu Kabu u Meki, a kod hrišćana koji je išao na poklonjenje Hristovu grobu u Jerusalimu.* — »kad hadžije na čabu polaze. / tad u nama živo srce kuca« (Vuk III 90): »Gdje hadžije na čabu polaze« (M. H. III 28). *Hadži se stavlja ispred imena odvojeno: hadži Hasan, hadži Jovan, a u prezimenima piše se zajedno: Hadžišabanović, Hadžiristić. Hadžijin sin naziva se hadžić i otud prezime Hadžić. Ako je hadžija aga, naziva se hadžaga i hadžaga i od ovog je došlo prezime Hadžagić. Ako je beg, zove se hadži-beg (otud prezime Hadžibegović), a ako je efendija, onda hadžefendija (otud prezime Hadžefendić). Prezimeni Hadžalić i Hadžajlić nastala su od hadži Ali, hadži Alija.*

< tur. *hacı* < ar. *ḥaġġ*, part. akt. od gl. *ḥaġġa* (v. *ḥġġ*).

V. hadžiluk, Hadžilar-bajram, hadžinedomak, hadžo. Hadžo.

Hadžilār - bajram, Hadžilāj - bajram m (ar.-tur.), *hadžijski bajram, v. Bajram.* — »Dva se goda zajedno sastala: / Đurdev danak i hadžilār bajram« (I. Z. IV 27); »Dva se goda zajedno sastala: / Đurdev danak i Hadžilāj bajram« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *hacilar bayramı*, tur. izft. od *hacilar*, pl. od *hacı*, v. hadžija i bajram.

hadžilējlek, hadžilēlek, adžilēlek m (ar.-pers.) *rođa, štrk, Ciconia ciconia L.* — »I ajde pravo putem od Meke do Medine, i naći ćeš jedno drvo dvorogasto i na njemu gnijezdo od Adžilēleka« (Hirtz, Rječnik 9). V. kompon. pod. hadžija i lejlek.

hadžiluk m (ar.-tur.) *putovanje na hadž u Meku ili u Jerusalim.* < tur. *hacılık*, od *hadži*, v. hadžija + tur. suf. -lik.

hadžinedomak m (ar.-srp. hrv.) *onaj koji je pošao na hadž, a nije stigao na cilj.* Hibr. r., od *hadži*, v. hadžija i naša riječ »nedomak«.

hadži-rečāt, hadži-trēčāt, v. hadžet-rečat.

hadžo m, hipok. od hadžija; *tako se naziva i starac bijele brade sa šarenom ahmedijom na glavi makar i nije pravi hadžija.* — »H a d ž o, Mujo, dobar ti si. / hvala Bogu, a ne mogu« (Vuk, Posl. 340).

Hipok. od hadžija (v.).

Hadžo, *musl. muško ime.* V. tumačenje pod hadžo.

Hāfa, v. Hafija.

hāfāf -āfa, **kāvāf** -āfa m (ar.) *trgovac obućom.*

< tur. *haffaf* < ar. *ḥaffāf*.

hāfezanālāh! interj. (ar.) *sačuvaj nas bože!*

< tur. *hafazanallah* < ar. *ḥafizana-llāh!* »da nas bog sačuva!«

hāfif, adj. i **hāfif** -ifa, supst. 1. *lak, lagan; beznačajan.* 2. *onaj koji je nježan, slab; laka roba.*

< tur. *hafif* < ar. *ḥafif*.

Hāfija, hipok. **Hāfa**, **Hāfuša** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hâfiye*, žensko ime < ar. *ḥāfiyyā* »sakrivena, tajna«.

hafiĵa *f* (ar.) *špijun, detektiv*.

< tur. *hafiye* < ar. *ḥāfiyyā* »sakrivena, tajna«.

hāfiz (*hāfuz*, *āfiz*, *āfuz*) *m* (ar.) *onaj koji zna čitav kur'an napamet*. — »a hafizi avdes' uzimaše«, »kad to čuše softe i afizi« (I. Z. I 49), II 21).

< tur. *hafiz* < ar. *ḥāfiz*, bukv. »čuvar«, part. akt. od gl. *ḥafāza* (√ *ḥfz*) »čuhati«.
V. hafizluk.

Hafiza i Hāfiza, hipok. *Fiza* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hāfiza*, lično ime, < ar. *ḥāfiẓa* »ona koja zna čitav kur'an napamet«, bukv. »čuvarica«.

hafizluk *m* (ar.-tur.) *učenje kur'ana napamet; hafisko zvanje*.

< tur. *hafızlık*, od *hafiz* (v.) + tur. suf. *-lik*.

Hāfuša, v. *Hafija*.

hāham *m* (jevr.) *jevrejski vjerski dostojanstvenik, rabin*. — »Ski-da njima kajser jemenije, / A oblači mestve h a h a m o v e« (Vuk V 470).

< tur. *haham* < jevr.

V. hahambaša.

hāhambaša *m* (jevr.-tur.) *veliki rabin*.

< tur. *hahambaşı*, tur. izft. od *haham* (v.) i *baš* (v.).

hāin, hājīn, hājīnin (*ājīn, hāin, hājīn, hājīnin*) *m* i kao adj. (ar.) 1. kao imenica: *izdajica, nevjernik; zlobnik; prepredenjak*. — »Hājīn hājīna zove: čuvaj se ove!« (Nar. bl. 192); Bezdušnice, hājīnin djevojko« (Ašikl. 63).

2. kao pridjevi: *nevjeran; zloban; prepreden*.

< tur. *hāin* < ar. *ḥā'in* »prevarrant, izdajnik, nevjernik«.

hāir, hājir, hājir (*āir, ājir, ājir*) *m* (ar.) 1. *sreća, dobro*. — »Hajde, sine, hāirom ti bilo« (M. H. III 62); »Hājir po te Avdija!« (Nar. bl. 313); »Hajde sada u Jedrenu s hajrom« (K. H. I 24).

2. *dobrota korist*. — »Hajr vidio!« (nar. izr.).

3. *dobro djelo, dobrotvorna ustanova, zadužbina*. — »Al će gradit po Bosni hāire« (K. H. I 78); »Zudurt hajire gradi, a neoženjen ženu bije« (Nar. bl. 63).

< tur. *hayır* < ar. *ḥayr* »dobro; dobar«.

V. *hair!* *hair-dova*, *hair-haber*, *hairli*, *hairsuz*, *hairli olsun!* *hair-rola!* *hair-sahibija*, *hair-zeman*, *hairin*, *hair inšalah?* *hajra-karšu*, *hajrat*, *Hajrija*, *Hajrudin*, *nehajir*.

hāir! (*āir!*) interj. (ar.) *ne!* »Hājir haša, travnički vezire!« (K. H. I 178); »Hāir nisu ni oni« (Zembiļ III 39).

< tur. *hayır!* »ne!« < ar. *ḥayr* »dobar; dobrota«.

hāir-dōva, hājir-dōva, hājir-dōva (*āir-dōva*) *f* (ar.) *blagoslov; bogu upućena molitva za nečije dobro ili sreću*. — »Majka sina s hajir dovom sprema: / Hajde, sine, hajirli ti bilo, / sreća tebi na put izlazila!« (B. V. 1892.155); »Tu im hāir-dovu učinio« (M. H. III 29); »Kad kaduna tice saslušala, / air dov u bogu učinila« (Vuk V 315).

< tur. *hayır dua*, v. kompon. pod *hair* i *dova*.

hairdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji čini hair*.

< tur. *hayırcı* od *hair* + tur. suf. *-ci*.

hàir hāsā!

hàir hāsā! hājir hāsā! interj. (ar.) *ne, ne dao bog!* — »Hajir, haša, travnički vezire!« (K. H. I 178).

< tur. *hayır hāsa!* v. kompon. pod hair! i haša!

hàir-haber (àir-aber) m (ar.) *dobar glas, radosna vijest.* — »mi nijesmo pali zloradice«, / no smo air aber donijeli« (Vuk IV 314).

< tur. *hayır haber*, v. kompon. pod hair i haber.

hàirin, hājirin (ar.) *čestiti, dobri.* — »Hajde dragi jedan hajinine, / hajinine, a ne hajirine« (I. Z. IV 245).

Naša izvedenica od hair (v.) po uzoru na hajinin (samo u pjesmi).

hàir inšalāh?! hājir inšalāh?! hājir inšalāh?! i hājir inšalāh! interj. (ar.) *1. dobro akobogda?! koje dobro?! »Haj'r inšalah, Bogom pobratime?!«* (K. H. I 89).

2. dobro će biti akobogda! dabogda prema dobru! »Hair inšalah! Uonio sam da se vozim na ladi« (u ob. gov.).

< tur. *hayır inşallah!*, v. kompon. pod hair i inšalah.

hairli, hajirli (airli) indecl. adj. (ar.-tur.) *sretan, dobar, čestit, valjan:* »hairli dijete«, »hairli porod« itd.

< tur. *hayırlı*, od hair + tur. suf. -lı.

hairli! hajirli! i hairli òlsun! hajirli òlsun! interj. (ar.-tur.) *sretno! neka je sretno! neka je sa srećom!* — »Hairli vam vaše rane bile!« (M. H. III 133); »Hajirli nam novi sultan bio!« (K. H. I 151). »Be aferim, Gondžo Mehmed-aga! / Kad si kader, airli ti bilo!« (Vuk V 423).

< tur. *hayırlı! hayırlı olsun!* v. hairli + tur. *olsun!* 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hàirlija, hajirlija m (ar.-tur.) *sretan čovjek, sretnjaković.*

< tur. *hayırlı*, v. hairli.

hàirulā?! hājrolā?! (hàiralā?! hājirulā! hājrolah?!) interj. (ar.-tur.) *koje dobro?! dabogda prema dobru, šta ima?* »Hairola, ako Boga znadeš!« (M. H. III 203); »Hajrola, Panu harainbaša, / čudo smjede na Kladušu doći!« (K. H. II 235); »Hairala, kukavico sinja? / šta si tako rano dolećala« (Vuk, Rječnik); »Hajirula, aga Saćiraga, / šta je tebi, pa ti konja vodaš? (I. Z. III 168); »Hajrullah, šta si usnio?« (Čolak. 25).

< tur. *hayırola!* »dabogda prema dobru!« bukv. »neka bude dobro!« < ar. *hayr*, v. hair i tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hàir-sahibiya, hājir-sahibiya m (ar.) *dobrotvor, osnivač zadužbine.*

< tur. *hayır sahibi* »dobrotvor«, bukv. »vlasnik dobra«, tur. izft. od hair (v.) i sahib, sahibiya (v.).

hairsuz, hajirsuz (airsuz) m i kao adj. (ar.-tur.) *1. kao imenica: nevaljalac, onaj od koga nema koristi ni za koga, nego je samo štetan.* — »Pustite hairsuza nek ide kud je pošla« (Andrić 47).

2. kao pridjev: nevaljast, nesretan, neposlušan. — »Hairsuz si evlad izrodila« (K. H. I 563).

< tur. *hayırsız*, v. hair + tur. postpoz. -siz »bez«.

hàir-zemān -āna m (ar.) *sretno doba, dobro vrijeme.* / U pjesmi »Čudan dever prometnusmo, / čudan dever hair-zemān«,

I. Z. III 18, radi se, mislim, o pogrešnoj interpretaciji, i mjesto *hāir-zēmān* treba da stoji *āhir-zēmān* (v. *ahir-zeman*).

V. kompon. pod *hair* i *zeman*.

hājālāt -lāta m (ar.) maštanje, fantazija; zaokupljenost mislima. — »U velikom je hajalatu«, tj. zaokupljen je mislima i brigama.

< tur. *hayālāt* < ar. pl. *hayālāt*, sing. *hayāl* »fantazija«.

hājāt -jāta (vājāt, ājāt) m (ar.) ova riječ ima različita značenja u raznim krajevima naše zemlje: I. u Bosni i Hercegovini obično znači: hodnik u prizemlju u starinskim građanskim kućama, predoblje; trijem. — »Čovjek bez zanata, kao kuća bez hajata« (Nar. bl. 198); »Na plotu ti jagluk našli, / a papuče na hajatu« (I. Z. II 25). Ali ima i drugih značenja: a) u Pećigradu i Velikoj Kladuši hajat znači: nužnik, b) u Bihaću: prepust strehe pred kućom ili kojom drugom zgradom, pod kojim se može zakloniti od kiše, c) u Duvnu: mala šupica prislonjena uz kuću, d) u planinskim seoskim kućama prostoriya za ostavu (v. GZM 1939. sv. 2 s. 71) itd. U nar. pjesmi: »Prodaj, tata, ata iz ajata, / pa mi kupi zlata ispod vrata« (Muz. zap. Inst. 1821), koja je zabilježena u Glamoču, hajat znači štala.

2. U Srbiji i sjeveroistočnim krajevima Jugoslavije znači: klijet; izba, soba, pojata, ostava; zasebno izgrađena prostoriya u dvorištu seoskih kuća za život braćnog para. — »a ja bolan ležim u hajatu, / pa ne mogu da se javim zlatu« (Sevd. 147, Muz. zap. Inst. 3475).

< tur. *hayat* »spoljni hodnik od kućnih vrata do uličnih vrata avlije« < ar. pl. *ḥayāt*, sing. *ḥā'it* »zid«.

hājāt -āta m (ar.) život.

< tur. *hayat* < ar. *ḥayāt*.

hājbu-hāsir (biti, ostati), indecl. (ar.) razočaran, izvan sebe od razočaranja (zbog neuspjeha u nečem).

< tur. *haibü hasir*, *haybahası* < ar. *ḥā'ib* »onaj koji je razočaran zbog neuspjeha u nečem« i ar. *ḥāsir* »onaj koji je nešto izgubio, koji je pretrpio štetu«.

hājđala, ajđala f (tur.) ženska koja se često viđa po sokacima, hodalica, skitalca, potrkua na svašta. — »Jeste li vidili kad ovake gizdave »ajdale« šetaju korzom?« (Zembič III 98). Vjerovatno iz tur. *haydala*, prez. osn. od inf. *haydalamat*, »brzo ići, trčati«.

Hājdar (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Hayder* < ar. *Ḥaydār*, muško ime, »Lav«.

hājdarija f (ar.) vrsta derviške odjeće: gornja haljina od žute abe, bez rukava, kao ferment, siže do pasa, a na ramenima ima prepuste koji padaju po mišicama ruku. Rijetko se danas vidi. Koliko mi je poznato, do nedavna je hajdariju nosio šeh Lemeš u Visokom.

< tur. *hayderiye* »derviška gornja haljina«, bukv. »lavovska« < ar. *ḥaydār* »lav« + ar. adj. suf. -iyyā.

hājde! i hājde!, hājdemo! i hājdemo! (ājde! ajdemo!) interj. (tur.) idi! idimo! pođi! podimo! < tur. *hayde! haydi!*

hajdučija f, odmetništvo, bavljenje drumskim razbojništvom. Izv. od hajduk (v.).

hajdučki

hajdučki, adj. *odmetnički* i **hajdučki**, adv., *odmetnički*.
Izv. od hajduk (v.).

hajduk -uka (**ajduk**) *m* (ar.)
odmetnik od vlasti; drumski
razbojnik; lopov. Za vrijeme
Turaka kod Južnih Slovena (na-
ročito Srba) još i: borac protiv
turske vlasti za oslobođenje na-
roda. — »Trideset mu obori
hajduka« (M. H. III 544).
»Pa se odbi momak u ajdu-
ke, / u ajduke u goru ze-
lenu« (M. H. I 174).

< tur. *haydud*, *haydut* »drum-
ski razbojnik« < madž. *haydúk*,
pl. od *haydú* »vojnik« < ar.
inf. *haydūd* (gl. *hādā*) »skrenuti
s pravog puta«, od čega je iz-
vedeno »odmetnuti se«.

V. hajdučija, hajdučki, hajduk-
luk, hajdukovati.

hajdukluk *m* (ar.-tur.) *hajdukova-
nje*. — »Neće više u hajduk-
luk ići, / nit s hajducim« go-
rom četovati« (I. Z. III 118).

< tur. *haydutluk*, v. hajduk +
tur. suf. -luk (-lik).

**hajdukovati, ajdukovati, i hajdu-
kovati, ajdukovati, baviti se
hajdukovanjem, odmetništvo**.
— »Tvoga brata arambašu Ivu.
/ koji trideset godin ajduku-
je« (M. H. I 174).

Izv. od hajduk (v.).

**háj didi! háj gidi! hēj didi! hēj
gidi!** interj. (pers.-tur.) *bre mo-
re!* »Haj didi kupus!« (Vuk,
Posl. 340); »Hej didi, jangi-
ne, što kući ne dođeš! (nar. pj.).
< tur. *hey gidi!*, v. kompon. pod
hej i didija.

háj-háj! i háj-háj! interj. (pers.,
kako da ne! dakako! svakako!
< tur. *hayhay!* < pers. *wāy!*

háj-hūj, indecl. adj. (pers.) *ča-
knut, luckast*. — »Ama je malo

onako haj-huj. Zna po sav
božji dan izležavati se na sun-
cu« (Čolak. 21).

< tur. *hayhuy* (*hay* < pers.
wāy!)

hájín, hájinín, v. hain.

hájir, hairli itd., v. hair, hairli itd.

hájlaz, (áj)laz *m* (tur.) *besposle-
njak, lola, skitnica, lijenčina*.

< tur. *haylaz*.

hájř, v. hair.

Hájra, v. Hajrija.

hájra kāršu! interj. (ar.-tur.) *da-
bogda prema dobru!*

< tur. *hayra karşı* < tur. *hayra*,
dativ od *hayr*, v. hair + tur.
postpoz. *karşı* »prema, na-
prama«.

hájřān (biti), indecl. (ar.) *zapa-
njen, začuden, začaran* (biti). —
»Hajran bješe odviše« (O-
svit, 44); »Kad ju je opazio,
hajran je bio« (u ob. gov.).
< tur. *hayran* < ar. *hayrān*
»smeten, izgubljen«.

hájřāt -āta *m* (ar.) *upotrebljava
se i kao sing. i kao plural: do-
bro djelo, dobrotvorna ustanova
(objekat), zadužbina i dobra
djela, dobrotvorne ustanove, za-
dužbine*. — »Čin' Avdija ti
hajrat!« (Nar. bl. 313).

< tur. *hayrat* < ar. pl. *hayrāt*,
sing. *hayrā*, ž. r. od *hayr*, v.
hair.

Hájrija, hipok. **Hájro** (ar.) *musl.
muško ime. Kad se doda titula
aga ili beg, onda naš dodatak
-ja ispada: Hájri-beg, Hájraga*.
Od ovog je nastalo prezime
Hájrović.

< tur. *Hayri*, muško ime, »Do-
bro, Srećko« < ar. *hayriyy* »do-
bri, sretni«. Zapravo ovo je ime
skraćeno od Hajrudin (v.).

Hajrija, hipok. **Hájra**, **Hájruša** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hayriye*, žensko ime, »Dòbrana, Srètana« < ar. *hay-riyyā* »dobra, sretna«.

Hájro, v. **Hájrija**, **Hajrulah**, **Hajrudin**.

hájrolā!, v. **hairola!**

Hajrūdin -ína, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayruddin* < ar. *Hayru-ddin*, lično ime, »Dobro vjere islama« (ar. izft. od ar. *hayr* »dobro, sreća« i ar. *āddin* »vjera islam«; ar. *dīn* (bez određenog člana *āl*) znači: »vjera, religija«.

Hajrūlāh -āha, hipok. **Hájro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hayrullah* < ar. *Hayru-llāh*, lično ime, »Božje dobro«, ar. izft., v. kompon. pod **hair** i **Alah**.

Hájruša, v. **Hajrija**.

hājta f (grč.) *skitnica, nevaljalac, raskalašenjak.*

< tur. *hayta* »besposlenjak, skitnica« < grč.

hāj-vāj!, v. **āj-vāj!**

hājvān -āna (**ājvān**) *m* (ar.) *životinja, stoka.* — »*Hajvan* dogat, ne zna govoriti« (M. H. III 123); »*Ajvan* vranac ne zna divaniti« (Kurt I 206).

< tur. *hayvan* < ar. *haywān*. V. **hajvan**-hećim.

hājvān-hećim, **hājvān**-dòktor *m* (ar.) *marveni liječnik, veterinar.* < tur. *hayvan hekimi*, izft., v. kompon. pod **hajvan** i **hećim**.

hājvār, **ājvār**, **kāvijār** -āra *m* (tur.) 1. *posoljena ikra.* — »Čanak graha i malo *hajvara*« (Vuk, Posl. 95).

2. *vrsta salate koja se pravi od samljevenih patlidžana, zelene paprike, gorušice i papra.*

< tur. *hayvar* »posoljena ikra«.

hājz *m* (ar.) *ženska perioda, menstruacija.*

< tur. *hayız* < ar. *hayḍ*.

V. **hajzli**.

hājzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *žena u periodičnom stanju.*

< tur. *hayızlı*, od **hajz** (v.) + tur. suf. -li.

hāk (**āk**) *m* (ar.) 1. *právo, pravda, istina.* — »Teh tako ti **haka** babovoga, / Nemo' danas š njime ratovati« (Lord 281); »Allah jedan resul **hak**, al je danas mućan halk« (Nar. bl. 415).

2. *zasluga.*

3. *određeni dio prinosa zemlje koji je čifčija davao godišnje vlasniku zemlje — agi ili begu.*

— »I da kupi **hake** od čifluka« (K. H. I. 451); »Ne hoćase davati haraće, / Ni aginske **ake** sa zemalja« (Vuk VIII 197).

< tur. *hak* < ar. *haqq* »právo, istina«.

V. **haka** doći čemu, **haka** glave doći, **hakli**, **hak Alah!** **haksuz**, **haksuzluk**, **dohakati**.

hāka doći čemu, učiniti kraj nečem, savladati nešto. — »Kolika mi je njiva, ne mogu joj **haka** doći« (u ob. gov.).

Izv. od **hak** (v.).

hāka glave doći, savladati nešto, kraj učiniti nečem; dobiti zašluženu kaznu. — »Ne mogu mu **haka** glave doći« (u ob. gov.); »Došla mi je **haka** glave« (Vuk, Posl. 69).

Izv. od **hak** (v.).

hāk Alāh! interj. (ar.) *bog je istina! bog je istinit!*

< tur. *hak Allah!*, v. kompon. pod **hak** i **Alah**.

hakāre

hakāre *n* **hakāra** *f* i **hakāret** *m* (ar.) *grdilo, rugoba*. — »Pa barem da su kake fine, nego ukubeti i akāreti božiji« (Zembiļ III 36).

< tur. *hakaret* < ar. *ḥaqarā* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

V. *nahakaretiti* (se).

hakāret *m* (ar.) *poniženje; sramota, bruka*.

< tur. *hakaret* < ar. *ḥagārā* »prezrenost, poniženost, omalovaženost«.

Hākija, *hipok*. **Hāko** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Hakki*, muško ime, »Pravi, Istiniti« < ar. *ḥaqqiyy* »pravi, istiniti« (v. *hak* + ar. adj. suf. *-iyy*).

hākik -ika (**ākik**) *m* (ar.) *crveni poludrugi kamen koji se upotrebljava za prstenje i derdane, karneol*. — »Nosi l' Fatma od hākika minduše, / Nosi l' Fatma od kadife jeleče« (Muz. zap. Inst. 2621).

< tur. *akik*, vulg. *hakik* < ar. *ʿaqqiq*.

V. *hakikli*, *hakikovac*.

hakikāne, *adv.* (ar.-pers.) *istinito, stvarno; onako kako dolikuje*. — »Hākikane Hane, makni oči na me« (I. Z. II 32). < tur. *hakikane* < ar. *ḥaqqiq* »istiniti, stvarni« + pers. suf. *-āne*.

hakikat *m* (ar.) 1. *istina, istinitost, pravo stanje stvari*.

2. *suština, bitnost*.

< tur. *hakikat* < ar. *ḥaqqīqa*.

hakikli, **akikli**, *indecl. adj.* (ar.-tur.) *od hākika, sa hākikom*. — »A na noge akikli nanule« (K. H. II 427).

< tur. *akikli* vulg. *hakikli*, od *hakik* (v.) + tur. suf. *-li*.

hakikovac -vca *m* *starinski kolan sa korneolima*. — »Još su kod njih pafte u običaju kao i starinski kolan »hakikovac« (Stanoj. 130).

Izv. od *hakik* (v.).

hākim, **hācim** *m* (ar.) *sudija, kadija*.

< tur. *hākim* < ar. *ḥākīm* »onaj koji sudi. sudija«, *part. akt.* od gl. *ḥakāma* (*√*ḥkm), »suditi«.

hāklā, **hāklaja**, *v.* *akla, akłaja*

hākli, *indecl. adj. i adv.* (ar.-tur.) *pravedan; pravedno*.

< tur. *hākli*, od *hak* (v.) + tur. suf. *-li*.

hākmak, **hākman**, *v.* *ahmak*.

hākmakast, *v.* *ahmakast*.

Hāko, *v.* *Hākija*.

hāksuz, *adv.* (ar.-tur.) *nepravedno, bespravno*.

< tur. *haksız*, od *hak* (v.) + tur. *postpoz. -siz* »bez«.

haksüzluk *m* (ar.-tur.) *nepravda*.

< tur. *haksızlık* od *haksuz* (v.)

+ tur. suf. *-lik*.

hāk-tarafūndan, *indecl.* (ar.-tur.) *od boga, s božje strane, po božjoj odredbi*.

< tur. *haktarafından* < ar. *Ḥaqq* »Istina, Bog« + ar. *ṭaraf* »strana« i tur. *postpoz. -dan* »od«.

Hāk-teālā, **Hāktālā**, *indecl.* (ar.) *uzvišeni bog*. — »Ova druga aneksija, šućur. još nije u Bosni proglašena i neka nas je od nje Hāktāla zakloni i sačuva« (Zembiļ III 110).

< tur. *Hak Teala* < ar. *Ḥaqq Tāā-lā* »uzvišen je On!«

hāl -āla (**āl**, **jāl**) *m* (ar.) 1. *stanje, prilika, okolnost, situacija, položaj*. — »Banja Luko. na Kra-

jini fala, / niko ne zna ničijega hala« (Muz. zap. Inst. 3318).
2. neprilika, loše stanje, nevolja, bijeda. — »Dosta mi je hala i gazepa« (Lord 281); »No da vidiš hala i belaja« (Vuk III 198); »Evo hala i žalosti teške« (M. H. III 173); »No da vidiš ala i belaja« (Vuk, Rječnik); »Prod' se, majko, jala i belaja« (Vuk VII 372).
 < tur. *hal* < ar. *hāl* »stanje, okolnost«.

V. *hālā*, *halu-ahval*, *ahval*.

hālā, adv. (ar.) *jednako, stalno, neprekidno, još i sada.* — »A kad Luka u životu hala« (K. H. I 163); »Još ga hala nema« (u ob. gov.).

< tur. *hālā* < ar. *hālā* »stalno, neprekidno«.

hāla (āla) f (ar.) *zahod, nužnik.* — »Udovice u ali podnice«, »Ėe je šenluk, nek i ala gori« (Vuk, Posl. 90 i Rječnik).

< tur. *halā* < ar. *hālā*.

hāla, v. *āla*.

hāla f (ar.) *tetka, očeva ili materina sestra.* — »L'jepa Fata rošno cv'jeće brala, / u halinu đulan-baščeji« (I. Z. IV 117).
 < tur. *hala* < ar. *hālā*.

hāla-hāla, v. *ala-hala*.

hālāč -āča m (ar.) *pucar, drndar, zanatlija koji se bavi pucanjem pamuka i vune.* — »Halači su obrtnici koji se bave pucanjem pamuka i nalaganjem tzv. debelih anterija i jorgana, a jorgan-džije prošivaju i šiju jorgane. Po njima se još i danas zove jedna ulica u Sarajevu Halači« (Kreš. Sar. čarš. 31). Od ovog je došlo prezime Halāčević.
 < tur. *halllaç* < ar. *hallāğ*.
 V. *halačluk*.

Halāčević, v. *halač*.

hālāčluk m (ar.-tur.) *halački zanat, halačko zanimanje.*

< tur. *hallaçlık* od *halač* (v.) + tur. suf. -lik.

halākati, v. *alakati*.

halāknuti, v. *alaknuti*.

hālāl -āla (ālāl) m (ar.) *1. ono što je vjerski dozvoljeno, dopušteno.*

2. ono što je blagosloveno, što je na pošten način stečeno.

3. oprost. — »Uzm' od svakog ti hālāl« (Nar. bl. 311); »Ako majka halaluke dadne, / Te mi izun i halala dadne« (Lord 10).

< tur. *helāl* < ar. *hālāl*.

V. *halaliti* (se), *halal-mal*, *halalosum!* *halal ti bilo!* *halal učiniti*, *halaluk*.

halāliti (alāliti) *1. oprostiti.* — »Uzmi livor pa me ubij, / krvcu ću ti halaliti!« (Muz. zap. Inst. 2465).

2. pokloniti. — »Ali ne dam ko nja pod devojkom, / Alali ga, alal ti devojka« (Vuk VII 231).
 Izv. od *halal* (v.).

halāliti se, međusobno jedan drugom oprostiti sve razmirice, uvrede, dugovanja i dr. — »Hajde, brate, da se halalimo!« (u ob. gov.).
 Izv. od *halal* (v.).

hālāl-māl -āla m (ar.) *poštenim načinom stečena imovina.*

< tur. *helāl mal*, v. *kompon*.
 pod *halal* i *mal*.

hālālōsum! interj. (ar.-tur.) *neka mu je halal! prosto mu od mene bilo!*

< tur. *helāl olsun!*, v. *kompon*.
 pod *halal* i *olsun!*

hālāl ti bilo! (ālāl ti bilo!) interj.

1. prosto ti od mene bilo! prastam ti!

...
ne dam konja pod devojkju, /
Alali ga, alal ti devojka«
(Vuk VII 231).

V. halal.

hālāl učiniti, oprostiti. — »Radi, Mujo, što je tebi drago, / sve ću tebi halal učiniti« (I. Z. IV 6).

V. halal.

halāluk m (ar.-tur.) isto što i *halal*, *oprost.* — »Ako majka halaluke dadne, / Te mi izun i halala dadne« (Lord 10).

< tur. *helālīk*, v. halal + tur. suf. -*lik*.

halālīvati -ljujēm, *oprašati.*
Izv. od halal (v.).

halās biti, halās se učiniti, halāsiti se 1. *spasiti se, izbaviti se, osloboditi se.*

2. *sretno se poroditi.*

< tur. *halās* < ar. *ḥalāš* »izbavljenje, spasenje«.

V. halas učiniti, ohalasiti se.

halās učiniti, osloboditi, prosto učiniti. — »Ja te ne bih halas učinila, / Da mi dadeš nebrojeno zlato« (I. Z. Herceg. 69).
< tur. *halās* < ar. *ḥalāš* »izbavljenje, spasenje«.

hālāt, v. alat.

halbūki, konj. (ar.-tur.) *međutim, ali, dok.*

< tur. *halbuki* < ar. *ḥāl* »stanje« + tur. *bu-ki* »ovako bivši«.

halekân biti, u голу se vođu učiniti od kakva tereta, muke ili napora. — »Vazdan trčeci na ovoj vrućini halekan bih« (u ob. gov.).

< tur. *halecân* < ar. *ḥalāḡân* »strepnja, drht«.

hālhalā (āl'ala) f pl. hālhalē i hālhal m (ar.) *narukvica u obliku koluta, od zlata, srebra ili ko-*

jez urugog metala. — »Uhvati je za bijelu ruku, / pa joj slomi sedmere halhale« (K. H. II 441).

< tur. *halhal* < ar. *ḥalḥāl*.

hāli, indecl. adj. (ar.) *pust, sam, bez ikoga, prazan, nenaseljen.* — »i u njoj bukadar hali i plodne zemlje« (Zembilj III 110). »Hali hazna, a hali džebhana«, »Vaj planino, da ti n'jesi hali, / ja l' bez vuka, ja li bez hajduka« (K. H. I 76 i 453).

< tur. *hāli* < ar. *ḥālī*.

V. halilučina, haliluk.

Hālid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hālid* < ar. *Ḥālid*, muško ime, »Vječni«.

Halida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hālide*, žensko ime, »Vječna« < ar. *Ḥālidā* »vječna«.

halifa, hālīf, kālīf (iskr. **halifet, alifet**) *m* (ar.) *vrhovni vjerski poglavica svih muslimana na svijetu, ili jednog velikog dijela muslimana. Halifa je obično jedan od vladara islamskih država. Po pravilu, halifa mora biti biran, odnosno priznat kao takav od svih muslimana. Danas ne postoji halifa, pošto se muslimani ne mogu da slože u izboru ličnosti.* — »Car alifet šehislama viknu« (M. H. III 7).
< tur. *halife* < ar. *ḥalīfā* »halifa«, osn. zn.: »zastupnik, zamjenik, nasljednik«. Zapravo ar. *ḥalīfā* je skraćeno od ar. *ḥalīfātu Rāsūli-llāh* »nasljednik božjeg poslanika (Muhameda)«. Ovaj naziv je bio za prvog Muhamedovog nasljednika *Abu Bākira*, a kasnije je dobio značenje vrhovnog vjerskog poglavice.

V. hilafet.

halifāt, v. hilafet.

hálja *f* (pers.) *fini rutavi čilim, persijski čilim*. — »Nade jelu nasred Sarajeva, / i pod jelom prostrta hálja« (Muz. zap. Inst. 2939); »Ne zna hálja što je hálja« (Nar. bl. 120).

< tur. *halı*, *kah* < pers. *hālī*.
V. hálili sedžada.

hálja (álja) *f* (ar.) *pusta zemlja; spahinska zemlja koja niti je naseljena niti pripada kakvom selu*.

Izv. od hálil (v.).

Hálík *m* (ar.) *stvoritelj svijeta, bog*. — »Al je tako hálík naradio« (M. H. III 30).

< tur. *Halik* < ar. *Hāliq* »Stvoritelj, Bog« (part. akt. od gl. *ḥalāqa* (√*ḥlq*) »stvoriti«).

V. halk učiniti.

Hálil -ila, hipok. **Hálko**, (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halil* < ar. *Ḥalīl*, muško ime, »Ljubimac, Vjerni prijatelj«.

hálili sedžada, hálili serdžada *f*, *fini rutava sedžada, sedžada persijske izrade*.

< tur. *halih seccade*; prva komponent. od pers. *hālī* (v. hálja) + tur. suf. -li, a za drugu komponent. v. pod sedžada.

halilučina, alilučina *f* 1. *pusto, napušteno zemljište; pusta kuća*.
2. *velika pustoš, velika praznina*.

Naš augm. od haliluk (v.).

haliluk (aliluk) *m* (ar.-tur.) *pustoš, praznoća, nenaseljenost*.

< tur. *hálilik*, v. hálil + tur. suf. -lik.

V. halilučina.

Hálím -ima (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Halim* < ar. *Ḥalīm*, lično ime, »Blagi«.

Halíma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Halime* < ar. *Ḥalīmā*, žensko ime, »Blaga«.

hális, adj. (ar.) *čist, pravi, nepatvoreni, bez primjese*. — »Njemu sudi Kozlić Aliaga / Od Marije, od hális-vlahinje« (M. H. IV 28).

< tur. *halis* < ar. *ḥālīs* »čist: iskren«.

V. hálisane.

halisáne, adv. (ar.-pers.) *iskreno, otvoreno*.

< tur. *halisane* < ar. *ḥālīs* »iskren« + pers. suf. -áne.

hálk *m* (ar.) *narod, ljudstvo; stvaranje*. — »Al je danas mučan halk, naopako kreno svak« (Nar. bl. 315).

< tur. *halk* < ar. *ḥalq*.

V. halk učiniti.

hálka, álka (hálka, álka) *f* (ar.)

1. *kolut, karika, obruč (bilo da je od drveta, žice, željeza ili od čega drugog)*. Hálka kao zvekir na vratima je redovno gvozdena. — »Njemu hálka oko bila vrata« (M. H. III 146).

2. *krug*. — »Sjeli u halku« (u ob. gov.); »Platnici ih ljuto okoliše, / Među se ih u halku uzeše« (M. H. IV 506).

3. *burma, vitica*.

4. u Donjem Vakufu halkom se naziva dio mlina prstenastog oblika na kojem se nalaze »zubi« — zarezi kojim se mije kafa (v. GZM 1957. 77, 84).

< tur. *halka* < ar. *ḥalqa*, »obruč, prsten« itd.

V. halkali.

halkáli, alkáli, indecl. (ar.-tur.) *ono što ima na sebi halke; što je nabijeno obručevima ili, što ima na sebi karike*.

< tur. *halkah*, od *halka* + tur. suf. -li.

Hálko, v. Halil.

halk učiniti

halk učiniti, stvoriti.

< tur. *halk* < ar. *ḥalq*, gl. *ḥa-lāqa* ($\sqrt{\text{ḥlq}}$) »stvoriti«.

hălovan, v. alovit.

halôvit, v. alovit.

hălu-ăhvâl -âla (iskr. *vâl* i *hăvâl*)

m (ar.) *stanje i okolnosti; zgode i nezgode; zbivanja i događanja; jadi i nevolje*. »Kakav je tamo *halu-ahval*?« (u ob. gov.); »Slušaj, dragi, *vâla* i *hâvala*, / mlada mi se sestra isprosila« (I. Z. IV 82).

< tur. *hal-u ahval* < ar. *hâl wâ aḥwâl*, v. *hal* i v. *ahval*, a ar. *wâ* znači »i«.

hălva i hălva (ălva, âlva, hălvuša, âlvuša) *f* (ar.) *slatko jelo od pšeničnog ili bijelog brašna, masla i šećera. To je obična hălva koja se pravi i u domaćinstvu i u aščinicama. Ako se mjesto šećera stavi med, onda je »medena halva«, a ako je mjesto šećera pekmez, zove se »pekmezna halva«. Zatim imaju još ove vrste halvi: »bijela hălva«, koja se pravi samo u slastičarnama, »četen-halva« (v.), »taḥan-halva« (v.), »irmek-halva« (v.), »kos-halva« (v.). — »Hrani mi je *hălvo* i *baklavom*« (M. H. I 61); »Ti se stvori u dućanu *alva*, / ja ću biti u dućanu *kalfa*« (Vuk I 374); »Ode na jagmu kao *alva*« (Vuk, Posl. 232).*

< tur. *helva* < ar. *ḥalwâ*, *ḥal-wâ* (ar. *ḥalâwâ* »slatkoća«, *ḥulwaw* »sladak«).

V. *halvadžija*, *Halvadžiluk*, *halvaluk*.

hălvdžija, hălvdžija, hălvdžija (ălvdžija) *m* (ar.-tur.) *onaj koji pravi i prodaje halvu, slastičar*.

< tur. *helvacı*, od *halva* (v.) + tur. suf. -ci.

Hălvdžiluk i Halvadžiluk *m* (ar.-tur.) *ime posebne čaršije u Sarajevu, koja je postojala do 1908. godine, i u kojoj su halvadžije imali svoje radnje*.

< tur. *Helvacılık*, od *halvadži* (v.) + tur. suf. -lik.

hălvaluk, alvăluk *m* (ar.-tur.) *dar, nagrada, čast, koju daje onaj koji obuče ili skroji nešto novo od odjeće ili obuće. Daje se obično u gotovu novcu kako bi obdareni kupio halve i počastio se. Otuda ovakav naziv. — »Zdravo bila i gaće derala, / a i meni halvaluka dala!« (Vuk III 105); »elemeka hiljadu dukata, / halvaluka stotinu dukata« (I. Z. IV 234); »Kupio hajduk gaće marjaš, / a popio forintu alvaluka« (Vuk, Posl. 164).*

< tur. *helvalık*, od *halva* + tur. suf. -lik.

hălvat (ălvat, âvlat) *m* (ar.) *velika, prostrana soba u prizemlju starih kuća. Hălvat se smatra strogo intimna porodična soba, u kojoj je kućno čeljade sigurno od svakog uznemirivanja. Otuda je soba i dobila ovaj naziv. Iz istog razloga, ponekad, znači i derdek. — »Već me nošte u donje halvate / gdje no sjede cure i robinje«, »Pa je vodi u svoje alvate«, »Kad je bio vakat od alvata« (GZM 1908, 408, 1909. 593); »Kuju večer Ivo na Doljane, / onu večer u avlatu zlato« (Kurt 233). < tur. *halvet* »prostrana soba«, < ar. *ḥalwâ* »samoća, praznoća«.*

V. *halvat-avlija*, *halvat-čador*, *halvat-podrum*, *halvatan*.

hălwatan, âlvatan, adj. *prostran, širok, komotan*.
Izv. od *halvat* (v.).

hālvat-āvlīja *f* (ar.-grč.) *zidom ograđena porodična avlija (koja izgleda prostrana i udobna kao halvat)*. — »Pa on spada u halvat-avliju, / pa dopade do dorata svoga« (M. H. IV 10).

Naša složenica od halvat (v.) i avlija (v.).

hālvat-čador *m* (ar.-pers.) *prostran i ureden čador u kome se čovjek osjeća kao u halvatu*.

Naša složenica od halvat (v.) i čador (v.).

hālvat-podrum *m* (ar.-srp. hrv.) *lijepo ureden i topal podrum udešen za štalu*. — »Ajde sadi u alvat-podruma, / Timar čini vrana od megdana« (M. H. I 205).

Naša složenica od halvat (v.) i podrum.

hālvēdžān, v. hāvlidžān.

Halvētije *pl.* (ar.) *ime jednog derviškog reda*.

< tur. *Halvetî* < ar. *ḥalwātī* (ar. *ḥalwā(t)*) »samoća« + ar. adj. suf. -ī, -iyy).

hālvuša, v. halva.

hāma *f* (tur.) *mati; baka; svekrva*. — »Svekrvici neva odgovara: / neću, hāma, vjeru ti zadajem« (I. Z. II 15).

Skraćeno od hanuma (v.).

Hāma, v. Muhamed.

hamājlija (amājlija, amālīja) *f* (ar.) *1. zapis zavijen u platno ili u kožu, obično u obliku trokuta, koji se nosi uza se priven na mišicu ruke, obješen o vratu ispod odijela ili prišiven na odjeću; amulet, talisman*. Mjesto zapisa može biti zavijena i neka druga stvarčica koja, po narodnom vjerovanju, štiti od uroka, bolesti i drugih nezgoda. — »Na ti, Mitre, moju

hamajliju« (K. H. I 80); »Sarajlije zlatne amajlije, / što djevojke nose u njeđrima« (Vuk I 335); »ti povadi moju britku sablju, / koja s'ječe svaku amajliju« (Vuk III 81); »Imam čelo, zlatnu amaliiju« (Vuk V 342).

2. mala knjižica sa izrekama iz kur'ana i molitvama na arapskom jeziku, koja se obično nosi u kožnatoj ili platnenoj kesici, ili u limenoj kutiji. Ponekad se i sama kesica ili kutija zove hamajlija. — »Sultančiću lijepu hamajliju, / i u njojzi musaf i sufaru« (M. H. X 62).

< tur. *hamail*, *hamayl*, istog značenja kao u nas; osn. zn.: »kajiš od sablje na kome sablja visi kad je opasana« < ar. *pl. ḥamā'il*, sing. *ḥamīlā* i *himālā* »kajiš, sveza od sablje«.

hāmāl -āla (āmāl) *m* (ar.) *nosač*. — »Pa po njojzi pokupi hāmāle« (K. H. I 330).

< tur. *hamal* < ar. *ḥammāl* »nosač«.

V. hamalija.

hamalija (amalija) *f* (ar.) *nagrada hamalu koja se plaća za učinjenu uslugu*.

< tur. *hamaliye* < ar. *ḥammāliyyā* od *hamal* (v.) + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

hāmām -āma (āmām) *m* (ar.) *1. javno kupatilo u muslimanskim zemljama*. — »Izgoriše hani i hāmami« (I. Z. II 146); »Kad budemo u vrućem hāmamu« (N. K. I 218).

2. banjica u muslimanskoj kući. < tur. *hamam* < ar. *ḥammām*. V. čifte-hamam, hamamdžija, hamamdžik, hamam-kesa, hamam-leđen, hamam-tas.

hamâmdžija

hamâmdžija (amâmdžija) *m* (ar.-tur.) *upravitelj ili poslovođa javnog kupatila.*

< tur. *hamamcı*, od *hamam* (v.) + tur. suf. -ci.

hamâmdžik (amâmdžik) *m* (ar.-tur.) *kućno kupatilo, banjica u muslimanskoj kući.*

< tur. *hamamcık* »banjica« od *hamam* (v.) + tur. demin. suf. -cik.

hâmâm-kësa *f* (ar.-pers.) *kesa od grubog platna koja se navlači na ruku i njome se masira u hamamu.*

V. kompon. pod *hamam* i *kesa*.

hâmâm-lëden *m* (ar.-grč.) *noćna posuda (tûta) od bakra u obliku prikraćenog čunja s većim pervazom.*

< tur. *hamam legeni*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *leđen*.

hâmâm-täs *m* (ar.) *zdjela kojom se u hamamu crpa voda iz koriga i polijeva po sobi.*

< tur. *hamam tası*, izft. v. kompon. pod *hamam* i *tas*.

hâman (âman), *adv.* (pers.-ar.) *gotovo, skoro.*

< tur. *hemen* < pers. *hemân* slož. od pers. konj. *hem* i ar. *ân* »čas«.

hâmbâr, hânbar, v. ambar.

hâmbašča, hâmbastva *f* (pers.-tur.) *tabačko drveno korito u kome se sprema ruj ili šiška kao sredstvo za učinjanje kože.*

< tur. *hambastı* (*ham-bastı*) < pers. *hām* »sirov, zelen, nezario« i tur. *bastı*, perf. 3. lice sing. od inf. *basmak* »udariti, pritisnuti, stajati« itd.

hâmbir *m* (pers.) *povezani u jednom redu (u nizu, u povorci) ljudi ili životinje, jedno do drugog; povorka konja povezanih*

jularima jedan za drugog. — »Tud'jer bješe stotina sužanja, / u hambiru u jednom sindžiru« (K. H. II 31).

< tur. *hember* < pers. *hember* »drug: zajedno jedan prema drugom, upramase« < pers. konj. *hem* i pers. *ber* »prsa«. V. *pohambirati, prihambirati, uhambirati*.

Hâmdija, hipok. Hâmdo (ar.) *musl. muško ime. Ako iza imena dođe titula efendija ili aga, onda naš nastavak -ja ispada: Hâmdî-efendija, Hâmdî-bëg.*

< tur. *Hamdî*, muško ime, »Hvaljeni« < ar. *hamd* »hvala, slava« + ar. adj. suf. -î.

V. *Hamdija* kao *hipok.* od *Muhamed*.

Hâmdo, v. Muhamed i Hamdija.

hâmdôsun! *interj.* (ar.-tur.) *hvala bogu!*

< tur. *hamdolsun!* < ar. *hamd* »hvala, zahvala« i tur. *olsun!* »neka je! nek bude!« imp. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

hâmetice, hâmetom, v. ametice, âmetom.

Hâmid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâmid* < ar. *Hâmid*, muško ime, »Bogu zahvalni« (part. akt. od gl. *hamidî* (/ hmd) »zahvaljivati«.

Hamida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hâmide*, žensko ime, »Bogu zahvalna« < ar. *hâmidâ* »ona koja zahvaljuje, bogu zahvalna«.

hamijet *m* (ar.) *zagrijanost za dobra djela; patriotizam.*

< tur. *hamiyet* < ar. *hamiyyâ*.

hâmlî, indecl. hâmljiv, adj. (pers.-tur.) 1. (konj) *koji nije navikao na rad, koji nije treniran. —*

»Hamlî dogat, a teška divojka« (M. H. III 129).

2. (čovjek) koji nije sviknut na nešto, nije se uputio u neki posao, a nevjesto radi.

< tur. hamli < pers. hām »sirov, nezreo, nenaučen« + tur. suf. -li.

Hâmo, v. Muhamed.

hâmpadžija *m* (pers.-tur.) pomoćnik, pomagač. — »Evo tebi prvog hâmpadžije, / Tebi će kneže hâmpu učiniti« (M. H. III 559).

Naša izvedenica od tur. *hampa* pomoću tur. suf. -ci (č. dži). U tur. sama riječ *hampa* znači: »pomagač«.

V. *hampu* učiniti.

hâm-pâmuk (**âm-pâmuk**) *m* (pers.) *rata, fini pamuk*. — »imala je u jednoj srebrenoj kutici u hâ-m-pâ-muku i bogdicu časnog dreva...« (Zembilj 17); »Crne zemlje i zelene trave, / A m-pâ-muka i bijela tulbenta« (Vuk V 532).

< tur. *hâmpamuk* < pers. hām »sirov« i *pamuk* (v.).

hâmpu učiniti, pomoći, priteći u pomoć. — »Bajri valja hâmpu učiniti«, »Evo tebi prvog hâmpadžije, / tebi će kneže hâmpu učiniti« (M. H. III 625, 559).

< tur. vulg. *hampa*, knjiž. *hem-pa* »pomagač« < pers. *hempā*, *hempāy* »drug, kolega; saputnik«, slož. od pers. konj. *hem* i pers. *pā*, *pāy* »noga«.

hâmsin -ina *m* (ar.) 1. drugi period zime u trajanju od 50 dana, od 31. januara do 21. marta. 2. topao i suh južni vjetar koji duva u proljeće u sjevernoj Africi; duva obično oko 50 dana.

< tur. *hamsin* < ar. *hamsîn*, osn. zn.: »pedeset«.

hâmur i **hâmūr** *m* (ar.) *tijesto; kvas*. »Hamurna jela« su: *pura*, *laticice*, *klepe*, *čike* itd. (v. GZM 1951. 219).

< tur. *hamur* < ar. *hamîr* »kvas«.

V. *hamurluk*.

hamûrluk (**amûrluk**) *m* (ar.-tur.) *odjeljenje u pekari u kojem pekar mijesi tijesto*.

< tur. *hamurluk*, od *hamur* + tur. suf. -luk.

Hâmza (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hamza* < ar. *Hamzâ*, muško ime, »Lav«.

hân, **hâna** (**ân**, **âna**) *m* (pers.) *zgrada (kuća) koja služi za svratište i prenočište putnika. Hanovi se nalaze u gradovima i na drumovima. Veći hanovi su građeni tako da je u sredini zgrade prostrano nenatkriveno dvorište, gdje se vrši istovar trgovačke robe. Prizemne prostorije takvih hanova sastoje se od kamenih magaza sa gvozdenim vratima osiguranim od požara. U Sarajevu su bili poznati hanovi Tašlihan, Kolobara i Morića-han. Morića-han i danas postoji, ali ne služi namijenjenoj svrsi*. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. *han* < pers. *hân*, *hâne* »kuća«.

V. *handžija*, *hane*.

hân (**kân**) *m* (tur.-tatar.) *car, vladar; titula mongolskih i turskih vladara, a kasnije se dodavala uz imena plemića i vrlo uglednih ljudi*. — »sultan Osman han«: »Tu mi sjedi i besjedi / Zulejka-sultan, / a pored nje Sokolović. / mlad Ibrahim-han« (Muz. zap. Inst. 3262).

< tur. *han* < pers. *hân* < staroturskog odnosno tatarskog *hang*, *vang* »vladar«.

Hána

Hána, v. Rejhana i Hanifa.

Hána, Hânija, hipok. **Hánka, Hânúša, Hânca** (tur.-tatar.), *musl. žensko ime*. I »Hana« i »Hani-ja« su naše izvedenice (jer nema potvrde za njih u tur., arap. i pers. jeziku) od han (v.) »car, vladar«. Prva je nastala dodatkom našeg nast. za ž. rod -a (Han-a), a druga pomoću ar. pers. suf. -i i našeg dodatka -ja (Han-i-ja).¹ Isti je slučaj i sa ženskim imenima *Béga* i *Bégija* koja su izvedena od beg.

Hânča, v. Hana.

hândžār -ára (ándžār) m (ar.) dugi (70—80) cm) šiljasti nož, s oštricom s obadvije strane. Ponekad *handžarom* nazivaju i kratki krivi mač ili jatagan. — »Pa sijeku čelikli handžarim« (K. H. I 114).

< tur. *hancer*, *hančer* < ar. *ḥanğār* (i u pers. *ḥanğēr*).

hándžija i **hândžija** (ándžija) m (pers.-tur.) onaj koji drži han (bilo da je vlasnik hana ili zakupac). — »S handžijama hesab učinite« (K. H. I 100).

< tur. *hancı*, od han (v.) + tur. suf. -ci (č. dž).

handáma, v. hendama.

háne (pers.) ova riječ služi kao druga komponenta mnogih persijskih i turskih složenica, a u srp. hrv. jeziku dolazi u obliku: »hána« i »ána«, kao napr.: »baruthana«, »barutana«, »tophana«, »topana« itd. Nekađ oblik -ana služi kao sufiks za građenje naših izvedenica sa srp. hrv. osnovom, kao »sušana« i sl. riječi.

< tur. *hane* < pers. *ḥāne*, osn. zn. »kuća«.

hanēdān -ána m (pers.) gostoljubiv domaćin.

< tur. *hanedan* < pers. *ḥāne-dān*, *ḥāndān*.

V. hanedanluk.

hanedánluk m (pers.-tur.) gostoljubivost.

< tur. *hanedanlık*, od hanedan (v.) + tur. suf. -lik.

Hanēfije pl. (sing. **Hanēfija**) (ar.) pristalice šerijatsko-pravne škole (mezheba) *Imami Azama Ebu Hanife* (v. *Imami Azam*).

< tur. *Hanefi* < ar. *ḥanāfiyy*.

haneta f. pl. t. (pers.) 1. izresci na krajevima bakrenog posuda (*sahana*, *tepsija* itd.), ili izresci na krajevima odjevnih predmeta. Za ovakve predmete kaže se da su »na haneta«. — »Tevsije pervazlije, koje se upotrebljavaju u B. Luci i po ostalim Krajini, imaju na četiri strane unakrst haneta na per vazu« (GZM 1951. 218); »Vezen fermen, troji čevkijani, / na haneta i zlatna dugmeta« (Ašikl. 90).

2. »na haneta« znači i to da se na predmetu nalaze geometrijski oblici trokuta i kvadrati. kao: »basma na haneta«.

< tur. *hane* < pers. *ḥāne* »kuća«, a u tur. fig. znači i: komadići ili crteži oblika trokuta ili kvadrata; zatm rubrike na tabelama, kvadratići na šahovskom polju itd.

Hanifa, hipok. **Hána** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hanife* < ar. *Hanīfā*, žensko ime, »Vjeri privržena, prava muslimanka«.

Hânija, v. Hana.

hanikāh -áha m (pers.) tekija s internatom za dervise. U Sarajevu je bio poznat *Gazi Husrev-begov hanikah*.

< tur. *hanikah* < ar. *ḥāniqāh* < pers. *ḥāngāh*.

hānka, v. hanuma.

Hānka, **Hānkija**, v. Hana, Hanija.

hānkija, v. hanuma.

Hān-Pijesak, mjesto u Bosni, srez Sarajevo.

Prva kompon. od hān (v.) »svratište, konačište«.

hāntalast, adj., *krupan; nezgrapan*. — »Ono mu je novo odijelo što je obukao hāntalasto, ne stoji mu lijepo« (u ob. gov.).

< tur. *hantal* »krupan, nezgrapan« < ar. *ḥanṭal*.

hānūma -e i **hānum**, indecl., *hipok. hānka, hānkija f* (tur.-tatar.) *muslimanska gospoda, odličnija muslimanka; žena, supruka*. — »dao meni stambolsku hānumu« (M. H. III 385): »hānum hānko, moja draga majko!« (S. B. II 16): »Ej, Stara hānko, Bog ti denet dao!«, »Ja se digni, mejdan dijelimo, / Ko dobije, dāba mu hānkije« (Lord 9, 67). Kao počasni naslov hanuma se dodaje uvijek iza imena: »Fatme-hanuma«, »Razije-hanuma« itd. Treba napomenuti da se u ovom slučaju posljednji glas imena »a« pretvara u »e«.

< tur. *hanım*, istog značenja, izvedeno od hān. kān (v.).

Hānuša, v. Hana

hāp (**āp**) *m* (ar.) *pilula (za lijek), bobica*.

< tur. *hap* < ar. *ḥabb* »boba, zrno«.

haparlāisati, **hapalāisati**, **aparlāisati**, *s pohlepom navaliti na nešto; navaliti na nekog da se pridobije za nešto*.

Vjerovatno < tur. *aparlamak* < *aparmak* »zgrabiti i ukrasti nešto, trgnuti nešto i odnijeti«.

a možda je iskrivljeno od kaplāisati (v.).

hāps (**āps**, **hāvs**, **hāvst**, **āvs**, **āvst**, **āpst**) *m* (ar.) *zatvor*.

< tur. *hapis* < ar. *ḥabs*.

V. *hapsana*, *hapsar*, *hapsenik*, *hapsandžija*, *hapsiti*, *uhapsiti*, *pohapsiti*.

hapsāna (**apsāna**, **havsāna**, **avsāna**) *f* (ar.-pers.) *zatvor; zgrada u kojoj se nalazi zatvor*.

< tur. *hapisane*, od *haps* (v.) + *hane* (v.).

hapsāndžija (**apsāndžija**, **avsāndžija**) *m* (ar.-pers.-tur.) *čuvar zatvora, čuvar zatvorenika*.

< tur. *hapisaneci*, od *hapsana* (v.) + tur. suf. -ci.

hāpsār -āra (**āpsār**) *m* *zatvorenik*.
Izv. od *haps* (v.).

hāpsenik (**āpsenik**) *m.*, *zatvorenik*.
Izv. od *haps* (v.).

hāpsiti (**āpsiti**, **hāvsiti**, **āvsi**ti), *zatravati, lišavati slobode*.

Izv. od *haps* (v.).

hār, v. ar.

hāra *f* (pers.) *vrsta svilene tkanine sa valovitim prugama*. — »Sve kočije od bila biljura, / a crvenom hārom potrpate« (M. H. III 212).

< tur. *hare*, *hara* »svilena tkanina, papir, metal itd. koji imaju po sebi talasaste pruge, kao što mramor ima vijugave pruge« < pers. *ḥārā* »mramor, mermer«.
V. *harelija*.

hārāb (**ārāb**), **harābāt** (**arābāt**), adj. i **harābā**, adv. (ar.) 1. kao pridjev: *ruševan, razvaljen, zapušten, dotrajao*.

2. kao prilog: *ruševno, razvaljeno, zapušteno, dotrajalo*.

< tur. *harab*, *harap* < ar. *ḥarāb* »rušenje; ruševine«.

harabátija

V. harabatija, harabatluk, harabluk, harab učiniti, oharabiti.

harabátija (arabátija) f (ar.) 1. *čovjek odan piću i zbog toga neuredan i zapušten, bekrija.*

2. *trošna i zapuštena kuća; razvalina.*

< tur. *harabati* < ar. pl. *ḥarābāt* (sing. *ḥarābā* »trošna i zapuštena«) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

harabátluk (arabátluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harabatilik*, od *harabati* (v. harabatija) + tur. suf. -lik.

harábluk (arábluk) m (ar.-tur.) stanje ruševnosti, razvaljenosti, trošnosti, zapuštenosti.

< tur. *harablık*, *haraplık*, od *harab* (v.) + tur. suf. -lik.

hārāb učiniti, hārāb se učiniti, opustošiti (se), porušiti (se). — »Šeher Dugu harab učiniti« (K. H. I 248); »Alj se kula harap učinila« (Lord 55).
Izv. od *harab* (v.).

hārač -rča, hāreč (ārač, āreč) m (ar.) 1. *trošak, izdatak.* — »Koliko ti treba novaca za harčea?«; »Ja ću sama ići Smederevu, / da Jerini zāvi arač vratim« (Vuk II 481).

2. *materijal od čega se nešto spravlja (za spravljanje jela, napr.).* — »Ako se stavi lijep harač u pitu, pita je dobra«.

3. *štavilo koje upotrebljuju tabaci (kožari) za štavljenje kože.*

4. *gajtani s kojima su ferme i čakšire ukrašeni; oprema.* — »O svom ću ih trošku razudati, / skup ću harač na njih udariti« (I. Z. II 13).

5. *fig. u frazi:* »Nije mi u harač to i to«, tj. ne interesuje me to, ne tiče me se to.

< tur. *harç harc* < ar. *ḥarğ* »trošak, izdatak«. Postoje i dru-

ga etimološka tumačenja: da je od grč. *khoregia* ili od aramejskog *ḥalāk* (v. Prilozi, knj. 27, 1961. 75).

V. harčalija, harčiti, hašluk, harčivo.

hārāč -āča (ārač) m (ar.) glavarina, vrsta ličnog poreza koji se za turske vladavine ubirao od muškaraca nemuslimana. Pravi osnov je bila okolnost što nemuslimani nisu služili vojsku. S druge strane, ovaj lični porez služio je kao simbol pokornosti tih podanika državi a država je bila dužna da jamči ličnu i imovnu sigurnost onih koji taj porez plaćaju. — »Osjeć' carske groše i harače« (K. H. I 36); »Ni caru harača, ni popu kolača« (Vuk, Posl. 225); »posla zeta Miloš-Obilića. / u Latine da kupi harače« (Vuk, II 206).

< tur. *haraç* < ar. *ḥarāğ*.

V. haračlija, harčiti.

Harāčlić i Harāčić, v. haračlija.

haračiti, robiti, pustošiti.

Izv. od *harač* »glavarina« (v.).

haračlija, v. harčalija.

haračlija (aračlija) m (ar.-tur.) onaj koji ubire harač, poreznik. — »Bježi od njega kao od haračlije« (Nar. bl. 23); »a od Bišca Fazli-haračlija« (Vuk III 307). Od ovog su nastala prezimena: Harāčlić, Arāčlić, Harāčić i Arāčić.

< tur. *haraçlı*, od *haraç* (v.) + tur. suf. -lı.

hāraluk, v. araluk.

hārām -āma (ārām) m (ar.) 1. *sve ono što je po muslimanskoj vjeri nedozvoljeno, zabranjeno.* — »Haram je ubiti, ukrasti, krivo se zakleti itd.«

2. ono što je grešno, nedopustivo, nepravedno. — »H a r a m ni je da gine družina« (Lord 73). 3. *prokleta*. — »H a r a m tebi moja hrana bila!« (K. H. I 119); »H a r a m ti bilo materino mlijeko!« (kad majka kune neposlušno dijete).

< tur. *haram* < ar. *ḥarām*. V. *harambaša*, *haramija*, *haramiti*, *haram-mal*, *haramosum!*, *haramzada*, *harem*, *namahrem*.

harambaša (ārambaša) m (ar.-tur.) *voda hajduka, hajdučki poglavica, starješina hajdučke čete; vođa odmetnika, vođa razbojnika*. — »A prid njima Toma h a r a m b a š a« (M. H. III 176); »Za to čuše dv'je h a r a m b a š e« (F. J. II 268); »Vino pije Mitar a r a m b a š a« (Muz. zap. Inst. 112). Od ovog je nastalo prezime *Hārambašić*, *Ārambašić*.

< tur. *harami başı*, v. kompon. pod *haramija* i *baş*.

haramija (arāmija) i harāmija (arāmija) m (ar.) *razbojnik, bandit; hajduk*. — »Haramzada, Kostreš harambaša, / haramzada, gorska h a r a m i j o« (F. J. II 398); »Kad vidješe gorske a r a m i j e, / Da mi do go ni blizu ne dade« (M. H. I 181). < tur. *harami*, od *haram* (v.) + ar.-pers. adj. suf. -ī.

haramiti, hārāmīm, nedati oprosta, prokleti, protivno od halaliti (v.).
Izv. od *haram* (v.).

hārām-māl m (ar.) *na nepošten način stečena imovina*.
< tur. *haram mal*, v. kompon. pod *haram* i *mal*.

hārāmösüm! interj. (ar.-tur.) *prokleta mu (ti, vam) bilo! Ne izdoblilo mu!*
< tur. *haram olsun!*, od *haram*

(v.) i tur. *olsun!* imper. 3. lice sing. od *olmak* »biti«.

haramzáda, haramzáde (aramzáda, aramzáde) f (ar.-pers.) 1. *kopile, vanbračno dijete*. — »H a r a m z a d o, Kostreš harambaša, / h a r a m z a d o, gorska h a r a m i j o!« (F. J. II 398).

2. *fig. razbojnik, nevaljalac, nitkov*. — »Pa govori Zadrane bane: / bre delio, jedna h a r a m z a d o« (F. J. I 74); »Ala, reče, čudne a r a m z a d e, / Kuda li je Turčin naumio« (Vuk VI 393); »Od otolem, jedan h a r a m z a d e! / Ne utvaraj se u tude divojke« (M. H. II 109).

< tur. *haramzade (haram-zade)* »kopile«, od *haram* (v.) i pers. *záde* »dijete, porod, rođen« < pers. inf. *zāden* »rodit se«.

hāran (āran) adj. (ar.) 1. *stidan, lijepo odgojen, obrazli*.

2. *fig. vrijedan, valjan, čestit*. — »De pogibe h a r a n junak, / H a r a n junak, Arslan-aga« (Vuk V 354); »I na njemu h a r n o g a junaka« (K. H. I 133). Naš pridjev izveden od tur. *ar*, odnosno ar. *ār* (v. ar.) »stid«. V. *harli*.

harānija (arānija) f (tur.) *bakreni veliki kotao, zapravo manji kazan*. — »Ode Hanija po h a r a n i j u, pa ni Hanije ni h a r a n i j e« (nar. posl.); »Baš ko kad kapnice vode padaju u praznu a r a n i j u« (Zembilj II 51).
< tur. *harani*.

hārār -āra (ārār) vreća od kostrijeti (od kozje dlake). — »H a r a r i« (*vreće*) *moгу biti: mali* »harari« — širine 60 cm (za 40—50 kg), *srednji* »harari« — 68 cm (za oko 60 kg) i *veliki* »harari« — 75 cm (za 70—80 kg)« (»GZM 1957, 59). — »Ovo su nam l'jepi pari, / baš k'o vre-

haráret

će i harari« (Muz. zap. Inst. 3048).

< tur. *harar* < ar. *girārā*, vulg. *garārā*.

haráret (aráret) *m* (ar.) *vrućina; žeda; groznica*.

< tur. *hararet* < ar. *ḥarārā*.

hārba *f* (ar.) *malo kratko koplje koje se baca*.

< tur. *harbe* < ar. *ḥarbā*.
V. *harbija*.

hārbija (ārbiya) *f* (ar.) *šipka od željeza ili od tvrdog drveta (tisovine, drenovine) kojom se nabija naboj u cijevi pušaka kremenjača*.

Ujedno služi za čišćenje pušcanih cijevi.

< tur. *harbi* < ar. *ḥarbā* »kratko koplje«.

hārč, v. harač.

hārcālija, harāčlija (ārčaliya, arāčlija) *f* (ar.-tur.) *puška koja troši mnogo praha (baruta) i olova*. — »a puška je moja harčaliya / — u pušci je dvanaest sačama, / svaka sačma od dvanaest drama« (Vuk III 309); »pa dovati tanku primorkinju, / kojano je pusta harāčlija«. < tur. *harçali*, od *hārač* + tur. suf. -li.

hārčiti (ārčiti), trošiti, trošak činiti. — »Ne muči se, Vukašine kralje, / ne muči se i ne harči blago!« (Vuk II 105); »Neka za njih harči madžarije« (K. H. I 16); »Kad se arči, nek se arči« (Vuk, Posl. 120).
Izv. od *hārač*, *hārč* (v.).
V. *poharčiti*.

hārčivo (ārčivo) *n*, *trošak*. — »I daću ti za arčiva blaga, / Da mi čuvaš kulu i avliju« (Petran. 653).

Izv. od *hārač*, *hārč* (v.).

hārdal (ārdal) *m* (ar.) *slatke koriće, slačica. Bijeli hardal Sinapis alba L. (Brossica alba) i crni hardal: Sinapis snapiodas Roth. (S. nigra L.), Fam. Cruciferae*. — »Jedi ardal, jakije. Jedi hint-ske madžune...« (Zembilj III 25).

< tur. *hardal* < ar. *ḥardaʿ*.
V. *hardaliya*.

hardaliya (ardaliya) *f* (ar.) *piće, vrsta šire od šljiva, smokava, jabuka ili krušaka, u koju je stavljeno hardala (v.)*.
< tur. *hardaliye* < ar. *ḥardaliyyā*, od *hardal* (v.) + ar. adj. za f. -iyyā.

harečet, harèket (arècet) *m* (ar.)

1. *pokret, kretanje, gibanje*.
2. *ponašanje, postupanje*.
3. *sprema*.
4. *materijalno stanje*.

< tur. *hareket* sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarākā* »kretanje, micanje, gibanje«.
V. *harečetli*.

harečetli, herečetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *kuražan, smion*. — »Svim bi Ajka na mejdan izašla, / kamo l' samu Vldičić-Jovanu / Herečetli naša je divojka«; (M. H. IV 259).
< tur. *hareketli* »okretan«, od *harečet*, *hareket* (v.) + tur. suf. -li.

harèke (pl. *harèketa*) *n* (ar.) *dijakritički znak za kratke vokale u arapskom pismu. Ima ih tri: ustun »e«, esre »a« i otro »u«*.
< tur. *hareke* < ar. *ḥarākā*.
V. *harekeli*.

harekeli, indecl. adj. (ar.-tur.) *arapsko pismo koje ima dijakritičke znakove*.
< tur. *harekeli*, od *hareke* (v.) + tur. suf. -li.

harèket, v. harečet.

harèlija -ē f i **harèli**, **harèšli** indecl. adj. (pers.-tur.) *puška (šišana) u koje su cijevi žljebaste, kanelirane*. — »Ture đipi na noge lagane, / I dohvati harešli sišanu« (Vuk VI 345).

< tur. *hareli* < tur. *hare* < v. *hara*) + tur. suf. -li.

hàrem (àrem) m (ar.) 1. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući gdje je stranim muškarcima zabranjeno ulaziti. — »Ni harema mladih sultanija«, »Stade beže Ibra opremati, / a uljeze u harem unutra« (K. H. I 150. 312); »Da će vezir arem opraviti« (Vuk VI 366).

2. odrasla ženska čeljad, žena, domaćica.

3. ograđeno džamijsko dvorište koje je često jednim dijelom i groblje; muslimansko groblje.

< tur. *harem*, sa značenjima kao u nas < ar. *ḥarām* »nedozvoljen, zabranjen; svetinja, zabranjeni prostor oko bogomolje«.

V. haremluk.

harèmluk (arèmluk) m (ar.-tur.)

1. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući. Stare muslimanske kuće imale su odjeljenje za žensku čeljad »harem« ili »haremluk« u koje strani muškarci, koji nisu ukućani ili srodnici, nisu zalazili, i muško odjeljenje »selamluk«, gdje su se primali gosti — muškarci.

2. groblje, osobito groblje uz džamiju.

< tur. *haremluk*, od *harem* (v.) + tur. suf. -lik.

harèšli, v. harelija.

härf (ärf) m (ar.) slovo. — »a u ruke kalem prihvatio / nekoliko zametnuo harfa« (F.K. 1886. 24); »Jesu li mu beni na obrazi,

/ kajno zlatni arfi po musafu« (Kašik. I 160).

< tur. *harf* < ar. *ḥarf*.

hàrgija, v. kargija.

hàrir -ira (àrir, èrir) m (ar.) *svileni bez, platno od domaće svilile; pamučni harir je platno (bez) po kome su utkane svilene žice*. — »pod dečermom, od erira košulja«, »po gaćama od erira košulja« (Vuk I 161, 299).

< tur. *harir* < ar. *ḥarīr* »svila«.

Hàris (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hâris* < ar. *Ḥarīṭ*, muško ime, »Lav«.

harita f (grč.) *mapa, geografska karta*.

< tur. *harita* < ar. *ḥarīṭa*, < stgrč. *chartēs*.

harli, **ärli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *stidan, obrazli, lijepo odgojen*. — »Alibeg je arli na mejdanu, / on će odmah kabul učiniti« (F. J. II 350).

2. *fig.: vrijedan, valjan, čestit, silan*. — »Vi ste vrlo arli u koledi. / Kad pijete u koledi vino, / svak se fali da je junak pravi« (M. H. III 300). Citirane stihove treba uzeti kao upravni govor ironičnog sadržaja.

< tur. *arlı* < ar. *ār* (v. ar) »stid« + tur. suf. -li.

harlòvija, v. alovit.

hàrlovit, **harlòvijast**, v. alovit

hàrluk, **àrluk** m (ar.-tur.) *vrednoća, valjanost*. — »S tim Alaga na noge skoćio, / do dogata konja dohodio: / od harluka i od čopekluka, / sa zemlje je u sedlo frcio« (F. J. I 260).

< tur. *arlık*, od *ār* (v.) + tur. suf. -lik.

härman (ärman) m (pers.) *gumno*. — »Eto vjetra, a eto härmana« (Nar. bl. 53); »Čudila se po

harmāndžija

harmanu trava« (V. M. 90).
< tur. harman < pers. ħirmen.
V. harmāndžija.

harmāndžija (armāndžija) *m*
(pers.-tur.) *radnik duhanske
struke koji radi na kvašenju
duhana.*

< tur. *harmançı* »onaj koji mi-
ješanjem listova raznih vrsta
duhana pravi posebnu vrstu
duhana« < tur. *harman* (v.)
»gumno: miješanje raznih vrsta
duhana u jednu novu vrstu« +
tur. suf. -ci.

hārūn (ārūn) -ūna *m* (ar.) *konj.
objestan, nemiran, silovit. ljut;
fig. tvrdoglav, čudljiv.*

< tur. *harin* < ar. *hārūn*.
V. *harnuluk*, *uharuniti*, *uzharu-
niti se*.

harūnluk (arūnluk) *m* (ar.-tur.)
objest, silovitost; tvrdoglavost.
< tur. *harınlık*, od *harun* (v.) +
tur. suf. -lik.

Hārūnnur-Rēšid, Hārūni-Rēšid, Hārūn al-Rāšid (jevr.-ar.) *ime
poznatog arapskog halife iz di-
nastije Abasovića (786—809). —*
»Na prijestolju kalif sjedi, /
Harun al-Rašid / a do
njega mlad vezire. / Džafer
Bermekid« (Muz. zap. Inst.
3161).

< ar. *Hārūnnur-Rāšid, Hārūn
āl-Rāšid*, prva komponenta je
ar. muško ime, preuzeto iz jevr.
Aron, stariji brat Mojsijev (Mu-
sa-pejgambera), a druga je kao
epiteton ornans ar. *rāšid* »onaj
koji vodi pravim putem; pame-
tan, zreos«.

harvānija, v. *havranija*.

hārziti, v. *arziti*.

hārzlak, v. *arzlak*.

hās -āsa, pl. **hāsovi** *m* (ar.) *carsko
imanje, dvorsko imanje; lenski
posjed turskih sultana, članova*

*dinastije ili visokih dvorskih i
državnih funkcionera, koji je
donosio preko 100.000 akči go-
dišnjeg prihoda.*

< tur. *has* < ar. *ḥāṣṣ* »poseban,
specijalan«.
V. *has*.

hās i hās (ās, ās) indecl. adj. (ar.)
1. *osobit, poseban, specijalan,
probran.*

2. *pravi, nepatvoreni, originalan,
čist. —* »A s kosač pravi kosilo
na Badnji dan, a ne na kosidbu«
(Et. zb. XVI, 413).

< tur. *has* < ar. *ḥāṣṣ* »poseban,
specijalan«.
V. *hasećija*, *havas*, *hasbašča*.

Hāsan, hipok. Hāso, Hāsco (ar.)
musl. muško ime.

< tur. *Hasan* < ar. *Ḥasān*, mu-
ško ime, »Ljepotan«.

hāsas, hāsasbaša, v. *asas, asas-
baša*

hāsbašča, hās bašča, v. *hazbašča*.

hasēćija *m* (ar.-tur.) *zavidnik.*

< tur. *haseṭci* < ar. *ḥasād* »za-
vidnost« + tur. suf. -ci.

Hasēćić, v. *hasećije*.

hasēćije pl. *m* (ar.) *pripadnici
odabranog odreda vojske u
dvorskoj službi u starijem pe-
riodu Tur. Carevine. Imali su
pravo na titulu aḡe. Od ovog je
nastalo prezime Hasēćić.*

< tur. *haseki* < ar. *ḥāṣṣ* (v.
has) + ar. pers. adj. suf. -ī, na-
stavak za pripadnost.

hāsed *m* (ar.) *zavidnost. —* »U
srcu im hased gori, / Da Ju-
sufa pogube« (Osvit 1899 42).

< tur. *hased, haset* < ar. *ḥasād*
»zavidnost«.

V. *hasećija*.

hasēnāt pl (ar.) *dobra djela, do-
broćinstva. —* »Cin' Avdija ti
hajrat i veliki hasenat« (Nar.
bl. 313).

< tur. *hasenat* < ar. pl. *ḥasā-nāt*, sing. *ḥasānā* »dobro djelo«.

Hāsib -iba (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Hasib*, muško ime, »Plemeniti, Časni« < ar. *ḥasīb* »plemenit, častan«.

Hāsiba i **Hasiba** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasibe*, žensko ime, »Plemenita, Časna« < ar. *ḥasibā* »plemenita, časna«.

hāsija, **hasiluk**, **hāsi** se učiniti, v. asija itd.

hāsma, v. asma.

Hāsna (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hasnā*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *ḥasnā* »lijepa žena, ljepotica«.

hāsna (**āsna**) *f* (ar.) *korist.* — »Njemu hasne od molitve nema« (K. H. II 462).

< tur. *hasna* < ar. *ḥasānā* »dobro, sreća; dobro djelo«.

V. hasniti.

hāsнити, *koristiti*.

Izv. od hasna (v.).

haspūrlija, v. aspurlija.

hāsret *m* (ar.) 1. *nesreća, žalost, tuga za nečim izgubljenim*.

2. *čežnja, želja, ljubav*. — »Od hasreta duša gori, / Dok Jusufa ne vidi« (Osvit 1899 42); Mati djetetu tepa: »lijepi moj hasretu!«

< tur. *hasret* < ar. *ḥasrā* »čežnja«.

V. hasretli.

hasrētli, indecl. adj. (ar.-tur.) *pun čežnje, željan*. — »Baš sam te hasretli!«

< tur. *hasretli*, od hasret (v.) + tur. suf. -li.

hāsta (**āsta**) *f* (pers.) *bolesnik; bolestan*. — »Evo paše, hāsta, u konaku« (K. H. I 86); »Bolan,

hāsta. bi li štogod slatka?« (Muz. zap. Inst. 1760).

< tur. *hasta* < pers. *ḥaste*.

V. hastaluk, hastalenisati se, hastahana.

hastahāna, **hastāna** (**astāna**) *f* (pers.) *bolnica*.

< tur. *hastane*, *hastahane*, v. kompon. pod hasta i hanc.

hastalēnisati se, **hastelēnisati se** (**astalēnisati se**) *razboliti se*.

< tur. *hastalanmak* »razboliti se«.

hastāluk (**astāluk**) *m* (pers.-tur.) *bolest*.

< tur. *hastalık*, od hasta + tur. suf. -lik.

hastār, v. astar.

hāsul (**āsul**, **āsol**) indecl. adj. (ar.) *ukusan, lijepo pripravljen (pilav, kadaif, čorba itd.); ukusno (jelo)*; »Hāsul joj je jelo«.

< tur. *hāsul* < ar. *ḥāṣil* »proizveden, postao, dobiven«, part. akt. od *ḥaṣalā* (√ ḥṣl) »proizvesti, postati, naći se«.

V. hasulat, hasulniji, mahsul, uhasuliti se.

hasulāt -āta *m* (ar.) *dohođak, prihod*.

< tur. *hasilāt* < ar. pl. *ḥāṣilāt*, sing. *ḥāṣil* »proizveden, postao, dobiven« (v. hasul).

hāsuliti (**āsuliti**, **āsoliṭi**), *uređivati, dogoniti, pripravlјati nešto da bude dobro za namijenјenu svrhu*. — »Sve se stavi da prenoći, da se zemlja »kiselі«. Sutradan treba zemlju »asoliti« (C. Popović, »Lončarstvo BiH« GZM 1957. 19).

Izv. od hasul (v.).

hasulniji, *ukusniji, bolje pripremlјeni (jelo napr.)*. — »Kućno je jelo hasulnije od ašćinskog«. Naš komparativ od hasul (v.).

hâsum

hâsum (âsum) *m* (ar.) protivnik, neprijatelj; protivna stranka u parnici. — »Vavik ti je babin hâsum bio, / ne more ti biti prijateljem« (M. H. III 362).

< tur. *hasım* < ar. *ḥašim*, *ḥašm* »protivnik, neprijatelj«. V. uhasumiti se.

hâsura (âsura) *f* (ar.) prostirač ispleten od meke trstike, šaše ili rogozine. — »Rodiljki se prostre slama kraj ognjišta, a povrhu slame asura (rogožina) ...« (Miodrag. 66).

< tur. *hasır* < ar. *ḥašīr*.

hâšā! (âšā!) interj. (ar.) *ne! nipošto! ne dao bog!* — »Hajir, hâšā, travnički vezire!« (K. H. I 178); »Dok a šā, dotle je kuća naša« (Vuk, Posl. 64).

< tur. *hâşa!* < ar. *ḥâšā!*
V. hašati, zahašati.

hâša, hâša (âša) pl. *hâše f i hâš, pl. hâšovi m* (ar.) *lijepo ukrašen vezeni konjski pokrivač kojim se pokriva sedlo i sapi konja*. — »Nek izabere dva ata velika, / na njih hâše meći pozlaćene« (M. H. III 97); »Osedla ga sedlom srebrnijem, / A po sedlu a šu srmaliju« (Vuk VII 148); »Sedlo mu je Bišće i Krajina, / a hâšovi sva Bosna ponosna« (I. Z. III 154).

< tur. *haşa* < ar. *gāšiyā*.

hâšar, hâšar učiniti, v. hašer, hašer učiniti.

hašārija (ašārija) *m i f* (ar.) *nemirni, obijesni, udarljivi (napr. mladić, dijete, djevojka, konj)*. — »Mlado momče. ašārijo! / ne vele ti mirisati« (Ašikl. 39); »Pijem vino i rakiju, / jašim konja adžamiju, / ljubim curu ašāriju« (Muz. zap. Inst. 1860).

< *hašari* < ar. osnove *ḥašr*, za koju riječ vidi tumačenje pod hašer, hašer učiniti.

V. hašarijast, hašariluk.

hašārijast (ašārijast) adj. *nemiran, nestašan, vragoljast*.
Izv. od hašarija (v.).

hašariluk (ašariluk) *m* (ar.-tur.) *nemirnost, udarljivost*.

< tur. *hašarilik*, od hašarija (v.)
+ tur. suf. -lik.

hâšati (âšati) poricati, nijekati, nepriznavati.

Izv. od hâšā! (v.).

hâšer, hâšar, indecl. m (ar.) *uništenje, upropaštenje; propast*. U našem jeziku dolazi uvijek sa glagolom biti ili učiniti.

< tur. *haşır* < ar. *ḥašr* »skupiti sve na jedno mjesto; istjerati, protjerati cijelu jednu skupinu ljudi iz njihovog stalnog prebivališta«. U tur. znači i »sudnji dan, kijamet«. Bez sumnje je *hašer* (*hašar*) ar. porijekla, te i prvi glas »h« i zadnji glas »r« sastavni su dio osnove riječi. Stoga, po mom mišljenju, nema mjesta pretpostavci, na koju nas upućuju Rj. JAZU i P. Skok, da je riječ turska i da se ovdje radi o aoristu *aşar* < tur. gl. *aşmak* »satrti, zgaziti, sloiniti«.

Napominjem da riječ *hašarat*, od istog ar. korijena, ima u tur. fig. značenje: »zli ljudi, ljudi koji nanose štetu drugima«.

V. hašerat, hašer biti, hašer učiniti, mahšer.

hašērāt -āta m (ar.) 1. *gamad, skupno ime za odvratne sitne životinje (crve, mrave, miševe itd)*.

2. *silesija nečeg*.

< tur. *haşarat* < ar. pl. *ḥašārāt*, sing. *ḥašārā*.

hašer (hášar) *biti, propasti, stradati, upropastiti se.*

Izv. od hašer (v.).

hašerma, ašerma, ašma *f* (tur.) *ono što je po nečem prevučeno, prevezano; ono što veže, što spaja; spoj na dršci noža.* — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašermom...« (Kreš. Esnafi 88); »Spona koja veže kapak (duguma) za uši na dršku zove se hašerma« (GZM 1951. 220).

< tur. *aşırma*, part. od inf. *aşırmak* »prevući, prebaciti, preturiti (preko nečeg)«.

V. hašermadžija.

hašermadžija, ašermadžija *m* (tur.) *zanatlija, kujundžija, koji pravi hašerme za noževe.* — »Kavze su se spajale po vrhu drška noža hašermom, a to je bilo djelo posebnih obrtnika, hašermadžija, koji su se ubrajali u kujundžijski esnaf. Kod nekih noževa bila je hašerma i pozlaćena« (Kreš. Esnafi 88).

< tur. *aşırmacı*, od hašerma, ašerma (v.) + tur. suf. -ci.

hašer učiniti, hašar učiniti, uništiti, upropastiti, razoriti, potrti. — »Je l' koliko roba zarobio? / Je l' krajinu hašar učinio?« (Vuk, VIII 307); »Po bedemu hašar učiniše« (K. H. I 219).

Izv. od hašer (v.).

Hašija, hipok. Haša (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hâşia*, žensko ime, »Ponizna, Skrušena« < ar. *ḥāšia* »ponizna, skrušena«.

Hášim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hâşim*, < ar. *Hâşim*, muško ime; ime pradjeda Muhamedova, po kojemu je ova porodica Kurejš plemena dobila naziv: *Hašimiye, Hášimovići.*

hašiš i hašiš (ašiš, ašis) *m* (ar.)

1. *indijska konoplja (Camalis indica, var. sativa); vrsta narkotika iz cvjetova indijske konoplje.*

2. *sasušena čaura od maka (kuha se pa se odvar daje djeci radi uspavlivanja).*

< tur. *haşış* < ar. *hašiš* »indijska konoplja; suha trava uopšte«.

hašluk (ašluk) *m* (ar.-tur.) *trošak; novac za trošenje, novac za podmirenje potreba.* — »Hašluk dati Zenković Alagi« (M. H. III 270); »da mi para za hašluk a dadeš, / da obidem ostarjelu majku« (Muz. zap. Inst. 59); »Izvede mu bijesna vrančića, / I dade mu za ašluk a blaga«, »Pak ću onda Ravanicu gradit' / O njegovu trošku i ašluk« (Petran. 588, 595).

< tur. *harçık*, od *harç* (v. hărăč) + tur. suf. -lik.

hašüre, v. ašure.

hât, v. at.

hât *m* (ar.) *pismo, rukopis.*

< tur. *hat* < ar. *ḥaṭṭ*.

V. *hatat*, *hati-humajun*, *hatiserif*.

Háta, v. Hatidža.

hátar, hátara i hátra, hátor, háter, hátur (átur, átor, hájter, ájter) *m* (ar.) 1. *misao, pamet, pamćenje, sjećanje.* — »Stalno si mi na hatoru (na haturu)«, »Koliko mi je u haturu (u haturu), to je bilo prošle godine« (u ob. gov.);

2. *Ljubav, volja, želja;* — »Nemoj, na volju, za ljubav, pašo, rad božjega hatura«, »Ako ćeš mi hater pogaziti«, »Pazi hator buničkog dizdara« (K. H. I 102, 167; II 248); »Hatar majci išteti neću« (Lord 10); »Teži hator od sile« (Vuk,

hatârdžija

Posl. 313); »Al' ne može slavan despot Đurđu / svoj gospodi atar da pokvari« (Vuk II 478); »Drugome hater, a sebi zater (tj. Drugom na volju, a sebi nevolju)« (Vuk, Posl. 71); »Ti ćeš meni hajter učiniti / I s mišlosti tvojom poslušati« (M. H. I. 86); »Da mi nije ajter' Ivo-vog, / Sad bi tebe osjekao gla-vu« (Vuk VII 110).

3. *žao (mi je)*. — »Crna goro, hatur mi je na te, / jer moj dragi sad zamaće za te« (I. Z. IV 161).

4. *pristrasnost*. — »sudi po ha-tru (atru)« tj. pristrano (u ob. gov.); »ne govori caru po hateru, / već govori bogu po zakonu« (Vuk II 92).

< tur. *hatır* < ar. *ḥaṭīr* »pamet, misao«.

V. hatardžija, hatarljiv, hatari-ti, zahatariti (se), hatar iskva-riti.

hatârdžija, hatêrdžija, hatôrdžija, hatûrdžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji radi po hataru, tj. pristrano, po svojoj ličnoj naklonosti i lju-bavi*. — »Hatarđijâ će najviše u paklu biti« (Vuk, Posl. 340).

< tur. *hatırcı*, od *hatar* (v.) + tur. suf. -ci.

hâtar iskvariti, zamjeriti se, na-žao učiniti.

Izv. od *hator* (v.).

hâtariti, žao biti na koga, zamje-rati nekome za nešto.

Izv. od *hator* (v.).

hatârljiv, adj. lako uvredljiv, osjetljiv.

< tur. *hatırlı*, v. *hatar* + tur. suf. -li.

hâtât -âta *m* (ar.) *kaligraf arap-skog pisma.*

< tur. *hattat* < ar. *ḥaṭṭâṭ*, izv. od *ḥaṭṭ* (v. *hat*).

hâter, hâteriti itd., *hatar, hatariti* itd.

hâtib -iba *m* (ar.) *propovijednik, imam koji drži propovijed (zv. hutbu) petkom i bajramima u džamiji.*

< tur. *hatib, hatip* < ar. *ḥaṭīb* »govornik«.

Hatidža i Hatidža, hipok. Hâta, Hâtka, Tidža (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Hadice* < ar. *Ḥadiğā* žensko ime »Nedonošće«, ime Muhamedove žene.

hatihumâjün -ûna *m* (ar.-pers.) *svečana povelja (ferman) tur-skog sultana (prvobitno: vlasto-ručno sultanovo pismo). Poznat je Hatihumajun sultana Abdul-Medžida od 18. II 1856. g. kojim se garantuju vjerske slobode hrišćana u Tur. Carevini.*

< tur. *hattihümayun*, pers. izft.

< ar. *ḥaṭṭ* »pismo, rukopis« (v. *hat*) i pers. *humâjün* »sretni, uzvišeni, čestiti«, što u tur. fig. znači: »car, halifa«.

hatisêrif -ifa *m* (ar.) *isto što i ha-tihumajun (v.) Poznat je Hati-šerif od 3. XI 1839. g., kojim su nagoviještene reforme u Tur. Carevini.*

< tur. *hattışerif* < ar. *ḥaṭṭ* »pi-smo, rukopis« (v. *hat*) i ar. *şâ-rif* »časni, plemeniti«.

Hâtka, v. Hatidža.

hâtma *f* (ar.) 1. *jedno čitanje (uče-nje) cijelog kur'ana od početka do kraja.*

2. *dova poslije završetka čita-nja cijelog kur'ana.*

3. *kraj, završetak, konac. Uz riječ hatmu dolaze obično naši glagoli: proučiti ili učiniti, što znači pročitati cijeli kur'an. — »Je li Suljo hatmu prou-čio?« (Nar. bl. 236).*

< tur. *hatim* < ar. *ḥatmā* »svr-šetak, kraj«.

hátor, hátoriti itd. v. hatar, hatariti.

hātula (ātula) f (tur.) 1. *drvene grede koje se vodoravno polažu u zid od čerpiča sa svrhom da vežu čerpič. Stavljaju se naročito prilikom zidanja visočijih zidova.* — »duge atule ili duge vjenčаницe su grede koje se polažu dužinom zida, a kratke što ih među po poprečnim zidovima« (GZM 1932. 86).

2. *šupljina, prostor na zidu pod jednostranom strehom.* — »Mlade snahe pasti po hātulam', / a djevojke stati na kanate« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *hatıl*.

hātun, v. kaduna, kada.

hátur, hátoriti itd. v. hatar, hatariti itd.

hāuz, v. havuz.

hāv (āv) m i hāvka (āvka) f (tur.-pers.) *kratka mekana vlakanca ili rute, malje na kadifi, na fro-tirima* itd.

< tur. *hav*, u pers. *haw*. Postoje podvojena mišljenja kod pisaca o tom da li je ovo tur. ili pers. riječ.

V. havlija, havlili.

hāva (āva) f (ar.) 1. *zrak, vazduh.*

2. *podneblje, klima.* — »Tu je hāva dobra za vojaka« (K. H. I 199).

3. *fig. praznina, ništa.* — »Sve je to hāva što ti govoriš« (u ob. gov.).

< tur. *hava* < ar. *hāwā*.

V. havadar, havaj, havaje, havajica, ačik hava, badihava.

Hāva (ar.) *musl. žnsko ime.*

< tur. *Havva*, žensko ime < ar. *Hawwā* »pramajka Eva, žena Adama (kod muslimana Adem-pejgambera).

havādār, indecl. adj. (ar.-pers.) *zračan, sa puno čistog zraka:* »havadar mjesto« tj. mjesto gdje je čist zrak.

< tur. *havadar*, v. hava + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

havādis m (ar.) *novost, nova vijest, nov događaj.* — »Hajde baš, da i ja malo sidem u čaršiju i da saberem kakvih havādisa od gradskih izbora...« (Zembilj II 85).

< tur. *havadis* < ar. pl. *hawādīt*, sing. *hādītū* »događaj«. Ar. pl. upotrijebljen je kod nas kao sing.

hāvāj m i havāje n (ar.) *zrak; nebo; visina.* — »Igra s' dogat, u havaj izliče« (M. H. III 21); »Pa im Tale živu vatru daje, / pa ji' baca nebu u havaje« (F. K. 1886. 65).

Iskrivljeno od hava (v.).

havāje (avāje) n i havājija (avājija) f (ar.) *raketa.* — »Avājije ispod neba skaču, / k'o da lete munje po oblaku« (Kašik. II 231).

< tur. *havayi* < ar. *hāwā'iyiy*, v. hava + ar. adj. suf. -iyiy.

hāvāj-heves, indecl. adj., (ar.) *luckast, koji nije potpuno normalan.*

< tur. *heva-ü heves* < ar. *hāwā* i ar. *hāwās*, oboje ima isto značenje: »strastvena želja, strast, požuda«.

havājica f (ar.) *vrsta dunderske libele, sprave, kojom se kontroliše horizontalnost izidanog zida. Havajica se sastoji od jednog željeznog klatna koje se kukama objesi o konopac pružen na izidanom zidu od jednog kraja do drugog. Ako viseća havajica čini pravi ugao prema konopcu, gornja površina zida je horizontalna.*

häväl

< tur. *havayi* < ar. *hāwā'iyi*
(< ar. *hāwā'* »zrak« + ar. adj.
suf. -iyi).

häväl, v. halu-ahval.

hävāla f (ar.) 1. ono što služi kao zaklon od gledanja, pogleda; tarabe na zidu koje sprečavaju gledanje u susjednu avliju ili kuću; fig. u frazi »nema havale među nama«: ženskinje naših dviju porodica ne krije se između nas pred muškarcima. To znači prisno prijateljstvo, jer su se muslimanke krile (pokrivale) pred stranim muškarcima.

2. prepuštanje, prenošenje na drugog: »havalu učinti« = prepuštiti. — »Havalu ti ga činim« tj. prepuštam ga tebi, predajem ga tebi da ti o njem vodiš računa. — »Ti havalu Bogu čini svakoga« (Ist. bl. II 222).

< tur. *havale* »prepuštanje, prenošenje, sprovođenje; zaklon od gledanja, tarabe na zidu kao zaklon od gledanja« itd. < ar. *hawālā* »prenijeti, preinačiti« itd.

hävän (ävän) m (pers.) 1. posuda od mjedi u kojoj se tucalom tucaju razni prehrambeni artikli i začini koje treba izdrobiti, isitniti (napr. jezgru od oraha ili badema, biber itd.). Spada u kuhinjski pribor. — »Vaše kosti u havanu tući« (M. H. III 488). 2. dibek od drveta ili kamena u kojem se tuca pržena kafa.

3. sprava za križanje duhana.

4. merzer.

< tur. *havan* < pers. *hāwen*. I u ar. je *hāwān*.

V. *havandžija*, *havanteste*, *havan-top*.

havāndžija m (pers.-tur.) križać duhana.

< tur. *havancı*, od *havan* (v.), + tur. suf. -ci.

hävānteste -eta n (pers.) tucalo od havana (*avana*).

< tur. *havan destesi*, izft. od *havan* (v.) i tur. *deste* (< pers. *deste*) »ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti«.

hävän-töp (pogr. *háva-töp*) m (pers.-tur.) prangija, bacač mina. — »Pa istrča kuli na bedeme, / pa ispali hava-topić mali« (Kašik. I 151).

< tur. *havan-top*, v. kompon. pod *havan* i *top*.

hävās -ása m (ar.) inteligencija, viši krugovi, naučni krugovi. Protivno tome je *avam* (v.).

< tur. *havas* < ar. pl. *ḥawāṣṣ*, sing. *ḥāṣṣ*, v. *has*.

hävdes, v. abdest.

havétinja, v. avetinja.

havlidžan, **halvėdžān** m (ar.) korijen biljke *Alpinia Galanga* Wild. *Galanga officinalis* Salish (*Maranta Galanga* L.) fam. *Zingiberaceae*. Istucan ili samljeven upotrebljava se kao lijek. Donose ga u naše krajeve sa Istoka hadžije prilikom povratka s hadža iz Meke i putnici iz Turske.

< tur. *havlican*, *havlincan*.

< ar. *ḥawlingān*.

hävli, **havlili** (ävli, avlili) indecl. adj. (tur.) sa havom, sa maljama; havli ili havlili mahrama je frotir marama. Ovakvim bijelim maramama — pokrivačima (veličine cca 2 × 1 m), ogrtale su muslimanke feredže, ili su se u njih zavijale i bez feredže. — »već je to hela avli-marama / bela marama, briga golema« (Vuk I 76).

< tur. *havli*, od *hav* (v.) + tur. suf. -li. Drugo »li« je dodano u našem jeziku.

V. *havlija*.

hävlija (ävlija) *f* (tur.) 1. *mekani rutavi ručnik, frotir.*

2. *velika bijela mekana mara-
ma koju su muslimanke ogrtale
oko feredže, ili su se u nju za-
vijale i bez feredže.* — »Čem-
berima zamotala lice, / prigrnu-
la bijelu hävliju« (K. H. I
266); »naše kade rezil počinije:
/ razviše im avlije marama«
(Vuk IV 193).

< tur. *havli*, od *hav* (v.) + tur.
suf. -li.

hävra (ävra) *f* (jevr.) *jevrejska bo-
gomolja, sinagoga.* — »Skupili
se kao Čifuti u avru« (Vuk,
Posl. 278).

< tur. *havra* < jevr. *hebhra*.

**havránija, harvánija (avránija,
arvánija)** *f* (ar.) *vrsta ogrtača
koji se, po svoj prilici, u našim
krajevima pojavio uvođenjem
nizama u Turskoj.* — »Skidoše
im anterije, obukoše havra-
nije« (GZM 1908. 123); »Još
prigrnu mrku harvaniju«
(K. H. I 273); »Prigrnuo mrku
avraniju« (Pétran. 160);
»Skida njime zelene dolame, /
A oblači mrke arvanije«
(Vuk V 476).

< tur. *havrani, harvani*. Vjero-
vatno je naziv došao po sirij-
skom gradu *Hawrân*: ar. *hawrā-
niyy* »havranski«. Inače u ar.
hawrân znači: »slonova koža«.

hävruz -úza *m* (pers.) *túta, noćna
posuda, nokšir.*

< tur. *havruz* < pers. *ābrīz*
»posuda iz koje se voda lije«
(< pers. *āb* »voda« i pers. *rīz*,
prez. osn. od inf. *rīhten* »liti,
prolijevati, sipati«.

hävs, hävsāna itd. v. *haps, hapsa-
na* itd.

hävuz, häuz, hävz *m* (ar.) *bazen;
jama u kojoj se skuplja voda.*

< tur. *havuz* < ar. *ḥawḍ*.

**hāzbašča, hās - bāšča, hāsbašča
(āzbašča)** *f* (ar.-pers.) 1. *bašča
posebne vrste po ljepoti ili na-
mjeni, vanredna bašča, perivoj.*
— »pa je eto u hāzbašču, /
sretosmo se na sred bašče« (I.
Z. II 91); »I popeše biele čado-
rove / po āz-baščī ispred
biele kule« (F. J. I 97); »Srce,
Fato, oklen u hāsbaščī!« (S.
B. I 2).

2. *ime carske (dvorske) bašče u
Carigradu.*

< tur. *has-bahçe*, v. kompon.
pod *hās, hās* i *bašča*. — Nemaju
osnova tumačenja onih pisaca
koji prvu komponentu ove rije-
či dovode u vezu sa tur. *az* »ma-
lo«, sa ar. *ḥazz* »sreća«, ili sa ar.
ās »mrča«.

hazdūr! interj. (ar.-tur.) *mirno!
(komanda).*

< tur. *hazır dur!* vulg. *hasdur!*
»stoj spreman!« < ar. *ḥāḍir*
»spreman, gotov« i tur. *dur!*
imper. od inf. *durmak* »stajati«.
V. *hazur*.

Hāzīm (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Hāzım* < ar. *Hāzım*, mu-
ško ime, »Razboriti; Pouzdani«.

hāzna (āzna) *f* (ar.) 1. *blagajna,
riznica; blago.* — »Naš je care
mufliz ostanuo, / sedam hāznī
svojih potrošio« (M. H. III 33).
2. *hāzna-kōlan, vrsta pojasa,
nazvan po tome što je bogato
ukrašen.* — »solufe joj podreza-
še, / i dimije obukoše, / hā-
zna-kōlan pripasaše«, »Da
mi bog da hāzna kōlan ka-
nicu, / da utegnem tajnu ranu
na srcu« (Muz. zap. Inst. 2626,
2802).

< tur. *hazne, hazine*, vulg. *ha-
zna* < ar. *ḥazīnā* »blagajna, ri-
znica«.

V. *haznadār*.

**haznādār, haznēdār -āra (āznā-
dār)** *m* (ar.-pers.) *čuvār riznice,*

blagajnik. — »Kuda vodiš Muju haznadara?« (Sevd. 186); »Bogata tvrđica — tuđi haznadar« (Ist. bl. I 309).

< tur. *haznadar*, od *hazna* (v.) + pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

hazna-kòlan, v. *hazna*.

hazreti, indecl. (ar.) *sveti, uzvišeni, poštovani*. Stavlja se kao neka vrsta počasne titule ispred imena *Alaha, pejjgambere, anđela, Muhamedovih drugova, halifa i lica dostojnih naročito poštovanja (hazreti-Alah, hazreti-Muhamed itd.)*. — »Turci viču: *hazreti Alija!* / Vlasi viču: *Jezus i Marija!*« (K. H. I 337).

< tur. *hazret* < ar. *ḥaḍrā*, osn. zn.: »blizina, prisustvo nekoga«. V. *hazretleri*, *hazretlija*, *hazreti-Fatimin fal*, *hazreti-ručica*, *hazreti-H'zr*.

hazreti-Fatimina ručica, hazreti Mejremina ručica, biljka *Anastatica Hierochuntica L., Fam. Cruciferae*; Jerihonska ruža, *Bogorodičina ručica*. Raste u pustinjским predjelima Egipta, Arabije i Sirije. Donose je hodočasnici iz Meke i Jerusalima. Uvenula biljka je savijena u vidu lopte, a kad se stavi u vodu, raširi se i dobije oblik šake. Po narodnom vjerovanju, žena će lakše roditi ako kod sebe stavi u čašu vode ovu biljku. (U tur. zove se *hazreti Meryemin eli*).

hazreti Fatimin fāl m (ar.) jedan poseban oblik rasporeda grupica graha koji u »bacanju graha« (gatanju s graham) nagovještava dobro i sreću za onog u čije se ime grah baca.

< tur. *hazreti-Fatime fal* »dobre slutnje hazreti Fatime, kćeri Muhamedove«; v. kompon. pod *hazreti, Fatima i fal*.

hazreti H'zr, hazreti H'zrul i hazreti Hidr m (ar.) nadimak *Iljas-pejjgambere (Elijasa)*, za kojeg se kod muslimana vjeruje da ga je bog pretvorio u meleka (anđela) i da u tom svojstvu i danas postoji. Narodno je vjerovanje da se pojavljuje kao »dobri«, prerusen kao prosjak ili na koji drugi način u zelenom odijelu. — »... o hazreti Hidru, vječito živome evliji, dobrome mudracu, koji svima pomaže« (Čolak. 15). < tur. *hazreti-Hizir*, od *hazreti* (v.) i ar. *Ḥidr, Ḥidir*, muško ime, »Zeleni«.

hazretlèri, indecl. (ar.-tur.) njegova uzvišenost. Dodaje se kao titula iza imena velikodostojnika i lica dostojnih poštovanja, npr. »*Osman-paša hazretleri*«.

< tur. *hazretleri*, tur. pl. od *hazret* (v. *hazreti*) sa posv. suf. za 3. lice -i.

Hazretlija (Azretlija) m (ar.-tur.) Muhamed (božji poslanik). < tur. *Hazretli*, v. *hazreti* + tur. suf. -li (skraćeno od *hazreti Muhamed*).

hazur, hazuran (ázur, ázuran) indecl. adj. (ar.) *gotov, spreman; prisutan*. Jednako se upotrebljuje i za sing. i za pl. — »*Hazur kola bez točkova, hazur puška bez kremenā*« (Vuk, Posl. 339); »*Čauš viče, dabulhana riče: / Hazur, hazur, kićeni svatovi! / Hazur svati i hazur devojka!*« (Vuk II 505); »*Da su hazur kićeni svatovi*« (K. H. I 21); »*Dvje puške u nje drima rani, / Koje su mu vazda azurane*« (Vuk, VI 334). < tur. *hazır* < ar. *ḥaḍır* »prisutan«.

V. *hazurala! hazurati (se), shazurati (se), hazdur! uhazuriti*.

hazurālā! v. *hazurola!*

hazûrati (se) azûrati (se), pripremiti (se), spremiiti (se).

Izv. od hazur (v.).

hâzurölâ! (hâzurälâ! âzurölâ! âzurälâ!) interj. (ar.-tur.) spremni da ste! spremajte se! — »hâzur ola, kita i svatovi!« (K. H. I 317); »Hâzurâla, gospodski svatovi!« (M. H. III 266); »Azurâla, kita i svatovi!« (Vuk II 325).

< tur. *hazır ola!* imper. 2 lice sing. od inf. *hazır olmak* »biti spreman, biti gotov« (od hazur (v.) i tur. *olmak* »biti«).

hê-êta n (ar.) ime arap. slova »h«.
< tur. *he* < ar. *hâ'*.

hêba, v. ebejka.

**hêcim, hêkim (êcim) m (ar.) lje-
kar, doktor.** — »On'liko ga lije-
čilo hêcima« (M. H. X 118);
»Narod veli: »Prođi se starog
berbera i mladog hêcima
(lekara)« (Miodrag. 221); »Da
tražimo lagahne êcime, / ne
bi li nam, snaho, preboljela!«
(Vuk I 304); »Možeš li mi, sin-
ko, preboljeti, / da ti tražim
melem i êcima?« (Vuk II 357).
< tur. *hekim* »ljekar« < ar.
hakim »mudrac, filozof«, V. hêcimbaša.

**hêcimbaša (êcimbaša) m (ar.-tur.)
glavni, ljekar, prvak ljekara.** —
»Da dovede hêcimbašu
Pavla« (Lord 144).

< tur. *hekim başı*, v. kompon.
pod hêcim i baş.

hediya f (ar.) dar, poklon. — »U
cara je kula blaga, ali mu je
hediya draga« (Nar. bl. 181).
< tur. *hediye* < ar. *hâdiyyâ*.

hêdiv, hêdif, v. kediv, kedif.

**hêdželê učiti, čitati arapsku po-
četnicu (bukvar) na slogove.**

< tur. *heceyle* < ar. *hâğā'*

»slog« + tur. postpoz. *-yile, -ile*
»sa«.

hêdžra, v. hidžra.

**hêfta (êfta) f (pers.) sedmica, ne-
djelja dana.** — »Grada bio c'je-
lu heftu dana« (K. H. I 200);
»Kad je hêfta dana razminu-
la« (Lord 23); »Kod njega su na
sastanku vile, / Svake efte tri
bijela dana« (Petran. 242).
< tur. *hafta* < pers. *hefte* »sed-
mica« (pers. *heft* »sedam« +
pers. suf. *-e*).

V. heftaluk, uheftati se.

**heftaluk (eftaluk) m (pers.-tur.)
sedmično, ono što je određeno
il namijenjeno za sedmicu: sed-
mična plata, sedmična zarada,
namirnice kupljene za sedmicu
itd.**
< tur. *haftalık*, v. hefta + tur.
suf. *-lik*.

hêgav, v. herav.

**hêgbe, hêgbeta (êgbe, êgbeta, êl-
bete, hêljbeta n i pl. t. (ar.) bi-
sage.** — »Sa dogata hêgbe do-
fatio«, »Pa ih šarcu meće u
hêgbeta« (M. H. 237, 19); »pa
doleće do dorata svoga, / na do-
ratu egbe otpužio« »pa izva-
di sindžir iz egbeta« (Vuk,
III 151, II 401); »Dok saberem
moje ruho pusto / I napunim
elbete dukata« (Vuk VII 281);
»A trpa ih u hêljbeta svo-
ja« (Lord 121).

< tur. *heybe* < ar. *aybâ*.
V. hegbedžija.

**hêgbedžija (êgbedžija) m (ar.-tur.)
torbar, onaj koji se bavi torba-
renjem, tj. prodajom sitnih
stvari koje nosi u torbi.**
< tur. *heybeci*, v. hegbe + tur.
suf. *-ci*.

hêj! (êj!) interj. (pers.) o! oh! —
»he j ti, hodi ovamo!« (u ob.
gov.); »On govori mladim kata-

hejbet

nama, / hej aferim, tri katane mlade!« (K. H. II 514).

< tur. *hey!* < pers. *way!*

hejbet *m* i kao adj. i adv. (ar.)

1. kao imenica: *krupnoća, veličina; množina, mnoštvo.*

2. kao pridjev: *krupan, golem.*

3. kao prilog: *mnogo, strašno u frazi: hejbet golemo tj. mnogo golemo, strašno golemo.*

< tur. *heybet* »stanje nečega ili svojstvo nekoga koje izaziva strahopoštovanje« < ar. *hāybā* »strahovitost«.

V. *hejbetli*, *hejbetluk*.

hejbətli, indecl. adj. i adv. (ar-tur.) 1. kao pridjev: *krupan, golem, impozantan.*

2. kao prilog: *krupno, golemo.* — »... pa ga donijela kući i da će turiti u ormar, ali jest — ne more ni da priviri, koliko je velik i hejbətli« (Zembilj III 108).

< tur. *heybetli*, od *hejbet* + tur. suf. *-li*.

hejbətluk *m* (ar-tur.) svojstvo *krupnoće, veličine ili množine.*

< tur. *heybetlik*, od *hejbet* (v.) + tur. suf. *-lik*.

hej didi! v. *haj didi!*

hekim, v. *hećim*.

helâc -âca *m* (ar.) 1. *propalica: propao, upropaćen.*

2. *helâc biti = propasti, upropastiti se.* — »Svi dušmani tvoji helâc bili« (K. H. I 52).

3. *helâc učiniti = upropastiti, sa-triti.* — »Velika sreća što joj još ovaj mobilizacioni plan nije na um pao, a bi vas Balkan helâc učinila« (Zembilj, III 36).

< tur. *helâk* < ar. *hālāk* »propast«.

V. *helaćluk*, *uhelaćiti*, *uhelaćiti se.*

hëlbet, helbête, helbêtenâ, v. *elbet, elbete, elbetena.*

hële, hëlem (ële, ëlem) konj. (tur.)

tako, na koncu. — »Neće Alija, neće Balijs, ele odoše svinje u džamiju« (Vuk, Posl. 259); »Elem, dođem vam ja Sergeju Platonoviću...« (Sol. I 174).

< tur. *hele* »ipak, dobro« v. *hele-hele, hele neise.*

hële-hële? interj. (tur.) *da li je to tako? (kao što govoriš).*

< tur. *hele hele?*

hële neise, hëlem neise, hële nêj-se, hëlem nêjse (ële neise, nêj-se, ëlem nêjse, nêjse) konj. (tur.)

kako mu drago, kako već bude, bilo kako bilo. — »Ele neise, kako mu nedrago, »bego« je tu bolest dugo bolovao...« (Zembilj II 7).

< tur. *hele ne ise*, v. *kompon.* pod *hele* i *neise*.

helvêrisati, v. *elverisati*.

hëljbeta, v. *hegbe*.

hëljma *f* (ar.) *kaša koja se dobije dugim varenjem zrnavlja od raznih žitarica.* — »Onaj će čovjek vas otići u heljmu, a neće do sebe doći« tj. vas, će se u kašu pretvoriti, a neće se popraviti (u ob. gov.)

< tur. *helime, helme* < ar. *hālīmā*.

hëm i hëm ... hëm (ëm i ëm ...

ëm) konj. (pers.) *i, a, pored toga, usto.* — »Hëm kod dice tri tovara blaga« (M. H. III 433); »pod arabom Mujo rane previjoj, / hëm su rane, hëm je tuga na srcu« (Muz. zap. Inst. 2976); »Hëm ždere, hëm se znade progoropaditi, pa ne dati dosta mlijeka« (Colak. 29).

< tur. *hem* »skupa« < pers. *hem* »skupa, zajedno«, a služi i kao komponenta za građenje ri-

ječi koje znače neku povezanost, udruženost, v. napr. **hemšerija**.

hëmer, v. emer.

hëmšerija, hëmšo (ëmšerija, émšo)

m (pers.) 1. zemljak (iz istog mjesta ili kraja), sugrađanin. 2. fig. drug, prijatelj. — »E mšerija, moj komšija« (Muz. zap. Inst. 1916).

< tur. *hemşeri* »zemljak« < pers. *hemšehrī*, slož. od pers. *hem* »skupa, zajedno« i pers. *šehr* »grad, šehar« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

V. **hemšeriluk**.

hemšeriluk (ëmšeriluk) *m* (pers.-

tur.) 1. zamljakluk, svojstvo da je čovjek iz istog mjesta ili kraja.

2. fig. drugarstvo, prijateljstvo. < tur. *hemşerilik*, v. **hemšerija** + tur. suf. -lik.

hëndek (ëndek, jëndek) *m* (pers.)

opkop, rov iskopan oko zidina utvrđenog grada; duboki i široki jarak iskopan oko nečeg radi sprječavanja pristupa. — »Po hëndecih i po parmaklucih« (M. H. III 319); »Daleko je hëndek preskočila« (Lord 205).

< tur. *hendek* < ar. *ḥandāq* < pers. *kende*.

hëndāma, handāma (endāma, an-

dāma) *f* (pers.) stiska, vreva i gužva zbog velike svjetine; velika svjetina. — »Ja tamo neću, jer je tamo velika hëndāma« (u ob. gov.).

< tur. *hengāme* < pers. *hengāme* »svađa, vreva, prepirka«.

hënzek, pravije **ënzek** *m* (tur.)

gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi. — »U ibrika gornji dio nosača zove se hënzek i na njemu je malen otvor kroz koji voda prolazi« (GZM 1951. 221).

< tur. *emzik* »dječja cucla; gornji dio nosača u ibrika na kome je otvor kroz koji voda prolazi«.

hëp, hëpisi adv. (tur.) *sve, sve skupa, sve zajedno*.

< tur. *hep, hepsi*.

V. **hepisi bir, hepjek**.

hëpisi bîr, indecl. (tur.) *sve je jednako, sve je jedno, nema razlike*.

< tur. *hepsi bir* v. **hep, hepisi i bir**.

hëpjek *m* (tur.-pers.) *duplo jedan, dvaput po jedan* (izraz u igri table ili domina).

< tur. *hepyek*, v. kompon. pod **hep i jek**.

hërav, hërjav, hëgav i ërav, ërlav, ëgav, adj. i **hëravo, ëravo, hëro, nāhëro**, adv. (tur.) 1. kao pridjev: *kriv, iskrivljen, nagnut na jednu stranu*. — »mordolamu na grbava leđa, / žute čizme na egave noge« (Vuk I 545).

2. kao prilog: *krivo, nakrivo*.

< tur. *eğri* »kriv, iskrivljen, nagnut«.

V. **naheriti** (se).

herdöglija, erdöglija *m* (tur.) *pratilac*. — »Pa mu dade svoga herdogliju / I sa njime i veliu čehaju, / Da ih prate preko polja ravna. / Kad to vidi momče herdoglinče, / On udara rukom po hardovu« (Bajr. 8).

< tur. *ard oğlu, art oğlu* »pozadinac; pratilac, onaj koji ide pozadi« (tur. *ard, art* »straga, pozadi; zadnja, stražnja strana« i tur. *oğul* (-oğlu) »sin, momak, muško čeljade«). Sličan je izraz tur. *ard kol* »pozadinski vojni odred, zaštitnica«.

hërdžu-mërdž *m* (ar.) *zbrka, nered*.

< tur. *herc-ü-merc* < ar. *härğ wā mārğ* »nered, buka, gungula«.

herdèla

herdèla, herdèlāš, v. *hergela, hergelaš*.

hèrdun, hèrdum (èrdun, èrdum) adv. (pers.-tur.) *svaki dan, svakodnevno, iz dana u dan; uvijek, vazda*. — »Ode soko u zemlju arapsku, / erđum leti i zemlju prelijeće«, »Moja ljubav tursku knjigu znade, / erđum klanja baš vakat' namaza« (I. Z. II 21, 241).

< tur. *hergün* < pers. *her* »svaki« + tur. *gün* »dan«.

herècèt, v. *harecèt*.

herecètli, v. *harecètli*.

hèrènda, èrènda i herènda, erènda f (pers.) *razni otpaci nastali struganjem ili gladenjem; dlake od govečeta*.

< tur. *rende* < pers. *rende*, part. prez. od inf. *rendiden* »gladiti, brusiti«.

hergèla, herdèla i ergèla, erdèla f (pers.) 1. *stado, čopor konja; skupina konja (rasnih pastuha i kobila za uzgajanje)*. — »Našli su ga jutros u erdželi, / kobila ga sisom odojila« (Vuk II 233).

2. *uzgajalište za konje, stočarska ustanova koja raspolaže plodnim rasnim konjima i kobilama*.

< tur. *hergele* »stado konja koji se uzgajaju« < pers. *hargele*, slož. od pers. *har* »magarac« i pers. *gele* »stado«.

V. *hergelaš*.

hergèlāš, herdèlāš i ergèlāš, erdèlāš -āša m, *konj iz hergele, konj koji pripada hergeli*. — »Odvede nam konje hergelaše« (K. H. II 229).

Izv. od *hergela* (v.).

hèrif m (ar.) *obješljenjak; prostak*.

< tur. *herif* »kolega, drug; prostak«, < ar. *harif* »kolega«.

hèrlav, v. *herav*.

hèrneise, v. *nèise*.

héro, v. *herav*.

hèrvakat (èrvakat) adv. (pers.-ar.) *u svako doba, uvijek, vazda*. — »dah obasjaš, dah u oblak zađeš, / ervakat se ko moj dragi mijenjaš« (I. Z. II 35).
< tur. *her vakit* < pers. *her* »svaki« i ar. *waqt* »vrijeme, doba«.

hèsāb -āba, hèsāp -āpa (èsāb, èsāp, jèsāp) m (ar.) *račun, broj; procjena*. — »Čist esap duga ljubav« (Vuk, Posl. 346); »Ali, Džano, blaga bez h e s a b a« (K. H. I 77); »Trista ata, pet sto bedevija, / paripima ni esapa nema!« (B. V. 1892. 204); »Ne dijele brojem ni jesapom / No svak svoju torbu napunio« (Vuk VII 366).

< tur. *hesap* < ar. *hisāb*.

V. *hesabiti, prohesabiti, pohesabiti*.

hesābiti, hesāpiti (esābiti, esāpiti), *računati; misliti, smatrati*. — »Hesabjahu da je poginuo« (K. H. I 176); »Ja se mlada prevarila, / esabila: njegova je«, »Esapjaše da je Hasan aga« (Vuk I 395, V 549); »Izgoreše mostarske svijeće / esapeči sarajevsko blago« (Vuk, Posl. 98).

Izv. od *hesab* (v.).

hèspāp, v. *espap*.

hèštek m (tur.) 1. *komad platna u obliku trokuta koji se stavlja kao umetak pod pazuhom u košulja ili u gaća između nogavica*. 2. *drveni kalup koji služi za pravljenje kapaka mlinova za kafu* (V. GZM 1957. 74).

< tur. *heşte*.

hèvenē m (pers.) *ubrani grozdovi grožđa koji se objese ili se ra-*

zastru kako bi se za jelo oču-
vali za duže vrijeme.

< tur. *hevenk* < pers. *āwenk*.

**hevzēdzija, hevzedžāna, hevzedži-
luk**, v. edžzadzija, edžzahana,
edžzadziluk.

hezēla f (ar.) *prostaci, propalice,
nitkovi*.

< tur. *hazele* < ar. pl. *ḥaḍālā*,
sing. *ḥāḍil* »koji prijatelja na
cjedilju ostavlja; izdajnik«.

hēzder-kovče, v. ežder-kovče.

hi -ita m (ar.) *ime arapskog slo-
va* »h«.

< tur. *hi* < ar. *ḥā*.

Hiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Hibe* < ar. *Ḥibbā*, žen-
sko ime »Miljenica, Ljubavni-
ca«.

hič (iē) adv. (pers.) *ništa, nikako*.
— »Gdje on tura, hič ne žali
blaga« (K. H. I 81); »... za koga
se civilizacija ič ne lijepi«
(Zembilj III 92).

< tur. *hiç* < pers. *hič*.

V. hičbiršej, hičolmase, hičul-
lurmi.

hičbiršej, indecl. (pers.-tur.-ar.)
nema ništa.

< tur. *hiçbir şey*, v. kompon.
pod hič i bir + ar. *šāy* »stvar«.

hičöglan, v. ičöglan.

hičolmasē, indecl. (pers.-tur.) *bar,
ako ništa a ono...*

< tur. *hiç olmazsa* »bar da«.

hičulürmi, indecl. (pers.-tur.) *zar
nije čudo; za veliko čudo*. »Hi-
čulürmi — čanak u čevrmi«
(nar. izreka).

< tur. *hiç olurmu*, v. kompon.
pod hič i olur + tur. upitna če-
stica *mu, mi* »li«.

hičāja, hikāja f (ar.) *priča, pri-
povijetka*.

< tur. *hikāye* < ar. *ḥikāyā*.

hičmet, hikmet (ičmet) m (ar.) 1.
mudrosti, filozofija. — »Iz elifa
svi izlaze hik meti« (Ist. bl.
II 224).

2. *čudo; tajna, zagonetnost*. —
»Božijeg hičmeta, šta li mu
je?« (u ob. gov.).

< tur. *hikmet* < ar. *ḥikmā*
»mudrost«.

V. hičmetli.

hičmetli, indecl. adj. i adv. (ar.-
-tur.) 1. *čudnovat*.

3. *čudnovato, začudo*.

< tur. *hikmetli*, od *hikmet* (v.
hičmet) + tur. suf. -li.

Hidājet (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hidayet*, lično ime »Upu-
ćivač na pravi put«.

< ar. *hidāyā* »upućivanje, vo-
đenje pravim putem«.

Hidājeta (ar.) *musl. žensko ime*.
Muškom imenu Hidajet (v.) do-
dan naš nastavak za ž. rod -a.

**hidājet učiniti, uputiti na pravi
put**.

Izv. od hidajet, v. tumačenje
pod Hidajet.

hidžra, hēdžra f i hidžret m (ar.)
*početak računanja muslimanske
ere, 16. jula 622. n. e. Naziv je
došao otud što je te godine Mu-
hamed preselio (hidžret učinio)
iz Meke u Medinu, što se sma-
tra važnim događajem u počet-
nom razvoju islama*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

hidžret m (ar.) *seoba; preselenje
iz jednog mjesta u drugo;
»hidžret učiniti«, preseliti*.

< tur. *hicret* < ar. *hiğrā* »seo-
ba«.

V. odhidžretiti, muhadžir.

hifz, hivz m (ar.) *učenje napamet
cijelog kur'ana od početka do
kraja*.

Hifzija

< tur. *hıfız* < ar. *ḥifẓ*.

V. hafiz, Hifzija.

Hifzija, Hivzija, Himzija (İvzija, İmzija), hipok. **Hifzo, Hivzo, Himzo, İmzo** (ar.) *musl. muško ime*. Ako se iza imena doda »aga« ili »beg«, onda otpada naš nastavak »-ja«: *Hifzaga, Hifzi-beg*,

< tur. *Hifzi*, muško ime »Sačuvati, Zaštićeni« < ar. *ḥifẓ, ḥafẓa* ($\sqrt{\text{ḥifẓ}}$) »čuvati; napamet naučiti« + ar. adj. suf. -i (*ıyy*).

hijānet (ijānet) m (ar.) 1. izdaja, nevjera.

2. izdajica, prevarant. — »Al Bošnjaci jedni hijaneti« (K. H. I 28).

< tur. *hıyanet* < ar. *ḥıyānā*.

V. hijanetluk, hain.

hijanetluk m (ar.-tur.) 1. izdajstvo, nevjerstvo.

2. pronevjera, prevara, nepoštenje.

< tur. *hıyanetlik*, od *hıyanet* (v.) + tur. suf. -lik.

hikāja, v. hićaja.

hikmet, v. hićmet.

hila, hilla (hinla, ila, ilbe) f (ar.) *varka, prijevara, podvala, špekulacija*. — »Nek ne čine hile na Udbini« (M. H. III 382); »Kraljici je hinlu učinio« (F. J. I 118); »Devet hila, deseto junaštvo«; »Arambaša. Toković-Osmane. A što sam ti učinio ilbe? / Jesam tebi ilbe učinio / Od dobitka i srebra i zlata? / Ili sam ti ilbe učinio, / Da sam tvoju ljublu kađu obljudio« (Vuk VII 402); »Na sve inla i sve prijevare« (Petran. 282).

< tur. *hile* < ar. *ḥilā*.

V. hilećar, hilećarluk, hileišerija.

hilāfet, halifāt -āta, halifāt -āta m (ar.) *institucija, ustanova halife; vršenje dužnosti zvanja halife*.

< tur. *hilāfet* < ar. *ḥilāfā*, osn. zn.: »zastupanje, vladanje«.

hilāl -āla (ilāl) m (ar.) *čačkalica od kosti, s jedne strane šiljasta (služi za čišćenje zuba), a s druge strane u obliku lopatice, kao auriscapium (služi za čišćenje unutrice ušne školjke)*.

< tur. *hilāl* < ar. *ḥilāl*.

hilat m (ar.) *odijelo*.

< tur. *hil'at* < ar. *ḥila*.

hilecār -āra (ilecār) m (ar.-pers.) *varalica, špekulant, nepošten u poslu*.

< tur. *hilekār* < ar. *ḥilā* (v. *hila*) i pers. suf. za građenje imenica koje označavaju kakvu radnju, zanimanje ili činjenje -kār.

hilecārluk (ilecārluk) m (ar.-pers.-tur.) *prijevara, špekulacija, nepoštenje u poslu*.

< tur. *hilekārlik*, v. *hilecār* + tur. suf. -lik.

hilei-šer'ija f (ar.) *ustanova »izigravanje zakona« (in fraudem legis agere) u šerijatskom pravu*.

< tur. *hile-i şer'iye*, pers. izft. od ar. *ḥilā* (v. *hila*) i ar. *šār'iyyā* »šerijatska«.

Hilmija, hipok. Hilmo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Hilmi*, muško ime »Blagi« (sr. »Blagoje«) < ar. *ḥilm* »blagost« + ar.-pers. adj. suf. -i.

himet m (ar.) *trud, nastojanje, zauzimanje*. »Samo tvojim himetom sam ovo postigao« (u ob. gov.).

< tur. *himmət* < ar. *himmā*.

Himzija, Himzo, v. Hifzija, Hifzo.

hindāt, v. indat.

hīnd-džēviz, hīnt-džēviz (hīndžēviz) *m* (ind.-pers.) *indijski orah, oraščić, koji se uvozi sa Istoka i upotrebljava se kao začim, a i kao lijek, Myristica.*

< tur. *Hindistan cevizi*, tur. izf. od *Hindistan* »Indija« (ar. *Hind* »Indijac« + pers. suf. -*stān*, v. *Hint*) i tur. *ceviz* »orah« (v. *džēviz*).

hīnd-jäg, hīnt-jäg *m* (ind.-pers.) *ricinusovo ulje.*

< tur. *hint yağı*, izft. od ar. *Hind* »Indija, Indijac« (v. *Hint*) i tur. *yağ* »ulje«.

hīnla, v. *hila*.

Hīnt *m* (ind.) *Indija.*

< tur. *Hint* < ar. *Hind*, a ovo preko staropersijskog došlo od ind. riječi *sindhu* »rijeka, rijeka Indus«.

hīnta-jēmenta indecl. (ind.-ar.-tur.) *negdje tamo daleko, predaleko (Jemenu i Indiji).*

< tur. *Hinta ve Yemena*. »Indiji i Jemenu« (dativ od ar. *Hind* »Indija« (v. *Hint*) i ar. *Jāmān* »Jemen«).

hintov *m* (madž.) *fijaker.* — »Zlatan hintov po čaršiji šeće, / u hintovu beže Alibeže« (I. Z. III 80).

< tur. *hinto* < madž. *hintó*.

hīnzīr -īra *m* (ar.) *svinja, krmak.* — »Velik je hīnzīr« (u ob. gov.).

< tur. *hinzir* < ar. *ḥinzīr*.

hiptan-kazūktan, hipten-kazūkten, ipten-kazūkten i skraćeno: **hiptan, ipten**, adv. (tur.) *mnogo nečega; i s koca i s konopca (sastalo se, iskupilo se).* — »Noćas se sastalo nekakvih, što no se reče »ipten kazukten«, te se pobili« (nar. priča, Beh. V 379).

< tur. *ipten kazıktan* »s koca s

konopca« < tur. *ip* »konopac, uzica« i tur. *kazık* »kolac« + tur. postpoz. -*tan* (-*dan*) »od«. Mislim da se ne može prihvatiti kao ispravno tumačenje C. J. da je »ipten, hipten« došlo od komande u austrougarskoj vojsci »ipt« (übt = übet, — što znači vježbajte« (v. »Naš jezik« I sv. 5—6, 1950, Beograd).

hir -ira, pl. hirovi *m* (pers.) *neobuzdani prohtjev, nezastitna želja; kapric.*

< tur. *hire* < pers. *hīr* i *hīre* »tvrđoglav; nepokoran; bezobrazan; zapanjen« itd. V. *hirōvit*.

hirōvit, adj. *bijesan, plahovit.*

Izv. od *hir* (v.).

hise (ise) -eta *n* i **hisa (isa)**, -ē *f* (ar.) *dio.* — »Svijem češ ti hise odvojiti, / Moje hise uskok Radovanu!« (Lord 111); »Tu mu momka nema nijednoga, / kojeg nije hisa dopanula« (M. H. III 133). Po ovom je dobila ime mahala »Hiseta« u Sarajevu.

< tur. *hisse* < ar. *ḥiṣṣa*.

V. *hisedar*.

hisēdār (isēdār) -āra *m* (ar.-pers.) *suvlasnik.*

< tur. *hissedar*, od *hise* (v.) + pers. -*dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Hīvzija, Hīvzo, v. *Hifzija, Hifzo*.

hizmēčija, hizmedžija (izmečija, izmedžija) *m* (ar.-tur.) *sluga, služitelj.* — »U turbetu metn'o hizmedžije« (K. H. I 227). < tur. *hizmetçi*, v. *hizmet* + tur. suf. -*çi*.

hizmecār (izmecār) -āra *m* **hizmečarica (izmečarica)** *f* (ar.-pers.) *sluga, služitelj; služiteljica.* — »Jer je imo pravog hizmečara« (M. H. III 25); »Odmah vi-

hizmećariti

knu svoga izmećara« (Lord 238); »Uze kumu za izmećaricu« (Vuk, VI 158).

< tur. *hizmetkâr* (č. hizmet-kjar), od hizmet (v.) + pers. suf. -kâr, koji služi za građenje imenica koje znače zanimanje, kakvu radnju i sl.

hizmećariti (izmećariti), *služiti, raditi kao sluga*. — »Rodila me izmećareć majka, / na slamu me ludu položila« (I. Z. III 89).

Izv. od hizmećar (v.).

hizmećarluk (izmećarluk) *m* (ar.-pers.-tur.) *služenje, zanimanje služitelja*.

< tur. *hizmetkârluk*, v. hizmećar + tur. suf. -lik.

hizmet (izmet) *m* (ar.) *služba, dvorba, podvorenje, usluga; »hizmet učiniti«, poslužiti, podvoriti, dvorbu učiniti*. — »Moja sestra jako ostarila, / ne more vam hizmet učiniti« (M. H. III 193); »Sebi ljubiu, a tebi zamjenu, / ne bi li ti izmet učinila« (B. V. 1892. 155); »osta mlada sa sedam sirota, / sve sirote po izmetu dala« (Muz. zap. Inst. 3330); »Haj, devljetu sljegni u hizmetu. / Te ti caru od hindata siđi!« (Lord 11). < tur. *hizmet* < ar. *hidmâ*.

V. hizmećar, hizmećija, hizmećarluk, hizmećariti.

hódža (ödža) *m* (pers.) *muslimanski sveštenik; vjeroučitelj; profesor u medresi*. Kao titula dodaje se uvijek iza imena: Nasrudin-hodža, Osman-hodža, Ali-hodža itd. Od ovog su nastala prezimena: Hódžić, Omerhodžić, Alihodžić itd. — »On dovede hodžu i kadiju« (M. H. III 251).

< tur. *hoca*, *hace* < pers. *hāge*. V. hódža, hodžaluk.

hódža *f* (pers.) *u Hercegovini naziv za vjeroučiteljicu u mektebu*. U Bosni se zove: *bûla*.
Izv. od hódža (v.).

hódžaluk *m* (pers.-tur.) *hodžinsko zvanje*.

< tur. *hocalık*, v. hodža + tur. suf. -lik.

hòjrât, hòrjat, hòjratin, hòjratin (òjrat, òrjat, hùrjat, òjratin, òrjatin) *m* (ngrč.) *prost čovjek, seljak, neotesanac, prostak*. — »Ti ne ideš u horjatske dvore, / već ti ideš u gospodske dvore« (N. K. II 122); »Da im sestra za hurjate nije, / Neg za koga od gospodičica« (M. H. I 379); »Horjatine i horjatski sine, / tako li se konji provadaju / i gospoda svati dočekuju« (Vuk I 285). < tur. *hoyrat* i *horyat* < ngrč. *châratis* »seljak«.

hòka *f* (ar.) 1. *okrugla tintarnica*. 2. *okrugla mala kutija*.
< tur. *hokka* < ar. *ḥuqqa*.

hòlta (bisera) *f* (tur.) *ogrlica od bisera koja se sastoji od više struka*.

< tur. *halta* »ogrlica, kajiš — ogrlica u psa«.

hórda *f* (tur.) 1. *kod skitničkih plemena zajednica od nekoliko porodica*.

2. *fig. divlja gomila, neobuzdana rulja, čopor*.

V. ordu, v. ordija.

hòrjat, hòjratin, v. hojrat, hojratin.

horòsân -ána *m* **horosánija, horosánlija** *f* (oròsân, orosánija, orosánlija, rosánlija) (pers.) *liječ Semen Cinae koji se spravlja od biljke Arthemisia Cino L., a upotrebljava se protiv gujarica, glista*.

< tur. *horosani* < pers. *Ḥorâsân, Ḥurâsân*, ime pokrajine u

Iranu po kojoj je biljka *Arthemisia Santonicum* odnosno A. Cina dobila svoje ime, + ar. pers. adj. suf. -i.

horōsān -āna *m* (pers.) *skupi teški pās, zapravo šal kojim se paše. Uvezio se u tursko doba u naše krajeve iz Persije i po pers. gradu Horasanu dobio ime.*

< tur. *horosan* < pers. *Horāsān*, *Hurāsān*, ime pokrajine u Iranu.

hōroz, **hōroz**, **hōrōz** (ōroz, ōroz, ōrōz) *m* (pers.) 1. *pijetao, kokot.* — »A po njima orozovi zlatni« (F. J. I 214).

2. *obarač (upaljač) na lovačkim puškama i puškama kremenjačama.*

< tur. *horoz* < pers. *hurūs* »pijetao«.

hōš, indecl. adj. i adv. (pers.) *lijep, dobar, ugodan; lijepo, dobro, ugodno.*

< tur. *hoş* < pers. *hōš*, *hūš* i *hoš*, *huš*.

V. *hošaf*, *hošafana*, *hošdeldija*, *hoš deldun*, *hoš buldum*, *namaj-hoš*, *hoš-beš*, *hošafluk*.

hošaf, **hošap** (ōšaf, ōšap) *m* (pers.) *kompot od voća; izvareno voće; suho voće.* — »A ašcije hošaf kaisije« (Zb. XXX sv. I. 112); »Imam žaku ošafa, / svakom svatu po šaka« (I. Z. IV 70); »Imam vreću ošapa, / Svakom svatu po šaka« (Vuk, Rječnik).

< tur. *hoşaf* < pers. *hōšāb*, *hūšāb*, bukv. »dobra, ugodna voda« < pers. *hōš* (v. *hōš*) i pers. *āb* »voda«.

hošafāna, **hošafhāna** (ošafāna, šafāna) *f* (pers.) *peč napravljena u bašči za sušenje voća, pušnica.* — »Hatidža kći Mahmutova uvakufila je bašču, kuću i ho-

šafhanu (pušnicu) u Kartal mahali...« (Kreš. Vodovodi 88). < tur. *hoşafhane*, v. *kompon.* pod *hošaf* i *hane*.

hošafluk *m* (pers.-tur.) *kompot ili neko drugo žitko jelo koje se servira na kraju objeda, a koje se u narodu naziva još i »zählanda«.*

< tur. *hoşaflık*, v. *hošaf* + tur. suf. -lik.

hōš-bōš! interj. (pers.-tur.) *dobro došao!*

< tur. *hoş beş!* »dobro došao!« od *hoš* (v.) + tur. *beş*.

hōš buldum! **hōš bulduk!** interj. (pers.-tur.) 1. *bolje našao! odgovor na dobrodošlicu: hoš deldun!*

2. *bolje našli! odgovor na dobrodošlicu: hoš deldiniz!*

< tur. *hoş buldum* »dobro sam našao« (v. *hoš* + tur. *buldum*, perf. 1. lice sing. od inf. *bulmak* »naći«) i tur. *hoş bulduk* »dobro smo našli« (tur. *bulduk* je perf. 1. lice pl. od *bulmak*).

hōšdeldija, **hōždeldija**, **hōšgeldija**, **hōžgeldija** *f* (pers.-tur.) *dobrodošlica.* — »pa mu age hošdeldiju daju, / hoš-deldiju i sefa-deldiju« (K. H. I 378); »Mustajbeg mu hoždželdiju viknu«, »Alaga mu hošgeldiju daje« (M. H. III 416, 233).

< tur. *hoş geldi* »dobro je došao«, od *hoš* (v.) i tur. *geldi*, perf. 3. lice sing. od *gelmek* »doći«.

hōš deldun! **hōš geldun!** **hōš deldiniz!** **hōš geldiniz!** interj. (pers.-tur.) 1. *dobro došao!* 2. *dobro došli.*

< tur. *hoş geldin!* »dobro si došao!« (v. *hoš* i tur. *geldin*, perf. 2. lice sing. od *gelmek* »doći«) i tur. *hoş geldiniz!* »dobro ste

hošindi!

došli!« (tur. *geldiniz* je perf. 2 lice pl. od *gelmek*).

hošindi! (ošindi!) interj. (tur.) *prijetnja u značenju: zapamti- ćeš ti mene! osvetiću se ja tebi! beli ćeš mi za to platiti!* — »Njemu zbori zlato Đul-Behara: / Hajd' otale djever Muhamede, / nit' ću tebe, nit' tvojih ponu- da«. — / Njoj govori djever Mu- hamede: / Be ošindi, zlato Đul-Behara, / pričekaj me samo mjesec dana, / dok pokoljem vole i ovnov«. (I. Z. II 201).
< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje- nje osvete«.
V. hašindija.

hošindija (ošindija) *f* (tur.) *naka- na da se osveti, kivnja za osve- tom.* — »svezao mu hošindi- ju« tj. naumio da mu se osve- ti: »svome agi ošindiju ve- že« (Beh. V 155).

< tur. *hoşundu, hoşuntu* »gaje- nje osvete«.

hovârda *f* (tur.) *lola, besposličar, propalica.*
< tur. *hovarda*.

hövlaya! övlaya! interj. (tur.) *na- vali! nasrni! okani se!*

< tur. *hovlaya, ovlaya* od inf. *hovlamak, ovlamak* »navaliti, nasrnuti, okomiti se na nešto«.

hoždeldija, hōžgeldija, v. hošdel- dija, hošgeldija.

hrišćanluk *m*, *hrišćanstvo*; *hri- šćanska zemlja.* — »Pak prive- doh do kraja demiju / I prive- doh narod i hrišćanluk« (Petran. 22).

Hibr. r. sa tur. suf. *-luk (-lik)*.

hřka i hřka *f* (ar.) *gornja haljina od raznih tkanina, naložena pa- mukom i proživena, pamuklija. Može biti kratka i duga, muška i ženska.* — »Uze ferman pa pod hrku baci« (M. H. III-16);

»Svečanom te hrkom ogrnu- ti« (Lord 262).

< tur. *hırka* < ar. *ħirqa*.

hımza *f* (sanskrt.) *isto što i altun- baš* (v.).

< tur. *kırmız* < ar. *qirmiz*

< sanskrt. *krmi* »crv«.

hřsuz, hřsuzin (řsuz, řsuzin) *m* (tur.) *lopov, kradljivac.* — »Že- na se u plač, a hřsuz u kri- ve jemine uzda« (Nar. bl. 54); »Kad se hřsuzi svade, jedan drugog izdaju«, »Ko jedan put ukrade, uvijek se za hřsuz a drži« (Vuk, Posl. 121, 141); »Uskok Rade, jedan hřsuzi- ne« (K. H. II 169).

< tur. *hırsız*. Neki pisci pred- postavljaju da riječ nije izvorno turska. Po Š. Samiji moguće je da je nastala od *hajrsuz* (v.), dakle od ar. *ḥayr* i tur. postpoz. *-siz* »bez«; *Salahî* na- vodi da bi mogla biti složenica od pers. *ḥır* »dobar, dobro sta- nje« i tur. postpoz. *-siz*.

V. hřsuzluk.

hřsuzluk (řsuzluk) *m* (tur.) *krađa, lopovština.*

< tur. *hırsızlık*, v. hřsuz + tur. suf. *-lik*.

hřšum (řšum) *m* (pers.) *povika, vikanje na nekoga, razbješnje- nost, ljutnja.* — »Sačuvaj ve muke svakojake, / A hřšuma kladuškoga Muja« (Lord 131); »Na tobdžije hřšum učinio« (M. H. III 71).

< tur. *hışım* < pers. *ḥiśm* »ljutnja, plahovitost, razjare- nost«.

Pogrešno Rj. JAZU uzima ovu riječ kao hibridnu: »ršum, od rs s tur. nastavkom 'um«.

Hrústem, Hrústan, Hrústo, v. Ru- stem.

hřz, hěrz, v. rz.

hućmētisati (ućmētisati) *na um pasti, doći na pamet, prisjetiti se, pridoci.* — »Nešto mu hućmetisa, skoči i ode« (u ob. gov.).

< tur. *hüküm etmek* »odlučiti, presuditi«, v. hućum + tur. *etmek* »učiniti«.

hūćum, hūkum (ūćum) *m* (ar.) *presuda; suđenje.*

< tur. *hüküm* (č. hukjum) < ar. *hukm*.

V. hućum učiniti, hućumet, hakim.

hućumet, hūkūmet (ućūmet) *m* (ar.) 1. *država, državna vlast, režim, uprava.*

2. *zgrada u kojoj su smještene upravne vlasti.*

< tur. *hükümet* < ar. *ḥukūmah*.

hūćum učiniti, presuditi.

V. hućum.

hūdām -āma *m* (ar.) *poslušni duh, džin koji stoji u službi onog koji saziva džinove* (»skuplja dai-ru«).

< tur. *huddam* < ar. *ḥuddām*, pl. od *ḥādīm* »sluga«.

hūd̄ba, v. hutba.

hūd̄hud *m* (ar.) *ptica pupavac.*

< tur. *hüd̄hüd* < ar. *hudhud*.

hudūćije, pl. *m* (ar.-tur.) *oni koji udaraju međe, koji obilježavaju granice.*

< tur. *hudutçu*, v. hudut + tur. suf. *-çu* (-çi).

hūdūt -ūta, hūdūd -ūda (ūdūt, ūdūd) *m* (ar.) *međa, granica; područje.* — »I tromedu hudut postaviti« (K. H. I 209); »Upravi ga na hudut na radu« (M. H. III 230).

< tur. *hudut, hudud* < ar. pl. *ḥudūd* sing. *ḥadd* »granica«.

V. hudućeje.

hūdžera i hudžera (ūdžera, udžera) *f* (ar.) 1. *sporedna soba uz*

kuhinju koja služi kao spremnica.

2. *koliba.*

< tur. *hücre* < ar. *ḥuğrā* »soba«, pl. *ḥuğār*.

hūdžet (ūdžet) *m* (ar.) *sudska presuda; pismena isprava koja ima dokaznu moć.* — »A dade mu trideset hūdžeta« (K. H. II 365).

< tur. *hüccet* < ar. *ḥuğğā*.

hūdžum (ūdžum) *m* (ar.) 1. *juriš, navala, napadaj.*

2. *hūdžum učiniti, jurišati, navaliti.* — »Ja sam dva put hūdžum učinio« (K. H. II 336).

< tur. *hücum* < ar. *ḥuğm*.

hūja (ūja) *f* (pers.) *ćud; nervoza, srditost, ljutina.* — »Pa ja na njeg binjedžije neću, / niko huje ne zna doratove« (K. H. II 315); »uzela ga huja« (u ob. gov.).

< tur. *huy* < pers. *ḥūy* »ćud, narav«.

V. hujali.

hujāli, hūjljiv (ujāli, ūjljiv) *adj.* (pers.-tur.) *ćudljiv; ljut, nemiran.*

< tur. *huylu*, v. huja + tur. suf. *-lu* (-li).

hūktati, hūkcēm (ūktati), vikati »hū, hū«. *Huktanje je vrsta derviškog kolektivnog obreda.* — »Po tekijam' hūkcēs dervišima« (K. H. I 49); »Hodže viću, a derviši hūkcēu« (Vuk, Rječnik).

< ar. *hū, hū*, »on, on«, tj. »bog, bog«.

hūkum, hūkūmet, v. hućum, hućumet.

hulāsa *f* (ar.) *rezime, kratak sažetak.*

< tur. *hulāsa* < ar. *ḥulāša*.

hulefâi-râšidin pl. *m* (ar.) *skupni počasni naziv za prvu četvoricu*

hulûsikâlbile

halifa: Ebu Bekira, Omera, Osmana i Aliju.

< tur. *hulefa-i raşidin*, pers. izft. od ar. *ḥulefā* »halife« i ar. *rāşidin*, gen. pl. od *rāşid* »pametni, koji je na pravom putu«.

hulûsikâlbile, adv. (ar.-tur.) *sa svega srca, iskreno i s voljom*. < tur. *hulûsikâlbile* < ar. *ḥulûş* »iskrenost«, ar. *qalb* »srce« i tur. postpoz. *-le, -ile* »sa«.

hünjer m (pers.) *vještina, znanje, majstorluk*.

< tur. *hüner* < pers. *huner*.

hürč m (ar.) *velike bisage, velika kožna torba obješena o sedlu na konju. Jedan hürč visi s desne, a drugi s lijeve strane, nisu spojeni kao kod običnih bisaga*. — »Donesi mi dva hürča dukata« (K. H. I 25).

< tur. *hurç* < ar. *ḥurğ*.

hürda (ürda) f (pers.) *grušavina tj. ugrušano mlijeko prvih dana pošto se krava oteli, sjera, sjer-nica*. — »Kad mu stanem sigurati ručak, / mijesim sedam ovsenica, / i tri kotla urde i surutke« (Vuk I 550).

< tur. *hurda, hurde* < pers. *ḥurde* »mala stvar, djelić, parčence«.

V. furda.

Hürem (pers.) *musl. muško ime*. < tur. *Hurrem*, lično ime »Blagi«, »Dobri« (sr. Blagoje, Dóbro) < ar. *ḥurrām* »bezbrizhan, blag, dobar« < pers. *ḥurrem* »zadovoljan, veseo«.

hürija, v. uriya.

hürija f (ar.) *dženetska (rajska) ljepotica*. — »Izišle su dženetske hürije« (K. H. I 226); »Pričalo bi mu sunce preko svojih toplih zraka o nježnosti hürija u dženetu...« (Čolak. 15); »E, ko gine, šehit, ako Bog da! /

Hürije mu prifaćaju dušu!« (Lord 96).

< tur. *huri* < ar. pl. *ḥūr*, sing. *ḥawrā'* »žena krupnih lijepih očiju kao u gazele«.

hurijet m (ar.) *sloboda*.

< tur. *hürriyet* < ar. *ḥurriyyā* »sloboda«.

V. Hurijet.

Hurijet m (ar.) 1. *proglašenje ustava u Turskoj 10 jula 1909. koji je fiksirao tekovine tzv. Mladoturske revolucije*.

2. *ime muslimanskog zanatlijskog društva koje je postojalo u Sarajevu*.

< tur. *Hürriyet* < ar. *ḥurriyyā* »sloboda«.

hürjat, v. hojrat.

hürma (ürma) f (pers.) *datulja*.

< tur. *hurma* < pers. *ḥurmā*.

V. hurmadžik.

hurmadžik m, hurmāšica f (pers.-tur.) *vrsta slatkiša koji se spravlja ovako: u maslu se umute jaja, doda se kafena šoljica kiselog mlijeka ili sirćeta, zatim bijelog brašna. Tijesto se raskuha na plosnate duguljaste komade koji se poredaju u tep-siju i peku se. Kada budu pečeni, zaliju se uzavrelim šećerom i ostave da se ohlade. Ime dobilo po sličnosti na hurmu*. — »A neferi sitni hurmadžici« (Zap. Inst. 1166).

< tur. *hurmacık*, osn. zn.: »hur-mica«, v. hurma + tur. deminut. suf. *-cik*.

hürmet m (ar.) *poštovanje, uvažavanje*. — »Dinu nema ragbeta, turskoj vjeri hurmeta« (Nar. bl. 315).

< tur. *hürmet* < ar. *ḥurmā*.

Hürşid, Rāşid (pers.) *muslimansko muško ime*.

< tur. *Hurşid*, muško ime, »Sunce« < pers. *hurşid* »sunce«

Husèjin, Husein, hipok. **Húso, Hüsika, Húsin** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüseyin* < ar. *Ḥusäyn*, muško ime, »Polijep«.

Husejnija f (ar.) *Husejinova* (džamija, mahala itd.).

< tur. *Hüseyniye* < ar. *Ḥusäyniyyä*, od *Husejin* (v.) + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyä*.

Hüsika, v. *Husejin*.

Húsin, v. *Husejin*.

Húsnija, hipok. **Húsno** (ar.) muslimansko muško ime.

< tur. *Hüsni*, muško ime. »Ljepotan« < ar. *ḥusn* »ljepota« + ar.-pers. adj. suf. *-i*.

Húsrev, Húšref (pers.) *musl. muško ime* (*Gazi Husrevbegova džamija u Sarajevu* nosi naziv po svom osnivaču *Husrevu*).

< tur. *Husrev*, muško ime,

»car« < pers. *husrew* »car, vladar«.

hütba, hüdba f (ar.) *propovijed koju drži imam sa minbera u džamiji petkom i o bajramima*. < tur. *hutbe* < ar. *huṭbä*. V. *hatib*.

hüzür (üzür), -úra *m* (ar.) 1. *dokolica, odmor*. — »a fališ mi od Nikšića Turke, / koji Turci beže u uzuru, / a radi im sirotinja raja« (Vuk IV 36).

2. »hüzür-stolica« (*üzür-stolica*) je stolica u kojoj se sjedi u časovima odmora i dokolice. — »Na uzur-stolicu oholo se bacio, / Pijanim pogledom po družini veze« (Zmaj 132).

< tur. *huzur* »smirenje, rahatluk« < ar. *ḥuzūr* »prisutan biti; prisutnost«.

hvádžija, faldžija (valdžija) m (srp. hrv.-tur.) *hvališa*.

Hibr. r. sa tur. suf. *-ci* (č. dž).

ibádet *m* (ar.) 1. molenje bogu, klanjanje i učenje, bogosluženje.

2. »ibadet činiti«, moliti se bogu, klanjati i učiti.

< tur. *ibadet* < ar. *ibādā*.

ibadūlāh, āha *m* (ar.) ljudi, božji stvorovi, narod. — »Butum ibadulah se iskupio« tj. sav se narod iskupio (u ob. gov.).

< tur. *ibadullah* < ar. *ibādullāh* »božji robovi, ljudi« < ar. *abd* »rob« i *Allāh* »bog«.

iblis, isa, **ibliš**, -iza *m* (ar.) đavo, sotona.

< tur. *iblis* < ar. *iblis*.

ibni, **ibn**, *v. bin*.

Ibrāhim, hipok. **İbro**, **Ibran**, **İbrica** (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ibrahim*, muško ime, < ar. *Ibrāhīm* »Abraham, Avram« < jevr.

Ibran, *v. Ibrahim*.

ibret *m* (ar.) 1. pouka, primjer, ogledalo. — »Od njega je ibret zauzela« (Vuk, Rječnik).

2. mnoštvo u frazi: »ibret svijeta«.

3. čudo. — »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak ibretio« (I. Z. II 12).

< tur. *ibret* < ar. *ibrā* »pri-

mjer, uzor; pouka, uputa«.

V. *ibretiti se*.

ibrete, (**imbrete**) -étā, pl. t. f, (ar.) ukrasne igle — kopče na ženskom odijelu.

< tur. *ibre* < ar. *ibrā* »igla« (*imbrete* mjesto *ibrete* kao što se govori *imbrik* mjesto *pravilnog ibrik*).

ibretiti se, **ibrēnisati se**, čuditi se.

— »Kad to vidje Hašim čelebija, / ibretom se momak ibretio« (I. Z. II 12).

Izv. od *ibret* (v.).

İbrica, *v. Ibrahim*.

ibričić, manji sud za vodu u kome se vari voda za zaljevanje kafe u džezvi. *Deminutiv od ibrik* (v.).

ibrik (**imbrik**), -ika *m* (pers.)

1. bakreni sud za vodu s uskim grlom, na kome je kupast poklopac, i s dugim noscem (nosáčem); može biti i od zlata ili srebra. — »Izlazila tanahna robinja, / iznosila kalajli ibrike, / da zafati vode studenice, / da napoji Vlahovića Mejru« (GZM 1951. 222); »Već u srebren ibrik zahvatila vode, / pa u bašči đule zaljevati ode« (Muz. zap. Inst. 3531); »Jedna nosi u kond'jeru vina, / Druga

nosi u imbriku vode« (M. H. I 285).

2. *bakreni sud opisanog oblika, samo malen, za serviranje kafe.* — »pristavili kavene **ibrike**, / a prosuli srebrne fildžane« (Vuk, IV 281).

< tur. *ibrik* < ar. *ibriq* < pers. *ābriz*, slož. od pers. *āb* »voda« i *riz*, prez. osnova od inf. *rihten* »liti, prolijevati, sipati«.

ibrišim *m* (pers.) 1. *vrsta svilenog konca.* — »al' djevojčice savezano tankom žicom **ibrišima**« (Vuk I 225).

2. »**ibrišim-pāmuk**«, najtanji i najfiniji pamuk.

3. »**ibrišim-kajása**«, *kajasa* od *ibrišima*. — »Desnom rukom, **ibrišim-kajasom**« (K. H. II 474).

4. »**ibrišim-tkànica**«, *tkanica* od *ibrišima*. — »Priteže mu četiri kolana, / A i petu **ibrišim-tkanicu**« (Vuk, Rječnik). < tur. *ibrišim* < pers. *ebrišum*. V. *ibrišimli*.

ibrišimli, indecl. adj. (pers.-tur.) od *ibrišima*. — »I zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli a dva **ibrišimli**« (K. H. I 397). < tur. *ibrišimli*, v. *ibrišim* + tur. suf. -li.

ibro, v. *Ibrahim*.

ičaga *m* (tur.) *dvorski službenik za unutrašnju službu u sultanovu dvoru; dvorski maršal.* — »Salj' **ičage** na četiri strane. / Nek se divan skupi oko mene« (M. H. III 8); »pa pogleda na obje strane, / ali Turci, carske **ičage**« (Vuk IV 257).

< tur. *ič ağası*, buk. »unutrašnji aga«, izft. od tur. *ič* »unutrašnjost, unutra« i tur. *ağa* »aga«.

ičkija *f* (tur.) 1. *alkoholno piće.* 2. *strast za nećim.*

< tur. *ički* »piće« < tur. *ičmek* »piti«.

V. *ičkijaš*.

ičkijaš, -aša, *m*, *alkoholičar*.

Izv. od *ičkija* (v.).

ičluk, **išluk** *m* (tur.) *topli jelek koji se zimi nosi ispod običnog jeleka (prsluka).*

< tur. *ičlik* »topli jelek« < tur. *ič* »unutrašnjost, unutar« + tur. suf. -lik.

ičoglan, **hičoglan** *m* (tur.) *naložjetni dječak — sluga koji može nesmetano ulaziti u haremske dvorske paže.*

< tur. *ičoglan*, buk. »dječak za unutrašnjost«, tur. izft. od tur. *ič* »unutrašnjost« i tur. *ağlan* »dječak«.

iči, **iki**, num. (tur.) *broj 2, dva.*

< tur. *iki*.

V. *ičkatica*, *ičituglija*, *ikiluk*.

ičkatica *f* (tur.) 1. *ono što je dvostruko: »ičkatica zeh«, dvostruki zeh.*

2. *ženska dólama od kadife, vezena ičkaticom zehom, tj. dvostrukim, u dva reda zehom.*

< tur. *iki* »dva« i tur. *kat* »sloj, red« + naš rastavak -ica.

ićindija, **ikindija** (**ječindija**, **je-kindija**) *f* (tur.) *treća po redu (računajući od početka dana) muslimanska svakodnevna molitva (namaz) čije vrijeme obavljanja počinje oko sredine vremena između podneva i zalaza sunca. Tako se naziva i samo doba kada počinje obavljanje ove molitve.* — »**İcindija** — stiže haberdžija« (Sevd. 43); »U nedilju a do **ikindije**« (M. H. III 173); »**Ječindija**, stiže haberdžija«. »**Beg Alibeg klanja jekindiju**« (I. Z. III 71, 1).

< tur. *ikindi*, što leksički znači »druga« (molitva računajući od

ićindijaš

podneva), pošto u staroturskom *ikindi* znači »drugi«, tj. isto što i u današnjem tur. znači *ikinci* (č. *ikindži*) »drugi«.

V. *ićindijaš*.

ićindijaš, ikindijaš, -aša *m* (tur.-pers.) *užina koja se jede oko ićindije*.

< tur. *ikindi aşı* »ićindijsko jelo« < tur. *ikindi* »ićindija« i pers. *āš* »jelo, kuhana hrana«.

ićituglija, ićtuglija *m* (tur.-pers.)

1. *paša sa dva tuga (v. tug)*. — »Bir-tuglije i ići-tuglije, / i velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »učtuglije, pa sve ićtuglije« (M. H. III 7).

2. *fig.: čovjek sa dvije žene*.

< tur. *iki tuğlu* v. kompon. pod ići i tug + tur. suf. -lu.

ićemet, v. hićemet.

ićrām, ikrām, -āma *m* (ar.) 1. *čast, počast, doček, pogošćenje*, — »Fala, majko, na ićramu tvome!« (M. H. III 551).

2. »ićram učiniti«, *pogostiti, počastiti*. — »A Selimu ikrām učinili; / I noćio, pa dobro mu bilo« (B. V. 1892 171).

< tur. *ikram* < ar. *ikrām*.

V. *ićramli, preićramli*.

ićrāmli, ikrāmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *gostoljubiv, dočekan*.

< tur. *ikramlı*, v. *ićram* + tur. suf. -lı.

idadija *f* (ar.) *gimnazija, srednja škola*.

< tur. *idadiye* < ar. *idādiyyā*.

idāra *f* (ar.) 1. *izdržavanje, egzistencija, alimentacija; snabdjevanje potrebnim za život*. — »Da mu dadnem sto hiljada vojske, / uz tu vojsku hranu i idāru (K. H. II 560); »To mi je hrana i idāra, / Gusljama kome ću zapevati« (Lord 131);

»Treći direk, direk tijela je rad, poslovanje, kojim se idāra stiče« (Colak. 19); »... da im, i kad se vrate iz Beča, po toliko godina šalju mjesečno po pet forinti idāre«, ili kako oni to kažu »lamentacije« (Zembilj III 70).

2. *uprava*.

3. »idāru činiti«, *izdržavati, brinuti se o svim potrebama i troškovima*. — »Nek idāru čini beg svatove« (K. H. I 16).

< tur. *idare* < ar. *idārā*.

V. *idaretiti se*.

idāretiti se, izdržavati se, brinuti se za potrebne troškove oko snabdjevanja.

Izv. od *idāra* (v.).

idet *m* (ar.) *određeni period vremena (po šerijatskom pravu) koji nastupa poslije smrti muža ili poslije razvoda braka, za koje vrijeme žena ne može sklopiti novi brak*.

< tur. *iddet* < ar. *iddā*.

īdrīs -īsa, **īdriz**, -īza (asir.) *mušl. muško ime*.

< tur. *İdris* < ar. *İdrīs*, muško ime < asir.

īdžāb učiniti, iziskivati, potrebno biti. — »Idžāb čini da i mi budemo prisutni« (u ob. govoru).

< tur. *icab, icap* < ar. *iğāb* »zahtijevati«.

īdžāra *f* (ar.) *zakup, kirija*.

< tur. *icare* < ar. *iğārā*.

īdžāzetnāma *f* (ar.-pers.), skr. **īdžāzet** *m*, *svjedodžba, diploma o završenim teološkim naukama*. Za zvanje *muderisa* bila je potrebna *īdžāzetnāma*.

< tur. *icazetname* < ar. *iğāzā*, osn. zn.: »dozvola« i pers. *nāme* »pismo, pismena isprava«.

īdžrā, -āa *m* (ar.) 1. *izvršenje, provedenje*.

2. »idžrā učiniti«, izvršiti, sprovesti. — »Tebi će se paši prikazati, / idžra će ti divan učiniti« (K. H. II 436).

< tur. *icra* < ar. *iğrā*.

idžtihād, -áda *m* (ar.) samostalno rješavanje pitanja na osnovu šerijatsko-pravnih izvora *kur'ana* i *hadisa*, ne povodeći se za mišljenjem drugih vjerskih učenjaka.

< tur. *ictihad* < ar. *iğtihād*, osn. zn.: »ustrajno se truditi, trud«.

V. mudžtehid.

idrot *m* (tur.) mirišljava trska, mirisavi korijen, babat, temišvarka, *Acorus calamus* L., Fam. *Araceae*.

< tur. *eğir otu*.

ifeta (ar.) *musl*, žensko ime.

< tur. *Iffet*, žensko ime, »Nevina, Čedna« < ar. *ifā(t)* »moralna čistoća, nevinost, čednost«.

iflās biti, bankotirati, propasti kao trgovac.

< tur. *iflās* < ar. *iflās* »siromaštvo; osiromašiti«.

V. mufliz.

ifriz, -iza, **ifrit**, -ita *m*, **ifriskinja**, **ifritkinja** *f* (ar.) 1. zao džin, zao demon.

2. fig.: veoma ljut (-a), rasrđen (-a), bijesan (-sna) čovjek (ili žena). — »Uzmu njih trojica sve tri ifritkinje na leđa i ponesu na brdo« (Gajret 1930 220).

< tur. *ifrit* < ar. *ifrit* »zao džin«.

V. ifrizluk, naifriziti se.

ifrizluk *m* (ar.-tur.) srdžba, bijes.

< tur. *ifritlik*, v. ifriz + tur. suf. -lik.

iftār, -āra *m* (ar.) ramazanska večera u prvi sumrak (u akšam, neposredno iza zalaza sunca)

kojom se prekida dnevni post.

< tur. *iftar* < ar. *iftār*.

V. iftariti (se), iftarluk.

iftāriti (se), omrsiti se; večerati uz Ramazan.

Izv. od iftar (v.).

iftārluk *m* (ar.-tur.) jelo koje je pripremljeno i koje se jede na iftaru.

< tur. *iftarlık*, v. iftar + tur. suf. -lik.

iftira *f* (ar.) potvora, kleveta, obznanje. — »Moj će jaran tebe varati, / iftiru će meni činiti« (Muz. zap. Inst. 2539).

< tur. *iftira* < ar. *iftirā*.

igbāl, **ikbāl**, -āla *m* (ar.) sreća. — »I vuk sreće u gori imade, / moja Zlatka sreće ni igbala« (K. H. II 426).

< tur. *ikbal* < ar. *iqbal*.

V. igbali, igbalsuz.

igbāli, **ikbāli**, indecl. adj. (ar.-tur.) sretan.

< tur. *ikballı*, v. igbal + tur. suf. -lı.

igbālsuz, **ikbālsuz** *m* i kao adj. (ar.-tur.) 1. kao imenica: nesretanik, baksuznik.

2. kao pridjev: nesretan, baksuz.

< tur. *ikbalsız*, v. igbal + tur. postpoz. -siz »bez«.

igda, **igde** *f* (tur.) biljka *Elaeagnus angustifolia* L., Fam. *Eleagnaceae*.

< tur. *igde*.

igirmiluk, v. jigirmiluk.

ignēlija *f* (tur.) moderna puška sa iglom (za razliku od kremenačice).

< tur. *igneli* < tur. *igne* »igla« + tur. suf. -li.

ihjā, indecl. adj. (ar.) 1. prepodan, oživotvoren. — »Ko ostade

ja do vijeka, ko pogibe nek
1 kuća znade« (nar. pj.).
»ihjā učiniti«, preporoditi, dati
ovu snagu za život. — »Ihja
ga care učiniti« (K. H. I
56): »Ko će Musi dohakatī ži-
u, / Blagom ću ga ihja uč-
iti« (Lord 99).
< tur. *ihya* < ar. *ihyā*.

nāl, -ála *m* (ar.) otezanje, okli-
evanje; nehaj, nemar. »Onda
mali Meho govoraše: / efendija,
za ih mala nijesmo« (F. K.
1886 22).

< tur. *ihmal* < ar. *ihmāl* »za-
nemariti«

V. *ihmaldžija*, *ihmaliti*, *ihma-
luk*, *obihmaliti*.

ihmaldžija m (ar.-tur.) onaj koji
nešto zanemaruje, koji je nema-
ran.

< tur. *ihmalci*, v. *ihmal* — tur.
suf. *ci*.

ihmaliti, zanemarivati, nehajan
biti, hladan odnos imati prema
nekom poslu ili dužnosti. »Diži
bega, nemoj ihmaliti« (M.
H. III 373).

< tur. *ihmal* < *ihmāl* »zane-
mariti«

ihmáluk m (ar.-tur.) zanemariva-
nje, otezanje, nemar, nehaj.

< tur. *ihmallik* < ar. *ihmāl*
»zanemarivanje« + tur. suf. *-lik*.

ihrām, -āma *m* (ar.) bijeli nesa-
šiveni ogrtač od vune, pamuka
ili lana koji hadžije obavezno
mjesto odijela oblače prije ula-
ska u Meku i nose ga za svo
vrijeme dok vrše obrede ha-
dža. — »Danas su hadžije obu-
kle i hram« (u ob. gov.).
< tur. *ihrām* < ar. *iḥrām*.

ihsān, v. *insan*.

ihtibār, v. *itibar*.

ihšān m (ar.) sta-

ihtijara. »Oko bega side
iktijari« (M. H. III 32, 214).
< tur. *ihtiyar* »starac« < ar.
iḥtiyār »odabrati, izabrati«.
V. *ihtijarluk*.

Ihtijarluk m (ar.-tur.) starost.
< tur. *ihtiyarluk*, v. *ihtiyar* +
tur. suf. *-lik*.

ihtilāf, -āfa *m* (ar.) spor, nesla-
ganje, razilaženje.
< tur. *ihtilāf* < ar. *iḥtilāf*.

ijāna f (ar.) pomoć ili prilozi koji
se kupe za sirotinju ili za ka-
kve dobrotvorne svrhe.
< tur. *iane* < ar. *iānā* »po-
moć«

ikbāl, **ikbāli**, **ikbālsuz**, v. *igbal*,
igbali, *igbalsuz*.

iki, v. *iči*.

ikiluk m (tur.) predmet od dvije
oke ili dvije kile težine, ili od
dva aršina ili dva metra duži-
ne, ili od dva groša cijene itd.
< tur. *ikilik* < tur. *iki* »dva«
+ tur. suf. *-lik*.

ikindija, v. *ičindija*.

iklīm, -ima *m* (grč.) kraj, zemlja.
»Koji dimaš misirskim iklī-
mom« (K. H. I 59).
< tur. *iklīm* »klima; kraj, zem-
lja« < ar. *iqlīm* »klima; kraj,
zemlja« < stgrč. *klīma*.

ikrām, v. *icram*

ikrār, -āra *m* (ar.) očitovanje,
priznanje; odluka.

< tur. *ikrar* < *iqrār*.

V. *ikrariti*.

ikrariti, odlučiti se za idenje na
hadžiluk u Meku. Ta se odluka
javno objavi u džamiji uče-
njem prigodne molitve (dove).
— Kaže se: »Hasan Huseino-
vić je danas ikrario«. Izv.
od *ikrar* (v.).

ikrān, v. *insan*.

iktijār, v. ihtijār.

iktizā činīti, iziskivati, zahtijevati. — »To iktiza čini da se učini veliki trošak« (u ob. gov.).

< tur. iktiza < ar. iqtidā' »iziskivati«.

ila, v. hila

illā, adv. (ar.) svakako, bezuslovno. — »Navalio na me illa da mu dodem« (u ob. gov.).

< tur. illā »svakako, bezuslovno« < ar. illā »osim«.

iladž, iladž -adža i ilāč, ilāč, -āča m (ar.) lijek. — »Kaže se: »Nema ni za iladža«, »Od smrti nema iladža«.

< tur. ilāč, ilāč < ar. ilāğ. V. iladžiti (se), iladžli, iziladžiti (se).

iladžiti (se), liječiti (se).

Izv. od iladž (v.).

iladžli, indecl. adj. (ar.-tur.) lije-kovit.

< tur. ilāch, v. iladž + tur. suf. -li.

ilāhicun! interj. (ar.-tur.) boga radi! za božju ljubav!

< tur. ilāhicin »radi boga« < ar. ilāh »bog, božanstvo« i tur. postpoz. ičin »radi, zbog«.

ilāhija f (ar.) pobožna pjesma.

< tur. ilāhi »pobožna pjesma«, osn. zn. »božanski, božji« < ar. ilāh »bog, božanstvo« + ar.-pers. adj. suf. -i.

ilāhi jārabi! (ar.) bože moj! gospodaru moj! — »Ilahi ja rabi, što se izradi i što se učini!« (Zembilj III 93).

< ar. ilāhi yā rabbī! »bože moj, o gospodaru moj!« < ar. ilāh »bog« + ar. posv. zamj. -i

ilakav,

govarati (izgovoriti) povremeno riječi na ar. jeziku: »lā ilāhe illa-llāh« »nema drugog boga osim jednog Alaha!« »Alah je jedini bog«. — »Ilaknuše, Boga spomenuše, / pa na vlaške glide udariše« (K. H. II 379).

Pošto se pri ponovljenom, naročito ritmičkom, izgovaranju ove rečenice glas povisuje na drugom dijelu, tj. na »illa-llah«, to je naš glagol izveden od ar. illā.

ilāka f (ar.) onaj dio u meri (utrinj, seoskom pašnjaku) koji pripada pojedinom seoskom imanju. Taj dio ograničen je zemljišnim pravim linijama koje bi pod pravim uglom bile povučene s imanja u meru. Ilake obično nisu omeđene nikakvim znacima niti se izdvajaju osim kad neko hoće da obradi di mere (v. Et. zb. IV 703). — »Dijelovi pojedinaca u meri nisu nikad tačno ograničeni. Ipak dijelovi postoje i zovu se »ilake« (GZM 1908 392); »U nekjem selima u Humnini cijeli seoski pašnjaci podijeljeni ovakve ilake. Od svake kućozidan je uz cijelo brdo zid koji odvaja jednu ilaku druge« (Et. zb. IV 738). < tur. alāka »veza, odnos; sjed; dio« < ar. alāqa »ljub veza«.

ilām, āma m (ar.) sudska odluku izdaje kadija; zvan rješenje.

< tur. ilām »sudska odluka rješenje« < ar. ilām »oba stiti«.

ilān, -āna m (ar.) objava, oglas.

< tur. ilān < ar. ilān »viti, razglasiti«.

iluc, v. *mia*.

ilduz, v. *jilduz*.

ilet *m* (ar.) *bolest*.

< tur. *illet* < ar. *illā*.

ilidža i ilidža *f* (tur.) *toplice, banja*.

< tur. *ilica* »izvor ljekovite vruće vode; toplice«.

ilidža *f* (tur.) *banjsko lječilište (banja) u blizini Sarajeva; ime nekoliko lokaliteta za sumporne vode na području Bosne*.

< tur. *ilica* »toplice« (v. *ilidža*).

ilika *f* pl. *ilike* (iskriv. *jeljike*) (tur.) *rupica ili petlja na odijelu za koju se zakopčava dugme. Ilike su ponekad, radi ukrasa, izrađene od gajtana ili od kakvog metala. — »A uze toke i ilike« (M. H. III 140); »Niz dolamu toke i jeljike« (Lord 16).*

< tur. *ilik*.

V. *ilikli, ilikluk*.

ilikli, indecl. adj. (tur.) *sa ilikama, sa mnogo ilika nanizanih jedna do druge. — »A po svoju ilikli gečermu« (M. H. III 256).*

< tur. *ilikli*, v. *ilika* + tur. suf. *-li*.

ilikluk *m* (tur.) *rupice na odijelu, odnosno onaj dio odijela gdje se nalaze ilike (rupice).*

< tur. *iliklik*, v. *ilika* + tur. suf. *-lik*.

iljas, -*ása* (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ilyas* < ar. *Ilyās*, muško ime; ime peygambra Izraelćanina, *Elijas* < jevr.

ilmihaber *m* (ar.) *potvrda koju izdaje imam—matičar kao dokumenat da nema određenom licu nikakve zapreke za vjenčanje*.

< tur. *ilm-ü haber* »potvrda, priznanica«, v. *kompon. pod ilum i haber*.

ilmihāl, -*ála* *m* (ar.) *udžbenik za osnovna znanja iz islamske vjeronauke*.

< tur. *ilmihal*, *ilm-i hal*, v. *kompon. pod ilum i hal*.

ilmija *f* coll. (ar.) *muslimansko sveštenstvo. — »Ilmija je pozvana da bude u tom pogledu tačna« (Gajret 1931 13).*

< tur. *ilmiye* < ar. *ilmiyyā* (< ar. *ilm* »znanje, nauka« + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*), osn. zn.: »naučnici, učenjaci«.

iltifa, irtifa *f* (ar.) *ustanovljavanje tačnog vremena po »ala turka« satu pomoću naročite sprave za mjerenje visine sunca, tzv. »rubtahte« (v.). Kaže se: »uzeti iltifu« ili »odsjeći iltifu«, tj. ustanoviti tačno vrijeme po ala turka satu.*

< tur. *irtifa* < ar. *irtifā* »visina; dignuti se«.

(Mladenov navodi ovu riječ pod »intifa« kao turcizam u bugarskom jeziku i dovodi je u vezu sa tur. odnosno ar. »intihā«, što je bez sumnje pogrešno).

iltizām, -*āma* *m* (ar.) *zakup državne desetine (vrsta poreza) ili drugih državnih dohodaka sa zemlje u Turskoj Carevini. < tur. iltizam < ar. iltizām, osn. zn.: »neodvajati se od nečega«.*

ilum *m* (ar.) *nauka, znanje, znanost. — »Poturči me, metne u medresu. Da naučim ilum u medresi« (M. H. III 57).*

< tur. *ilim* < ar. *ilm*.

V. *ilumli, ilum-sahibija, ilam, alim, ulema, ilmija, malum, ilmihaber, ilmihal, mualim*.

ilūmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *učen, obrazovan. — »ilumli se Zla-*

te dogodila, / pa kad vidje šta u knjizi piše« (K. H. II 300); »Znam da si pametan i ilumli« (Gajret 1930 315).

< tur. ilimli, v. ilum + tur. suf. -li.

ilum-sahibija, m (ar.) znan čovjek, naučen čovjek.

< tur. ilim sahibi, izft., v. kompon. pod ilum i sahibija.

imām, -āma m (ar.) 1. muslimanski sveštenik kome je glavna dužnost da predvodi skupno klanjanje namaza u džamiji (svakodnevno pet puta). Za vrijeme molitve imam stoji pred skupom (džematom) u mihrabu i rukovodi klanjanjem. Zove se još i džamijski imam. Ako je, pored toga, zadužen i nekim drugim vjerskim službama za cijelu jednu mahalu (kao što je opremanje umrlih za sahranu i sl.), onda se zove mahalski imam. Ako je pak zadužen takvim dužnostima za čitav jedan džemat (v.) i uz to vodi vjerske matične knjige, onda se zove džematski imam ili imam-matičar. — »Ne sijeci mojega imama« (K. H. I 139); »Sinoć kasno pojdoh iz topla hamama, / pored one bašče staroga imama« (A. Šantić, Muz. zap. Inst. 3531).

2. imam se zove i svako ono vjerski obrazovano lice, makar i ne bilo sveštenik, koje rukovodi skupnim klanjanjem namaza, bilo u džamiji, u kući ili na nekom drugom mjestu.

3. titula velikih islamskih učenjaka: Imāmi-Gazālīja, Imāmi-Azam, Imāmi-Mālik itd. U ovom slučaju imam znači »vođa«.

4. glavno zrno u tespihu (brojanici), koje je obično dulje od drugih, stoji na vrhu tespiha i redovno je ukrašeno kitom.

< tur. imam < ar. imām, osn. zn.: »vođa«.

V. imam-bajildi, imamet, baš-imam.

imāma f (ar.) turban, saruk.

< tur. imame < ar. imāmā.

imām-bajildi, indecl. (ar.-tur.) vrsta jela: punjeni crni (mrki) patlidžan, dolma od mor-patlidžana.

< tur. imam bayildi, bukv.

»imam se onesvijestio« (v. imam + pas. obl. perf. 3. lice sing. od inf. bayılmak »onesvijestiti se«).

imāmet, **imamëtlik** m (ar.-tur.) imamsko zvanje, imamska služba.

< tur. imamet, imametlik < ar. imāmā + tur. suf. -lik.

Imāmi-Azam (ar.) počasno titularno ime poznatog šerijatskog pravnika, osnivača hanefijskog mezheba (pravne škole). Puno mu je ime: Abū Hanīfā Nūmān ibn Tābit (Kufa, 80/699 — Bagdad 150/769). Sljedbenici njegove pravne škole zovu se Hanefije (v.).

< tur. Imam-i Azam, pers. konstr. < ar. imām »vođa« i ar. azam, elat. od aẓīm »velik«.

imān, -āna i **imān**, -āna (pogr. āmān, jānān) m (ar.) vjerovanje u jednog boga; vjera islam. — »I ako ću umrijeti bane, / amin bože s dinom i s imanom« (K. H. II 56); »Telalbaša, imana ti tvoga! (Lord 15); Zakletve: imana mi! »vjere mi!«, dina mi i imana! »kunenem ti se dinom i imanom!«; »I zakle se dinu i jamanu, / da će srpsku raščerati vojsku«, »Zareče se dinu i amanu, / I svojemu postu ramazanu« (Vuk VII 413, VI 221).

< tur. iman < ar. imān.

V. iman-dova, imansuz.

imān-dōva *f* (ar.) na arapskom jeziku napisana molitva koju neki muslimani stavljaju na prsa umrloga prilikom sahrane.
< tur. *iman-duasi*, izft., v. kompon. pod *iman* i *dova*.

imānsuz *m* (ar.-tur.) bezvjerac, bezvjernik.

< tur. *imansız*, v. *iman* + tur. postpoz. *-sız* »bez«.

imāret *m* i **imāre** *n* (ar.) javna dobrotvorna kuhinja u kojoj su siromasi, putnici, učenici medresa i određeni vakufski službenici besplatno dobivali hranu: »imaretsku čorbu«, »imaretski pilav«, »imaretski hljeb« itd. Najpoznatiji su u našim krajevima bili Gazi Ishakbegov *imaret* u Skoplju (osnovan 1438) i Gazi Husrevbegov u Sarajevu (osnovan 1531.). Gazi Husrevbegov *imaret* vršio je svoju filantropiju sve do Drugog svjetskog rata. Po ovom *imaretu* nazvana je jedna ulica u njegovoj blizini: »Predimāret«, »Predimāre«.

< tur. *imaret* < ar. *imārā*.

imbek *m* (grč.) naprava za destilaciju ljekovitih trava, kao *nanemetvice*, *ogolota* itd. (u G. ZM 1951 228).

< tur. *imbik*, *inbik* < ar. *ānbiq* »sprava za destilaciju«
< stgrč. *'ambis*.

imbrete, v. *ibrete*

imbrik, v. *ibrik*.

imdāt, v. *indat*.

Imotska bekāja, v. *bekaja*.

imrahōr, **mirahōr** *m* (ar.-pers.) dvorski, carski konjušnik.

< tur. *mirahor* < pers. *mīrāhōr* < pers. *mīr* < ar. *āmīr* »zapovjednik« i pers. *āhōr* »štala«.

imsāk, **-āka**, **imsāc**, **-āca** *m* (ar.) vrijeme početka muslimanskog posta (prije zore).

< tur. *imsak* (č. *imsakj*) < ar. *imsāk*; osn. zn. »suzdržavanje od jela«

imsakija *f* (ar.) štampan tabelarni pregled početka posta za svaki dan u toku mjeseca Ramazana, kao i vrijeme pojedinih molitava (izraženo u satima i minutama).

< tur. *imsakiye* < ar. *imsākiyyā*, v. *imsak* + ar. adj. suf. za ž. rod *-iyyā*.

imtihān, **-āna** *m* (ar.) ispit; ispitivanje.

< tur. *imtihan* < ar. *imtiḥān*.

imza *f* (ar.) vlastoručni potpis.

< tur. *imza* < ar. *imḏā*.

inačija, **inādžija** *m* (ar.-tur.) kapriciozan čovjek; svađalica.

< tur. *inatçı*, v. *inad* + tur. suf. *-çı*.

inačiluk *m* (ar.-tur.) kapricioznost.

< tur. *inatçılık*, v. *inačija* + tur. suf. *-lık*.

inād, **-āda**, **ināt**, **-āta** *m* (ar.) kapric; prkos, tvrdoglavost, upornost u protivljenju; svađa, zavađa, — »Da inadom učinio n'jesi« (K. H. I 101): »Inat babi dušu gubi«, »Od inata nema goreg zanata« (Vuk, Posl. 104, 233); »A Boga mi, bi se cure nafatijo, / Rad inata Save od Posavlja!« (Lord 119).

< tur. *inat* < ar. *inād*.
V. *inačija*, *inačiluk*, *inatiti* se, *zainaditi* se, za *inat*, uz *inat*, *poinaditi* se.

ināditi se, **inātiti** se, **svadati** se, **prepirati** se. — »Plati, pa se ne inati« (Vuk, Posl. 249).
Izv. od *inad* (v.).

inādžija, v. *inačija*.

ināt, **inātiti** se, v. *inad*, *inaditi* se.

inčār, -ára, **inkār**, -ára *m* (ar.) *nijekanje, poricanje*. — »Od inčara nema boljeg čara« (Vuk, Posl. 233).

< tur. *inkār* (č. inkjar) < ar. *inkār*.

V. inčariti, zainčariti.

inčariti, *nijekati, poricati*.

Izv. od inčar (v.).

indāt, imdāt (hindāt), -áta *m* (ar.) *pomoć (bilo u novcu, hrani, ljudstvu, vojnoj opskrbi i sl.)*. — »Nedaj grada bez golema jada, / poslaću ti tri lađe imdāta« (I. Z. II 154); »Ja daj indat pod Promin prokleti, / ja ostavljam tahta i Stambola« (M. H. III 80); »Da devljetu budem u hindātu« (Lord 10).

< tur. *imdad* < ar. *imdād*.

indže, indecl. adj. (tur.) *tanak; lak*. — »U avliju natjerah dorata, / a dočeka indže-karaula; / na vatru me naložiše živu« (K. H. II 605) (indže-karaula »laka straža«).

< tur. *ince* »tanak; lak, lagan«; (tur. *ince karavul* ili *ince karakol* »laka straža«; v. karakol).

indžijel, v. indžil.

indžil, -ila, **indžijel**, -éla *m* (grč.) *evanđelje; sveta knjiga*. — »Nek ponesu velikog indžila« (K. H. II 28); »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121).

< tur. *incil* < ar. *inğil* < grč. *eyaggélion*.

indžir, -ira *m* (pers.) *smokva, Ficus carica*.

< tur. *incir* < pers. *enğir*.

indžu-korijen (indir-korijen) *m*, neki »biser-korijen« od koga se prave derdani. Možda je to jedna vrsta korijena koji se u tur. zove »inci soğan« »biserni luk« — »Jedan vratak, a sedam

derdana, / četiri su od žutih dukata, / podniza im od indžu korjenā, / što korjenje pokraj mora raste« (K. H. II 312); »A treći joj od indir-korinā, / što se na dram ko i zlato daje, / Miris daje na čejrek sahata« (M. H. IV 548).

Hibr. r., prva kompon. < tur. *incü, inci* »biser; perle«.

indir-korijen, v. indžu-korijen.

inkār, v. inčar.

inkaša *f* (tur.-srp. hrv.) *nišeste, pšenični skrob u prahu*.

Hibr. r. < tur. *un* »brašno« i naša riječ *kaša*.

inla, v. hila.

insāf, -āfa *m* (ar.) *savjest, duša, duševnost*.

< tur. *insaf* < ar. *inšāf*.

V. insafli, insafsuz.

insāfli, indecl. adj. (ar.-tur.) *savjestan, obazriv, duševan*.

< tur. *insafli*, v. *insaf* + tur. suf. -li.

insāfsuz *m* (ar.-tur.) *bezdušnik; čovjek bez savjesti i milosti*.

< tur. *insafsuz*, v. *insaf* + tur. postpoz. -suz »bez«.

insān (iksān, ihsān, isān), -āna *m* (ar.) *čovjek, osoba*. — Što sijeće oklop na insanu« (K. H. I 375).

< tur. *insan* < ar. *insān*.

V. insanijet, insanski.

insanijet *m* (ar.) *ljudstvo, čovječnost*.

< tur. *insaniyet* < ar. *insā-niyyā*, v. *insan* + ar. adj. suf. f. -iyyā.

insanski, adj. i **insanski**, adv. *ljudski, ljudski*.

Izv. od *insan* (v.).

inšalāh! (inšanlāh!) interj. (ar.) *akobogda*. — »Hajr inšalāh,

intačiti

Bogom pobratime?!« (K. H. I 89); »E inšanlah dok se rodi sunce!« (M. H. III 35).

< tur. *inşallah!* < ar. *inşā'ā-llāh* »ako bog htjedne«.

intačiti, *navaljivati sa pitanjima ili zahtjevima, zapitkivati.*

< tur. *intak* < ar. *intāq* »naterati drugog da govori, učiniti da progovori«.

interēždžija i interēščija m *onaj koji u svemu gleda svoj interes, sebičnjak.*

Hibr. r. sa tur. suf. *-ci* (č. dži), odnosno *-či* (č. či).

intikāl, *-āla m* (ar.) 1. *pravni termin: prelaz prava vlasništva na imovini sa umrlag na nasljednike.*

2. *prenosna taksa, porez na nasljedene nekretnine.*

< tur. *intikal* < ar. *intiqāl* bukv. »préci«.

intikaliya f (ar.) *prenosna taksa, porez za nasljedene nekretnine.*
< tur. *intikaliye* < ar. *intiqāliyyā*, v. *intikal* + ar. adj. suf. f. *-iyyā*.

intikām m (ar.) *osveta.*

< tur. *intikam* < ar. *intiqām*.

Ipek (tur.) *tursko ime za grad Peč u Kosovskometohijskoj oblasti.* — »Koliko je polje pod Ipek om, / svega ga je vojska pritislula« (Sevd. 106); »Među Ipek, među Đakovicu, / Na ledinu pod borje visoko« (Petran. 94).
< tur. *Ipek*.

ipeklija f (tur.) *svilena košulja.* — »Na mladoj ipeklija i svilene dimije« (Gajr. 1927 37).
< tur. *ipekli* »svilen« < tur. *ipek* »svila« + tur. suf. *-li*.

iptan, iptan-kazūktan, v. *hiptan-kazūktan*.

iptidaija, iskr. iptadija, v. mektebi-iptidaija.

irābiti, tumačiti, razjašnjavati.

< tur. *irāb* < ar. *irāb* »tumačiti«.

irād, irāt m (ar.) 1. *dohodak sa nepokretnog imetka.*

2. *nepokretni imetak koji donosi prihod.* — »Imaš dosta i irada«, »Pola mala, a pola irada« (M. H. III 8, 323); »Sedi naša irad babovina, / Sto je nama babo jostavio« (Lord 233).

< tur. *irad*, sa značenjem kao kod nas < ar. *irād* »donijeti«.

irāda f (ar.) *carska zapovijed.*

< tur. *irade* »carska zapovijed«
< ar. *irādā* »htjeti, željeti; volja, želja«.

irākī-sāfūn, irākli-sāfūn (rākī-sāfūn, rākli-sāfūn), *-ūna, m* (ar.-lat.) *vrsta mirišljivog sapuna koji se za vrijeme turske vladavine uvezio sa Istoka.* — »kupajte me đulsijom vodicom, / i najljepšim irākli safunom« (Beh. VIII 63); »vode uze i rakli safuna« (M. H. III 410).

< tur. *ırakī sabun, ıraklı sabun* »irački sapun, sapun koji se proizvodi u Iraku«. Prva riječ dolazi od ar. *irāqiyy* »irački« (ar. *irāq* »Irak« + ar. adj. suf. *-iyy*), a tur. *ıraklı* je od ar. *irāq* »Irak« + tur. suf. *-lı* (u našem jeziku se nekad početno slovo »i« izbacuje *rakli, rakli* mjesto *iraki, irakli*). Za drugu riječ v. *sapun*.

Tumačenje ove riječi u Rj JAZU nije ispravno.

irēndati, v. *erendati*.

irēnde, irēnda, v. *erende, erenda*.

irēza, v. *reza*.

Irfān, -āna (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Irfan* < ar. *ʿIrfān*, muško ime »Poznavalac« osn. zn.: »poznavanje, prepoznavanje; gnoza«.

irgat, **irgatin** (ārgat, ārgatin) *m* (grč.) *nadničar, radnik*. — »Što je staro meću u *irgate*« (K. H. I 43).

< tur. *irgat* < ngrč. *ergátis*.
 V. *irgatluk*, *irgatovati*.

irgatluk (**argatluk**) *m* (grč.-tur.) *nadničarski posao, kuluk, rabota*. — »Pa navede mene u *argatluk*« (Vuk III 9).

< tur. *irgatlik*, v. *irgat* + tur. suf. -lik.

irgatovati, -tujem (ārgatovati), *raditi pod nadnicu, kuluciti*. — »argatovah tri godine dana« (Vuk III 9).

Izv. od *irgat* (v.).

irmek-hālva *f* (jerm.-ar.) *halva od griza jedna mjera masnoće i ista mjera griza, pa se to prži na vatri. Zatim se zalije ključalim šerbetom u kome je jednaka mjera šećera i mlijeka i miješa se dok se ne zgusne. Dakle pravi se isto kao i obična halva, samo se mjesto brašna stavlja griz, a mjesto vode mlijeko*.

< tur. *irmik helvası*, izf. od tur. (jermenskog porijekla) *irmik, yirmik* »griz« + *halva* (v.).

irtifa, v. *iltifa*.

Isā, -āta (pejgamber) (jevr.) *Isus*.
 < ar. *ʿIsā*, jevr. porijekla.
 V. *Isa* (musl. ime).

Isā, -āta, **hipok Iso** (jevr.) *musl. muško ime*.

< tur. *İsa* < ar. *ʿIsā*, muško ime, ime pejgambera, jevr. porijekla.

ise, **isa**, v. *hise*, *hisa*.

isakatiti, *teško ozlijediti nekog na više mjesta po tijelu*.
 Izv. od *sakat* (v.).

Ishāk, **Isāk**, -āka (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ishak* < ar. *Ishāq* muško ime; *Ishak-pejgamber*, sin Ibrahima (Abrahama, Avrama) i Sare; < asir.

ishāl, -āla *m* (ar.) i **ishāluk** *m* (ar.-tur.) *proljev*.

< tur. *ishal*, *ishallık* < ar. *ishāl*.

isharčiti, *istrošiti, potrošiti*. — »Sve sam svoje *isharčio* blago« (K. H. I 463).
 Izv. od *harčiti* (v.).

isiot, **isijot** *m* (tur.) *ingver, đumbir, zendžefil, Zingiber officinale, fam. Zingiberaceae. Samljeven korijen upotrebljava se kao začim za salep*.

< tur. *isiot* bukv. »vruća biljka« (tur. *ısı* »vruć« i tur. *ot* »biljka, trava«.

isjān, -āna *m* (ar.) 1. *nepokornost; pobuna, ustanak*.

2. *isjan se učiniti, pobuniti se, otkazati pokornost*. — »Jer se zemlja *isjan* učinila« (K. H. I 242).

< tur. *isyan* < ar. *ʿisyan*.
 V. *asija*, *asiluk*.

iskasapiti, *isjeći nožem; izbosti nožem, nanijeti nožem ili sabljom teške tjelesne porrede*. — »Preostali *iskasapljeni* sadržaj knjige nije mogao i dalje nositi naslov »Nastavak legende« («Proces u Lionu» beogr. »Politika« od 5. II 1961.).
 Izv. od *kasap*, *kasapiti*.

iskašagijati, *istimariti konja kašagijom*.

Izv. od *kašagija*, *kašagijati*.

iskāt

iskāt, -āta *m* (ar.) jedna vrsta milostinje koja se dijeli sirotinji za dušu umrloga (poduše), pošto se najprije provede određena procedura tzv. *devr* (v.).
< tur. *iskāt* < ar. *isqāt*, bukv. »oboriti, ukinuti«.

iskēfati 1. iščētkati.

2. fig.: izružiti, očitati lekciju.
Izv. od kefa, kefati (v.).

iskulāšiti 1. preko mjere jahati ili tovaranjem iskoristiti konja.
2. preko mjere istrošiti žensku; »iskulašena ženska« znači: vucalica, koja je prošla kroz mnoge ruke.

Izv. od kulašiti (v.).

iskūndačiti, izmlatiti, istući.

Izv. od kundačiti (v.).

iskusūriti, isplatiti i posljednji novac dugovanog zajma ili cijene.

Izv. od kusur (v.).

islāh, indecl. adj. (ar.) dobar; pravi; uređeni. — »Njemu sjedi Kozlić Šabanaga / Od umije, od islah-Turkinje«. »Njemu sidi Kozlić Aliaga / Od Marije, od islah-vlahinje«. »Islah-čalme nad oči natisli«, »izvadi mu islah-zerdanliju«, »Čakšire mu islah-medvidina« (M. H. IV 28, III 350, 366, 505).

< tur. *islah*, sa značenjem kao kod nas < ar. *islāh* »urediti, popraviti; uređenje, poboljšanje«.

V. islahana, islah učiniti.

islahāna *f* (ar.-pers.) zanatlijska škola. U tursko doba u Sarajevu je postojala islahana na mjestu gdje se danas nalazi Tkaonica čilima, na Bistriku.
< tur. *islahane* »zanatlijska škola; vaspitna institucija. < ar. *islāh* »urediti, poboljšati« i pers. *hāne*, v. hane.

islāh učiniti, urediti, dovesti u red, popraviti, poboljšati.
V. islah.

islām, -āma i **Islām**, -āma, *m* (ar.)

1. ime muslimanske vjere.

2. muslimansko muško ime.

< tur. *islām* < ar. *islām*, bukv.: »predanost (bogu)«.

V. islamijet, musliman.

islamijet *m* (ar.) muslimanstvo.

< tur. *islāmīyet* < ar. *islām* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

İsma, v. İsmeta.

İsmāil, **İsmājil**, **Smāil**, **Smājil**, hipok. **Smājo**, **Smāis** (asir.)

musl. muško ime.

< tur. *İsmail* < ar. *İsmā'īl*, ime sina Ibrahima-pejgambara, Samuelo sin Abrahama < asir.

İsmet, hipok. **İsmo** (ar.) musl. muško ime.

< tur. *İsmet*, muško ime »Zaštićeni« < ar. *ışmā* »čuvanje, zaštita; dobro ime, poštenje«.

İsmeta, hipok. **İsma** (ar.) musl. žensko ime.

Muškom imenu *İsmet* dodano naše -a.

İsmo, v. İsmet

İso, v. Isa

ispārčati, iskomadati.

Izv. od parče (v.).

ispāt, -āta *m* (ar.) dokazivanje, svjedočenje; dokaz.

< tur. *ispāt* < ar. *ībāt*.

V. ispatiti, ispatluk, ispat učiniti, obispatiti.

ispātiti, svjedočiti, posvjedočiti.

Izv. od ispat (v.).

ispātluk *m* (ar.-tur.) zasnjeđenje, posvjedočenje; dokaz. — »Nijesi mi obljubio lice, / ali tome ispatluka nema, / već je ono što govore ljudi« (Kašik. III 23).

< tur. *ispātlik*, v. ispat + tur. suf. -lik.

ispāt učiniti, zasvjedočiti, posvjedočiti; dokazati svoju tvrdnju u parnici.

Izv. od ispat (v.).

ispihtijati se (ispikijati se), uvariti se; dopeći se na slaboj vatri postepeno.

Izv. od pihtijati se (v.).

ispindžija m (srp. hrv.-tur.) *ispijač, koji mnogo pije, ispija.* — »Na pivu su čudne ispindžije« (K. H. I 228).

Hibr. r.: *ispi*, prez. osn. od inf. *ispiti* + »n« + tur. suf. -ci (či dži).

isrāf, -āfa (ar.) *pretjerano, prekomjerno trošenje; prelaženje mjere. Kaže se »israf haram« tj. israf je zabranjen.*

< tur. *israf* < ar. *isrāf*.

Isrāfil m (jevr.) *anđeo koji će objaviti početak kijametskog dana (smak svijeta).*

< tur. *Israfil* < ar. *Isrāfil* < jevr.

istabānati, išibati po tabanima.

Izv. od taban (v.).

istabīriti, istumačiti, protumačiti; protumačiti san. — »Došao sam, da mi istabiriš san. Plaho zanovijetan« (Čolak, 25).

Izv. od tabir, tabiriti (v.).

istakāt, istekāt m (srp. hrv.-ar.) *nemoć, slabost, iscrpljenost.*

< tur. *takat* (v.) < ar. *tāqa* i naša prep. »iz«: iz-takat, izvedeno na isti način kao što je od *takat* izveden glagol *istakatiti*. *istekatiti* (v.).

P. Skok »344 *istekat* B. *takat* M« itd. navodi da je »ova riječ nastala od tur. *istek*, volja, želja, prohtjev, pa u Mostaru i Banjoj Luci ima nastavak -at i kaže se: *istekat*, *takat*, a u sarajevskom govoru se ovaj nastavak gubi, pa se kaže: *istek*«.

Mislim da ovo Skokovo tumačenje nije ispravno, pošto *istekat*, *istakat* i *istekatiti*, *istakatiti* ni po izvoru, a ni po značenju, kako sam naveo, nemaju veze sa tur. riječi *istek*.

istakātiti, istekātiti, iznemoći, obnemoći, oslabiti, izgubiti takat (moć). Kaže se: »vala sam od dugog ležanja mnogo *istakatitio* (*istekatio*)«.

Izv. od *istakat*, *istekat* (v.).

istāmiriti, ispopravlјati, izvršiti popravke.

Izv. od *tamiriti* (v.).

istek m (tur.) *volja, prohtjev, apetit.* Kaže se: »Nemam *isteka* ni za čim«.

< tur. *istek* < tur. inf. *istemek* »htjeti, želiti«.

istekār, v. istekrar.

istekāt, istekātiti, v. istakat, istakatiti.

istekrār, istekrāj, istekār, adv. (ar.) *ponova, iznova, nanovo.* — »Za *istekar* puške podasuše« (Vuk, Rječnik).

< tur. *istikrar* < ar. *istikrār* »ponoviti«.

V. *tekrar*.

ister-istemez, indecl. (tur.) htione htio, hoćeš-nećeš (mōrā se). — »... jer valja mi *ister-istemez* ići na izbore...« (Zembilj III 26).

< tur. *ister-istemez* »hoće-neće«, prva kompon. imperf. 3 lice sing. poz. a drugo neg. od inf. *istemek* »htjeti«.

istiāra, istijāra, v. istihara.

istifāde (istifādu) se učiniti, okoristiti se.

< tur. *istifade* < ar. *istifādā* »korištenje«.

istifān, istivān, -āna (pogr. *istikfar*) *m* (grč.) *mladinski, nevje-*

istigbāl

stinski vijenac. — »Jedna glava sedam istifana« (M. H. III 411); »Cura lijepa pa se zaodjela: / jedna glava, a tri istikfara: jedne uši, a dvoje mendeše« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *istifan* < ngrč. *stēfanos*.

istigbāl, -āla *m* (ar.) *doček, sretanje, susret*. — »Na istigbāl njemu izlazio« (K. H. I 52).

< tur. *istikbal* < ar. *istiqbāl* »izaći nekome u susret«.

istihāra (istiāra, istijāra) *f* (ar.) *namaz (klanjanje, molitva) poslije koga se legne da se spava sa željom da san dā odgovor na ono što se želi da sazna, naime da li je po odnosu osobu dobro što namjerava učiniti ili ne*. — »Da on klanja namaz istiharu, / pa da išće od dragoga Alaha, / da usnije što s' njegova obara munara« (Kurt I 143).

< tur. *istihare* < ar. *istiḥārā*, bukvl.: »ispitivanje, istraživanje da li će neki preduzeti ili planirani posao biti sretan ili ne.«

istikfār, v. *istifan*.

istilāh, -āha *m* (ar.) *polagan razgovjetan govor, polagan rad*: »govori po istilahu«, »radi po istilahu«.

< tur. *istilah* < ar. *iṣṭilāh* »tehnički izraz; termin«.

istimāriti, očistiti konja češagijom i četkom. — »Sedlo svali, pa na jasje baci, / istimari umorna dogina« (K. H. II 534).
Izv. od *timariti* (v.).

istintāk, -āka *m* (ar.) *preslušavanje, ispitivanje, isleđivanje, istraga*.

< tur. *istintak* < ar. *istinṭāq*.

istiska *f* (ar.) *sušica, tuberkuloza*.

< tur. *istiska* »vodena bolest,

Hydrapisie i staračka sušica«
< ar. *istisqā'*.

istivān, v. *istifan*.

išāret (pogr. *bešāret*) *m* (ar.) 1. *gestikulacija (bilo da se vrši kretnjama ruku, prstiju, tijela ili mimikom)*. »Pa on Marku išaretom kaže, / išaretom klimajući glavom« (K. H. I 195); »Seljam dade, Mujo pogljeda ga, / Bešaretom seljam prifatijo« (Lord 143).

2. *predosjećanje, predosjećaj; znak*. — »Išaret mi je da će doći« (u ob. gov.); »Zar ovo nije siguran išaret?« (Zembilj III 99).

3. »išaret učiniti«, pokazati kakvim gestom, dati neki znak.

< tur. *işaret* < ar. *iṣārā* »pokazivanje; znak, mig«.

išāretiti, *gestikulirati, micanjem ruke, prstiju, glave ili očiju davati znak*.

Izv. od *išaret* (v.).

iščija *m* (tur.) *radnik*.

< tur. *işçi* (tur. *iş* »posao, rad« + suf. -çi).

iščesmati, *izvesti, napraviti »česme«*.

Izv. od *česma* (v.).

iščil *m* (ar.) 1. *slutnja, naslućivanje; u igri prstena: uvjerenje stečeno na osnovu okolnosti da se pod izvješnom čarapom ili findžanom nalazi sakriveni prsten*. — »iščil mi je ova čarapa«, »de je tvoj iščil?« tj. gdje misliš da je prsten?

2. *ono na što se čovjek opredijeli, što izabere po sopstvenom rasuđivanju*. Kaže se: »iščil mi je ona djevojka«.

< tur. *işkil* »sumnja; pretpostavka; teškoća, težak problem«

< pers. *iškāl* »sumnja, varka«

< ar. *iškāl* ($\sqrt{\text{škāl IV}}$) »sumnja, dvojba«.

V. *iščiliti*, *uiščiliti*.

iščiliti 1. pogadati gdje je prsten (u igri prstena).

2. izabrati, zagledati, napr. »iščiliti djevojku« znači: izabrati djevojku koja se najbolje sviđa. Izv. od iščil (v.).

iš kolājdele! (iškolađe!) interj. (tur.) neka ti je kolaj rabota! lak ti posao bio! (ovako se pozdravlja onaj koji se zateče u kakvom poslu). Kaže se: »iš kolājdele, majstore!«.

< tur. *iş kolaygele!* < tur. *iş* »posao, rad«, tur. *kolay* »lagan« i tur. *gele*, optat. 3. lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

işleisati, -išem 1. raditi, posloovati.

2. curiti (kaže se za ranu ili gnoj).

< tur. *işlemek* »raditi, posloovati; curiti«.

V. işlema.

işlema, eşlema f (tur.) ručni vez na odijelu srmom, zlatom ili svilenim koncem; ručni vez na oružju; ručni vez uopšte. — »Zlatnu pošu bega Dženetića, / od ešlema i tiftira zlatna« (Ašikl. 70).

< tur. *işleme*, nom. action. i part. od inf. *işlemek* »raditi, posloovati«.

işluk, v. ičluk.

ištāh, -āha (pogr. ištāl) m (ar.)

1. apetit, prohtjev za jelom. Kaže se: »ovo otvara ištāh«.

2. želja, volja, raspoloženje za nečim. — »A ištāha i behar se kruni. / u čašice pune šljivovice!« (Sevd. 35).

< tur. *iştah, iştihā* < ar. *iştihā* »želja; željeti« od *šāhwā* »strast, želja«.

ištāhli, (ištāli), indecl. adj. (ar. i tur.) 1. sa dobrim apetitom.

2. željan.

< tur. *iştahli*, v. *iştah* + tur. suf. -li.

ištāhlija m (ar.-tur.) 1. onaj koji ima dobar apetit.

2. onaj koji ima želju za nečim.

< tur. *iştahlı*, v. *iştahlı*.

ištāhsuz m (ar.-tur.) 1. onaj koji nema apetita.

2. onaj koji nema želja ni prohtjeva.

< tur. *iştahsız*, v. *iştah* + tur. postpoz. -suz »bez«.

işte deldum! interj. (tur.) eto do-doh! eto stigoh! (odgovor gosta na dobrodošlicu domaćina: »de-la maşalah!« (v.)

< tur. *işte geldim*, tur. *işte* »eto« i *geldim*, perf. 1. lice sing. od *gelmek* »doći«.

itāat (itāt) m (ar.) 1 pokornost, poslušnost, odanost. — »Nisam bila u itatu« (Gajret 1930 554).

2. »itāat (itāt) učiniti«, pokoriti, poslušnim učiniti. — »Bajraktara itat učinila. / otalen se natrag povratila« (M. H. III 231).

< tur. *itaat* < ar. *iţāā*.

itāt, v. itāat.

itibār (ihtibār, iktibār) -āra m

(ar.) 1. čast, ugled; poštovanje, uvaženost. — »zato su je svugdje dočekivali i pričekivali sa velikim ihtibarom« (Zem-bilj III 17); »Svi su staroj ihtibar nosili, / šećer jila, na svili sjedila« (I. Z. IV 155).

2. »itibar činiti«, »itibar učiniti«, iskazivati (iskazati) poštovanje, odavati (odati) čast. »Itibar je majci učinio. / a mrku joj kahvu dohvatio« (K. H. II 423).

< tur. *itibar* »čast, ugled; poštovanje, uvaženost« < ar. *itibār*, osn. zn. »poučiti se«.

P. Skok za ovu riječ kaže da je nastala od »ar. *iktidār*, »autorité, dignité« sa promjenom d u b, što je sasvim neosnovano. V. muteber.

iticač, itikāf, -āfa m (ar.) 1. muslimanski vjerski običaj da se posljednjih deset dana Ramazana nastani («zatvori») jedan pobožan siromašan čovjek u džamiju, gdje spava i hrani se, a ne napušta džamiju do bajrama osim radi obavljanja nužde. Taj čovjek zove se mutečif, mutekif (v.).

2. nenapuštanje kuće i neizlaženje među svijet. Kaže se: »povukao se u iticač«, »zatvorio se u iticač«.

< tur. itikāf (č. itikjāf) < ar. itikāf.

itikād, -āda m (ar.) vjerovanje, uvjerenje u božje postojanje. — »Kaže se: »čvrstog je itikāda«.

< tur. itikad < ar. itiqād.

itikāf, v. iticač

itirāz, -āza m (ar.) 1. nepovoljna kritika; prigovor; protivljenje, prigovaranje.

2. »itiraz učiniti«, kritikovati, protiviti se, neslagati se.

< tur. itiraz, sa značenjem kao kod nas < ar. itirād »protivljenje, prigovaranje«.

itlāk-bujruntija (itljāk-buruntija) ili skraćeno **itlāk (itljāk)** f (ar.-tur.) neka vrsta opšte, cirkularne naredbe; raspis. — »uze itlak-bujruntije pisat, / na careve dobre kapetane, / on careve diže kapetane« (nar. pj.); »beže se je asi učinio, / bez careve ture i fermana / i bez moje itlak-bujruntije« (F. J. II 352); »A kad sljegnem caru na divanu, / Najprije ću itljak izvaditi / Na Turčina Budimliju Muja, / Da ga car vej potražiti neće«, »Dade sultan itljak buruntiju« (Lord 15, 18).

< tur. itlak »otpuštanje, oslobođenje: općenitost« < ar. itlāq

»osloboditi, odriješiti«. Za drugu kompon. v. bujruntija.

itmāč, -āča (ikmāč) m (tur.) otvor, razrez na obašvi u gaći, dimija, čakšira itd., kroz koji se uvlači ućkur, svitnjak. — »Pri dnu džemadan je opšiven obameta-njem, a kod svake strane ima manji razrez koji se zove »ikmač« (od tur. itmač) (GZM 1956 156).

< tur. yirtmaç.

Iza, v. Izeta.

izāfet m (ar.) izafetska konstrukcija, genitivna veza. Turski, ar. i pers. jezici imaju izafetske konstrukcije kao poseban oblik izražavanja genitivnog odnosa. U tur. izaf. konstrukciji prvi dio je u genitivu ili u nominativu, a drugi sa prisvojnim nastavkom »-i«, »-u« ili »-si«, »-su«, napr. balik yağı »riblje ulje«, Ahmedin oğlu »Ahmedov sin«, evin penceresi »kućni prozor« itd. U ar. izaf. konstrukciji prvi dio je u nominativu, a drugi u genitivu: bāyту-l- māli »državna blagajna«. U pers. izaf. konstrukciji prvi dio dobiva nastavak -i ili -yi, ili je bez tog nastavka, a drugi dio ostaje nepromijenjen: ġāmi meý »čša vina«, newāyi murġ »pjev pti-ce«. Vrlo se često upotrebljava pers. izaf. konstruk. u tur. jeziku, a gradi se isključivo od ar. ili pers. riječi.

(Smatrao sam potrebnim objasniti »izafet« zbog toga što se u tumačenju riječi u ovom rječniku vrlo često susrećemo sa izafet. konstrukcijama).

< tur. izafet < ar. idāfā.

izbehārati, procvasti (behar). Kaže se: ove godine je svo voće izbeharalo.

Izv. od behar, beharati (v.).

izdegenečiti, istući, izbatinati.

Izv. od degenek, degenečiti (v.).

izdeverati, prebroditi teškoće u životu; izbaviti se iz nevolje nakon mučnog života. *

Izv. od deverati (v.).

izdūrati, izdržati, podnijeti.

Izv. od durati (v.).

izglenīsati se, -išēm, izrazgovarati se.

Izv. od eglenisati (v.).

Izet, hipok. **Īzo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Izzet, muško ime »Veličina, Slava« (isp. »Slávko«)

< ar. izzā »veličina, slava, ponos«.

Īzeta, hipok. **Īza** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Izet (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

izgargārati, isplakati grlo i usta grgljanjem. — »Prilikom kupanja (muslimana) moraju se grlo i usta izgargarati« (u ob. gov.).

Izv. od gargara (v.).

izhāl, **izhāluk**, v. ishal, ishaluk.

izilādžiti (se), izliječiti (se). —

»Naj pojedi ovaj somun i ja mislim božijim hemerom, a

mojim sevepom da ćeš se odmah iziladžiti« (Zembilj III 26).

Izv. od iladžiti (se) (v.).

izirābiti, protumačiti, razjasniti.

Izv. od irabiti (v.).

izištāhiti, nadovoljiti se onoga za čim se ima istah (apetit, volja).

Izv. od istah (v.).

izmečār, **izmečārluk** itd. v. hizmečār, hizmečārluk itd.

izmet, v. hizmet

Īzo, v. Izet.

izun (izum) m (ar.) *dozvola, dopuštanje, privola, pristanak.* —

»Eto ti izun, turska golotinjo« (M. H. III 107); »Pa izide uz tančicu kulu, / Bez izuma u odaju uđe« (Vuk VII 323).

< tur. izin < ar. idn.

V. izunama.

izunāma f (ar.-pers.) 1. *pismena dozvola; ovlaštenje.*

2. *ovlaštenje koje je izdavao šerijatski sudija imamu-matičaru da ovaj u ime šerijatskog suda obavi vjenčanje.*

< tur. izinname < ar. idn, v. izun i pers. nāme »pismo; knjiga, djelo«.

jā! partik. (ar.) o!. »ja, merhaba«
= o, merhaba! (musl. pozdrav).
< tur. *ya* < ar. *yā*!

jā i jā ... jā konj. (pers.) *ili, ili ... ili*. — Sina Mehu u mektebe dala, / da joj bude paša ja binbaša« (Kurt I 120); »Kupi vojsku hajde na Kosovo, / ja mi spremi od gradova ključ« (Petran. 270); »ja amanu gledajte dermana, / ja nam dajte budžak zemlje prazne« (K. H. I 36); »ja pravo, ja nikako« (Vuk, Posl. 109).

< tur. *ya* < pers. *yā*.

jabāna f i jabānac, -nca m (pers.)
1. *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Nemoj slati malenih svatova, / ni spremati jabane djevera« (K. H. I 108); »Ne vodi mi jabane djevera« (Petran. 603).

2. »jabana« znači i: *strana, drugi kraj; ledina*. — »Čuješ mene, draga sa jabane, / ja na tebi ne nalazim mane« (Ašikl. 117); »Pomrcina, cijelo selo spava, / Sahat kula dvanajes kucala, / Tuj se momče po jabani šeće« (Muz. zap. Inst. 276).

3. »nājabanu (na jabanu) govoriti« znači: *govoriti u stranu, govoriti besmislice*.

< tur. *yabana, yaban* < pers. *yabān, yābān*, zapravo: *biyābān*; u oba jezika znači: »pustinja, područje izvan uređenih i naseljenih mjesta koje nije kultivirano niti je u čijem posjedu«.

V. *jabandžija, jabandžiluk, jabanlija, jabani*.

jabāndžija (jebāndžija) m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »Prodi me se momak jabandžija« (M. H. III 320); »neću ljubiti jebandžije, / već komšiju u mahali« (I. Z. III 203).

< tur. *yabancı* < pers. *yabān, yābān*, v. *jabana* + tur. suf. *-ci*.

jabandžiluk m (pers.-tur.) *svojstvo jabandžije; tuđinstvo*.

< tur. *yabancılık*, v. *jabandžija* + tur. suf. *-lik*.

jabāni, indecl. adj. (pers.) *divlji*.
< tur. *yabani* < pers. *yabāni*.

jabānlija m (pers.-tur.) *stranac, tuđin; nesrodnik*. — »O djevojko jabanlijo, / dragi ti se pomamio« (I. Z. II 159); »Dobili smo jednog jabanliju, / Niti hoće piva ni jediva« (Petran. 592).

< tur. *yabanlı* < pers. *yabān*, v. *jabana* + tur. suf. *-lı*.

Jacija f (tur.) 1. vrijeme (doba) oko 2 sata poslije zalaza sunca, kada se klanja istoimena musul. molitva. — »I jacije vakta dočekaše« (M. H. III 447);

2. noćna musul. molitva (»jacija namaz«), peta po redu, koja se klanja oko 2 sata iza zalaza sunca. — »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prođe!« (Muz. zap. Inst. 3528); »Svašta čula, jacije ne čula« (nar. posl.).

3. U narodnim pjesmama se spominju »prve jacije« ili »male jacije« i »kasne (pozne) jacije« ili »velike jacije«. Prve ili male jacije to je doba kada nastupi vrijeme klanjanja jacije koje oglašavaju mujezini sa minareta (oko 2 sata iza zalaza sunca); »Kad def bije u prve jacije« (Sevd. 84). Kasne ili velike jacije je doba iza pola noći pa do poprije zore, pošto jacijsko vrijeme (»jacijski vakat«) traje i jacija namaz može se klanjati sve do pred zoru. Stoga pjesma kaže: »Majka sina na jaciju budi, / Ustaj, sine, jacija ti prođe!«

< tur. *yatsi*, osn. zn.: »vrijeme lijezanja, spavanja«.

jačmičak, v. ječmičak.

Jadac, jáca i jádac, jáca m (pers.)

1. tanka prsna kost u pernate živadi koja ima dva kraka.

2. vrsta oplade: »lomiti jadac« znači da dvije osobe uzmu kost jadac za dva kraka i tegleći razlome ga, pa poslije toga ko prvi od njih pogriješi, ili se prevvari, gubi opladu.

< tur. *yades*, *lâdes*, sa istim značenjem kao kod nas < pers. *yâd-i dest*, bukv. »ručno sjećanje« pers. izf. od pers. *yâd* »sjećanje« i pers. *dest* »ruka«.

Jadidar, adidâr, -âra m (pers.)

1. dragulj, dragi kamen; nakit,

dragocjenosti, skupocjenosti. — »Pojavi se jadidar Ajkuna«, (K. H. II 72); »Pa se kani jadidara moga! / Otprije je meni mušterija«, (M. H. IV 174); »A u njojzi do tri adidara: / Jedno mi je momče Biograče, / A drugo je momče Sarajče, / A treće je momče Hercegovče«, (Vuk V 182); »Ja upita adidar Hajkunu« (Lord 307).

2. uspomena, darovani predmet za uspomenu.

< tur. *yadigar* »uspomena« < pers. *yâdgâr* »dar za uspomenu, dar za sjećanje«, pers. *yâd* »sjećanje« + pers. suf. *-gâr*, koji služi za tvorbu imenica.

jäfta (jâpta, jâvta, jâlta) f (pers.)

1. tabla sa natpisom; cedulja, etiketa; pismeni raspored. —

»Još on japtu na kolinu piše, / pa po raji japte otisnuo« (M. H. 284); »Dok popisa konja i junaka, / i dade mu japtu na junaka« (K. H. II 272).

2. odjeljenje, odred, grupa; grupa sela koja pripadaju jednoj manjoj opštini ili džematu. — »Dobro ih je bane dočekaio, / sve svatove po jäftama bacio, / a on sebi senjskog kape-tana« (K. H. II 221); »sve pa-doše po javtam svatovi, / nema javte dvjema seratljajama« (F. J. II 255); »Za Mujova na jäftove vojska, / »Sve rasturi vojsku na sentove« (Lord 98); »Te je mnoge jalte pokupio, / Te on sreta kitu i svatove« (Vuk VII 186).

< tur. *yäfta* »cedulja, pismena isprava; etiketa; tabla sa kakvim natpisom« < pers. *yâfte* »pismo, cedulja«.

V. jäftadžija.

jäftadžija m (pers.-tur.) onaj koji dijeli na grupe, na odrede. —

»Izveo je trista jaftadžija.
'Da dijeli svate na konake'
(Lord 124).

< tur. *yaftacı*, v. jafta tur
suf. -ci.

jäg m (tur.) 1. *mirisavo ulje koje hadžije donose iz arapskih zemalja na povratku iz Meke. Njime se muslimani namirisa-
raju prilikom vjerskih prazni-
ka.* — »Čabe jagom nek na-
mažu brke« (Nar. bl. 254).

2. *ulje, oleum.*

< tur. *yağ* »maslo, mast«.

V. jagla, jaglaisati, jaglija, jag-
luk, jagluk-pita, balukjag, dul-
-jag, nane-jag, hind-jag.

jägaz, jägaziya, jagäzli, v. jagrz,
jagrzli

jägla f (tur.) *cicvara.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf.
-lı.

jaglaisati, -išem 1. *podmazati ma-
šču ili uljem, napr. točkove u
kola itd.*

2. *podmazati grlo slatkim i sla-
nim jelom da se ima bolji glas,
tj. pojesti što slatko i slano.*

< tur. *yağlatmak* »pomastiti«.

jäglak, v. jagluk.

jäglek, v. jagluk.

jäglija f (tur.) *vrsta čahije.*

< tur. *yağlı*, v. jag — tur. suf.
-lı.

jägluk (jäglak, jäglek) m (tur.)
*duguljasti rubac od finog beza
zlatom izvezen na jednom uglu.*
— »Sa čivije jagluk uja-
gmila« (M. H. III 121); »Kad je
svoje svate dofatio. I jaglu-
ke na njim omrčio« (Vuk VIII
25); »Da b' dragom vezen jag-
luk dala, dragi mi je, malo
mu je dara«, »malo čedo ja-
glukom pokrila« (Muz. zap.
Inst. 3522. 1812).

< tur. *yağlık* »rubac«

jägluk-pita 1. *vrsta pite ma-
slenice.* — »Kuhaj pitu ja-
gluk-pitu, hajdule, šajdule«
(I. Z. IV 2).

V. kompon. pod jagluk i pita.

jägma f (pers.) 1. *grabljenje, oti-
manje, pljačka; natjecanje ko-
će prvi nešto ugrabiti, dobiti
itd.* — »pa me mladu podaj na
telala, pa da vidiš jagme
od momaka« (I. Z. IV 79); »Ode
na jagmu kao alva« (Vuk,
Posl. 232).

2. *vrsta zajednice u kosnici.* —

»Tada se jagme ko će više po-
kositi, jer što pokose kosci iz
jedne kuće, to sijeno pripada
toj kući. Ta se vrsta zajednice
zove »jagma« (GZM 1906
396).

< tur. *yağma* < pers. *yağma*.
V. jagmiti, ujagmiti, pojagmiti
(se).

jägmiti (se) *grabiti; natjecati se
ko će prvi što ugrabiti; ići is-
pred.* — »Tada se jagme ko
će više pokositi« (GZM 1906
396); »Dobra dora Babahmeto-
vića! dorat svjema jagmi
uz obalu« (K. H. II 317).

Izv. od jagma (v.).

**jägrz, jägaz, jägaziya (ägaz, äga-
ziya) m** (tur.) *konj crnomalja-
sne kestenjaste boje.* — »Na
dva konja Omer udario, dva
jagrza dubrovačkog bana«
(K. H. II 310); »na jagrzu
konju velikome« (Vuk IV 225);
»A uzjaha debela jagaza« (F.
G. II 438); »Da li ima agazi-
ju vranca« (Vuk VII 141); »I
dat ćeš mi agaz-bedevijuu«
(M. H. I 438).

< tur. *yağız* »crnomanjast«.

V. jagazli.

jagäzli (agäzli) indecl. adj. (tur.)
*crnomanjaste, kestenjaste boje
(konj).* — »Izved'te mi jaga-
zli gavrana« (Vuk VII 97); »I

izvede a g a z l i gavrana« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yağız*, v. jagrz sa tur. suf. -*lı*, koji je dodan u našem jeziku.

Jähija, -ē i Jähjā, -āta (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yahya* < ar. *Yahyā*, muško ime, »Živi« (isp. »Živojin«); sv. Ivan Krstitelj < ar. *hayy* »živ«.

Jahnija, jánija f (pers.) *vrsta jela: debelo bravlje meso izrezano na komadiće prži se sa crvenim lukom dok zarumeni, a onda se uspe voda i vari se*. — »U djevojke Ajnije, / jedan sahan jahnije« (I. Z. IV 201); »Moja mi pleća pogača, / moje mu grlo jahnija« (GZM 1908 255); »I arami od ovna janiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yahni* < pers. *yahnī*.
V. papazjahnija.

Jahūdija, v. Jehudija.

Jáija m (tur.) *pješak*. — »kupi jaiju, careva pješaka, / i atliju, pašine kavaze« (Vuk IV 326).

< tur. *yaya*.

Jājgija f (tur.) *platneni prostirač po minderu na sećiji*.

< tur. *yaygi*.

Jājlak m (tur.) *pašnjak; paša na planinskim visoravnama; bačija*.

< tur. *yaylak* i *yayla*.

Jāka f (tur.) *ovratnik, kragna*.

< tur. *yaka*.

Jākija f (tur.) *cerot, flaster; melem koji se privija na ranu i uboj*.

< tur. *yaki* »ono što se privija na oboljeli dio tijela u svrhu liječenja«.

Jākrep, v. akrep

Jákūb, -úba. **Jákūp**, -úpa i **Jákub**.

Jákup (asir.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ya'kub* < ar. *Ya'qūb*, ime pejgambera, Jakov, sin Isakov, a otac Josifa (sin Ishak-pejgambera, a otac Jusuf-pejgambera) < asir.

jākūt, -úta m (grč.) *rubin*. — »Od jakuta i dragog kamenja« (M. H. III 84); »Dvore gradi Sulajman čehaja / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276).

< tur. *yakut* < ar. *yāqūt* i pers. *yāqūt* < grč. *yákindos*.

V. jakuti.

jakúti indecl. adj. (grč.-ar.) *boje kao rubin*.

< tur. *yakuti* < pers. *yāqūti*, v. jakut + ar.-pers. adj. suf. -i.

jālāh! (jālā!) i **jālah!** (jāla!) interj. (ar.) *o bože! bože pomози!* — »Jalah! reče, posjede dorata« (B. V. 1892 155); »Jala kardaš! juriš na dušmana« (Vuk, Rječnik).

< tur. *yallah!* < ar. *yā Allāh!* »o bože!«

V. jalakati, jalaknuti.

jalākati, -čēm, vikati »jālāh! jālāh!« (bože! bože!).

Izv. od jalah! (v.) na isti način kao halakati (v.) od ālāh, alāhati.

jalāknuti, viknuti »jalah!« (bože!). — »Kad li, bolan Turci jalaknuše, / na Srbinje juriš učiniše!« (Vuk IV 159).
Izv. od jalah! (v.).

jālan m kao i adj. (tur.) *laž; lažan, potvoren, imitacija (predmet)*.

< tur. *yalan* (zapravo *yalğan*) »laž«.

V. jalanija, jalandžija, jalandži, jalandži-dolma, jalan-šahit.

jalandži, indecl. adj. (tur.) *lažan, patvoren*.

jalandži-dolma

< tur. *yalancı*, »lažac«.
V. jalandži-dolma.

jalandži-dolma *f* (tur.) *nadjev u japraku (listu od loze) od pirinča, pečen na ulju. Naziva se ovako, tj. »lažnom dolmom« usljed tog što nije pravi nadjev od mesa i što je ulje upotreb-ljeno mjesto masla.*

< tur. *yalancı dolma*, bukv.
»lažna dolma«, v. kompon. pod
jalandži i dolma.

jalandžija *m* (tur.) *lažac.*

< tur. *yalancı*, »lažac«.

jalanija *f* (tur.-ar.) *patvorina, imi-tacija.* — »O Alija biser ja-lanija, / dosad sam te pod čisto držala« (I. Z. III 185): »da znam da te za nedragog vezem. / vezla bih te bugaraškom svi-lom, / a punila zlatom jala-nijom« (I. Z. I 74).

< tur. *yalانی*, v. *jalan* + ar. i
pers. adj. suf. -i.

jalan-šahit *m* (tur.-ar.) *lažni svje-dok.*

< tur. *yalan şahit*, v. kompon.
pod *jalan* i *šahit*.

jalduz *m* i kao adj. (tur.) *pozлата*;
pozlaćen. — »Na avliji u jal-duz -skemliji« (M. H. III 417).
< tur. *yaldız*, »pozлата«.
V. *jalduzli*, *jalduzdžija*.

jalduzli, indecl. adj. (tur.) *pozla-ćen.* — »desnom rukom jalduzli čašom« (Ašikl. 33).

< tur. *yaldızlı*, v. *jalduz* + tur.
suf. -li.

jalduzdžija *m* (tur.) *zanatlija zla-tarskog esnafa koji se bavio pozlatom mahom bakrenih stvari* (v. GZM 1958 117).

< tur. *yaldızıcı*, v. *jalduz* + tur.
suf. -cı.

jaliija (*jäljija*) *f* (grč.) *pust (pra-zan) prostor uz riječnu ili mor-sku obalu, obala; poveće pra-*

zno mjesto na periferiji grada; ledina, polje. — »Ja usadih vi-šnju na jaliiji, / a iskopah bunar u avliji«. »Zlato Mejra platno bijelila, / na jaliiji, nasred Sarajeva« (Ašikl. 25, 94); »kolika je na Musali jaliija, / još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103); »pa ga snese moru na jaliiju« (Vuk II 431); »Ne bi vetra, zatutnje jäljija«, »Opet jeka stade jäljijama« (Lord 13, 14).

< tur. *yalı* »obala« < grč.
yealós.

V. *jalijaš*.

jalijaš, -aša *m* (grč.-srp. hrv.) *be-sposličar, skitnica; neodgojeni skitnica; neodgojeni dječak sa periferije grada.*

Izv. od *jaliija* (v.).

jälman *m* (tur.) *kundak u puške.* — »kojano je obljevena zlatom, / od jälmana do gornjeg ni-šana« (Vuk IV 247).

< tur. *yälman*, »šiljak; vrh, vršak u hladnog oružja; sablja, mač«.

jälta, v. *jafta*.

jämak *m* (tur.) 1. *bajraktarer zamjenik, zastavnički adutant.* — »Kad ispade sedam jamakova, / A za njima sedam bajraktara« (Lord 13); »Sveg je Alu bajrak poklopio, / a jamaka kita od bajraka (M. H. III 250).

2. *regrut u janjičarskoj vojsci.*

3. *pomoćnik majstora, kalfa.*

4. *vrsta tave sa zavijenim drškom za topljenje masla ili loja.* Od ovog je nastalo prezime *Jamaković*.

< tur. *yamak* »pomoćnik«.

Jamaković, v. *jamak*.

jämān, v. *imam*.

jämčik *m* (tur.) *grubo ćebe sa dugim resama koje se stavlja pre-*

ko sedla, tako da prekriva jednim dijelom i sapi konja. Osaračen je na mjestima gdje se natiče na unkaš i arkaš i mjestimice iznutra postavljen kožom. Sličan je haši, samo je prostije izrade.

< tur. *yamçı* < st. tur. *yam*, što znači isto što i menzil (v.) + tur. suf. -*çı*.

jamūrluk *m* (tur.) *kišobran*. — »Aj saviše mrke jamurluke« (Lord 262).

< tur. *yağmurluk* »kišna kabanica« < tur. *yağmur* »kiša« + tur. suf. -*luk*.

jāncesedžija, jänkeseđžija *m* (tur.) *džepokradica, lopov*.

< tur. *yankesici* < tur. *yan* »strana« i tur. *kesici* »onaj koji siječe« (nom. agent. od inf. *kesmek* »sjeći«).

jāndan (jāndal, jānda) *adv.* (tur.) *na strani, postrani, sa strane; odvojeno, na osami*. — »Na jandanu Limun harambaša« (K. H. I 113); »jandal Ajka ata istirala«, »Janda sio od Otočca bane« (M. H. III 514. 245).

< tur. *yandan* < tur. *yan* »strana« + tur. postpoz. -*dan* »od, sa«.

jāndžik *m* (tur.) *isto što i šarpelj, tj. seljačka kožna torba koja se nosi obješena sa strane, a znači i torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju; tarčug*.

< tur. *yancık* »torba, kesa, čobanska kožna torba, torba koja se veže za zadnji dio sedla na konju«.

Smatram da je neosnovana primjedba Dr Sikirića da »je »jandžik« nastalo od turskog »yancık« — konjski oklop«.

jāngija *f* (tur.) *požar, vatra*.

< tur. *yangın* »požar«.

V. *jangi-kula, jangin*.

jāngi-kūla *f* (tur.-ar.) *vatrogasna osmatračnica*.

< tur. *yangın kulesi*, izft. od tur. *yangın* »požar« i *kula* (v.).

jāngin *m* (tur.) *bekrija, boem; lola*. — »Gdje si bio sarhošu, / gdje si bio jangine« (GZM 1907 405); »momci bude mog Milenka sina, / da on ide piti s janginima« (Muz. zap. Inst. 3669).

< tur. *yangın* »izgorio; strastven; požar«.

jāničār, v. janjičari.

jānija, v. jahnija.

jānkesa *f* (tur.-pers.) *kožna torba koja se nosi sa strane, o boku; šarpelj*. — »Metni glavu u jankesu pasu« (Vuk III 367). < tur. *yan kesesi* tur. izft. od tur. *yan* »strana« i tur. *kese* < pers. *kise* »torba«.

jānkeseđžija, v. jāncesedžija.

jānliš, indecl. adj. i adv. (tur.) *pogrešan, kriv; pogrešno, krivo*. < tur. *yanlış*. V. *janlišluk*.

janlišluk *m* (tur.) *pogreška; neispravnost, netačnost*.

< tur. *yanlışlık*, v. *janliš* + tur. suf. -*lık*.

jānjīčāri, jēnjīčāri, jāničāri, -ārā, sing. jānjīčār -ārā *m* (tur.) *poznati rod turske vojske koju je osnovao sultan Orhan 1328. g. U početku su vojnici regrutovani od pomuslimanjenih hrišćana. Ukinuti su uvođenjem nizama 1826. g. za vlade sultana Mahmuda II. — »Dotrčase mlađi janjičari« (K. H. I 150); »Da on kupi dietcu jenjičare« (F. J. I 95).*

pàlak

< tur. *yenigeri* < tur. *yeni* »nov« i tur. *çeri* »vojska«.

pàlak *m* (tur.) *prijatelj*.

< tur. *yapalak* »sova; dragi, mili«.

ipija *f* (tur.) 1. drveni građevni materijal, grada; tjelesna grada. — »Tad ćeš vidjet Alaginu seku. / Ja kakva je vesela joj majka: / ne ima joj para do ćesara / ni japije do stambol-kapije« (Beh. V 380).

2. gvozdeni unutrašnji dijelovi mlina za kafu koji služe za mljenje.

< tur. *yapi*.

japrak *m* (tur.) 1. list.

2. list od vinove loze.

3. vrsta jela: dolma u vinoru listu.

< tur. *yaprak* »list«.

jàpta, *v.* *jafta*.

japundžak *m* (tur.) vrsta bijelog grožđa u Hercegovini.

< tur. *yapınca* »vrsta grožđa nazvanog po jednom selu u području Miramornog mora odakle je poteklo.

japundže -eta *n* (tur.) kišna kabanica; ogrtač od debelog suknja ili čebe sa dugom dlakom kojim se ogrće radi zaštite od kiše i snijega. — »pa se kriju za Arape sluga, / pokrivaju sablje japundžeti, / da im Marko ne vidi sabalja« (Vuk II 410); »Poslije kiše japundže ne treba«, »Kad je lijepo vrijeme, japundže ponesi, / a na zlome, čini što ti je drago« (Vuk, Posl. 256, 117); »Kupi milje, pokupi fitilje, / A iznesi crveno japundže« (Lord 148).

< tur. *yapınca*, *yapunca*, istog značenja kao kod nas.

jàrabi! interj. (ar.) 1. gospodaru, bože!

2. »jàrabi šučur!« hvala ti, gospodaru bože!

< tur. *yarabbi* < ar. *yā* »o!« i ar. *rabbī* »moj gospodaru«; ar. *šukr* »hvala, zahvala«.

jàračiti, -im *jàračenje* *n*, *pripremati* (*pripremanje*) *n*, *konja za trku; trenirati, dresirati* (*treniranje, dresiranje*) — »Svi junaci konje razgledali, / Razgledali, pa ih jaračili, / A Alija pod sedlom dorata« (Vuk VII 162).

< tur. (*yarak*), *yaraklamak* »pripremati konja za borbu«.

jàrak, -a *m* (tur.) oružje, bojna oprema. — »Istom b'jela zora zabijelila, / stade jeka, a jaračka zveka, / a eto ti silenih Turaka« (F. J. II 258); »Pod jaračkom Dikliča Janoša, / Na konjicu Bojadinovića« (Vuk, Rječnik); »O kamenu jaračak objesili« (B. V. 1890 246).

< tur. *yarak* »oružje«.

V. *jàračiti*, *ujaračiti*, *jarakli*.

jàrak, -rka *m* (tur.) prokop za odvođenje vode (*jarak* uz cestu, *jarak* u njivi itd.).

< tur. *ark* »jarak, kanal«.

jarakli, indecl. adj. (tur.) *ujaračen* (konj).

< tur. *yaraklı*.

jaràmaz, **jaràmazin** *m* (tur.) *nevaljalac; nepristojan; nemiren, nestašan*. — »Carinjane, gole jaramaze, / ni Carina bez jaramazina« (K. H. I 157); »za to šalje prvoga vezira, / da po Bosni čera jaramaze, / i umiri sve Krajine redom« (Vuk IV 335).

< tur. *yaramaz*, part. imeprf.

3 lice sing. neg. oblik od inf. *yaramak* »valjati, vrijetiti«.

V. *jaramazluk*, *pojaramaziti* se.

jaramazluk *m* (tur.) *nevaljalstvo; nepristojnost; nemirnost, nestašluk*.

< tur. *yaramazlık*, v. *jaramaz* + tur. suf. *-lık*.

jārān i **jārān**, -āna *m* (pers.) *prijatelj, drug*. — »Ja sam skoro pošo uz Carinu, / mati moja sa mojim jaranom« (K. H. I 156); »Vino piju dva mila jarana, / jaran Mujo i jaran Alija« (nar. pj.).

< tur. *yāran* < pers. pl. *yārān*, sing. *yār* »prijatelj«.

V. *jaranica*, *jaraniti*, *jaranstvo*, *sjaraniti* se.

jarānica *f*, *prijateljica*, *drugarica*, *cura s kojom momak ašikuje*. — »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463). Izv. od *jaran* (v.).

jarāniti, *prijateljovati*, *drugovati*, *družiti* se. — »Svak iz svoje, pa ćemo jaraniti« (Nar. bl. 161).

Izv. od *jaran* (v.).

jarānstvo, *prijateljstvo*, *drugarstvo*.

Izv. od *jaran* (v.).

jarātisati, -išēm, *stvoriti*. — »Kad je Bog jaratiso savjetnike, tajnike i ostale velike činovnike...« (Zembilj III 21).

< tur. *yaratmak* »stvoriti«.

jārdum *m* (tur.) *pomoć*. — »Budi meni danas u jardumu« (K. H. I 59).

< tur. *yardım*.

V. *jardumdžija*.

jardumdžija *m* (tur.) *pomagalac, onaj koji pomoć pruža*. — »Kome je kadija davudžija, nek mu je Bog jardumdžija« (Nar. bl. 84).

< tur. *yardımcı*, v. *jardum* + tur. suf. *-cı*.

jardževān, v. *jargovan*

jargovān, v. *jorgovan*

*mljeveno žito, narocito karu-
ruz*.

< tur. *yarma*, sa istim značenjem kao kod nas < tur. *yarmak* »rascijepiti, rasporediti«.

jāruga *f* (tur.) *brazgotina; rupa ili pukotina koju bujica izruje*. < tur. *yarık* »brazgotina, pukotina« (od inf. *yarmak* »rascijepiti, rasporediti«).

jāsačiti, *braniti*, *zabranjivati*. Izv. od *jasak* (v.).

jāsak, indecl. (tur.) 1. *zabranjeno; zabrana; naredba kojom se što zabranjuje*. — »Sinoć paša u Mostar mi dođe, / kako pade, odmah jasad dade, / da hvataju s kijem koga nađu« (S. B. II 20).

2. »jasak učiniti«, *zabraniti*. — »Car Sulejman jasad učinio: / da s' ne pije uz raman vinom« (Vuk II 417).

< tur. *yasak*.

V. *jasaćiti*, *jasakčija*.

jasakčija *m* (tur.) *straža; kavaz; lični pratilac, tjelohranitelj*. — »Der zastavi jasadčije, naokolo nobetčije« (GZM 1910 103).

< tur. *yasakçı*, v. *jasak* + tur. suf. *-çı*.

Jāsin, -ina *m* (ar.) *ime 36. poglavlja (sure) kur'ana. Jasin se uči »pred dušu« umrljih*. — »Već prida se metno hamajliju, / Uči jasin kod vode bunara« (M. H. III 21).

< ar. *Yāsin*.

jāsmīn, **jasēmīn**, **česmīn**, -ina *m* (pers.) *biljka Yasminus officinale L., fam. Oleaceae*. — »Mnoge li sam sate provo, / pod penđerom kraj jasmina« (Sevd. 143); »Zapališe jasemin čibuke, / u to doba kahva se iznese« (K. H. II 579).

< tur. *yaşemin* < pers. *yāse-min*.

jastuk *m* (tur.) *uzglavlje*. — »Za jastuk se rukom ufatila« (M. H. III 508).

< tur. *yastuk*.

V. jastuk-bošča.

jastuk-bošča *f* (tur.-pers.) *jastuč-nica, navlaka za jastuk*.

V. kompon. pod jastuk i bošča.

jašar (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Yaşar*, muško ime < tur. *yaşar* part. imperf. (3 lice sing. imperf.) od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jašar (iskriv.), v. kajser.

jaša! jašasun! jašasun! interj. (tur.) *živio!* — »Naš car ima još zemlje, čok jaša padišu!« (Kočić I 88).

< tur. *yaşa! yaşasın!* imp. od inf. *yaşamak* »živjeti«.

jašmak *m* (jerm.) *koprena od bijelog muslina kojom su se podbrađivale muslimanke koje su nosile feredžu. Na selu po mnogim našim krajevima tako se naziva veliki rubac, povezača za glavu*. — »U feredži bez jašmak« (GZM 1907 406); »Devojke me dobro nose. / Obdan nose za jašmakom, A u veče u vodicu« (Vuk V 387). < tur. *yaşmak* < jerm.

jatagan, -a i **jatagān**, -āna *m* (tur.) *dugi krivi nož poput sablje koji se nosi za bensiľahom, handžar*. — »Povadiše nože jatagane« (GZM 1908 40); »u silave dvije puške male. / među njima noža jatagana« (Vuk IV 298); »Udari je nožem jataganom, / Rusu joj glavu odsjekao« (M. H. I 259). Od ovog je naziv jedne mahale u Beogradu: *Jatagān-māla*.

< tur. *yatağan*.

Jatagān-māla, v. jatagan.

jatak *m* (tur.) 1. *postelja, ležaj*. — »U odaji, na meku jatak« (M. H. III 117); »baš ko suze djevojačke / prvo jutro na jatak« (Muz. zap. Inst. 2444). 2. *onaj koji pomaže i skriva hajduke i uopšte odmetnike od vlasti i prekršitelje zakona*. — »Ne može biti hrsuzin bez jatak« (Vuk, Posl. 205).

< tur. *yatak*, sa oba značenja kao kod nas.

V. jatakovati.

jatakovati, -ujēm, *prikrivati odmetnike*.

Izv. od jatak (v.).

játor, v. hatar.

jauklāš, -āša *m*, *dragi, momak koji se voli*. — »O Zlatijo, moja kukavice, / imadeš li svoga jauklaša« (K. H. II 157).

< tur. *yavuklu*.

V. jauklija.

jauklija *f* (tur.) *draga, voljena djevojka, odabranica*. — »U selu je moja jauklija. — / kude mi je troji kudinci« (Vuk I 294); »Gdje je Zlatka, tvoja jauklija« (M. H. III 118).

< tur. *yavuklu*.

jávaš, indecl. adj. i adv. (tur.) 1. *blag, spor*.

2. *polako, polagano, tiho*. — »Javaš, Suljo, drago dite moje« (K. H. III 268).

< tur. *yavaş*.

V. javaša, javašati, javašli, javašlija, javašluk, odjavašiti.

javaša *f* (tur.) *sprava (poput malih falaka) kojom se nozdrve u konja zavrnu, da bi konj bio miran, da se ne vrti dok se potkuje*.

< tur. *yavaş*.

javašati *usporiti; smalaksati*. — »Dobri ati sad su javašali,

/ jer su jednu trku izletjeli- (K. H. II 360).

Izv. od javaš (v.).

javašli, indecl. adj. i adv. (tur.)

1. *blag, spor.*

2. *polako, polagano, tiho.*

< tur. *yavaşı*, v. *javaš* + tur. suf. -lı.

javašlija m (tur.) onaj koji je spor, tih, lijen ili nemaran.

< tur. *yavaşı*.

javašluk m (tur.) sporost, lijenost; neodlučnost.

< tur. *yavaşılk*, v. *javaš* + tur. suf. -lık.

jáver m (pers.) adutant.

< tur. *yaver* »adutant« < pers. *yâver* »pomagač«.

Jávra (tur.) *musl. žensko ime.* —

»Kolika je na Bembaši trava.

još je ljepša dizdareva Jávra« (Vuk I 386).

< tur. *yavru* »janje«, dakle kao ime »Janje« (isp. »Jánja«).

jávru, indecl. n (tur.) mladunče:

janje, pile, sokolić itd.

< tur. *yavru*.

V. *Javra, javrum!*

jávrum! interj. (tur.) sokole! ju-nače!

< tur. *yavrum!* »janje moje! pile moje! sokoliću moj!«

v. *javru* + tur. posv. zamj. 1. lice sing. -m.

jávta, v. *jafta*.

jazi-čage, -eta n (tur.+pers.) *na-pisano čage, napisana cedulja.*

V. kompon. pod *jazija* i *čage*.

jazidžija m (tur.) *pisar.* — »Na

očim' mu kapidžije nema, na ustim' mu jazidžije nema«

(I. Z. I 201); »on pozivlje k sebi jazidžiju, / pa dovat i jedan

tabak knjige« (Vuk II 517).

< tur. *yazıcı*, v. *jazija* + tur. suf. -ci.

jâzija f (tur.) 1. *pismo, pisanje; natpis, ono što je napisano.* —

»Pa pogleda knjizi niz jaziju« (K. H. I 15).

2. *u kovanog novca ona strana*

na kojoj je brojem označena

vrijednost (druga strana novca

je: »tura«); otud je nazvana

društvena igra bacanje kovanog

novca: »tura-jazija«; »Kozaci

su se igrali životom kao da se

igraju krajcarima, i velikom

broju ispadalo je »jazija«

(Sol. II 238).

< tur. *yazi*, izv. od inf. *yazmak*

»pisati«.

V. *jazidžija, jazili, jazi-čage, jazma.*

jazili indecl. adj. (tur.) *napisan.*

< tur. *yazılı*, v. *jazija* + tur. suf. -lı.

jázma f (tur.) *rukopis, manu-skript.*

< tur. *yazma*, nom. action. i

part. od inf. *yazmak* »pisati«.

jâzuk, -a m i **jâzuk!** (tur.) 1. *šte-*

ta; kaže se: »j a z u k je gaziti

travu«; »Kad je tako. i j a z u k

bi bilo. / Vrijedati takoga juna-

ka« (Vuk VII 286).

2. *šteta! žalibože! na sramotu!*

»J a z u k tebi i tvojemu šanu,

gdje ja sjedim četiri godine, /

pa me kadar izbaviti n'jesi« (K. H. I 568); »j a z u k ti bilo!«

(u ob. gov.).

< tur. *yazık*.

V. *jazuklarosum!*

jazuklârösüm! interj. (tur.) *na*

sramotu! žalosno!

< tur. *yazıklar olsun!* »na sra-

motu! žalosno!« < tur. *yazıklar*

pl. od *yazık*. v. *jazuk* + tur.

olsun! imp. 3. lice sing. od inf.

olmak »biti«.

jê, -éta n (ar.) *ime ar. slova »y«.*

< tur. *ye* < ar. *yâ*.

jebândžija, v. *jabandžija*.

ječërma

ječërma, ječërma, v. dečërma, dečërma.

ječmičak (jačmičak), -ička m (srp. hrv.) oteklinu, mali čirić koji se pojavljuje kao oboljenje na očnom kapku; prispodabja se zrnju ječma i stoga je izveden deminutiv od ječam. Mislim da je ova riječ kod nas formirana po uzoru na tur. arpacik »ječmičak«, deminutiv od tur. arpa »ječam«, pa se može smatrati turcizmom iako je po etimologiji naša riječ.

ječindija, v. ičindija.

ječpäre indecl. adj. (pers.) od jednog komada, u jednom komadu, cjelovit, bez dijelova.

< tur. *yekpare* < pers. *yekpäre* < pers. *yek* »jedan« i pers. *päre* »komad«.

ječün, -üna m (ar.) zbir, iznos: kaže se: »Koliko ti iznosi ječün kad to sve sabereš?«.

< tur. *yekün* (č. jekjun) < ar. *yäkün*, imperf. 3. lice sing. od gl. *kānā* (*kun*) »biti, postati«. (Po Salahi-ji ova riječ je došla u tur. j. iz pers. *yekün* »sve zajedno, sve jednako«).

jedek m (tur.) 1. povodac od julara; uže kojim se vodi konj u povodu. — »Pa odriješi vranca i dogata, / na gavranu sedlo pritishuto, / i povede u jedeku dogata« (K. H. II 479); »Ti povedi vranca u jedeku« (M. H. III 266).

2. dugo uže za pripinjanje konja, da može pasti na livadi, a da ne pobjegne. — »Na nogam joj četiri čusteka, / A na glavi četiri jedeka« (Petran. 411).

3. uže, konopac. —, »otsekoše svlene jedeka, / povezoše niz vodu Moriša« (Vuk II 620).

4. rezerva, ono što se drži u rezervi za slučaj potrebe, osobito

konj koji se u povodu vodi kao rezerva. — »Begu Rade podmače goluba, a povede jedeka dorata« (M. H. III 462); »Opremo se Gazi Husrev beže, / i pedeset opremi jedeka« (K. H. I 19); »Nek' povede hiljadu svatova, / i povede dvanaest jedeka« (B. V. 1892 172).

5. igra »Jedeka«: podijele se igrači na dvije grupe, pa jedni vuku konopac na jednu, a drugi na drugu stranu« (v. Mio-drag. 251).

< tur. *yedek* sa značenjima kao kod nas < tur. *yedmek* »voditi«.

V. jedekile, jedeklija, jedekteš.

jedekilë, indecl. (tur.) sa jedekom tj. sa rezervom, sa rezervnim konjima koji se vode u povodu. — »Ja svatova age Bašagića, / Ličana i ličko Mustaj-bega / jedekile i daulbazile« (K. H. II 503).

< tur. *yedekile*, v. jedek + tur. postpoz. -ile »sa«.

jedeklija f (tur.) vrsta beza uzvoda. — »Od čistog pamuka može biti pamučna »strikulja«, »jedeklija« (vrsta »uzvoda«) i »bôr«. Jedeklija i bôr je najljepše tkanje i istovremeno najteže (GZM 1957 10). < tur. *yedekli* < tur. *yedek* »konopac« + tur. suf. -li, tj. bez na pruge, kao da su konopci pruženi.

jedekteš m (tur.) jular.

< tur. *yedekdaş* v. jedek + tur. suf. -daş.

Jedilëri, Jëdiler m (tur.) turbe sa sedam grobova u blizini džamije za Beglukom (na Bistriku) u Sarajevu.

< tur. *yediler* »sedam njih«, tur. *yedi* »sedam« + tur. suf. za pl. -ler.

jédžek *m* (tur.) *jelo, hrana, jestivo*. — »Ti pripravi gosposka jedžeka / I pripravi piva izobila« (Vuk VII 284); »jer oni (rogači) nisu ni za jedžeka, ni za rakiye« (Zembilj II 49).

< tur. *yeyecek*, part. fut. od inf. *yemek* »jesti«.

Jédžūdž i Méđžūdž, -údža (Jédūd i Méđūd) *m* (jevr.) *neki narod malog rasta koji će (prema muslimanskom vjerovanju) preplaviti čitav svijet pred sudnji dan (kijamet)*.

< tur. *Yecuc*, *Mecuc* < ar. *Yā'ğūğ*, *Mā'ğūğ*, »Gog i Magog« < jevr.

jeftinlija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji jeftino prodaje*. — »sutra će nam jeftinlija doći, / jeftino će robu prodavati« (I. Z. III 202).

Hibr. r. sa tur. suf. -li.

jège, ège, -eta *n* (tur.) *oštrač, alatka za oštrenje noževa, pila itd.*

< tur. *eğ*.

V. egendija.

jèglèn, jeglènisati, v. eglen, eglenisati.

jegirmiluk, v. jigirmiluk.

Jehúdiya (Jahúdiya) *m* (jevr.) *Jevrejin*. — »Nema više onih starinskih Jahudija, kad u subotu izidi Mošo s Mošinicom i dignu se u šetnju« (Zembilj III 127).

< tur. *Yahudi* < ar. *Yāhūdīyy* < ar. *Yāhūd* < jevr. + ar. adj. suf. -iyy.

jèk *m* (pers.) 1. *jedan, jedinica*. 2. »jèkdur Alāh«, *Bog je jedan*. — »Jek dur Alah, jedan je Bog« (Andrić, Pripovj. 60).

< tur. *yek* < pers. *yek* »jedan«; tur. *yekdir Allah* »jedini je

Bog« < pers. *yek* + tur. -dir »je« + ar. *Allāh* »Bog«. V. jekten.

jekindija, v. ičindija.

jèkmek, jèkmèkčija, jèkmèščija, v. ekmek, ekmekčija itd.

jèkser, v. ekser

jèksik, v. eksik

jèkten adv. (pers.-tur.) *sasvim, potpuno*.

< tur. *yekten* »odjednom«, v. jek + tur. postpoz. -ten (-den) »od«.

jèlcèn (èlcèn) *n* (tur.) *jedro*. — »Razapeše četiri jelčena« (K. H. I 542); »Šator mu je od zelene svile. / A katarka od suvoga zlata. / I elčeni od srebra kovani« (Vuk VI 79).

< tur. *yelken*.

V. jelčenuša.

jelčenuša *f*, *jedrenjak, lađa na jedra*.

Izv. od jelčen (v.).

jèlek *m* (tur.) 1. *prsluk*. — »Na Osmanu ljetna deisija, / svilen jelek do svilena pasa« (K. H. II 187).

2. *ženski prsluk jako iskružen, koji se zakopčava pri dnu samo jednim, ili najviše sa tri dugmeta, sasvim blizu jedno do drugog*.

< tur. *yelek* »prsluk«.

jelkòvan *m* (tur.) *ona duža kazaljka na satu koja pokazuje minute*.

< tur. *yelkovan*.

jèljike, v. ilika.

jèmek *m* (tur.) 1. *pripravljeno jelo*, — »jedan sahan jahnije, / i dva suda jemeka« (I. Z. IV 201); »Ružičica sofru meće, / Ljubičica jemek nosi« (Vuk V 388).

jèmekna mährama

2. objed, gozba.
< tur. *yemek*.
V. jemekna mahrama.

jèmekna mährama *f* (tur.-ar.) *marama* koja služi kao salveta kod objeda.

V. kompon. pod jemek i mahrama.

jèmeliije, v. jemenije.

jemenidžija *m* (ar.-tur.) zanatlija koji pravi jemenije, mestve, papuće itd.

< tur. *yemenici*, v. jemenije + tur. suf. -ci.

jemènija (emènija) *f* (ar.) *rubac (marama)* od tankog platna, išarana granama, kojim se povezuje glava. — »i na glavu jemeniju šamsku« (K. H. I 68); »a na glavu kapu od kurjaka, / priveza je mrkom jemenijom«, »Opasaću jašar emeniju, / Pokriću se stambolskom čaptijom« (Vuk II 242, V 424).

< tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »Jemen« + ar. adj. suf. -iyy.
»jemenska roba« < ar. *Yāmān*

jèmenije, jèmenlije (jèmeliije) *f* pl. t. (ar.) 1. vrsta plitkih firala u boji; urožene su sa Istoka kao jemenska izrada, pa su otud ovako ime dobile. — »pa na noge turi jemenije« (K. H. II 172); »Namamiću koga hoću — / nek izdere jemenije!« (Vuk I 388); »Krenu Meho, obu jemenije« (Lord 121); »On prepinje kovče na tozluka, / A na noge nazu jemeliije« (M. H. IV 331); »Firale u Posavini i Bos. Krajini zvažū se jemenije, u Hercegovini postule...« (Kreš. Čizm. obrt. 134).

2. papuće.

3. »kajsar-jèmenije« (iskr. »jašar-jèmenije«), crvene firale. — »Sinoć bjehu čizme i kalčine,

Eno danas kajsar-jemenije« (Kreš. Čizm. obrt. 135).
< tur. *yemeni* < ar. *yāmāniyy* »jemenska roba« < ar. *Yāmān* »Jemen« + ar. adj. suf. -iyy.
V. jemenija, jemenidžija.

jèmin (èmin), -ina *m* (ar.) 1. zakletva. — »Žena se u plač, a hrsuz u krive jemine uzda« (Nar. bl. 54).

2. »jèmin (èmin) učiniti«, zakleti se. — »Jesam jemin Bogu učionio, / Da se drugom oženiti neću« (Petrar. 379); »Ti si danas jemin učinjela« (Lord 113); »Jer sam Bogu emin učinio, / Da se nikad ne odrečem kumstva« (Vuk VII 324).

< tur. *yemin* < ar. *yāmīn*
V. jeminašče.

jèmin, jeminluk, v. emin, eminluk.

jemināšče *n* (ar.-tur.) milostinja koja se dijeli sirotinji po smrti nekog lica za njegovu dušu, kako bi mu bili oprošteni grijesi zbog eventualnih krivih zakletvi za života.

< tur. *yemin akçesi* »pare zakletve«, izft., v. kompon. pod jemin i akče.

jemišćija *m* (tur.) trgovac voćem i povrćem.

< tur. *yemişçi*.

jèndek, v. hendek.

jèndisati, jènisati, jènjisati, -išem, nadvladati, nadjačati, nadhrvati, nadigrati. — »Ja Omera rane jendisale« (K. H. I 521).
< tur. *yenmek* »nadvladati, nadjačati« itd.

jènda, jènda, jèndija i jènga, jènga, jèngija (ènda, ènda, èndija, ènga, ènga, èngija) *f* (tur.) djeveruša, svatica, žena ili djevojka koja ide po nevjestu u svatovima i prati je da ne bi

bila sama među muškarcima.
»Redom idu čašice / da nazdrave
zdravice: / Zdravo bila, mila
jengo, / i ta do tebe!« (Muz.
zap. Inst. 2133); »konje sedma-
ke, svate jednake, / svate jed-
nake, jende devojke« (Vuk
I 18).

< tur. *yenge*.

V. jendibaša, jendibula, jendiluk, jendijstvo.

jendibaša (ëndibaša) f (tur.) *glav-
na jenda*. — »Sna zaovi ni ja-
tora nema, / Nek bude endi-
baša Ajki« (Vuk VII 127).

< tur. *yenge başı* »prvak jendi-
ci«, izft., v. kompon. pod jenda
i baš.

**jendibula, jengibula (ëndibula,
engibula, ëndija büla) f** (tur.)
djeveruša, jenda. — »A kad vi-
dje devet jendibula, / namakoše
duvak na djevojku« (F. J. II 250);
»A pobježe jendibula mlada«
(K. H. I 111); »krnaju je jengibule
mlade« (M. H. X 101); »Da je
vidiš noću po mjesecu, / Bes
svatova i endija bula« (Vuk VII
8).

< tur. *yenge bula* »djeveruša
žena«, v. kompon. pod jenda i
bula.

jëndija, v. jenda.

jendijstvo, žensko djeverstvo. —
»Ženi, ago, i meni je drago, / i
ja ću ti u jendijstvo poći«
(Muz. zap. Inst. 2541).
Izv. od jenda, jendija (v.).

jendiluk, jengiluk m (tur.) *vrše-
nje uloge djeveruše, žensko dje-
verstvo*. — »Pa će Hanki u
jengiluk sići« (M. H. III
263).

< tur. *yengelik*, v. jenda + tur.
suf. -lik.

jënga, v. jenda.

**jëngeča (ëngeča, ëngija) f i ënge-
če, -eta n** (tur.) *skoba, skobla*.
< tur. *yengeç* »rak«.

jëngibula, v. jendibula.

jëngija, v. jenda.

jengiluk, v. jendiluk.

jëni, indecl. adj. (tur.) nov. — »U
Mostaru na jeni i pazaru« (Beh.
X 43).

< tur. *yeni*

V. Jenipazar.

**Jënipazar (Jëni-Pazār, Jënji-Pā-
zār) -āra m** (tur.-pers.) *Novi
Pazar, najveći grad bivšeg No-
vopazarskog Sandžaka*. — »Haj-
de š njima ka Jenji-Pazaru«
(Vuk II 229).

< tur. *Yeni Pazar* »Novi Pa-
zar«, v. kompon. pod jeni i pa-
zar.

jënisati, jënjisati, v. jendisati.

jënjičari, v. janjičari.

jëralma f (tur.) *čičoka, morska
repa, arapska repa, podzemel-
ska hruška*.

< tur. *yer elması*, biljka *Heli-
anthus tuberosus* L., bukv. »ze-
maljska jabuka«.

jërgövān, v. jorgovan.

jëribasma f (tur.) *vrsta sočne kru-
pne kruške*.

< tur. *yere basmaz* »ono što na
zemlju ne pada«, tur. *yere*, da-
tiv od *yer* »zemlja« i tur. *bas-
maz*, part. i imperf. neg. 3. lice
sing. od *basmak* »pasti, udariti
itd.« U našem jeziku gubi se
»z« isto kao »čikma« (sokak)
mjesto »čikmaz«. Ovaj naziv je
možda došao otud, što se ova
kruška razbije kad padne na
zemlju.

**jërile adv. (tur.) pogotovo; sigu-
rno; iz temelja**. — Kaže se:
»Ako mu se budeš smijao, onda

jèrišni

jerile neće htjeti pjevati«;
»a možda toga rata jerile
neće biti, nego će se diplomati
nadlagivati...« (Zembilj III 96).
< tur. *yerile* »mjestom, s mje-
stom« (tur. *yer* »mjesto; zemlja«
+ tur. postpoz. *-ile* »sa«.

jèrišni (pilav), adj., (pilav) od *je-
rišta*.

Izv. od *jerište* (v.).

jèrište, jèrišće i jerište, jerišće
(*erište, erišće*) *n* (pers.) *domaći*
*rezanci, tanki i dugački, od ko-
jih se pravi pilav* zv. »jèrišni«.
— »Ah moj dragi, moje sitno
jerište« (GZM 1906 501).
< tur. *erište* »domaći rezanci«
< pers. *rište* »usukani konac«.

jèrlaga, v. *jerlu-aga*.

Jèrlagić, v. *jerlu-aga*.

jèrli-aga, v. *jerlu-aga*.

jèrli-beg *m* (tur.) *mjesni beg, beg-
mještanin*. — »Jerli-beže,
nevesinjska balijo« (GZM 1906
501).

< tur. *yerli bey* »mjesni beg«.

jèrlija *m* (tur.) *mještanin, ovda-
šnji*.

< tur. *yerli* < tur. *yer* »mje-
sto« + tur. suf. *-li*.

V. *jerli-beg, jerli-kul, jerlu-aga*.

**jèrli-kul, jèrli-kol, jèrlu-kul, jèr-
lu-kol** *m* (tur.) *vojnici mjesnog
kola, koji su pod zapovjedni-
štvom dizdara čuvali utvrđene
gradove*. — »I tvojijem, care
jerlikulim', / po gradovim'
mladim kapetanim'« (K. H. I
77).

< tur. *yerli kulu* < tur. *yerli*
»mjesni« i tur. *kul, kol* »odred
vojske«.

jèrlu-aga, jèrli-aga, jèrlaga, m
(tur.) *mjesni aga, mjesni zapo-
vjednik. Od ovog je nastalo
prezime Jèrlagić*.

< tur. *yerli aga* »mjesni aga«.

jèrme-džebeliya *m* (tur.-ar.) *po-
luoktopnik*.

< tur. *yarım cebeli* < tur.
yarım »pola, polovina« fig. »ne-
potpun, manjkav« i tur. *cebeli*,
v. *džebeliya*.

jèsāp, v. *hesab*.

jèsir, èsir, -ira *m* (ar.) *zaroblje-
nik, sužanj*. — »Ja je jesir,
ja je poginuo« (M. H. III 264).
< tur. *esir* < ar. *āsir*.

V. *jesirluk, jesir učiniti*.

jesirluk, esirluk *m* (ar.-tur.) *rop-
stvo, sužanjstvo*.

< tur. *esirlik*, v. *jesir* + tur.
suf. *-lik*.

jèsir učiniti, zarobiti, zaplijeniti.
— »Topove im jesir učini-
mo« (K. H. I 41).

Izv. od *jesir* (v.).

jèšil (iskrv. *jašar*) indecl. adj.
(tur.) *zelen*. — »Opasaću ja-
šar emeniju, / Pokriću se
stambolskom čaptijom« (Vuk V
424).

< tur. *yeşil*.

V. *ješiluk*.

ješiluk, ješirluk *m* (tur.) *prire-
mljena jaja sa zeljem i rižom*.
< tur. *yeşillik* »zelenje« < tur.
yeşil »zelen« + tur. suf. *-lik*.

jèteci *pl. m* (tur.) *krila, rubni di-
jelovi u samara; — »rubni di-
jelovi stelje (samar se sastoji
od drvenog dijela i »stelje« tj.
džake, slamom napunjen dio
samara) u samara«* (GZM 1958
108).

< tur. *etek* »skut, krila«.

jètīm, ima *m* (ar.) *siroće; dijete
bez jednog ili bez oba roditelja*.
— »Na nj jetimске ruke
pritisnemo« (K. H. I 44); »Dok
su, kaže, svi jetimi bilji«
(Lord 109).

< tur. *yetim* < ar. *yātīm*.

jëtmiš num. (tur.) broj 70, *sedam-deset*.

< tur. *yetmiş*.

jëvmi-kijâmet m (ar.) sudnji dan, *smak svijeta*.

< tur. *yevmi-kıyamet* < ar. *yâwmu-l-qiyâmâ* < ar. *yâwm* »dan«, ar. *qiyâmâ* v. *kijamet*.

jëzân, v. *ezan*

jëzîd, -ida m (tur.) 1. *inačija*, *pr-gav čovjek koji ruži i terorise*. 2. *ljuto, srdito dijete*.

< tur. *yezit* »okrutan, surov«

< ar. *Yâzîd*, ime vladara iz dinastije Umejevića (sina Muavije, osnivača dinastije) (680-683). Zbog Jezidove okrutnosti i postupka prema Muhamedovu unuku Husejinu, njegovo je ime dobilo gore navedeno značenje. Inače ar. *yâzîd* je imperf. 3. lice sing. od *zâdû* (zyd) »povećati se; povećati, dodati« itd.

jîdît, v. *jigit*.

jigirmiluk, igirmiluk (jegirmiluk, girmirluk) m (tur.) *turski dukat kovan za vlade sultana Mahmuda II 1833 g. Ima stari i novi jigirmiluk. Stari je u prometu skuplji*. — »Žuti dukat madžariju, / igirmiluk, mahmudiju, / i carevu medžediju« (Ašikl. 55); »Ne da babo ščerke Džemke bez agaluka, / bez hiljadu i pet stotin' jigirmiluka« (Muz. zap. Inst. 2726).

< tur. *yirmilik* »dvadesnjak« (tur. *yirmi* »dvadeset« + tur. -lik).

jîgit, jîdît, džîgit m (tur.) 1. *junak, hrabar i odvažan čovjek*. 2. *dobar jahač konja*.

3. *izvršni organ esnafske londže*.

< tur. *yiğit*.

jîlduz, îlduz m (tur.) 1. *zvijezda*. 2. *cvijet zvjezdan, Callistephus*

chinensie (L.) *Nees*.

< tur. *yıldız* »zvijezda; cvijet zvjezdan«.

V. *Jilduza, jilduznama*.

Jilduza (tur.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Yıldız*, žensko ime, »Zvjezdana«, osn. zn.: »zvijezda«.

jîlduznâma f (tur.-pers.) *knjiga koja upućuje kako se po zvijezdama doznaje sudbina čovjeka*. < tur. *yıldızname*, v. *kompon*. pod *jilduz* i *name*.

jögun, jogûnast, adj. i **jogûnica** f (tur.) *svoje glav, udarljiv, obijestan, nepokoran*. — »Al' je Ajka jogunica bila« (N. K. II 222).

< tur. *yoğun*.

V. *jogunluk*.

jogûnluk m (tur.) *svoje glavost, tvrdoglavost, udarljivost, obijest*.

< tur. *yoğunluk*, v. *jogun* + tur. suf. -luk.

jögurt m (tur.) *vrsta kiselog mlijeka koje se kiseli na jedan poseban način*. — »Ne jedemo ni jogurt« (Nar. bl. 324).

< tur. *yoğurt* »kiselo mlijeko«.

jök! i **jök** (tur.) *ne! nije! nema*. — »Jok, Halile, lijepog mi dina!« (K. H. II 64); »Çorbe çok, mesa jok« (Vuk, Posl. 349).

< tur. *yok*.

V. *jok džanum! jokluk, joktur, jok vala*.

jök džanum! interj. (tur.-pers.) *ne brate! nije tako, prijatelju! ne može biti!* — »ama pašo — jok džanum, to ni ja ne vjerujem« (Čolak. 25).

< tur. *yok canım!*, v. *kompon*. pod *jok* i *džanum*.

joklâma f (tur.) *regrutovanje, novačenje, regrutacija; prozivanje*. — »Treći put se obećala,

jòkluk

kad je sin izlazio na jokla-
ma u...» (Zembilj II 11).

< tur. *yoklama* »regrutovanje«
nom. action. od inf. *yoklamak*
»regrutovati, novačiti«, osn. zn.:
»prozivati, provjeravati, kon-
trollisati«.

jòkluk *m* (tur.) *nemaština, siro-
maština*.

< tur. *yokluk*, v. *jok* + tur.
suf. *-luk*.

jòktur, indecl. (tur.) *nema*. — »A
imaš li djeci kruva? Jòktur,
valaj!« (Vuk V 453): »Udario
jòktur u kesu« (Vuk, Posl.
327).

< tur. *yoktur* »nema«.

jòk valā! interj. (tur.-ar.) *ne, bo-
gme! nije, bogme!*

< tur. *yok vallah!*, v. *pompon*.
pod *jok* i *vala*.

jòl *m* (tur.) 1. *put, staza*. Kaže se:
»u jòl utjerati« tj. dovesti ne-
kog u red, disciplinovati.

2. *staza kod mutapčija*. — »...
posle čega mutapčija ulazi u
stazu »jòl« da bi pristupio
upređanju« (GZM 1957 52).
< tur. *yol*.

V. *joldaš*, *joldžija*, *joldžiluk*,
joluk, *jolpaz*, *joltasi*, *joltava*,
jolteskera.

jòldāš, -āša *m* (tur.) *saputnik;*
drug. — »Hodi, jòldāš,
daj pijemo vino, / a prođi se kavge
i đavola«, »Ala, kardaš, čudni-
jih prilika! / Ono, jòldāš,
po nas dobro nije« (Vuk II 452,
IV 120).

< tur. *yoldaš* »saputnik«, v. *jol*
+ tur. postpoz. *-daš* u značenju
udruživanja ili zajednice.

jòldžija (*jòldija*) *m* (tur.) *put-
nik*. — »Ja jòldžija, a ti
dovadžija« (K. H. I 322): »Jòl-
džija sam hoću putovati«
(Lord 158).

< tur. *yolcu*, v. *jol* + tur. suf.
-cu.

jòldžiluk *m* (tur.) *putovanje, eks-
kurzija*.

< tur. *yolculuk*, v. *joldžija* +
tur. suf. *-luk*.

jòlpaz *m* (tur.-pers.) *skitnica, bes-
posličar; raskalašenjak*. — »Jòl-
paz je, veliku mi je štetu po-
činio« (Kočić I 27).

< tur. *yolpaz*, bukv. »koji po
putu mnogo hoda, obigrava«,
v. *jol* i pers. *bāz*, pers. osn. od
inf. *bāhten* »igrati«.

jòltasi *m* (tur.-ar.) *sudi za noše-
nje hrane, sastoje se od 2—4
valjkasta suda (tasovi) uklo-
pljena jedan u drugi s poklop-
cem i alkom na najgornjem, te
od dvije šipke koje vežu naj-
donji sud s poklopcem. U nji-
ma se nosi hrana od kuće u du-
ćan, ili iz ašćince u dućan, u
kancelariju i kući. Zovu se još i
meterizi (v.)*.

< tur. *yol tası*, tur. izft., v.
pompon. pod *jol* i *tas*.

jòltava *f* (tur.-pers.) *duga tava
odnosno tendžera s vodoravnim
držkom*.

< tur. *yol tavası*, bukv. »putna
tava«, tur. izft., v. *kompon*. pod
jol i *tava*.

jòl-tèskera, **jòlteskera** *f* (tur.-ar.)
propusnica, pasoš.

< tur. *yol tezkeresi*, tur. izft.,
v. *kompon*. pod *jol* i *teskera*.

jòluk, **jòlluk**, (**jònluk**) *m* (tur.) *bra-
šnjenica, hrana za put*. — »Mu-
jo se sprema na vojsku, / draga
mu jònluk spremala« (V. M.
93).

< tur. *yolluk*, v. *jol* + tur. suf.
-luk.

jòndža *f* (tur.) *djetelina*.

< tur. *yonca*.

V. *jondžaluk*.

jondžaluk *m* (tur.) *djetelište*.

< tur. *yoncalık*, v. *jondža* + tur. suf. *-lık*.

jordām, -āma (**jördān**) *m* (tur.) *oholost, ponositost, umišljenost, upeto držanje*. — »od srebrni noža i pušaka, / i od njina velikog *jordama*« (Vuk I 516): »Prodaje *jordan*« (Vuk, Posl. 263).

< tur. *yordam*.

V. *jordamdžija*, *jordamiti*, *jordamli*, *jordamuša*, *zajordamiti*.

jordāmdžija i **jordāmdžija** *m* (tur.) *onaj koji jordami*. — »Ah, moj dragi, jedan *jordamdžija*, / što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300).

< tur. *yordamci*, v. *jordam* + tur. suf. *-ci*.

jordāmiti (**jordāniti**) *pečiti se, ponosito, oholo se držati*. — »što jordamiš, što mi ne dolaziš?« (Muz. zap. Inst. 3300); »znaš li dragi kad smo *jordanili*, / jordaneći *jordan* granu vezli« (GZM 1908 255).

Izv. od *jordam* (v.).

jordāmlī indecl. adj. (tur.) *ponosit, upet, ohol*. — »*jordamli* je Džafer alaj-beže, / *jordamli* je da ga Bog ubije« (K. H. II 577).

< tur. *yordamlı*, v. *jordam* + tur. suf. *-lı*.

jordāmuša (**jordānuša**) *f*, *jordam-grana, nekakva dopadljiva grana*. — »A na srijedi grana *jordanuša*, / znaš li, dragi, kad smo *jordanili*« (GZM 1908 255).
Izv. od *jordam* (v.).

jōrga *f* (tur.) *vrsta konjskog hoda odnosno konjskog poigravanja pri kome se jahač ne drmusa, nego ugodno na sedlu sjedi*. — »A bajraktar živa mira nejma, / Svom alatu *jorgu* pokazuje

/ Sve mu od bisa u visinu klisa« (M. H. IV 97).

< tur. *yorga*.

jōrgan *m* (tur.) *posteljni pokrivač, napunjen pamukom i prošiven*. — »Pokrijte ga svilenim *jorganom*« (M. H. III 141).

< tur. *yorgan*.

V. *jorgandžija*, *jorganluk*.

jōrgāndžija *m* (tur.) *zanatlija koji puni pamukom jorgane i prošiva ih, ili trgovac jorganima*.
< tur. *yorgancı*, v. *jorgan* + tur. suf. *-cı*.

jōrganluk *m* (tur.) *platno koje služi kao lice u jorgana*.

< tur. *yorganlık*, v. *jorgan* + tur. suf. *-lık*.

jōrgōvān, **jārgōvān**, **jergōvān**, **jārdžēvān**, -āna *m* (pers.) *jorgovan, Syringa vulgaris L. fam. Oleaceae*. — »Bol boluje lijepa Hajrija, / pod orahom i pod *jorgovanom*« (Sevd. 47).

< tur. *erguvan* < pers. *erğewūn* (> ar. *erğuwān*).

V. *adžuvan*, *jorgovani*.

jōrgōvānī, **jārgōvānī**, indecl. adj. (pers.) *boje kao jorgovan*.

< tur. *erguvani* < pers. *erğewānī*, v. *jorgovan* + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

jūfka (**jūhka**, **jūpka**) *f* (tur.) *na tanko razvijeno, rasukano tijesto za spravljanje raznih pita, slatkih i slanah*. — »Kakve *jufke*, taka i pita« (Nar. bl. 80); »Kakvu ko pitu želi jesti, onake i *jufke* razvija«, »Probitačno mu bilo kao jarcu *jufka*« (Vuk, Posl. 125, 263).

< tur. *yufka* (prema Salahi-ji od ar. *ufqa* »tanka kožica«).

jūhka, v. *jufka*.

Jūka, v. *Jusuf*

jùkluk

jùkluk *m* (tur.) *dolap pričvršćen uza zid sobe, u kojem se drži preko dana posteljina.*

< tur. *yùklük.*

jùksuk *m* (tur.) *naprstak, napršnjak.*

< tur. *yùksük.*

jùlār, ùlār, -ára *m* (grč.) *oglavina i povodac za konja od užeta.* —

»Natakoše dvanaest julara« (K. H. I 127); »Ular s konjem ide« (Vuk, Posl. 332).

< tur. *yular* < grč. *eulēra.*

V. *zajulariti.*

jùmačiti, jumačenje, *izvoditi šare i ukrase na narodnoj nošnji; izvođenje šara i ukrasa.* — »Pri dnu se pregača šara, odnosno »jumači« obično kupovnom vunicom raznih boja, najviše crvenom«, »Veza i ukrasa na košulji ima mnogo, naročito kod djevojaka i mladih žena. Najviše se ceni »jumačenje« tj. izvođenje šara utkivanjem »na dasku« od raznobojnog pamuka ili svile« (GZM 1957 10, 11).

Izv. od *jumak* (v.).

jùmak (ùmak) 1. *klupče; mosur na koji se namotava svila ili zlatni i srebrni konac.* — »Do sad si mi žuti dukat bio! / Od sad si mi na jumaku zlato«, »Privi se k milom djeveru / kakono zlato k jumaku« (Vuk V 225, 53); »Mara mota sa jumaka zlato« (Kašik. I 184).

2. *šara na narodnoj nošnji.* — »Ispod »jumaka« na pregači prišije se opletena traka...« (GZM 1957 11).

3. *mali sud od bakra sa repeljom za zahvatanje vode.*

< tur. *yumak* »klupče, mosur konca«.

V. *jumačiti.*

jùmrija *f* (tur.) *vrsta kazandžijske alatke.*

< tur. *yumru.*

jùmruk *m* (tur.) *stisnuta šaka.*

< tur. *yumruk.*

Júnān, āna *m* (grč.) *Grčka.* — »I Junanu natrag popuštijo, / Tesaliju sve je povrnuo« (Lord 106).

< tur. *Yunan* < ar. *Yūnān*

< stgrč. *Yonia.*

jūnbasma *f* (tur.) *vrsta tkanine koja se upotrebljava za pravljenje dušeka.*

< tur. *yūn-basma* < tur. *yūn* »vuna« i tur. *basma* »platno«.

jūnga *f* (tur.) *mjera za težinu, naročito za maslo i vun; težina jedna oka i po.* — »Daj mi, Mujo, jednu jungu zlata« (M. H. X 107).

< tur. *yonga* »trijeska, iver«.

Júnus, Júnuz (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Yunūs* < ar. *Yūnus.* lično ime, ime pejgambera Jo-ne < jevr.

jüpka, v. jufka

jùriš, -iša *m* (tur.) *navala, napad.* — »Među cure juriš učinio« (K. H. I 520).

< tur. *yürüyüş* izv. od *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

V. *jurišati, juriti, jurun!*

jurišati, navaljivati, napadati.

Izv. od *juriš* (v.).

jùriti, trčati, brzo ići naprijed.

< tur. *yürümek* »ići, hodati, napredovati«.

Jùrući, -ūkā (sing. **Jùruk**) *m* (tur.) *tursko pleme turkmenskog porijekla. U početku su bili nomadi — stočari, a kasnije su postali zemljoradnici i nastanili*

se u raznim krajevima Male Azije, Trakije i Makedonije. Zadržali su mnoge svoje posebne običaje. — »Sve Juruke i Bugare mlade« (Vuk, Rječnik).

< tur. Yürük, osn. zn. »nomad. skitač« (< tur. yürümek »ići, kretati se«).

Juruk *m* (tur.) pripadnik janjičarske pomoćne vojske. Juruci su imali naročiti zadatak da pred vojskom uređuju puteve, da dovode u red mostove itd. < tur. yürük.

Jurun! interj. (tur.) naprijed! na-valite! »Dok zavika beg Mustajbeg lički: / Jurun, braćo, moji bajraktari!« (K. H. II 378). < tur. yürün! imp. 2. lice pl. od inf. yürümek »ići, hodati, napredovati«.

Juso, v. Jusuf

Jusuf, hipok. **Juso**, **Juka** (asir.) *musl. muško ime.*

< tur. Yusuf < ar. Yūsuf, muško ime, ime pejsambera, sina Jakubova, Jozef < asir.

jusuk, v. jüzuk.

juvalaci, -lākā pl. t. (tur.) *vareni kolačići od mesa sa pirinčem i bijelim lukom.*

< tur. vulg. yuvalak, knj. yu-varlak »okrugao, kuglica«.

jüz, num. (tur.) broj 100, stotina. < tur. yüz.

V. jüzbaša.

jüzbaša *m* (tur.) kapetan, zapovjednik buljuka. Od ovog je došlo prezime Jüzbašić. — »On doziva dv'je jüzbaše« (Ist. bl. II 268).

< tur. yüzbaşı, tur. izft., v. kompon. pod jüz i baš.

Jüzbašić, v. jüzbaša

jüzuk, **jusuk** *m* (tur.) prsten. — »Eto, Meho, para carevica, / stan češ meni od nje sakovati, / što ostane da je za jusuka« (I. Z. III 77).

< tur. yüzük.

K

kāar, kār, v. kahar.

kaārli, kārli, v. kaharli

kāba, indecl. adv. i adj. (tur.) 1. *krupno, golemo.*

2. *sirov, neotesan, prost, grub.*

< tur. *kaba*.

V. *kabast, kabaš.*

Kāba, v. Čaba.

kabadāhija, kabadāhija i kabadāhija m (tur.) *grubi dahija, nasilnik.*

< tur. *kabadayn* »onaj koji se prikazuje junakom«, v. kompon. pod *kaba* i *dahija*.

kabāet, v. kabahat.

kabāhat (kabāat, kabājet, kabāet) m (tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahat* < ar. *qabāha*.

V. *kabahatli, kabahatlja, kabahatluk.*

kabahātli indecl. adj. (ar.-tur.) *kriv, griješan.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahat* + tur. suf. *-li*.

kabahātlija m (ar.-tur.) *krivac, griješnik.*

< tur. *kabahatli*, v. *kabahatli*.

kabahātlu k m (ar.-tur.) *krivica, krivnja.*

< tur. *kabahatlık*, v. *kabahat* + tur. suf. *-lık*.

kabājet, v. kabāhat.

kābare f pl. t. (tur.) 1. *vrsta ženskog pojasa od kadife, ukrašen metalnim tokama ili granama, obično srebrnim.* — »Vrh nje kratak jelek postavila, / a po njemu srmali kabare« (K. H. II 311).

2. *vrsta toka: krupne srebrne pločice na dečermama.*

< tur. *kabara* »mali klinčići sa širokim glavama, žute ili srebrnaste boje, kojim se ukrašavaju drveni predmeti (sanduci, stolice, nalune itd.)«.

kabārisati, kabārdisati, -išēm, naduti se, oteći, nabreknuti. — »Jedan gradski tata, što mu je trbuh kabarisao od pive...« (Zembilj III 49).

< tur. *kabarmak* »naduti se, oteći«.

kābast adj., krupan, velik, golem. — »Zametnut ću kabasto veselje« (M. H. III 558); »Usljed kabastog perja ona (kukuvija) nam nekako izgleda i mnogo krošnjavija« (Hirtz, Rječnik).

Izv. od *kaba* (v.).

kābāš, -āša m (tur.) *vrsta grubog, prostog gunja.* — »Zimi su se ranije mjesto koporana nosili gunjevi »čebetasi« ili »kabaši«.

Prvi su bili od sukna, koje je na unutrašnjoj strani imalo

kratke bičeve, uvijene kao jag-njeća koža, tj. krpno. K a b a š i su pak krojeni od »bugar-skog« sukna. Bogatiji su obično nosili »čebetaše«, a siromašniji »k a b a š e« (GZM 1956 90).
Izv. od kaba (v.).

kābil indecl. adj. i adv. (ar.) 1. *mogućan*. — »K a b i l nebi-dem nalaziti, / Nit' im smorta ni života nema« (Lord 231).

2. *moguće*. — »Da je k a b i l, duše bi mu svoje dao, toliko ga voli« (u ob. gov.).

< tur. *kabil* »mogućan; moguće« < ar. *qābil* »koji prima, koji uzima«, part. akt. od *qabīlā*, *qabūl* (qbl) »primiti, uzeti, privoljeti«.

V. kabul, kabuliti, okabuliti.

kabila f (ar.) *pleme, rod*.

< tur. *kabile* < ar. *qabilā*.

kabristān, -āna m (ar.-pers.) *groblje*.

< tur. *kabristun* < pers. *qabristān* < ar. *qabr* »grob« + pers. suf. za građenje imenica mjesta -*stān*.

kābūl, indecl. adj. (ar.) *primljen, uslišan, prihvaćen*. — »Kod Boga mu dova k a b u l bila« (K. H. I 338).

< tur. *kabul* < ar. *qabūl* »primanje, privola«.

V. kabuliti, kabulosum! okabuliti.

kabūliti, *pristati, prihvatiti, usvojiti*. — »Tko k a b u l i da je kurvin sin?« (Nar. bl. 170).
Izv. od kabul (v.).

kabūlōsum! i **kābūlōsum!** interj. (ar.-tur.) kod boga ti bilo primljeno (ovo tvoje dobročinstvo); Na ovaj način se zahvaljuje onaj kome se dadne kakav dar ili milostinja. — »Hvala, brate. k a b u l o s u m, da Bog da, da hadžija postaneš« (Čolak. 36).
< tur. *kabul olsun!* »neka je

primljeno! (kod boga)«, v. kabul i olsun!

kābur m (ar.) *grob, raka*. — »u k a b u r nas zatvoriti« (Zb. XXVIII sv. 2 240); »Napored im k a b u r iskopali, / tudi su im dženazu klanjali« (Muz. zap. Inst. 1813).

< tur. *kabir* < ar. *qabr*.

V. kabristan, kaburdžija.

kaburdžija m (ar.-tur.) *grobar*.

< tur. *kabirci*, v. kabur + tur. suf. -ci.

kabūtija, v. čabutija.

kābz, v. kavz.

kābza, **kāvza**, **kāmza** f pl. **kābze** i **kābzeta** (ar.) *držak od sablje, noža, handžara itd., odnosno okov oko drška od drveta, kosti ili nečeg drugog*. — »Na nožu joj srce izvadilo, / na k a m z a m a bile džigerice« (GZM 1907 637); »Ja se sageh da kopču odapnem, / zape meni k a m z a od handžara« (I. Z. II 95); »Pa begovu sablju dofatila, / K a b z e t a joj na odaju baci, / Golu sablju beše ugrabila« (ovdje k a b z e t a znače korice) (Lord 287).

< tur. *kabza*, *kavza* »držak« < ar. *qabḏa* »šaka, pesnica; držak«.

V. ukavziti.

kačak m (tur.) 1. *odmetnik od vlasti; bjegunac*.

2. *prokriumčarena stvar: kačak duhan, kačak mal itd.*

< tur. *kaçak* izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

kačamak m (tur.) *vista jela spravljena od kukuruzna brašna, pura*. — »prostrijeću mu abanetinu, / nek se valjuška, / skuhaću mu k a č a m a k a, / nek se nagrca« (Muz. zap. Inst. 2737).

< tur. *kaçamak*.

kačërisati

kačërisati, -išëm, *pobjeći*.

< tur. *kaçar*, imperf. 3. lice sing. od inf. *kaçmak* »pobjeći«

kačkävälj, **kaškävälj**, **keškëvälj**, -älja *m* (tal.) *vrsta masnog žutog sira, odličnog kvaliteta, koji se prodaje u manjim i većim kolotovima.*

< tur. *kaşkaval* < tal. *caciocavallo*.

kačkin *m* (tur.) *bjegunac.*

< tur. *kaçkin*, izv. od inf. *kaçmak* »pobjeći, bježati«.

káda, v. *kaduna*.

kadaif *m* (ar.) *vrsta slatkog jela. Sirovi kadaif se pravi ovako: napravi se žitko tijesto od bijelog brašna i jaja i stavi se u posudu koja je s donje strane šupljikava. Onda se iz tog suda sipa tijesto na jednu veliku tep-siju (demirliju) koja je dobro zagrijana žarom koji je stavljen ispod nje. Na taj način se dobiju tanke niti pečenog tijesta koje se diže sa tepsijske i hladí. Od ovog sirovog kadaifa spravlja se kadaif za jelo tako što se natrpa u duboku tep-siju, na njeg se istrese određena mjera masla pa se peče u štednjaku ili na pekari. Kad je pečen zalije se gustim ključalim šerbetom od šećera.*

< tur. *kadayıf* < ar. pl. *qaṭā'if* sing. *qaṭīfā*, v. *kadifa*.
V. *kadaifnjak*.

kadaifnjāk, -āka *m* (ar.-srp. hrv.) *dublja tepsija s izrezima po okolici u kojoj se peče kadaif. Izv. od kadaif (v.).*

kádar, **káder**, indecl. adj. (ar.) *mogućan, sposoban, koji je u stanju da nešto učini.* — »a kadar sam stići i uteći / i na strašnu mjestu postajati.«
»Kad si kadar, airli ti bilo!«

(Vuk III 12, V 423); »koji nije kadar platit' vina u mehani za potrebna druga« (Vuk, Posl. 239).

< tur. *kadir* < ar. *qādir*, part. akt. od *qadarā*, *quḍrā* (*qḍr*) »biti u stanju nešto učiniti; moći«.

kādara (iskr.), v. *gadara*.

káde, v. *kaduna*.

Kaderije, **Kadirije** *f* (ar.) *pripadnici derviškog reda koji je osnovao Abdu-l-qādir āl-Gilānī, za vladavine Seldžuka u XII vijeku.*

< tur. *kadiri* < ar. *qādirīyy* »kadirovski« (ar. *Qādir*, skraćeno od *Abdu-l-qādir* + ar. adj. suf. *-īyy*).

kadifa *f* (ar.) *svilena baršunasta tkanina; svileni rutavi samt.* — »A avlija crljena kadifa« (M. H. III 328).

< tur. *kadife* < ar. *qaṭīfā*.
V. *kadiflija*.

kadifa, **kadifica** *f* (ar.) *cvijet Tagetes erectes L., Tagetes patulus L.* — »od latife i male kadife« (GZM 1910 521).

< tur. *kadife* *çiçeği*, izft. v. kompon. pod *kadifa* i *çiçek*.

kadiflija *f* (ar.-tur.) *kapa ili odjeća od kadife.*

< tur. *kadifeli*, v. *kadifa* + tur. suf. *-li*.

kādija *m* (ar.) *šerijatski sudija.* — »da je pamet do kadije kao od kadije«, »Ne zna rakija što je kadija« (Vuk, Posl. 50, 199); »Kadija obično učinio« (M. H. III 251).

< tur. *kadı* < ar. *qāḍī*, *qāḍin*, part. akt. od *qāḍā* (*qāḍy*) »suditi«.

V. *kadiluk*.

kadiluk *m* (ar.-tur.) 1. *kadijsko zvanje.*

2. nadležno područje jednog kadije: *srez. Turska carevina se dijelila na vilajete, vilajeti na sandžake, sandžaci na kadiluke, kadiluci na nahije, nahije na sela i gradove, a gradovi na mahale.* »može li biti riba bez vode, / riba bez vode, ptica bez gore, / a Banja Luka bez kadiluka« (Muz. zap. Inst. 2931).

< tur. *kadılık*, v. *kadija* + tur. suf. *-lık*.

Kadrija (ar.) *musl. muško ime.* Ako iza imena dođe »aga«, »beg« ili »efendija«, onda otpada naš nastavak *-ja*: Kadri-aga, Kadri-beg, Kadri-efendija.

< tur. *Kadri*, muško ime, »Sudbinski« < ar. *qadriyy* »sudbinski, onaj koji je vezan za sudbinu« (ar. *qadr* »sudbina«, udes. božja volja« + ar. adj. suf. *-iyy*).

Kadrija, hipok. **Kâdra** (ar.) *musl. žensko ime.* Ovo se ime obično nadijeva djetetu koje se rodi na *Lejlei-Kadr*, 27. noć ramazana. < tur. *Kadriye*, žensko ime. »Sudbinska« < ar. *qadriyyâ* »sudbinska« (ar. *qadr* »sudbina«, udes. božja volja« + ar. adj. suf. za f. *-iyyâ*).

kāduna, kâda, kâde f (tur.) *gospoda, ugledna žena; dobra domaćica.* — »Gdje gledaju stambulske kadune« (M. H. III 7); »pa on pita mladu nevu, Adem kadunu: / Šta je tebi, Adem-kado, mlada nevjesto?« (Sevd. 201); »Knjigu piše kade Bajčićeva« (M. H. X 51).

< tur. *kadın* < tur. *hatun*, stariji oblik *katun* (u pers. *hātūn*, u ar. *hātūn* »žena«).

V. *kadun-butići, kadundžika, kadun-đubegi*.

kādun-bütici m pl. (tur.) *posebna vrsta kolačića, čufteta koji se začinjavaju limunom.*

< tur. *kadın* *buđu*, bukv. »ženski but, žensko bedro«, izft. v. kompon. pod *kaduna* i *but*.

kadundžika f (tur.) *ženica, gospođica, kadunica.* — »i biti ćeš kadundžika mlada, / i često ćeš na teferić ići«, »Još ću povest moju kadundžiku, / ti povedi tvoju Vlahinjicu« (Vuk III 456).

< tur. *kadıncık* »ženica« (dem. od *kadın* »žena«).

kādun-đubegi m (tur.) *vrsta slatkog jela: okrugli komadi od tijesta koje je zakuhanu od nišeteta, bjelanceta od jaja i kajmaka koji se, pošto se ispeku, zaliju ukuhanim šećerom.*

< tur. *kadın göbeği*, bukv. »ženski pupak«, izft. od tur. *kadın* »žena« i tur. *göbek* »pupak«.

kâf m (ar.) *ime arapskog slova* »q«.

< tur. *kaf* < ar. *qāf*.

kâfâna f (ar.-pers.) *kavana.*

< tur. *kahvehane*, v. kompon. pod *kahva* i *hane*.

kâfaz m (pers.) 1. *karirano platno, karirana bošča.*

2. »*âl-kâfaz*«, *crvena karirana bošča, crveni karirani vqo.* — »Izmami je na čardak, / podera joj al-kafaz / i svilenu košulju« (Muz. zap. Inst. 2808). Skraćeno od *kafazli, kafazlija* (v.).

kâfaz, v. *kafez*.

kafâzli, kafēzli, indecl. adj. (pers.-tur.) 1. *kariran.* — »na djevojci kafazli-dimije« (Muz. zap. Inst. 59).

2. *sa drvenim rešetkama na prozorima.* — »Heto dođe kafazli jodaji« (Lord 231).

kafazlija

3. zatvoren, nastanjen u sobi sa drvenim rešetkama. — »L'jepo ime kafazli-Ružica, / Stono mi je u kafezu rasla« (Vuk VII 89).

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

V. kafazlija, kafezlija.

kafazlija *f* (pers.-tur.) *basma* na kocke, karirano platno; bošča na kocke, bošča »ukafaz«. — »Čuli mene moja mila seko! / Ti se pokri boščom kafazlijom« (S. B. I 7).

< tur. *kafesli* »kariran«, v. kafez + tur. suf. -li.

kafazlija, v. kafezlija.

kafedžija, v. kahvedžija.

kafenisati, v. kahvenisati.

kafez, **kavez**, **kāfaz** *m* (pers.) 1. krlетка.

2. drvene rešetke na prozorima u starinskim kućama (mušepci). Otud se naziva i soba koja ima ove rešetke kafez-odaja, kafaz-odaja, ili samo kafez, kafaz. — »A kad dode u kafaz-odaju«, »Tu će tebe, sine, zaiskati, / iz kafeza tebe izvaditi« (K. H. II 29, I 150); »Kad otvori od kafaza vrata« (Lord 155); »kojano je u kavezu rasla« (Vuk I 271).

< tur. *kafes* »krlетка; drvene rešetke na prozorima« < pers. *qafes* (i u ar. *qafaş*).

V. kafazli, kafazlija, kafezlija, kafez-bez, ukafaz.

kafaz-bēz, **kāfaz-bēz** *m* (pers.-ar.) *vrsta* kariranog beza: kocke po bezu od podebljanih žica osno ve i potke.

V. kompon. pod kafez i bez.

kafēzli, v. kafazli.

kafēzlija, **kafāzlija** *f* (pers.-tur.)

1. osoba koja živi u kafez-odaji.
tj. u sobi sa drvenim rešetkama

na prozorima. — »Podaj njemu kafazliju Ružu« (K. H. II 28).

2. dio odjeće koji je od kariranog platna.

< tur. *kafesli*, v. kafez + tur. suf. -li.

kāfir, **kafirluk**, v. ċafir, ċafirluk.

kaftan *m* (pers.) *vrsta* duge gornje haljine, bez postave, obično od čohe. Po kaftanu se veže pojas tzv. »kušak«. — Digni kaftan, lijepa djevojko« (N. K. II 222); »Sad će mene reći moja Mara, / da devojci svilen kaftan skidam« (Vuk I 267).

< tur. *kaftan* < pers. *ħaftān*.

kāhar (**kāar**, **kār**) *m* (ar.) 1. žalost, tuga, briga. — »Bez kahara i teška mejdana«, »Od kahara i žalosti teške« (M. H. III 230, 398); »Gotov kao baba na kār« (Vuk, Posl. 45).

2. ružnja, pogrdra, nasilje.

< tur. *kahur* < ar. *qahr*.

V. kaharan, kaharli, kahar učiniti, kahriti se, kahren-džebren, okahariti (se).

kahārli (**kārli**) indecl. adj. (ar.-tur.) *žalostan, brižan, neveseo, snužden, tužan*. — »A taj vezir dertli i kaharli« (K. H. I 93); »Karli jesam, večerala n'jesam, / Zbog dragoga, da ga bog ubio« (I. Z. Herceg. 64); »Što si karli, moja jetrvica« (Kurt, I 259).

< tur. *kahurlı*, v. kahar + tur. suf. -lı.

kāhar učiniti, **ožalostiti**, **nanijeti tugu** i **žalost**, **zadati nevolju**, **nasilje učiniti**. — »Nemoj rano otvarati vrata, / brata moğa kahar učiniti«, »Mogo bi te kahar učiniti, / na Popini tebe dočekati, / razbit svate, otet Hlivanjkinje!« (M. H. III 137, 201).

Izv. od kahar (v.).

kahkaha *f* (ar.) *smijanje grohotom*. — »Pa se bane kahkahom smijao« (Lord 277).

< tur. *kahkaha* < ar. *qahqaha*.

kähpe, v. *kahpija*.

kahpeluk *m* (ar.-tur.) *neozbiljnost prevrtljivost, obijest*. — »Ne zna šta radi od velika kahpeluka«, »Šta te je uhvatio kahpeluk? (u ob. gov.).

< tur. *kahpelik*, v. *kahpija*, *kahpe* + tur. suf. -lik.

kähpija (kápija) *f* i **kähpe** *n* (ar.) *bludnica, kurva; pokvarenjak*. »Oh Fatija ti jedna kahpijo« (K. H. II 368).

< tur. *kahpe* < ar. *qahbä*.

V. *kahpeluk*, *kahpijati se*, *kopile*, *kopilan*.

kahpijati se, *blud provoditi; skitati se*. — »Izlaze jedne fištrije. što se po vazdan kahpijaju po korzu i parkovima...« (Zem-bilj II 4).

Izv. od *kahpija* (v.).

kähren-džëbren, *adv.* (ar.) *nä silu, nãzör*.

< tur. *kahren-cebren* < ar. *qahrän-ğäbrän* »zörom i nasiljem, na silu«.

kahrimän, -ána *m* (pers.) *junak*. — »Mustaj-beže, ako boga zna-deš. / izgiboše do dva kahrimana!« (K. H. II 378).

< tur. *kahraman* < pers. *qahramän*.

V. *Kahriman*, *kahrimanluk*.

Kahrimän, -ána, *hipok. Kähro* (pers.) *mušl. muško ime*.

< tur. *Kahraman*, *muško ime*, »Junak« < pers. *qahramän* »junak«.

kahrimänluk *m* (pers.-tur.) *junništvo*.

< tur. *kahramanlık*, v. *kahriman* + tur. suf. -lik.

kähriti se (käríti se), *žalostiti se, brinuti se*. — »Nemoj se kariti, doč' će on« (Kočić I 39).
Izv. od *kahar* (v.).

kähva (kåfa, káva) *f* (ar.) 1. *kafa*. — »Nosi crnu kahvu na tabaku« (M. H. III 253).

2. *kafana*. — »Po kahvama i po hanovima« (K. H. I 98).

< tur. *kahve* < ar. *qahwä*, što je u početku značilo »vino«, kasnije »pržena zrna biljke bunn« ili »bün« i najzad »kafa — napitak«.

V. *kahvaji*, *kahvaltija*, *kahvana*, *kahva-parasi*, *kahvèdžija*, *kahvenisati*, *kahvenjaci*, *kahve-odžak*.

kahvåji, *indecl. adj.* (ar.-pers.) *kahvast, smeđ poput kafe*. — »Ljudi vele da je sumbul mavi, / a ja velim nije već kahvaj-i« (Beh. VIII 271).

< tur. *kahvevi*, v. *kahva* + ar.-pers. *adj. suf. -i* sa prethodnim dodatkom pomoćnog glasa »v«.

kahvåltija *f* (ar.-tur.) *doručak*.

< tur. *kahvaltı*, tur. *izft. od tur. kahve* »kafa« i tur. *alt* »pod, dolje«, bukv. »pod kafom«.

kahvåna *f* (ar.-pers.) *kafana*. — »izgorješe hani i hamami, / i kahvane i džamije bijele« (S. S. 66).

< tur. *kahvehane*, v. *kompon. pod kahva i hane*.

kähva-paråsi, *indecl. supst.* (ar.-pers.) *malò novca, koliko je potrebno da se plati kafa u kafani*.

< tur. *kahve parası*, bukv. »kafeni novac«, tur. *izft. v. kompon. pod kahva i para*.

kahvèdžija, kavèdžija, kafèdžija, *m* (ar.-tur) 1. *naj koji kuha kafe; onaj koji drži kafanu*. —

kahvënisati

»ona Ibru nade kahvedži-ju« (M. H. III 231).

2. *onaj koji voli da pije kafu, ili koji mnogo pije kafu; kaže se:* »on je veliki kahvedžija«

< tur. *kahveci*, v. kahva + tur. suf. -ci.

kahvënisati, -išëm, *piti crnu kafu*.
Izv. od kahva (v.).

kahvenjáci, -ákā, pl. m, *sude za grijanje vode za kafu i za kuhanje kafe*.

Izv. od kahva (v.).

kähve-ödžāk, kähvodžāk, -āka m (ar.-tur.) 1. *otvoreni odžak koji služi samo za kuhanje kafe*.

2. *manja soba u društvenim prostorijama ili ustanovi u kojoj se kuha kafa*.

< tur. *kahve ocağı* »kafeni odžak«, tur. izft. v. kompon. pod kahva i odžak.

kaigdžija, v. kaikčija.

kāik, kājik, kajak m (tur.) *čamac, čun*. — »u mali je kaik uskočio, / do demije kaik dočerao« (M. H. III 30).

< tur. *kayık*.

V. kaikčija.

kaikčija, kaigdžija, kajikčija, kajrgdžija m (tur.) *onaj koji goni čamac, krmar, čamčar*. — »kajrgdžije u kaicima prevoze ljude iz Beograda u Zemun« (Vuk, Rječnik).

< tur. *kayıkçı* v. kaik + tur. suf. -çı.

kāil, kājil (kaio), indecl. adj. (ar.) *sporazuman, spreman, voljan*. — »Ako s' kail Zlatom s' oženiti« (M. H. 119); »Ljubović se kajil učinio« (K. H. I 24); »bliže k mene da se udarimo. / kaio sam mejdan dijeliti« (Vuk III 36).

< tur. *kail* »sporazuman, spreman, voljan« < ar. *qā'il* »onaj koji govori (potvrđno)«, dakle »koji pristaje«; part. akt. od *qālā, qawl (qwl)* »reći, govoriti« V. kajliji, najkajliji, skajliti se.

kaima, kajima f (ar.) *turski papirni novac (u biv. Turskoj Carrevini)*.

< tur. *kaime* »papirna novčanica, novčano pismo« < ar. *qā'imā* »stup«.

kāin, kājın m (tur.) *šura, ženin brat*. — »Onda veli bane od Viperā: / Moj kaine, deli Kraljeviću!« (F. J. I 57).

< tur. *kayın*.

V. kain-peder.

kāin-pèder, kājın-pèder m (tur.-pers.) *punac*.

< tur. *kayınpeder*, v. kompon. pod kain i peder.

kaisija, v. kajsija.

kāiš, kājış m (tur.) 1. *remen; kožni opasač*. — »U svakog su na kaiš opanci«, »Dok nazujem na kajiš opanke« (M. H. III 30, 489).

2. *prstenasti krug od kovine kao obruč*. — »Na dobijene kutije stavljaju se »kaiševi«. To su prstenasti krugovi koji služe kao pojačanje kutijama« (GZM 1957, 75).

< tur. *kayış*.

V. kaišar, kaišarluk, kaišlije.

kāišār, -óva m, *zelenaš, lihvar*.

Izv. od kaiš (v.).

kaišārluk m (tur.-srp. hrv.) *zele-naštvo, lihvarstvo*.

Hibr. r.: v. kaišar + tur. suf. -lik.

kaišlije, kajışlije, pl. t. (tur.) *vrsta opanaka: opanci s kaiševima*.

< tur. *kayışlı*, v. kaiš + tur. suf. -lı.

kāja *f* (tur.) *litica, stijena. klisura.*

< tur. *kaya* »klisura«.

V. Kajabaša.

Kajabaša *f* (tur.) *ime klisure više Travnika.*

< tur. *kayabaşı* »glavna klisura«, tur. izft., v. kompon. pod *kaja* i *baš*.

kajak, v. *kaik*.

kajáriti, *udešavati nešto prema pravu mjeri, dotjerivati na pravu mjeru; baždariti, propisati mjeru.*

< tur. *ayar* < ar. *ayār* »stupanj čistoće zlata ili srebra u zlatnim ili srebrnim predmetima; propisana mjera smjese zlata ili srebra u dukatima ili srebrenjacima; uređenje sata da tačno ide, navijanje sata na tačno vrijeme«. U tur. jeziku ima i ovo preneseno značenje: »popravak ili izmjena potkovica kada postojeći kov nije u redu«.

U našem jeziku je dodano na početku slovo »k«. Kako je kod nas došlo do ove promjene izvorne riječi nisam mogao ustanoviti.

kajáriti, *potkovati (konja ili vola).*

< tur. *kayar* *etmek* »potkovati«; tur. *kayar* znači: »potkovica sa kukastim šiljcima, zimski kov, koji je podesan za hod na poledici (na ledu)«, zatim: »potkivanje starom potkovom sa drugim, novim čavlima; skresati kopito prema potkovici«.

kajása, *f* i **kajās** *m* (tur.) *kožna uzica; remen.* — »A dogata drži za *kajase*«, »Osice mu *kajas* u *dogata*« (M. H. III 32, 248).

< tur. *kayasa*.

kajd, v. *kajt*.

kajda i **kajda** *f* (ar.) 1. *melodija.*

— »Od te *kajde* ne imade fajde«, »Pjevajući, *kajde* provodeći« (K. H. I 127, 156).

2. *muzička nota.*

< tur. *kaide* < ar. *qā'idā* »pravilo, načelo; red; temelj; melodija«.

V. *kajdanka*.

kajdānka *f*, *bilježnica za muzičku nastavu, za bilježenje nota.*

Izv. od *kajda* (v.).

kajdisati, *-išem, skliznuti se, popuznuti.* — »neće li mi noge *kajdisati*« (K. H. II 607).

< tur. *kaydı*, perf. od inf. *kaymak* »skliznuti se, okliznuti se, popuznuti«.

kajgana *f* (pers.) *jelo od jaja (jaja se izliju, promiješaju i prže na maslu, maslacu ili masti).*

< tur. *kaygana* < pers. *hāy-gene*.

kajik, **kajikčija**, **kajigdžija**, v. *kaik, kaikčija, kaigdjija.*

kajil, v. *kail*.

kajima, v. *kaima*.

kajin, v. *kain*.

kajiš, **kajišlije**, v. *kaiš, kaišlije*.

kajliji, komp. od *kail, kajil* (v.).

kajmak *m* (tur.) 1. *skorup, mliječni proizvod koji se dobije iskuhavanjem kravljeg ili ovčijeg mlijeka.*

2. *pjena koja se pojavi na površini prilikom kuhanja kafe.*

3. *fig. ono što je najbolje, što je probrano, srž nečega; kaže se »pokupio je kajmak« tj. uzeo je ono najbolje.*

< tur. *kaymak*, sa značenjem kao u nas.

V. *Kajmakčalan, kajmakli, kajmaklija, kajmak-baklava.*

Kajmakčālān

Kajmakčālān, -āna m (tur.) *najviši vrh na planini Nidže u Makedoniji, oko koga su u I svjetskom ratu vođene gorčene borbe (1916.) između srpske i bugarsko-njemačke vojske.*

Vjerovatno < tur. *kaymak çalı* (skr. od *kajmaklı çalı*) »probrana šikara (grmlje i trnje)«, v. kompon. pod kajmak i čalija.

kajmak-baklava f (tur.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev od kajmaka mjesto od oraha ili tiriti.*

< tur. *kaymak baklava*, v. kompon. pod kajmak i baklava.

kajmakli, indecl. adj. (tur.) s *kajmakom*, od *kajmaka*; s pjenom. < tur. *kaymaklı*, v. kajmak + tur. suf. -lı.

kajmaklija f (tur.) 1. *pita ili koje drugo jelo u koje je stavljeno podosta kajmaka.*

2. *skušana crna kafa s obilnom pjenom.*

< tur. *kaymaklı*, v. kajmak + tur. suf. -lı.

kajmekām, kajmakām. -āma m (ar.) *zastupnik vezira ili valije u jednom upravnom području ili u nekoj dužnosti; sreski načelnik.* — »pa me daje kajmekamu, / neću joj ga ja« (GZM 1909 585).

< tur. *kaymakam*, osn. zn.: »zastupnik, zamjenik« < ar. *qā'im* »onaj koji stoji, stajač« (part. akt. od *qāmā, qiyām* »stajati«) i ar. *māqām* »mjesto« (nom. loci od *qiyām*).

V. kajmekamluk.

kajmekamluk m (ar.-tur.) *kajmekamsko zvanje.*

< tur. *kaymakamlık*, v. kajmekam + tur. suf. -lık.

kajmāgač m (tur.) *bukva.*

< tur. *kayn ağacı*.

kajnādisati, išēm, kajnājisati, vreti.

< tur. *kaynamak* »vreti«.

kajnak m (tur.) *vrelo, izvor.* — »Viš' glave mu ružu usaditi, / ispod nogu kajnak mu izvi-re« (K. H. II 367).

< tur. *kaynak*.

kajsar, kajser, m (lat.) *crveni sahtijan, crveno obojena učinjena koža od koze.*

< tur. *kayser* »crveni sahtijan«, po gradu Kajseriju u Maloj Aziji, koji je bio poznat kao trgovačko mjesto, naročito svilom, pamukom, kožom i vunom, < lat. *Caesarea*.

V. kajsarije, kajsar-jemenije,

kajsarije (pogr. **kajšarije**) pl. t. f. (lat.-ar.) *cipele od kajsara, tj. od crvene kozje kože, isto što i kajsar-jemenije (v.).* — »A na nogam kajšarije, svilom šivene« (GZM 1908 408).

< tur. *kayseri*, v. kajsar + ar.-pers. adj. suf. -i.

kajsar-jemenije, kajser-jemenije, kajsar-jemeliije f pl. t. (lat.-ar.) *crvene jemenije (v.), izrađene od crvene kozje kože zv. kajsar, koja se proizvodi u gradu Kajsariji. U naše krajeve su se uvozile u tursko doba većinom preko Skoplja.* — »Donese mu kajsar-jemenije«, »Pa on nazu kajsar-jemeliije« (M. H. III 27, 231); »Obuj, brate, kajser-jemenije« (K. H. II 172).

< tur. *kayser-yemeni*, v. kompon. pod kajser i jemenije.

kajsarli, kajserli, indecl. adj. (lat.-tur.) *kajsarski, od kajsarske kože,* — »da ne kalja, jado, kajsarli-papuče« (Vuk I 280); »Hajd' obuci kajserli postule« (K. H. I 423).

< tur. *kayserli*, v. kajsar + tur. suf. -li.

kājsija, kāisija f (tur.) *marelica, marilica, Prunus armeniaca*. — »A aščije hošaf kaisije« (Zb. XXX sv. 2. 112).
< tur. *kaysi*.

kājšarije, v. *kajsarije*.

kājt, kāit, kājd m (ar.) 1. *bilježe-nje, upisivanje, registrovanje; bilješka, zapis, pismo*. — »Do-fat' kajda, padišahu dragi, / kad si isko Lohonjkinju Maru«. »Kada care ferman ugledao, / Namah care kajde uputio, / Kajde gleda u Alu pogleda« (M. H. III 81, 25).

2. »gruntanje«, upis u zemljišne knjige, kojim se vrši prenos prava vlasništva.

< tur. *kayit*, sa značenjem kao kod nas < ar. *qayd* »sveza, la-nac«.

V. *kajtiti*, *potkajtiti*, *ukajtiti*, *zakajtiti*.

Kājtaz (grč.) *musl. prezime u Her-cegovini*.

< tur. *Kaytas*, muško ime, »Če-lenka, Perjanica« < tur. *kaytas* »kapica, krunica na glavi u pti-ca; ženska ukrašena kapa, žen-ska čelenka« < ar. *qaytaş* »kit« < stgrč. *kētos*.

kājtiti 1. *upisivati, bilježiti, regi-strovati*.

2. »gruntati«, upisom u zemljišne knjige vršiti prenos prava vlasništva na osnovu kupopro-daje.

Izv. od *kajt* (v.).

kākardāk, v. kakrdak.

kākrdāk, kakrdāk, kākardāk, -āka m (tur.) *čvarci, žmarci, onaj ostatak što preostane kad se loj (mast) istopi*. — »Lez' bre! što se tu izmotaješ — de će da bu-de od kakardaka burek« (Zembilj II 49).

< tur. *kakrdak*.

kākula f (ar.) *biljka Elettaria Cardamomum koja se uzgaja u tropskim zemljama. Plodovi ili samo sjemenke upotrebljavaju se kao začini i kao lijek. Od nje se pravi droga Fruetus Carda-momi*.

< tur. *kakule* < ar. *qāqullā*.

kāl, -āla m (tur.) 1. *topljenje rude*.

2. *obara, rāstvor, u lončarstvu*.

< tur. *kal* »topljenje rude«.

V. *kalhana, kaliti*.

kalabāluk m (ar.-tur.) *mnoštvo. množina; puno, brojno*. — »Car Sulejman silnu kupi vojsku, / kalabaluk vojske pokupio« (K. H. I 136); »nemoj voditi ka-labaluk vojske« (Vuk IV 425); »A pokupiti' kalabaluk druga« (Lord 11).

< tur. *kalabaluk* »mnoštvo. množina« < ar. *galābā* »pre-moć, pretežnost; pobjeda« + tur. suf. -*luk*.

kalāfat m (ar.) 1. *majstori koji katranišu lađe*.

2. *crveni čulah koji su nosile janjičarske age*.

< tur. *kalafat* »crveni čulah janjičarskih aga« < tal. *calafa-to* < ar. *qilāfā* »katranisanje lađa ziftom (vrsta katrana) pri-likom opravke«

V. *kalafatiti*, *nakalafatiti* se. *skalafatiti*.

kalāfatiti, kalāvatiti, nesolidno raditi, nesolidno izradivati, fu-šeriti.

< tur. *kalafat* »nesolidan rad« < ar. *qilāfā* »katranisanje lađe prilikom opravke«.

kāļaj m (tur.) *kositar, bijeli me-tal kojim se prevlači bakreno posuđe*.

< tur. *kalay*.

V. *kalajdžija, kalajisan, kalaji-sati, kalajli*.

kalájdžija

kalájdžija *m* (tur.) *zanatlija koji kalajiše sude*. — »Ja ne budi kalájdžija, ja ne mrči tjelice« (Nar. bl. 70).

< tur. *kalayci*, v. *kalaj* + tur. suf. *-ci*.

kalájisan, kaláisan, adj. *prevučen kalajom*. — »Četvoro ih je sjelo za sto, na kome se pušila večera u velikim kalájisanim zdjelama...« (Devajtis 8); »Na što si se, bolan, polaksio. / Zar na sude nekáláisane« (Muz. zap. Inst. 1797).

Izv. od *kalaj* (v.).

kalájisati, kaláisati, *-išēm, prevući, prevlačiti sude kositrom*.
Izv. od *kalaj* (v.).

kalájli, indecl. adj. (tur.) 1. *kalá-jisan, prevučen kositrom; od kositra*. — »Ona skoči od zemlje na noge, / pa prihvatiti kalájli ibrika« (B. V. 1892 155); »A kalájli žicom pofaćani« (M. H. III 212).

2. *fig. sjajan, dotjeran, lijep*. — »Izvana kalájli, unutra be-lájli« (nar. posl.).

< tur. *kalayli*, v. *kalaj* + tur. suf. *-li*.

kálam, kálamiti, v. *kalem, kale-miti*.

kálan-küsür, *-úra m* (tur.-ar.) *ostatak; ono što preostaje*.

< tur. *kalan-kusur* < tur. *kalan* part. prez. od *kalmak* »ostati« i ar. *qušür*, v. *kusur*.

kaláš, *-áša m* (pers.) 1. *rasipnik, raspikuća, koji uludo troši imetak*.

2. *skitnica, propalica; varalica (osobito koji uzima u zajam ne misleći vratiti)*.

< tur. *kalles* < ar. *qallāš* < pers. *qalāš*.

V. *kalašati, kalaštura, raskalašen, raskalašiti se*.

kalášati, skitati se. — »do ponoći pije s bekrijama, / od ponoći kalaša sokacima« (I. Z. IV 84).

Izvr. od *kalaš* (v.).

kalaštura *f*, *raskalašena, raspoja-sana žena ili djevojka*.

Izv. od *kalaš* (v.).

kalâuz, kalâvuz *m* (tur.) 1. *putovoda, vodič*. — »Pomeli se moji kalauzi« (M. H. III 384); »Kad se vidi selo Piroš, ne treba nam kalauza« (Vuk, Posl. 120).

2. *poseban ključ kojim se može otvoriti svaka obična brava*.

< tur. *kalavuz*.

V. *kalauziti*.

kalâuziti, pokazivati put, provoditi. — »A za njima sva ostala vojska, / I pred njima kalâuzi Đuro«, »Koji Čosa dobro kalâuzi, / U ponoći kad mjeseca nema« (Vuk, VIII 31, VI 317); »A pobro će kalauzit dadu« (Lord 128).

Izv. od *kalauz* (v.).

kalâvare, v. *kalavre*.

kâlâvre, kalâvare *f* pl. t. (tur.) *stara i iskrpljena plitka obuća koja klapa na nogama*.

< tur. *kalavra* (Prema L. Osmani < ngrč.).

kalâvuz, v. *kalauz*.

kâlb, v. *kalp*.

kâlčine *f* pl. t. (tal.) *dokoljenice od abe, suknene bijele dokoljenice koje se nose u cizmama*. — »Prid njeg metnu čizme i kâlčine« (M. H. III 325).

< tur. *kalçın* »dokoljenice« < tal. *calzane* »sobna obuća, nazuvak«. (Dr. Sikirić smatra da dolazi od pers. *hārčīn*).

kâldera! imper. (tur.) *diži! kaže se: »kaldera tepsiju sa so-fre!«*

< tur. *kaldır*! »diži-, imp. 2 lice sing. od *kaldırmak* »dignuti, dizati«.

kāldrma f (grč.) *kamenom popločan put ili avlija*. — »Pa opazi momka na *kāldrmi*« (M. H. III 120.).

< tur. *kaldırım* < grč. *Kalós drómos* »lijep put«.

V. *kāldrmdžija*, *kāldrmija*, *kāldrmisati*, *pokāldrmisati*.

kāldrmdžija, **kāldrmēdžija m** (grč.-tur.) *onaj koji pravi kaldrmu*.

< *kāldırımci*, v. *kāldrma* + tur. suf. -ci.

kāldrmēdžija, v. *kāldrmdžija*.

kāldrmija f (grč.-ar.) *vrsta opštinskog nameta u većim gradovima na dovoz robe u grad, putarina*.

< tur. *kāldırımıye*, v. *kāldrma* + ar. adj. suf. -ıyyä.

kāldrmisati, -išēm, **kāldrmiti**, -īm. *postavljati kaldrmu*.

Izv. od *kāldrma* (v.).

kālem (kālam) m (grč.) 1. olovka; pero od trstike.

2. *mosur*, *cijev*, *cjevčica* za namotavanje niti, *konca*, *žice*.

3. *cjepivo*, *navrtak* kojim se vočka oplemenjava; *mlada oplemenjena biljka*. — »O Mehmede mlad veziroviću. / hodi, Meho, da kalem beremo« (I. Z. III 78).

4. *alatka od čelika* za šaranje. — »Kalem služi za šaranje kutija. To je uzana željezna šipka dugačka oko 10 cm, jako oštra na vrhu« (GZM 1957 74). < tur. *kalem* < ar. *qalām* < grč. *kálamos*.

V. *kālemiti*, *kālemlī*, *kālemljenje*, *kālemtraš*, *kālemuša*, *nakālemiti*, *okālemiti*, *pokālemiti*, *prekālemiti*.

kālemiti (kālamiti) 1. *cijepiti, navrtati vočku na koju drugu biljku*.

2. *urezivati ospice*.

Izv. od *kalem* (v.).

kālemlī, indecl. adj. (grč.-tur.)

1. *oplemenjen*, »*kālemlī ruža*« = *oplemenjena ruža*.

2. *pismen*; kaže se: »on je ilumlī i *kālemlī*« tj. on je učen i pismen.

< tur. *kālemlī*, v. *kalem* + tur. suf. -lī.

kālemljenje n, 1. *navrtanje vočke ili koje druge biljke radi oplemenjivanja*.

2. *cijepljenje*, *urezivanje ospica*.

3. *cizeliranje*, *šaranje na metalu*. — »Šaranje se izvodi dvema tehnikama: *kālemljenje* i *zumbanjem*. *Kālemljenje* se radi sa *kālemlmom*. Kalem se malim čekićem lagano udara i tako urezuje lim na kutiju stvarajući linije« (GZM 1957 76).

Izv. od *kālemiti* (v.).

kālemtraš (kalēntraš, kalēntreš)

m (grč.-pers.) *nožić specijalnog oblika za zarezivanje kalema (pera) od trstike*. Nosio se u divitu zajedno sa *kālemlima*. — »Kalem reže mejteflija Meho, ne reže ga mazli *kalēntrašom*« (I. Z. III 39).

< tur. *kālemtraš* < ar. *qalām* v. *kalem* i pers. *terāš*, prez. osn. od inf. *terāšiden* »brijati, šišati«.

kālemuša f, *plemenita sorta ruže*.

Izv. od *kalem* (v.).

kālfa m (ar.) 1. *pomoćnik majstora u esnafu koji je nakon šegrtskog staža položio ispit za *kālfu**. — »Boga mole biogradske *kālfе*« (GZM 1910 529).

2. *pomoćnik hodže u mektebu*.

— »U Mostaru šećer-mejtes kažu, / u njem uči trista djevo-

kālfabaša

jaka, / Hodža im je Omer-efendija, / kalfa im je lijepa Emina« (Sevd. 196).

< tur. *kalfa* < ar. *ḫalīfā* »zamenik«.

V. *kalfabaša*.

kālfabaša *m* (ar.-tur.) glavni kalfa u esnafu koji kao inspektor nadzire cjelokupan rad i po rangju je odmah iza čehaje (starješine esnafa).

< tur. *kalfa* baši, tur. izft., v. kompon. pod *kalfa* i baš.

kālhana *f* (tur.-pers.) topionica; kazandžijska radionica. —

»Kalkanom se zvaše poveć radionica u kojoj se topila bakrena rudača i pretapač stari bakar — eskija. Ali u njima su se kovali i bakreni predmeti.« — »Na Vratniku (u Sarajevu) je bila do Prvog svjetskog rata više kalhana (radionica) u kojima se do 1878. topila bakrena rudača i izrađivali veći predmeti, kao kazani, haranije itd.« (GZM 1951 193 i 194).

< tur. *kālhane*, v. kompon. pod *kāl* i hane.

kālīf, v. *halifa*.

kālīfāt, v. *hilafet*.

Kalimēgdān, Kalemēgdān, -āna *m* (ar.) veliki javni park u Beogradu na uzvišici iznad ušća Save i Dunava.

< tur. *kale meydāni*, tur. izft. od tur. *kale* »utvrđeni grad« < ar. *qala* i tur. *meydan*, v. *mejdan*.

kālīti, *topiti rudu*.

Izv. od *kāl* (v.).

kalkāluk, v. *korkaluk*.

kālkān *m* (tur.) 1. vrsta starinske ženske kape: plitki fes sa resama okolo od ibrišima koje kao šiške padaju po čelu, a sa strana i straga još duže. Iznad res

ili kita nanizani su po fesu dukati ili biser. Povrh kalkana stavlja se tepeluk. Samim resama ili kitama kaže se: »kalkani«. — »nevjeste me ružno nose: / po vas dug dan za kalkanom, / a u veče — bacaju me« (Muz. zap. Inst. 3579).

2. štit za glavu, ratna kapa. — »Na glavi mu fin fesić, / mislim kalkan je« (I. Z. II 42).

3. zaklon kod vrata prema ulici, napravljen od dasaka, da se ne vidi u avliju kad se vrata otvore.

4. daske po zidu koje zaklanjaju pogled iz susjedne bašče ili dvorišta u kućne prozore.

5. sedlo. — »pa se povi u kalkan doratu«, »voda s' alat Babić Husejina, / pod kalkanom i pod kuburama« (K. H. I 515).

< tur. *kalkan* »štit; zaklon«.

kalóše, galóše *f* (sing. *kalóša*)

(lat.) kaljače; plitka gumena obuća koja se navlači na cipele.

< tur. *kaloş, galoş* < franc. *galloche* < lat. *callopodes*.

kalòvit, v. *alovit*.

kālp, kālb, indecl. adj. (ar.) lažan, potvoren.

< tur. *kalp* »lažan, potvoren«

< ar. *qalābā, qalb (qib)* »okrenuti, prevrnuti«.

V. *kaipozan*.

kālpak *m* (tur.) 1. vrsta kape: vojnička kapa kod koje je obod od krzna. — »Dati kalpak Tale Ličanina« (M. H. III 171); »samur-kalpak na oči namiče« (Vuk, I 167).

2. kaciga.

< tur. *kalpak*.

kalpòzan *m* (ar.-pers.) varalica, prevarant.

< tur. *kalpazan* »falsifikator«

< pers. *qalbzen* < ar. *qalb*, v. *kalp* i pers. *zen*, prez. osn. od

inf. *zeden* »udariti, ošinuti; tući«.

kāltačina *f.* 1. *prosto sedlo, drveno sedlo.* — »na konju mu gola kāltačina, / na kaltaku kožna kabanica« (F. K. 1886 40).

2. *nešto što je od velike upotrebe već dotrajalo.*

3. *fig.: izvucana žena, iskulašena žena.*

Augm. od kaltak (v.).

kāltak *m* (tur.) 1. *tatarsko drveno sedlo; drveni kostur sedla.* — »Danas ću ti kavgu zametnuti, / na kulašu kaltak promieniti.« (F. J. I 254).

2. *fig.: pokvarena i izvucana žena, iskulašena žena.*

< tur. kaltak.

V. kāltačina.

kāluf, kālup *m* (ar.) *omot, futrola, kutija (kāluf za džepni nožić, kāluf za cigaraluk itd.).*

< tur. kulf < ar. qilāf.

kāluf, kālūfdžija, kālufiti *itd.*

V. kalup, kalupdžija, kalupiti itd.

kālup, kāluf *m* (pers.) 1. *obrazac; modla, forma; oblik.*

2. *drvo u obliku cipele kojim se služe cipelari i opančari prilikom pravljenja obuće.*

3. *naprava od mjedi u obliku fesa na koji se navlače fesovi da bi dobili pravilan oblik.*

4. *komad peračeg sapuna: »kalup sapuna«.*

5. *naprava za lijevanje metala.*

< tur. kalıp vulg. kalup < ar. qāleb i qālib »kalup« < pers. kālīb, kālbud »tijelo; kalup«.

V. kalupdžija, kalupdžinca, kalupiti, kalupli, nakalupiti, ukalupiti, skalupiti.

kalūpdžija, kālūfdžija *m* (pers. i tur.) *onaj koji kalupi fesove; koji drži kalupdžijsku radnju.*

< tur. kalıpcı, v. kalup + tur. suf. -cı.

kalūpdžinca, kālūfdžinca *f.* *kalupdžijska radnja, radnja u kojoj se fesovi kalupe.*

Izv. od kalupdžija (v.).

kālupiti, kālufiti, nešto dovoditi u pravilan oblik, u lijepu formu: »fes kalupiti«.

Izv. od kalup (v.).

kalūpli, kalūfli, indecl. adj. (pers. -tur.) *prikladan, sa pravilnim dimenzijama, lijepo građen: »kalupiti djevojka«.*

< tur. kalıplı, v. kalup + tur. suf. -lı.

kālja *f* (ar.) *jelo od kupusa ili od krompira s poprženim lukom i mesom; kupusna kalja je: varen kupus, a po njemu komadi mesa; krompirna kalja: izrezani krompir na kolutiće pomiješan s lukom prži se na maslu, pa se onda pospe poprženim mesom, ili: izrezani krompir na kolutiće svari se pa se polije kajmakom.*

< tur. kalya < ar. qalyā (u pers. također qalye).

kāljun, -ūna *m* (grč.) *vrsta starinske lađe jedrenjače koja je za ratne svrhe bila naoružana topovima (u ratnoj mornarici Turske Carevine).* — »u dva zlatna metnu ih kaljuna«, »a po moru visoki talasi; / uva tiše dva kaljuna zlatna, / baciše ih preko mora sinjeg« (Vuk III 90).

< tur. kalyon < šp. galion < stgrč.

kāma *f* (tur.) *bodež s oštricom s obadvije strane, dvosjekli bodež.*

< tur. kama.

kāmara *f* (lat.) 1. *rpa, gomila.* — »a sasuli ječam na k a m a r u« (M. H. III 244).

kamarija

2. *soba, klijet*. — »Od ponoći Mari na k a m a r i: / Ljubo, Maro, otvori mi vrata!«, »Viknu cura do neba se čuje, / Kamo l' neće u k a m a r i Turci« (Vuk V 540, VII 17).

< tur. *kamara* < lat. *camera* »soba, odjeljenje, komora«.

V. komora.

kamarija, v. kamerija.

Kamber (ar.) *musl. muško ime*. Od ovog je nastalo prezime Kamberović i ime nekoliko sela u Bosni: Kamberovići.

< tur. *Kamber* < ar. *Qambār*, muško ime; ime roba halife Alije.

Kamberović, Kamberovići, v. Kamber

kamdžija, kändžija f (tur.) *bič*. — »Pa dovati pletenu k a m d ž i j u, / A udara Komnen-barjaktara« (Vuk VII 10); »I uzeo tatarsku k a n d ž i j u« (M. H. III 118).

< tur. *kaṃcū*.

V. kamdžijati.

kamdžijati, kändžijati, *bičevati*.

Izv. od kamdžija (v.).

kamerija, kamarija f (ar.) *vrsta balkona prema dvorištu u starim kućama*. To je onaj dio divanhane, koji je isturen od lijeve kućnog zida, sa više mušebaka, bez staklenih prozora.
< tur. *kameriye* < ar. *qamāriyyā* »prostorija izložena mjesecnim« (ar. *qamār* »mjesec« + ar. adj. suf. f. -*riyyā*. Miklošić, pogrešno, dovodi ovu riječ korijenski u vezu sa »kamara, Kammer (komora, soba, vajat)«.

kāmet m (ar.) *učenje mujezina u džamiji neposredno pred početak grupnog klanjanja*. Riječi su iste kao kod ezana, samo se još dodaje »kad kamētis-salah«. Ka-

met se uči i prilikom grupnog klanjanja izvan džamije.

< tur. *kamet, ikamet* < ar. *qāmā, iqāmā (qwm)*, »ustati, stajati na nogama«

V. kametiti, kametleisati.

kāmetiti, učiti kamet prije grupne molitve.

Izv. od kamet (v.).

kametleisati, -išēm, *proučiti kamet prije grupne molitve*.

< tur. *kametlemek*.

Kāmīl, v. Camīl.

kāmiš m (tur.) 1. *trstika; štap od dugog čibuka, čibuk*. — »tutundžiji kese i k a m i š e« (Vuk I 506).

2. *fig.: penis*.

< tur. *kamış*.

kāmza, v. kabza.

kāmziti, v. kavziti.

kān, v. han.

Kāna, v. Kanita.

kanāat m (ar.) *štednja; skromnost*. — »Ele živi se s k a n a t o m pa vazda doteče do prvog« (Zem-bilj III 88).

< tur. *kanaat* < ar. *qanāa*.

V. kanaatiti, kanaatli.

kanāatiti, štediti, ekonomisati.

Izv. od kanaat (v.).

kanaatli, kanātli, indecl. adj. (ar.-tur.) *štedljiv, ekonomičan*.
< tur. *kanaatli*, v. kanaat + tur. suf. -*li*.

kanāfa, kânāf, v. kanapa, kanap.

kanājli, v. kinali.

kanāli, v. kinali.

kanāpa, kanāfa f *kānāp*, -āpa **kānāf**, āfa m (ar.) *možda izvorno lat.) uzica od koroplje*. — »Halilova uze džeferdara, / pa ka-

n a f e Paun nalazio« (K. H. II 238).

< tur. *knâp* < ar. *qinnâb* »uzica od konoplje«, možda izvorno od lat. *cannapis*, *cannabis*.

kânara *f* (ar.) *klaonica*. — »Dreči se kao jarac na k a n a r i« (Nar. bl. 47); »Neću gledat' ribe po kanari, / nit' ću gledat' momka po brijegu« (I. Z. II 83).
< tur. *kanara* < ar. *qinnārā*.

kânât *m* (tur.) *krilo* (*krilo pernaté životinje, prozorsko krilo, krilo od vrata itd.*). — »Al s' od kule k a n a t otisnuo« (M. H. III 216); »Vidjeh dragu na k a n a t u« (I. Z. III 100); »Čoške gradi od tuča sjajnoga, / A k a n a t e od srme bijele« (Vuk VI 457).

< tur. *kanad*.

V. *kanatlja*, *učkanatlja*.

kančelo *n* (tur.) *tura, truba, svitak*: »kančelo pamuka«.

< tur. *kangal*, istog značenja.

känderisati, -išēm, *privoliti nekog na nešto, skloniti, saletjeti nekog da što učini*. — »Okreni, obrni, — beg ih k a n d e r i š e, čardak se sagradi i subaša se useli« (Kočić I 374).

< tur. *kandırmaq* »privoliti, skloniti, saletjeti«.

kândilj, -ilja, *kândil*, -ila *m* (lat.) *staklena posudica sa uljem u kojem je zamočen fitilj koji gori; kândilo; uljana svjetiljka, fenerčić ili električna žarulja na šerefetu minareta. Kândilji se na minaretu pale prilikom muslimanskih praznika*. — »U njoj gore mume i kândilji« (K. H. I 57); »E goru mu četiri kândilja« (Lord 314); »Eno gore kândilji na munari, sutra je Ramazan!« (u ob. gov.); »u crkvu ću prilog učiniti, / zlatan ću joj kândil sakovati« (Vuk III 82).

< tur. *kandil* < ar. *qandil*
< grč. *chantēla* < lat. *candēla*.

kândisati i kândisati, -išēm, *pristati, zadovoljan biti*. — »Na to sultan šćaše k a n d i s a t i« (Lord 8).

< tur. *kanmak* »pristati, zadovoljan biti«.

kândža i kândža *f* (tur.) 1. *željezna kuka*.

2. *pândža, oštri nokat ptice grabljivice*. — »Nokti su mu ko u orla k a n d ž e« (Vuk VI 364); »Nasred poljane stajao je jastrijež držeći u svojim k a n d ž a m a plen« (Hirtz, Rečnik).
< tur. *kanca* (Prema Kerestedišanu: tur. *kanca* < tal. *gancio* »kuka«).

kândžija, v. *kamdžija*.

kāngal *m* (tur.) *kančelo, svitak, tura, rola*. — »Dva obraza dva đula rumena, / a dva brka dva k a n g a l a zlata« (Ašikl. 15); »Od sad si mi na jumaku zlato; / Tvoji breći dva k a n g a l a zlata« (Vuk V 225).

< tur. *kangal*.

kāni biti, zadovoljan biti, voljan biti, pristati. — »kaže se: »Jesi li ti k a n i da nas dvojica sutra krenemo na put?«

< tur. *kani* < ar. *qāni*, part. akt. od *qania*, *qānā* (qn') »zadovoljiti se«.

kānija *f* (tur.) *korice noža, mača ili sablje*.

< tur. *kn*.

Kanita, *hipok. Kāna* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Kamte*, žensko ime, »Pokorna« < ar. *qānitā* »pokorna, skrušena«.

kānli indecl. adj. (tur.) 1. *krvav*. 2. *fig.: crven kao krv*. — »Skoči Ale na noge lagane, / pa on stere kanli kabanicu« (K. H. I 182).

kánta

< tur. *kanlı* < tur. *kan* »krv«
+ tur. suf. -li.

kánta i **kánta** *f*, *limena posuda za vodu i druge tekućine.*

< tur. *kanata*. U etimologisanju ove riječi, postoje veoma različita mišljenja i tumačenja. Prema tur. leksikografima: < tal.; po Mladenovu: < lat. *canna*; Berneker: < njem. *kannte*; Zenker: < fr. *canetta*; Meyer.: < njem. *Kanne*; Barić: < ngrč.; JAZU Rj.: iz kojeg od južnosl. jezika.

kántār i **kántār**, -ára *m* (lat.) *starijska željezna sprava za mjerenje težine. Ima dvije kuke: jednom se zakači ono što se mjeri, a druga se drži u ruci ili, ako je teži predmet, zakači se za motku i dva čovjeka sa dvije strane drže motku sa tere- tom dok se mjeri. Između gor- nje i donje kuke je jezičac, od koga je u stranu pružena šipka sa naznačenim okama i dramima. Po ovoj pokretnoj šipci kli- zi obješena željezna kugla («kantarsko jaje») koja se po- mjeri tamo i ovamo dok se je- zičac ne umiri. — »Ne razumije se kao ni kenjac u kantar u« (Nar. bl. 118); »Vješt kao maga- rac u kantar u« (Vuk, Posl. 36).*

< tur. *kantar* < ar. *qintār*
< lat. *centenarius*.

V. *kantarćila*, *kantardžija*, *kantarija*.

kántārćila, **kántārdila** *f* (lat.-ar.) *metalna mjera za barut.*

< tur. *kantar kilesi*, bukv. »kantarska mjera«, tur. izft.
< tur. *kantar*, v. *kantar* i ar. *kilā* »mjera« (v. *kila*).

Kántārdžić, v. *kantardžija*.

kántārdžija *m* (lat.-tur.) 1. *onaj*

koji se bavi mjerenjem kanta- rom na pijaci.

2. *onaj koji pravi kantare. Od ovog je došlo prezime Kantār- džić.*

< tur. *kantarçı*, v. *kantar* + tur. suf. -cı.

kantarija *f* (lat.-ar.) *taksa koja se plaća za mjerenje na kantar u.*
< tur. *kantariye* < ar. *qintā- riyyā*, v. *kantar* + ar. adj. suf. f. -iyyā.

kantariōn, **kantarijōn**, -ōna, **kan- tarijūn**, -ūna *m* (grč.) *gospin cvijet, ženski kantarion Hyipe- ricum perforatum L.*
< tur. *kantaron* < ar. *qantarūn*
< stgrč. *kantayrion*.

kānūn, -ūna (grč.) 1. *zakon; pra- vilo. — »Nije kanun caru ustajati, / prema svojim lalam' i vezirim« (K. H. I 151).*

2. *jedan stari arapski muzički instrumenat.*

< tur. *kanun* < ar. *qānūn*
< stgrč. *kanōn*.

V. *kanunama*, *kanundžija*.

kanunāma *f* (grč.-pers.) *zakonik, knjiga koja sadrži zakon.*
< tur. *kanunname*, v. *kompon.* pod *kanun* i *name*.

kanūndžija *m* (grč.-tur.) *zakono- davac. »Sulejman Kanundžija« = turski sultan Sulejman Zakonodavac.*

< tur. *kanuncu*, v. *kanun* + tur. suf. -cu.

kāpak, **kāpka** *m* (tur.) *poklopac, zaklopac (kapak na sahanu, prozorski kapci, očni kapci itd.).*
< tur. *kapak*.
V. *kapaklija*.

kapāklija *f* (tur.) 1. *prva moder- nija puška u Tur. Carevini ko- ja je imala kapak na mjestu gdje se stavlja metak. Pojavila se prije puške martinke.*
2. *sud s poklopcem.*

< tur. *kapaklı*, v. *kapak* + tur. suf. -lı.

kapâma *f* (tur.) *vrsta jela: meso sa povrćem kuhano u zatvorenom sudu.*

< tur. *kapama*.

kapârisati, kaparlâisati, dati kaparu *prilikom zaključenja kupoprodaje.*

Izv. od naše imenice »kapara« (< tal. *caparra*) na način kao što se izvode naši infinitivi od tur. gl. osnova sa dodatkom »-isati«. Drugim riječima zamišljen je tur. infinitiv od *kapara kaparmak* i *kaparlamak* i po toj pretpostavci izvedeni su naši infinitivi.

kâpariti, zaključivati. Kaže se: »kâpariš li ti vrata uveče?« < tur. *kapamak* »zatvoriti«. V. *otkâpariti, zakâpariti*.

kapidžibaša, v. kapudžibaša.

Kapidžić, v. kapidžija.

kapidžija *m* (tur.) *vratar.* — »Otvor' vrata, vojski kapidžija!« (Vuk V 160); »I na gradu gradskog kapidžiju« (Pe-tran. 398).

Od ovog je došlo prezime *Kapidžić*.

< tur. *kapıcı*, v. *kapija* + tur. suf. -cı.

kapidžik i kâpidžik *m* (tur.) *mala vrata, vratašca; sporedna mala vrata na ulicu ili u susjednu bašču, ili dvorište.* — »Dodi, dragi, ašik dušo, / na kapidžik onaj mali« (Sevd. 136).

< tur. *kapıcık*, demin. od *kapi* »vrata«.

kâpija *f* (tur.) 1. *vrata.* — »Na avliji demirli kâpija« (M. H. III 569). Nekad ova riječ u narodnoj pjesmi ima potpuno tur. oblik, bez našeg nastavka

»-ja«: »kâpi vrata kâpijala« (I. Z. II 91).

2. *fig.: dvor (carski).*

< tur. *kapi*.

V. *kapidžija, kapidžik, kâpijati, kâpi-komšija, kapučehaja, kapudžibaša, zakâpijati*.

kâpija, v. kahpija.

kâpijati, zaključavati. — »Slamkom vrata kâpijala, A kânate čivijala« (Vuk V 349).

Izv. od *kapija* (v.).

kâpi-komšija *m* (tur.) *prvi susjed (čija su »vrata uz vrata«) — »O ti kado Hasan-age, kâpi-komšije!«* (Vuk V 436).

< tur. *kâpi-komşu*, v. *kompon*. pod *kâpija* i *komšija*.

kaplâma, paklâma *f* (tur.) 1. *cijepana jelova daska kojom se kuće pokrivaju (»drveni krovovi«). Razlika je između kaplame (paklame) i šimle (šindre) u tom što šimla ima strug sa strane pa priliježe daska uz dasku, dok kaplama nema struga i nasljanja se jedna na drugu, zbog čega krov od kaplame lakše zakašnja.*

2. *vrsta finog bijelog hljeba, somuna.*

3. *postava; furnir.* — »Moju staru kaplamu postavu« (Et. zb. XXIII 501).

< tur. *kaplama*, part. akt. od inf. *kaplamak*, v. *kaplaisati*. »Paklama« je nastala metatezom od »kaplama«.

V. *paklamaš*.

kaplâisati, kaplâjisati, -išem 1. *pokriti; polijepiti; poklopiti; obuhvatiti.*

2. *poklopiti se po nečem.* Kaže se: »Šta si kaplaisao toliko na pitu?«

< tur. *kaplamak*, sa značenjem kao kod nas.

V. *kaplama*.

kâplan

kâplan *m* (tur.) *tigar*.

< tur. *kaplan*.

Kâplan (tur.) *musl. muško ime*.

< tur. *Kaplan*, muško ime, »Tigar«, v. *kaplan*.

kapučehāja *m* (tur.-pers.) 1. *predstavnik valije ili koje visoke ustanove kod Visoke Porte u Tur. Carevini*.

2. *najveći oficir na carskom dvoru u zvanju age*.

< tur. *kapukâhyası*, tur. izft., v. *kompon*. pod *kapija* i *čehaja*.

kapûdanpaša *m* (tal.-tur.) *ministar mornarice u Tur. Carevini*.

< tur. *kaptan paša* < tur. *kaptan* »kapetan« < tal. *capitano* i tur. *paša*, v. *paša*.

kapudžibaša, kapidžibaša, m (tur.) *nadkomornik, glavni vratar; počasna titula koja se davala i pojedinim agama. Tako su u Sarajevu, u drugoj polovini 19. vijeka, imali titulu kapudžibaše: Zildžić Muhamed-aga, sin H. Salihage i Baraković Muhamed-aga, sin Ibrahimagin*.

< tur. *kapıcıbaşı*, v. *kompon*. pod *kapidžija* i *baš*.

kâr, v. kahar.

kâra, indecl. adj. (tur.) *crn.* — »Pa kad njemu *kara* akšam dođe« (K. H. I 216); »Kada meni *kara* a haber dođe, / *kara* a haber, a u *kara* doba« (Muz. zap. Inst. 227).

< tur. *kara*.

V. *karabasan*, *karabatak*, *kara-boja*, *Karadag*, *Kara-Denjiz*, *karaduzen*, *Karadža*, *Karadžić*, *karadoz*, *kara-haber*, *karakašli*, *karakol*, *karakondža*, *karakondžula*, *karakuš*, *Karaman*, *karamanka*, *karamut*, *karandžoloz*, *karapandža*, *karasarieluk*, *karasevdah*, *Karavlah*, *Karavlaška*, *Karabogdanska*.

karabâsan *m* (tur.) *prikaza*.

< tur. *kara basan* »môra«

< tur. *kara* »crn« i tur. *basan*, part. akt. od inf. *basmak*, v. *basati*.

karabatak *m* (tur.) 1. *zabatak, gornji dio stegna u peradi*.

2. *vodena ptica ronac*.

Za značenje pod 1) < tur. *kara bacak* »crna noga«, a za značenje pod 2) *karabatak* »vodena ptica ronac«, bukv. »crni ronac«.

karâbet *m* (ar.) *rodstvo*.

< tur. *karabet* < ar. *qarâbâ*.

V. *akreba*.

Karabôgdânska *f* (tur.-slav.) *Moldavska, istočna Rumunija*. — »ako puste zemlje Karavlaške, / Karavlaške i Karabogdanske« (Vuk II 432).

Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kâraboja *f* (tur.) 1. *crna boja*. — »Da mi kupiš ogledalo, / s *kara bojom* obojeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. *plavi kamen, zelena galica, vitriol*. — »Čivit za *karaboju*« (Vuk, Posl. 346).

< tur. *kara boya*, v. *kompon*. pod *kara* i *boja*.

Kâraburma *f* (tur.) *mali brežuljak nad samim Dunavom kod Beograda, prema selu Višnjici*.

< tur. *kara burun* »crni greben, crni rt« < tur. *kara* »crn« i tur. *burun* »nos; greben, rt«.

Kâradag *m* (tur.) *Crna Gora*.

< tur. *Karadağ* < tur. *kara* »crn« i tur. *dağ* »gora, planina«.

Karadâglija *m* (tur.) *Crnogorac*.

< tur. *Karadağlı*, v. *Karadag* + tur. suf. *-li*.

Kâra-Denjiz *m* (tur.) *Crno More*.

< tur. *Kara Deniz*, v. *kara* i *denjiz*.

kâraduzen *m* (tur.) *vrsta male tambure od četiri žice.* — »Mladi momci dolazili, / karaduzen donosili« (GZM 1910 528). < tur. *kara düzen*, v. *kara i duzen*.

Karadža (tur.) *prezime u Bosni i Hercegovini. Od ovog je došlo prezime Kâradžić.* < tur. *karaca* »crnomanjast; srna«.

Kâradžić, v. *Karadža*.

Kâra-Đorđe *m*, *muško ime.* Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«, Crni Đorđe.

kâradoz *m* (tur.) 1. *predstava (igra) sa obojenim figurama od tanke kože, koje na platnu pokreće glumac pomoću konca. Pokrete figura prati glas glumca iza platna. To je davnajšnja vrlo omiljena turska igra.*

2. *komični madžioničar, lakrdijaš; marioneta.*

< tur. *karagöz*, bukv. »crnoki« < tur. *kara* »crn« i tur. *göz* »oko«.

kâra-hâber *m* (tur.-ar.) *crni glas, tužna vijest; vijest o smrtnom slučaju.* — »Uto njemu kara haber dođe, / zlo ti s'jelo, Groševiću Mujo, / umrla ti Zločevića« (M. H. X 120).

< tur. *kara haber*, v. *kompon.* pod *kara* i *haber*.

kârakašli, indecl. adj. (tur.) *crnih obrva.* — »O djevojko kârakašli, / na plotu ti jagluk našli« (I. Z. II 25); »kakve su mu kârakašli obrve, / pod obrve crne oči za noći« (Muz. zap. Inst. 2823).

< tur. *kara kašli*, v. *kompon.* pod *kara* i *kaš* + tur. suf. -li.

kârakol *m* (tur.) 1. *noćni stražar, noćobdija.*
2. *stražar uopšte.*

3. *patrola.*

< tur. *karakol*, *karavul* < tur. *kara* »crn« i tur. *kol* »vojnik; vojska«.

karākāndža *f* (tur.) *vještica.*

< tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

karākāndžula i **karākāndžula** *f* (tur.) *doba oko Božića kad se pojavljuje karandžoloz (v.).*

< tur. *karakoncolos*, v. *karan-džoloz*.

kârakosā adj. (tur.-srp. hrv.) *crnôkosā, crne kose.* — »Oj djevojko kârakosa, / ne gledaj me gola, bosa!« (Vuk I 395). Hibr. r.: sa tur. pref. *kara* »crn«.

kârakuš *m* (tur.) *vrsta konjske bolesti: oteklina na koljenima konja ili na nozi povrh kopita, Spavānus Synovitis.*

< tur. *karakuş*, opisana konjska bolest, kukv. »crna ptica« < tur. *kara* »crn« i tur. *kuş* »ptica«.

karalimān, -āna, *ime jednog topa u tursko doba.* — »I pred njima tri topa velika: / Čarku-feleć i Karalimana, / i Kudura topa velikoga« (K. H. I 210). Postanak riječi je nejasan. U rječnicima tur. jezika nisam mogao naći ovu riječ, iako po svemu izgleda da je turskog porijekla. Ukoliko se ovdje ne radi o iskrivljenom imenu izumitelja ovog topa, kao što je slučaj sa »baljemez« topom, riječ izgleda kao kovanica od tur. *kara* »crn« i tur. (< ngrč.) *liman* »luka«, pristanište: *kara liman* »crna luka«, ili je od tur. »kara« »kopno« i tur. *liman* »zaljev« tur. izft.: *kara liman* »kopneni zaljev«.

Karâman (tur.) *prezime.*

< tur. *Karaman*, ime grada u

okružju Konje u Turskoj i, ranije, ime čitave oblasti u tom kraju: Karamanija, Karamanska. Naziv došao po imenu Sel-džučkog poglavice *Karamana*. Osn. zn.: »veoma crn čovjek«. V. karamanka.

karāmānka, karāvānka *f.*, vrsta kruške koja je u naše krajeve prenesena iz Turske. — »Idi kući, obuci se, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karamanke«, »Igrali se vrani konji, lele dunje ranke, / dunje ranke, kruške karavanke« (Muz. zap. Inst. 2388, 2528).

< tur. *Karaman* »Karamanija u Turskoj«, odakle je nama ova vrsta kruške prenesena. V. Karaman.

karāmūt *m* (tur.-pers.) vrsta kruške koja se upotrebljava za turšiju. Kad sazri, kora joj po-crni i otud je dobila ovakvo ime.

< tur. *kara armut* »crna kruška« < tur. *kara* »crn« i tur. *armut* »kruška« < pers. *emrūd*.

karandžoloz *m* (tur.) crni demon, zao duh, koji se, po narodnom vjerovanju, pojavljuje oko Bo-žića.

< tur. *karakancolos* < tur. *kara* »crn« i tur. *koncolos* »utvara; vampir, vukodlak«.

V. karakondžula, karakondža, kondžahija.

karānfil (karāmfil, karānfir, ka-lānfir) *m* (grč.) 1. cvijet klinčić, *al-katmer, Dianthus L., Dianthus caryophyllus L.*, fam. *caryophyllaceae*. — »Dragi mi je karānfil donio« (Sevd. 107): »karānfile cvijeće moje, još da mi je sjeme tvoje« (S. S. 67): »s kara bojom obojeno, i kalānfir o m nakičeno« (Muz. zap. Inst. 2126).

2. začín (crna zrnca, karānfil-biber), *Amomis pimenta Berg. (Myrtus pimenta Wild.)* — »nek me naspe mišćom i amberom, / ponajviše mrkim karānfilom« (Muz. zap. Inst. 1811).

< tur. *karānfil, karānfil çiçeği* < ar. *qarānful* < grč. *karnāfilon*.

V. Karānfil, karānfilčić, karānfilka.

Karānfil (grč.) muško ime, a i prezime. — »K arānfil se na put sprema i pjeva« (nar. pj.). < tur. *karānfil*, v. karānfil.

karānfilčić *m* (tur.) cvijet *Dianthus barbatus L.*

< tur. *karānfil çiçeği*, v. kompon. pod karānfil i čiček.

karānfilka *f.*, srebrom okovana i ornamentima ukrašena duga puška.

Izv. od karānfil (v.).

karānluk (karāmluk) *m* (tur.) *tmīna, mrak, pomrčina*. »K arānluk je stisno sokacima. Magla tama stisla sokacima« (Lord. 238).

< tur. *karānluk* < tur. *kara* »crn«.

karāpāndža *f* (tur.-pers.) vještica, žena — vještica.

< tur. *karapānçe*, bukv. »crnih pandža«, v. kompon. pod kara i pandža.

kārār, -āra *m* (ar.) 1. zaključak, odluka.

2. stepen; mjera, prava mjera nečem; prilika. — »Murtatin je čem nema karara«, »Bijesan je, karara mu nema« (K. H. I 55, II 610): »Jedini je Bog na jednom kararu« (Nar. bl. 73): »Biće. Talje, para bez karara« (Lord 13).

< tur. *karar* < ar. *qārār*.

V. nakarariti, ukarariti.

kāra-sariluk *m* (tur.) najopasnija vrsta bolesti žutice, crna žutica.
 < tur. *kara sarılık*, v. kompon. pod *kara* i *sariluk*.

karasevdāh, kāra-sēvdāh, -āha *m* (tur.-ar.) teški sevdah, velika ljubavna zanesenost, ljubavna melanholija. — »Sve od derta i karasevdaha, / od golema jada velikoga« (Sevd. 166).
 < tur. *karasevda*, v. kompon. pod *kara* i *sevdah*.

karašlāma *f* (tur.) vrsta rane trešnje. — »zeljanice prije kuka-vice, / karašlame u među kuhane« (Vuk, I 305).
 < tur. *kara ašlama*, bukv. »crna trešnja«.

karāula *f* (tur.) stražarnica, policijska stanica; vojna pogranična stanica. — »I Sokolac karaulu malu« (M. H. III 57).
 < tur. *karavulhane*, karakolhane, v. kompon. pod *karakol* i *hane*.

karāvān, -āna *m* i **karavāna** *f* (pers.) povorka robom natovarenih kola, konja, deva itd.
 < tur. *kervan* < pers. *kārwān*. V. *karavan-saraj*.

Kāravlah i Karāvlah *m* (tur.-srp. hrv.) čovjek iz južne Rumunije, Karavlaške.
 Hibr. r.: pred Vlah stavljen tur. adj. *kara* »crn«.
 V. *Karavlaška*.

Kāravlaška i Karāvlaška, južna Rumunija. — »Karavlaškoj ondar udariću«
 Izv. od *Karavlah* (v.).

kārdāš, -āša *m* (tur.) drug, prijatelj. — »Ala, kardaš čudnih prilika« (Vuk IV 120).
 < tur. *kardaş, karındaş* »brat«
 < tur. *karın* »trbuh« i tur. postpoz. u značenju udruživanja ili zajednice -*daş*.
 V. *prekardašiti*.

kārga *f* (tur.) ubojica. — »Nemlati ga toliko, bićeš mu karg-a« (u ob. gov.).
 < tur. *karga* »vrana«.

kārgija, hārgija *f* (tur.) 1. vrsta koplja.
 2. šipka za nabijanje vatrenog oružja.
 < tur. *kargi*.

kārija *m* (ar.) onaj koji zna potpuno pravilno da izgovara svaku riječ u kur'anu.
 < tur. *kari* < ar. *qārī'*, part. akt. od *qarāa'* (*qr'*) »čitati«.
 V. *kiraet*.

karišik *m* i adj. (tur.) 1. smjesa, mješavina.
 2. smjesa žita, napolica: pola ječma pola raži, pola ječma pola pšenice itd.
 3. muzička kompozicija sa raznim pjesmama, arijama; potpuri.
 4. kao pridjev: izmiješan, pomiješan.
 Od ovog je nastalo prezime *Karišik*.
 < tur. *karişik* < tur. inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.
 V. *kariştisati se, karişterisati se, karma-karišik*.

Karišik, v. karišik.

kariştērisati, -iṣēm, pomiješati, smiješati.
 < tur. *kariştirmek*.

kariştisati se, iṣēm, miješati se u tuđe stvari, uplitati se. — »Nemoj da se karištišeš u moj posao!« (u ob. gov.).
 < tur. *karişmak*, perf. 3 lice sing. od inf. *karişmak* »miješati se, uplitati se«.

kārli, v. kaharli.

kārma-karišik adv. (tur.) sve ispreturano, sve izmiješano, ni za što se ne zna, ništa nije na svom mjestu.

karnagāsija

< tur. *karmakarışık* < tur. *karışık*, v. *karişik* sa tur. pref. za pojačanje značenja *karma*.

karnagāsija *f* (tur.) *skup raznih bezvrijednih stvari; svega i svačega na skupu, ali sve bez vrijednosti*.

< tur. *karınağrısı* vulg. *karnakası*, »stomačna bolest: grčevi, probodi u stomaku«, fig.: »neznatna stvar«, tur. izft. od tur. *karın* »stomak, trbuh« i tur. *agrı* »težak, nepodnošljiv«.

kärpuza *f* (pers.) *lubenica*.

< tur. *karpuz* < pers. *ḥarbuze*, *ḥarbu*.
V. *karpuzi*.

kärpūzi, indecl. adj. (pers.) *kao lubenica, boje lubenice*. — »Ski da njima *kärpuzi* čakšire, / A oblači crne pantalone« (Vuk V 470).

< tur. *karpuzi* < pers. *ḥarbuzi*.

karšilāma *f* (tur.) *dobrodošlica*.

< tur. *karşılama*, part. akt. od inf. *karşılama* »dočekati, izaći nekom u susret«.

V. *karşılık*.

karšiluk *m* (tur.) *sretanje, doček*.

< tur. *karşılık*.

kärvān, **kärvān-sarāj**, v. *karavan*, *karavan-saraj*.

kärz *m* (ar.) *zajam; dug*.

< tur. *karz* < ar. *qarḍ*.

V. *karziti*, *ukarziti*.

kärziti (iskr. *kāmziti*), *posuditi, pozajmiti*. — »A što nisi kupio? / Nemam pare dinara. / A što nisi *kāmzio*? / Nemam druga kraj sebe« (GZM 1909 598).
Izv. od *karz* (v.).

kasāba *f* (ar.) *varoš, manji provincijski grad*. — »Po gradovima' i po *kasabama*« (K. H. II 428); »Kaniću se hana i me-

hana, / i *kasabe* i *kasabskih cura*« (I. Z. III 161).

< tur. *kasaba* < ar. *qaṣabā*.

V. *kasabalija*.

kasabālija *m* (ar.-tur.) *malograđanin, provincijalac*.

< tur. *kasabalı*, v. *kasaba* + tur. suf. -lı.

kāsām-tefter *m* (ar.-grč.) *iskaz o raspodjeli ostavinske imovine među nasljednicima*.

< tur. *kasam defteri*, tur. izft. od ar. *qassām* »onaj koji dijeli, sudski službenik koji rješava ostavine« i tur. *defter* v. *tefter*.

kāsap, **kāsapin** *m* (ar.) *mesar*. —

»*Kasap* i bakal što su umazani, to su veseliji« (Ist. bl. I 96).

< tur. *kasap* < ar. *qaṣṣāb*.

V. *kasapiti*, *kasapnica*, *iskasapiti*.

kāsapiti, *nožem sjeći meso; prolijevati krv*.

Izv. od *kasap* (v.).

kāsapnica *f*, 1. *mesnica, mesarska radnja*.

2. *klaonica*. — »Zakrvario očima kao vo u *kasapnici*« (Nar. bl. 58); »*Kasapnice* u polju građahu, / Da sve kolju *kasapini meso*« (Lord 122).
Izv. od *kasap* (v.).

kasātura *f* (tal.) *bodež, bajonet*.

< tur. *kasatura* »bodež« < tal. *cacciatore* »lovac (koji lovi nožem)«.

kasāvet *m* (ar.) *tegoba, nevolja; briga, žalost*. — »Alah emanet, ako nisi *hijanet*; / a ako si *hijanet*, opet si ti moja *briga* i *kasavet*« (GZM 1907 54).

< tur. *kasavet* < ar. *qasāwā*.
V. *kasavetli*.

kasavētli, indecl. ad. (ar.-tur.) *skopčan s nevoljom, s tugom i brigom*.

< tur. *kasavetli*, v. *kasavet* + tur. suf. -li.

kāsida *f* (ar.) *poduža pjesma na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku, rimovana na jednu rimu. Nije nikad kraća od 15 distiha, a može imati i preko 100. Po sadržaju: njome se neko pohvaljuje i uzvisuje.*
< tur. *kaside* < ar. *qašidā*.

Kāsim, Kāsum (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Kasim* < ar. *Qāsim*, muško ime, »Djelitelj« < ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«.

kāskatiti se, snebivati se od čuda.
< tur. *kaskamak* »zažaliti; nepodnositi«.

kāsmak *m* (tur.) 1. *vrsta veza: zlatne grančice ili figure izvezene po krajevima veza zv. »mušebak«.*

2. *platno vezeno na poseban način od kojeg su se pravile duge ženske anterijske.*

< tur. *kasnak* »široki drveni obruč; derđef«.

kast *m* (ar.) *namjera, naum.*

< tur. *kast* < ar. *qasd*

V. *kasten, kastile, kastiti, kast učiniti, nakastice, nakastiti, skastiti.*

kāsten (ākasten) *adv.* (ar.) *hotimice, namjerno.*

< tur. *kasten* < ar. *qaşdan* »hotimice, namjerno«.

kāstile, kāstiličē (ākastile, kāstil) *adv.* (ar.-tur.) 1. *namjerno, namjerice.* — »Ja sam *kastile* i namjerile tražio« (Kočić II 30); »Salje Vukan knjigu *kastilice*« (Vuk VI 395).

2. *iz šale, šaleći se.* — »Ono nije ostarjeli djedo, / Već je glavom Kosovac Jovane, / Djedo se je *kastil* učinio« (Petran. 423).

< tur. *kastile* »namjerno«, v. *kast* + tur. postpoz. -ile »sa«.

kāstiti, namjeravati.

Izv. od *kast* (v.).

kāst učiniti, naumiti, odlučiti se na nešto.

Izv. od *kast* (v.).

Kāsum *m* (ar.) *Mitrovdan (8. novembar).* — »Bolesna ga prevrtala majka od Đurđeva do *Kasuma danka*« (Ašikl. 32).

< tur. *Kasim*, zapravo: *Rozi-Kasim* (< pers. *rūz* »dan« i ar. *qāsim* »onaj koji dijeli«) »dan *Kasum*« tj. dan koji dijeli ljeto i zimu.

V. *Kasim, kasumpaša.*

kāsumpaša *m* (ar.-tur.) *vrsta krikanteme, Chrysanthemum indicum L.*

< tur. *kasimpaşa* »mitrovdanski cvijet«, v. *kompon.* pod *Kasum* i *paša*.

kāš *m* (tur.) 1. *obrva.*

2. *uzdignuti dio s prednje i zadnje strane sedla, obluk, oblučje, koji je po obliku sličan na obrvu, od čega je i došao ovaj naziv.* — »pa Žeraru o *kaš* obesio« (Vuk II 552).

< tur. *kaş* sa značenjem kao kod nas (< starotur. *kaş* »pred, prednja strana«.

kāša, v. kašika.

kašāgija *f* (tur.) *željezna četka kojom se konj timari.* »On pobaci *kašagiju* sjajnu« (K. H. I 171).

< tur. *kaşağı*.

V. *kašagijati, iskašagijati.*

kašagijati, timariti konja kašagijom.

Izv. od *kašagija* (v.).

kāšika, skr. kāša *m* (tur.) *žlica.* — »Ako zdjela ne izda, *kašika* doista neće« (Nar. bl. 19); »Kad ponesem šimšir-*kašu* *ka* griu,

kaškavālĵ

/ Čini mi se sindžir-gvožđe na grlu« (Vuk, Rječnik).
< tur. *kaşık*.

kaškavālĵ, v. kačkavalj.

kāt *m* (tur.) 1. red, sloj; struka. — »Udri dva kata gajtana« (Vuk, Rječnik).

2. sprat.

3. »*kat haljina*« = pribor za jedno odijelo. — »Dao bih mu zlatan kat haljina« (K. H. I 369); »Babu čohu, majci anteriju, / Na djevojku dva kata haljina« (Vuk, V 334).

4. koljence, pršljen, red u durbinu (dalekozor). — »Pa izvadi durbin od biljura, / pa ga izvi na dvanaest kata / što mu dvadest gledaše sahata« (Vuk III 149) / sr.: »i ponesi durbin od biljura, / pa mu pruži sedam koljenaca« (Vuk III 158).

< tur. *kat*.

V. katmer.

kātal, **kātal** učiniti, v. katul, katul učiniti.

katāli-fērmān, v. katul-ferman.

katāluk, v. katul-ferman.

kātana *m* (madž.) husar, naoružani vojnik-konjanik.

< tur. *katana* < madž. *katona* »vojnik«.

katārma *f* (ar.) uzda, povodac. — »Sini, munjo, da katarmu nađem« (Vuk, Rječnik).

< tur. *katarma* < ar. *qitār* »red ili niz životinja (konja, de-va i sl.) poredanih jedna za drugom«.

katije *f* pl. (tur.) metalne ili kožne kutije za patrone koje se pripasuju. — »on pripasa sr-mali katije« (K. H. II 424).

< tur. *katı*.

kātil *m* (ar.) ubica, krvnik. — »Hoj pomagaj, dragi gospođaru,

/ Na katila Petra Boškovi-ća, / Dva je mene izgubio sina« (Vuk, VIII 59).

< tur. *katil* < ar. *qātil*.
V. katilski.

katilski, adv. krvnički.

Izv. od *katil* (v.).

kātmer *m* (tur.) cvijet karanfil, *Dianthus L.* — »Bolestan legoh kraj vatre, / osta mi katmer kraj vode« (I. Z. IV 227).

< tur. *katmer* »višestruk; ono što ima više slojeva, stru-ka«; *katmer çiçek* »pun cvijet, koji ima mnogo cvijetnih listi-ća«.

V. katmerli.

katmerli, indecl. adv. (tur.) *puno-cvjetan, sa mnogo cvijetnih li-stića, višestruk, dupli; rascvje-tan.* — »Nevjestice, katmer-li ružice« (S. B. I 9); »Ustaje jedan rumaš »katmerli« nosa i predlaže...« (Zembilj III 50).

< tur. *katmerli*, v. *katmer* + tur. suf. -li.

kātran *m* (ar.) crna i gusta teč-nost, neugodna mirisa, koja se dobija kuhanjem borove smole, ili suhom destilacijom iz drveta i kamenog ugljena. — »Nama-zaše prahom i katranom« (Vuk, Rječnik); »Kosa mi je katran sami, / fali me, maj-ko!« (I. Z. III 114).

< tur. *katran* < ar. *qaṭrān*.

V. katrandžija, katranisati, ka-tranli.

katrāndžija *m* (ar.-tur.) onaj koji proizvodi katran, ili onaj koji radi sa katranom, koji katra-niše.

< tur. *katrancı*, v. *katran* + tur. suf. -cı.

katrānisati, -išēm, zaliti katra-nom.

Izv. od *katran* (v.).

katranli, indecl. adj. (ar.-tur.) *katranisen, namazan katranom*. — »K atranli joj haljine obuko, / pa na njojzi haljine upali« (Kurt I 194).

< tur. *katranlı*, v. *katran* + tur. suf. -lı.

katul (katal) *m* (ar.) ubijstvo, pogubljenje, smaknuće.

< tur. *katil* < ar. *qatl*.

V. *katil*, *katul-ferman*, *katul-bujruntija*, *katul učiniti*.

katul-bujruntija *f* (ar.-tur.) *bujruntija* kojom se naređuje da se neko pogubi. — »Evo tebi katul-bujruntija« (K. H. I 165).

< tur. *katilbuyrultu*, v. *kompon*. pod *katul* i *bujruntija*.

katul-fermān, **katal-fēmān**, **āna**, **kataluk**, **katali fērmān**, *m* (ar. i pers.) *ferman* kojim se naređuje da se neko pogubi. — »Evo meni katul ferman dođe« (K. H. I 125); »Što me devijet katalukom traži, / Te me traži katalji fermanom« (Lord 17).

< tur. *katilferman*, v. *kompon*. pod *katul* i *ferman*.

katul učiniti, **katal učiniti**, **ubiti**, **pogubiti**, **smaknuti**. — »Kralj je Maru katal učinio, / bacio je u vodu Prominu« (M. H. II 572).

Izv. od *katul* (v.).

kătura *f* (tur.) *mazga*. — »Na kolima i na katurama« (K. H. II 572); »Evo vama tri kature blaga« (F. J. 468).

< tur. *katır*.

kaugdžija, v. *kaukčija*.

kāuk i **kāuk** *m* (tur.) *kapa* od debele vunene ili pamučne tkanine oko koje je omotana pouska čalma. — »Pa dofati kauk šehislama« (M. H. III 27); »oko

glave bijele kauke« (Vuk II 262).

< tur. *kavuk*.

V. *kaukčija*.

kaūkčija, **kaugdžija** *m* (tur.) *zanatlija* koji izrađuje kauke. Od ovog je nastalo prezime *Kaukčija*.

< tur. *kavukçu*, v. *kauk* + tur. suf. -çu.

Kaukčija, v. *kaukčija*.

kāul *m* (ar.) *riječ*, *govor*; *jamstvo*, *ugovor*. — »Evo, Janko, takova junaka! / Ja ću tebi u pleća junacka. / Kakav ćemo kaul postaviti?« (M. H. IV 357).

< tur. *kavil* < ar. *qawl* »govor; mišljenje«.

kāur, **kāurin** *m* (pers.) 1. *isto što i daur* (v.). — »Da obuče kaursko odilo« (M. H. III 104). 2. *Pokatkad ova riječ označuje katolike ili Latine*. — »Kad kauri L'jevno porobiše« (I. Z. III 16).

V. *etimologiju* pod *daur*.

V. *kaurbaša*, *kaurkinja*, *kauriti*, *Kaurska*.

kāurbaša *m* (pers.-tur.) *kaurski starješina*, *glavar*. — »Vidite li age i spaije, / Vidite li kaurbašu Marka« (Vuk VI 91).

v. *kaur* i *baš*.

kāuriti, *pokrštavati*, *praviti nekog kaurinom*.

Izv. od *kaur* (v.).

kāurkinja *f*, *nemuslimanka*, *kršćanka*. — »Ne faćaju mladih kaurkinja« (M. H. III 73).
Izv. od *kaur* (v.).

kāurisať, v. *kavurisať*.

kāurma, v. *kavurma*.

Kàurskà *f*, *zemlja* ili *država u kojoj žive kauri*.

Izv. od *kaur* (v.).

kăus

kăus *m* (tur.) 1. samica, ćelija u zatvoru.

2. velika vojnička spavaonica u kasarni.

< tur. kovuş, koğuş

kăvadžik, v. kavak.

kăvâf, v. hafaf.

kăvak, **kăvadžik** *m* (tur.) topola, *Populus*. U jednom dijelu Bosne i Hercegovine, u Dalmaciji i u još nekim našim krajevima kavak nazivaju jablanom, iako je jablan drugo drvo (*Populus Pyramidalis*).

< tur. kavak »topola«, a tur. kavakcik je demin. od kavak.

kăval *m* (tur.) svirala.

< tur. kaval »sve ono što ima cjevkast oblik. što je nalik na cijev. Otud je čobanska svirala nazvana tur. kaval düdük.

V. kavalija.

kăvâlija *m* (tur.) vrsta starinskog malog topa koji je bio u upotrebi prije modernizacije topa. — »i ponese tope kavalije« (Vuk, IV 201).

< tur. kaval top »top sa običnom cijevi koja nije iznutra izolirana, koja nema vijugastih žljebova«, v. kompon. pod kaval (tur. kaval »ono što je cjev-kastog oblika«) i top.

kăvara *f* (tur.) strah; strah u toj mjeri da se opogane gaće.

< tur. kavara »pušćanje gasova, prdeš«.

V. kavarnuti.

kăvârnuti, -nēm, *prepasti se, zastrašiti se.*

Izv. od kavara (v.).

kăvâz (găvâz), -âza *m* (ar.) strazar, pandur; sudski pozivar; tjelohranitelj kod velikodostojnika, a naročito kod stranih diplomatskih predstavnika u Turskoj Carevini. »Sultan posla

kavaze razadže« (M. H. III 34); »A kad care riječi razabrao, / brže posla svojega gavaza« (Vuk, III 85); »Spremi paša dva hitra kavaza« (Kurt II 111).

< tur. kavas < ar. qawwās »strijelac« (ar. qaws »lûk, strijela«). Kavazi su u prvo vrijeme bili službenici, momci kod velikaša, koji su nosili gospodarevu strjelicu. Kasnije se značenje ove riječi u Turskoj Carevini proširivalo i mijenjalo.

Kăvdâk, -âka *m* (ar.-tur.) ime planine koja je po starom istočnjačkom narodnom vjerovanju opkoljavala svijet. Na njoj živi ogromna ptica istočne mitologije »Anka-kuš«, Phönix. Kod nas »za Kavdak«, »za Kavdakom« znači: »na kraj svijeta«. < tur. Kaf dağı »planina Kaf«, tur. izft. od ar. Qâf »ime planine koja opkoljava svijet: planina Elbruz na Kavkazu« i tur. dağ »planina«.

kăvêdžija, v. kahvedžija.

kăvez, v. kafez.

kăvga i **kăvga** *f* (pers. ili ar.) svađa, prepiranje; bitka. — »Ja ću beli kavgu zametnuti« (M. H. III 105).

< tur. kavga, gavga »velika golema. svađa. bitka« < pers. gawgā »bitka, boj; prepirka«; u ar. gawgā znači: »skup ljudi koji viču, galame; vika, gala-ma«. Turski i pers. leksikografi smatraju ovu riječ persijskom. To isto zastupa i Zenker. Dok, neki evropski lingvisti, da spomenemo Kraelitza i našeg Barica, tvrde da je riječ po porijeklu arapska.

V. kavgadžija, kavžiti se.

kăvgadžija i **kăvgadžija** *m* (pers.-tur.) svađalica, onaj koji izaziva svađu ili bitku. — »a u

piću teške *kavgadžije* (K. H. I 180).

< tur. *kavgacı, gavgacı*, v. *kavga* + tur. suf. -ci.

kāvī, indecl. adj. (ar.) *čvrst, tvrd, jak*. — »A u njihke metnuo soldate, / a pred njha *kavi* komandare« (K. H. I 432).

< tur. *kavi* < ar. *qawīyy*.
V. *kuvet*.

kāvijār, v. *hajvar*.

kāvlak *m* (tur.) *izraz u tabačkom zanatu: sitna vuna na životinjskim kožama oko ušiju i na nogama koja ostane, ne spadne sa kože u krečluku, kad se koža izvadi*.

< tur. *kavlak*.

kāvōnoz *m* (španj.) *velika tegla, velika staklenka*.

< tur. *kavonoz* < španj. *campanas* »zvono; sud, vaza od zemlje ili kristala«.

kāvra *f* (tur.) *spona, petlja*.

< tur. *kavra*, prez. osnova od *kavramak* »ščepati, stisnuti, ukliještiti; obuhvatiti nešto kandžama«.

V. *kavraisati*.

kavraisati, -išēm, *zavratiti čavle koji probiju s druge strane daske; zavrnuti*.

< tur. *kavramak* »ščepati, stisnuti, ukliještiti; obuhvatiti nešto kandžama«.

kāvun *m* (tur.) *dinja*.

< tur. *kavun*.

kāvūrisati, kaūrisati, -išēm *pržiti meso, popržiti meso*.

< tur. *kavurmak* »pržiti meso«.

kāvūrma, kaūrma *f* (tur.) *vrsta konzerviranog mesa: meso od bravetine ili svinjetine isječeno na komadiće prži se bez dodavanja vode ili masnoće i kad je isprženo saspe se u kakav sud*

i, tako konzervirano, troši se u domaćinstvu.

< tur. *kavurma*.

V. *kavurisati*.

kāvz, kābz *m* (ar.) *zatvor, neuredna stolica*.

< tur. *kabız* < ar. *qabḏ*.

V. *kavzli*.

kāvza, v. *kabza*.

kāvzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *zavoren, neuredne stolice*.

< tur. *kabızlı*, v. *kavz* + tur. suf. -lı.

kāvžiti se i kāvžiti se, svađati se.
Izv. od *kavga* (v.).

kāzā, gen. *kazāa m* (ar.) *srez, područje jednog kadije*.

< tur. *kaza* < ar. *qaḏā'*.

kāzā, indecl. pl. *kazāeta* (ar.) *naknadno izvršenje: »klanjati namaz na kaza« znači: naklanjati one molitve (namaze) koji se nisu klanjali u njihovo određeno vrijeme; »ostaviti na kaza« znači: ostaviti nešto za kasnije*. — »kazāeta sva naklanjaj« (Ist. bl. II 235).

< tur. *kaza* < ar. *qaḏā* »ispuniti, izvršiti, provesti«.

V. *kaza učiniti*.

kāzan *m* (pers.) *veliki bakreni kotao koji ima sa strane ručke za nošenje*. — »Mladi bezi keške u *kazanu*« (Zb. XXX sv. I 112).

< tur. *kazan, kazgan* < pers. *ḫāzḡān*.

V. *kazandžija, kazandžiluk, kazanzendžija*.

kāzan-bakračlija, v. *bakračlija*.

kāzandžija i kazandžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi kazane i drugo bakreno posuđe*.

< tur. *kazancı*, v. *kazan* + tur. suf. -cı.

kazandžiluk

kazandžiluk i **kazandžiluk**, **Kazandžiluk** *m* (pers.-tur.) 1. kazandžijski zanat; mjesto gdje se nalaze kazandžijske radnje. 2. Kazandžiluk je jedan dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kazandžijske radnje. < tur. *kazancılık*, v. *kazandžija* + tur. suf. *lık*.

Kazanfer (ar.) *mušl. muško ime*. < tur. *Gazanfer*, muško ime, »Lav« < ar. *gaḍanfār* »lav«, fig.: »junak«.

kazānisati, -išēm, steći, zaraditi; postići.

< tur. *kazanmak* »steći, zaraditi, postići«.
V. *zakazanisati*.

kāzan-uzēndija *f* (pers.-tur.) *velika uzendija koja se zbog krupnoće upoređuje s kazanom*. — »udari ga kāzan-uzēndijom« (M. H. III 414).

< tur. *kazan-üzengi*, v. *kompon*. pod *kazan* i *uzendija*.

kazāsker *m* (ar.) *starješina cjelokupnog sudstva i nastave, prvo u cijeloj Turskoj, a zatim jedan u Anadoliji (anadolskoj Turskoj) a drugi u Rumeliji (evropskoj Turskoj)*.

< tur. *kazasker*, *asker kadısı* »vojni sudija«, tur. izft. v. *kompon*. pod *kadija* i *asker*.

kāzā učiniti, *naknadno nešto izvršiti; naklanjati ranije propuštene molitve (namaze)*.

Izv. od *kāzā* (v.).

kāzāz, -āza *m* (pers.) *svilar, posamentir, zanatlija koji izrađuje svilene i pamučne zehove, gajtane, širite, kite i ostale ukrase za starinska odijela ili konjske opreme*.

Od ovog je došlo prezime *Kazazović*.

< tur. *kazaz* < ar. *qazzāz* »svi-

lar« (< ar. *qazz* »svila« < pers. *kež* »svila«).
V. *Kazazi*.

Kazāzi (pers.) *dio sarajevske čaršije, istočno od Begove džamije, gdje su se nalazile kazaske radnje*.

Pl. od *kazaz* (v.).

Kazázović, v. *kazaz*.

kāzī, kādī, indecl. (ar.) *kadija*. — »A š njima je Bećir kazi« (Nar. bl. 418).

< tur. *kadī* < ar. *qādī* »sudija«.

Kāzim, v. *Čazim*.

kāzma *f* (tur.) *trnokop; pijuk*. — »polovinu metnut u soldate, polovinu *kazme* dohvatiti, nek pred vojskom trape meterize« (K. H. I 38).

< tur. *kazma* part. od inf. *kazmak* »kopati zemlju«.

kāzmīr, -īra *m* (sanskrt.) *vrsta platna*.

< tur. *kazmir* < franc. *casimir* a ovo korijenski od imena pokrajine Kašmir (sanskrt.).

kāzuk *m* (tur.) *kolac*.

< tur. *kazık*.

V. *kazukašće*.

kāzukāšće *n* (tur.) *novac koji lađari plaćaju u pristaništu (prvobitno za vezanje lađe za kolac)*.

< tur. *kazık-akçe* < tur. *kazık*, »kolac«; u ovom slučaju »kolac za koji se lađa veže« i tur. *akçe* »para, novčić«.

kebāir *m* (ar.) *veliki grijesi, teški grijesi*.

< tur. *kebair* < ar. pl. *kābā'ir*, sing. *kābirā* »velika«.

kēče, -eta, pl. *kēčeta*, gen. *kēčētān* (tur.), *bijela kapa od valjane vune koju nose Arnauti, ili kapa od uvaljane goveđe dlake*.

2. *uvaljana dlaka, odstrugana sa goveđe kože, kojom se postavljaju sedla.*

< tur. *keçe*

V. kečedžija.

kečedžija *m* (tur.) zanatlija koji od ostrugane dlake sa govedih kože, ili od vune, pravi kečeta.
< tur. *keçeci*, v. *keçe* + tur. suf. *-ci*.

keđiv, *iva* **keđif**, *-ifa*, **heđiv**, **heđif** *m* (pers.) titulisan i naziv egipatskog valije dok je Egipat bio u sastavu Turske Carevine.
< tur. *hidiv* < pers. *hidiv*.

kef *m* (ar.) ime arapskog slova »k«.
< tur. *kef* < ar. *kāf*.

kefa *f* (tur.) četka, frča.
< tur. *kefe*.

V. kefati, iskefati.

kefati, 1. četkati, brisati kefom.
2. fig.: ružiti, »čitati kome lekciju«.

Izv. od kefa (v.).

kefija, **čefija** *f* (ar.) šal veličine oko jednog kv. metra, od šamske tkanine sa podužim kitama na krajevima; »zlatna kefija« zvala se žuta sjajna kefija.
< tur. vulg. *kefiye*, knjiž. *ketfiye* < ar. *kātfiyyā*, buk. »plećna« (ar. *kūtif* »plećka« + ar. adj. suf. *f.-iyyā*). Naziv je došao otud što se ovim šalom zaogrću pleća.

kefil, v. čefil.

kefini, v. čefini.

kehāja, v. čehāja.

kehār *m* (pers.) nekakva kesa koju bi pripasao onaj koji je određen na stražu. — »On će s tebe skinuti gospodstvo, / a uza te *kehār* pripasati, / a na rame mušket navaliti, / i na humku tebe nabaciti, / čuvaj

humku do krepanja svoga« (K. H. III 490).

Istog porijekla kao i kehara (v.).

kehara *f* (pers.) okrugla kesica, obično od kože, koja se na vrhu skuplja pomoću uzice, a u njoj se drži kresivo: čakmak, kremen i trud, ili se upotrebljava za duhan ili za novac. Nosi se prikačena kožnim kaišićem za bensihi, ili je uzicom obješena o vratu i zadjevena za pas.
< tur. *kehvare*, sa značenjem kao u nas < pers. *kāhwāre* »bešika«.
V. kehār.

kehisati, v. kidisati.

kehrubār, **kehlībār**, **kelibār**, v. čehrubār.

keisati, v. kidisati.

kejf, **kejfli**, **kejfsuz**, v. čefi, čefli, čefjuz.

kelām, *-āma*, **čelām** *m* (ar.) govor, besjeda. — »Biće lijepa tu čelama« (Ist. bl. II 226); »Unide i sjede bez selama, bez čelama« (u ob. gov.).
< tur. *kelām* < ar. *kālām*.
V. kelami-kadim.

kelāmi-kādīm, *-īma* *m* (ar.) *kur'an*.

< tur. *Kelami-kadim*. »kur'an«
< ar. *kālām* »govor« i ar. *qadīm* »vječan«.

kemāl, v. čemal.

Kemāl, **Čemāl**, *-āla*, hipok. **Kémo**, **Cémo** (ar.) *musl. muško ime*.
< tur. *Kemal*, lično ime, »Savršenje« < ar. *kāmāl* »savršenstvo, potpunost«.

V. Čemaluša.

kēna, **kēnati**, v. kna, kniti.

kēnef, v. čenifa.

kenjčiluk, **kenčiluk** *m*, *magareština*, *neslana šala*. — »Oni, Va-

kèpčija

še prevashodstvo, kenčijaju — provode kenčiluk« (Zem-bilj III 115).

Hibr. riječ: naše »kenjac« + tur. suf. -luk.

kèpčija, v. kèvčija.

keramet, éeramet *m* (ar.) *nadprirodno svojstvo ili pojava; čudo* (vjeruje se da je svojstveno samo dobrim, pobožnim ljudima). < tur. *keramet* < ar. *kārāmā*, osn. zn.: »piemenitost, vrijednost«.

V. *keramet-sahibija*.

keramet-sahibija *m* (ar.) *dobrī: veoma pobožan čovjek za koga se vjeruje da posjeduje nadprirodna svojstva — keramet*. < tur. *keramet sahibi*, tur. izft. v. kompon. pod *keramet* i *sahibija*.

kěsa, čěsa, f (pers.) 1. *vreća; torba; papirna vrećica*. — »A nasuti u čese fišeke, / sve iz čese ajan Ali-age« (K. H. II 431); »Tu jarani gaće raskrojiše, / I duvanske čese pokrojiše« (Vuk V 446); »Na kapce ih istrgaše, / Oni grade tutun-kese« (Vuk V 447).

2. *novčanik*. — »Jedan dušom, drugi česom« (Vuk, Posl. 111); »Prije će prestati rijeka teći, nego kaluderska česa presušiti« (Vuk, Posl. 262).

3. *u tursko doba određen iznos novca, novčane vrijednosti. Vrijednost k. mijenjala se kroz istoriju. Dok je u početku, napr. za sultana Mehmeda Fatiha i Bajazida II, iznosila trideset hiljada akči ili deset hiljada dukata, u posljednjem periodu Tur. Carevine njezina je vrijednost utvrđena na pet stotina groša*. — »objesiću t' sablju o pojasu, / koja valja trideset česa blaga« (Vuk II 530).

< tur. *kese* < pers. *kise*.

V. *duhankesa*.

kěsedžija, čěsedžija *m* (tur.) 1. *onaj koji siječe, koji odsijeca*. 2. *fig.: junak, dobar borac (koji siječe glave protivnika)*. — »on otište koplje ubojito. / Dobar dorat, stari česedžija. / a Alija mladi binjedžija« (K. H. II 432). Od ovog je došao i nadimak *Muse junaka iz narodnih pjesama* Musa Kesedžija, *Musa Česedžija*; »Tu nalazi golemu junaka, / po imenu Musa Kesedžiju« (M. H. II 164).

< tur. *kesici* »onaj koji siječe« (nom. ag. od inf. *kesmek* »sjeći«).

V. *česer, českin, česmec, kesim, kesmetaš*.

kěser, v. česer.

kěsim, čěsim, m (tur.) *najam, najamnina; ugovor o davanju krave na ishranu i korištenje, s tim da zakupac ima da plati vlasniku izvjesnu količinu mliječnih proizvoda, prema pogodbi*. Kesimom se naziva i onaj mliječni proizvod koji vlasnik prima. Obično se kesim daje u maslu. Priplod od krave koja je data »na kesim« ili »pod kesim« polove, prema običaju, ako nije što drugo ugovoreno, vlasnik i zakupac. — »Dao bi mu mline ujemnjake / I one mi bacaju kesima. / Na godinu petstotin' cekina« (Kreš. Vodovodi 180).

< tur. *kesim* part. od inf. *kesmek* »sjeći, odsjeći«.

V. *kesimača*.

kesimača, česimača, krava koja je data na kesim (najam).

Izv. od *kesim* (v.).

kesmētāš, česmētāš, -āša *m* (tur.) *otesani kamen, tesanik*.

< tur. *kesmetaş* < tur. *kesme*, part. od inf. *kesmek* »sjeći, tesati« i tur. *taş* »kamen«.

kèsre *n* (ar.) dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »i«.
V. i esre.
< tur. *kesre* < ar. *käsra*.

kèstèn *m* (grč.) pitomi kesten, *Castanea sativa* Mill.
< tur. *kestane* < grč. *kástanon*.
Po Bernekeru je od aram. *kas-kani*.
V. *kestendžija*.

Kestendžić, v. *kestendžija*.

kestendžija *m* (grč.-tur.) onaj koji peče i prodaje kestone. Od ovog je došlo prezime *Kestendžić*.
< tur. *kestaneci*, v. *kesten* + tur. suf. -ci.

kešiš, -iša *m* (pers.) pop, kaluder.
— »Pa još tamo sagradio crkvu, / Nekakvome crnom kaluderu, / Da se kešiš u njoj Bogu moli« (Vuk VI 154).
< tur. *keşiş* < pers. *kešiš*.

keške, **češke** *n* i **keške**, **češke** *m* (pers.) vrsta jela: dobro uvarena masna kaša koja se spravlja od odstupane (oljuštene) pšenice i kokošijeg mesa, koje se varenjem svo raspadne. — »Mladi bezi keške u kazanu« (Zb. XXX sv. 1 112).
< tur. *keşkek* < pers. *kešk* (*keške* je pers. demin. od *kešk*).

keškëvâl, v. *kačkavalj*.

kèten, v. *četen*.

kéva *f*, 1. velika drvena kašika za zahvatanje brašna.
2. štap savijen na vrhu.
Izv. od *kevcija* (v.).

këvcija, **këpcija** *f* (pers.) 1. velika kašika sa dugim drškom kojom se crpa čorba iz lonca u tanjire; kutlača.
2. polukuglast sud sa drškom kojim se crpala voda iz terezija

(vodenih rezervoara) i nalijevala u dugume i ibrike.
< tur. *kepçe*, *kefçe* < pers. *kef-če* i *kepče*.
V. *keva*.

kibār, **čibār** i **kibār**, **čibār** *adj.* (ar.) ponosit, dostojanstven, elegantan. — »Mila majko mene boli glava, / gledajući dragoga k i b a r a« (I. Z. III 84).
< tur. *kibar* »ponosit, dostojanstven« < ar. pl. *kibār*, sing. *kübîr* »velik«
V. *kibarli*, *čibarast*.

kibla, **křbla** *f* (ar.) strana svijeta na kojoj se nalazi Čaba u Me-ki i prema kojoj se okreću muslimani prilikom klanjanja namaza (molitve). Kod nas je *kibla* jugoistok.
< tur. *kible* < ar. *qiblā*.
V. *kibletnama*.

kibletnāma, **kiblenāma** **krblena-**
ma *f* (ar.-pers.) busola. — »iz njedara sahat izvadila, / pri sahatu bješe krblena ma, / koja kaže kako će se klanjat« (S. B. IV 65).
< tur. *kiblenūma* vulg. *kible-nama*, v. *kibla* + pers. *nūmā*, pers. osn. od inf. *numūden* »pokazati« (dakle sprava koja kibl u pokazuje).

kibrit, v. *čibrit*.

kibur, **kibūrli**, v. *čibur*, *čiburli*.

kicošluk, *m*, **kicošenje**. — »Kad mladi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koporan, već ga samo ogrnu. To je bilo više iz k i c o š l u k a« (GZM 1954 102).
Hibr. r.: sa tur. suf. -luk.

kīēma i **kiēma** *f* (tur.) leđa, hrbat.
< tur. *kuç* »stražnja strana, otraga«.

kidisati (**kindisati**, **keisati**, **kēhisati**), -išēm. 1. žrtvovati se, ubi-

kijáfet

ti se, okončati život. — »Cura pisnu: Nedaj me, Omere, / ja ću sebi kidisati mlada, / ja li sebi, ja tebi Omere« (K. H. II 441).

2. *žrtvovati, upropastiti, nepo-
žaliti, pregorjeti*. — »Volim brata od očnjeg vida, / ko bi mog-
go bratu kidisati« (Vuk II 46); »Nemoj meni kidisati glavi, / cijeni mene koliko ti drago«, »Tiho jaše. konju ne kidiše«, »Nemoj meni krivo učiniti, / ni obrazu kidisati mome!« (M. H. III 50, 102, 444).

3. *navaliti*. — »A moj dragi, što si kidisao, / ja sam jošte luda i nejaka« (I. Z. IV 121): »Pa djevojci prosci kidisali, / Te je prose su četiri strane«, »pa na njega Turci keisaše, / No je Mato junak od junaka«, »Bjelopavlič njima kehisao« (Vuk VII 123, IV 111 i Vuk Rječnik).

< tur. *kıymak*, istog značaja kao kod nas kidisati (zapravo < tur. *kıydı*, perf. 3 lice sing. od inf. *kıymak*).

kijáfet *m* (ar.) odijelo, odjeća, nošnja.

< tur. *kıyafet* < ar. *qıyāfā*.
V. *kıyafetli*, *prekijafetiti* (se).

kıyafetli, indecl. adj. (ar.-tur.) li-
jepe spoljašnosti; izgledan.

< tur. *kıyafetli*, v. *kıyafet* +
tur. suf. -li.

kijām, -āma *m* (ar.) stajanje na
nogama pri obavljanju musli-
manske molitve — namaʿa.

< tur. *kıyam* < ar. *qıyām*.

kijamečija *m* (ar.-tur.) onaj koji
sve radi sa nekom galamom,
užurbanošću i nervozom; pani-
čar.

< tur. *kıyametçi*, v. *kıyamet* +
tur. suf. -çi.

kijámet *m* (ar.) 1. sudnji dan,
smak svijeta. — »Tvoje će se

ime spominjati / od danaske pa
do *kijameta*« (M. H. III 82):
»Kao uoči *kijameta*« (Vuk,
Posl. 133).

2. *fig.*: a) nesreća; uzbuna; me-
tež; b) žurba, hitnja; c) mno-
štvo iskupljenog svijeta.

< tur. *kıyamet* < ar. *qıyāmā*.

V. *kijamečija*, *kijametiti*, *zaki-
jametiti*.

kijametiti, nešto tražiti galamom,
užurbanošću ili nervozom, pla-
hovitost ispoljavati.

Izv. od *kıyamet* (v.).

kıla *f* (ar.) stara mjera za žito.
Obično je iznosila 18—22 oke
težine, ali je težina varirala
prema raznim krajevima i vre-
menskim periodima.

< tur. *kile* »mjera za žito; mje-
ra« < ar. *kālā* »mjera« (od ar.
korijena *kyl*: *kālā* »mjeriti«).

kiler, v. čiler.

kilit, **kilitli**, v. čilit, čilitli.

kılukāl *m* (ar.) rekla-kazala, ogo-
varanje. — »Nemoj činiti *kılukāl*« (Isr. bl. 410).

< tur. *kıl-ü kal* < ar. *qıl wā
qāl* »reklo se i kazao je«.

kıljer, v. čiler.

kıma *f* (tur.) 1. sjecavica pravo-
ugaonog oblika za sjecanje me-
sa na dasci.

2. *isjecano ili samljeveno meso*.
< tur. *kıyma*, part. od inf.
kıymak »sjecati«.

V. *kime-tahta*, *kinma*.

kimbilir! v. čimbilir!

kımet *m* (ar.) vrijednost, cijena.

< tur. *kıymet* < ar. *qīmā*.

V. *Kimeta*, *kimetli*.

Kimeta, **Čimeta**, hipok. Čima (ar.)
musl. žensko ime.

< tur. *Kıymet*, žensko ime
»Vrijedna« < ar. *qīmā* »vri-
jednost, cijena«.

kime-tähta *f* (tur.-pers.) *debela daska na kojoj se sjecavicom sjeca meso.*

< tur. *kıyme tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod kima i tahta.

kinetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *vrijedan, skup, cijenjen.*

< tur. *kıymetli*, v. kimet + tur. suf. -li.

kin, **kim**, **ćin**, -ima *m* i **kivnja** *f* (pers.) *ljutnja, zloba, pizma.*

< tur. *kin* < pers. *kīn* »ljutnja, potajno neprijateljstvo; osveta«. V. kinjiti, kivan.

kina, **kinati**, v. **kna**, **kniti**.

kināli, **krnāli** (krmāli, kanāli, kanājli) indecl. adj. (ar.-tur.) *okniven; boje kne.* — »Šta će tebe glava na pendžeru. / Šta l' krmali ruke na parmaka« (Vuk V 53); »I čuva mi kanāli dorata«, »Spremi Fati kanāli dorata« (Lord 83, 42).

< tur. *kınalı* »okniven«, v. **kna** + tur. suf. -lı.

kinaliye, **krnaliye** *f* pl. (ar.-tur.) *ženske čarape »dramaliye« koje su na prstima crveno obojene kao da su prsti okniveni. Zbog te sličnosti su dobile ovo ime.*

< tur. *kınalı*, bukv. »okniven«, v. **kna** + tur. suf. -lı.

kinma *f* (tur.) *isjecano ili samljeveno meso.*

< tur. *kıyma*, v. **kima**.

kinjiti, **mučiti**, **patiti**, **terorisati**. »Kako kinji njeg' od Zadra bane« (K. H. I 347).

Izv. od **kin** (v.).

kiptija *m* (lat.-ar.) *Ciganin.*

< tur. *kıpti* »Ciganin« < ar. *qibṭiyy* »Kopt« < lat. *Aegypti*, *Aegyptus*.

kirāet *m* (ar.) *pravilno čitanje kur'ana.*

< tur. *kıraet* < ar. *qirāʾ*, osn. zn. »čitanje« V. **kiraethana**.

kiraethāna *f* (ar.-pers.) *čitaonica.*

< tur. *kıraethane* < ar. *qirāʾ* »čitanje« + pers. *hāne*, v. **hane**.

kirájdžija i **kirájdžija** *m* (ar.-tur.) *zakupac, stanar.*

< tur. *kiracı*, v. **kirija** + tur. suf. -cı.

kiridžija, **ćiridžija** *m* (ar.-tur.) *kirijaš, onaj koji s konjima i kolima prevozi robu uz nagradu.* — »Dok evo ti jednog kiridžije« (K. H. I 82); »Vi pjevajte jasno kiridžijski« (F. J. II 415); »Kiridžija kamo ti kirija? U handžije i u mehandžije« (Vuk. Posl. 133).

< tur. *kiracı* v. **kirija** + tur. suf. -cı.

kiridžijanje *n*, *bavljenje kiridžijskim poslovima.*

Izv. od **kiridžija** (v.).

kiridžiluk *m* (ar.-tur.) *kiridžijski posao, kiridžijsko zanimanje.*

< tur. *kiracılık*, v. **kiridžija** + tur. suf. -lık.

kirija, **ćirija** *f* (ar.) *zakup; zakupnina; plata za kiridžijsku uslugu.* — »Ja ga meni pod kiriju nadi« (M. H. III 357); »Izjede konja ćirija« (Vuk, Posl. 99).

< tur. *kira* < ar. *kirāʾ* V. **kirajdžija**, **kiridžija**, **kiridžijanje**, **kiridžiluk**.

kismet, **křismet** *m* (ar.) *sudbina, udes.*

< tur. *kismet* < ar. *qismā*. V. **kismetlija**.

kismetlija *m* (ar.-tur.) 1. *sretnik.*

2. *sudenik.*

< tur. *kismetli*, v. **kismet** + tur. suf. -li.

kisvet, v. **čispet**.

kišlak

kišlak, křšlak *m* (tur.) mjesto za zimovanje, zimovaliste; nizinsko područje gdje se stoka s planina zgoni na zimsku pašu. Od ovog je došlo prezime: *Křšlak i Křšlaković*.

< tur. *kişlak* < tur. *kiş* »zima«. V. *křšla*.

kitāb, kitābija, kitāptan, v. *čítab*, *čítabija*, *čítaptan*.

kitir, v. *čítir*.

kívan adj., ljut na nekoga, neprijateljski raspoložen prema nekome; žedan za osvetom.

Izv. od *kin* (v.).

kiverísati, -išem, usuditi se, pregnuti na nešto, odlučiti se za kakav težak ili opasan korak.

< tur. *kıyvermek*.

kívnja, v. *kin*.

kizibāši, křzilbāši *m* (tur.) jedna sekta šiija (šiita) koja se još naziva i »rafizije«. Priпадnici ove sekte po narodnosti su ostaci tatarsko-turskih i turkmenskih plemena, a nalaze se još i sada u pojedinim krajevima Male Azije. Smatraju se vjerski zastranjenim i veoma nazadnim. Govore turskim i persijskim jezikom. Naziv su dobili otud što su njihovi preci sačinjavali jedan poseban odred vojske u Iranu, a imali su crvene čalme na glavi, te su nazvani »crvenoglavci«. *Kizilbāši* je i područljiv naziv za sve Persijance u državi *Safavida*.

< tur. *kizilbaş*, bukv. »crvenoglavac« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *baş* »glava«.

kizil-hastāluk, křzil-hastāluk *m* (tur.-pers.) *šarlah*.

< tur. *kızıl hastalık* »šarlah« bukv.: »crvena bolest« < tur. *kızıl* »crven« i tur. *hastalık*, v. *hastaluk*.

kizlaraga, křzlaraga *m* (tur.) glavni nadzornik sultanovog harema. — »suviše trista janjičara, / i svojega agu *kizlar-aga*« (Vuk III 90); »Kupuje je *křzlar-aga* iz carskoga grada« (B. V. 1886 28).

< tur. *kızlar ağası*, tur. izft. od tur. *kızlar* »djevojke« i *aga* (v.).

kizluk, křzruk *m* (tur.) djevičanstvo, nevinost, poštenje.

< tur. *kızlık* < tur. *kız* »djevojka« + tur. suf. *-luk*.

V. *kizlaraga*.

klobādan *m* (ar.) sjajna traka (širit) napravljena od svilenog ili pamučnog konca, uvrnutog sa tankom žicom od zlata (varaka) ili srme. — »Bre ječerna, bre vezena, / bre oko nje *klobādan*« (I. Z. II 17).

< tur. *kılabdan, kılabtan* < ar. *qullāb* »kuka«, što u tur. znači i »sprava za uvrtnje žice i konca«.

knā, kina, křna, kāna, k'na, kēna, dem. *knāšca i knica* *f* (ar.) 1. biljka *Lawsonia intermis* L. i prah od satrvenog osušenog lišća ove biljke, koja je slična našoj ljesci, a raste u azijskim tropskim krajevima i u Egiptu, gdje se najviše uzgaja. *Kna* spada u kozmetička sredstva naročito muslimanki. Služi za bojenje ruku, nožnih prsta i kose. — »Lijepa Esmo, *kna* ti se predala, / u zdravlje je sa dragim derala!« (Muz. zap. Inst. 1834); »Našoj Mejri *k'nu* postaviše, / i na noge i na b'jele ruke« (Vuk I 26); »Altun topi na grad udariše, / lijepoj Esmi *knašcu* postaviše« (Muz. zap. Inst. 1834).

2. ovako se naziva i muslimanski svadbeni običaj knjenja ili krnanja nevjeste dan prije prve bračne noći. — »Zlatni topi u grad udariše, / lijepoj Fati

krnu postaviše« (Bilten II 218); »Melečani knicu postaviše« (Beh. VIII 30).

3. Na području Bosne i Hercegovine »knom« se naziva i biljka *Impatiens balsamita* L. *Stabljika i cvijetovi ove biljke tucaju se u avanu, te se dobivnim sokom boji kosa kao i sa pravom kupovnom knom* (v. GZM 1958 147).

< tur. *kina* < ar. *ḥinnā'*.

V., knenje, kniti, kinali, kinalije. oknivanje, krnačić, knivälja.

knäšca, v. *kna*.

knénje, kñénje, kñänje n. *bojenje knom ruku, nogu ili kose*. — »Tu djevojci knenje postavise« (M. H. X 75).
Izv. od *krniti, krnati* (v.).

knica, v. *kna*.

kniti, -ijēm, kinati, kñnati, -ām *bojiti knom ruke, noge ili kosu*. — »Kako kniju ruke u djevojke« (K. H. I 318); »U četvrtak mladu krnaaju«; »Krnaaju je jengibule mlade« (M. H. X 101).

Izv. od *knä, kina, krna*, (v.).

knivälja, knjivälja f, *žena ili djevojka koja knije nevjestu*.

Izv. od *kna* (v.).

kobajägi, v. *bajagi*.

kõcije f, pl. t. (madž.) *zatvorena kola*.

< tur. *koçu* < madž. *kocsi*.

kodoš m (tur.) *provodadžija, posrednik prilikom ženidbe*.

< tur. *kodoş* »provodadžija: pokvarenjak: nitkov«.

V. *kodošiti*.

kodošiti, provodadžisati, posredovati prilikom ženidbe.

Izv. od *kodoš* (v.).

kõdža, indecl. m i kao adj. (tur.) 1. *starac*.

2. kao pridjev: *velik, golem, uvažen, poštovan*. — »Za njim sađe kodža -Mehmedbeže« (M. H. III 327).

< tur. *koca*.

V. *kodžabaša, kodžaman, kodžamiti*.

kõdžabaša, kodžobaša m (tur.)

1. *prvak, starješina*.

2. *seoski knez*.

< tur. *kocabaşı*, v. *kompon*.
pod kodža i baš.

kõdžaman, adj. (tur.) *velik, krupan, ogroman*.

< tur. *kocaman*.

kõdžamiti, indecl. adj. (tur.-srp. hrv.) *evomiti; krupan, velik*. — »Nije si ti dijete, nego kodžamiti čovjek« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: tur. *kodža* (v.) sa našim nastavcima »mi« (pron. 1 lice sing. dativ) i »ti« (pron. 2 lice sing. dativ), po uzoru na naše: »evomiti«, kad se hoće da izrazi da je nešto krupno, veliko.

kodõjā, v. *doja*.

kõfa, v. *kova*.

kõfrdža, kõfrčest, v. *kovrdža, kovrdžav*.

kõj, indecl. adj. (tur.) *zatvorene boje*.

< tur. *koyu*

V. *koješil, kojvišnjevi, ukoj*.

kõješil (kõjašin) indecl. adj. (tur.) *zatvoreno zelene boje, ugasito zelene boje*. — »Kr-čakšire, koješil dolamu« (K. H. II 306); »Iz sanduka drugu izvadio: / Mor-čakšire, kojašin-dolamu« (M. H. IV 458).

< tur. *koyu yeşil* (tur. *koyu* »zatvorene boje« i tur. *yeşil* »zelen«).

kõjašin, v. *koješil*.

kõjlja, v. *čojlja*.

kôjvišnjevi

kôjvišnjevi, indecl. adj. (tur.-pers). *zatvoreno višnjeve boje*.
< tur. *koyu vişnevi*, v. kompon. pod koj i višnjevi.

kôkija f (tur.) *miris; vonj; smrad*. — »Podavi nas kôkija od baruta« (Kočić I 208).
< tur. *koku*.

kôkuz m i kao adj. (tur.) 1. kao imenica: *čovjek bez novaca*.
2. kao pridjev: *bez novaca. švorc*. — »Kôkuz kao crkveni miš« (nar. posl.).
< tur. *kokoz*.
V. kokuzluk.

kokuzluk m (tur.) *nemanje novaca*.
< tur. *kokozluk*, v. kokuz + suf. -luk.

kôlaga, v. kulaga.

kolâdele! v. kolajdele.

kôlāj, adv. i adj. (tur.) 1. lako, bez napora. — »Bog će tebi kolaj dati istinom« (Ist. bl. II 221); »Kolaj je stupara i mlinara promijeniti« (GZM 1959 71).

2. *lagan, lak; kaže se: »kolaj rabota« tj. lagan posao*.
< tur. *kolay*.

V. kolajdele, kolajluk, kolalaj-sati, kolalajsavati.

kolâjdele! (kolâdele! kolâder!) interj. (tur.) 1. laka ti rabota! da bogda s lakoćom da ti bude!
2. *na zdravlje! prijatno! (kaže se onom ko jede)*.

Skraćenoq od iš kolajdele! (v.).

kolājluk m (tur.) *lakoća*. — »Što se toga tiče, kod nas je jedan kolājluk« (Zembilj II 10).
< tur. *kolayluk*, v. kolaj + tur. suf. -luk.

kolalajsati, -šem, olakšati (neki posao), učiniti nešto lakim.
< tur. *kolaylamak*.

kolalajsavati, -vām, olakšavati (neki posao), činiti nešto lakim.
Izv. od kolalajsati (v.).

kôlali je f (srp. hrv.-tur.) 1. *okrugle toke; »Po dolami toke kôlali je« (Petran. 439)*.
2. *menduš sa okruglim pu-cama*.

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

kôlan m (tur.) 1. *jednostruki žen-ski pojas*. — »Neće Hana bez đerdana, / neće Hana bez dimi-ja, / neće Hana bez kolana« (GZM 1910 511).

2. *jednostruki muški pojas*. — »Opasa se pasom i kôlanom, / Za pojasom dvije puške ma-le« (Vuk VII 13).

3. *konjski pojas koji drži sedlo ili samar čvrsto uz konja*. — »Nuhan metno dođu u kola-ne« (M. H. III 344).

< tur. *kolan*.
V. kolansuz.

kolānsuz, adj. (tur.) bez kolana na sedlu (konj). — »Za njim Ib-ro Ogojenoviću, / na njegovu ko-lansuz doratu« (K. H. II 600).
< tur. *kolansız*, v. kolan + tur. postpoz. -sız »bez«.

kôlās, -āsa. kôlāz, -āza m (tur.) *isto što i kulaga, tj. vojni čin: krilnik u janjicarskoj vojsci. U novije doba oficir niži od bim-baše, a viši od juzbaše, kapetan I klase*. — »asker, nizam po so-kaku, / a kolazi po vratima, / a bimbaše na pendžerima« (I. Z. III 18). — *U Sarajevu je bio kolas Žiga Husejinaga, koji je umro prije oko 35 godina*.

< tur. *kolağası*, tur. izft. od tur. *kol* »krilo, odjel vojske« i tur. *ağa*, v. aga.
V. Kolašin.

Kolāšin (tur.) *grad u S. R. Crnoj Gori*.

< *kôlās* < tur. *kolağası*

»kapetan I klase«. Kolašin bi, prema tome, bio kapetanija, dakle područje pod kolasom (v. kolas).

kolčak *m* (tur.) 1. duga vunena rukavica koja dosiže do laktova; muf.

2. metalna narukvica. — »Uz rukavice kolčaci od zlata, / Od lakata Ajci do nokata« (M. H. IV 249).

3. dio oklopa koji je pokrivao ruke kao gvozdena narukvica.
4. zakrpa na koljenima čakšira ili hlača i na laktovima gunjeva i anterija.

< tur. kolčak.

köl-čehāja *m* (tur.-pers.) pomoćnik age. — »Bogom brate, kolčehaja, / pusti meni jednog sina« (GZM 1910 103).

< tur. kol-kehaya, tur. izft. od tur. kol »krilo, odjel vojske; vojnik, stražar« i tur. kehaya, v. čehaja.

köldžija *m* (tur.) carinski činovnik; pandur, stražar.

< tur. kolcu.

költahta *f* (tur.-pers.) daska koja služi abadžijama i terzijama za peglanje čakšira (uvuče se u nogavice).

< tur. kol-tahtası, bukvl.: »ručna daska«, tur. izft. od tur. kol »ruka, rukav; držak« itd. i pers. tahte »daska«.

koltuk *m* (tur.) 1. fotelja, kanapa.
2. mali jastuk.

< tur. koltuk.

V. koltukčija.

koltukčija *m* (tur.) zanatlija koji pravi jastuke, mindere, jajgije itd., kao današnji tapacirer. Koltukčije su pravili i klašnje za samare.

< tur. koltukçu, v. koltuk + tur. suf. -çu.

kömār *m* (ar.) hazardna igra, igra u novac.

< tur. kumar < ar. qimār.

V. komardžija, komardžiluk.

komárdžija *n* (ar.-tur.) hazarder.

< tur. kumarci, v. komar + tur. suf. -ci.

komardžiluk *m* (ar.-tur.) hazard.

< tur. kumarcılık, v. komardžija + tur. suf. -lık.

kōmora *f* (lat.) transportna sredstva sa materijalom koji je namijenjen za obezbjeđenje potreba života i borbe vojnih jedinica. Danas je ovaj izraz zamijenjen sa izrazom transport.

— »Da se kupe na more komore, / komordžije lijepe djevojke« (Muz. zap. Inst. 2550).

< tur. komor, preko ar. < lat. camera »soba, odjeljenje; manja prostorija, kamera«.

V. komordžija.

komordžija *m* (lat.-tur.) 1. onaj koji ide uz natovarena konja ili vozila u komori. — »da se dižu komore na more, / komordžije gizdave djevojke« (GZM 1910 521).

2. u seoskim svatovima onaj što ide uz konja natovarena djevojačkom opremom. — »Evo ćemo da pívamo. / al' ne znamo kome ćemo. / Komordžija, tebi ćemo!« (Muz. zap. Inst. 2107).

< tur. komorcu, v. komora + tur. suf. -cu.

kōmšija, kōnšija *m* (tur.) susjed.

— »Neko nosi komšiju še-hita« (K. H. I 338).

< tur. komšu, konšu.

V. komšiluk, kona, konšibak.

komšiluk, konšiluk *m* (tur.) susjedstvo. — »u komšiluk dovikuje, / da u dvoru vode nema« (Vuk I 328).

kóna

< tur. *komşuluk*, *konşuluk*, v. *komşija* + tur. suf. -luk.

kóna, **kónšinica**, **kòmšinica** f, *su-sjetka*. — »Dodite mi na veselje, kóna« (M. H. X 41); »Hvalila se l'jepa Fata svojim kónama« (I. Z. II 89).

Izv. od tur. *konşu*, v. *komşija*.

kónačište n, *prenočište*.

Izv. od *konak* (v.).

kónačiti, **kónakovati**, *noćivati*, *prenoćivati*. — »Već ja ištem konak konakovati« (Kurt, II 92).

Izv. od *konak* (v.).

kónak m (tur.) 1. *prenočište*, *noćišće*. — »I u Ključu konak učiniše« (M. H. III 41); »i handžiji za konake platim« (K. H. I 268).

2. *jednodnevno putovanje*, *dan hoda* (od jednog prenočišta do drugog). — »a daleko trideset konaka, / de nas care ni čuti ne može« (Vuk II 30); »Odavljen je pa Sibinj kameni, / brate slatki, dvanaest konaka« (M. H. III 19).

3. *bolja kuća*, *kuća kakvog uglednog domaćina*. — »Eno paše, hasta u konaku« (K. H. I 86); »Pa on uze dva sužnja nevoljna, / dovede ih do konaka svoga« (M. H. III 42).

4. *zgrada valiije ili kojeg drugog visokog turskog upravnog ili vojnog zapovjednika*; *saraj*, *dvor*, *rezidencija*. *Konak* u tom smislu naziva se i danas zgrada uz Narodnu skupštinu SR BiH u Sarajevu.

5. *muško odjeljenje*; *muška kuća*. — »Odvede ga na muške konake« (K. H. I 375).

< tur. *konak*, izv. od tur. inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

V. *konačište*, *konakčija*, *konačiti*, *ukonačiti*, *zakonačiti*.

konakčija, **konagdžija** m (tur.) *onaj koji je zanoćio kod drugog, gost na prenočištu, konadžar*. — »Hoćemo l' se rastajati, / svak se nada konakdžijama« (I. Z. I 54).

< tur. *konakçı*, v. *konak* + tur. suf. -çı.

kónakovati, v. *konačiti*.

kõndisati, -išem, *prenočiti*. — »Tada idu na meke dušeke, / Tude oni noću kondisaše. / Kada li je u zoricu bilo« (M. H. II 90).

< tur. *kõndu*, perf. 3 lice sing. od inf. *konmak* »odsjesti, biti gost«.

kõndža f (tur.) *onaj dio čizme koji ide od stopala uz nogu*.

< tur. *konç*, *kõnc*.

kõndžahija f (tur.) *žena nalik na vješticu*.

Skraćeno od *karakondža* (v.). odbacivanjem prve kompon. *kara*, tako da ostaje *kõndža* < tur. *koncolos* »utvara, vampir«, v. *karandžoloz*.

kõnšibak, -pka, pl. **kõnšipei** m i **kõnšipka**, gen. **kõnšibākā** f (tur.) *mala vrata u susjednu bašču ili dvorište*.

< tur. *konşu kapısı*, bukvl. »vrata susjeda«, od čega skraćeno: *kõnšikap*, pa putem meta-teze *kõnšipak*, *kõnšibak*, v. kompon. pod *komşija* i *kapija*.

kõnšija, **kõnšiluk**, **kõnšinica**, v. *komşija*, *komšiluk*, *komšinica*.

kõnšipka, **kõnšipei**, v. *kõnšibak*.

kontráčija m (tal.-tur.) *vojni liferant*.

< tur. *kontratçı* < tur. *kontrat* < tal. *contratto* »ugovor« + tur. suf. -çı.

kõntuš m (grč.) *vrsta kaputa što su ga nosili tatarski begovi*.

< tur. *kõntoş*, sa značenjem go-

re navedenim < ngrč. *kontòs* »kratak«.

konušma *f* (tur.) *razgovor; prijateljsko drugovanje.*

< tur. *konusma*, part. od inf. *konusmak* »razgovarati«.

konuštisati (se) -išēm, *razgovarati; prijateljski drugovati.* —

»Tko se s devedžijama konuštiše, velika mu vrata trebaju« (Nar. bl. 177).

< tur. *konusmak* »razgovarati«.

kòpča, kòvča *f* (tur.) *sprava, sveza, metalna kukica i mali metalni kolutić za koji se kukica zadijeva. Takve su kopče na čakširama, tozlucima itd.* —

»Najnaprijed kovče i čakšire, / Na čakšire kopče erdelije« (Vuk VII 66); »Na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91).

< tur. *kopça*.

V. *kopčaluk*, *kopčali*, *kopčati*, *ukopčati*, *sakopčati*.

kopčali, kovčali, indecl. adj. (tur.) *sa kopčama, sa zatvaračima.* —

»pa otvori kovčali sepeta« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *kopçalı*, v. *kopča* + tur. suf. -lı.

kopčaluk, kovčaluk *m* (tur.) *dio tozluka ili čakšira gdje su na nogavicama prišivenne kopče.*

< tur. *kopçalık*, v. *kopča* + tur. suf. -lık.

kòpčati, 1. *vezati, spajati dugmad na odijelu.*

2. *fig.: shvaćati, kاپirati.*

Izv. od *kopča* (v.).

kòpek, kopèkluk, v. *ćopek, ćopekluk.*

kopilan, kopiljan *m* (ar.-tur.) *isto značenje kao i kopile (v.).* —

»Hej Halile, jedan kopilane« (K. H. II 193); »Pričekaj

me kurvin kopiljane« (Vuk VI 170).

< tur. *kahpe oğlan* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğlan* »djetak«. V. tumačenje pod *kopile*.

kòpile *n*, zb. imenica **kòpilād** (ar.-tur.) 1. *nezakonito dijete; kurvin sin.* — »Znaš, kopile, Đulić bajraktaru!« (M. H. III 228); »O Komnene, kurvino kopile« (F. J. I 88); »kopiladi u mojoj odaji!« (M. H. III 196).

2. *fig.: vragoljan, nevaljalac.*

3. *dio u kafenom mlinu prstenastog oblika, koji se stavlja u donji dio gornje kutije, a služi kao oslonac unutrašnjim dijelovima mlina.*

< tur. *kahpe oğlu*, vulg. *kahpoğlu* »kurvin sin«, tur. izft. od tur. *kahpe*, v. *kahpija* i tur. *oğul* »sin, muško čedo«. Pošto tur. *kahpe* ima u nas oblik »kahpi (ja)«, a u tur. *oğul* muško »ğ« se i ne izgovara, to je od *kahpiölu* »došla naša izvedenica »kopile«. Ova riječ u osn. obliku »kopil«, »kopilj« javlja se veoma rano u rumunjskom i u balkanskim jezicima i vjerovatno je ona formirana, pod tursko-tatarskim uticajem, još u staroj slavenskoj zajednici, prije dolaska Slavena na Balkansko poluostrvo, ili u samim počecima njihova dolaska. A poznato je da je takvih tuđih jezičnih uticaja bilo još u ono doba.

V. *kopilan*.

kòptisati, išēm, *iznenada se pojaviti, iskrsnuti, postati.* — »Iako je po čitavoj zemlji žega i prašina, u Sarajevu je koptisalo jedno blato, tako zvano Tagblato...« (Zembilj III 30).

< tur. *koptu*, perf. 3 lice sing. od inf. *kopmak* »iznenada se

koračlāma

pojavit, iskrsnuti, postati«.

koračlāma, v. korašlama.

kōradžija *m* (tur.) pripadnik posebnog roda vojske, oklopnika u janjičarskoj vojsci. Od ovog je u nas nastalo prezime Kōradžija.

< tur. *korucu*, *korcu*.

Kōradžija, v. koradžija.

kōrān, v. kur'an.

korašlāma, **koračlāma** *f*, vrsta konjskog hoda: kad konj baca noge tako da mu se svaka noga lijepo ističe. To je hod silovitih atova, kod kojih se uzde drže dobro zategnute. Ovdje se radi o interesantnoj hibr. riječi, izvedenoj sa našim osnovom i tur. suf. *-lama*. Od našeg »koračati«, »korak« napravljen je part. na tur. način: *koračlama*, *korak-lama* (kao da je izvedeno od zamišljenog tur. glagola koji glasi *koračlamak*), pa se »č« zamjenjuje sa »š«.

kōredžija, **kōradžija** *m* (srp. hrv.-tur.) zanatlija koji izrađuje kore za noževe i sablje.

Hibr. r. sa tur. suf. *-ci* (č. dži).

kōrbāč, **kīrbāč**, *-āča n* (tur.) bič od ispletenog kožnog remenja.

< tur. *kīrbāç*.

korkaluk (**kalkaluk**) *m* (tur.) 1. ograda koja se stavlja ondje gdje postoji opasnost da se padne: ograda oko šerefeta na munari, ograda na čupriji itd. — »I glavu mu na kalkaluk baci, / Okrenu je niz vodu Bistricu, / Neka gleda kako teče mlava« (Petran. 482); »Careva čuprija (u Sarajevu) bila je sagrađena na 4 okna. Kao svi turski mostovi, bila je prema sredini malo izdignuta. Sa strane je bio korkaluk, tj.

ograda od ploča« (Kreš. Vodo-vodi 198).

2. *trotoar sa strane ulice*.

< tur. *korkaluk*, bukv. »strašivost; mjesto straha«, v. *korkija* + tur. suf. *-luk*.

kōrkija *f* (tur.) *strah*. — »... samo naše Švabe i one furtimaške domuze ufatila nekaka korkija i šuhva« (Zembilj III 42).

< tur. *korku*.

V. *korkaluk*, *korkma*, *Korkut*.

kōrkma! interj. (tur.) *ne boj se! ne strahuj!* — »Korkma, ljube, ti se ne pripadaj, / što se guja oko čela vije!« (Kurt I 173).

< tur. *korkma!* imper. 2 lice sing. od inf. *korkmak* »bojati se, strahovati«.

Kōrkut (tur.) *prezime*.

< tur. *korkut* »onaj koji strah zadaje, junak« izv. od tur. *korkutmak* »zadavati strah«.

korōman *m* (tur.) *vojnički hljeb u carskoj turskoj vojsci; dvopek, beškot*. — »korōman je momcim' dodijao, / a tajin se vas pobuđavio« (I. Z. III 2).

< tur. *kuruman*, izv. od inf. *kurumak* »osušiti se«.

korūdžija *m* (tur.) 1. *šumar*.

2. *poljar*.

< tur. *korucu* »čuvar«.

kōsabaša, **kōsbaša**, v. *kozbaša*.

kō sānkim, isto što i *kōbajagi*, v. *bajagi*. — »Izađu čageta po čošetima — priređuje se maskenbal, ko s ānkim u korist fukare...« (Zembilj II 58).

Naše »kō«, »kao« i tur. *sankim*, v. *sāncim*.

kōs-hālva, **kōsalva** *f* (tur.-ar.) *bi-jela halva koja se pravi ovako: šećer se iskuhava do potrebne gustine, dok se »uagdi«, zatim se u njeg saspe sok od samlje-*

venog čugena, čugenja. Potom se miješa (»lupa«) dok smjesa ne postane gusta i bijela kao snijeg. Tada se baci u smjesu oljuštenih oraha i izmiješaju se pa se digne gotova kos-halva s vatre.

< tur. *koz-helvası* < tur. *koz* »orah« i *halva* (v.), tj. »halva od oraha«.

kostřetli, indecl. adj., od *kostrijeti*. — »O ramenu kostrijetli torbicu« (Vuk, Rječnik). Hibr. r.: na našu riječ »kostrijet« dodan tur. suf. -li.

košija f (tur.) 1. *trka*. — »Već sam curu trgo na košiju« (K. H. II 248).

2. ono što se stavlja na trku kao dar onom ko uteče. — »Metla ona golemu košiju, / metnula je tri tovara blaga« (K. H. II 36).

< tur. *koşu*.

V. *košijaš*.

košijaš, -aša, *trkač*, *konj koji trči na trci (na košiji)*. — »Skupili se konji košijaši« (Lord 303).

Izv. od *košija* (v.).

kotarisati (se), v. *kurtarisati (se)*.

kōva, **kōfa** f (tur.) *sud za zahvatanje vode iz bunara; sud za nošenje vode*.

< tur. *kova*.

kōvan m (tur.) 1. *košnica; trnka pčela*.

2. *čahura od pušćanog metka*.

< tur. *kovan*.

V. *kovandžija*, *kovandžiluk*, *kovanoluk*.

kovandžija m (tur.) *pčelar*.

< tur. *kovancı*, v. *kovan* + tur. suf. -ci.

kovandžiluk n (tur.) *pčelarstvo*.

< tur. *kovancılık*, v. *kovandžija* + tur. suf. -lık.

kovanluk m (tur.) *pčelinjak*. — »i optraži turske kovanluke« (Vuk, IV 305).

< tur. *kovanlık*, v. *kovan* + tur. suf. -lık.

kōvča, **kovčali**, **kovčaluk**, v. *kopča*, *kopčali*, *kopčaluk*.

kōvrdža, **kōvrdža** f (tur.) *lokna, pram kuštrave kose*.

< tur. *kıvrık* »kuštrav, kuštrav, loknast«.

V. *kovrdžav*.

kōvrdžav, **kōvrcast**, **kōvrčast**, adj., *kuštrav, kudrav, loknast kaže se samo za dlaku odnosno kosu*.

Izvr. od *kovrdža* (v.).

kozamak, **kozamačiti**, v. *krzamak*, *krzamačiti*.

kōzbaša, **kōsbaša**, **kōsabaša** m (srp. hrv.-tur.) *najbolji kosac koji prilikom kosidbe ide prvi pred koscima*. — »poginu mi kozbaša Marko« (Bilten I 47); »Dv'je stotine mladih kosioća, / a pred njima hitrog kosabašu« (F. J. II 399).

Hibr. r.: naše »kosa« + tur. suf. *baş*, v. *baş*.

křat, **křhat** i **křatat**, **křhatat** m (tur.) *konj zelenko, konj sivac*. — »Na křatu konju od mejdana« (K. H. I 112); »Viju li se alajli bajraci, / vodaju l' se ati křhatati« (I. Z. III 1).

< tur. *kırat* < tur. *kır* »sivast« i tur. *at* »konj«.

křba f (ar.) *sud za vodu*.

< tur. *kırba* »sud za vodu, duguljast i s jednog kraja sužen« < ar. *qirbā* »mješina kao sud za vodu«.

V. *křbulja*.

křbāč, v. *korbač*.

křbrla, **křbletnāma**, v. *kibla*, *kibletnama*.

— *...* i, sud napravljen od omo-
rikove ili trešnjeve kore u ko-
me seljaci donose u grad ja-
gode.

Izv. od kriba (v.).

krčakšire, krčakšire (iskriv. **krk-
čakšire**), pl. t. (tur.) *čakšire* si-
vaste boje, lugaste *čakšire*. —
»Otvor« dolaf, vadi đejisiju, /
kr-čakšire, koješil dolamu«
(K. H. II 306); »sadet sahat
beg-Šahinagića, / krk-čak-
šire Žige Salihage« (Isl. Sv.
od 24. 1. 1933).

< tur. *krčakşır* < tur. *kr* »si-
vast, lugast« i tur. *çakşır*, v.
čakšire.

krdisati, išēm, razbiti, slomiti,
isjeći. — »koje ono bjehu tri
vojvode, / što no moju krđi-
saše vojsku«, »evo srpsku
krdisao vojsku, / oteo im
dva topa viteza« (Vuk II 312,
IV 319).

< tur. *kırdı*, perf. 3 lice sing.
od *kırmak* »razbiti, slomiti« itd.

Krdžaliije i krdžaliije m (tur.-ar.)
1. stanovnici kraja oko grada
Krdže ili Krdžaliije u istočnoj
Rumeliji. — »a od mora diže
Krdžaliije« (K. H. I 258).

2. krdžaliijama su u 18. i 19. vi-
jeku nazivani odredi naoruža-
nih grupa, pripadnici neregul-
arnih vojnih odreda, koji su
bili plaćenici pojedinih velikaša
— odmetnika i služili kao na-
valna konjica.

< tur. *Kırca Ali*, grad u istoč-
noj Rumeliji koji je tako naz-
van po osnivaču Aliji koji je
imao nadimak *Kırca*, što u
turskom znači »sivkast« (tur.
kr »siv«), bukv. »sivkasti
Alija«.

V. krdžalinka.

džalinka f, vrsta puške koja se
izrađivala u tur. varoši *Kırca
Ali*. — »Krdžalinki živu

vatru dade, / puče šara, pusta
ostat' neće« (Vuk IV 247).

krēč m (tur.) *kreč, vapno*.

< tur. *kireç*.

V. krečana.

krečana f, peč u kojoj se peče-
njem kamena dobiva *kreč*.

Izv. od *kreč* (v.).

kremēnluk m (srp. hrv.-tur.) okon-
na mjestu gdje kamen stoji u
starih pušaka kremenjača. —

»po puškama sjajni kremen-
luci« (K. H. II 424).

Hibr. r.: sa tur. suf. -lik.

kr-gazija, krk-gazija m (tur.-ar.)
junak proslavljen u boju. —

»beg Džudžaga iz Donje Kraj-
ine, / krk-gazija od dva
pašaluka« (Vuk IV 406).

< tur. *kr gazisi*, bukv.: »step-
ski gazija«, tur. izft. od tur. *kr*
»pustinja, stepa; nenaseljeni
prostor izvan gradova i sela« i
tur. *gazi*, v. *gazija*.

krhat, krhatat, v. kr'at, kr'atat.

krk num. (tur.) boj 40, četrdeset.

< tur. *krk*.

V. *krkajak*, *krk-hambar*, *krk-
jалан*, *krk-jemin*, *krkluk*.

krkajak m (tur.) vrsta široke už-
koja napada dijelove oko pol-
nih organa, upija se u kožu i
izaziva svrab (die Filzlaus, mor-
pio).

< tur. *krkayak*, bukv.: »čet-
desetonožnjak« < tur. *krk*
»četrdeset« i tur. *ayak* »noga«.

krkänluk m (srp. hrv.-tur.) gur-
manstvo, izobilno jedenje i pi-
jenje.

Hibr. r.: od naše riječi »krkati«
osnov »krka« + tur. suf. -luk
sa umetkom pomoćnog glasa
»n«.

krk-čakšire, v. krčakšire.

krk-gazija, v. kr'gazija.

krk-hambār *m* (tur.-ar.) pomiješano svega i svašta; svaštara, bilježnica u kojoj su upisani razni podaci bez ikakva reda i sistema.

< tur. *krk hambar*, *krk am-bar*, buk.: »četrdeset hambarova«, v. kompon. pod *krk* i *hambar*.

křk-jālan *m* (tur.) spadalo, man-gup; besposleno pričalo, lažljivac.

< tur. *krk yalan*, buk.: »četrdeset laži«, v. *krk* i *jalan*.

křk-jemin, -ina *m* (tur.-ar.) mnogobrojno zaklinjanje, zakletva po više puta opetovana. — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod *krk-jeminom*, da je te večeri vidio nur na grobu hafiza« (Gajr. 1921 7); »pa onda udarili u hašanje i *krk-jemine*« (Zb. VI 1901 305).

< tur. *krk yemin* »četrdeset zakletvi«, fig.: »mnogobrojno zaklinjanje«, v. *krk* i *jemin*.

krklāisati, **krklājisati**, -išēm, isjeći na komade meso od zaklanog živinčeta, iskasapiti ga, te ga tako pripremiti za sušenje.

< tur. *krklamak* »razbiti, slo-miti«.

V. *krklama*.

krklāma (**kerklāma**) *f* (tur.) meso od zaklanog živinčeta isječeno na komade, iskasapljeno, i tako pripremljeno za sušenje; *krklaisano* meso.

< tur. *krklamak*, part. od inf. *krklamak*, v. *krklaisati*.

krkleisati, **krklējisati** i **krklāisati**, **krklājisati**, -išēm, sastriči, podsjeći vunu u kožuha oko ruka-va i naokolo.

< tur. *krkma* — *krklamak*, »podrezati kosu, striči, ostriči«. V. *krklema*, *krkma*, *krkmeta*.

krklēma, **krklāma** *f* (tur.) ona vuna koju čurčije sastriču sa šivenih kožuha.

< tur. *krklama* < tur. *krk-mak* »striči, ostriči, podrezati kosu«.

křkluk *m* (tur.) 1. četrdesetnjak, ono što sadrži nečega četrdeset. 2. vrsta dukata, valjda je vrijedio 40 groša.

< tur. *krkluk*, v. *krk* + tur. suf. -*lk*.

křkma *f* (tur.) podrezivanje kose preko čela; ruska frizura.

< tur. *krkma*, part. od inf. *krkmak* »podrezati kosu; striči, ostriči«.

V. *krkmeta*.

krkmeta, gen. **křkmētā** *f* p., so-lufi, zulovi, vitice, uvojni.

< tur. *krkma*, v. *krkma*.

krk-sērdār, v. *krserdar*.

Křličbegovič, v. *krluč*.

křlūč, **křlič** *m* (tur.) mač, sablja.

— Od ovog je došlo prezime *Křličbegovič*.

< tur. *kılıç*.

V. *krlučlija*, *krlukčija*.

krlučlija, v. *krlukčija*.

křlūčlija, **kulūčlija** *m* (tur.) onaj koji nosi pripasanu sablju.

< tur. *kılıçlı*, v. *krluč* + tur. suf. -*lı*.

křlūčlija, **kulūčlija**, **křlūčlija**, **kulūčlija**, **kulūgdžlija** *m* (tur.) sabljar, zanatlija koji izrađuje i prodaje sablje. U Sarajevu je postojala sabljarska čaršija koja se zvala »Křlukčije« ili »Kulukčije«, a prostirala se od današnjeg hotela »Central« do mosta Čumurija i uz Jugoslovenske Armije ulicu do Doma JNA.

< tur. *kılıççı*, v. *krluč* + tur. suf. -*çı*.

Křlūčlije, v. *krlukčija*.

krma

krma *f* (tur.) u abadžijskom zanatu: pletenica od gajtana.
< tur. *kıyma*.

krmalı, v. kinali.

krmez *m* (sanskrt.) 1. lijepa ugašita crvena boja koja se dobija od istoimenog veoma sitnog insekta. Krmez je porijeklom iz srednje Azije. Iz njega se vadi boja krmez, od koje se pravi karmin za usne.

2. ono što je crvene boje kao krmez. — »skini, majko, krmez aspurliju, / pa se pokri mrkom jemenijom« (I. Z. II 201).

3. crveni vuneni šal koji seljaci vežu oko glave. — »Na glavi su se nosili fesovi tamne višnjave boje. Zimi se oko fesa omotavao vuneni »krmez šal« (GZM 1907 14).

< tur. *kırmız* < ar. *qırmız*, *qırmız* (sanskrt. *krmi* »crv« (u pers. *kirm* »crv«).
V. krmezi, krmzi.

krmézi, indecl. adj. (sanskrt.-ar.) crvene boje kao krmez.

< tur. *kırmızı* < ar. *qırmız* + ar. adj. suf. -i, v. krmez.

krmzi, **krmzli**, indecl. adj. (sanskrt.) crven. — »Jedan joj je od krmzi merdžana« (K. H. II 257); »i vezala krmzi aspurliju« (I. Z. 217).

< tur. *kırmızı*, v. krmez.

křna, **křnati**, **křnānje**, v. křa, křiti, křenje.

křnačič, **křnačiček** *m* (ar.-tur.) cvijet *Impatiens Balsamina* L. (*Balsamina hortensis* Desp.).

< tur. *kına çiçeği*, v. kompon. pod křa i čiček.

křnāli, v. kinali.

křnālije, v. kinalije.

křnati, v. kniti.

křndija, v. křntija.

křntija, **křndija** *f* (tur.) 1. starudija; nešto staro, razvaljeno i dotrajalo.

2. razbijeno, isječeno; djelići, otpaci. — »Kad upade Omerica mali, / Al křndija leži po odaji« (M. H. IV 342);

< tur. *kırıntı*, *kırındı*, perf. 3 lice sing. od inf. *kırınmak* »razbiti se, izlomiti se«.

křpedžija *m* (srp. hrv.-tur.) zanatlija koji se bavi samo krpljenjem starih cipela ili starih stvari.

Hibr. r.: na našu riječ »křpa« dodan tur. suf. -ci (č. dž).

křsērdār, -āra (iskriv: **křk-sērdār**) *m* (tur.-pers.) zapovjednik neregularne vojske koja se stara o bezbjednosti puteva i progonu hajduka.

< tur. *kırserdari*, bukv.: »pustinjski serdar«, tur. izft. od tur. *kır* »pustinja, stepa; nenaseljeni prostor izvan gradova i sela« i *serdar* (v.).

křsmet, v. křsmet.

křšla *f* (tur.) vojnička kasarna. — »Pa ga vodi u křšle careve, / uze vojske dvanaest hiljada« (M. H. III 11).

< tur. *kışla*.
V. kišlak.

křšlak, v. kišlak.

Křšlak, **Křšlaković**, v. kišlak.

krzāmačiti, **kozāmačiti**, **bolovati** od **krzāmaka**.

Izv. od **krzāmak** (v.).

krzāmak, **kozāmak** *m* (tur.) dječja bolest u kojoj se pojavljuje osip, sitne crvene pjege po tijelu; mrase, mraze morbilli, die Maseren.

< tur. *kızamak*.

V. **krzāmačiti**.

krzátma *f* (tur.) *čevap od jagnjetine ili bravetine dinstan sa graškom.*

< tur. *kizartma.*

krzilbāš, *v.* kizilbaš.

křzilhastaluk, *v.* kizilhastaluk.

křzlaraga, *v.* kizlaraga.

křzli, indecl. adj. (tur.) *crven.* — »Iznijele křzli peštemalje, / a da krvcu kupe od šehita« (Ašikl. 48).

< tur. *kizil* »crven«.

V. kizilbaši, kizil-hastaluk.

křzluk, *v.* kizluk.

kùbe *n* i **kùba** *f* (ar.) 1. *svod, kupola.* — »I crkvene kube u visinu, / A na kube od zlata jabuka« (Vuk VI 161); »Iza savijutka na drumu kod raskršća jasno se ocrtavalo oštrouglasto kube kupole« (Sol. I 94).

2. *kružni dio kapka na mlinu za kafu.*

< tur. *kubbe* < ar. *qubbā.*

V. kubeli.

kubēli, indecl. adj. (ar.-tur.) *na svod, sa svodom.*

< tur. *kubbeli*, *v.* kube + tur. suf. -li.

kùbruz *m* (grč.) *vrsta veza na šupljike, na česme.*

< tur. *kibris dokumasi* »kiparsko tkanje, vrsta veza«, tur. izft. od < tur. *Kibris* »Kipar« < grč. *Kypros* i tur. *dokuma* »tkanje«.

kùbur, *v.* kuburluk.

kùbura *f* (tur.) 1. *mala puška (pištolj) koja se puni barutom.* — »A za pasom samica kubura«, »Već se fati samice kubure« (M. H. III 102, 108).

2. *kožna torba (futrola) pričvršćena na sedlu u kojoj se drži mala puška.* — »Avaj meni do Boga miloga, / gdje izgubih pu-

ške iz kubura!« (K. H. II 97). 3. *uski dugi hodnik ili natkri-veni prolaz koji spaja pojedina odjeljenja u kući sa drugom manjom zgradom koja služi kao kuhinja ili muško odjeljenje.*

— »Ona leti kroz mračne kubure, / ona dođe u mušku odaju« (K. H. I 171); »Kad će biti dva sahata noći, / kroz kuburu da idemo kod njega!« (Lord 104).

4. *od kamena ozidan ili od drveta napravljen sanduk kockastog oblika, oblika humke na grobovima velikana. Drvene kubure u turbetima pokrivene su zelenom čohom. Takva je kubura nad grobom Gazi-Husrev-bega u njegovom turbetu kod njegove (Begove) džamije u Sarajevu.*

5. *fig.: tegoba, teškoća, nevolja, nedaća; slabo životno stanje.* — »Prodi ga se, ne otežavaj mu život, u velikoj je kuburi« (u ob. govoru).

< tur. *kubur*, osn. zn.: predmet duguljastog oblika koji je šupalj i relativno tijesan, a služi kao zaštitna kutija, oklop ili torba; znači i uzani prolaz. Iz ovog osnov. značenja izvedeni su razni oblici i značenja u tur. i našem jeziku. Iako ova riječ po svom obliku odgovara ar. *qubūr*, pl. od *qabr* »grob«, turški leksikografi (osim L. Osmani), kao i Zenker, smatraju je korijenski tur. riječi. Miklošić i Rj. JAZU, naprotiv, dovode njezin postanak sa ar. pl. *qubūr*.

V. kuburija, kuburiti, kuburlija, kuburluk.

kùburija, *v.* kuburlija.

kùburija *f* (tur.-ar.) *svečano gornje odijelo od crnog sukna, ukrašeno zlatnim gajtanima. Si-*

kūburiti

že do pasa, a opšiveno je kuno-
vinom.

< tur. *kuburi* < tur. *kubur*,
što između ostalog znači i: »ti-
jesan« (napr. *kubur pantolon*
»tiješne pantolone«) + ar.-pers.
adj. suf. -ī.

kūburiti, živiti s teškoćom, patiti
se i boriti se s nevoljama i ne-
daćama u životu. — »Kuburi
kao đavo u paklu« (Vuk, Posl.
162).

< *kubura* (v.).

kubūrlija, kūbūrija f (tur.) mala
puška koja se zadijeva u ku-
burluk. — »Da je sjajnom ku-
burlijom gadam, / mogu
sestru ubit na sapima« (K. H.
I 91); »Pa izvadi dvije kubu-
rije, / Jedna mu je vatru pri-
fatila« (Vuk VII 35); »On po-
teže pušku kuburliju« (Vuk,
Rječnik)

< tur. *kuburlu*, v. *kubura* +
tur. suf. -lu.

kubūrluk, kūbur m (tur.) kožna
torba (futrola) u kojoj se drže
male puške kubure. — »Ku-
burluci krvljem natočeni«
(Lord 125); »Pa poteže pušku iz
kubura« (Vuk III 107).

< tur. *kuburluk*, v. *kubura* +
tur. suf. -luk.

kūbuz, v. *kuduz*.

kūdreť m (ar.) moć; moć božja.

< tur. *kudret* < ar. *qudrā*.

V. *kudret-sāt*, *kudret-topovi*.

kūdreť-sāt, kūdreť-sāhat (iskrvlj.
kūdre-sāhat, kūdri-sāhat) m
(ar.) tajanstveni nevidljivi sat
čije se kucanje u sobi čuje, ali
se sat ne vidi (po narodnom
vjerovanju). Vjeruje se da ku-
canje *kudret-sata* predskazuje
neki događaj, bilo dobar ili loš.
Kada na muslimanskoj svadbi
počnu nevjestu da kniju (krna-
ju), djevojke zapjevaju: »Bi-

smillahi kudret-sahatile.
/ mi oknismo svojoj Hanki
ruke«.

< tur. *kudret saati*, tur. izft.,
v. kompon. pod *kudret* i *sat*.

kūdreť-tōpovi ili skraćeno **kūdre-
ti**, m pl. (ar.-tur.) nebeska tut-
njava i pucnjava kad je nebo
vedro koja ukazuje (po narod-
nom vjerovanju) božju moć i
ima tajanstveno značenje. —
»Al grmi, al se zemlja trese, /
Al pucaju po gori kudreti«
< tur. *kudret-topu* »grmljavi-
na«, tur. izft., v. kompon. pod
kudret i *top*.

kūdur m (tur.) bijes, inad. —
»kudur ga uhvatio« (u ob.
gov.)

< tur. *kuduz* »bijesan«, odno-
sno < tur. *kudurmak* »pobje-
sniti«.

Kūdus m (ar.) Jerusalem.

< ar. *Āl-Quds*.

kūduz, kūbuz m (tur.) vrsta veli-
kog topa, haubica. — »I Ku-
duza topa velikoga« (K. H. I
210).

< tur. *kuduz* »bijesan, pobje-
šnjeli«.

kūjija f (tur.) duboki bunar, jama,
čatrnja. — »U kujiju da ga
ture. Da Jusufa umore« (Osvit
II 42).

< tur. *kuyu*.

kūjisati, v. *okuisati*.

kūjruk (kūrjuk) m (tur.) rep.

< tur. *kuyruk*.

Kujūndžić, v. *kujundžija*.

kujūndžija (kulūndžija) m (tur.)
zlatar, zanatlija koji izrađuje
umjetničke filigranske pred-
mete od zlata i srebra. — »Da
me daje kujundžiji, neću
joj ga ja« (GZM 1906 505); »Zla-
tu će se kujundžija naći«

(Vuk, Posl. 91). — Od ovog je došlo prezime Kujundžić.

< tur. *kuyumcu* < tur. *kuyum* »izrađevine od zlata i srebra« + tur. suf. -cu.

Kujundžiluk (kulundžiluk) m (tur.)

1. *kujundžijski zanat*.

2. Kujundžiluk je dio sarajevske čaršije gdje se nalaze kujundžijske radnje.

< tur. *kuyunculuk*, v. *kujundži-ja* + tur. suf. -luk.

Kukavičluk m (srp. hrv.-tur.) *stranost*.

Hibr. r.: od naše riječi »kukavica« i tur. suf. -luk.

Kula f (ar.) 1. *utvrda u tvrđavi; kamena zgrada koja mjesto prozora ima puškarnice podešene za odbranu od navale*. — »dok porušim kule i bedeme« (K. H. I 38).

2. *višespratna kamena stambena zgrada*. — »Vrijeme gradi kule niz kotare, / vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje«.

3. *toranj*.

< tur. *kule* < ar. *qullā*

kuláci, gen. kulákā pl. m (tur.) *vrsta jela: klepe*.

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulak-čorba*.

kulaga, kōlaga m (tur.) *vojni čin u carskoj turskoj vojsci: krilnik u janjičarskoj vojsci. Kasnije oficir niži od bimbaše, a viši od juzbaše, kapetan I klase*. — »I ordagu i Krilin kulagu« (K. H. I 258).

< tur. *kolağası*, tur. izft. od tur. *kol* »krilo, odjel vojske« + tur. *ağası*, v. *aga*. — Pogrešna je pretpostavka Rj. JAZU da bi ova riječ mogla da bude od tur. *kule ağası*, vojnički zapovjednik u kuli (gradu).

V. *colas*.

kulāk, -āka m (tur.) *kukica u mendžuše koja se uvlači u uho*.

< tur. *kulak* »uho«.

V. *kulaci, kulak-čorba*.

kulak-čorba f (tur.-pers.) *vrsta čorbe u koju se ubace komadi faširanog mesa zavijeni u jufku*. Ovi komadi izgledaju kao ušna školjka i otud ovaj naziv. < tur. *kulak çorbesi*, tur. izft., v. *kompon*. pod *kulak* i *čorba*.

kulambāra f (ar.-pers.) *homoseksualac, pederast*.

< tur. *gulāmpare* »homoseksualac« < pers. *gulāmbāre*, slož.

< ar. *gulām* »mladić« i pers. *bāre* »prijatelj, ljubavnik«.

V. *gulanfer*.

kulāndisati, v. kulānišati.

kulānisati, kulāndisati, -išēm, služiti se nečim, upotrebljavati, trošiti. — »Hvala, hvala gospojna, ne kulanišem erarne kahve, ne da mi doktor« (Zembilj II 21.).

< tur. *kullanmak* »služiti se nečim, upotrebljavati«.

kulāš, -āša m (tur.) *konj sivopepeljaste boje, konj boje olova, mišje boje*. — »O kulašu vise klakovnice« (M. H. III 223). < tur. *kula at* »rid, smeđ konj« < tur. *kula* »rid, smeđ« i tur. *at* »konj«.

V. *kulašiti, kulatast, iskulašiti*.

kulašiti, 1. jahati konja.

2. *fig.: ženu trošiti (jahati)*.

Izv. od *kulaš* (v.).

V. *iskulašiti*.

kulatast, adj. sivopepeljaste boje, boje olova.

< tur. *kula at* »rid, smeđ konj«, v. *kulaš*.

kulčak m (tur.) *komad čohe, suknja ili koje druge vunene tkanine koji je pričvršćen kao zakrpa na laktovima gunja ili na*

kulkûma

koljenicama čakšira. Stavlja se kao ures pa je lijepo izrađen i gajtanima ukrašen, a ujedno služi za pojačanje tih mjesta na odijelu koji se brže deru. — »U čakširah sve kulčaci zlatni« (M. H. III 509).

< tur. kolçak od osnove kol »ruka«.

kulkûma f (ar.) okrugla ili kockasta bočica za mastilo, tintarnica. — »A kulkumu prida se nabaci« (M. H. III 487).

< tur. kumkuma < ar. qum-qum »posuda«. — Pogrešno Miklošić ovu riječ dovodi u vezu sa ar. ħulqûm »grlo, ždrijelo«.

kulöglan m (tur.) janjičarski vojnik koji je uvršten u pješadiju ili konjicu, pošto je odslužio jednu godinu u kojoj tvrđavi.

< tur. kul oğlan, tur. izft. od tur. kul »zarobljenik« i tur. oğlan »mladić«.

kulöglja, kulüglja m (tur.) janjičarski vojnik — pješak. Kulogljje su se regrutovale od zarobljenih mladića ili robova, pa je otud nastao ovaj naziv. — »tu pogide cvijet od Turaka: / kulugljje i mlade delije« (Vuk IV 72); »U matere dilber Umihana, / prosiše je kulu-gljje mlade« (Kašik. II 93).

< tur. kul oğlu tur. izft. od tur. kul »zarobljenik, rob« i tur. oğul »dijete, sin«.

kulučiti, tegliti, raditi besplatno; tlačiti.

Izv. od kuluk (v.).

kulüčlija, v. krlučlija.

kulügdžija, kulüčlija m (tur.) 1. zapovjednik karakola, noćnih stražara.

2. niži oficir u janjičarskom odžaku.

< tur. kullukçu.

kulüglja, v. kulogljja.

küluk m (tur.) 1. besplatan lični fizički rad za državu na izgradnji puteva, cesti, utvrđenja itd. 2. težak rad bez direktne koristi za onog koji taj rad obavlja.

< tur. kulluk »robovanje, služba, služenje«; < tur. kul »rob« + tur. suf. -luk.

kulükčija, v. krlukčija.

kulükčija, v. kulugdžija.

Kulükčije, v. krlukčije.

kulündžija, kulundžiluk, v. kujundžija, kujundžiluk.

küm m (tur.) pijesak. — »Nasuše ih kumom i kamenom« (K. H. I 259).

< tur. kum.

kûmaš m (ar.) vrsta starog svilenog platna, stari svileni atlas.

< tur. kumaş < ar. qumāš.

V. kumašli.

kumašli (skraćeno kûmaš), indecl. adj. (ar.-tur.) svilen, od kumaša izrađen. — »Pokrile me kumašli jorganom« (K. H. I 146); »Čekam babe dok mi dođe s Cabe, / i donese kumašli jorgana« (I. Z. II 46); »Podiže joj kumaš jorgan s glavac« (I. Z. Herceg. 7).

< tur. kumaşlı, v. kumaş + tur. suf. -lı.

kumbara f (pers.) vrsta starinske granate ili bombe; i sami top koji baca kumbare nazivao se ponekad ovako. — »Iz Kuduza topa velikoga, / što kumbaru u gradove baca« (K. H. I 210).

< tur. kumbara »granata, bomba« < pers. ħumbere »mali čup, čupić« (pers. ħum »čup«).

kumirikuša f (ar.-tur.) ptica gu-gutika, vrsta grlice.

< tur. kumru kuşu, v. kumrija i tur. kuş »ptica«.

kúmrija, kúmra *f* (ar.) *ptica gutka, vrsta grlice*. »Kumri-
jice, moja sluškinjice« (M. H.
III 329).

< tur. *kumru* < ar. *qumriyā*
V. kumirikuša, Kumrija, kum-
rijast.

Kúmrija (ar.) *musl. i pravoslavno
žensko ime*.

< tur. *kumru*, v. *kumrija*.

kúmrijast, *adj.*, *boje kao kumri-
ja*. — »U momčeta crne oči, /
u djevojke kumrijaste«
(GZM 1909 596).

Izv. od *kumrija* (v.).

kúmsal *m* (tur.) *pijesak, pržina*.

< tur. *kumsal*.

V. *kumsaluk*.

kúmsáluk *m* (tur.) *pjeskovito tlo,
zemlja pjeskulja*.

< tur. *kumsallık*, v. *kumsal* +
tur. suf. *-lık*.

kunāli, *indecl. adj.*, *od kunovine,
sa kunovinom*. — »dug bojali
čibuk opružio, / a kunali ču-
rak prigrnuo. (Muz. zap. Inst.
60); »On kunali čurak ogr-
nuo, / Dug bojal čibuk raspa-
lio« (M. H. IV 86).

Hibr. r.: naše »kuna« + tur.
suf. *-li*.

kundačiti, *fig.*: *mlatiti, tući*,

Izv. od *kundak* (v.).

kúndak *m* (tur.) *drveni dio pu-
ške*. — »Kundaci im od su-
hoga zlata« (M. H. III 487).

< tur. *kundak*.

V. *kundačiti*, *iskundačiti*.

kúndura *f* (grč.) *cipela*.

< tur. *kundura* < grč. *kódo-
ronos*.

V. *kundurdžija*, *koundurdžiluk*.

kúndurdžija i **kúndûrdžija** *m*
(grč.-tur.) *cipelar*.

< tur. *kunduraci*, v. *kundura*
+ tur. suf. *-ci*.

kúndurdžiluk i **kundurdžiluk**, *m*
(grč.-tur.) 1. *cipelarski zanat*.
2. *Kúndurdžiluk je ime jednog
dijela sarajevske čaršije, gdje
su se nekad nalazile samo obu-
ćarske radnje*.

< tur. *kunduracılık*, v. *kundur-
džija* + tur. suf. *-lık*.

kûn'ja *f* (ar.) *posebna vrsta arap-
skog imena koje se stavlja pred
lično ime i predstavlja u neku
ruku prezime, pošto Arapi ne-
maju prezimena. Nastaje putem
genitivne veze jedne od riječi:
ābū (abū) »otac«, ibn »sin«,
umm »majka«, ili bint »kći« i
rodenog imena vlastitog dje-
ta ili roditelja a, ponekad, i ne-
ke druge imenice po kojoj će
biti okarakterisano i prozvano
odnosno lice*.

Na primjer: *Ābū (Abū) Bākr*
»otac Bekirov«, *Ibn Kāmāl* »sin
Kemalov«, *Ummu Ġāmīl* »maj-
ka Džemilova«, *Bintu Āišū* »kći
Ajišina«, *Ebū Lāhāb* »otac pla-
mena« itd.

< ar. *kunya*, sa gore navede-
nim značenjem kao imenica, a
kao inf. ($\sqrt{kny}$) znači: »po ne-
kome ili po nečemu prozvan bi-
ti, prezime dobiti«.

kúplidže, *-eta n* (tur.) 1. *ljekovita
banja, toplice*.

2. *mala bakrena kuhinjska po-
suda*.

< tur. *kaplıca*.

kupúsi, *indecl. adj.* (srp. hrv.-ar.)
boje kao kupus.

Hibr. r.: naša riječ »kupus« +
ar.-pers. *adj. suf. -i*.

kûra *f* (ar.) 1. *kocka, »vući kuru«,*
»bacati kuru«.

2. *regrutacija, novačenje*.

< tur. *kur'a* < ar. *qura*.

kuráda *f* (tur.) *rdavo kljuse, klju-
sina*.

kur'an

< tur. *kurada beygir* »star, rdav konj«; tur. *kurada* »star, dotrajavao, neupotrebljiv« i tur. (< pers.) *beygir*, v. bejgir.

kur'an (kōrān), -āna m (ar.) muslimanska sveta knjiga koja, po islamskom vjerovanju, sadrži božju objavu, objavljenju preko Muhameda. — »Car alifet, tako ti kurana!« (M. H. III 10).
< tur. *Kuran* < ar. (*Qur'an*, osn. zn. »recitovanje, učenje; ono što treba čitati« (u zastarjelom smislu, dakle: »čitanka«). V. al-koran, kur'an-hamajlija, kur'an-tas.

kur'an-hamajlija f (ar.) mala knjižica koja sadrži izreke iz kur'ana i koja se nosi kao hamajlija u limenoj kutiji. — »Kad na vakat akšam saklanjao, / izvadio kuran-hamajliju« (M. H. III 19).
< tur. *kuran-hamaili*, tur. izft., v. kompon. pod kur'an i hamajlija.

kur'an-tās m (ar.) zdjela od mjeđi u obliku čase po kojoj su gravirane kur'anske izreke (ajeta). U kur'an-tas stavljaju se papirni zapisi, pisani murećefom, koji stoje izvjesno vrijeme u vodi pa onda bolesnik tu vodu (»šifa-vodu« = ljekovita voda) popije iz te zdjele.

< tur. *kuran tası*, tur. izft., v. kompon. pod kur'an i tas.

kurbān, -āna m (ar.) 1. bravče ili goveče koje muslimani kolju na Kurban-bajram. — »Kurban i se raz bajrama hrane« (M. H. III 90).

2. žrtva: »kurban se učiniti«, žrtvovati se. — »Ja ću, brate, mahzar pronijeti, / i jutros se kurban učiniti« (K. H. I 223).

< tur. *kurban* < ar. *qurbān*. V. Kurban-bajram.

Kurbān-bajram m (ar.-tur.) kur-banski bajram, v. bajram.

< tur. *kurban bajramı*, tur. izft., v. kompon. pod kurban i bajram.

kurbān se učiniti, v. kurban.

Kurbegović, v. Kurt.

kürdelj, gürdelj, m i **kürdēla** f (tal.) traka, pantljika, vrpca.

< tur. *kordēle* < tal. *kordella*.

kürdisati, v. kurisati.

kürisati, kürdisati, -išēm 1. postaviti, namjestiti, napraviti. — »što je misu kurisao, / take mise u kraljeva nema« (K. H. I 433); »Sirotinja kurisala davu« (Lord 269).

2. naviti sat. — »Uzmi svoga zlatna ključica, / ne bi l' kako satic kurisao!« (Sevd. 203).
< tur. *kurmak* »postaviti, napraviti; naviti sat«.

V. kurisati se.

kürisati se, kürdisati se, namjestiti se, smjestiti se. — »Što se je kurisao na skemliji kao beg« (u ob. gov.).
Izv. od kurisati (v.).

kürjuk, v. kujruk.

kurkūma f (lat.) *Curcuma longa* L., stara kulturna biljka koja se uzgaja u mnogim tropskim zemljama. Njezina je domovina južna Azija. Korijenje ove biljke, koje je intenzivno narančaste boje, upotrebljava se i u medicini i za bojenje. Miješa se i s knom. U trgovinu dolazi u komadićima pod nazivom *Rhizoma Curcumae longae*. (v. GZM 1958 143). Kod nas je još zove i zerdečaf.

< tur. *kurkum* < ar. *qurqum* < lat. *curcuma*.

kūrna f (ar.) četverouglasto kameno korito u hamamima.

< tur. *kurna* < ar. *qurnā*.

kurnāz, adj. (pers.) lukav, pre-preden.

< tur. *kurnaz* < pers. *qurnas*.

kuršum *m* (tur.) 1. olovo.

2. pušcano zrno, puščani metak.
— »Ne turaj u pušku kuršum a« (K. H. I 32).

< tur. *kurşun*.

V. kuršumi, kuršum-kalem, kuršumlija, kuršum-šećer, kuršum-voda,

kuršumi, indecl. adj. (tur.-ar.) olovne boje.

< tur. *kurşuni*, v. kuršum + ar.-pers. adj. suf. -i.

kuršum-kālem, **kurşun-kālem** *m* (tur.-grč.) grafitna olovka.

< tur. *kurşun kalem*, v. kompon. pod kuršum i kalem.

kuršumlija, **kurşunlija** *f* (tur.) 1. zgrada koja je pokrivena olovom (to su obično džamije, medrese, hamami i bezistani).

2. Kuršumlija je ime medrese kod Begove džamije u Sarajevu.

3. Kuršumlija je varošica u Srbiji na rijeci Toplici.

< tur. *kurşunlu*, v. kuršum + tur. suf. -lu, -li.

Kuršumlija, v. kuršumlija.

kuršum-šećer *m* (tur.-pers.) *plumbum aceticum*.

< tur. *kurşun şeker*, v. kompon. pod kuršum i šećer.

kuršum-vōda *f* (tur.-srp. hrv.) *aqua plumbi*.

Hibr. r.: prva kompon. v. kuršum.

Kürt, **Kürta**, **Kürto** (tur.) *musl. muško ime*. Od ovog su nastala prezimena: **Kürt**, **Kürtagić**, **Kürtović**, **Kürbegović**.

< tur. *kurt* »vuk«, prema tome: »Vuk«.

Kürta, **Kürtagić**, v. Kurt.

kürtališ, v. kurtuliš.

kürtara, **kürtala** *f* (tur.) *spas*, izbavljenje.

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

kürtarisati (se), **kürtālisati** (se), **kuṭārisati** (se), **koṭārisati** (se), -išem, *spasiti* (se), *izbaviti* (se), *osloboditi* (se) nekoga. — »Posjekoh mu tri stotine druga, / i on mojih stotinu pandura, / nijedan se kurtarisao nije« (K. H. II 210); »Nek me danas smrti kurtališe, / Ako bi me zatekao živa«, »te nabreknu svoga hrta žuta, / doke svoju kurtalisao ljub« (Vuk VII 237, II 279).

< tur. *kurtarmak* »spasiti« i *kurtulmak* »spasiti se«.

V. kurtariš, kurtuliš.

kürtariš, v. kurtuliš.

Kürto, **Kürtović**, v. Kurt.

kürtuliš, **kürtališ**, **kürtariš** *m* (tur.) *spas*, izbavljenje.

< tur. *kurtuluş*, od tur. *kurtulmak* »spasiti se« i < tur. *kurtariş* od tur. *kurtarmak* »spasiti«.

kurvāluk, *m*. *prostitucija*; nepoštenje.

Hibr. r.: naša riječ *kurva* + tur. suf. -luk, -lik.

kùskun *m* (tur.) 1. podrepnjak, podrepaš, kajiš provučen ispod repa konja i pričvršćen za sedlo ili samar, koji sprečava da se sedlo ili samar smakne konju na vrat. — »na njoj sedlo od orahovine, / kuskuni joj od mašljikovine« (M. H. III 102); »Da sedlo s neba padne, mene bi kuskuni oko vrata zavrzli« (Vuk, Posl. '55).

2. uzica ili vrpca od vune na ženskim kapama koja je pričvršćena ispod pletenica na potiljku i drži kapu da ne ide na čelo i da ne spada.

< tur. *kuskun*.

kūsūr

kūsūr *m* (ar.) 1. *sitni novac koji se vraća onom koji nešto plaća krupnim novcem.* — »Ja gdje pijem, kusura ne tražim« (M. H. III 536); »Pava njemu veli krčmarica: / Stani, brate, da ti kusur vratim!« (M. H. IV 380).

2. *pogreška, propust.*

< tur. *kusur* < ar. *quṣur* i *kusūr*.

V. *kusurati se, dokusurati se, iskusurati, nakusuriti, potkusuriti*.

kusūrati se, izravnavati se u računima, podmirivati međusobne račune.

Izv. od *kusur* (v.).

kūšāk *m* (tur.) 1. *pojas.* — »Opasala tri čemer kušaka« (K. H. II 69); »Kušakom se utegla čemerom« (M. H. IV 63).

2. *podupirač, prečaga.*

3. *u mutapčija komad drveta kojim se zapinje uže kad se pređe.*

< tur. *kuşak*.

kušanma, kušātma (kūshana) *f* (tur.) *svečanost koja se priredivala u janjičarsko doba i prilikom podjeljivanja svjedodžbi šegrtima za kalfe i kalfama za majstore u raznim cehovima (esnafima).* Ta svečanost je uvijek bila vezana za izlet. *Šeh esnafa* ili majstor opaše šegrtu odnosno kalfi peštemalj (pregaču) i tim činom ga proglašava kalfom odnosno majstorom.

< tur. *kušanma*, nom. action. od inf. *kušanmak* »opasati se sabljom ili nečim drugim« i tur. *kušatma* nom. action. od inf. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

V. *kušatisati*.

kušātisati, -išēm, opasati šegrtu, odnosno kalfu peštemaljem (pregačom) i time šegrtu pro-

glasiti za kalfu, a kalfu za majstora.

< tur. *kuşatmak* »opasati sablju ili što drugo«.

kūshana, v. kušanma.

kūşluk i kūşluk-vâkat *m* (tur.) *vrijeme ručka, ručano doba, ono što na selu zovu »ručanice«; to je vrijeme oko devet ili deset sati prije podne.* — »Ustavi je pa na sunce gledaj! / Kad ti sunce budne na kuşluku« (M. H. IV 468).

2. *neobligatna molitva (namaz) koja se u ručano doba vrši.*

< tur. *kuşluk* < tur. *kuş* »ptica« + tur. suf. *-luk*, dakle bukv.: »doba kada se pticama daje hrana«.

V. *kuşlukovati*.

kūşlukovati, -ujēm, ručati. — »Zar si došo kuşlukovati ovdje, / te robiti Cerić Ali-bega?« (K. H. II 602).

Izv. od *kuşluk* (v.).

kūşluk-vâkat, v. kuşluk.

kutârisati (se), v. kurtârisati (se).

kūtiya *f* (grč.) 1. *škatulja, sandučić, drvena ili limena posuda sa poklopcem, u kojoj se drži kafa i šećer.* — »Usta su joj kutija šećera« (K. H. I 271). 2. *oklop mlina za kafu; ima »gornja« i »donja« kutija.* < tur. *kutu* < grč. *konti*.

kūtnija *f* (ar.) 1. *vrsta tkanine žutkaste, zlatne boje, od koje su se krojile anterije. Osnova joj je od vune ili svile, a potka od pamuka. Imala je crvene, bijele ili crne pruge. Poznata je bila šamska kutnija koja se uvozila iz Sirije.*

2. *anterija skrojena od kutnije.* < tur. *kutniye* < ar. *quṭniyyā*.

kutubhāna, ėutubhāna *f* (ar.-pers.) *knjižnica, biblioteka.* —

»Grad Mostaru, lijep ti si, / i u tebi ću t u b h a n a!« (Muz. zap. Inst. 3258).

< tur. *kütüphane* < ar. pl. *ku-tub*, sing. *kitāb* »knjiga« i pers. *hāne*, v. *hane*.

kūtip *m* (ar.) *priznati prvak u nauci, umjetnosti ili kakvoj vještini; genij.*

< tur. *kutup* < ar. *quṭb* »pól« (polovi zemljine kugle, magnet-ski polovi itd.). U prenesenom smislu ima značenje kao kod nas.

kūvet (kūhvet) *m* (ar.) 1. *snaga, sila, jačina.*

2. *fig.: vojna oprema.* — »Uz topove kuvet i džebhana« (K. H. I 37); »A sa vojskom kuhvet i topove« (Lord 8).

< tur. *kuvvet* < ar. *quwwā*.

V. *kuvetlenisati*, *kuvetli*, *oku-vetiti*, *potkuvetiti*.

kuvetlënisati, -išem, *ojačati, steći snagu.*

< tur. *kuvvetlenmek* »ojačati«.

kuvetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *snažan, jak, čvrst, izdržljiv.*

< tur. *kuvvetli*, v. *kuvet* + tur. suf. -li.

kūz *m* (tur.) *jagnje.* — »Fesić ver-di, almadi kuz aman« (GZM 1908 261).

< tur. *kuzu*.

V. *kuzilender*, *kuzitendžera*, *kuzum!*

kūzilender *m* (tur.-pers.) *lender odnosno veliki sahan u koji se može staviti čitavo pečeno jagnje.*

< tur. *kuzu lengeri*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *lenger*.

kūzitendžera *f* (tur.) *velika tendžera u koju se može staviti i u kojoj se peče čitavo zaklano jagnje.*

< tur. *kuzu tenceresi*, tur. izft., v. kompon. pod *kuz* i *tendžera*.

kūzum! interj. (tur.) *jagnje moje!* — »Aman dermandži, / ej kuzum pasvandži!« (GZM 1907 409).

< tur. *kuzum* »moje jagnje«, v. *kuz* + tur. posv. zamjenica -m.

lâdem, lâden *m* (pers.) 1. *ljubi-mac, mezimče*. — Majka djetetu tepa: »lâdeme moj«

2. *elektarijum, farm. ekbegma, lijek u obliku kaše, ekstrakta*. — »Da bi dete raslo, meću u uvreo zejtin »lâden« i »čifuriju« i to sipaju u vodu u kojoj se dete kupu« (Miodrag. 93).

3. *cvijet Cistus polymorphus, Wild. Cistus ladaniferus L., fam. Cistaceae*.

< tur. lâden < pers. lâden
»cvijet Cistus polymorphus Wild, Cistus ladaniferus L.

lâf *m* (pers.) *govor, razgovor; prazan govor, nadgovaranje*. — »Prođ' se sčeri jednog lafadžije: / lafe mećeš, uzeti te neće!« (Zembilj III 78); »Moja draga puna lafa« (I. Z. II 197).

< tur. lâf < pers. lâf.

V. lafadžija, lafiti, lafozan.

lafadžija *m* (pers.-tur.) *govordžija, razgovoran čovjek, blebetalo*. — »A moj dragi jedan lafadžija, / lafe mećeš, uzeti me nećeš« (I. Z. III 54).

< tur. lâfci, v. laf + tur. suf. -ci.

lâfiti, -im, **lâfovati**, -ujem, *govoriti, razgovarati; naprazno govoriti*. — »Što ga nije lafu naučila, / lafovati i ašikovati«

(Ašikl. 59); »lafe mećeš, uzeti me nećeš, / lafoviću i ja tebi mlada, / lafovaću, a uzet' te neću« (I. Z. III 54).

Izv. od laf (v.).

lâfovati, v. lafiti.

lafozan *m* (pers.) *onaj koji mnogo govori, govorljiv, brbljiv*.

< tur. lâfazan < pers. lâfzen (pers. lâf »govor, prazan govor« i pers. zen, prez. osnova od inf. zeden »udarati; svirati«).

lâgab, lâgap, lâkab *m* (ar.) *nadimak, pridjevak; prezime*.

< tur. lâgab, lâkap < ar. laqab.

lâgum *m* (pers.) *mina*. — »ja se bojim, dragi gospodaru, / nas će Turci la gumom dignuti« (Vuk II 488); »a la gum i pod gradom jeknuše« (K. H. I 219).

< tur. lâğun < pers. nağm.

V. lagumati, lagumđija.

lagumati, -ām, *minirati*.

Izv. od lagum (v.).

lagumđija *m* (pers.-tur.) *miner*. — *Od ovog je nastalo naše prezime Lagumđija*.

< tur. lâğunci, v. lagum + tur. suf. -ci.

Lagumđija, v. lagumđija.

lahānī, lahānī, indecl. adj. (grč.-ar.) *blijedo zelene boje kao*

mlad kupus. — »i na njemu lahani čurdija« (Beh. X 172).
 < tur. *lāhana* »kupas« < grč. *lāchanon* »povrće« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

lāhūr (lāūr), -ūra *m* (ind.) *vrsta tanke fine vunene tkanine kao delin, koja se uvozila sa Istoka.*
 »De li lahur, de li čiverica« (Nar. bl. 53); »Skida njima poše i laure« (Vuk V 469); »Nosi l' Fata od kadife jeleče, / nosi l' Fata od lahura dimije« (Muz. zap. Inst. 2621).
 < tur. *lāhurakı* < ind. *Lāhōr* »Lahora u Indiji«.
 V. lahuri.

lahūri, indecl. adj. (ind.) *fig.: labav, nesiguran, neutvrđen.*
 < tur. *lāhuri* »šal, vrlo tanak i lagan, koji se izrađuje u Lahori u Indiji«, v. lahur.

lāik, lājik, adj. (ar.) *dostojan, koji čemu odgovara, kome što pristoji.*
 < tur. *lāyık* < ar. *lā'iq*.

lāilāhe illallāh! interj. (ar.) *po-božni izgovor u značenju: »Nema drugog boga osim jednog Allaha!«* — »Bolje nikad nikom ništa nema, nego učiti: la ilāhe illallāh« (Ist. bl. II 225).
 < ar. *lā ilāhā illa-llāh* »nema drugog boga osim jedinog Allaha«.

lakrdija f (tur.) 1. *riječ, govor.* — »pa joj vaku veli lakrdiju: / Čekaj mene otsad do sabaha« (Muz. zap. Inst. 62).
 2. *komedija bez književne vrijednosti koja ima za cilj da izazove smijeh po svaku cijenu; šala.*
 < tur. *lākırdı*.
 V. lakrdijaš, lakrdijati.

lakrdijaš, -āša *m*, *šaljivčina, spadal.*
 Izv. od lakrdija (v.).

lakrdijati, *šaliti se riječima.*
 Izv. od lakrdija (v.).

lāl, indecl. adj. (pers.) *ružičast, boje kao rubin.* — »Kupicu ti lal papuče« (Vuk, Rječnik).
 < tur. *lāl* < pers. *lāl*.

lāla m (pers.) 1. *dvorski dostojanstvenik, carski dvorjanik, carski miljenik.* — »ti pozovi lāle i vezire«, »šehislamu, draga lalo moja«, »Carskom lali begu Badnjeviću« (M. H. III 7,58).
 2. *odgojitelj i pazitelj djece.*
 < tur. *lāla* < pers. *lālā*.

lāla f (pers.) 1. *tulipan, Tulipa gesneriana L., Sternbergia lutea (L.) Ker. Gawl.*

2. *fig.: lijep momak (kao cvijet), momak, dragi.* — »Tri me lāle prosile, / tri ih vode nosile«, »Jedna lāla dežmena, / ja spram lālom lāgena« (I. Z. III 6).

< tur. *lāle* < pers. *lāle*.
 V. lāleli, lola.

lālēli, indecl. adj. (pers.-tur.) *šaren, našaran listovima ili cvjetovima tulipana.* — »Od miline svak Fatu dariva: / Mujo momče lālēli papuče« (Vuk V 382); »Navuče mu lālēli papuče« (Kreš. Čizm. obrt 132).
 < tur. *lālēli*, v. lāla + tur. suf. -li.
 V. lālēlije.

lālēlije pl. t. f (pers.-tur.) *vrsta papuče.* — »I papuče su po formi ravne i šiljaste. Ravne se zvahu lālēlije. Po Bosni su se nosile više šiljaste, a u Novopazarskom Sandžaku i Albaniji samo lālēlije« (Kreš. Čizm. obrt 131).
 Izv. od lālēli (v.).

lām n (ar.) *ime arapskog slova »l«.*
 < tur. *lām* < ar. *lām*.

lamba

lamba, lampa *f* (grč.) *petrolejska svjetiljka*.

< tur. *lamba, lampa* < ngrč. *lampa*.

lamelif *m* (ar.-srp. hrv.) *naša kovanica za ime posljednjeg slova stare arapske abecedarke, tzv. »elifbe-sufare«, koja se upotrebljavala kao udžbenik u mektebima. — »Od elifa do lamelifa« tj. od »a« do »z«, fig.; od početka do kraja.*

Kovanica od ar. *lām* (v. lam) i ar. *elif* (v. elif) pomoću našeg veznika »i«, dakle: lam i elif.

lānet *m* (ar.) *prokletstvo*.

< tur. *lānet* < ar. *la-nā*.
V. nalet.

larmadžija *m* (srp. hrv.-tur.) *vi-kač, onaj koji pravi larmu*.

Hibr. r.: naše »larma« + tur. suf. -ci (č. dži).

lāstika *f* (grč.) *guma; gumena vezica za čarape*.

< tur. *lāstik* < fr. *élastique* < grč.

V. lastike, lastikli.

lāstike *pl. f.* (grč.) *kāljače*.

Izv. od lastika (v.).

lastikli indecl. adj. (grč.-tur.) *ra-stegljiv, elastičan*.

< tur. *lāstikli*, v. lastika + tur. suf. -li.

lāta *f* (engl. ili staronjem.) *usko džube*.

< tur. *lāta* (< engl. *lath* ili staronjem. *latta*).

Lātif, -ifa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Lātif*, muško ime, »Nježni« < ar. *laṭīf* »nježan, ugodan; lijep, dobar«.

Latifa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Lātife*, žensko ime, »Nježna« < ar. *laṭīfā* »nježna, ugodna; lijepa, dobra«.

latifa, latifica *f* (ar.) *cvijet dragoljub, Tropaeolum majus L. — »Od šemboja i od amberboja, / od latife i male kadife« (GZM 1910 521); »dvi' latife, dva Paloševića, / dva nergica, dva Alikadića« (S. B. III 42)*

< tur. *lātife* < ar. *laṭīfā* »nježna, ugodna, lijepa«.

Latinluk *m* (lat.-tur.) *ime četvrti u Sarajevu na desnoj obali Miljacke u kojoj su stanovali sarajevski katolici. Stežala se niz Miljacku od Principovog mosta do Cumurije. — »At-mejdanu, zelen ti si, / Latinluče, lijep ti si« (GZM 1910 516); »Baščaršijo, batli ti si! / Latinluče, pogan ti si!« (Vuk V 341).*

Hibr. r.: Latin »katolik« < lat. *Latini* + tur. suf. -luk.

lāzum, indecl. adj. i adv. (ar.) *1. kao pridjev: potreban.*

2. potrebno. — »što je dobro i samo se fali, nije lazum da ga drugi kaže« (Nar. bl. 202); kaže se: »lazum šala!« ili lazum maskara! što znači: ne uzimaj za ozbiljno, šala se hoće!

< tur. *lāzum* < ar. *lāzim* »potreban«.

Lēbib, -iba (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Lebib*, muško ime, »Pametna« < ar. *lābib* »pametna, razborit«.

Lebiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Lebibe*, žensko ime, »Pametna« < ar. *lābibā* »pametna, razborita«.

leblēbija *f* (tur.) *prženi naut, nohut, slamutak, Cicer arietinum*.

< tur. *leblebi*.

lēce *n* (pers.) *mrlja, ljaga*.

< tur. *leke* < pers. *leke*.

leđen, lègen (leđan) m (grč.) *lavor za umivanje, odnosno za pranje ruku.* — »Tad po turski leđen doniješe« (K. H. I 155); »Ne pije ga čim se vino pije, / Van leđanom od dvanaest oka« (M. H. I 15).

< tur. *leğen* < pers. *legen*
< grč. *lechânî*.

leđer, v. lenger.

lèem, v. lehem.

lègen, v. leđen.

lehâni, v. lahani.

lehem (lèem, lèm) m (sanskrt.) *kalaj ili koja druga slična materija kojom se zalijevaju pukotine ili se pričvršćuju zakrpe na predmetima od bakra, lima itd.*

< tur. *lehim* sa značenjem kao kod nas, lehem < sanskrt. *le-hina* »borax«.

V. lehemiti, prilehemiti, zalehemiti.

lehemiti (lèmiti) zalijevati ili lije-piti lehemom.

Izv. od lehem (v.).

Lèjla (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Leylâ* < ar. *Läylâ*, žensko ime, osn. zn.: »veoma tamna noć«. U arapskoj poeziji Medžnun i Lejla imaju značaj glavnih likosti ljubavnih zbivanja kao Romeo i Julija u istoimevanoj Šekspirovoj tragediji.

lèjlei-bèrât, -âta m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), četrnaesta noć mjeseca šabana. Kod muslimana se smatra ova noć noć oprosta od grijeha, te se provodi u pobožnosti.*

< tur. *leyle-i berat* < ar. *läylâtu-l-bârât* »noć berat« ar. izft. od ar. *läylâ*, »noć« i ar. *bâ-*

rât, bukv. »pismo«, odnosno ar. *bârâ'ü, bâri'ü* ($\sqrt{br}$) »osloboditi se nečega«.

lèjlei-kâdr m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć ramazana u kojoj je Muhamedu došla prva božja objava. Kod muslimana se ova noć smatra najsvetijom.*

< tur. *leyle-i kâdr* < ar. *läylâtu-l-qadr* »noć sudbine«.

lèjlei-mîrâdž, -âdža m (ar.) *muslimanska mubareć-noć (blagoslovljena noć), dvadeset i sedma noć redžepa u kojoj je Muhamed sa anđelom Džibrilom (Gabriel) letio na nebasa.*

< tur. *leyle-i miraç* < ar. *läylâtu-l-mîrâğ* »noć Muhamedovog puta na nebasa«.

lèjlei-regâib m (ar.) *muslimanska mubareć-večer (blagoslovljena noć), uoči prvog petka mjeseca redžepa, u kojoj je začet Muhamed.*

< tur. *leyle-i regaib* < ar. *läylâtu-r-râgâ'ib* »noć želja, noć čežnji«.

lèjlek, lèjlek (lélek) m (pers.)

1. *roda, štrk, Ciconia ciconia L.* — »U tome doleti lejek i pade preda nj«, »Uz guske i ždrale upane i lelek, a smičać mu slomije nogu« (Hirtz, knjiga prva).

2. *fig.: lèjlek-čador, »vrsta šatora«* — »Natovari lejek crven čador« (K. H. I 308); »Van evo ti lelek čadorina. / razpni njega u polju velikom« (F. J. I 101).

< tur. *leylek* < pers. *leklek* (u ar. takođe *läqlâq*).

lèm, lèemiti, v. lehem, lehemiti.

lendôhan (lendôan) m (pers.) *lijenčina.* — »Kako će žene suhoročice, lendohani i delen-

lendohänluk

džije, vječito sjediti na gvozdenim usijanim stolicama« (Zembilj III 18).

< tur. *lenduha* »veoma krupan, veoma debeo čovjek« < pers. *lendhā*.

V. lendohanluk.

lendohänluk *m* (pers.-tur.) *lijenost*.

< tur. *lenduhalık* »krupnoća, debljina«, v. lendohan + tur. suf. *-lık*.

lendöan, lendöänluk, v. lendohan, lendohanluk.

lender, v. lenger.

lenger, lender (lèder) *m* (pers.)

1. *sidro, kotva*. — »lenger digle, otisnuše lađu« (M. H. III 29).

2. *veliki bakreni sahan sa širokim pervazom*. — »Po dolafi kalajli lenderi«, »Gurabije na suncu pečene, / Lender-alve u među kuvane« (Vuk V 365, 221).

< tur. *lenger* < pers. *lenger*.

lepe! interj. (ar.) *izvolite! molim!*
— »Ona mu se ljepše odaziva: / lepe, lepe, rumen karanfile« (nar. pj.).

< tur. *lepi* < ar. *läbbäyk*.

lepèza *f* i **lepèze** *n* (tur.-pers.) *mahalica, hladilica, mahač*.

Izv. metatezom od elpeza, elpeze (v.).

leş (lješ) *m*, **leşina** *f* (pers.) *mrtvo tijelo čovjeka ili životinje; strвина*. — »Mi smo beli leše pokopali, / po zelenom polju skadarskome« (K. H. II 66).

< tur. *leş* < pers. *lāše*.

lèvènta *f* (pers.) *junak, delija*. — »Dobar dogo glavu podignuo, / sahibiju zaklonio svoga. / Vala na njem pristala leventa!« (K. H. II 384).

< tur. *levend* »prikladan i lijepo odjeven čovjek« < pers. *lewend* »besposličar, gotovan«.

lèvha (lèhva) *f* (ar.) *kaligrafski napisani i uramljeni citati iz kur'ana ili mudre istočnjačke izreke koje kao ukras vise po muslimanskim kućama*. — »Zlatom ispisane lehve, sedefom iskičeno oružje« (Gajret 1929 113).

< tur. *levha* < ar. *lāwḥa*, osn. zn.: »tabla«.

V. levhi-mahfuz.

lèvhi-mähfüz, -üza *m* (ar.) *božja tabla sudbine na kojoj je sve zapisano; kaže se: »tako mu je u levhi-mahfuzu zapisano«*.

< tur. *levh-i mahfuz* < ar. *lāwḥ* »tabla« i ar. *mähfüz* »sačuvan«.

lèzet *m* (ar.) *slast, užitak*.

< tur. *lezzet* < ar. *lāḏḏā*.

V. lezetli, lezetsuz.

lezètli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sladak, ukusan*. — »... kako naša manda nije lezetli ko švapski čušpajz...« (Zembilj III 43).
< tur. *lezzetli*, v. lezet + tur. suf. *-li*.

lezètsuz, adj. (ar.-tur.) *nesladak, bez ukusa*.

< tur. *lezzetsiz*, v. lezet + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

libáda *f* (ar.) 1. *vrsta gunja od crne tanke čohē, sa širokim rukavima i prostranim džepovima, bez ikakvih ukrasa*. Običaj je bio da onaj koji se odlučio da ide na čabu, pošto ikrari, obuče libadu i ne skida je dok se s hadža ne vrati kući.

2. *ženski kaputić do pojasa, od čohē ili kadife, širokih rukava i ukrašen zlatnim ili srebrnim vezom*.

< tur. *libade* < ar. *lubbādā*
> pers. *lebād*.

lif *m* (ar.) *smotak napravljen od vlakana palminog stabla koji se kao sunder upotrebljavao pri kupanju u hamamima i kućnim kupatilima. Podesan je za sapunjanje i trljanje. Donosile su ga hadžije prilikom povratka iz Meke.* — »u kući tri dolafa, / u jednome lifi sami« (I. Z. II 197).

< tur. *lif* < ar. *lif*.

limān, -āna *m* (grč.) *luka, pristanište; zaljev.* — »sveščemo te moru i limanu« (K. H. II 19).

< tur. *liman* < grč. *lmīn*.

limūn, -ūna *m* (pers.) *limun, Citrus medica L. var. limonum Ris.*

< tur. *limon* < pers. *limūn* i *limū* (> ar. *lāymūn* i *lāymū*).
V. *limundžik*, *limuni*, *limuntoz*.

limundžik, **limunčić** *m* (pers.-tur.) *božje drvece, Artemisia abrotanum L.*

< tur. *limoncik*, *demin.* od *limon*, v. *limun*.

limūnī, indecl. adj. (pers.) *žute boje kao limun.*

< tur. *limon* < pers. *limūnī*.

limuntoz *m* (pers.-tur.) *ekstrakt od limuna u prahu.*

< tur. *limon tozu* »prah od limuna«, tur. izft., v. *kompon.* pod *limun* i *toz*.

lōgat *m* (ar.) *rječnik.*

< tur. *lūgat* < ar. *luga*.

lōhusa (**lōusa**, **lāusa**) *f* (grč.) *porodilja.* — »Od nje se pomalo sipa u korito, kad se dete kupava sve do 40 dana, a od nje i lausa uvek pije po malo« (Mio-drag. 73).

< tur. *lohusa*, *loğusa* < stgrč. *lechō*, ngrč. *lechāna*.

lōkma *f* (ar.) *zalogaj.* — »Haram lokme ne jedi« (Nar. bl. 310).
< tur. *lokma*, *lukma* < ar. *luqmā*.

lōkum *m* (ar.) 1. *vrsta kolača: po sastavu sličan gurabiji, samo duguljastog oblika. To je slatki lokum.*

2. *vrsta uštipka duguljastog oblika; slani lokum.*

3. »*lōkum šečera*« ili »*lōkuma*« = *kocka šečera.*

< tur. *lokum*, skraćeno od *rahatlokum* (v.).

lōla, **lāla** *f* (pers.) 1. *momak, dragi.* — »Moj se lola fali da ne pije, / uvik čuva vrata od bir-tije« (Muz. zap. Inst. 2433); »Kupila bi lale Lazo, neženjena Lazu, / da mi bude lale Lazo, baščovan u bašči« (Vuk I 376).

2. *skitnica, besposličar.*

< tur. *lāle* < pers. *lāle*, v. *lāla*.
V. *lōlati* se.

lōlati se, **skitati** se.

Izv. od *lōla* (v.).

lõndža i **lõndža** *f* (tal.) 1. *mjesto (bilo u kući ili izvan kuće) gdje se održavaju sastanci, gdje se sjedi, razgovara, vijeća ili pije.* — »Piju vino do dva pobratima, / u Udbini na čemerli lōndži« (Vuk III 152); »Vino piju kotarski serdari, / u Kotaru u lōndži kamenoj« (M. H. III 211).

2. *mjesto gdje se sastajao odbor i esnafska skupština, a tako se nazivao i sami odbor esnafa i esnafska skupština.* — »Lōndža (odbor) se sastajala od čehaje, ustabaše, kalfabaše, čauša, jigita i po dva tri odbor-nika bez funkcije« (GZM 1951 197).

lopòvluK

3. skupština, vijeće, sjednica. — »Kad to začu Bušatli vezire, / u ponoći učinio londžu: / on doziva paše i begove« (Vuk IV 207).

4. trijem, terasa, hladnjak.
< tur. lonca < tal. loggia.

lopòvluK *m* (srp. hrv.-tur.) *kradljivost, pokvarenost*.
Hibr. r.: naša riječ »lopov« + tur. suf. -luk.

lovđžija *m* (srp. hrv.-tur.) *lovac*.
Hibr. r.: naša riječ »lov« + tur. suf. -ci. (č. dži).

lućum *m* (tur.) *vrsta ljepive smje-se slična kitu, ali od njega mnogo tvrda i trajnija. Lućum se pravio od pamuka, kreča ili vo-ska i ulja, a upotrebljavao se u vodoinstalaterskim radovima za lijepljenje i spajanje vodovod-nih cijevi — čunkova. — »Tvrđ kao lućum« (nar. izr.).*
< tur. lökün.

lula *f* (pers.) 1. *lula za pušenje; lula kao dio čibuka u koji se stavlja cigareta. — »Da je meni lula i duhana« (I. Z. I 195).*
2. *lula f ili lüle n, je cijev čes-me kroz koju ističe voda. Lule nisu imale pipe, pa je voda u-*

vijek tekla. — »da se pred dža-mijom podigne česma sa tri lule« (Andrić 4); »Pa ispod je-lje načineo vodu, / Sve su lu-le od srme bijele«, »Ima na njoj dvanajes luladi, / Sva-ko lule od žeženog zlata« (Lord 107, 153).

3. *mala čašica kao povelik na-prstak. — »već poteže trostruku kandžiju, / (tri su na njoj lule od tumbaka)« (Vuk, III 10).*
< tur. lüle < pers. lüle.
V. luledžija, luledi.

luledžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje lule, čibu-ke i nargile.*

< tur. lüleci, v. lula + tur. suf. -ci.

lulēdi, indecl. *adj.* (pers.) *ciglaste boje.*

< tur. lülevi < pers. lüleyi.

Lütfija, Lütviya, hipok. Lútfo, Lútvo (ar.) *muš. muško ime.*

< tur. Lütfi, muško ime, »Do-broćudni« < ar. lutfi »dobro-ćudan« (ar. lutf »dobrota« + ar.-pers. *adj.* suf. -i).

lütma, v. unutma.

Lütviya, Lútvo, v. Lutfija, Lútfo.

LJ

Lješ, v. leš.

M

màala, v. mahala.

mabèin, mabèjn m i mabèjna f (ar.) 1. prolazna prostorija (so-ba) u konacima i starinskim kućama.

2. prostorija koja dijeli žensko odjeljenje dvora ili konaka od onog dijela gdje se primaju strana lica. — »kroz mabein u čošak veziru« (F. K. 1886 24).
 < tur. *mabeyin* »međuprostor«
 < ar. *mā* »ono« i ar. *bāyn* »me-đu«.

mačkara, maškara, mačkare, maš-kare f (ar.) 1. maskirana osoba, maska.

2. karneval. — »Kao u nas bi-jele nedjelje, / kad se krenu momčad u maškare« (Nje-goš).

< tur. *maskara, mashara* < ar. *māsharā*, v. maskara.

mačkot m (srp. hrv.-tur.) *macina* trava, *Valeriana officinalis* L. Hibr. r.: od naše riječi mačka i tur. ot »trava«, u obliku tur. izft.: *mačka* otu »mačkina trava«.

madžarija f (madž.-ar.) madžarski zlatnik koji se i danas kao du-kaat nalazi u prometu, a upotre-bljava se kao ženski nakit. — »dade njemu dvaest madža-rija« (M. H. III 367); »Svaki

će mu skok valjati madžari-je (Vuk, Posl. 278).

< tur. *macariye* < tur. *Macar* »Madžar« < madž. *Magyars* + ar. adj. suf. f. -*iyā*.

madžarot i mađarot m (madž.-tur.) biljka *Chrysanthemum parthenium* L.

< tur. *macar otu*, bukvl.: »ma-džarska trava, biljka« < tur. *Macar* »Madžar« < madž. *Ma-gyars* i tur. ot »trava, biljka«.

Madžida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Macide*, žensko ime, »Slavna« (usp. »Slavojka«)
 < ar. *māğidā* »slavna, hvalje-na«.

madžūn m (ar.) 1. uvaren šećer, uvaren voćni sok; gusti ljeko-viti sirup, electuarium.

2. komadi uvarenog šećera koje poslastičari prodaju kao dječje bonbone zv. »slipala«.

3. ljepilo.

< tur. *macun* < ar. *mağūn*. (part. pas. od *ağn* »zakuhati, zamijesiti«).

māfez, v. māvez.

māfiš, māviš m (ar.) 1. ništa.

2. vrsta slatkiša koji se pravi od tankih jufki čije je tijesto za-kuhano sa jajima. Ovako ime dobio zbog toga što se rastopi

čim se stavi u usta, tako kao da se ništa ne pojede.

< tur. *mafiş* »vrsta slatkiša«

< ar. *mā fihī šāy'* »nema u njemu ništa«.

V. mafišnjak.

māfišnjāk, māvišnjāk *m* kotačić, kovrtač za izrezivanje tijesta, »radl«.

Izv. od mafiš (v.).

magaráluk *m* (srp. hrv.-tur.) *magarština, magarečji posao*.
Hibr. r.: sa tur. suf. -luk.

magāza *f* (ar.) *magazin; dućan sa-
zidan od kamena, podrum*. —
»dok sidiše u jednu maga-
zu« (K. H. I 57).

< tur. *magaza* < fr. *magasin*
< ar. *māḥāzin*, sing. *maḥzān*
riznica« (nom. loci od *ḥazana*,
(osn. ḥzn) »čuvati imovinu na
sigurnom mjestu«).

V. hazna.

māgbūl, mākbūl, adj. (ar.) 1. *ci-
jenjen, drag, pribran*.

2. *uslišan, uvažen, usvojen*;
»magbul biti« »uslišan biti. —
»U Boga mu dova magbul
bila« (K. H. I 227); »Kod Bo-
ga joj magbul dova bila«
(I. Z. II 21); »magbul učiniti«
= prihvatiti, usvojiti. — »To
rekoše, magbul učiniše.
/ niz planinu roblje opremiše«
(Vuk IV 367).

< tur. *makbul* < ar. *maqbul*,
part. pas. od *qabilā, qabūl* »pri-
miti«.

V. magbul-dova, Magbula, mag-
bulniji.

māgbūl-dōva *f* (ar.) *molitva od
boga uslišana, primljena*.

< tur. *makbul dua*, v. kompon.
pod magbul i dova.

Magbūla, Mākbūla (ar.) *musl.
žensko ime*.

< tur. *Makbule*, žensko ime,
»Simpatična« < ar. *maqbulā*
»primljenā«.

**magbūlniji, makbūlniji, draži,
pribраниji**. — »Zato što su naši
mladići jedni ugursuzi, kojima
je magbulnija jedna dži-
džali Svabičica, nego po tuceta
skromnije Srpkinjica« (Zembiļ
III 35).

Naš komparativ od magbul (v.).

magfīret *m* (ar.) *oprost od grijeha*;
»magfīret biti« = biti oprostjen
od grijeha.

< tur. *mağfīret* < ar. *magfirā*.

māgrib *m* (ar.) 1. *zapad; kaže se*;
»od mašrika do magriba«
tj. sa istoka do zapada.

2. *Magrib znači arapski zapad*,
tj. Berberiju ili Malu Afriku
(= Tripolis, Tunis, Alžir i Ma-
roko).

< tur. *magrib, magrip* < ar.
magrib.

V. Magribija, Magriblija.

Magribija *f* (ar.) *ime džamije ko-
ja se nalazi na Marijindvoru u
Sarajevu; (nalazi se na zapad-
noj strani grada i stoga je ova-
ko nazvana). Dr Hazim Šabano-
vić je mišljenja da je ime dža-
mije došlo po imamu Šejh
Omer ef. Magribiji*.

< tur. *mağribiye* »zapadna«
< ar. *magribiyyā*, v. magrib +
ar. adj. suf. -iyyā.

Magriblija *m* (ar.-tur.) *Arap iz
zapadnog dijela Sjeverne Afri-
ke: iz Alžira, Tunisa ili Maroka*.
< tur. *mağribli*, v. magrib +
tur. suf. -li.

māhala (māala, māla) *f* (ar.) 1. *dio
grada ili sela, gradska četvrt,
zaselak*. — »sinja magla na
mahalu pala« (M. H. X 61).
2. *ulica, sokak*.

mahalbasa

< tur. *mahalle* < ar. *māḥallā*.
V. mahalbaša, mahalelija, mahalanin.

māhalbaša (mālbaša) m (ar.-tur.) *starješina jedne mahale; seoski starješina*. — Od ovog su došla prezimena: Mālbaša, Mālbašić
< tur. *mahalle başı*, tur. izft.
v. kompon. pod mahala i baš.

Mālbaša, Mālbašić, v. malbaša.

mahalēlija m (ar.-tur.) *stanovnik mahale*.

< tur. *mahalleli*, v. mahala
tur. suf. -li.

māhaljanin m, *stanovnik mahale*.
Izv. od mahala (v.).

māhana (māna) f (pers.) *nedostatak, pogreška, zamjerka; neki fizički ili umni nedostatak; manjkavost; uopšte ono čemu se može neki prigovor staviti*. — »Čuješ mene, draga sa jabanec, / ja na tebi ne nalazim manec« (Ašikl. 117); »Kad to čuju po granici Turci, / mogli bi ti staviti māhanu« (M. H. III 39); »cura pod māhanom«, »imam mānu na srcu«.

< tur. *bahane*, vulg. *mahana*
< pers. *behane* »uzrok, povod, isprika, izgovor« itd.

V. mahandžija.

mahāndžija m (pers.-tur.) *onaj koji nalazi mahane, nedostatke*. — »Mati mi je velik māhan-džija« (K. H. I 544).

< tur. *mahanacı*, v. mahana
tur. suf. -cı.

māhdūm, -ūma m (ar.) *sin*.

< tur. *mahdūm* < ar. *mahdūm*.

māhfez, v. māvez.

māhfil m (ar.) *galerija u džamiji gdje obično klanjaju ženska lica*.

< tur. *mahfil* < ar. *mahfil*.

māhija f (pers.) *greda koja se postavlja na krovu s ugla kuće do sljemena. Na krovu imaju četiri mahije. Ove grede liče na hrbat u ribe i stoga imaju ovakav naziv*.

< tur. *mahi* < pers. *māhi* »riba«.

māhija f (pers.-ar.) *napisana kava izreka ili uobličena figura od električnih sijalica ili od kandilja na žici, koja je pružena i visi između dvije munare ili između munare i sahat-kule. Mahija je obično u obliku polumjeseca i stoga ima ovako ime. Postavlja se prilikom kakvog državnog ili vjerskog praznika. U Sarajevu se ranije postavljala mahija 27. noć ramazana između Begove džamije i sahat-kule sa napisom na arapskom jeziku i arapskim slovima: lāylātu-l-qadr (v. lejleikadr)*.

< tur. *mahiye* < pers. *māh* »mjesec« + ar. adj. suf. f. -iyyā.

Māhir (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mahir* < ar. *Māhir* muško ime, »Vještak«, osn. zn.: »vješt, vještak«.

Mahira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Mahire*, žensko ime, »Vještakinja« < ar. *māhirā* »vješta«.

māhlūk, pl. *mahlūkāt*, -āta m (ar.) *stvorenje, živo biće; životinja*. — »... da je to gospoja upraviteljka izvadila iz kake zoologije ili ti nauke o mahlūkātu« (Zembilj II 116).

< tur. *mahlūk* < ar. *mahlūq* »stvoren« (part. pas. od *ḥalāqa*, *ḥalq* »stvoriti«).

māhlul, -ūla m i kao adj. (ar.)
1. kao imenica: u nasljednom pravu mirijsko zemljište čiji je

vlasnik umro a nije ostavio takvih srodnika koji bi ga mogli naslijediti po nasljednom redu propisanom u turskom zemljišnom zakonu, tzv. »Erazi kanun-nama«.

2. kao pridjev: *upraznjen, prazan, pust.*

< tur. *mahlül* < ar. *mahlül* »riješen, odriješen«.

Mähmud, Mähmut, hipok. Mášo,

Máho (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mahmud* < ar. *Mahmūd*, muško ime, »Hvaljeni«, osn. zn.: »hvaljen, pohvaljen«.

V. Hamid, Muhamed, Ahmed, mahmudija.

mahmudija *f* (ar.) *turski dukat, kovan za vladavine sultana Mahmuda II (1808—1839).* —

»žuti dukat madžariju, / igirmiluk, mahmudiju« (Ašikl. 55); »Lice ljubi, žute lire daje, / kosu mrsi, mahmudije niže« (Muz. zap. Inst. 2811).

< tur. *mahmudiye* < ar. *Mahmūd* + ar. adj. suf. *f. -iyyā*.

mähmüran (mämüran) adj. (ar.)

bunovan poslije uživanja alkohola. — »svome bratu čini lepala, / da joj bratac mamuran pospava« (Vuk II 159).

< tur. *mahmur* < ar. *mahmūr* »opijen«, part. pas. od *hamr* »vino«.

V. mahmurluk.

mahmurluk (mamurluk) *m* (ar.-

tur.) *slabo osjećanje i glavobolja, bunovnost, koja slijedi poslije pretjeranog opijanja alkohola. Kaže se katkad i za bunovnost usljed nespavanja, te za nelagodnost poslije pretjeranog pušenja duhana.* — »Čuješ, brale, ove moje riječi: / šljivo-vica naš mahmurluk liječi« (Muz. zap. Inst. 2581); »Evo ti da protjeraš mamurluk« (Šol. I 167).

< tur. *mahmurluk* < ar. *mah-mūr*, v. mahmuran + tur. suf. *-luk*.

mahnit, mānit, adj. (ar.) lud. —

»Pokloni se mahnitu kao i svetu« (Vuk, Posl. 253); »oštroj đordi u strašive ruke, / a nogama pod manitom glavom« (Vuk I-535); »Sve junaka mahnita Bošnjaka« (Lord 188).

< tur. *muannit* i *anut* < ar. *muannid* i *anūd* »onaj koji je tvrdoglav, inačija« (od istog korjena kao ar. *inād*, v. inad). V. mahnitluk.

mahnitluk, manitluk *m* (ar.-tur.) *ludost.*

< tur. *muannitlik*, v. mahnit + tur. suf. *-lik*.

Máho, v. Mahmud.

mährama, mārāma *f* (ar.) 1. *ubrus,*

ručnik, peškir. — »na košulju zlatali mahramu«, »Ljuto su ga Turci nagrdili, / Vezana mu mahrami glava« (M. H. III 140, I 258); »Niko ne može natkati mahrama, da cijelom svijetu usta poveže« (Vuk, Posl. 220).

S obzirom na namjenu, postoje: »abdesna mahrama«, kojom se otiru lice i ruke nakon uzimanja abdesta; »jemekna mahrama«, koja služi kao salveta za sofrom; »šerbetna mahrama«, lijepo vezena bezna mahrama koju nosi djevojka obješenu preko ruke kada dijeli gostima šerbe, kako bi gosti mogli otrati usta kad ispiju šerbe.

2. *bošča, rubac, krpa ili peškir, kojim ženske pokrivaju glavu.*

< tur. *mahrāma, makrama* < ar. *miqrāmā*.

mährüm, adj. (ar.) lišen; kaže se: »mahrum je bio od nasljedstva«.

māhsūl

< tur. *mahrūm* < ar. *maḥrūm*
»zabranjen, spriječen«.

māhsūl, -ūla **māhsūlāt** (**māsūl**,
masūlāt), -āta *m* (ar.) poljoprivredni proizvod, ljetina, rod zemlje; mliječni proizvodi.

< tur. *mahsul*, *mahsulāt* < ar. sing. *maḥṣūl*, pl. *maḥṣūlāt*, »proizvod«.

māhsūs, **māhsūz** (**māksūz**) adj. (ar.) naročit, specijalan, osobit. — kaže se: »ovo sam donio *māhsūz* za tebe«.

< tur. *mahsus* < ar. *maḥṣūṣ*
»posebno određen, odlikovan« itd.

māhsusija, *māhsus selam*, has.

māhsusija, **māhsuzija** (**maksuzija**) *f* (ar.) specijalan dar, birani poklon.

< tur. *mahsusiye* < ar. *maḥṣūṣiyyā* v. *māhsus* + ar. adj. suf. -*iyyā*.

māhsūs selām, **māhsūz selām** (**māksūz selām**), -lāma, (ar.), naročit, poseban pozdrav, topli pozdrav.

< tur. *māhsus selām*, v. kompon. pod *māhsus* i *selam*.

māhšer *m* (ar.) 1. mjesto gdje će se po islamskom vjerovanju, iskupiti sav svijet na Sudnji dan. — »*Māhšer* jedna jali-ja, a Bog dragi kadija« (Nar. bl. 314); »šta je svijeta kao na *māhšeru*« (u ob. gov.).

2. masa svijeta, mnoštvo ljudi. — Kaže se: »iskupio se *māhšer* jedan svijeta«.

< tur. *maḥšer* < ar. *maḥṣār*.
V. *rozimahšer*.

māhv biti, **māhv učiniti** 1. propasti, uništen biti. — »Cijela vojska je *māhv* bila«.

2. upropastiti, uništiti.

< tur. *māhv* < ar. *maḥw* »uništiti«.

māhzā (**māzā**), adv. (ar.) samo, samo malo.

< tur. *mahzā* < ar. *maḥḏā*
»samo, jedino«.
V. *birmahza*.

māhzar (**māzar**) *m* (ar.) 1. kolektivna molba ili tužba, peticija, upućena iz naroda višim turskim vlastima. — »Pa su caru *māzar* naćinjeli« (Lord 99); »i ta *māzar* paši priniješe: / Hoj pomagaj, dragi gospodare« (Vuk IV 398).

2. izvještaj. — »pa on caru krvav *māhzar* piše« (M. H. III 79).

< tur. *mahzar* < ar. *maḥḏar*, nom. loci od *ḥaḏara*, *ḥuḏūr*, »doći, prisustvovati«.

V. *mahzardžija*.

māhzardžija *m* (ar.-tur.) onaj koji nosi ili podnosi *mahzar*. — »*Māhzardžiju* za ruku uzeo, / Povede ga caru na divana« (M. H. III 80).

< tur. *mahzarçı*, v. *māhzar* + tur. suf. -*çı*.

Māida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Maide*, žensko ime < ar. *mā'dā* »sofra; jelo, gozba«.

māja *f* (pers.) kvas, kvasac.

< tur. *maya* < pers. *māye*. (Po. Koršu je od ar. *mā'īyyā*).

majāsil, **majāsir** (**mujāsıl**) *m* (ar.)

1. vrsta kožne bolesti koja se javlja najviše po rukama i po stegnima između krakova, *Ecséma chronicum*.

2. hemoroidi, šuljevi.

< tur. *mayasıl* < ar. *mā yāsıl*
»ono što teče, što curi«, ili < ar. *mā' yāsıl* »voda koja teče, koja curi«, ili je pak iskvarena riječ od ar. *bāwāsır*, sing. *bāsūr* »hemoroidi, šuljevi«, što je još najvjerojatnije.

majdan *m* (ar.) rudnik, mjesto odakle se vadi ruda ili kamen.
< tur. *maden* < ar. *ma'dän, ma'din* »rudnik; ruda«.

majdónos, majdónoz *m* (grč.) peršun. — »Ne zna magarac šta je majdónos« (Vuk, Posl. 199); »Šta zna domuz šta je majdónoz« (nar. posl.).
< tur. *maydanos, maydanos*.
< strč. *machedonēsi*.

májen, v. muajen.

májhoš, namájhoš, adj. (pers.) pokiselo, kiselo; slatko koje malo kisi.
< tur. *mayhoş* < pers. *mayhoş* »ono što ima vinski okus«
< pers. *may, mey* »vino« i pers. *hoş* »ugodan«.

majmun *m* (tur.) majmun.
< tur. *maymun*. (Po dr Bajraktareviću je ar. riječ).
V. majmunisati, majmunluk.

majmūnisati, -išēm, živahan biti, igrati i skakati (kao majmun).
Izv. od majmun (v.).

majmūnluk *m* (tur.) nestašnost, vragoljanstvo, prevelika živost.
< tur. *maymunluk*, v. majmun
+ tur. suf. *-luk*.

majstorbaša *m* (lat.-tur.) glavni majstor. — »Majstorbaša na majstore više« (M. H. III 99).
Hibr. r.: sa tur. dodatkom *baš* (v. baš).

majstōrluk *m* (lat.-tur.) majstorska vještina; vještina. — »Majstōrluk djevojke« (Vuk V 425).
Hibr. r. sa tur. suf. *-luk*.

majstōrsuz *m* (lat.-tur.) nemajstor, nevješt majstor.
Hibr. r. sa tur. postpoz. *-suz, -siz* »bez«.

mākar, konj. (pers.) iako, pa ma; bar, barem.
< tur. *meğer* < pers. *meger*.
V. meder.

mākara *f* (ar.) 1. vitao; koturaća pomoću koje se dižu predmeti uvis, ili se spuštaju u bunar, naniže (u građevinarstvu).
2. mosur konca, mosur sa namotanim koncem.
< tur. *makara* < ar. *bākrā* »makara«.

mākase, v. makaze.

mākat *m* (ar.) platno, čoha ili ćilim, koji se prostiru po menderu na sečiji.
< tur. *makat* < ar. *maqad* »mjesto gdje se sjedi«.

mākaze, mākase *f* pl. t. (ar.) škare, nožice. — »a dade mu od zlata mākaze« (M. H. III 140).
< tur. *makas* < ar. pl. *māqāşş*, sing. *miqāşş*.

mākbūl, mākbūl-dōva, Mākbūla, v. magbul, magbul-dova, Magbula.

māksad, māksat *m* (ar.) namjera, cilj.
< tur. *maksat* < ar. *maqşad* »namjera«.

māksūl, maksūlāt, v. mahsul, mahsulat.

māksūm i māksum *m* (ar.) dijete, nejako dijete.
< tur. *māsum* < ar. *ma'sūm* »nevin, bez grijeha«.

Māksūma (ar.) musul. žensko ime.
< tur. *Māsume*, žensko ime, »Nevina« < ar. *ma'sūmā* »nevina, bezgrešna«.

māksumče *n*, zb. im.: **māksum-čād, djetešce.** — »ostade mu

maksúra

Alibegovica, / sa nejakom dvojice
maksumčadi« (I. Z. III 76).
Naš demin. od maksu (v.).

maksúra f (ar.) parmačićima
ograđen dio u džamiji koji je
malo uzdignut. Ovdje obično
stoje zvanična lica i predstavnici
prilikom svečanog bogoslužjenja.

< tur. maksure < ar. maqsūrā,
osn. zn.: »skraćena, ograničena«.

**maksüz, maksüz-selām, maksu-
zija**, v. mahsuz, mahsuz-selām,
mahsuzija.

mākūl, adj. i adv. (ar.) 1. kao pri-
djev: pametan, razuman, smišljen.

2. kao prilog: pametno, razum-
no, smišljeno, shvatljivo.

3. »mākūl napraviti«, znači: na-
ći za pametno. — »Onda Turci
makul napraviše, / Da
po'rvu Muja i Komnena« (Vuk
VII 10).

< tur. mākul < ar. ma'qūl
»shvatljiv, razumljiv«.

māl, -āla m (ar.) 1. imovina, ime-
tak. — »imaš dosta mālā i
irada« (M. H. III 8); »Svak je
od svoga mālā gospodār«
(Vuk, Posl. 278).

2. stoka, blago. — »osamdeset i
osam torina, / u svakoj je po
hiljadu brava, / tome mālū
ni esapa nema« (Vuk IV 43). —
»živi mal« = domaće životinje;
»krupni mal« = goveda i ko-
nji; »sitni mal« = ovce i koze.
< tur. mal < ar. māl »imetak«.
V. malimejt, mal-sahibija.

māla, v. mahala.

mālājāni, indecl. (ar.) brbljanje,
besposlica. — »Mālā jani
drobiti, u grijehe gaziti« (Nar.
bl. 312).

< tur. malājani < ar. mā lā
ya'ni »ono što ne znači ništa«.

mālbaša, v. mahalbaša.

mālimejt m (ar.) zaostavština
umrlag; rasprodaja zaostavšti-
ne umrlag; kaže se: »kupio sam
na malimejtu jednu lijepu
knjigu«.

< tur. malimeyyit, izft., v.
kompon. pod mal i mejt.

Mālkoč (tur.) lično ime i prezime.
< tur. malkoç »prvak akindži-
ja; junak« i Malkoç, lično ime.

māl-sahibija m (ar.) imućan, bo-
gat čovjek.

< tur. māl sahibi, tur. izft., v.
kompon. pod mal i sahibija.

mālūm, adj. i adv. (ar.) 1. poznat.
2. poznato. — »Bogu je mālū
biće danas kiše« tj. bog-
zna, biće danas kiše (u ob. gov.)
< tur. malūm < ar. ma'lūm
»poznat, znan«.

mamēkija, v. selamećija.

māmūr, indecl. adj. (ar.) 1. ure-
đen, u dobrom stanju (kuća,
grad, trg itd.). — »Bašćaršijo,
mamur ti si« (GZM 1910 103)
2. dotjeran, namješten, ureden
(čovjek). — »Kotorani mamur
i zendili« (M. H. III 282).

< tur. mamur < ar. ma'mūr
»uredan, civilizovan, napredan«.
V. mamurli, mamur učiniti.

māmūran, mamūrlik, v. mahmu-
ran, mahmurlik.

mamūrli, indecl. adj. (ar.-tur.)
isto što i mamur (v.)
< tur. mamurlu, v. mamur +
tur. suf. -lu.

māmūr učiniti, urediti, popraviti.
Izv. od mamur (v.).

māmuza f (ar.) ostruga. — »Mitar
bije čizmom i māmuzom«
(K. H. I 79).
< tur. mahmuz < ar. mihmāz
i mihmez.

māna, v. mahana.

māndal (māldan, māndan) *m* (tur.) 1. zasovnica, zavor; drvena greda ili željezna šipka koja se stavlja preko vrata sa unutrašnje strane radi zatvaranja. — »Mandal digoh, te otvorih vrata« (K. H. I 156); »One bilu pritvorise kulu, / Pa turnuše čelikli maldane«, »Avlijska je vrata pritvorio, / navalio čelikli mandane« (M. H. IV 388, III 571).

2. dijelovi meteriza koji vežu najdonji sud s kapkom.

< tur. *mandal*.

V. mandaliti, odmantaliti, zamandaliti.

māndaliti, zatvarati vrata stavljanjem mandala.

Izv. od *mandal* (v.).

māndra *f* (grč.) 1. pastirsko ljetište, mjesto na planini gdje se nalaze torovi za stoku i pastirske kolibe u kojima se spravlja sir. Neke Sarajlije su ranije išle na mandre na Bjelašnicu i Treskavicu i tamo se opskrbljivali sirom.

2. pastirsko jelo od kukuruzna brašna, pura, kačamak.

< tur. *mandra* < grč. *mandra*, *mandri*.

māndrak, v. *matrak*.

māngala *f* i **māngal** *m* (ar.) sud posebnog oblika, napravljen obično od bakra (a može biti i od mesinga, pleha ili zemlje) u kojem se drži žeravica radi zagrijavanja sobe, ili za podgrijavanje skuhane kafe ili jela. — »pred njeg odmah kahva i māngala« (K. H. II 426).

< tur. *mangal*, *mankal*, istog značenja kao kod nas < ar. *mānqal* (odn. *mānqalah*), bukvi: »prenosilo« (u čemu se drži žeravica).

māngar, *m* i **māngura** *f* (mong.)

1. turski sitni bakreni novčić koji je kovan još za prvih sulтана osmanskog carstva. Po vrijednosti je tada bio niži od akče.

2. bakreni novčić promjenljive vrijednosti; novčić, para. — kaže se: »nemam ni māngara«; »... i svi mu ukućani koji dođu daju po koji māngar« (2 pare)« (Miodrag. 64); »Meandžija, pošto ti je vino? / A u kesi ni māngure nema« (Vuk V 468); »Nema ni māngure« (Vuk, Posl. 202).

< tur. *mangır*, *mankır* < mong. *māngun* »novac«.

māngup *m* (ar.) vragoljan, nestasno čeljade; lola, besposličar. — »A šta ti, mala, ispod jelečence? / Id' otale, māngu pe! veli momamiče« (Muz. zap. Inst. 3616).

< tur. *menkúp* »nesrećnik, propalica« < ar. *mānkūb* »unesrećen«.

māngura, v. *mangar*.

māni, indecl. adj. (ar.) zavidan; protivan. — »Već tom, sestre, ne budite māni« (Vuk VI 428); »već su meni jaranice māni, / što ja nosim mrki fes na glavi« (Muz. zap. Inst. 2463); »Niko tome māni ne bijaše, / Osim jedne kuje Pavloviča« (Petran. 53).

< tur. *māni* »onaj koji sprečava, koji smeta« < ar. *māni* »koji sprečava, zabranjuje«. V. *maniluk*.

mānija *f* (ar.) značenje, smisao. — Kaže se: »Znaš li ti māniju ove arapske izreke?«.

< tur. *māna* < ar. *mānā*.

maniluk *m* (ar.-tur.) zavist; potajno neprijateljstvo.

mānsib

< *mānilik* »sprečavanje, smetnja«, v. *mani* + tur. suf. -lik.

mānsib, mānsip (*mānsub, mānsup*) *m* (ar.) položaj u državnoj hijerarhiji, zvanje, čin. — »Kad car šalje na *mānsub* vezira« (K. H. I 95).

< tur. *mānsip, mānsib* < ar. *maṣīb*, nom. loci od *naṣabā*, *naṣb* »postaviti«.

māntik *m* (ar.) logika.

< tur. *māntik* < ar. *māntiq*.

mārama, v. *mahrāma*.

marāngož, marāngoždžija *m* (tal.-tur.) rezbar u drvetu.

< tur. *marangož, marangozcu* < tal. *marangone*.

māraz *m* (ar.) bolja, boljetica; kronična bolest. — »Dopao sam maraza, ima godina kako me nešto probada u prsima« (u ob. gov.).

< tur. *maraz* < ar. *marad* »bolest«.

V. *marazli, marazi-mevt, mariz, marizluk, omaraziti*.

mārazi-mēvt *m* (ar.) 1. smrtna bolest.

2. kao pravni izraz u šerijatskom pravu, to je bolest s kojom je skopčana opasnost smrti i u kojoj je bolesnik nemoćan da obavlja svoje svakodnevne redovne poslove, bilo da leži na postelji ili ne, te da bolesnik od te bolesti umre prije isteka jedne godine dana, računajući od nastupa bolesti. Dok traje *marazi-mevt*, bolesnik je u izvjesnoj mjeri ograničen u pogledu imovinsko-pravnih poslova, kako onih za slučaj smrti, tako i onih koje učini inter vivos.

< tur. *maraz-ı mevt*, izft. od ar. *marad* »bolest« i ar. *māwt* »smrt«.

marāzli, indecl. adj. i **marāzljiv** (ar.-tur.) lakše bolestan, bolestan od kronične bolesti.

< tur. *marazli*, v. *maraz* + tur. suf. -li.

marifet *m* (ar.) 1. znanje, umijeće, vještina, majstorija. — »Potjera ga do novoga hana, / a ukaži konju marifeta« (K. H. I 275).

2. *smicalica, ujdurma*.

< tur. *marifet* < ar. *maṣrifā* »znanje«.

V. *marifetli, marifetluk*.

marifetli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: sposoban, vješt.

2. kao prilog: vješto, smišljeno.

< tur. *marifetli*, v. *marifet* + tur. suf. -li.

marifetluk *m* (ar.-tur.) 1. vještina, majstorija; dovrtljivost. — »Svaki ti je švapski marifetluk uvatio« (Kočić I 337).

2. izmotavanje; *smicalica*. — »Kao da se niko neće tvoje marifetluku dosetiti« (Jakšić IV 370).

< tur. *marifetlik*, v. *marifet* + tur. suf. -lik.

māriz, -iza *m* (ar.) kronični bolesnik.

< tur. *mariz* < ar. *marid* »bolestan«.

marizluk *m* (ar.-tur.) kronična bolest, kronično oboljenje.

< tur. *marizlik*, v. *mariz* + tur. suf. -lik.

mārpič *m* (pers.) gumeno ili platneno crijevo za točenje tekućina.

< tur. *marpuç* < pers. *mārpič* < pers. *mār* »zmija« i pers. *pič*, prez. osn. od inf. *pičiden* »skupiti se, saviti se, smotati se«.

mārs *m* (tur.) izraz u igri tavle: kad jedan igrač pobijedi tako

da protivnik nije još uzeo nijednu pulu. Mars broji dvoje (dviije dobijene igre).
 < tur. mars.

martòloz *m* (grč.) pripadnik posebnog roda vojske, koja se sastojala od mještana, pješaka i konjanika, koji su imali dužnost da čuvaju pogranične klance i prilaze, a konjanici da učestvuju i u vojnim pohodima. Bili su oslobođeni plaćanja poreza i dažbina na svoje posjede. — »ako l' bere ljute martoloze, / koji nose struke na ramenu« (Vuk III 32); »Dosađ junak jesam pogubio / Sedamdeset mladijeh martoloza« (M; H. II 229).

< tur. martoloz < ngrč. armatòlos.

V. martolozbaša.

martòlozbaša *m* (grč.-tur.) starješina, zapovjednik martoloza.

< tur. martoloz başı, tur. izft., v. kompon. pod martoloz i baş.

Mása, v. Almasa.

màsat *m* (ar.) oštrilo: komad specijalnog željeza kojim mesari, kuhari itd. oštire svoje noževe.
 < tur. masat, masad < ar. mišhad »belegija«.

màskara i **maskàra**, **màškara** *f* (ar.) šala; ismijavanje; sprdnja. — »Mator kurjak pasja maskara« (Vuk, Posl. 175); »Dobar Turčin, vlaška maskara« (Nar. bl. 43); »kad ne imaš krčmarice mlade, / da nam služi vino i rakiju, / te nemamo šale ni maskare« (Vuk II 569); »Koroman šala ni maskara nije« (Lord 153).

< tur. maskara, mashara < ar. mashaḥrā.

V. maskaradžija, maskaraluk, maskariti se, namaskariti se, mačkara.

maskaradžija *m* (ar.-tur.) šaljivčina.

< tur. maskaracı, v. maskara + tur. suf. -cı.

maskaràluk *m* (ar.-tur.) šala, izvođenje šala; neozbiljnost.

< tur. maskaralık, v. maskara + tur. suf. -lık.

màskariti se, **šaliti se**.

Izv. od maskara (v.).

maslàhat (**maslājat**, **maslājet**) *m* (ar.) 1. pribor, jestivo, koje je potrebno za spravljanje nekog jela. — »Kajgana na maslu, pa kolačići, pa sto nekije maslajeta« (Kočić I 60).

2. interes, korist; dobro.

< tur. maslahat < ar. mašlaḥa.

màsraf *m* (ar.) trošak, izdatak, rashod.

< tur. masraf < ar. mašraf.

V. masraflı.

masràfli, indecl. adj. (ar.-tur.) s troškom, skopčan s velikim troškom, troškali.

< tur. masraflı, v. masraf + tur. suf. -lı.

màstika *f* (grč.) vrsta rakijske, rakije začinjena ljekovitom smolom mastikovog drveta. — »U ruci mu od mastike šiša, / a na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III 80).

< tur. mastika < grč. mastichī.

màsul, **masùlât**, v. mahsul.

màša *f* (pers.) ožeg, željezna lopatica sa dugim drškom za vađenje vatre i luga iz peći.

< tur. maşa < pers. māše.

V. maše.

mašàla *f* (ar.) baklja, luča, zublja. — »Hoćemo se pomiriti, ali se nećemo više mašalam a praiti« (Vuk, Posl. 342).

< tur. meşale < ar. māšālā

V. mašalati se.

māšalāh!

māšalāh! (māšalā), interj., i kao supst. **māšalāh**, **māšallāh** m (ar.) 1. izraz čuđenja ili dopadanja; izraz radosti pri dočeku gosta. Po narodnom vjerovanju, kad se vidi što lijepo, treba reći: **mašalah!** da se ne bi ureklo ono što se gleda. Stoga se više **mašalah!** kad se vidi lijepo dijete, lijep momak, lijepa djevojka, osobito mlada u svatovima, lijep konj itd. — »Zato ga (dete) ne valja ni milovati; a ako ga pomiluje, rekne: »Mašala, ne ureklo se!« (Miodrag. 189); »Hej mašalah konja i junaka, / dobra konja, a boljeg junaka!« (K. H. I 378).

2. zapis protiv uroka, značka u obliku vertikalnog presjeka duguljaste kruške, kovana od zlata ili pozlaćena, na kojoj je arapskim slovima napisano **mašallah**. Stavljao se maloj djeci na kapicu ili na odijelo, da se ne ureče.

< tur. *maşallah* < ar. *mā šā'allāh* »ono što bog hoće (to i biva)«, tj. sve zavisi o volji božjoj.

mašalati se, **udarati mašalom** o **mašalu**. U Bosni je običaj da se čobani **mašalaju** bakljama uoči Petrovdana.

Izv. od **mašala** (v.).

māše, **māšice** f pl. t. (pers.) **hvataljka** za žar: opružena dva željezna kraka u obliku štipaljke kojim se vadi ugljevlje iz vatre, ili se vatra njime potstiće.

< tur. *maşe* < pers. *māše*.

māšet, **māšat**, **mēčit** m (ar.) 1. srednjovjekovni nadgrobnik kamen, stećak; nadgrobnik kamen uopšte. — »Do mašeta doru dogonio, / po kamenu čordom udario« (F. J. 457).

2. **katkad** kamen uopšte. — »Brže side na mečit avliju, / Sa

avlije na avlijska vrata« (Vuk VII 178).

< tur. *meşhed* vulg. *meşat* < ar. *māshād* »grob junaka — mučenika, šehita«, v. **šehit**.

māškara, v. **mačkara** i **maskara**.

Māšo, v. **Mahmud**.

māšrik m (ar.) istok.

< tur. *maşrik* < ar. *maşriq*.

māštrafa f (**māštrap**) m (ar.) čaša, naročito čaša sa ukrašenim staklom iz koje se pije šerbe. — »Na sred kuće bardak i maštrafa« (I. Z. III 90); »kada pije vodu u maštrafi« (K. H. I 105); »U ruke mu jedan maštrap zlatan« (Vuk, Rječnik).

< tur. *maşraba*, *maşrapa* < ar. *mişrābā* »ono iz čega se pije«.

māt (izraz u šahu), v. **šahmat**.

mātara f (ar.) putnička posuda za vodu. Obično je od kože ili lima, a vješala se o sedlo na konju.

< tur. *matara* < ar. *mātarā* »sud za vodu«.

V. **mataradžija**.

mataradžija m (ar.-tur.) 1. **pojilac** karavana, onaj koji snabdijeva karavan vodom, dvorjanik koji se stara za vodu.

2. onaj koji pravi **matare**. Od ovog je došlo prezime: **Mataradžija**.

< tur. *mataracı*, v. **matara** + tur. suf. -ci.

Mataradžija, v. **mataradžija**.

mātkaf m (ar.) vrsta borera, alatka od drveta sa čeličnom burgijom za bušenje rupa. Upotrebljavali su ga nožari i majstori za izradu mlinova za kafu.

< tur. *matkap*, *matkab* < ar. *mitqab*.

mâtrak, mândrak *m* (ar.) 1. tok-mak, toljaga, štapina.

2. fig.: muški polni organ; kaže se: »hoćeš, matrak ti!«

< tur. *matrak* < ar. *miṭraq* »čekić, tokmak«.

mâtufovača, mâtufovića *f* (ar.) pismo pisano našim jezikom, a arapskim slovima. Muslimani u Bosni i Hercegovini pisali su za vrijeme turske vlasti srpskohrvatskim jezikom, a arapskim slovima. Ovim su pismom štampane i knjige, časopisi i novine. Zvala se »arebica«. Reisul-ulema Džemaludin Čaušević je usavršio ovo pismo prilagodivši ga našem jeziku. Konzervativni protivnici Čauševića nazvali su ga »matuhon«, »matufom« (senilnim), a njegovo pismo prozvali su »matufovačom« ili »matufovicom«, tj. djelo senilnog čovjeka.
V. matuh.

mâtüh, -úha (mâtuf, mâtuv) *m* (ar.) starac koji je počeo slabiti u pameti, u kojeg se opaža staračka slaboumnost, senilnost.
< tur. *matuh* »senilan« < ar. *maṭüh*, part. pas. od *ataha*, *ath* »buncati, govoriti bez veze; postati malouman«
V. matuhiti, matuhluk, omatuhiti, pomatuhiti.

matúhiti, matúšiti, slabiti u pameti usljed starosti, postajati matuhom.
Izv. od matuh (v.).

matúhluk *m* (ar.-tur.) staračka slaboumnost.
< tur. *matuhluk*, v. matuh + tur. suf. -luk.

mâvez, mâfez, mâhfez *m* (ar.) plavi pamuk, pamuk u boji. — »Jaka i »prsluk« bili su ranije vezeni »ma f z o m« (pamukom) u boji, a otpre trideset

godina ukrašavaju ih bopcima u boji« (GZM 1957 9).

< tur. *mavi bez* »plavi bez, plavo pamučno tkanje«, v. kompon. pod mavi i bez.

mávi, indecl. adj. (ar.) plav kao nebo. — »Sumbul mavi u zelenoj travi« (Muz. zap. Inst. 2463); »iz jabuke kamenovi mavi« (M. H. III 52); »ačik mávi« = otvorenoplave, svjetloplave boje (v. ačik); »ukbđj mávi« = zatvorenoplave boje (v. ukój).

< tur. *mavi* < ar. *mā'ī* »boje kao voda« < ar. *mā'* »voda« + ar. adj. suf. -īyy, -ī.

V. mavijaš, mavilo, maviti se.

mavijaš, -áša *m* golub plava perja.
Izv. od mavi (v.).

mávilo *n* 1. plava boja za bojenje. 2. plava vuna za čarape.
Izv. od mavi (v.).

mâviš, mâvišnjak, v. mafuš, mafišnjak.

máviti se, plaviti se. — »Sto se ono u mahali mâvi / Sto mi vele, da 'j zumbul mâvi?« (Vuk V 333).
Izv. od mavi (v.).

mázar, v. mahzar.

mazbâta *f* (ar.) zapisnik ili protokol koji sadrži zaključak nekog skupa, vijeca itd.; pismeno izvješće opširnog sadržaja.
< tur. *mazbata* < ar. *maḏbaṭa*.

mâzgal *m* (tur.) puškarnica na kamenoj kuli, prozorčić na kamenoj kuli ili tamnici, koji je s unutrašnje strane širok, a s vanjske uzak, tako da se može samo puščana cijev proturiti. — »U tavnici brinjskog kapetana, / pa na mazgal glavu naslonio« (M. H. III 165).
< tur. *mazgal*.

màzija

màzija f (pers. ili franc.) 1. *čelik, nado*. — »Na kapiji vrata od čelika, / Preko vrata mandal od mazi je« (Vuk VII 96).

2. *vrsta šišarike, šiška; morski oraščić*. — »Cijevi su morski vedenici, / A tabani od morske mazi je, / A kundaci od morske masline« (Petran. 563).

< tur. *mazi* < pers. *māzū* »šišarika« ili < franc. *mazer* »čeličiti, naditi«.

V. *mazli*.

māzli, indecl. adj. (pers.-tur. ili franc.-tur.) *čeličan, od čelika*. — »Ne reže ga m a z l i kalentrasom, / već ga reže ostrim tempelerom« (I. Z. III 39).

< tur. *mazlı*, v. *mazija* + tur. suf. -lı.

māzlūm, -ūma m (ar.) *naivan čovjek, naivčina*.

< tur. *mazlum* < ar. *māzlūm*, part. pas. od *zulm* »nasilje, nepravda«.

māzūl, adj. (ar.) *svrgnut, smijenjen*. — »Na sivulji suret-bede-viji, / To je glava m a z u l Ali-beže« (M. H. IV 23).

< tur. *mazul* < ar. *māzūl* »svrgnut«.

meārif m (tur.) *prosvjeta*.

< tur. *mearif* < ar. pl. *māā-rif*, sing. *ma-rifā* »znanje«.

V. *mearif-sanduk*.

meārif-sānduk m (ar.) *školski fond odnosno prosvjetna zaklada koja je za turske vlasti osnovana u Bosni 1868. g. Mearif-sanduci su postojali u svim okružnim mjestima, a imali su svoje filijale po kasabama. Ovim zakladama su upravljali odbori, koji su u tursko doba birani, a kasnije, za austro-ugarske uprave, imenovala ih je vlada. Kasnije su se pripojili centralnoj zakladi, pa od izvo-*

jevanja autonomije za islamske vjerske i vakufske poslove u BiH svi autonomni vakufski organi imaju pored naziva »vakufski« još i »mearifski«: »vakufsko-mearifsko povjerenstvo«, »vakufsko-mearifski sabor« itd.
< tur. *mearif sandığı*, tur. izft. v. kompon. pod *mearif* i *sanduk*.

mēāš, āša m (ar.) *mjesečna plata*.

< tur. *maaş* »mjesečna plata«

< ar. *māā-š* »egzistencija, hrana; plata«.

meāzalāh! interj. (ar.) *Ne daj bože! bože sačuvaj!* — »Me a z a l a h, ama nisam ja tvoj akran, ti ulema, a ja...« (Čolak. 41).
< tur. *maazallah!* < ar. *māā-ḡa-llāh!*

mēčet, mēčit, v. *mesdžid*.

Mēca, v. *Meka*.

mēcān, -āna (*mēkān* m i *mēcāna* f) (ar.) *mjesto, prebivalište*. — »Pa ne znado' javka ni zastanka, / Ni me c a n a de se zastavijo«, »Rustenbegu dadoše me c a n u: / Dadoše mu hranu i đebhanu« (Lord 321, 73).

< tur. *mekān* < ar. *mūkān*.

V. *mećaniti*, *mećansuz*.

mećaniti (*mećamiti*), *smjestiti*. — »Bana smo ti dobro me c a m i l j i, / Me c a m i l j i, te ga založili« (Lord 71).

Izv. od *mećan* (v.).

mećansuz m (ar.-tur.) *čovjek bez kuće i kućišta*.

< tur. *mekānsız*, v. *mećan* + tur. postpoz. -sız »bez«.

mećāra f (ar.) *kiridžijski tovarni konj; komora; roba koju kiridžije, odnosno komordžije prenose na konjima*. — »Neka s tobom ide u planinu, / nek povede četiri me c ā r e, / nek

dotjera deset džeferdara« (K. H. II 88).

< tur. *mekkâre* < ar. *mukârî* »kiridžija, komordžija«.

mëcit, v. mašet.

mëcruh, v. mekruh.

mëcrušina f, crna kafa. — »Mladi momci hladno piju piće, / iktijari crnu mećrušinu« (M. H. III 214). Naš augm. od *mećruh*, v. mekruh.

Neki islamski učenjaci smatrali su kafu luksuzom, pa su je okarakterisali da je mekruh, tj. mali grijeh, pokuđeno je da se pije. Otud ovakav naziv.

mëcültija, **mëcürtija**, **mëcütija** f (ar.-tur.) komad čohu u veličini 70 × 70 cm kojom se pokriva tabut s mrtvacem. Na njoj je arapskim slovima izvezena izreka: »Lailahe illah, Muhamedun resulu-llah«. Prije nego će nastupiti Kurban-bajram, skine se s Čabe veliki čohani zastirač da bi se zamijenio novim. Stari se izreže na komade i podijeli hadžijama, a ovi to nose u svoj zavičaj i taj komad je mecültija.

< tur. *Mekke örtüsü* »mekanski pokrivač, zastirač«, tur. izft. od ar. *Mäkkä* »Meka« i tur. *örtü* »pokrivač, zastirač«. Radi se zapravo o čabenskom zastiraču, pa je pravilniji izraz čabutija (v.).

mëcürtija, v. mecültija.

mëcütija, v. mecültija.

medëkati, medëčëm, vikati »medet«.

Izv. od medet (v.).

medënlija m (srp. hrv.-tur.) medeni. — »međ njima medenlija Salko« (M. H. X 55).

Hibr. r.: naša riječ *meden* (sladak kao med) + tur. suf. -li.

mëdët! mëdëd! interj. (ar.) 1. *avaj! pomagaj!* u pomoć!. — »Za njim leti ostarjela majka, / medet više, svačim zaklinjaše« (I. Z. II 29); »Turci Maru zarobiše, / bre meded / zarobiše odvedoše« (Muz. zap. Inst. 2626).

2. »božji medet« = dozivanje boga u pomoć. — »koja s' svoje babi odmetnula, / svoje babi daurskome kralju, / a za božji medet privatila« (I. Z. II 9).

< tur. *medet!* sa značenjem kao u nas < ar. *mädäd* »pomoć«.

V. medet Alah! medet jarabi! medekati.

mëdët Alläh! interj. (ar.) *aman, bože! avaj, bože!* — »Medet Allah, duge noći« (GZM 1908 118).

< tur. *medet Allah!*, v. kompon. pod medet i Alah.

mëdët jārabi! interj. (ar.) *avaj bože, gospodaru!*

< tur. *medet yarabbi!*, v. kompon. pod medet i jarabi šućur.

Medina f (ar.) grad u Saudijskoj Arabiji. — »ostarismo i osijedismo, / ne videsmo čabe ni Medine« (Vuk III 90).

< tur. *Medine* < ar. *Mädinā*. V. Medineliya.

Medinëlija, **Medinlija** m (ar.-tur.) *Medinjanin, građanin iz Medine*. — »Njemu vele medinlije mlade / Zaludu ti Imam hoda hvala« (I. Z. II 241).

< tur. *Medineli*, v. Medina + tur. suf. -li.

medrësa f (ar.) muslimanska vjerska škola u koju se stupa po završenom mektebu ili ruždiji. — »da naučim ilum u medresici« (M. H. III 57).

medresèlija

< tur. *medrese* < ar. *mādrāsū* »škola«, bukv. »mjesto gdje se nastava (ders) predaje«.

V. ders, muderis, medreseliija, medresli.

medresèlija, medrèslija *m* (ar.-tur.) *učenik medrese*.

< tur. *medreseli*, v. *medresa* + tur. suf. -li.

medrèslì, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa medresom, medresanski*; »medresli džamija« = džamija uz koju je spojena i medresa. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću medresli džamiju!« (I. Z. II 13).

< tur. *medreseli*, v. *medresa* + tur. suf. -li.

medžela *f* (ar.) *osmanski građanski zakonik koji je izdavan postepeno u 16 knjiga u periodu od 1869 do 1876. g. To je službena kodifikacija šerijatskog obveznog i parničnog (a u manjoj mjeri i stvarnog) prava. U Bosni i Hercegovini je primjenjivana u postupku kod šerijatskih sudova*.

< tur. *mecelle*, skraćeno od *mecelle-i ahkāmī adliyye* »zakon pravnih propisa« < ar. *māğūllā* »knjiga«, ar. *ahkām* »propisi« i ar. *adliyyā* »pravni«.

Medžid, -ida (ar.) *musl. muško ime. Skraćeno od Abdul-Medžid* (v.).

medžidija (medžedija) *f* (ar.) 1. *turski novac, kovan od srebra, u vrijednosti od 20 groša, u doba sultana Abdul-Medžida* (1844. g.), po kome je i ime dobio. Zove se još *bijela medžidija*. Kasnije je kovana i *zlatna medžidija*, koja se kod nas zove *žuta medžidija*. *Medžidija* bez atributa znači u našim pjesmama *dukat medžidija*. — »I gir-

miluk, mahmudiju, / i carevu medžidiju« (Ašıkl. 55).

2. *orden, ustanovljen od sultana Abdul-Medžida*.

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid* v. *Medžid* + ar. adj. suf. -iyyā. V. *medžidija-fes*.

medžidija-fēs (medžedija-fēs) skr. **medžidija** *f* (ar.) *fes boljeg kvaliteta, prozvan po sultanu Abdul-Medžidu* (1839—1861). — »Na glavi mu, majko, fesić medžidija«, »Skidoše himahmedije, / ustakoše medžidije« (GZM 1906 358, 1908 123).

< tur. *mecidiye* < ar. *Māğid*, v. *Medžid* + ar. adj. suf. -iyyā.

medžlis (mèljdzis, mèljdzuz) *m* (ar.) *vijeće, savjet, odbor*. — »Tu je carski medžlis posjedao« (K. H. I 489).

< tur. *meclis* < ar. *māğlis* bukv.: »mjesto gdje se sjedi«. V. *Ulema-medžlis*.

medžūsija *m* (pers.) *obožavatelj vatre, idolopoklonik*.

< tur. *Mecusi* < ar. *Māğūs* + ar. adj. suf. -iyy (ar. *Māğūs* < grč. *Mōgos* < pers. *Muğ* »pripadnik stare iranske religije obožavatelja vatre«.

međer, konj. (pers.) *dakle, bogme*. — »A moj Mujo, žalosna ti seka, / međer si mi dopano rana!« (K. H. II 153); »Vidiš ti, molim ja tebe, međer su i same travke za rat« (Zembilj III 99).

< tur. *međer* »samo, osim, kad bi« < pers. *meger* »možda, izgleda, kao da, osim«.

megára *f* (ar.) 1. *pećina, špilja*. — »Hrvatini megara i Dervenka Mara« (Kreš. Vodovodi 53). 2. *Megara je ime jedne mahale*,

predjela više Hrvatina u Sarajevu.

< tur. *mağara* < ar. *māğārā*.

Megára, v. megara

məgdān, megdāndžija, v. mejdan, mejdandžija.

mehābet, muhābet m (ar.) 1. ljubav, prijateljstvo.

2. prijateljski razgovor.

< tur. *mehabbet* i *muhabbet*

< ar. *māhabbā* »ljubav«

V. *mehabetiti*, *promehabetiti*.

mehābetiti, muhābetiti, -im, muhābetisati, -išēm, voditi prijateljski razgovor.

Izv. od *mehabet* (v.).

Mèhan, v. Mehmed.

mehāna, mehāndžija, v. mejhana, mejhandžija.

mèhār, v. behar.

mehcēma, meščēma, mehkēma f (ar.) sud, sudska zgrada. — »Do-veo sam njiha u mehcēmu« (Ist. bl. II 255); »Hajd' Alaga muli u meščēmu, / vjenčaj seku meni za ljubavcu!« (M. H. X 90).

< tur. *mehkeme* < ar. *maḥkā-mā* »sudnica«.

Mèhdija m (ar.) 1. musul. muško ime.

2. ime preporoditelja koji će se pojaviti pred Sudnji dan (po tumačenju islamskih teologa), obnoviti vjeru islam i uspostaviti pravdu.

< tur. *Mehdi* < ar. *Māhdiyy*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji je upućen na pravi put; vođa«.

Mehèmed, v. Mehmed.

mehkēma, v. mehcēma.

mèhlem, mèlem m (grč.) mast koja se privija kao lijek na rane, kraste, uboj itd. — »Ko bi rani mehlem bio?« (GZM 1908

118); »njom udara Melku materinu, / gdje udara, melem joj ne treba« (I. Z. III 31).

2. fig.: *blag, dobar čovjek.*

< tur. *melhem* i *merhem*, vulg. *mèhlem* < ar. *mārḥām* < grč. *málagma*.

V. *melemašće*.

Mèhmed, Mehèmed, hipok. Mèhan, Mèho, Mèhica, Mèšan, Mèša, Mèško, Mèšo, Mèmija, Mèmo (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Mehmed*, muško ime.

< ar. *Muḥammad*, v. *Muhammed*.

Mehmedālija (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Mehmed-Ali*, sastavljeno od dva imena: *Mehmed* i *Alija* (v.).

Mèho, v. Mehmed.

mèhr m (ar.) bračni dar: gotovina, vrijednosni predmeti ili imovina koju, prilikom sklapanja muslimanskog braka, muž daje, ili se obavezuje dati, ženi, odnosno na koju žena ima pravo, pod izvjesnim uslovima, samim sklapanjem braka. Mehr je ustanova šerijatskog prava koja osigurava ženi ličnu svojinu na izvjesnoj imovini dok je u braku, kao i u slučaju prestanka braka. Obično se jedan dio mehra daje prije ili prilikom vjenčanja (to je »mèhri-muādzdžel«, »neposredni bračni dar« /ar. mu'āğğāl part. pas. od ta'ğil »žuriti s nečim«/) a drugi dio »mehri-muēdzdžel«, »utvrđeni bračni dar s rokom« /ar. mu'āğğāl, part. pas. od tā'ğil »dati kome rok«/) u slučaju prestanka braka usljed smrti ili razvoda.

< tur. *mehir* < ar. *māhr*.

mehràmet, v. merhamet.

mèhrüm, v. merhum.

mèhtef

mèhtef, v. mekteb.

mèhter, **mèhterbaša** itd. v. mekter, mekterbaša itd.

mèjdān, **mègdān**, -āna *m* (ar.) 1. *povelik prazan prostor u gradu, polje, trg.*

2. *marvena pijaca, vašarište.*

3. *boj, dvoboj, duel.* — »zove tebe na mejdan junački, / valja ići mejdan dijeliti« (Vuk II 142); »Pozovi ga na mejdan junački« (Muz. zap. Inst. 2125).

4. *fig.: vidjelo, javnost.* — »izaći će na mejdan i tvoje djelo« (u ob. gov.).

5. *mejdan dijeliti, mejdan podijeliti, izići na mejdan, znači: boriti se s kim na mejdanu.*

< tur. *mejdān* < ar. *māydān*.
V. mejdandžija, atmejdan.

mejđandžija, **megđandžija** *m* (ar.-tur.) *onaj koji mejdan dijeli, koji se bori.* — »Ti mi za se šalji mejđandžiju« (M. H. III 5); »te površi dogu mejdanžiju« (F. J. II 211).

< tur. *mejdanci*, v. mejdan + tur. suf. -ci.

mejhāna, **mejhāna**, **mehāna** *f* (pers.) *krčma.* — »Je l' mejhana kod gradskih vrata« (K. H. II 34); »dovede ga begu u mehanu« (M. H. III 114).
< tur. *meyhane* < pers. *mejhāne* (pers. *me* »piće, vino« i pers. *hāne* »kuća«, v. hane).
V. mehandžija.

mejhāndžija, **mehāndžija** *m* (pers.-tur.) *krčmar.* — »Pa on ode tražit mehandžiju: / Mehāndžija, daj da pijem vino!« (Vuk, II 141); »Mehāndžiju bajramski top razveseli« (Nar. bl. 99).

< tur. *mejhaneci*, v. mejhana + tur. suf. -ci.

mèjīt, **mèit** *m* (ar.) *mrtvac.* — »Bogom braćo, hodže i hadžije, / pričekajte i moga mejita!« (Muz. zap. Inst. 1813); »Ne kopaj me neno, gdje se mèit kopa, / već me kopaj neno kod Mujina stana« (Vuk I 279).

< tur. *meyyit* < ar. *māyyit* »mrtav«, izv. od ar. *mātā*, *māwt* »umrijeti«.

V. mejtaš.

Mejrēma, **Merjēma**, **Merima**, **hipok. Mějra**, **Mějruša** (jevr.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Meryem* < ar. *Māryām*, »žensko ime (odgovara imenima: Marija, Mirjana) < starojevr. To je ime majke Isa-pej-gambera, sv. Marija, mati Isusova. Osn. zn.: »uporna; gorka«.

mějtaš, **mějīt-tāš** *m* (ar.-tur.) 1. *kamen na koji se spušta mrtvac da bi mu se klanjala dženaza.* 2. *prostor gdje se nalazi takav kamen i gdje se pod otvorenim nebom klanja umrlome dženaza.* Od ovog je dobio ime jedan trg u Sarajevu »Mejtaš«, nedaleko od Narodne banke. Tu je nekad stajao »mejīt-taš« i tu se klanjala dženaza. U mnogim mjestima u Bosni i Hercegovini pojedini lokaliteti, osobito trgovci, dobili su iz navedenih razloga ime Mejtaš.

< tur. *meyyit taşı* »mrtvački kamen«, tur. izft., v. kompon. pod mejīt i taš.

Mějtaš, v. mejtaš.

mějtef, v. mekteb.

Měka, **Měca** *f* (ar.) *glavni grad Hedžaza (Saudijske Arabije) u kome se nalazi Čaba.* — »Sinoć ljudi na Meći govore« (I. Z. II 241).

< tur. *Mekke* < ar. *Mākkā*.

mekābiri *m* (ar.) *groblje.*

< tur. *mekabir* < ar. pl. *mā-*

qābir, sing. *maqbarā* »groblje«.
V. kabur, kabristan.

mekām, -āma *m* (ar.) 1. način harmoničnog (ugodnog) učenja kur'ana ili ezana.

2. arija, melodija, glas.

3. položaj (u nekom žvanju).

< tur. *mekam*, sa značenjem kao u nas < ar. *māqām* »mjesto, stan; boravak«.

V. mekamli, kijam, kamet, kajmekam.

mekāmli, indecl. adj. (ar.-tur.) harmoničan (ugodan glas pri učenju kur'ana ili ezana).

< tur. *mekamlı*, v. mekam + tur. suf. -lı.

mekik, -ika *m* (pers.) čunak sa cijevi koji se upotrebljava pri tkanju na stanu.

< tur. *mekik* < pers. *mekik*.

mekrūh, **mēcrūh** *m* (ar.) mali gri-jeh, ono što je po islamskim propisima pokušeno, što ne valja raditi, ali nije izričito zabranjeno.

< tur. *mekruh* < ar. *mākrūh* »omražen, prezren«.

mekteb, **mektep** (**mējtef**, **mēhtef**) *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola. — »ono ti je za mekteba Ahmo« (Beh. III 29); »Uče li vi djeca u mejtefe?« (K. H. I 98). Dvije su vrste mekteba: »mektebi-iptidaija« (v.) i »sibjan-mekteb« (v.).

< tur. *mekteb*, *mektep* < ar. *māktāb* »škola« (nom. loci od *kātābā*, *kātb* »pisati«).

V. mektebi-nuvab, mekteb-hodža, mekteblija.

mekteb-hodža, **mējtef-hodža** *m* (ar.-pers.) hodža koji predaje djeci u mektebu, mualim.

< tur. *mekteb hocası*, tur. izft., v. kompon. pod mekteb i hodža.

mektebi-iptidaija, skr.: **iptidaija** *f* (ar.) trogodišnja muslimanska vjerska škola koja ima propisan nastavni plan i određen broj nastavnih sati nedeljno. Nastavnik u ovom mektebu zove se mualim. — »Mili bože, ozdravi mi zlato, / sagradiću mejtef iptidaiju« (I. Z. II 13).

< tur. *mekteb-i iptidai* »početna škola« < mekteb (v.). i ar. *ibtidā'īyy* »početni«.
V. sibjan-mekteb.

mektebi-nūvāb, -āba, skr.: **nūvāb** *m* (ar.) šerijatska sudijska škola, kadijska škola. Postojala je u Sarajevu od 1887. do 1937. godine.

< tur. *mekteb-i nūvvab* < ar. *māktāb* »škola« i ar. pl. *nūw-wāb*, sing. *nā'ib* »kadija«.

mektebi-nuvāblija, skr.: **nuvāblija** *m* (ar.-tur.) dak šerijatske sudijske škole.

< tur. *mekteb-i nūvvaplı*, v. mektebi-nuvab + tur. suf. -lı.

mektēblija, **mektēplija**, **mejtef-lija** *m* (ar.-tur.) 1. učenik mekteba, mejtefa.

2. dak, školac, školovan čovjek.
< tur. *mektepli*, v. mekteb + tur. suf. -lı.

mekter, **mēhter** *m* (pers.) muzikant, član orkestra. — »Golub čizme oblači, hoće mehter da bude« (Ist. bl. II 242).

< tur. *mehter* »muzika, muzički orkestar« < pers. *mihter* »veći; velikan« (komparativ od pers. *mih* »velik«).

V. mekterbaša, mekterhana.

mekterbaša, **mēhterbaša** *m* (pers.-tur.) kapelnik. — »Koj' zavika iz grla bijela: / Čala sada, naše mekterbaše, / na sramotu Bajū i Limunu«. (Vuk III 465).

mekterhàna

< tur. *mekter başı*, tur. izft., v. kompon. pod mekter i baš.

mekterhàna, mekterhàna *f* (pers.) *turska muzika, banda*. — »Čauš viknu, mekterhàna ciknu« (K. H. I 21).

< tur. *mekterhane*, v. kompon. pod mekter i hane.

mektùbdžija *m* (ar.-tur.) *pisar, sekretar*. — »Jedan mlad Osmanlija, valijin mektùbdžija« (Andrić, Pripov. 23).

< tur. *mektüpçü* < ar. *mäktüb* »pismo« + tur. suf. -çü, -ci.

Mèla, v. Meliha.

melaice, v. meleć.

mèleć, mèlek *m* i **melaice, mela-ike** *n* (ar.) *andeo*. — »Po dušu će meleć doć« (Ist. bl. II 229); »Il' si meleć, il' dženet-ska hurija« (Ašikl. 47).

< tur. *melek, melaïke* »andeo« < ar. sing. *mäläk* »andeo« pl. *mälä'ikâ*. Ovaj ar. pl. upotrebljava se u tur. i našem jeziku kao singular.

V. Meleća.

Melèća, Melèka, Mèlća, Mèlka (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Melek*, žensko ime < ar. *mäläk* »andeo« (odgovara imenu: »Anđelija«).

mèlek, v. meleć.

melèkša, v. menekša.

mèlem, v. mehlem.

mèlemāšće, *n* (grč-tur.) *ljekarina, novac plaćen za liječenje i lijekove*. — »More Turci, sed'te, pijte vino, / plaćajte mi slugi melemāšće« (Vuk VI 423).

< tur. *mehlem akçesi*, tur. izft., v. kompon. pod mehlem i akča, akçe.

melèviš, v. meneviš.

mèlez *m* (ar.) 1. *mješanac, ukršta-*

nac, mulat, polutan (bilo čovjek ili životinja); melez je čovjek koji nije čistokrvni bijelac, niti čistokrvni crnac; melez je konj koji nije čistokrvne arapske pasmine itd.

2. *platno, bez (melez-bez) koji je malo jači od običnog beza i upotrebljava se obično za gaće. Osnova mu je prtena, a potka pamučna i usljed toga je dobio ovo ime*. — »I Vidaku gaće od meleza« (Vuk VII 127); »Osman udri rukom po koljenu, / nov mu melez puče na koljenu« (K. H. II 448).

< tur. *melez* < ar. *mäläs*.

V. melezli, melezlija.

mèlez-bèz, v. melez.

melèzli, indecl. adj. (ar.-tur.) *od beza meleza*. — »na krilu im melezli košulja, / baš košulja Imamove ljube« (I. Z. II 241).

< tur. *melezli*, v. melez + tur. suf. -li.

melèzlija *f* (ar.-tur.) *gaće ili košulja od beza meleza*. — »Dala bi joj pancijer košulju, / Pa bi dala gaće melezlije« (M. H. I 405).

< tur. *melezli*, v. melezli.

Meliha, hipok. **Mèla, Mèlka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Meliha*, žensko ime, »Ljepotica, Ljepojka« < ar. *mälîha* »ljepotica«.

Mèlka, v. Melća.

Mèlka, v. Meliha.

mèl'un, -úna *m* (ar.) *prokletnik, davo*.

< tur. *mel'un* < ar. *mälū'n* »proklet«.

V. lanet.

mèljdzis, mèljdzuz, v. medžlis.

mëm, nëm *m* i **mëmlla, nëmlla** *f* (pers.) *vлага*. — »Ubila me m e m l a od kamena, / pocrnio kao kamen sinji« (Vuk II 391).
 < tur. *nem* < pers. *nem*.
 V. *memli*.

Mëmija, v. *Mehmed*.

Mëmiš (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. *Memiş*, vjerovatno od *Mehmed* < ar. *Muḥammäd*, v. *Muhamed*.

memišanà, memišanà *f* (ar.-pers.) *zahod, nužnik*. — »... a narod će vazda naći primjene vašim listovima po m e m i š a n a m a i ajakjolijama« (Zembilj II 27).
 < tur. *memişane* (*memiş-hane*)
 < ar. *māmšā* »mjesto gdje se ide (pješice)«, nom. loci od *māšā, māšy* »ići«.

memlēce, memlēke *n* i **memlēcet, memlēket** *m* (ar.) *država, zemlja; zavičaj, rodni kraj; mjesto, grad*. — »a ti care po svom memlećetu« (K. H. I 45): »A kad dođem mome memlećetu, / Pita će me ostarela majka« (Vuk VII 224).
 < tur. *memleket* < ar. *mām-lākā* »pokrajina«.

mëmli, nëmli, indecl. adj. (pers.-tur.) *vlažan*.
 < tur. *-nemli*, v. *mem* + tur. suf. *-li*.

Memnúna, hipok. **Núna** (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. *Memnune*, žensko ime, »Zadovoljna« < ar. *mām-nūnā* »zadovoljna«.

Mémo, v. *Mehmed*.

mémur, -úra *m* (ar.) *službenik, činovnik*.
 < tur. *memur* < ar. *mām-mūr*, part. pas. od *āmārā, āmr* »zapovjedati, naredivati«.
 V. *memurluk*.

memúrluk *m* (ar.-tur.) *činovnička služba*.

< tur. *memurluk*, v. *memur* + tur. suf. *-luk*.

menáfi-sánduk *m* (ar.) *opštinska poljovredna pripomoćna zaklada za vrijeme turske vlasti (od 1866—1878). Kasnije prerastao u sresku poljoprivrednu pripomoćnu zakladu u Bosni i Hercegovini*.

< tur. *menafi sanduğu*, tur. izft. < ar. pl. *mānāfi*, sing. *mānfā* »korist« i ar. *šandūq* »sanduk«.

mëndilj, mëndil *m* (ar.) *rubac*.
 < tur. *mendil* < ar. *mindil*.

mënda, mında, mindušica *f* (pers.) *cvijet Dicentra spectabilis L. Izv. od mēduša (v.)*.

mēdele, mēgele *f* pl. t. (grč.) *zanatlijska drvena sprava za stezanje i presovanje, procijep za stezanje, presa; berberska štipalica (kao kliješta) kojom se služi berber pri sunećenju djece*.

< tur. *mengene* < grč. *magga-non*.

mēnduša, minduša (za par.: **mēnduše, minduše**) *f* i **mēnduh** *m* (pers.) *naušnica*. — »Uši jedne četvere mēnduše« (M. H. III 411); »a četvrta, mila. iz uha mīnduše« (GZM 1907 113); »Ja da vidiš gdje mi mēnduh kuca, / živom bi ti srce ispućalo« (Gajret 1931 270).

< tur. *mengüş* < pers. *men-güş*.
 V. *mēnda*.

menëksa, menëkse (melëksa) *f* (pers.) *obična ljubičica, Viola odorata L.*

< tur. *menekşe* < pers. *be-nefşe*.
 V. *meneviš, menevša*.

menëviš

menëviš (**menëfiš**, **melëviš**), indecl. adj. (pers.) *modroljubičaste boje kao menevša*. — »a na pleći zelene dolame, / a na noge meneviš čakšire« (Vuk II 262); »po pristrancih meneviš ljubica« (M. H. III 434); »Šeboj Haso i albaber Huso, / i Ibrica menefiš ljubica« (I. Z. IV 246); »pak na pleća melëviš dolamu« (F. J. I 167).
< tur. *meneviş* < pers. *benefš* i *benefši*.

menëvša, **menëkša**, **minëvša**, **minëkša** f (pers.) *pitoma ljubičica, Viola tricolor L., var. hortensis Wettst., DC.*

< tur. (*hercai*) *menekşe* < pers. *benefše*, v. *menekša*.

mëngele, v. *mendele*.

mëniya f (ar.) *muško sjeme, sperma*.

< tur. *menî* < ar. *māniyy*.

Mënsür, -úra (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mensur* < ar. *Mānšūr*, *muško ime*, osn. zn.: »potpomognut; -pobjedilac uz božju pomoć« (part. pas. od *našarā*, *našr* »pomoć«).

menšúra f (ar.) *carski dekret koji se izdaje visokim državnim ili vjerskim funkcionerima kao ovlašćenje da mogu obavljati povjerenju im dužnost. I reisul-ulema Bosne i Hercegovine dobivao je menšuru od halife, dok je halifa postojao*.

< tur. *menşur* < ar. *mānšūr*, part. pas. od *nāšarā*, *nāšr* »širiti, raširiti, razastrijeti«.

mënzil, **mënzul** (**mëzil**) m (ar.) 1. *tatarska pošta u Turskoj Carrevini; državna pošta u Kneževini Srbiji*. — »i menzilskog konja poklopio« (K. H. I 45); »u desetoj mezil knjiga stiže« (Vuk II 514).

2. *tatarski konj na kome se pošta prenosila*. — »pravo tira careva menzila, / istira ga na Hošane ravne« (M. H. III 57).

< tur. *menzil* »mjesto gdje su tatarski poštari odjahivali konje; pošta«, bukv.: »konačište« < ar. *mānzil* »mjesto gdje se odsjeda, odjahuje«.

V. *menzildžija*, *menzilhana*.

Menzildžić, v. *menzildžija*.

menzildžija, **mezildžija**, **mezıldžija** m (ar.-tur.) *tatar — poštari koji je prenosio poštu na konju*. — Od ovog je nastalo prezime *Menzildžić*.

< tur. *menzilci*, v. *menzil* + tur. suf. -ci.

menzilhana, **menzilana**, **mezilana**, **mezulana** f (ar.-pers.), *turska poštanska stanica gdje su se držali u pripravnosti odmoriti konji za tatara—poštare. Čim tatar stigne do menzilhane, sjaše svog umornog konja, preuzme i pojaše odmoriti konja i nastavlja put. Menzilhane su bile snabdjevene potrebnim brojem konja. Menzilhane je organizovao sultan Murat IV (1623—1640)*.

< tur. *menzilhane*, v. *kompon*. pod *menzil* i *hane*.

mëra, **merāja** f (ar.) *utrina, ledina, pašnjak; utrina koja nije u posjedu privatnog vlasnika, nego je javno dobro*. — »gdje on sjedi na meraji« (M. H. III 32); »Pod Tuzlom se zeleni meraja« (nar. pj.).

< tur. *mera* < ar. *mārā* »mjesto gdje pase stoka«, pl. *mārā*.

merāčiti, *naslađivati se, uživati*.
Izv. od *merak* (v.).

merāgdžija, v. *meraklija*.

mërāk, -āka m (ar.) 1. *naslada, užívanje, ugodno osjećanje, u-*

godno raspoloženje. — »Ah meraka sa večeri rane, / sa-stala se družba akšamlja« (Sevd. 35); »A ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

2. *strast, žudnja, želja, volja za nečim;* — kaže se: »Imam merak za lijepim konjem«, »Osta mi merak na onu djevojku«.

3. *melanholija kao posljedica neke pretjerane žudnje, strasti ili čežnje za nečim.* — »Ovaj čovjek je merak svezao, niti govori niti romoni« (u ob. gov.). < tur. *merak*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārāqī* »hipohondrija«.

V. *meračiti, merakli, meraklija, meraktisanje, zameračiti.*

merākčija, v. *meraklija*.

merākli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. *kao pridjev: a) prefinjenog ukusa; strastven, željan naslade i uživanja; b) melanholičan.*

2. *kao prilog: strastveno, s nasladom, sa uživanjem.*

< tur. *meraklı*, v. *merak* + tur. suf. -lı.

merāklija i meraklija, merāgdžija, merākčija m (ar.-tur.) *onaj koji voli uživanje, provođenje; onaj koji zna i umije da uživa i da se provodi.* — »a ja opet junak meraklija, / od meraka ostanem do mraka« (Ašikl. 101).

< tur. *meraklı*, v. *merak* + tur. suf. -lı, odnosno -ci.

meraktisanje m, *meračenje, nasladivanje.* — »kako ju je lako poljubio, / dva joj mlaza krvi udarila, / od meraka i od meraktisanja« (I. Z. IV 50). Izv. od *merak* (v.).

merám, -ána (ar.) 1. *želja, volja.* — »Nije mi po meramu da se s njim družiš« (u ob. gov.).

2. *cilj, namjera.* — »Nije mi bio meram da ga uvrijedim« (u ob. gov.).

< tur. *meram*, sa značenjem kao u nas < ar. *mārām* »namjera«.

mërcež, mërkež m (ar.) *centar, središte; centrala.*

< tur. *merkez* »centar« < ar. *mārkāz*, nom. loci od *rākāzā*, *rākz* »u zemlju zabosti; zataknuti«.

mërdevine, f i merdiven (iskr. **berdivan**) m (pers.) *stube, stepenice.* — »Mara ide uz merdivine« (Lord 290); »mloga žurba gore u konaku, / a on tajom ide uz merdiven«, »hajde tamo u berdivan kulu« (Vuk III 195, II 592).

< tur. *merdiven* < pers. *nerdubān*.

Mërdža, v. *Merdžana*.

mërdžān, -ána m (ar.) *koral.* — »U ruci joj tespih od merdžana« (K. H. I 400); »grlobijelo, crveni merdžani« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mercan* < ar. *mārgān*. V. *Merdžana, merdžanka, merdžankinja, merdžanli*.

Mërdžána, hipok. **Mërdža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mercan*, žensko ime, »Koral« < ar. *mārgān* »koral«.

mërdžānka f, *vrsta ribe pastirmke.* Izv. od *merdžan* (v.); *mercan baliği* »riba merdžan«.

mërdžānkinja f, *mala puška ukrasena merdžanima.* — »o golubu dvije merdžankinje« (K. H. I 327).

Izv. od *merdžan* (v.).

merdžánli, indecl. adj. (ar.-tur.) *ukrašen merdžanima.* — »fatios se merdžanlı kubure« (M. H. III 248).

< tur. *mercanlı*, v. *merdžan* +
tur. suf. -lı.

meremâčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji vrši popravke*.

< tur. *meremetçi*, v. *meremat* + tur. suf. -çi.

meremât, -âta (ar.) 1. *popravke zgrade, kola ili čega drugog*.

2. *meremât učiniti = vršiti popravke na kući, kolima itd.*

3. *pravo uzimanja drveta iz državne šume za gradnju*.

< tur. *meremet*, *meramet* < ar. *mārēmā*.

V. *merematiti*, *omerematiti*, *po-merematiti*.

meremâtiti, *popravljati, vršiti popravke*.

Izv. od *meremat* (v.).

mêrhabâ! interj. (ar.) *muslimanski pozdrav*.

< tur. *merhaba!* < ar. *mārhabâ!* pozdrav, skraćeno od ar. *ğittâ mārhabân* »došao si na prostrano mjesto, tj. među prijatelje« (pa budi komotan).

merhamet, **mêrhamet** *m* (ar.) *samilošt, milost, milosrđnost*. — »Imaš li malo *merhameta* u sebi?» (u ob. gov.); »Njega ćete pak zaboraviti, / U Turaka ima *merhameta*« (Petran. 374).

< tur. *merhamet* < ar. *mārhamâ* »smilovanje«.

V. *merhametli*, *merhametsuz*.

erhametli, indecl. adj. (ar.-tur.) *milostiv, meka srca*. — »al opet su *merhametli* Turci« (K. H. I 437).

< tur. *merhametli*, v. *merhamet* + tur. suf. -li.

erhametsuz *m* (ar.-tur.) *nemilosrdan, bezobziran čovjek*.

< tur. *merhametsiz*, v. *merhamet* + tur. postpoz. -siz »bez«.

mêrhum (**mêhrûm**), -ûma *m* (ar.) *umrli, pokojni*. — »svim *mêrhumim* mezare kopaše« (I. Z. II 21).

< tur. *merhum* < ar. *mārhum*, part. pas. od *rahimâ*, *rahmâ* »smilovati se«.

V. *rahmetlija*.

Merima, v. *Mejrema*.

Merjêma, v. *Mejrema*.

mêrkez, v. *merček*.

mêrmer *m* (grč.) *mramor*. — »s oba strane kraj *mermer* kaldrme« (M. H. III 327).

< tur. *mermer* < ar. *mārmār* < grč. *mārmaros*.

V. *mermerli*.

mermêrli, indecl. adj. (grč.-tur.) *mramoran, od mramora*. — »pa pošeta *mermerli* avlijom« (Muz. zap. Inst. 60).

< tur. *mermerli*, v. *mermer* + tur. suf. -li.

mertêba *f* (ar.) 1. *stepen, rang, položaj*. — »Na veliku je *mertebu* dospio« (u ob. gov.).

2. *cijenjenost, poštovanje*. — »Ja sam kod njega na velikoj *mertebi*« (u ob. gov.).

< tur. *mertebe* < ar. *mārtābā*. V. *rutba*.

mêrtek *m* (tur.) *greda, direk, balvan*. — »Voda *mertek* nosila, / tri me prosca prosila« (I. Z. III 239).

< tur. *mertek*.

mêsdžid (**mêčet**, **mêčit**) *m* (ar.) *manja muslimanska bogomolja u kojoj nema minbera (a obično ni munare) i u kojoj se, usljed toga, ne klanja podnevna molitva u petak zv. »džuma«, niti se klanja bajram-namaz*. — »Opalilo mečet i munare, / Obasjalo crkve i oltare«, »tur-ski hodža na zvonari viče, / ja kanda je na mečetu svome«

(Vuk VIII 144, III 53); »Jošte uzmi saruk i kauk, / Hodi sa mnom u mečite turske« (M. H. II 89).

< tur. *mescid* < ar. *mäsğid* »mjesto gdje se na sedždu (ničice) pada«, tj. mjesto gdje se klanja.

mesela *f* (ar.) *problem, pitanje koje treba riješiti (obično se misli na vjersko pitanje).*

< tur. *mesele* < ar. *mäs'älä*. V. *feraiska mesela*.

mëselä, interj. (ar.) *naprimjer (najčešće se upotrebljava kao uzrečica).*

< tur. *meselä* < ar. *mätälä*.

mësh, mëсах (mës) *m* (ar.) *potiranje mokrom rukom po glavi ili po mestvama prilikom uzimanja abdesta, dio abdeskog obreda.*

< tur. *mesh* < ar. *mäsh*.

mestûra *f* (ar.) 1. *pozivnica.*

2. *zapečaćeno pismo koje je šerijatski sud upućivao pojedinim pouzdanim ljudima da bi preko njih provjerio vjerodostojnost svjedoka koji su u nekoj parnici svjedočili.*

< tur. *mesture* < ar. *mätürä*, bukv.: »pokrivena«.

mëstva, pl. *mëstve*, -tävā *f* (tur.) *vrsta duboke obuče od mekane kože sa vrlo tankim džonom, bez peta. Oblači se na голу nogu i na čarape. Služi kao kućna cipela, a pri izlasku na ulicu, navlače se firale, papuče ili kaljače. U ranija vremena postojale su i ženske mestve. — »Na nogam' mu mestve i papuče« (K. H. I 51); »Jedna daje mestve i papuče, / druga daje biser i dukate« (Bajr.)*

< tur. *mest*.

Mësüd, -üda, hipok. Súdo (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Mesud* < ar. *Mäsüd*, muško ime, »Srećko«, osn. zn.: »sretan, usrećen«.

Mësüda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Mesude*, žensko ime, »Srećna«, < ar. *mäsüdü* »sretna, usrećena«.

Mëša, Mëšan, Mëško, Mëša, v. Mehmed.

meščëma, v. *mehçema*.

mëshür, adj. (ar.) *poznat, čuven, glasovit.*

< tur. *meşhur* < ar. *mäshür*.

Mëshihat *m* (ar.) *ured, rezidencija šejhul-islama u Istambulu.*

< tur. *meşihat* < ar. pl. *mäşiha, mäşyāha*, sing. *šayh* »starac; starješina«.

mëška *f* i **mëšak** *m* (ar.) *kaligrafski napisana i odštampana slova ili riječi, što služi kao muštra za učenje arapskog krasnopisa. Meške su se zadavale kao pismeni domaći zadatak u mektebima i ružđijama u Bosni i Hercegovini.*

< tur. *meşk* < ar. *mäşq* »učenje krasnopisa«.

mëtelik i **metëlik** *m* (grč.) *stari turski bakreni novac sa malom primjesom srebra. U početku je vrijedio 20 para, a kasnije mu je vrijednost pala na 10 para. < tur. metelik < franc. metalique < grč. métallon »metal«.*

metëriz *m* (pers.) *opkop od zemlje, rov, šanac. — »da mu grade kratke meterize« (M. H. III 85).*

< tur. *metris* »rov, šanac«.

< pers. *meters* »greda kojom se vrata iznutra podupiru da se ne mogu otvoriti; rupe koje se u zemlji kopaju a služe kao klopka« (> ar. *miträs* »potporanj za vrata da se ne mogu otvoriti«).

metèrizi

metèrizi *m* (pers.) isto što i *jòl-tasi* (v.).

Izv. od *meteriz* (v.).

mèvdžūd, *adj.* (ar.) *prisutan*.

< tur. *mevcut* < ar. *māwğūd*,
part. pas. od *wāğādā*, *wuğūd*
»opstojati«.

Mévla, *v.* *Mevlida*.

mevlánā, -áta *m* (ar.) počasna titula za glasovite islamske učenjake i filozofe, stavlja se ispred imena.

< tur. *mevlāna* < ar. *māwlānā* »naš gospodin«.

Mevlèviye *pl.* (ar.) pripadnici der-
viškog reda koji je osnovao
Mevlana Dželalud-din Rumi
(umro 1273. g.).

< tur. *Mevlevi* < ar. *Māwlā-wiyy* < ar. *māwlā* »gospodin,
gospodar«.

Mevlida, *hipok. Mévla* (ar.) *musl.*
žensko ime. Nadijeva se obično
djetetu koje se rodi na mevlud
(rođen dan Muhameda).

< tur. *Mevlide*, *žensko ime.*
»*Rodena*« < ar. *māwlid* »rođe-
nje« od čega je izvedena riječ
mevlud (v.).

mèvlūd, -úda *m* (ar.) 1. *rođen dan*
Muhameda, 12. *rebiul-evvela po*
muslimanskom kalendaru.

2. *hvalospjev Muhamedu u čast*
njegova rođen dana, koji se re-
cituje (pjeva) na mevludu u
džamijama i vjerskim školama.
Običaj je da se *mevlud* recitu-
je (»učti«) i po privatnim kuća-
ma tokom cijele godine i to se
kod muslimana smatra kao kuć-
na vjerska svečanost.

< tur. *mevlid*, *mevlūt* < ar.
māwlid »rođenje«.

V. *mevludi* (v.).

mevlūdi *pl. m.* (ar.) *dva arapska*
mjeseca, rebiul-evvel i rebiul-

ahir, u kojima se najviše po ku-
ćama uče mevludi.

Plural od *mevlud* (v.).

mèza *f* i **mèze** *n* (pers.) *zakuska,*
jelo koje se uzima uz rakiiju ili
vino. Polako se pije rakiija i za-
laže se mezom. Za mezu se
upotrebljava obično: meso, sir,
salata itd. — »Sve mu mezu
iz dva prsta daje, / a poji ga iz
zlatne čašice«, »za mezeta
mekijeh smokava« (K. H. II 291,
I 280); »desnom rukom i čašom
od zlata, / a lijevom meze mu
dodaje« (Vuk II 502).

< tur. *meze* < pers. *meze* »po-
slastica«.

V. *mezetiti*, *mezetluk*, *zameze-*
titi.

mèzār (**mèzhār**), -ára *m* (ar.) *grob,*
raka. »Mezare im glavam'
okitiše« (K. H. I 338); »Kada
sadeš na ravnu poljanu, / svo-
ga babe bijelu mezaru« (F. J.
I 275).

< tur. *mezar* »grob« < ar. *mā-*
zār, osn. zn.: »mjesto obilaska«.
V. *mezaristan*, *mezarluk*, *me-*
zartaš.

mezaristān, -āna *m* (ar.-pers.)
groblje.

< tur. *mezaristan* < pers. *me-*
zaristān < ar. *māzār* »grob« +
pers. suf. za građenje imenica
mjesta -stān.

mèzārluk i **mezārluk** *m* (ar.-tur.)
groblje. — »gdjeno jesu česti
mezarluci« (K. H. I 225).

< tur. *mezarlık*, v. *mezar* +
tur. suf. -lık.

mèzartaš *m* (ar.-tur.) *nadgrobnii*
kamen, nišan.

< tur. *mezar taşı*, tur. izft., v.
kompon. pod *mezar* i *taš*.

mèze, v. *meza*.

mèzet *m* (ar.) *javna dražba, lici-*
tacija. — »Dajder baci na me-

z et divojku, / evo za nju stotinu dukata« (M. H. III 381).

< tur. *müzayede*, *mezad* »licitacija« < ar. *muzâyüdä* »natjecanje, licitacija«.

mëzetiti, jesti mezu uz piće. — »Kadar stane mezetiti, pomoću mu ja« (GZM 1909 585); »Pijte vino, oba brata moga! / Pijte vino, mezetite mesom« (Petran. 381).

Izv. od meza, meze (v.).

mëzetluk *m* (pers.-tur.) *meza*, ono što se jede kao meza. — »gdje Fazila mezetluke sprema, / na čardaku iza mušebaka« (Sevd. 35).

< tur. *mezelik*, v. meza + tur. suf. -lik.

mëzhār, v. mezar.

mëzhebi, sing. *mëzheb* *m* (ar.) pravne škole, pravni sistemi u šerijatskom pravu. Imaju četiri glavna mezheba: hanefijski, malikijski, šafijski i hanbelijski, nazvani po svojim utemeljiteljima: po Ebu Hanifi, Maliku, Šafiji i Ahmedu ibn Hanbelu.

< tur. *mezheb* < ar. *mādhāb*, osn. zn.: »pravac, put«.

mëzildžija, **mëzuldžija**, **mëzilāna**, **mëzulāna**, v. *menzildžija*, *menzilhana* itd.

mida *f* (ar.) želudac. — »Ne podnosi mi *mida* ove hrane« (u ob. gov.)

< tur. *mide* < ar. *mi-dā*.

Midha, v. *Midhata*.

Midhat, hipok. **Midho** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Midhat*, muško ime, »Pohvaljeni« < ar. *midħa* »hvala, pohvala«.

Midhata, hipok. **Midha** (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Midhat* (v.) dodan naš nastavak -a.

Midho, v. *Midhat*.

mihrāb, -āba *m* (ar.) ovalno udobljenje u zidu džamije od strane kible gdje džamijski imam klanja rukovodeći grupnim klanjanjem. — »u mihrabim načiniti oltare« (K. H. I 211).

< tur. *mihrab*, *mihrap* < ar. *mihrāb*.

Mikail, -ila (jevr.) anđeo koji se, po islamskom vjerovanju, stara o izdržavanju (nafaci) živih bića (*Mihailo*).

< tur. *Mikail* < ar. *Mikā'il* < jevr. *mi-ka-il*.

mile *n* (ar.) čovječje stvorenje, stvor. — »Ono ti je čudnovato mile«, »Pasje mile!« (u ob. gov.).

< tur. *millet* < ar. *millā* »narod, nacija; religija«.

milet *m* (ar.) narod, nacija.

< tur. *millet* < ar. *millā* »narod, nacija; religija«.

milj *m* (ar.) 1. berberska alatka: berberski drveni štapić, oko 1 cm debljine i 7 cm duljine, koji berber prilikom sunečenja (obrezivanja) uvuče u kožicu dječijeg polnog organa.

2. alatka: probojac od željeza, dugačak oko 12 cm, koji se upotrebljava za probijanje »tokmaka« i »čekala« kod izrade mlinova za kafu.

3. medicinski probojac. — »Hećim baša Pavlje u odaju! / Kupi milje i fitilje« (Lord 148).

< tur. *mil* < ar. *mil*.

miljać, -ljāca, **milać**, -lāca, **miljé**, **milē** *m* (ar.) gradilište, prazno zemljište gdje se može podignuti zgrada.

mim

< tur. *mülk* < ar. *milk* »posjed, vlast«.
V. *mulk*.

mim *m* (ar.) ime arapskog slova »m«.

< tur. *mim* < ar. *mim*.

minmār, -āra *m* (ar.) graditelj, arhitekt.

< tur. *mimar* < ar. *mi-mār*.

minbēra, **membēra**, v. *minber*.

Mina, v. *Emina*.

mīna *f* (pers.) emajlirano lice sata na kome se nalaze brojevi.
< tur. *mina* »emajl; emajlirano lice sata« < pers. *minā* »staklo«.

mināra, **mināret**, v. *munara*.

minber, **mimber** *m* i **minbēra**, **mimbēra**, **menbēra**, **membēra** *f* (ar.) govornica u džamiji sa više stepenica, ozidana od kamena, mramora ili izrađena od drveta, sa koje imam drži propovijed (hutbu) petkom na podne i prvi dan oba bajrama.

< tur. *minber*, *mimber*, *menber*, *member* < ar. *minbār*.

minder *m* (tur.) slamnjača ili šiljke vunom napunjeno koji se steru po sećiji, da je mekše za sjedenje; katkad znači i samu sećiju. — »Ona sjedi na minder od svile, / po minderu noge rasturila« (Vuk VII 171); »posadi ga na mehku minderu« (M. H. III 427).

< tur. *minder*.

V. *minderluk*.

minderluk *m* (tur.) 1. sećija po kojoj je prostrt minder.

2. platno koje se upotrebljava za minder.

< tur. *minderlik*, v. *minder* + tur. suf. -lik.

minduše, v. *menduše*.

minēvša, **minēkša**, v. *menevša*.

mintān, -āna *m* (pers.) haljetak do pasa od čohe, sukna ili pamučne tkanine, sa dugim uskim rukavima; na prsima se presa-mičuje. — »naopako mintan zagrnuo« (K. H. I 139).

< tur. *mintan* < pers. *nimten*.

Mira, v. *Amira*.

mirāhōr, v. *imrahor*.

mirālāj, -āja *m* (pers.-tur.) 1. pukovnik. — »Zelen polje, ne zelenilo se, / miralaju, ne veselio se« (I. Z. III 27).

2. sinonim za *alajbeg*.

< tur. *miralay* < pers. *mīr* »zapovjednik, prvak« (< ar. *āmīr*) i tur. *alay* »puk«.

mirāška, **mirāzača** *f*, djevojka bogatih roditelja koja pri udaji donosi mužu znatan imetak; djevojka ili žena koja je naslijedila znatan imetak.

Izv. od *miraz* (v.).

mirāšćija, **mirāždžija** *m* (ar.-tur.) nasljednik. — »mirašćije razgrabiće blago« (N. K. I 218).
< tur. *mirasçı*, v. *miraz* + tur. suf. -çi.

mirāz, -āza i **mirāz**, -āza *m* (ar.) 1. nasljedstvo, nasljeđe, naslijeđena imovina. — »ostat' njima kula od miraza« (K. H. I 274); »sjajne toke moga Hasanage, / da Bog da mi dođe od miraza« (I. Z. IV 152).

2. imovina koju djevojka donosi mužu prilikom udaje. — »Miraz djevojku udaje« (Vuk, Posl. 178).

< tur. *miras* < ar. *mirāṭ*.

V. *miraska*, *mirašćija*.

mirāzača, v. *miraska*.

mirāždžija, v. *mirašćija*.

mirđžija *m* (srp. hrv.-tur.) pomiritelj.

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dž.).

mirija *f* (ar.) 1. zemljišne nekretnine s posebnom pravnom naravi koja je normirana u Ramazanskom zakonu, tzv. »Erazikanunnama« (v.). Pravo vrhovnog vlasništva na ovim zemljištima pripada državi, a posjednik ima ograničeno pravo raspolaganja. Za miriju je postojao i poseban nasljedni red. Za razliku od mirije, ostala slobodna zemljišta nazvana su *mulk nekretnine* (mulkovna dobra). 2. carska imovina, carsko blago. — »Evo ide careva mirija, / U Stambolu sedam mazgah blaga« (Vuk VII 388).

< tur. *miri* < pers. *mīrī*
< pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »zapovjednik, vladar« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Mirza (ar.-pers.) *musl. muško ime*.
< tur. *Mirza*, muško ime, »Princ« < pers. *mīrzā*, skraćeno od pers. *mīrzāde* »princ, kraljević« (< pers. *mīr* (< ar. *āmīr*) »vladar« i pers. *zāde* »dijete, porođ«).

Misir, -ira *m* (jevr.) *Egipat*. — »Bolje je domaće proso, nego misirski pirinač« (Nar. bl. 25); »doveli ih Misir zemlji ravnoj« (Vuk II 124); »Čak daleko Misiru b'jelome« (M. H. I 152).

< tur. *Misir* < ar. *Miṣr* »Egipat« < jevr.

V. *misir*, *misirača*, *misirka*, *Misirlija*, *misirlija*.

misir *m* (jevr.) *kukuruz*.
< tur. *Misir* < ar. *Miṣr* »Egipat«, v. *Misir*.

misirača, **mesirača** *f* 1. vrsta bundeve tikve.

2. *klip kukuruza*.

Izv. od *Misir* (v.).

misirbaba *m* (adj. *misirbabast*) (jevr.-pers.) *onaj koji nema ni-*

kako dlaka po bradi i licu, u koga ne rastu dlake, čoso (znak impotencije).

< tur. *misirbaba*, v. *kompon*. pod *Misir* i *baba*.

misirka *f* 1. vrsta bundeve tikve. 2. morska kokoš, morka.

Izv. od *Misir* (v.).

Misirlija *m* (jevr.-tur.) *Egipćanin*.
< tur. *Misirli*, v. *Misir* + tur. suf. -li.

misirlija *m* (jevr.-tur.) *konj koji je dresiran na egipatski način*. — »on odape misirliju do gu, / predade ga kahvedžiji Ibri« (M. H. III 10).

< tur. *misirli*, v. *Misir* + tur. suf. -li.

mišk, v. *mišč*.

miskāl, -ála *m* (ar.) 1. mjera za težinu: jedan i po dram težine. — »Za brata bi dala miskāl zlata, / a za dragog derdan ispod vrata« (Vuk I 236).

2. mjera za čistoću zlata: 1 *miskāl* = 24 *karata*.

< tur. *miskāl* < ar. *miṭqāl*.

misket, **miščetin** *m* (sanskrt.) *vrsta mirišljavog grožđa*.

< tur. *misket* < ar. *misk*, v. *mišč*.

maskin, -ina *m* (ar.) *nevoljnik, sirotan, siromašak*. Od ovog je nastalo prezime *Miskin*.

< tur. *maskin* < ar. *maskin*.

V. *maskinluk*.

Maskin, v. *maskin*.

maskinluk, **maskin-hastaluk** *m* (ar.-pers.-tur.) *guba (bolest)*.

< tur. *maskinlik*, v. *maskin* + tur. suf. -lik; tur. *maskin hastalığı*, v. *maskin* i *hastaluk* (bukv.: »siromaška bolest«).

mistrija *f* (ar.) *zidarska alatka: ravna metalna pločica sa drve-*

nim drškom, zidarska žlica, koja služi za malterisanje.

< tur. *mistar* »poduža ravna daščica koja služi kao lenjir zidarima i bojadžijama za pravljenje crta« < ar. *mištar* ($\sqrt{\text{str}}$) »naprava za pravljenje crta, koja se sastoji od jednog lista debelog papira na kome su u izvjesnim razmacima vodoravno zategnuti konci s kraja na kraj. Na ovu napravu se pritisne list papira za pisanje i na njemu ostanu otisnute linije, tako da se mogu pisati redovi teksta pravo i u jednakim razmacima«.

misvāc, -āca, **misvāk**, -āka *m* (ar.) *vrsta četke za zube koja se u gradskim muslimanskim kućama u našim krajevima stoljećima upotrebljavala. To su štapići od grana biljke Salvadora persica, fam. Salvadoriaceae, koji se na kraju narežu i srž, koja se sastoji od vlakana, raščupa se. Misvaće donose hadžije iz Meke.*

< tur. *misvak* < ar. *miswāk*.

mišć, **misk** *m* (sanskrt.) *mošus, mirisava mast crnkaste boje koja se dobiva iz žlijezde (koja ima oblik pupka) mužjaka gazele. Mišć donose hadžije iz Meke. — »pa načini gospodsku večeru, / što je slano, mišćem i amberom« (N. K. II 126).*

< tur. *misk* < ar. *misk* < pers. *mišk* < sanskrt. V. miščija.

miščetin, v. *misket*.

miščija *f* (sanskrt.-ar.) *vrsta kruške: mirisava crvenkasta mala kruška.*

< tur. *miski* < pers. *miškī*, v. mišč + ar.-pers. adj. suf. -ī.

miva, **mivka** *f* (pers.) *voće, voćka. — »Nove mive u stari trbuh«*

(u ob. gov.); »Veliki voćnjaci i u njima svake mive« (Gajret 1930 273).

< tur. *meyva* < pers. *meywa*.

mizān-terezija *f* (ar.-pers.) *posebna mjera po kojoj će se, po islamskom vjerovanju, mjeriti na Sudnjem danu dobra i rdava djela svakog čovjeka.*

< tur. *mizan* < ar. *mizān* »mjera, vaga« i tur. *terazi* < pers. *terāzū* »vaga, terezija«.

mizrak, **mizdrak** *m* (ar.) *1. koplje čiji bodež ima bridove (uolučene). — »Na atima i pod mizracima, »Pod kopljima i pod mizdracima« (K. H. I 259, 161).*

2. koplje od bajraka.

< tur. *mizrak* < ar. *mizrāq*.

V. *mizraklija*.

mizrāklija, **mizdrāklija** *m* (ar.-tur.) *kopljanik. — »Kupi, beže, šes' hiljad konjika, / Sve atlije, mizdraklije same« (M. H. IV 466).*

< tur. *mizrakh*, v. *mizrak* + tur. suf. -h.

mižde *m* (pers.) *isto što i muštuluk (v.). — »Kad se rodi muško, žene zgrabe oči i dedi kapu, i traže »mižde« (muštuluk)...« (Miodrag 64).*

< tur. *müjde* < pers. *mužde* »vesela vijest, obradovanje«.

modāli, indecl. adj., **moderan**. — »Sve je to gizdavo i modali« (Zembilj II 21).

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

mōnsūn, -ūna *m* (ar.) *vjetar koji periodički mijenja svoj pravac u zavisnosti od godišnjih doba: zimi puše s kopna prema moru, a ljeti obratno.*

< ar. *māwsim* »godišnje doba, jedno od četiri godišnja doba«.

mör, indecl. adj. (tur.) *ljubičast. — »Mor-dečerma, toke po de-*

dermi, / Mor-dolama, puce po dolami« (Vuk VII 97); »gore više mor-čakšire« (K. H. I 519).
< tur. *mor* »ljubičast«.

V. morast, mor-dud, mor-meneviš, mor-patlidžan.

mōrast, adj., *ljubičast*. — »dade njemu morastu malvutu« (M. H. III 325).
Izv. od *mor* (v.).

mōr-dūd m (tur.) *vrsta duda lju-bičaste boje (u Sarajevu)*.
< tur. *mor dut* »ljubičasta murva«, v. kompon. pod *mor* i *dud*.

mōr-menēviš, adj. (tur.-pers.) *ljubičasto-višnjeve boje*. — »Na njemu je mormeneviš dolama« (Vuk I 161).
< tur. *mor meneviš*, v. *mor* i *meneviš*.

mōr-patlidžan m (tur.-pers.) *crni (modri) patlidžan, Solanum melongena*.
< tur. *mor patlican*, v. *mor* i *patlidžan*.

Mōskov m (rus.) *Rus; Rusija*.
< tur. *Moskof* < rus. *Moskva*.

mōsūr m (tur.) *šuplji drveni valji-čić na koji se namotava konac ili tanka žica*.
< tur. *masura*.

mīzhluk m (srp. hrv.-tur.) *mrzost*. — »Uljegao je mrzhluk u nje-ga« (Vuk. Posl. 333).
Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*, *-lik*.

muājen (mājen), adv. (ar.) *naro-čito, posebno*. — »Muājen sam došao da te vidim« (u ob. gov.).
< tur. *muayyen* < ar. *muayy-ān* »određen, opredijeljen«.

muālim m (ar.) *nastavnik mek-teba*.
< tur. *muallim* < ar. *muāllim* »učitelj«.

muānat, muānatan, v. *muhanat, muhanatan*.

muasēra, v. *muhasera*.

muāvin m (ar.) *pomoćnik*. — »muāvina šehislama tvoga« (K. H. I 48).
< tur. *muavin* < ar. *muāwin*.

Mūba, v. *Mubera*.

mūbāh, -āha m (ar.) *ono što je po islamskoj vjeri dozvoljeno, do-pušteno*.

< tur. *mubah* < ar. *mubāh*

mubāreć, mubārek (bumbāreć) m (ar.) 1. *veselje, slavlje*. — »U Hasana je mubareć, rodio mu se sin« (u ob. gov.).
2. *srećan, blagosloven*.
3. *dobar čovjek, lijepe naravi čovjek*.

< tur. *mübarek* < ar. *mubā-rāk*.

V. *mubareci! mubarećija, mu-barećleisati, mubarećola!*

mubāreći! (bumbāreći! bumba-rēćē!) interj. (ar.) *sretno! čestitam veselje!* — »svako veli: mubareći Mujo!« (K. H. II 107); »Bumbareće Bagdat i Kandija!« (Lord 262).
< tur. *mübareki* < ar. *mubā-rāk*, v. *mubareć*.

mubarećija f (ar.) *kuga*.

< tur. *mübareki* < ar. *mubā-rāk*, v. *mubareć*.

mubarećleisati, mubarekleisati, -išēm, *čestitati*. — »Stari Alija-ga uniđe Hasanbegu u sobu, ispriča mu sve i mubarekleisa«, »Domalo ćemo mu mubarećleisati unučē« (Gajret 1929 117, 301).
< tur. *mübareklemek* »čestitati«.

mu. ārećölā! mubārekölā! interj. (ar.-tur.) *sretno! čestitam!*
< tur. *mübarek ola!* »neka je

mubâšir

sretno!«, v. mubareć + tur. *ola*,
optat. 3 lice sing. od inf. *olmak*
»biti«.

mubâšir (*bumbâšir, bumbâšir*)
glasnik, izaslanik; komesar.

< tur. *mübaşir* < ar. *mubâšir*.

Mubêra, hipok. **Mûba** (ar.) *musl.*
žensko ime.

< tur. *Müberra*, žensko ime,
»Nevina« < ar. *mubârrâ'* »či-
sta, nevina«.

mućemel, v. mukemel.

muderis, mudëriz *m* (ar.) *nastav-
nik, profesor medrese.*

< tur. *müderis* < ar. *mudâ-
rris*.

V. *muderisluk*.

muderisluk, mudërizluk *m* (ar.-
tur.) *profesorsko zvanje u me-
dresi.*

< tur. *müderislik*, v. *muderis*
+ tur. suf. *-lik*.

mûdet *m* (ar.) *rok, termin.*

< tur. *mûdet* < ar. *muddâ*.

mûdir, -ira *m* (ar.) 1. *upravitelj,
direktor.*

2. *upravitelj sreza ili sreske is-
postave u tursko vrijeme.* —
»Nu *m u d i r a* promjena ga bi-
la, / čak daleko u našoj kasabi«
(I. Z. III 116).

< tur. *mûdür* < ar. *mudîr*.

mudžëlid, mudžëlit *m* (ar.) 1. *knji-
govezac.*

2. *Mudžëlidi, Mudžëliti* je ime
ulice u blizini Gazi Husrevbe-
gove džamije u Sarajevu, gdje
su bile knjigovezačke radnje.

< tur. *mücellid, mücellit* < ar.
muğallid »knjigovezac«.

Mudžëlidi, v. *mudžëlid*.

mudžiza *f* (ar.) *nadprirodne poja-
ve koje se pripisuju pejgambe-
rima (božjim poslanicima).*

< tur. *mucize* < ar. *muğizâ*.

mudžtehîd *m* (ar.) *priznati šeri-
jatski pravnik — naučnik koji
je sposoban da samostalno rje-
šava vjerska pitanja direktno
na osnovu kur'ana i hadisa kao
izvora šerijatskog prava.*

< tur. *müçtehid* < ar. *muğtâ-
hid*.

mufetiş *m* (ar.) *inspektor.* — »u
drugoju mu papiru čage bijelo, /
čatib li je, il' mufetiş li je!«
(I. Z. I 230).

< tur. *müfettiş* < ar. *mufâtîiş*.

Mufida (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Müfide*, žensko ime
< ar. *mufidâ* »korisna«.

müfliz, -iza *m* (ar.) *onaj koji ne-
ma ni pare; propali trgovac;
onaj koji je bankrotirao.* —
»Naš je care *müfliz* ostanuo,
/ već on pare ni dinara nema«
(M. H. III 33).

< tur. *müflis* < ar. *muflis*.

müftadžija, müktadžija *m* (pers.-
tur.) *onaj koji hoće sve badava,
koji hoće da živi na tuđi račun.*
< tur. *müfteci* < pers. *muft*
»besplatno, badava« + tur. suf.
-ci.

V. *muftë*.

müftë, müktë, adv. (pers.) *bespla-
tno, džaba.* — »Najbolje je vino
koje se *muftë* pije« (Nar. bl.
105).

< tur. *müft* < pers. *muft* »bes-
platno, badava«.

müftija (mühtija, müktija) *m* (ar.)
*najstariji po rangi musliman-
ski sveštenik u jednom okrugu
ili u jednoj pokrajini. On je na-
dležan za izdavanje fetvi (v.).*
— »i *müftija* Omer efendi-
ja« (K. H. I 96); »i *müktija*
iz novog konaka« (Aşıkl. 71).

< tur. *müftü* < ar. *muftî*.

V. *muftiluk*.

muftiluk *m* (ar.-tur.) 1. *muftijsko zvanje*.

2. *muftijstvo, nadležstvo u kojem se muftija nalazi*.

< tur. *müftülük*, v. *muftija* + tur. suf. *-lük, -lik*.

muhâbet, v. *mehabet*.

muhâdžir (muhâdžer) *m* (ar.) *izbjeglica, emigrant; iseljenik, doseljenik*.

< tur. *muhacir* < ar. *muhâğir*.

muhafêza *f* (ar.) *područje koje se čuva i brani*. — »što livanjsku muhafezu čuva« (M. H. III 414); »Seidija muhafezu čuva, / s dvan'est hiljad' ubojite vojske« (K. H. I 35).

< tur. *muhafaza* < ar. *muḥā-fāza* »čuvanje, branjenje«.

V. *muhafiz*, *muhafizluk*.

muhâfiz *m* (ar.) *zapovjednik većeg utvrđenog grada, tvrđave*.

< tur. *muhafiz* < ar. *muḥâfiz* »čuvar«.

muhafizluk *m* (ar.-tur.) *zvanje, položaj muhafiza*.

< tur. *muhafizluk*, v. *muhafiz* + tur. suf. *-lik*.

muhâkak, *adv.* (ar.) *sigurno, potsigurno*.

< tur. *muhakkak* < ar. *muḥa-qqaq*.

muhaleblija *f* (ar.) *vrsta slatkog jela koje se pravi od pirinčeva brašna, mlijeka i šećera*.

< tur. *mühallebi* < ar. *muḥallâb*, part. izveden od korijena *ḥalīb* »svježe, istom pomuženo mlijeko, jomuža«.

muhalefât, *-âta m* (ar.) *pokretna ostavinska imovina koja se prodaje na javnoj licitaciji*.

< tur. *muhallefat* < ar. pl. *muḥallâfât*, sing. *muḥallâf* »imovina koja je ostala iza umrlog, zaostavština«.

Muhâmed, hipok. *Mûho, Mušan, Mušo, Hâmdiya, Hâmdo, Hâmo, Hâma* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muhammed* < ar. *Muḥammâd*, muško ime, osn. zn.: »slavljen, proslavljen«.

muhânat, muhânatan, muânat, muânatan, *adj.* (ar.) 1. *osjetljiv*.

2. *strašivica, propalica, nečovjek*. — »Id' odatle, jedan muhanate!« (Vuk, Rječnik).

< tur. *muhannat, muhanat, muhanes* »strašivica, propalica, nečovjek; onaj koji tepa ili kroz nos govori« < ar. *muḥannâf* »čovjek ženske naravi, ženskih manira«.

V. *muhanatluk*.

muhânâtluk *m* (ar.-tur.) 1. *osjetljivost*.

2. *strašivost; nečovječnost*.

< tur. *muhannatlık*, v. *muhanat* + tur. suf. *-lik*.

muhânet *m* (ar.) *tuga, bol, jad*. — »i od derta i od muhaneta, / od sevdaha jada golemoga« (Ašikl. 47); »I od derta i od muhaneta« (Vuk, Rječnik). Ova se riječ samo u pjesmi nalazi, a u ob. govoru se ne upotrebljava.

< tur. *mihnet* < ar. *mihnâ* »muka, nevolja«.

muhareba *f* (ar.) *rat*.

< tur. *muharebe* < ar. *muḥāraba*.

muhârem *m* (ar.) *ime prvog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *muharrem* < ar. *muḥarrâm* osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

Muhârem, hipok. *Mûho* (ar.) *musl. muško ime*. Obično se nadijeva djetetu koje se rodi u mjesecu muharemu po musl. kalendaru.

muhasèra

< tur. *Muharrem* < ar. *Muḥarrām*, muško ime, osn. zn.: »sačuvan; zabranjen; svet«.

muhasèra (muasèra) *f* (ar.) *opsada, opsjedanje*; »muhaseru učiniti« = opsjednuti. — »muhaseru učiniše kulu« (K. H. I 87).

< tur. *muhasera* < ar. *muḥa-ṣarā*.

muhasila, v. *murasela*.

muhèndis *m* (ar.-pers.) *inženjer*.

< tur. *mühendis* < ar. *muhāndis*, part. akt. od *hāndāsā* »inženjerija« < pers. *endāze*, v. *endaze*.

Muhiba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Muhibbe*, žensko ime, < ar. *muḥibbā* »ona koja voli«.

muhimāt (muimāt), -āta *m* (ar.)
1. *oprema, prtljag, naročito vojna oprema*. — »ostaviše svega muhimata« (K. H. I 422).

2. *municija*,

< tur. *mühimmat*, sa značenjem kao u nas < ar. pl. *muhimmāt*, sing. *muhimmā* »važna, potrebna«.

Muhjūdīn, īna (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Mühyüddin* < ar. *Muhyi-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »preporoditelj, oživotvoritelj vjere islama«.

muhlet *m* (ar.) *početak, rok*. — »Eto t' muhlet za nedilju dana«, »Muhleta eto misec dana« (M. H. III 243, IV 305).

< tur. *mühlet* < ar. *muhlā*.

mühlija (mūlija) *f* (pers.-tur.)

1. *raspor u čakšira ili šalvara kroz koji se mokri*. — »na njemu su šajčave čakšire, / kroz muhliju čuku pomolio« (F. K. 1886 41).

2. *mekano poveće dugme na dušek*u (bude ih šest ili osam)

koje drži vunu da se ne pretaće unutar dušečne dimije.

< tur. *mihli*, *mihli* »čavlom prikovano, pričvršćeno« < tur. *muh* »čivija, čavao« < pers. *mih* + tur. suf. -li.

Múho, v. *Muhamed* i *Muharem*.

mührija *f* (ar.) *mala bijela kost, školjka ili bondžuk koji se upliću djeci u kosu radi uresa, a i radi uroka*.

< tur. *mühre* < ar. *muhri*.

Mühsin (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muhsin* < ar. *Muḥsin*, muško ime, osn. zn.: »dobročinitelj«.

mühtādž, mühtāč (müktādž, müktāč) adj. (ar.) *potreban, nuždan, ovisan o pomoći drugoga*. — »Nedaj mi, bože, nikome muhtadž biti« (u ob. gov.).

< tur. *muhtaç* < ar. *muhtāğ*.

mühtār (müktār), -āra *m* (ar.) *starješina mahale u gradu; seoski starješina, knez*. — »Dok pozvaše Vrepa i muhtara« (Ist. bl. II 253); »Bog ubio zvoničkog muhtara« (Sevd. 66). < tur. *muhtar*, sa značenjem kao u nas < ar. *muḥtār* »odabran, izabran«.

mühtija, v. *muftija*.

mühur (müür, müř) *m* (pers.) *pečat*. — »trisa mu evo pod muhuro m kesa« (M. H. III 323); »Zlatnim murom potkajtiti našu pravu« (Kočić I 381). — »mühur prsten« = prsten koji služi kao muhur; »Kad ujutru jutro osvanulo, / On joj skide muhur prsten s ruke« (Petran. 351).

< tur. *mühür* < pers. *muhur*, *mühr*.

V. *muhurdar*, *muhurleisati*, *muhurli*, *muhurlija*, *muhur-sahibi*, *ja*, *muhur Sulejman-pejgamberov*.

muhûrdâr, -âra *m* (pers.) čuvar pečata. — »a do druge carev muhurdare« (I. Z. I 239).

< tur. *mühürdar* < pers. *muhurdâr*, v. *muhur* + pers. prez. osn. -*dâr* od inf. *dâšten* »imati, držati«.

muhurlêisati (*muurlêisati*, *mur-lêisati*), -išem, staviti pečat na neku ispravu ili pismo; zapečatiti.

< tur. *mühürlemek* »staviti pečat, zapečatiti«.

muhûrli, indecl. adj. (pers.-tur.) *snabdjeven pečatom*; zapečaćen.

< tur. *mühürlü*, v. *muhur* + tur. suf. -*lü*, -*li*.

muhûrlija *m i f* (pers.-tur.) 1. *ono što je snabdjeveno pečatom, što ima na sebi pečat*. — »a izvadi čordu muhurliju« (M. H. III 366).

2. *onaj koji ima ispravu sa pečatom, dekret*. — »muhurlije, pa sve učuglije« (M. H. III 7).

< tur. *mühürlü*, v. *muhurli*.

mûhur-sahibija *m* (pers.-ar.) *čuvar carskog pečata (veliki vezir)*. — »ugleda ga muhur-sahibija« (M. H. III 6).

< tur. *mühür sahibi*, tur. izft. v. kompon. pod *muhur* i *sahibija*.

mûhur Sulêjmân - pejgâmbërov, *Solomonov pečat, Solomonovo slovo, heksagram, šestougaonik*. < tur. *mühr-i Suleyman*, v. *muhur* i ar. *Sulâymân* (pejgamber) < jevr.

mûhzur (*mûzur*) *m* (ar.) *sudski činovnik, izvršni organ suda ili upravne vlasti*. — »i on šalje lale i muhzure« (K. H. I 127). Od ovog je došlo prezime *Mûzur*.

< tur. *muhzur* < ar. *muhdir* »onaj koji dovodi«.

mûid, -ida *m* (ar.) *pomoćnik mu-derisa, suplent medrese; korepetitor*.

< tur. *muid* < ar. *mu'id*.

muimât, v. *muhimat*.

Mûjân, v. *Mustafa*.

Mûjçin, v. *Mustafa*.

mujezin *m* (ar.) *džamijski službenik koji na munari »uči ezan« i time objavljuje da je vrijeme molitvi i poziva na molitvu*. — »već s' u mene đerzi mujezini« (M. H. X 19).

< tur. *müezzin* < ar. *mu'addîn*, part. akt. od *tâ'dîn* »oglasiti; proučiti ezan«.

V. *mujezinluk*.

mujezinluk *m* (ar.-tur.) *mujezinska služba*. — »Od svog rametli oca naslijedio mujezinluk« (Gajret 1930 179).

< tur. *müezzinlik*, v. *mujezin* + tur. suf. -*lik*.

Mûjica, v. *Mustafa*.

Mûjkan, **Mûjko**, v. *Mustafa*.

Mûjo, v. *Mustafa*.

mukabêla *f* (ar.) 1. *glasno učenje kur'ana u džamiji od strane više hafiza; obično se uči uz Ramazan*.

2. *derviško pobožno grupno učenje*.

< tur. *mukabele* < ar. *muqā-bālā*.

mukâdem *m* (ar.) *muški pojas bolje vrste od posebne tkanine koja se uvozila sa Istoka, a upotrebljavala se za pojaseve, saruke, šamije itd. Ovako se katkad naziva i sama ova tkanina*. — »Otpasa mu mukâdem pojasa« (Vuk VII 58); »a opasa mukâdem pojasa« (K. H. I 368).

mukajet

< tur. *mukaddem* < ar. *muqaddäm* »probrani, vrijedni«.

mukajet, indecl. adj. (ar.) 1. *zainteresovan, pažljiv, obazriv*.

2. »mukajet biti« = obratiti pažnju na nešto, povesti računa o nečem. — »Omer momak sjede na jatake, / pa on Zlati ni mukajet nije« (K. H. II 205); »Marko pije ni mukajet nije« (Petran. 252).

< tur. *mukayyet* < ar. *muqayyüd*.

V. mukajetli.

mukajetli, indecl. adj. (ar.-tur.) *zainteresovan, pažljiv, obazriv*. — »Dok otpuče puška u planini, / tomu ile mukajetli bio« (F. J. II 248).

< tur. *mukayyetli*, v. mukajet + tur. suf. -li.

mukāta i **mūkāta** f (ar.) *paušalna godišnja zakupnina* (obično minimalna) koja se daje za nekretninu uzetu pod dugogodišnji zakup. I sama nekretnina koja je izdata pod mukatu naziva se mukatom.

< tur. *mukataa* < ar. *muqāṭaa*, osn. zn.: »odsjeci, odrezati«.

mukāva f (ar.) 1. *debela dugačka lojana svijeća* (1 do 2 m dužine i 10—15 cm debljine) na čiracima u džamiji, obložena kartonom. Karton je s vanjske strane ukrašen raznobojnim papirom. Danas su na ovim mukavama instalirane električne sijalice.

2. *debeli karton*.

< tur. *mukavva*, sa značenjem kao u nas < ar. *muqawwā* »ojačan, učvršćen«.

mukēmel, **mučēmel**, indecl. adj. (ar.) *savršen, vanredan*.

< tur. *mükemmel* < ar. *mukāmmāl*.

müktādž, v. muhtadž.

müktadžija, v. muftadžija.

müktār, v. muhtar.

müktē, v. mufte.

müktija, v. muftija.

mūla, **mūlla**, **mūnla** m (ar.) 1. *učen čovjek, teolog; kadija u većim gradovima*. — »Hajd, Alaga, muli u meščemu, / vjenčaj seku meni za ljubavcu«! (M. H. X 90).

2. *titula koju je sultan dodjeljivao učenim ljudima kao odlikovanje*: mula od Meke i Medine, munla od Stambola itd.

3. *titula koja se dodaje ispred imena čovjeka koji je učio vjerske škole, pa ma bio i sa manjom spremom*. — »Jedna mu je vatra prifatila, / i ubila mulla Jusuf-agu« (Vuk VII 35); »Mula Idris para carevica« (Muz. zap. Inst. 3260).

< tur. *mūlla*, *mūnla* < ar. *māwlā* »gospodar, gospodin«.

V. Mūla, mulaluk.

Mūla, **Mūlija** (ar.) *musl. žensko ime*.

Izv. od mūla (v.) na način kao što je od *hodža* izvedeno *hódža* (v.).

mulājim, adj.: (ar.) *blag, miran; mekan*.

< tur. *mülâyım* < ar. *mulā'im*.

mulāluk m (ar.-tur.) *nadležno područje jednog mule, kadije*. — »hoću silnu pokupiti vojsku, po Zvorniku i po mulaluku« (Vuk IV 219).

< tur. *müllahlık*, v. mula + tur. suf. -lık.

mulāzim m (ar.) *poručnik (u vojsci)*. — »Mulazimi asker urediše, / a čauši bajrake razviše« (Kurt I 105).

< tur. *mülāzım* < ar. *mulāzım*.

mülc, v. mulk.

Mùlija, v. Mula.

mùlija, v. muhlija.

mùlk, mùlé, mùljé, èmlāk, èmlāc
m (ar.) 1. nepokretno dobro, posjed, imanje; svojina.

2. kao pravni izraz; čisto vlasništvo; nekretnine kojima vlasnik može neograničeno raspolagati (za razliku od mirije /v./).
 < tur. *mùlk*, *èmlāk* < ar. *mlk*, pl. *əmlāk* »posjed, vlast nad imovinom«.
 V. miljač.

mùlūc, -úća **m** (ar.) kralj, vladar.
 — »Svaki m u l u ć učinio suhuć« (K. H. I 46); »obrve joj vrijede Carigrada, / b'jelo lice sve devet m u l u ć a« (I. Z. III 215).
 < tur. *mùlūk*, pl. < ar. pl. *mulūk*, sing. *mālik* »kralj«. Ar. plural upotrijebljen u nas kao singular.

müm m i müma f (pers.) *svijeća*.
 »ondje Lutvo s majkom večeraše, / a juba mu dva m u m a držaše, / do dva m u m a, a u dvije ruke« (K. H. I 57); »Viš' glave mu dvije m u m e gore, / a niž' nogu dvije ljube dvore« (nar. pj.)

< tur. *mum* »svijeća« < pers. *müm* »vosak«.

V. mumdzija, mum-makaze, mum-tahta, mumurluk.

mùmdžija m (pers.-tur.) *svjećar*.
 < tur. *mumcu*, v. *mum* + tur. suf. -cu.

mümija f (ar.) 1. balsamovan, isušen leš kod starih Egipćana.

2. fig.: ukočen, nepokretan čovjek; veoma mršav čovjek.

< tur. *mumya* < ar. *mūmyā* (i u pers. *mūmyā*).

múmin m (ar.) *vjernik, musliman*.
 < tur. *mümin* < ar. *mū'min* »onaj koji vjeruje u boga«.

müm-mākaze, mümakaze pl. t. (pers.-ar.) *usekač, posebne nožice kojima se useče izgorjeli fitilj svijeće, kako bi svijeća bolje gorjela*.

< tur. *mum makası*, tur. izft., v. kompon. pod *mum* i *makaze*.

müm-tàhta, müm-tàfta, müm-tahta, müm-tafta f (pers.) *drveni svijećnjak*.

< tur. *mum tahtası*, tur. izft., v. kompon. pod *mum* i *tahta*.

mumùrluk m (pers.-tur.) *čirak za svijeće*. — »I m u m u r l u k od suhoga zlata« (Kurt I 179).

< tur. *mumluk*, v. *mum* + tur. suf. -luk.

munādija m (ar.) *telal, oglašivač*.
Munadije su u bezistanima oglašavale vrijeme pojedinih dnevnih molitava (namaza), pošto se ezan sa munare ne čuje u bezistanu. I u sarajevskim bezistanima su munadije vršile takva oglašavanje.

< tur. *münadi* < ar. *munādī* »onaj koji zove, viče«.

munádžāt, -āta m (ar.) *molitva, pjesma koja sadrži molitvu; oda bogu*.

< tur. *münacat* < ar. *munāğā*.

munāfičiti, spletkariti. — »Djevojke jedna drugu samo ogovaraju i m u n a f i č e« (Gajret 1930 274).

Izv. od *munafik* (v.).

munāfik m (ar.) *licemjeran, smutljivac; spletkar; onaj koji se prikazuje vjernikom, a uistinu nije vjernik*.

< tur. *munafik* < ar. *munāfiq*. V. *munafičiti, munafikluk*.

munafikluk m (ar.-tur.) *licemjerstvo*.

< tur. *munafiklık*, v. *munafik* + tur. suf. -lık.

munára

munára, minára, mináret *m* i **mináre** *n* (ar.) visoki vitki toranj džamije sa kojeg mujezin poziva muslimane na molitvu (»učićezan«). — »No kad ezan na munari viknu« (K. H. I 158): »Ezan uči sa turskih munara, / ja se šetam pokraj šadravana« (Muz. zap. Inst. 3315).

< tur. *minare* < ar. *mānārā*.

munásib, munásip, adv. (ar.) umjesno, zgodno, shodno; povoljno. — »Što j' munasip da mu ponese« (K. H. I 104): »Je lj' munasip do Zadara sići« (Lord 73): »... i ja sam o toj stvari sam razmišljao, i našao za munasib...« (Zem-bilj II 23).

< tur. *münasib, münasip* < ar. *munāsib*.

V. pomunasib.

munēdžim *m* (ar.) 1. astronom.

2. astrolog.

< tur. *müneccim* < ar. *munāgğim*

Munèvera (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münevver*, žensko ime, »Svjetla« (uspor. *Svjetlana*) < ar. *munāwwar* »svjetao«, part. pas. od inf. *tānwīr* »osvijetliti, rasvijetliti« < ar. *nūr* »svjetlo«.

Münib, -ība (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Münib*, muško ime, < ar. *munib* »onaj koji se bogu obratio, posvetio (napustivši grijenje)«.

Muniba (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münibe*, žensko ime < ar. *munibā*, ž. rod od *Münib*, v. *Munib*.

Münir, -ira (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Münir*, muško ime, »Svjetli« < ar. *munir* »svijetao, sjajan«.

Munira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Münire*, žensko ime, »Svjetla« < ar. *munirā* »svijetla, sjajna«.

müniz, münjiz, adj. (ar.) *pitom, umiljat; skroman*.

< tur. *munis* < ar. *mūnis*.

Munkir i Nėkir *m* (ar.) dva anđela koji se pojavljuju u grobu (po muslimanskom vjerovanju) nakon sahrane umrlog i ispituju umrloga o njegovim djeiima za života. Nazivaju se jednim imenom suvaldžije, sualdžije (v.).

< tur. *Munkir, Nėkir* < ar. *Munkir, Nėkir*.

mūr, v. muhur.

mūrād, mūrāt *m* (ar.) želja, ono za čim se čezne; ispunjavanje želje. — »Žene idu na murađ turbetu«, tj. idu na obilazak turbeta da bi im se ispunila želja koju imaju.

< tur. *murad, murat* < ar. *murād* »cilj, želja«.

V. muradati.

murādati, ići na murađ turbetu, vršiti nešto radi ispunjenja murađa.

Izv. od *murad* (v.).

Murādif (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Müradif*, muško ime, < ar. *murādif* »sinonim; drug, saputnik«.

murāfa *f* (ar.) *parnica*.

< tur. *murafaa* < ar. *murāfāa*, V. *murafati* se.

murāfati se, parničiti se na sudu.

— »Eno ti suda pa se murafaj!« (Zem-bilj II 79).

Izv. od *murafa* (v.).

murāja *m* (ar.) *farisej, onaj koji se izdaje za pobožna čovjeka, a u stvari nije istinski pobožan*.

< tur. *mürai* < ar. *murā'i*.

V. *mürailuk*.

murailuk *m* (ar.-tur.) *farisejstvo*.
 < tur. *mürailik*, v. *muraija* +
 tur. suf. -lik.

murasela (pogr. *muhasila*) *f* (ar.)
 1. *poslanica; službeno pismo*
kadije upućeno kao pozivnica
ili kao nalog. — »Od vezira si-
 tnu buruntiju, / Od kadije sitnu
muraselu« (Petran. 581);
 »Bez tapije efendi-kadije, / Bez
 odžine *muhasile male*«
 (Vuk VI 316).

< tur. *mürasele* < ar. *murā-*
sälā.

Murat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Murad, Murat*, *muško*
ime, »Željko« < ar. *murād* »že-
 lja«.

mürdār, adj. i supst. i **mürdarin**
m (pers.) 1. *kao pridjev: prljav,*
nečist, pis.

2. *kao imenica: prljavac, bitan-*
ga, propalica.

< tur. *murdar* < pers. *murdār*.
 V. *murdarluk*.

murdarluk *m* (pers.-tur.) 1. *pr-*
ljavština, nečistoća.

2. *neka bolest kod goveda i ko-*
nja: izadu po trbuhu guke ispod
kože.

< tur. *murdarluk*, v. *murdar* +
 tur. suf. -lik.

mürdum *m* (pers.) *čovjek, osoba*.
 — »već pašina ubije *mürdu-*
ma« (B. V. III 76).

< tur. *merdüm* < pers. *mer-*
dum.

murëcef, murëcep *m* (ar.) *crnilo,*
vrsta crnog mastila, tinte. —
 »oči su mi k'o *murecef*, fali
 me, majko« (I. Z. III 114); »Jo-
 vo piše, a Marija veze, / Nesta
 Jovu mrka *murecepa*« (Vuk
 I 209); »kalem ima, *murece-*
pa nejma« (M. H. III 490).
 < tur. *müreккеп* < ar. *murā-*
kkāb.

mürid, -ida *m* (ar.) *kandidat der-*
viškog reda; pristalica, sljedbe-
nik jednog šeha.

< tur. *mürid* < ar. *murid*.

Müris, Müriz (ar.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Muris*, *muško ime* < ar.
mürīt »onaj koji ostavlja u na-
 sljede, koji daje nešto u na-
 sljede«.

Mürta, v. *Murteza*.

Mürta (ar.) *musl. žensko ime*.
 Izv. od *Mürto*, v. *Murteza*.

mürtat, mürtatin *m* (ar.) 1. *izda-*
jica. — »Murtati su mene
 oblagali« (M. H. III 14); »što
 nakoga murtatina nemaš«
 (K. H. I 27).

2. *otpadnik od vjere*.

< tur. *murtat* < ar. *murtädd*.
 V. *murtatluk*.

mürtatluk *m* (ar.-tur.) *izdajstvo*.

< tur. *murtatluk*, v. *murtat* +
 tur. suf. -lik.

Murtëzā, hipok. Murtëzan, Mürta,
Mürto (ar.) *musl. muško ime*. —
 »Kurta sjaši, Murta uzjaši,
 dok doratu *m...* otpadoše«
 (nar. izr.).

< tur. *Murtaza* < ar. *Murtäqā*
muško ime, »Odabrani, Pro-
 brani«.

murtezika *f* (ar.) *vakufskij službe-*
nici koji primaju od vakufa
određenu platu ili nagradu, bi-
lo u novcu ili u naturi.

< tur. *mürtezika* < ar. *murtä-*
ziqa »opskrbljena, osigurana
 hranom«.

Mürto, v. *Murteza*.

mururija *f* (ar.) *carina, cestarina,*
taksa za prolaz.

< tur. *müruriye* < ar. *mururi-*
yyā »plata za prolaz«.

mürver

mürver *m* (tur.) zovika, zova, bazga, *Sambucus nigra* L.; cvijet od zovike.
< tur. *mürver*.

Müsa (asir.) *musl.* muško ime. — »Bujrum Müsa kupusa!«
< tur. *Musa* < ar. *Mūsā*, muško ime, Mojsije < asir.
V. *Musa-pejgamber*.

mūsāf *m* (ar.) *kur'an.* — »i u njojzi *musaf* i *sufara*« (M. H. X 62).

< tur. *musaf*, *mushaf* < ar. *mushāf*, osn. zn.: »uvezana knjiga; zbirka«.

musafëret *m* (ar.) putovanje.
< tur. *misafëret* < ar. *musā-färä*.

musāfir *m* (ar.) gost; putnik—namjernik. — »da on svoje vidi *musafire*« (M. H. III 448).
< tur. *misafir* < ar. *musāfir* »putnik«.

V. *musafirhana*, *musafirluk*, *musafëret*.

musafirhàna i **musāfirhàna** *f* (ar.-pers.) dobrotvorna ugostiteljska kuća; kuća specijalno određena za putnike—namjernike u kojoj ovi dobivaju besplatno konačište i hranu. U Bosni i Hercegovini je za turske vlasti, bilo *musafirhana* u mnogim mjestima.

< tur. *misafirhane*, v. *musafir* i *hane*.

musafirluk *m* (ar.-tur.) gostovanje, idenje u goste; putovanje.
< tur. *misafirlik*, v. *musafir* + tur. suf. -lik.

musàka *f* (ar.) povrće pripremljeno za jelo sa prženim mesom: jelo od tanko izrezanih crnih patlidžana, tikve ili krompira, uprženih u maslu i jajima i posutih uprženim isjecanim ili samljevenim mesom.

< tur. *musaka* < ar. *musāqqā*, bukv.: »skvašen, napojen«.

musàla *f* (ar.) mjesto (livada, bašča ili kakav drugi povelik prostor) na kome muslimani cijelog grada, varoši, grupno, pod otvorenim nebom, klanjaju bajramsku molitvu »bajram-namaz«. Gotovo svaki grad i kasaba u Bosni i Hercegovini imao je svoju *musalu*. Sarajevska *musala* je bila na prostoru gdje se sada nalazi zgrada Izvršnog vijeća BiH i ostale obližnje zgrade. Stoga se i ulica koja vodi od ulice Maršala Tita prema Miljacki zove *Musala*. — »Kolika je na *Musali* jaliya, / još je veća Atlagića kapija« (Sevd. 103).

< tur. *musalla* < ar. *mušallā* »mjesto gdje se klanja namaz«. V. *salat*, *musaliya*.

musàlat *m* (ar.) nametljivac, onaj koji dosaduje.

< tur. *musallat* < ar. *mušallat*, part. pas. od *tāslīt* »ovladati, savladati«.

musàliya *m* (ar.) klanjač, onaj koji klanja namaz (molitvu).
< tur. *musalli* < ar. *mušallī*.

mūsàndara, **mūsàndera**, **mūsàndra** *f* (tur.) 1. od drveta skovani i rezbarijama ukrašeni pregraci (kao neki stalni zidni ormari) duž cijelog jednog zida sobe u starinskim kućama, u čijem sastavu su: dušekluk, dolaf, banjica a, često, i zemljana peč sa lončićima.

2. jedna vrsta balkona u džamiji, na zidu iznad ulaznih vrata.
< tur. *musandıra*.

musànif *m* (ar.) pisac, autor.
< tur. *musannif* < ar. *mušan-nif*.

Müsa-pejgamber (asir.-pers.) božji poslanik *Musa*, Mojsije.

< tur. *Musa peygamber* v. *Musa* i peygamber.

musavêda, v. museveda.

musêlem *m* (ar.) onaj koji je povlašten, privilegovan, oslobođen djelimično ili potpuno od redovnih i vanrednih državnih i feudalnih tereta.

< tur. *müsellem* < ar. *musül-lâm* »predan«.

musêlez, **musêles** *m* (ar.) mošt, šira. — »Šta je hajrola — da nije Bosna protekla šerbetom, a Neretva muselezom?« (Zembić III 133); »Dala bih bačvu museleza« (Vuk V 546).

< tur. *müselles* < ar. *muṭallât*, bukv.: »trostruk, trovrstan«.

musêlim *m* (ar.) sinonim za *kajmekam*; zastupnik paše u sandžaku koji mu je dat kao arpaluk; oblasni upravitelj; sreski načelnik. — »Beg Mustajbeg, muselime lički« (K. H. I 101).

< tur. *müsellim* < ar. *musâllim*.

V. *muşelimluk*.

muselimluk *m* (ar.-tur.) 1. muslimska služba, muslimsko zvanje.

2. oblast kojom upravlja muslim.

< tur. *müsellimlik*, v. *muselim* + tur. suf. -lik.

musevêda, **musavêda** *f* (ar.) bijeda, nesreća, napast; potvora, kleveta. — »To je samo jedna bijeda i musavêda« (Kočić, II 12).

< tur. *musibet* < ar. *muşibû* »nesreća, bijeda, napast«, ili

< tur. *müvedde* < ar. *muş-waddû* »crna stvar, ocrnjena«.

V. *musevedžija*.

musevedžija *m* (ar.-tur.) opadač, bjednik.

V. *museveda* + tur. suf. -ci (č. dži).

musibet *m* (ar.) nesreća. — »Tko ne traži nasihata; izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *musibet* < ar. *muşibâ*.

Muslihûdin, -ina, hipok. **Muslija** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Muslihuddin*, vulg. *Musli*

< ar. *Muslihuddin*, muško ime, osn. zn.: »popravljač vjere«.

Muslija, v. *Muslihudin*.

muslim *m* (ar.) *musliman*.

< tur. *müslim* < ar. *muslim* »musliman«, part. akt. od *islâm* »predati se bogu«.

V. *musliman*.

muslimân, -ána *m* (ar.-pers.) pripadnik islamske vjere.

< tur. *müsliman* < pers. *muslimân*, pers. pl. od ar. *muslim* (v. *muslim*). Ovaj plural se u turskom i u našem jeziku upotrebljava kao singular.

müsluci (sing. *müsluk*) *m* (tur.)

1. javni nužnik koji ima tekuću vodu, odnosno uz koji se nalazi više česama.

2. mjesto gdje se nalazi više česama iz kojih stalno voda teče.

< tur. *musluk* osn. zn.: »slavi-na od česme«.

Müstafa, hipok. **Müjân**, **Müjo**, **Müjcin**, **Müjkan**, **Müjko**, **Müjica** (ar.) *musl. muško ime*. Ako se doda titula »aga« ili »beg«, onda se kaže: *Müstafaga* ili *Müjaga* i *Mustajbeg* ili *Müjbeg*.

< tur. *Mustafa* < ar. *Muşafâ*, muško ime, osn. zn.: »odabran«.

mustâhfizi, **mustâhfezi** (sing. **mustâhfiz**, **mustâhfez**) *m* (ar.) članovi stalne posade stacionirane u gradovima; pozadinska vojska koja je služila kao posada grada i brinula se o opkopima i

mustahfizluk

utvrđenjima oko grada. Jedni su bili plaćeni (alufedžije), a drugi su vršili službu kao spahijske. Mustahfiz je pripadnik tog roda vojske.

< tur. müstahfiz < ar. mustahfiz »čuvar, zaštitnik«.

V. mustahfizluk.

mustahfizluk *m* (ar.-tur.) mustahfiski rod vojske; služba mustahfiza.

< tur. müstahfizlik, v. mustahfiz + tur. suf. -lik.

mustédžir *m* (ar.) zakupac; kmet u doba austro-ugarske okupacije.

< tur. müstecir < ar. must'ğir »zakupac«.

mustèhab *m* (ar.) ono što je po islamskim propisima pohvalno da se čini i za što se ima sevap.

< tur. müstehab < ar. mustahab

hab

mustuluk, mustulügdžija, v. mustuluk, mustulügdžija.

musvèda *f* (ar.) koncept, rukopis.

< tur. müsvedde < ar. muswadda.

muša, mušaja, mušara *f* (ar.) utrina, pašnjak; zemlja pusta, neobrađena.

< tur. müşa'-i mera »seoski pašnjak kojim se koriste svi seljani: nepodijeljena, zajednička utrina« < ar. mušā »zajednički, nepodijeljeni« + ar. mārā »mera« (v. mera).

V. mušaluk.

mušaluk *m* (ar.-tur.) travarina, tj. ono što se plaća za pašnjak.

V. muša + tur. suf. -lik.

Mušan, Mušo, v. Muhamed i Muharem.

mušavèra *f* (ar.) dogovor, konsultovanje.

< tur. müşavere < ar. mušawārā.

müšebak, -pka, pl. müšepci i müšebek, -a, pl. müšebeci, *m* (ar.)

1. drvena rešetka na prozorima starih muslimanskih kuća koja služi tome da se ne bi vidjela s ulice ženska lica u sobi. — »Od ćošaka i od müšebaka« (M. H. X 92); »gledala ga Ajka s müšebaka« (I. Z. III 168).

2. vrsta veza koji je sličan müšepku.

< tur. muşabak < ar. muşābāk »napravljen kao mreža ili kao rešetka«.

mušema *f* (ar.) ovošteno platno, gumirano platno. — »i mušeme na kajiš vezane« (K. H. I 559).

< tur. muşamma; vulg. muşamba < ar. muşamma »ovošten«.

V. mušemali.

mušemali, indecl. adj. (ar.-tur.) od mušeme, sa mušemom.

V. mušemali fenjer pod fenjer. < tur. muşammali, v. mušema + tur. suf. -li.

müšir, -ira *m* (ar.) maršal. — »i najviši müšir od Stambola, / Murat paša, veliki vezire« (K. H. I 187).

< tur. müşir < ar. muşir.

müšmula, müšmulja *f* (grč.) müšmula, *Mespilus germanica* L. < tur. muşmula < grč. mēspilōn.

müšrić, müšrik *m* (ar.) neznabožac, višebožac.

< tur. müşrik < ar. muşrik.

müšta, müštija *f* (pers.) alatka od tuća u obliku polukugle sa kratkim drškom, kojom sarači, papučije, kundurdžije i čizmedžije tuku kožu da bi je rastanjili i rastegli, te na taj način pripremili za krojenje. Pri rukovanju držak ove alatke se drži

u stisnutoj šaci i stoga je dobila ime po pers. riječi »mušt«. — »Čizmedžije jedne dilendžije, / muštom tuku, od gladi se vuku« (Zb. XXX sv. I 135).

< tur. mušta < pers. mušte »ono što se šakom drži« < pers. mušt »šaka«.

muštēdžija, v. muždedžija.

mušterija m (ar.) 1. kupac, reflektant za kupovinu; klijent. — »Poradi jednog mušterije dućan se ne otvara« (Nar. bl. 143).

2. onaj koji nešto želi, koji pretenduje na nešto. — »al' sam jedna skudila djevojku, / skudila je momku mušteriji« (I. Z. II 1); »i ti si joj bio mušterija, / i tvoja je jauklija bila« (M. H. III 194).

< tur. müšteri < ar. muštāri »kupac«.

müštija, v. mušta.

muštulūgdžija, v. muštulukčija.

muštuluk (mustuluk) m (pers.-tur.) bakšiš ili nagrada koja se daje onom koji prvi javi kakvu dobru, radosnu vijest. — »Daj muštuluk gospodstva divojko, / eno tebi Vrcić-bajraktara (M. H. III 154); »Ja tebe glas, ti mene muštuluk« (Vuk, Posl. 110); »Mustuluk, majko, mustulūgdžiji« (Vuk V 67). < tur. muštuluk < pers. mužde »vesela vijest, obradovanje« + tur. suf. -luk.

V. muštulukčija, muždedžija.

muštulukčija, **muštulūgdžija** m (pers.-tur.) onaj koji prvi javi radosnu vijest i koji za to zaslužuje muštuluk.

< tur. muštulukçu, v. muštuluk + tur. suf. -çu, -çi.

mütāp, **mütāb**, **mütāf**, **mütāv** m (pers.) pokrovac od kostrijeti, prostirač od kostrijeti.

< tur. muytap, mutaf < pers. müytāb < pers. müy »dlaka« i pers. tāb, prez. osn. od inf. tāften »plesti, prestiti, sukati«.

V. mutapčija.

Mutāpčīc, v. mutapčija.

mutāpčija, **mutābdžija**, **mutāvdžija** i **mutāpčija**, **mutābdžija**, **mutāvdžija** m (pers.-tur.) zanatlija koji pravi razne predmete od kostrijeti (kao: pokrovce, harare itd.). Od ovog je nastalo prezime Mutāpčīc.

< tur. muytapçı, mutafçı, v. mutap + tur. suf. -çı.

mutēber, indecl. adj. (ar.) ugleđan, cijenjen, uvažen. — »Deva je muteber, jer je duga vrata« (Nar. bl. 45).

< tur. muteber »cijenjen, uvažen«. < ar. mutābār »poučen, pouka«.

mutēkif, **mutēcīf** m (ar.) čovjek koji se zatvori u džamiju zadnjih deset dana Ramazana; v. itiāf.

< tur. mutekif < ar. mutākif.

mutēkija m (ar.) veoma pobožan čovjek koji se čuva svakog grijeha.

< tur. müttaki < ar. müttāqī.

mutesārīf m (ar.) 1. okružni načelnik, oblasni načelnik.

2. sinonim za valiija.

< tur. mutasarrif < ar. mutāšarrif.

V. mutesarifluk.

mutesarifluk m (ar.-tur.) okrug, oblast, kao područje mutesarifa; mutesarifsko zvanje.

< tur. mutesarifluk, v. mutesarif + tur. suf. -luk.

mutesèlīm m (ar.) isto što i musedlim (v.).

< tur. mütesellim < ar. mutäsällim.

mutevèlija

mutevèlija m (ar.) *upravitelj jednog vakufa.*

< tur. *mütevelli* < ar. *mutä-wälli* »upravitelj«.

mutfak, mütvak m (ar.) *kuhinja.*

»Pa otide dolje u mutfaku, / De u mutfak behu kuharice« (Lord 112); »to začula cura u mutvaku« (K. H. I 158).

< tur. *mutfak*, *mutpak* < ar. *maṭbaḥ* »kuhinja«.

müti, indecl. adj. (ar.) *pokoran, poslušan, odan.* — »Jesi l' muti Bogu jedinome i našem caru čestitome« (Kočić I 127).

< tur. *muti* < ar. *muṭi* »poslušan«.

V. itaat.

mütlak, mütlakā adv. (ar.) *po svojoj prilici, sasvim vjerovatno.*

— »Mutlak serdar nije iz Primorja, / 'vako nije piće u serdara« (K. H. II 313); »mutlak ščase Marka posijeći« (Muz. zap. Inst. 59).

< tur. *mutlak*, *mutlaka* < ar. *muṭlaq*, *muṭlaqā*.

mütvak, v. mutfak.

müür, muurlëisati, v. muhur, muhurleisati.

muvekit m (ar.) *onaj koji se brine o ustanovljavanju tačnog vremena radi određivanja nastupa pojedinih dnevnih muslimanskih molitava.*

< tur. *muvakkit* < ar. *muwä-qqit* part. akt. od *täwqit* »odrediti vrijeme«, izv. od *waqt* »vrijeme«.

V. muvekithana.

muvekithāna f (ar.-pers.) *manja prostorija ili zgrada u kojoj ra-*

di muvekit. U dvorištu Begove džamije u Sarajevu postoji muvekithana.

< tur. *muvakithane*, v. *muvekit* i *hane*.

muzačëra, muzakëra f (ar.) *korepeticija, zajedničko učenje i propitivanje, rad u kružoku.*

< tur. *müzakere* < ar. *muḏa-kärä*.

Muzäfer (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Muzaffer* < ar. *Muza-ffär*, muško ime, »Pobjednik«.

Muzäfera (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Muzaffera*, žensko ime »Pobjednica« < ar. *muḏaffärä* »pobjednica«.

muzajëka, muzajika f (ar.) *tegoba, poteškoća, neprilika, kriza.*

< tur. *müzayaka* < ar. *muḏäy-äqa*.

müzëvir m (ar.) *spletkar, smutljivac.* — »Svade ima turskije muzevira« (Kočić I 383).

< tur. *müzevvir* < ar. *muḏawwir*.

V. muzevirluk.

muzevirluk m (ar.-tur.) *spletkarjenje, zamućivanje.*

< tur. *müzevvirlik*, v. *muzevir* + tur. suf. -lik.

Müzur, v. muhzur.

muždëdžija, muštëdžija m (pers.-tur.) *isto što i muštulukčija, tj. onaj koji prvi javi radosnu vijest.* — »muštëdžija na muštuluk dode« (F. K. 1886 62).

< tur. *müjdecli* < pers. *muḏde* »vesela vijest, obradovanje«, + tur. suf. -ci.

naašikovati se, narazgovarati se
na ljubavnom sastanku.

Izv. od ašik (v.).

nabadžiti se, nadignuti se, podignuti se (u hod, u šetnju). — »Sto su jutros bule nabadžile, / u teferić, da teferičuju« (I. Z. IV 57).

Vjerovatno izvedeno od badžak (v.): nabadžačiti se, pa skraćeno: nabadžiti se, tj. podići se na noge, ili od badža (v.): nabadžiti se, tj. nadignuti se kao badža.

nabaka, v. nafaka.

nabakamiti se, narumeniti lice
bakamom. — »Nabijeli se i nabakami se, / pa izađe na sokakna vrata« (Sevd. 80).

Izv. od bakam (v.).

nabasati, idući udariti na nešto, nagaziti, naići.

Izv. od basati (v.).

nabaška i nabaska, adv. (srp. hrv.-tur.) zasebno, odvojeno. Hibr. r.: od baška (v.) i naša prepoz. »na«.

nabelajisati, -jišem, nagaziti na kakvo zlo, na kakav belaj. — »Njegov tata je bio malo čvršći, a ovaj će nabelajisati, čim se razigra...« (Sol. I 399).
Izv. od belaj, belajisati (v.).

nabelajiti, nagaziti na belaj, nasamariti se.

Izv. od belaj (v.).

na bürmu, v. burma.

naćordisān, adj. (srp. hrv.-pers.) *ćordom oboružan*. — »Oko njih su mnogi nastojnici, / Oružani i naćordisani« (Vuk VII 203).

Izv. od ćorda (v.).

naćosati se, naašikovati se. — »Da imamo blizu devojaka, / Čudno l' bi se noćas naćosali« (Vuk V 217).

Izv. od ćosati (v.).

Nádija (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Nâdi*, muško ime, »Vikač« < ar. *nâdi* »onaj koji zove, koji viče«.

Nadija (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Nâdiye*, žensko ime < ar. *nâdiyâ* »ona koja zove, koja viče«.

nâdir, -ira m (ar.) astronomski najvišoj tački (zenitu) suprotna tačka, koja se nalazi na suprotnoj (donjoj) nebeskoj polutki.
< tur. *nazir* < ar. *naẓir*.

Nadira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Nadire*, žensko ime < ar. *nâdirâ* »rijetkost«.

nadoliđati (se), napuniti (se), napuniti stomak preko mjere ka-

nadõlmiti

fom, vodom ili kojom drugom tekucinom.

Izv. od dolidati (v.).

nadõlmiti, *napuniti*, *nadjeti*.

Izv. od dolma, dolmiti (v.).

nadûrati, *trpeći nešto nadvladati*, *pobijediti*, *izdržati*.

Izv. od durati (v.).

nadurávati se, *natezati se*, *takmičiti se u izdržljivosti*.

Izv. od durati (v.).

nadurbiniti, *upraviti durbin (dvo-gled) na nešto, pogledati kroz durbin u neki objekat*. — »Durbinila Bedremane majka, / Nadurbini u mrke kočije« (Muz. zap. Inst. 1811).

Izv. od durbiniti (v.).

nadûzeniti se, *dotjerati se*, *nagizdati se*, *nabijeliti se i nabakamiti*.

Izv. od duzeniti (v.).

Nádža, v. Nadžija.

nadžagbaba, v. nadžak-baba.

nadžak m (tur.) *dio starinske bojne opreme: sjekirica na dugom dršku, u koje je s jedne strane oštrica, a s druge strane ušice (malj) u obliku čekića*. — »Zareče se zulumčar devojka: / da načini nadžak od čelika« (Vuk I 505); »Nadžak uze, u bure udari« (M. H. III 73).

< tur. *nacak*. Turski leksikografi, zatim Zenker i dr. smatraju ovu riječ izvorno turskom, dok Dr Sikirić tvrdi da je došla od pers. *nāčāh*.

V. nadžak-baba.

nadžak-bāba, **nadžagbaba**, f (tur.-srp. hrv.) *žena svađalica, žena koja je uvijek spremna na svađu*.

Slož. od nadžak (v.) i naše riječi »baba«, starica.

nadžidžati, *nakititi*. — »džidžala te majka tvoja, / nadžidžanu meni dala« (GZM 1908 121).
Izv. od džidžati (v.).

Nadžija, hipok. **Nádža** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nāciye* < ar. *Nāḡiyā*, žensko ime »Spašena«.

nađóziti, *osmotriti nešto okom*, *nagledati se potajno nečega*.

Izv. od dožiti (v.).

na elif, v. elif.

naerëndati, **nairëndati**, *nastrugati na erendi* (napr. *krompira, suhog sira i sl.*).

Izv. od erendati, irendati (v.).

näero, v. herav.

näezber, adv. (srp. hrv.-pers.) *na-pamet, ne gledajući u knjigu*. »Hafiz zna naezber cio musaf«.

Hibr. r.: pred pers. *ezber* »pamćenje« stavljena naša prep. »na«.

V. ezberleisati.

nāfa f (pers.) *potrbušje, potrbusina od kože lisičije ili koje druge divljači*.

< tur. *nafe* < pers. *nāfe*.

Nāfa, v. Nafija.

nafāka (navāka, nabāka) f (ar.)
1. *hrana, jelo i piće*.

2. *ono što je čovjeku od boga određeno da pojede i popije na ovom svijetu*. — »Ako bude nafake, videćemo se još koji put; a ako ne bude, halalite čitaoci« (Zembilj III 121); »Nestalo mu nafake«; »Drugi dan druga nabaka« (Vuk, Posl. 70).

< tur. *nafaka* < ar. *nafaqa*.

V. nafakali, nafakasuz.

nafakāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *prostrane nafake (čovjek) tj. srećan i blagosloven što se tiče izdržavanja i hrane*.

< tur. *nafakali*, v. *nafaka* + tur. suf. -li.

nařakàsuz *m* (ar.-tur.) *čovjek skućene nafake, čovjek oskudne hrane i izdržavanja*.

< tur. *nafakasız*, v. *nafaka* + tur. postpoz. -sız »bez«.

Nafija, hipok. **Náfa** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nafiye*, žensko ime »Korisna« < ar. *nāfia* »korisna«.

nařija, v. *enřija*.

nařila, **nařilja** *f* (ar.) 1. *nešto što je suvišno, što je nepotrebno*. — »Šta tu trošiti toliki novac i harćiti u nařile, kad se...« (Zembilj III 142).

2. »*nařila namaz*« = *klanjanje koje nije obavezno nego se vrši iz veće pobožnosti za sevap*.

3. »*nařila (nařilja) džamija*« = *džamija koja se podiže iz pobuda pobožnosti i za sevap*. — »A car gradi nařilju džamiju, / Od jakuta i dragog kamena« (M. H. III 84).

< tur. *nařile* < ar. *nāřilā* »dobrota, dobro djelo; dar«.

Nářiz (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nafiz*, muško ime < ar. *nāřiq* »onaj koji prođire, koji probija«.

nařta *f* (pers.) *sirova smjesa mineralnih ugljovodoničnih ulja, dobijena iz prirodnih izvora*.

< tur. *neft* < pers. *neft*.

nagišli, **nargišli**, indecl. adj. (ar.-tur.) *vezen, izvezen srmom, svilom itd.; našaran, obojen*. — »U mene su nargišli kočije«, »Neka tebe, Jovan-lacmanine, / i ti vuko nargišli-kočije« (M. H. III 212, 223).

< tur. *nakişli* < ar. *naqş* »ureživanje, vezenje, šaranje« + suf. -li.

nagrāisati, **nagrājisati**, **nagaziti** *na ogramu; nastradati*. — »Nagraisao kao davo na veliki petak« (Vuk Posl. 186); »Ala ću nagrajisati! Ubiće me iz puške« (Sol. I 111); »Još bi mogao nagrajisati na čunu« (Devajtis 39).

Izv. od ograísati (v.) zamjenom glasa »o« sa našom prepoz. »na«.

nahāberiti, **javiti**, **doglasiti**.

Izv. od haber (v.).

nahakāretiti (se) **ružnim** (se) **napraviti**, **nagrđiti** (se), **unakaziti** (se).

Izv. od hakare (v.).

na hāneta, v. *haneta*.

nahēriti (se), **nakriviti** (se), **naognuti** (se). — »Pa samurli kapu naherila« (K. H. II 312).

Izv. od herav, nahero (v.).

nāhēro, v. *herav*.

nāhija *f* (ar.) *župa, upravna jedinica manja od kadiluka. Dvije ili više nahija čine sudbenu jedinicu (srez) kadiluk*. — »dotira ga u ličku nahiju« (M. H. III 514).

< tur. *nahiye* < ar. *nāhiyā*.

nāhoš, indecl. adj. (pers.) *poslab, neraspoložen i nehoran usljed neke tjelesne slabosti*.

< tur. *nahoş* < pers. *nāhoş*, *nāhuş* < pers. *nā* »ne« i pers. *hoş*, *huş* »dobar, lijep«.

naib *m* (ar.) 1. *kadijin zastupnik ili namjesnik u nahiji koji je imao rang kadije*.

2. *zamjenik, zastupnik u upravnoj službi*.

< tur. *naib* < ar. *nā'ib* »zastupnik, zamjenik«.

naifriziti se, **biti pun srađbe i bijesa**, **odveć se naljutiti**.

Izv. od ifriz (v.).

Náil (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nail*, muško ime < ar. *nā'il* »onaj koji je željeni cilj postigao, dobitnik«.
V. *nail biti*.

Naila, Nájla (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naile* < ar. *Nā'ilā*, žensko ime, osn. zn.: »ona koja je željeni cilj postigla, dobitnica«.

náil biti, postignuti željeni cilj, uspjeti u onom za čim se teži; kaže se: »muradu je *nail bio*«, tj. postigao je željeni cilj.

< tur. *nail* < ar. *nā'il* »onaj koji je postigao željeni cilj«.

Náim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Naim*, muško ime, »Nježan« < ar. *nā'im* »nježan, mekan, vitak«.

Naíma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Naime*, žensko ime, »Nježna« < ar. *nā'imā* »nježna, meka, vitka«.

nairëndati, v. *naerendati*.

naišáretiti, dati neki znak gestom ili mimikom.

Izv. od *išaretiti* (v.).

náj m (pers.) *tanka dugačka frula na koju sviraju derviši mevlevijskog reda.*

< tur. *nay*, *ney* < pers. *nāy* i *ney* »frula«, osn. zn.: »trska«.

nájabanu govoriti, v. *jabana*.

nájagati, *namirisati jagom (miri-šljivim uljem).* — »Beli Meho iz derdeka ide, / kako ga je *najagalo zlato*« (Kurt I 34).

Izv. od *jag* (v.).

nájkajlijí adj. »kail bratac i seka, nas dvoje *najkajlije*« (I. Z. III 10).

Superlativ od *kail*, *kajil* (v.).

nakáhrítí, *zadati nevolju, satrti.* — »Što nemade Bosna *kahri-*

mana, / Da *nakahri* našeg dušmanina?« (Lord 231).
Izv. od *kahar* (v.).

nakaláfátítí se, *našminkati se, urediti se i dotjerati, ali neukusno i pretjerano*; kaže se: »gle-daj one kako se *nakalafatila!*«

Izv. od *kalafatiti* (v.).

nakálemítí, 1. *navrnuti vočku radi oplemenjivanja.*

2. *urezati ospice.*

Izv. od *kalemiti* (v.).

V. *nakalemljen*.

nakálemíjen, **nakálamíjen**, adj. *navrnut, okalemljen.* — »Ide kao *nakalemljen*« (Vuk, Posl. 96).

Izv. od *nakalemiti* (v.).

nakálufítí, **nakálupítí**, *ispeglati fes na kalufu.*

Izv. od *kalufiti* (v.).

nakāra (nakārada) f (pers.) *bubanj, instrument turske vojne glazbe.* — »Sve topove i naše kumpare, / *nakarade* i turske svirale«, »I sve tvoje sitne *nakarade*, / I doboše čim ideš na vojsku« (Vuk IX 385, VII 102).

< tur. *nakkare* < pers. *naqqāre*.

nakarárítí, *namiriti, nadopuniti do mjere.*

Izv. od *karar* (v.).

nakasticē, adv., *namjerice, hotimčno.*

Izv. od *kast* (v.).

nakastítí, *naumiti, odlučiti se.*

Izv. od *kast*, *kastiti* (v.).

nakās, -áša *m* (ar.) *bojadžija, moler.*

< tur. *nakkaş* < ar. *naqqāş*.

naknítí, -ijēm, *okniti, obojiti knom.* — »*Nakniše joj i no-*

ge i ruke, / Obukoše svoje odijelo« (Vuk V 513).
Izv. od kna (v.).

Nakšibendi *m* (ar.-pers.) *derviški red kojeg je osnovao Muhamed Behaudin Nakšibendi (umro 1388 g.).*

< tur. *Nakšibendi* < pers. *naqšbandī* »bojadžija«.

nakusūriti, namiriti, nadodati *do mjere.*

Izv. od kusur (v.).

nālbant, nālbanta, nālbantīn *m* (ar.-pers.) *potkivač konja. — »prekuj konju noge sve četiri, / i nālbantu zahmediju plati« (K. H. II 534).*

< tur. *nālbant* < pers. *naḷbend* < ar. *naḷ* »potkova« i pers. *bend*, prez. osn. od *besten* »vezati«.

V. nālbantnica.

nālbantnica *f* *potkivačka radnja. — »Svрати konja novoj nālbantnici, / prekuj konju noge sve četiri« (K. H. II 534).*

Izv. od nālbant (v.).

nālča i nālča *f* (ar.-pers.) *konjska potkova; gvozdena potkovića na petama muške cipele ili čizme. — »Nālča nisam da me konji gaze« (F. J. I 58).*

< tur. *naḷča* < pers. *naḷče*, pers. demin. od ar. *naḷ* »potkova«.

V. nālčadžija.

Nālčadžić, v. nālčadžija.

nālčadžija *m* (ar.-pers.-tur.) *zanatlija koji pravi potkoviće za muške cipele i čizme. To je u Sarajevu bio esnaf, čije su se radnje nalazile s južne strane Brusabezistana.*

Od ovog je nastalo prezime Nālčadžić.

< tur. *naḷčacı*, v. nālča + tur. suf. -ci.

nālet *m* (ar.) *1. prokletnik; fig.: đavo, šejtan. — »Be vidi ti nāleta! Be vidi ti šejtana!« (Zembilj III 51). 2. prokletstvo.*

Mtatezom nastalo od lanet (v.).

V. nalet đavla, nalet ga bilo, naletlema, naletnik, naletosum.

nālet đavla — nālet šejtana! *interj., proklet neka je đavo — šejtan!*

Izv. od nalet (v.).

nālet ga bilo! *interj., proklet bio! neka je proklet!*

Izv. od nalet (v.).

naletlema (naljetljēma) *f* (ar.-tur.) *prokletstvo. — »Pa na mene naljetljemu dao, / Pa me danas surgun učinijo« (Lord 20). < tur. lānetleme »prokletstvo«.*

nāletnik *m, prokletnik, đavo.*

Izv. od nalet (v.).

nāletōsum! *interj. (ar.-tur.) neka ga đavo nosi! proklet neka je! »Nāletosum, tobe jarabi! i Bosnu vilajet i Srbe pravoslavne i Muslimane...« (Zembilj III 50).*

< tur. *lānet olsun!* neka je proklet!, v. nalet + tur. *olsun!* »neka je«.

nalimānka *f, njemačka puška, puška njemačke izrade. — »da ja nađem pušku naliman-ku« (K. H. II 108).*

Metatezom od alamanka (v.).

nālpōra *f* (ar.-pers.) *komad potkove.*

< tur. *naḷpare* < pers. *naḷpāre* »komad potkove«.

nālule, v. nālune.

nālune, nānule, nālule, sing. nāluna *f* (ar.) *vrsta drvene otvorene obuće: sastoji se od komada drveta lijepo izrađenog i po-*

nalundžija

nekad sedefom ili čime drugim ukrašenog, sa dvije potpetice i jednim kapišem koji se navlači na prste. Nose se samo izvan kuće. — »pa poteže od zlata nalunu« (F. J. I 128); »a na nogam' sedefli nanule« (K. H. I 504).

< tur. *nalın* < ar. *na'leyn*, dual od ar. *na'l* »obuća, osobito drvena«.

V. *nalundžija*.

nalundžija, nanuldžija *m* (ar.-tur.) *zanatlija koji pravi i prodaje nalune.*

< tur. *nalıncı*, v. *nalune* + tur. suf. -cı.

naljetljema, v. *naletlema*.

nām, gen. *nāma*, *m* (pers.) *glas, popularnost*; »na nāmu« = na glasu, popularan. — »Oglasi se na nāmu divojka«, »vid' de nāma bega udbinskoga« (M. H. III 466, 174).

< tur. *nam* < pers. *nām* »glas, ime«.

V. *namli*, *nam benam*.

nāma *f* (pers.) *pismo, dopis*. — »I dosad su nāme dolazile, / od našega stola i Stambola« (K. H. I 125); »Pade banu knjiga iza kape, / Alibeg je knjigu prihvatio, / al' to nāma budimskog vezira« (F. J. II 354).

< tur. *name* < pers. *nāme* »knjiga, djelo; pismo«.

V. složenice sa ovom kompon. pod: . *ahdnama*, *kanunnama*, *ruznama*, *salnama*, *sejahatnama*, *Šahnama*, *šehadetnama*, *tabirnama*, *tandrnama*, *vasijetnama*, *emernama*, *izunama*, *jil-duznama*.

namāhrem *m* (pers.-ar.) *onaj koji nije bliži rod i od koga se muslimanka treba da krije, tj. da ne izlazi otkrivena pred njega.*

< tur. *nāmāhrem* < pers. *nā-māhrem* < pers. *nā* »ne« i ar.

māhrām »zabranjena stvar, sve-tinja; fig.: »bliži rođak od koga se žena ne krije«; prema tome: »onaj koji nije bliži rođak i sa kojim nije zabranjen (mahrem) brak«.

nāmajhoš, v. *majhoš*.

namāsātiti, *naoštriti nož, perorez* i sl.

Izv. od *masat* (v.).

namāskariti se, našaliti se. — »te se mladom tad namaskario« (M. H. X 64).

Izv. od *maskara*, *maskariti se*.

namāšćija *m* (pers.-tur.) *klanjač, onaj koji redovno klanja namaz.*

< tur. *namazcı*, v. *namaz* + tur. suf. -cı.

nāmāz, -āza *m* (pers.) *muslimanska molitva koja se obavlja pet puta na dan u određeno doba, a vrši se klanjanjem i izgovaranjem rečenica iz kur'ana i molitava na arapskom jeziku. Prvi namaz, sābah-nāmāz, jutarnja molitva klanja se u zoru prije izlaska sunca; drugi, podne, klanja se u podne; treći, ičindija ili ikindija, između podne i večeri; četvrti, akšam, u prvi sumrak, odmah po zalasku sunca, i peti, jacija, klanja se oko dva sata po zalazu sunca. Namaz se sastoji od dva ili više rečata (v.), a rečat od kijama (v.), ručua (v.) i sedžde (v.). — »dok je klanjo turskoga nāmaza« (K. H. I 92).*

< tur. *namaz* < pers. *namāz*. V. *namazbez*, *namašćija*, *binamaz*.

nāmāzbez *m* (pers.-ar.) *šamija (povezača, rubac) kojom se muslimanka pokriva kada klanja namaz.*

< tur. *namaz bezi*, tur. izft., v. kompon. pod *namaz* i *bez*.

nām benām, indecl. (pers.) po izbor, probrani, bolji od boljega. — »došlo mi pet stotin' prstena, / sve nam benam od naših glavara, / sve od aga i od bajraktara« (F. K. 1886 13).

< tur. *nam benam* < pers. *nām* »glas, ime« i pers. *benām* »znani, poznati, glasoviti«.

nāmcōr i **nāmcōr** *m* (pers.) nezahvalnik, onaj koji zaboravlja dobro koje mu je neko učinio.

< tur. *nānkōr*, vulg. *namkōr* < pers. *nānkūr*, slož. od pers. *nān* »kruh« i pers. *kūr* »slijep«.

Nāmik (ar.) *musl.* muško ime.

< tur. *Namik*, muško ime, < ar. *nāmiq* »onaj koji piše«.

nāmlī, indecl. adj. (pers.-tur.) na glasu, poznat, popularan.

< tur. *namlī*, v. *nam* + tur. suf. *-lī*.

nāmūs, -ūsa, **nāmūz**, -ūza *m* (grč.) čast, čestitost, poštenje, karakter. — »to s' obraza i namusa tiče« (K. H. I 118); »U zdravlje ti čekala Fatima, / Sve ti rza i namuza čuva« (Lord 23).

< tur. *namus* < ar. *nāmūs* i pers. *nāmūs* < strgrč. *nómos*. V. *namusli*.

namusālatiti (se), **nametnuti** (se) *nekome*; kaže se: »ti si mi namusalatio onog mahnitova i ne mogu ga se riješiti«.

Izv. od *musalat* (v.).

namūsli, indecl. adj. (grč.-tur.) častan, pošten, čestit.

< tur. *namuslu*, v. *namus* + tur. suf. *-lu*.

nāna *f* (ar.) metvica, pitoma nana: *Mentha piperita* L., divlja nana: *Mentha sylvestria* L., fam. *Labiatae*.

< tur. *nane* < ar. *na'na*, *na'nā*.

V. *nane-ruh*, *nane-šećer*, *nani-jag*.

nāna, v. *nena*

nāne-rūh i **nāne rūh** *m* (ar.) ekstrakt od nane, mentol.

< tur. *nane ruhu*, tur. izft. od ar. *na'na* »nana« i ar. *rūh* »duša; ekstrakt«.

nāne-šećer *m* (ar.-pers.) šećerlema sa ekstraktom od nane, sa mentolom.

< tur. *nane šećeri*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *šećer*.

nānijag, **nānejag** *m* (ar.-tur.) mirisavo ulje od nane, *oleum menthae*.

< tur. *nane yağı*, tur. izft., v. kompon. pod *nana* i *jag*.

nānījetiti, **naumiti**; **namijeniti**.

Izv. od *nijet*, *nijetiti* (v.).

nānišaniti (**nanikšani**) *naciljati*, *naperiti* na nešto pušku ili neko drugo oružje, pravo usmjeriti. — »Metnu strijelu na zlatnu tetivu, / nanikšani i s desna i s lijeva« (I. Z. II 21).

Izv. od *nišan*, *nišaniti* (v.).

nānule, **nanūldžija**, v. *nalune*, *nalundžija*.

nāpobaška i **napobaška**, adv. (srp. hrv.-tur.) *svako samo za se, postavljeno, odvojeno*.

Izv. od *pobaška* (v.) sa našom prep. »na«.

nār, gen. **nāra** *m* (pers.) pitomi šipak, *Punica granatum* L. var. *sativum*, *Maly*.

< tur. *nār* < pers. *nār*, *enār*.

nāra *f* (ar.) 1. *vika*, *cika*, *dreka*. — »Proču s' nara ličkog poglavara: / Hala djeco, lički sokolovi!« (M. H. IV 215).

2. *njiska*, *rzanje konja*. — »Zla je nara u dogata moga« (M. H. III 235) < tur. *nara* < ar. *na'rā*.

rak

rak *m* (pers.) *od strane vlasti određena i maksimirana cijena životnim namirnicama.*

< tur. *nark, narh* < pers. *narh, nırh*.

ārāndža, nārānča *f* (pers.) *portokal, pomorandža.* — »Kad se s Marom svatovi vraćahu, / počinše pod žutom n a r a n d ž o m«, »dever s snahom pod žutom n a r a n č o m« (Vuk I 42, 43).

< tur. *narenc* < ar. *nārānġ* < pers. *nāreng*.

ārāndžast, nārānčast, *adj.* *boje naranče.*

Izv. od *narandža, naranča* (v.).

nargila *f* (pers.) *vrsta istočnjačke naprave za pušenje posebne vrste duhana tzv. »tumbetije«.* To je povećta staklena boca napunjena vodom i krivudava cijev, dugačka oko 1–2 m, koja jednim dijelom ulazi u bocu, a na drugom dijelu je pipa za pušenje. Na vrhu boce je lula napunjena tumbetijom. Pušač uvlaci rashlađeni dim. — »u ru-ci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajvat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *nargile* < pers. *nārgile* »nargila« < pers. *nārgil, nārčil* »indijski orah«.

nargišli, *v.* *nagišli.*

nasāčmati, *uresiti resama ili vezom.*

Izv. od *sačma* (v.).

na sagānake, *v.* *saganak.*

nasamāriti (se), namagarčiti (se), *podvaliti drugom ili sam sebi.*

Izv. od *samar* (v.)

nāsīb, -ība *m* (ar.) *1. suđenik, suđeni momak, suđena djevojka; kaže se: »u nasiba debra na očima«, tj. u momka kome je suđeno da uzme jednu djevojku*

kao da je debra (v.) na očima pa ne vidi mane u djevojke.

2. »nāsīb učiniti« = dosuditi, odrediti.

< tur. *nasib, nasip* < ar. *na-šīb*.

Nāsih (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nāsih* < ar. *Nāših*, muško ime »Savjetnik«.

Nasiha (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nāsiha*, žensko ime, »Savjetnica« < ar. *nāšiha* »ona koja daje savjete, savjetnica«.

nasihācija *m* (ar.-tur.) *onaj koji savjetuje, koji daje savjete.*

< tur. *nasihatçı, v. nasihat* + tur. suf. *-çı*.

nasihat *m* (ar.) *savjet.* — »Tko ne traži *nasihata*, izješće šamar *musibeta*« (Nar. bl. 174); »Vrijedi ti ovaj *nasihat* više nego da ti platim i čitav dukat« (Čolak. 29).

< tur. *nasihat* < ar. *našihā*.

V. *nasihācija, nasihatiti*.

nasihatiti (nasijatiti), savjetovati.

— »... nego smo u finoj formi savještovali i *nasijatili*« (Zembič II 114).

Izv. od *nasihat* (v.).

Nāsir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nāsir* < ar. *Nāšir*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji pomaže drugom, pomagač«.

Nāsiko, *v.* *Nazim.*

Nasrūdīn, -īna (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nasruddin, Nasretin* < ar. *Našru-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »pomoć vjere islama«.

nāsul cēif? nāsul kējf? (tur.-ar.)

kako si? jesi li dobro i zdravo?

< tur. *nasıl keyif?* < tur. *nasıl*

»kako?« (od tur. *ne* »šta, kako«

i ar. *aşl* »temelj, istina«) i ar. *keyf*, *v.* *cēif*.

nāsuliti (se), izmiriti (se), pomiriti (se), nagoditi (se), naravnati (se).
— »pa se tako nasuliše Turci« (K. H. I 437); »Lako ćeš se s banom nasuliti« (Lord 283).

Izv. od sulh (v.).

Nāšid (ar.) musul. muško ime.
— < tur. *Naşid*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāšid* »pjesnik«.

natahmīn, adv. (srp. hrv.-ar.) po prilici, vjerovatno.

Hibr. r.: v. tahmin i naša prep. »na«.

natanáne, v. natenane.

natenháne, natenáne, natanáne,
adv. (srp. hrv.-pers.) *nasamo, u tišini, u dokolici; polagano.* — »Prinašao je natenane kašiku ustima i natenane se razgovarao, gundajući sa susedom s desne strane« (Devajtis 8)

Hibr. r.: < tur. *tenha* < pers. *tenhā* »sam, prazan, pust« i naša prep. »na« i postpoz. »ne«.

nāters, adv. (srp.-hrv.-tur.) naopako, naizvrat.

Hibr. r.: v. ters i naša prep. »na«.

nāut, v. nohut.

navāka, nafaka.

nāvakat, adv. (srp. hrv.-ar.) na vrijeme, u pravo doba. — »pa na vakat akšam saklanjaše« (M. H. III 447).

Hibr. r.: *vakat* i naša prep. »na«.

Nāza, v. Nazića.

nāzar m (ar.) urok; kaže se: »dijete je oboljelo od nazara«
— < tur. *nazar* »urok« < ar. *na-ẓar* »gledanje«.

nāzić, adj. (pers.) prefinjen, nježan, lijepa i nježna tijela.

< tur. *nazik* < pers. *nāzuk*.
V. Nazića, nazićane.

Nazića, hipok. Nāza (pers.) musul. žensko ime.

< tur. *Nazik*, žensko ime, »Nježna« < pers. *nāzuk*, v. nazić.

nazićane, adj. i adv. (pers.) 1. prefinjenog držanja, elegantnog ponašanja.

2. prefinjeno, nježno, elegantno.
— < tur. *nazikane* < pers. *nāzūkāne*, v. nazić.

Nāzif (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Nazif*, muško ime »Čisti« < ar. *nāzif* »čist«.

Nazifa (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Nazife*, žensko ime, »Čista« < ar. *nāzifā* »čista«.

Nāzim, hipok. Nāsko (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Nāzim*, muško ime, »Pjesnik« < ar. *nāzim* »onaj koji niže; onaj koji niže riječi«, fig.: »pjesnik«.

nāzir, nāzor m (ar.) nadziratelj, pazitelj, kontrolor, naročito državne i vakufske imovine.
— < tur. *nazir* < ar. *nāzir*.

V. nazoriti.

nāzli, indecl. adj. (pers.-tur.) dražestan, dopadljiv, koketan, otmjen. — »nazli hōda, gospodskog si roda« (I. Z. IV 124).

< tur. *nazli* < pers. *nāz* »nježnost, mekost, krasota« + tur. suf. -li.

nāzōr, adv. (srp. hrv.-pers.) silom, nasilu. — »Da me nisi mog'o udomiti, / Veće na zor nje-mu uvalio« (Petran. 447).

Hibr. r.: v. zor i naša prep. »na«.

nāzor, v. nazir.

nāzoriti, nāzor bliti, nadzirati, paziti, kontrolisati.

Izv. od nazor, v. nazir.

ca, zao udes. — »al' ne bahta Kumalić Nuhana!« (K. H. I 306). Hibr. r.: v. baht i naša prep. »ne«.

Nedim, -ima (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nedim* < ar. *Nādīm*, muško ime, osn. zn.: »drug, pozudani prijatelj«.

Nedžad, -ada, **Nedžat**, -ata, hipok. **Nedžmo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Necat*, muško ime, »Spas« < ar. *nāḡād* »spas«.

nedžari pl. (ar.) *ovako se naziva ju jednim imenom ove građevinske zanatlije: klesari, dunderi, dogramadžije i čerestedžije*. Od ovog je nastalo ime selu Nedžarići koje se nalazi između Sarajeva i Ilidže.

< tur. *neccar* < ar. *nāḡḡār*.

Nedžarići, v. nedžari.

nedžaset m (ar.) *ljudski ili životinjski izmet, poganština*.

< tur. *necaset* < ar. *nāḡāsā*.

Nedžib, -iba (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Necib* < ar. *Nāḡib*, muško ime »Plemeniti« < ar. *nāḡib* »plemenit, dobra roda; izvrsan«.

Nedžiba i **Nedžiba** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Necibe*, žensko ime, »Plemenita« < ar. *nāḡibā* »plemenita, dobra roda; izvrsna«.

Nedžmo, v. Nedžad.

nefer m (ar.) *obični vojnik, vojnik—pješač; obični građanin*. — »nit se znadu age, nit neferi« (Muz. zap. Inst. 60).

< tur. *nefer* < ar. *nāfār*.

nefes, **nefez** m (ar.) *dah, dušak, disanje, izdisaj*.

< tur. *nefes* < ar. *nāfās*.

V. *nefese tegliti*.

nefese tegliti, *izdisati, umirati*.

Izv. od *nefes* (v.).

Nefisa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nefise*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *nāfisā* »izvanredno lijepa«.

něs m (ar.) *strast, seksus*.

< tur. *nefis* < ar. *nāfs*.

něhajir, **něhair** m (srp. hrv.-ar.)

nedobro, nesreća. — »nije hajir, već nehajir majko!« (Beh. I 31).

Izv. od hajir, hair (v.) i naše prep. »ne«.

něimār, -āra m (ar.) *arhitekt, graditelj, građevinski inženjer*.

— »Kad to vidje Mitre nēimare« (K. H. I 79).

< tur. *mimar* < ar. *mīmār*.

V. *mimar*.

něise, **nějse**, **hěrneise**, **helenějse**, konj. (tur.) *kako god bilo, kako mu drago, makar, teško*.

< tur. *ne ise*, *her ne ise*, *hele ne ise*.

někadarisē, konj. (tur.-ar.) *koliko-toliko, koliko bilo*.

< tur. *nekadar ise* < tur. *ne ise*, v. *neise* i ar. *qadār* »količina, iznos«.

nēm, **nēmli**, v. *mem*, *memli*.

nēmelāzum! interj. (tur.-ar.) *šta se to mene tiče! šta mi je briga za to!*

< tur. *neme lāzum* < tur. *ne »šta«* + tur. *me »mi, meni«* + ar. *lāzum* »potreban« (v. *lazum*). Elezović, tumačeći »neme lāzum«, navodi da je ono »ne« naša negat. čestica. Međutim ovaj je turcizam, kako je gore objašnjeno, u cijelosti preuzet iz turskog jezika.

něna, nána, néne *f* (tur.) 1. *baba, očeva ili materina mati.* — »za drugog sam isprošena, neno« (K. H. I 159).

2. *majka.* — »Razbolje se Mejra / na neninu krilu, / u neninu dvoru. / Pitala je majka: / Šta je tebi, Mejro? / Ne pitaj me, neno! (Vuk I 278).

3. *baka, stara žena.* — »Stara nene skutu poletila« (M. H. III 67).

< tur. *nine* »mati; baba«.

něrahāt, *adj.* (srp. hrv.-ar.) *ne-spokojan.* — »Sve ti age rahat u mejhani, / al' nerahāt starac Čejvan aga« (K. H. I 429). Hibr. r.: v. rahat i naša prepoz. »ne«.

něrede, *adv.* (tur.) *gdje li:* »nere-de džin, neredede šejtan!« tj. gdje li džin, gdje li šejtan! < tur. *nerede* »gdje«.

něrgić *m* (pers.) *cvijet Chrisant-hemum saronarium L.* — »Dvij' latife dva Paloševića, / dva nergića dva Alikadića« (S. B. III 42).

< tur. *nergis* < pers. *nergis*.

Nerimāna, Nermīna (pers.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Neriman*, lično ime. < pers. *Nerimān*, muško ime, osn. zn.: »junak, hrabar«; prema tome: »Junakinja«.

Nesiba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Nesibe*, žensko ime, < Plemenita < ar. *nāsibā* »plemenita, od dobra roda«.

Něska, v. *Nezira*.

Něsko, v. *Nezir*.

nestašluk *m* (srp. hrv.-tur.) *nestašnost, nemarnost.*

Hibr. r.: na našu osnovu *nestaš* (od *nestašan*) dodan tur. suf. -lik, -luk.

nesvēsa, nesvēsēli, v. *vesve, vesveseli.*

něšter *m* (pers.) *oštri ljekarsi odnosno berberski nož za p štanje krvi i razrezivanje i rova.*

< tur. *nešter* < pers. *nīšt* »veoma oštar«.

nefūzubillāh! *interj.* (ar.) *bože sa čuvaj!* — »Davno je nekaka Svabo kazao da se Austro Ugarska dijeli na Cishajtaniju Translajtaniju i Kalajtaniju — biva Bosnu (ne u z u b i l l a h!)« (Zembilj III 28).

< tur. *neufūzubillah!* < ar. *neūdu bi-llāh!*

něvakat *m* (srp. hrv.-ar.) *nevrije-me, nezgodno vrijeme.* — kaže se: »nemoj da mi dolaziš u nevaka t!«

Hibr. r.: v. vakat i naša prepoz. »ne«.

něvaktom, *adv.*, u *nevrijeme.*

Izv. od *nevakat* (v.).

nevāzil *m* (ar.) *upala mesa oko zuba, gingivitis.*

< tur. *nevazil* < ar. pl. *nāwāzil*, sing. *nāzilā* »hunjavica, prehlada«. U turskom i u našem jeziku ar. pl. upotrijebljen kao sing.

Nevrózi-sultān, Nevruzī - sultān, Sultān Nevruz, kratko **Něvrūz** *m* (pers.) *prvi dan proljeća, 21. marta.*

< tur. *nevruz-sultan* »prvi dan proljeća, 21. marta« < pers. *newruz* »novi dan« i ar. *sultān* »car, vladar«; ovdje se misli na pers. sultana Dželaludina Melikšaha koji je uveo kalendar, po kome nova godina počinje od prvog dana proljeća (po Š. Samiji).

Něvzet, Něvzat (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nevzat*, lično ime. < pers. *nevzat*

nevzeta, **nevzata** (pers.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu Nevzet, Nevzat (v.) dodan naš nastavak za f. -a.

Nézir, -ira, hipok. **Nézo**, **Nésko**, (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nezir* < ar. *Nāḏīr*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji opominje da se ide pravim putem; propovjednik«.

Nezira, hipok. **Nëska** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nezire*, žensko ime < ar. *nāḏīrū* »ona koja opominje da se ide pravim putem; propovjednica«.

Nézo, v. *Nezir*.

ničāh, -āha *m* (ar.) 1. *brak, vjenčanje*. — »žena pod ničāhom« = vjenčana, udata žena; »kome gore oba oka vrana, / gledao je žene pod ničāhom« (S. S. 123).

2. *fig.: mehr, tj. gotovina ili imovina koju daje muž ženi prilikom sklapanja braka*, v. *mehr*. — »Da ti dadem ničāh i nafaku, / Zlato bona za života moga«, »Na der Zlate od mene ničāha, / pōginem li kod Zadra kamena, / nek ti dužan milovanja n'jesam« (K. H. I 368); II 307).

< tur. *nikāh* (č. *nikjah*) < ar. *nikāh* »brak, vjenčanje«.

idāra (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nigār*, žensko ime < pers. **nigār* »lijepe kao slika; draga, ljubljena«.

fās, -āsa *m* (ar.) *stanje žene porodilje od časa porođaja pa sve dok traje čišćenje*. — »Žena dok je u nifasu ne klanja i ne posti«.

< tur. *nifas* < ar. *nifās*.

īājet *m* i *adv.* (ar.) 1. *konac, kraj*.

2. *na koncu*: »nihajet će on slaboproći«.

< tur. *nihayet* < ar. *nihāyā*.

Nijāz, -jāza, **Nijāzija** (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Niyaz*, *Niyazi* < pers. *Niyāz*, *Niyāzi*, muško ime, osn. zn.: »potreba, molba, želja; onaj koji želi«.

nijet i **nijet** *m* (ar.) 1. *namjera, nakana, naum*.

2. *izreka na arapskom ili na našem jeziku neposredno pred klanjanje molitve koja sadrži odluku da će dotično lice klanjati određenu molitvu*.

< tur. *niyet* < ar. *niyyā*.

V. *nijetiti*, *nanijetiti*, *zanijetiti*, *nijetli*, *nijet* učiniti.

nijetiti, 1. *namjeravati, namjenjivati*. — »Ne skidaj ih, draža od očiju, / teb' uzimo, tebi nije tlo, / ti ih nosi u Kopčića dvore« (Nar. bl. 247).

2. *izgovarati nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od *nijet* (v.).

nijetli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *namjeran, odlučan (na nešto)*; kaže se: »nijetli sam sutra putovati«.

< tur. *niyetli*. v. *nijet* + tur. suf. -li.

nijet učiniti, 1. *naumiti, odlučiti se*. — »A nijet sam bio učinio, / Da se spustim do pod tvoju kulu« (Vuk, Rječnik); »eto ja sam nijet učinio« (M. H. III 77).

2. *izgovoriti nijet (v.), neposredno pred klanjanje molitve*.

Izv. od *nijet* (v.).

nikšan, **nikšaniti**, v. *nišan*, *nišani*.

nimet *m* (ar.) 1. *božja blagodat, božji dar*.

2. *fig.: hljeb*. — »Ni Alema, tako mi kalema! / Ni Ćimeta, ta-

ko mi ni meta!« (Vuk V 363); »Halal mu onaj bosanski ni met što ga jede« (Zembič III 43).

< tur. *ni met* < ar. *ni mā* »blagodat«.

Nisa, v. Enisa.

nīsān, -āna *m* (asir.) 1. *mjesec april po starom (julijanskom) kalendaru, tj. od 14 aprila do 13 maja po gregorijanskom kalendaru.* — »Ovog ljeta petoga nisan a, / vijest stiže čestitog sultana« (Muz. zap. Inst. 1746). 2. *kiša koja pada u ovom mjesecu.*

< tur. *nisan* < ar. *nīsān* < asir.

nišādur i **nišāder** *m* (pers. i ar.) *salmijak, Chlorammonium.*

< tur. *nišādir* < ar. *nišādir*, odnosno < pers. *newšādur*, *nešādur*.

nišan (**nikšan**) *m* (pers.) 1. *cilj, meta prilikom pucanja iz vatrenog oružja; naprava na pušci ili na topu za ciljanje* — »Biju nišan mladi Krajišnici«, »koji znade pušku odapeti, / i na pušci nišan ufatiti« (M. H. III 278); »No privati svoga dže verdana, / I sastavi nišan na Suljagu« (Vuk VII 34).

2. *biljeg, znak na tijelu, mladež.* — »Beg Mustajbeg oko konja hoda, / nesrećni mu nišan opazio« (K. H. I 552); »na doći mu tri ružna nišana« (F. J. I 152); »A po čem bi poznala hajduka / Mučno videti, a lasno poznati. / Nišan mu je u desnici ruku« (Lord 112).

3. *odren, odlikovanje.* — »Na glavi mu tri nišana carska« (K. H. I 98).

4. *biljega, obilježje, dar koji se daje djevojci prilikom vjeridbe ili prosidbe.* — »a u cure ni-

šan ostavio« (F. J. II 36); »I sa tobom nišan promijenji, Da isprosi Čatićevu sestru« (Lord 120).

5. *nadgrobni kamen na muslimanskom grobu.* — »Pa on lež u zelenu travu, / a ledima ka bur izmjerio, / pa sam sebi posadi nišana« (K. H. III 428). < tur. *nišan* < pers. *nišan*. V. *nišandžija*, *nišaniti*, *nanišani*.

nišandžija (**nikšandžija**) *m* (pers.-tur.) *strijelac.* — »Nišandžije, nišan zaturiš« (K. H. I 366); »neuljudna šala je kao i prepunjena puška, koja se trgne natrag i udari nišandžiju« (Skot).

< tur. *nišançı*, v. *nišan* + tur. suf. -*çı*.

nišaniti (**nikšaniti**), *ciljati.* — »tko vuka gađa, bistro valja da nišani« (Nar. bl. 179). Izv. od *nišan* (v.).

nišeste *n*, **nišesta**, **nešesta** *f* (pers.) *pšenični skrob u prahu koji se upotrebljava za spravljanje slatkih jela.*

< tur. *nişasta* < pers. *nišāste*.

nišaluk *m* (srp. hrv.-tur.) *mosur na koji se namotava preda za vezivanje niti ako se prekine* (v. GZM 1957 55).

Hibr. r.: od naše riječi *nit* i tur. suf. -*lik*, -*luk*.

niškòvluk *m* (srp. hrv.-tur.) *svojstvo nitkova, niskost, pokvarenost.* — »Sačuvaće me od nitkovluka milostivi bog i pokojni otac na nebu!« (Devajtis 236).

Hibr. r.: našoj riječi *niškov* dodan tur. suf. -*lik*, -*luk*.

nīsām, -āma *m* (ar.) 1. *regularna vojska u Turskoj Carevini, ustanovljena 1826 godine; vojnici*

nizámi-džedid

te vojske. — »Mrtva glava nizam daje« (Vuk, Posl. 183): »Aman, pašo, ti tvoji nizami / potraše mi smilje i kovilje« (I. Z. I 62).

2. *red, poredak, raspored.*
< tur. *nizam* < ar. *niẓām* »red, poredak, pravilo« itd.
V. *nizami-džedid*, *nizimlija*.

nizámi-džedid, -ida *m* (ar.) *nova vojska.*

< tur. *nizam-i cedit* < ar. *niẓām*, v. *nizam* i ar. *ǧādid* »nov«.

nizimlija *m* (ar.-tur.) *pripadnik carske vojske nizama.* — »Nizimlije telegraf iziđe, / devlet veli da se daju ključ / od sve Bosne i Hercegovine« (I. Z. II 188).

< tur. *nizamlı*, v. *nizam* + tur. suf. -lı.

nobečija *m* (ar.-tur.) *stražar, redar.* — »pa Vukove kolju nobečije«, »tude mnoge paše nalazio, / gole sablje drže pred vratima, / jer su paše carske nobečije« (K. H. I 90, 489).
< tur. *nöbetçi*, v. *nobet* + tur. suf. -çi.

nobe-šećer, nobet-šećer *m* (ar.-pers.) *kandisani šećer, žuti šećer.* — »prepuknula i rastopila se, / kano nobe šećer u maštrafi« (I. Z. II 210); »kupiću ti nobet šećer, da jedeš« (GZM 1907 631).

< tur. vulg. *nobet şekeri*, knjiž. *nebat şeker* < ar. *nūbāt* »biljka, rastinje« i pers. *şeker* »šećer«.

nobet *m* (ar.) *straža, smjena; red, turnus.* — »Moliću se našem Borculiću, / da mi vratim budeš na nobetu« (K. H. II 444).

< tur. *nöbet* < ar. *nāwbā* »red, red, turnus«.
V. *nobečija*.

nöhut (nòut, nàut) *m* (pers.) *slanutak, slani grah, Cicer arietinum* L., *Prženo i samljeveno sjeme se upotrebljava kao do-datak kafi.*

< tur. *nohut* < pers. *nohūd*, *nuhūd*.

nöksān, *adj.* (ar.) *nepotpun, manjkav.*

< tur. *noksan* < ar. *nuqṣān*.
V. *noksanluk*.

nöksānluk *m* (ar.-tur.) *nepotpunost, manjkavost.*

< tur. *noksanlık*, v. *noksan* + tur. suf. -lık.

nökta *f* (ar.) *tačka.*

< tur. *nokta* < ar. *nuqta*.

nòut, v. *nohut*.

novájlija *m* (srp.hrv.-tur.) *novi; početnik.* — »Moja sablja, moja novajlijo« (Vuk, Rječnik).
Hibr. r.: našoj riječi *nov*, *novi* dodan tur. suf. -lı sa umetkom glasa »j«.

Növalija *m* (srp. hrv.-tur.) *Novljanin, građanin iz Novog.*

Od ovog je došlo prezime Növalija (u Sarajevu).

Hibr. r.: našoj riječi »Novi« (preuđešenoj da bi primila tur. suf.) + tur. suf. -lı.

nūfūs, nūfūz, -ūza *m* (ar.) 1. *stanovništvo, žitelji; lica, osobe.* — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se malo i veliko« (I. Z. III 63).

2. *fig.: popis stanovništva; knjige koje sadrže popis stanovništva, matične knjige;* kaže se: »u nufusu mu stoji da je rođen (napr.) 1917. g.«.

< tur. *nüfus* < ar. pl. *nufūs*, sing. *nāfs* »duša, osoba, čovjek«.
V. *nufus-teskera*, *nufuščija*.

nūfūs-tēsķera *f* (ar.) *rodni list.*

< tur. *nüfus tezkeresi*, tur. izft., v. kompon. pod *nufus* i *teskera*.

nufuščija *m* (ar.-tur.) *matičar*; *onaj koji vrši popis stanovništva i vodi matične knjige*. — »Nufuščije nufuz popisaše, / popisa se i malo i veliko« (I. Z. III 63).

< tur. *nüfüşü*, v. *nufus* + tur. suf. -*çu*, -*çi*.

nüfüz, nüfüs, -úza *m* (ar.) *upliv, uticaj; dostojanstvenost*.
< tur. *nüfuz* < ar. *nufūd*.
V. *nufuzli*.

nufúzli, nufúsli, indecl. adj. (ar.-tur.) *uplivan, uticajan; dostojanstven*.

< tur. *nüfuzlu*, v. *nufuz* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

nüh-nebilêrden, adv. (ar.-tur.) *iz prastarih vremena (kaže se za nešto što je veoma staro)*.

< tur. *Nuh-i nebiden* »od Nuh-pejgambera, od Noja«.
V. *Nuh-pejgamber*.

Nüh, hipok. **Nühan, Núho, Núko, Núšo** (jevr.) *musl. muško ime*.
< tur. *Nuh* < ar. *Nüh*, muško ime, Noje < jevr.

Nühan, v. *Nuh*.

Núho, v. *Nuh*.

Nüh-pejgamber *m* (jevr.-pers.) — *Nuh, Noje*.
V. *Nuh* i *pejgamber*.

Númān, -ána, hipok. **Númo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Numan* < ar. *Numān*, muško ime, »Crveni«, osn. zn.: »krv«, fig.: »crveni«.

Númo, v. *Numan*.

nün *m* (ar.) *ime arapskog slova »n«*.
< tur. *nun* < ar. *nün*.

Núna, v. *Memnuna*.

nür, -úra, **núrak**, gen. **núrka** *m* (ar.) *1. svjetlo, svjetlost; svježina*. — »Šta ne valja da čine

deca: Da se ne ogledaju na ogledalu pre godinu dana, jer neće imati nura (svježine) u obrazu« (Miodrag. 180); »Prosolidio se, provaljano se i dobio malo nura u obrazu« (Zem-bilj II 98).

2. *svjetlost, plamen, koja se po narodnom vjerovanju, pojavljuje na grobovima pobožnih ljudi, svetitelja i na mjestima gdje se nalazi zakopano blago (fosforescencija)*. — »Hadži Ahmed, mujezin, priča pod krk-jeminom, da je te večeri vidio nura na grobu hafiza« (Gajret 1931 7); »Nad Emkom je nurak progorio, / Više glave nurak progorio« (Vuk I 501).

< tur. *nur* < ar. *nūr*.

V. *Nurija, Nura, nurli*.

Núra, v. *Nurija*.

Nurija, Nurudin, -ína, hipok. **Nürkan, Núrko** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Nuri*, muško ime »Svjetli« (< ar. *nūr* »svjetlo« + ar. adj. suf. -*i*) i tur. *Nuruddin* < ar. *Nūru-ddīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere islama«.

Nurija, hipok. **Núra, Nürka** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Nuri*, lično ime, »Svjetla« (uspor. »Svjetlana«), v. *Nurija*.

Nürka, v. *Nurija*.

Nürkan, v. *Nurija*.

Núrko, v. *Nurija*.

nürli, indecl. adj. (ar.-tur.) *svjetao; »nürli lica« = svjetla, svježica lica; »nürli čela« = svjetla čela*.

< tur. *nurlu*, v. *nur* + tur. suf. -*lu*, -*li*.

Nurudin, v. *Nurija*.

nùskadžija

nùskadžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji piše zapise, koji zapisuje (protiv bolesti, uroka itd.).*

< tur. *nuskacı, muskacı, nušhacı* < ar. *nusḥa* »rukopis, pismo« + tur. suf. *-cı*.

Núsra, v. Nusreta.

Nùsret, hipok. **Nústro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Nusret*, muško ime < ar. *nuṣṣrā* »pomoć«.

Nùsreta, hipok. **Núsra** (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Nusret (v.) dodan naš nast. za f. *-a*.

Nústro, v. Nusreť.

Núšo, v. Nuh.

nùvāb, nuvāblija, v. Mektebi — *muvaḥ, mektebi-muvablija.*

nùzla *f* (ar.) *bolest desni oko zuba, krupa, krupica, scorbutus.*

< tur. *nuzle* < ar. *nāzlā*, »hujavica, prehlada«.

obàjatiti, izgubiti svježinu, okor-jeti, otvrdnuti.

Izv. od bajat (v.).

obàkšičiti, obdariti. — »Čime ću te obakšičiti, draga, / sinoć sam ti bio na pendžeru« (I. Z. IV 29).

Izv. od bakšiš (v.).

obalijéstiti se, onesvjestiti se.

Izv. od bailisati se (v.).

obaška, adv., odvojeno, posebno.

Izv. od baška (v.).

obatáliti (se), pokvariti (se).

Izv. od batal, bataliti (v.).

obdulja f (tur.) konjska trka.

< tur. *öndül* »nagrada koja se daje trkačima na trci; opklada«.
V. obduljaš.

obdüljâš, -âša m trkači konj.

Izv. od obdulja (v.).

obehâratî, rascvjetati se (behavior).

Izv. od behar, beharati (v.).

obehûtiti, obevûtiti, obeznaniti, onesvijestiti. — »Brzo skoči vuče, brže Mikluš tuče / — Neko-liko puti, pa ga obevuti« (Zmaj 143).

Izv. od behut, bevut (v.).

obendêlučiti, opojiti, omamiti. — »U nju meće bendeluka belog, / Dok je Ivu obendelučio« (Vuk V 552).

Izv. od bendiluk, bendeluk (v.).

obendijati, opčiniti, opojiti, omamiti. — »u njegov bacaj mnogo bendeluka, / neš li kako obendijat jendū« (Beh. I 335).

Izv. od bendijanje (v.).

obihmáliti, zanemariti, izgubiti volju i predanost za kakav rad ili dužnost.

Izv. od ihmaliti (v.).

obilan, v. bilal, bilan.

obispátiti, dokazati, posvjedočiti.

Izv. od ispatiti (v.).

obrázli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) pošten, karakteran.

Hibr. r.: naše obraz + tur. suf. -li.

obrázluč m (srp. hrv.-tur.) uzda. — »Ufat' majci konja za obrazluč« (nar. pj.).

Hibr. r.: naše obraz + tur. suf. -luč, -lik.

očarčiti, c. čarčiti.

očederiti se, rastužiti se, ožalostiti se.

Izv. od čeder (v.).

očefšiti, v. očevšiti.

očelaviti, imati čelu na glavi, postati gole glave.

Izv. od čela (v.).

čevšiti

čevšiti, izvršiti uvidaj, izvršiti procjenu, ustanoviti poljsku štetu.

Izv. od čevš, čevšiti (v.).

čoraviti, očoriti, postati čorav, oslijepiti.

Izv. od čor (v.).

oda f (tur.) najmanja jedinica plaćene vojske. Više oda sačinjavali su jedan džemat. Na čelu ode je odobaša.

< tur. oda, osn. zn.: »soba«.

V. odobaša, odadžija, odaja, odaliska, odobaša.

odobaša (ödobaša) m (tur.) 1. portir u hanu; natkomornik; upravnik odjeljenja.

2. v. odobaša.

< tur. oda başı, tur. izft., v. kompon. pod odaja i baš.

odadžija m (tur.) sobar, sobarica, poslužitelj.

< tur. odacı, v. odaja + tur. suf. -ci.

odaja f (tur.) soba. — »Što god može stade u odaju« (K. H. I 462); »... čiji je let kroz pušte odaje uznemiravao one koji su čuli šum...« (Skot 116).

< tur. oda.

odajaciti, udariti, odadrijeti.

Izv. od dajak (v.).

odaliska f (tur.) robinja s kojom se živi kao sa braćim drugom, iako nevjenčano; ljubavnica.

< tur. odalık, »robinja s kojom se živi, ljubavnica«, v. odaja + tur. suf. -lık.

odbürmati, odburmávati, odvnuti, odvrtati. — »ama šta je puce pod gr'ocem, / u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmano, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

odževapiti, oddževábiti, odgovo-

Izv. od dževab, dževapiti (v.).

odevréciti se, nageti se u stranu, prevjesiti se.

< tur. devrik »prevješen, prevallen«.

odhidžretiti, odseliti.

Izv. od hidžret (v.).

odjavašiti, smekšati se, popustiti u srdžbi, u žestini.

Izv. od javaš (v.).

odmándaliti, skinuti mandal s vrata.

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

odobaša, ödobaša m (tur.) starješina ode, komandir janjičarskog voda. — »Jesi l' čuo barčul odobašu?« (M. H. III 324); »a drugo je Hasan odobaša« (K. H. II 51). — Od ovog je nastalo prezime Odobašić.

< tur. oda başı »starješina janjičarske ode« tur. izft. v. kompon. pod oda i baš.

Ödobašić, v. odobaša.

odünluk m (tur.) 1. prostor iza ili ispod zemljane peći gdje se drže iscijepana drva.

2. spremište iscijepanih drva, mjesto u dvorištu gdje se drva cijepaju.

< tur. odunluk < tur. odun »drvo« + tur. suf. -luk.

odüzeniti, v. uduzeniti.

ödža, v. hodža.

Odžaci (tur.) industrijsko mjesto u Bačkoj, srez Sombor.

Izv. od odžak (v.).

odžačar, dimnjičar.

Izv. od odžak (v.).

Odžak (tur.) varošica u Bosni, jugozapadno od Samca, srez Doboj.

Izv. od odžak (v.).

odžak, -aka *m* (tur.) 1. *dimnjak*.

— »Ako kuća izgori, dug na odžak izleti« (Vuk, Posl. 5).

2. *ognjište*. — »Jusuf je odličnog gosta zatvorio u svoju malu sobicu u kojoj je bio krevet i odžak u kome se pekla kafa« (Andrić 41).

< tur. *ocak* »dimnjak, ognjište«.
V. odžačar, odžaklija, kahve-odžak.

odžak *m* (tur.) 1. *kuća, dom; porodica, koljeno, rod*. — »U njegovu staru na odžaku majka« (M. H. III 50); »Majka će ti curu isprositi, / od odžaka, od kog tebi drago« (B. V. 1892 155); »Ode svaki zavičaju svome, / Osta Janko u svome odžaku« (Petran. 390).

2. *plemićska, begovska kuća* čija su vrata uvijek otvorena za putnike—namjernike i u kojoj se, zbog toga, vatra na ognjištu (na odžaku) ne trne; dobra, bogata kuća.

3. »janjičarski odžak« je janjičarski štab koji se dijelio na jedinice zv. »orte«.

4. »tabački odžak« sačinjavaju sve tabhane i tabaci jednog mjesta.

< tur. *ocak* »ognjište, kuća, porodica, centar, štab« itd.

V. odžaković, odžakzade.

odžaklija *f* (tur.) *soba, prostorija, koja ima ognjište sa zidanim dimnjakom*.

< tur. *ocaklı*, v. odžak + tur. suf. -lı.

odžaković, *koljenović, kućić, lice iz dobre kuće, iz dobra roda*.

Izv. od odžak (v.).

odžakzada (odžakzade) *m* (tur.-pers.) isto što i odžaković (v.). »Janjičari stare odžakzade«, »Đe se kupi trides bajraktara, / Da zamolim redom odžakzade« (Lord 262, 287).

< tur. *ocak*.

< tur. *ocak* »kuća« i pers. *zāde* »dijete«.

oduturumiti, *postati duturum oronuti*.

Izv. od duturum (v.).

ofajđiti se, ovajđiti se, okoristiti se.

Izv. od fajda (v.).

of amān! interj. (ar.) *uzvik razdraganosti, osjećajnosti; u nar. pjesmi kao refren*. — »Bosno moja, moje živovanje, / Ajšo moja, moje milovanje, / of amān!« (Sevd. 48).

< tur. *of aman! uf aman!* < ar. *uff! »uh! pi!«* i *aman* (v.).

oferčiti, ferak uhvatiti, 1. *ocijeniti, razabrati*.

2. *ustanoviti razliku između dvoga koje je od njih dvoje bolje*.

Izv. od *ferk*, *ferčiti* (v.) Nije osnovana pretpostavka P. Skoka (544 *oferčiti* »opaziti«) da je to metaforička izvedenica od tur. *fırca* »kafa«.

ofijātiti, v. *fijatiti*.

ofursatiti, *samovolju provoditi osiliti se*.

Izv. od *fursat* (v.).

oġuštura, indecl. (tur.) *udri odo vud, udri odonud rukama ili štapom po nekome*.

< tur. *oġuštura*, optat. 3 lic sing. od inf. *oġušturmak* »trlja jedno o drugo, mēljati«.

ogajtaniiti, *opšiti gajtanom*.

Izv. od *gajtaniti* (v.).

ogolot, ogulot *m* (tur.) *pčelin metva, pčelinja ljubica, Melis officinalis*, fam. *Labiatae*.

< tur. *oġul otu*, izft. od t *oġul* »roj, mlade pčele« i tur. »biljka, trava«.

ograisati

ograisati, ograjisati, -išēm, 1. *na-gaziti na čine ili na džinsko kolo i od tog oboljeti.*

2. *naći na kakvu neprijatnost, na zlo udariti, nastradati.* — »Ograisao kao davo na veliki petak« (Vuk, Posl. 231); »moreš lako ograjisat', dragi, / od dušmana i mojih i tvojih« (I. Z. IV 213).

< tur. *oğramak* »ograisati«, V. *ogramā*.

ogramā (agrāmā) f (tur.) *nervoza, vrsta živčanog oboljenja koje, po narodnom vjerovanju, nastaje ako se nagazi na čini ili na džinsko kolo, tj. ako se ogra- iše.*

< tur. *oğrama*. Pogrešno je tumačenje P. Skoka (8 *agrama*) koji ovu riječ veže za tur. inf. *ağrumak* »osjetiti bol«.

ograš, ogroš, m ograšje n (tur.) *borba, okršaj.* — »Božja pomoć Kosovko devojko! / De si sestro na ograšju bila?« (Vuk, Rječnik); »Jer se sila oko kule svila, / Sve se ogroš' slamā od pušaka« (M. H. IV 120).

< tur. *uğraş*.

ograštisati, -išēm, *nastojati, truditi se oko nečeg.*

< tur. *uğraşmak* »nastojati, truditi se«.

ohalāsiti se 1. *spasiti se, izbaviti se.*

2. *sretno se osloboditi poroda, sretno se poroditi.*

Izv. od *halasiti se* (v.).

oharābiti, *postati trošan, dotra- jao, zapušten.*

Izv. od *harab* (v.).

Ohran, v. *Orhan*.

ojāvašiti, *popustiti u ljutnji, po- pustiti uopšte; kaže se: »zima je malo ojjavašila«.*

Izv. od *javaş* (v.).

ojn, ojun m (tur.) *igra; odigrana partija tavlē.*

< tur. *oyun*.

V. *ojna, ojnadžija, ojnak, oj- nati*.

ojna f (tur.) *konjsko otmjeno poi- gravanje; »provoditi ojnu« = poigravati se.*

Izv. od *ojn* (v.).

ojnadžija m (tur.) *igrač, onaj koji voli igru i zabavu.*

< tur. *oynayıcı* »igrač«.

ojnak (hōjnak) m (tur.) 1. *ono što se igra; igra; šala; predmet kojim se igra; orah kojim se ga- daju kupe oraha (u igri orasi- ma).*

2. *zglob ili pregib u nekog pred- meta.*

3. *fig.: živo i nemirno dijete.*

< tur. *oynak*.

ojnati, igrati; poigravati.

Izv. od *ojn* (v.).

ojun, v. *ojn*.

ok m (tur.) *strijela.*

< tur. *ok*.

oka f (ar.) *stara mjera za težinu: 4 litre po 100 grama, odnosno 1,283 kg težine.*

< tur. *okka* < ar. *ūqiyyā*.

V. *okaluk*.

okabūliti, ukabūliti, *pristati na nešto, usvojiti nešto; kaže se: »ne mogu okabuliti da me na ovaj način napada«.*

Izv. od *kabuliti* (v.).

okadar, adv. (tur.-ar.) *mnogo, pu- no, onoliko.*

< tur. *okadar* »onoliko« < tur. *o* »onaj« i ar. *qadr* »količina«.

okagač m (tur.) *debela hrastova greda (jedna ili više ih) po sre- dini tavanice u starinskim ma- gazama i u halvatima koja u- glavnom drži gornju prostoriju.*

Obično se ova greda oslanja na potporanj (direk, čursiju).

< tur. *okağaç*, bukvl.: »drvo pravo kao strijela« < tur. *ok* »strijela« i tur. *ağaç* »drvo«.

òkahariti (se), òkahriti (se), òkahriti (se), ožalostiti (se), snužđiti (se). — »Zašto se je Mujo okahrio«, »Nemojte mi okahariti baba« (K. H. II 98, 544).

Izv. od kahar (v.).

òkàlemiti, oplemeniti vočku ili koju drugu biljku, navrnuti vočku.

Izv. od kalemiti (v.).

òkàluk m (ar.-tur.) 1. predmet koji ima težinu jedne oke (somun od oke).

2. posuda ili boca u koju može stati 1 oka neke tečnosti.

< tur. *okkalık*, v. oka + tur. suf. -lık.

òkinati, v. okniti.

òklàgija f (tur.) tanki obli štap za razvijanje tijesta u jufke. — »Stara majka pitu kuha, / u ruci joj oklagija« (GZM 1907 406); »Mariška je u ispruženoj ruci držala oklagiju« (Šol. I 91).

< tur. *oklağu, oklava*.

òklòbdžija, oklòpčija m (srp. hrv.-tur.) onaj koji ima oklop na sebi.

Hibr. r.: naša riječ oklop + tur. suf. -ci.

òkniti, -ijēm, okinati, -nām, okfnati, -ām, oknīvati, -ām, obojiti (bojiti) knom ruke, noge ili kosu. — »Tuj su oni okrnali Zlatu«, »Ovde ćemo oknivat i Zlatu« (K. H. I 318, 311).

Izv. od kniti, kinati, krnati (v.).

òknīvati, v. okniti.

òkfnati, okniti.

òksuz, v. uksuz.

òkùisati, -išēm, okùjisati, -išēm, (kùjisati, -išēm) učiti ezan na munari. — »K u j i š u boga ne spominju, / već spominju do dv'je jauklije« (I. Z. IV 218). < tur. *okumak* »učiti, čitati«. V. zaokuisati.

òkùvetiti, ojačati, osnažiti se.

Izv. od kuvet (v.).

òldi, indecl. (tur.) bi, nastade. — »Akšam oldi, ja u L'jevnò si-doh« (M. H. X 117); »Akšam oldi, sunce zađe« (Muz. zap. Inst. 3270).

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

V. oldi-biti, olmadi, olmaz, ol-sun, olur.

òldi-biti! interj. (tur.) bi i prode! svrši se!

< tur. *oldu*, perf. 3 lice sing. od *olmak* »biti« i tur. *bitti*, perf. 3 lice sing. od *bitmek* »svršiti se«.

òlmadi, indecl. (tur.) ne bi, ne do-godi se.

< tur. *olmadı*, perf. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

òlmaz, indecl. (tur.) ne može biti, ne biva. — »Olmaz pita bez masla« (Nar. bl. 135).

< tur. *olmaz*, part. imperf. (i imperf. neg. 3 lice sing.) od *olmak* »biti«.

òlsun! interj. (tur.) neka bude! makar!

< tur. *olsun!* imp. od *olmak* »biti«.

òluk m (tur.) limeni žlijeb za odvođenje kišnice sa krova, odvodna limena cijev; žlijeb. — »gdje curi na oluke zlato« (K. H. I 382).

< tur. *oluk*.

V. olukli.

òlùkli, indecl. adj. (tur.) žljebast, na oluke, kaniliran. — »A u

ruke olukli šešane« (Lord. 169).

< tur. *oluklu*, v. *oluk* + tur. suf. *-lu, -li*.

olur, indecl. (tur.) *može, važi, biva*.

< tur. *olur*, part. imperf. od *olmak* »biti«.

omač m (tur.) *vrsta domaćih kockastih rezanaca od kojih se pravi čorba*.

< tur. *oğmaç* izv. od inf. *oğmak* »trljati, gnječiti među dlanovima«.

omariziti, *oboljeti od kakve kronične bolesti*.

Izv. od *mariz* (v.).

omatuhiti, omatúšiti, omatúviti, *oslabiti u pameti usljed starosti, postati matuh*.

Izv. od *matuh, matuhiti* (v.).

omázuliti (se), *lišiti nekog kakve koristi; izmaknuti kakvoj dobiti, neuspjeti da se postigne kakva korist*.

< tur. *mazul* < ar. *ma-zûl* »svrgnut, odstranjen«.

Ömer hipok. **Ömo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ömer* < ar. *Umâr*, muško ime, ime drugog halife iza Muhameda.

meremátiti, *popraviti*.

Izv. od *merematiti* (v.).

metèriziti, *napraviti opkope, robove (meterize) oko grada*.

Izv. od *meteriz* (v.).

mo, v. *Omer*.

1 m (tur.) *deset (broj)*.

< tur. *on*.

V. *onbaša*.

baša m (tur.) *desetar u vojsci, kaplar*.

< tur. *onbaşı*, v. kompon. pod on i *baš*.

opáciti (se), 1. *očistiti*. — »nekoj valja dvore opáciti, / ja li svoje, ja li svoga dragog« (I. Z. IV 15).

2. *očistiti se, okupati se*.

Izv. od *pać, paćiti* (v.).

opèrdati, postaviti pregradu, zakloniti, zagradi. — »koje jesu caklom operdane« (M. H. III 263).

Izv. od *perde, perda* (v.).

operváziti, uokviriti, postaviti pervaz tj. ogradu, okolicu. — »... i on je dao da im se opervaze grobovi kamenom« (Andrić 3): »Prvo majstor uzme parče zemlje »za dno« i rukom ga na kolu razplješće da bude potpuno ravno i tanko, a zatim ga odmah »opervazi« tj. obeleži obim dna« (GZM 1956 116).

Izv. od *pervaz* (v.).

òpsihriti, opčarati, opčiniti, omdijati.

Izv. od *sihir* (v.).

opùsaćen, adj., *oboružan*. — »Izved'te mi jagazli gavrana, / Oraćena i opusaćena« (Vuk VII 97).

Izv. od *pusat* (v.).

opùsatiti se, oboružati se. — »Kad se kada l'jepo opremila, / opremila i opusatila« (Vuk III 207).

Izv. od *pusat* (v.).

òraćen, òrahtéen, adj. *opremljen sa rahtom, osedlan*. — »Izved'te mi jagazli gavrana, / Oraćena i opusaćena« (Vuk VII 97).

Izv. od *raht* (v.).

òrdaga m (tur.) *aga ordije, visoki čin u janjičarskoj vojsci*. — »i ordagu i Krilin kulagu« (K. H. I 258).

< tur. *ordu ağası*, izft., v. kompon. pod ordija i aga.

ordija *f* (tur.) *vojska, armija u Turskoj Carevini*. — »Pod Zvornik se iskupi ordija« (K. H. II 566).

< tur. *ordu*.

V. *ordaga*.

Orhan, Ōhran i Ōrhān, Ōhrān (tur.-tatar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Orhan*, muško ime.

< tur. or »opkop, šanac« i tur.-tatar. *han*, v. *han*).

ōriden tahta-bēriden tahta, indecl. (tur.-pers.) *s brda s dola*.

< tur. *oridan tahta* »jedna daska odonud« *beridan tahta* »jedna daska odovud«.

ōrman *m* (tur.) *šuma*. — »U ormanu čeka nas busija« (nar. pj.).

< tur. *orman*.

orōsān, orosānija, orosānlija, v. *horosan, horosanija, horosanlija*.

ōrōz, v. *horoz*.

ōrta *f* i kao adj. (tur.) 1. *sredina, središte*, fig.: *mejdan, pozornica*.

2. *srednji*.

3. »orta janjičarska« = *janjičarski odred, bataljon, koji je brojio oko 400 vojnika. Više orti skupa sačinjavaju janjičarski odžak. I sama zgrada u kojoj se bataljon nalazio zvala se orta*. — »a iz ortе hase janjičare« (K. H. I 258). Mjesto gdje se sada nalazi katolička katedrala u Sarajevu zvalo se »Orta«, jer se tu u tursko doba nalazila janjičarska orta, odnosno *daira*.

< tur. *orta*.

V. *ortaluk*.

ōrtačiti se, udruživati se u kakvom poslu. — »Ne ortači

se s onim s kim češ se *gologlav esapiti*« (Vuk, Posl. 207).

Izv. od *ortak* (v.).

ōrtak *m* (tur.) *zajedničar, kompanjon, drug u kakvom poslu*. — »Halvaluka stotinu dukata, / i još uz to babina, *ortaka*« (I. Z. IV 234): »Njegov *ortak*, Jemeljan Konstantinović Atepin« (Šol. I 107).

< tur. *ortak*.

V. *ortačiti, ortakluk, uortačiti se, ortakovati*.

ortakluk *m* (tur.) *zajednica, posloveno udruživanje*. — »Bolje je svoje tele, nego u ortakluku vo« (Nar. bl. 27); kaže se: »*ortakluk* — *batakluk*«. < tur. *ortaklık*, v. *ortak* + tur. suf. *-lık*.

ōrtakovati, -ujēm, *družiti se, udruživati se*. — »Zar s takvim bane ortakuje, / S takvim li rujno vino pije« (M. H. II 25).

Izv. od *ortak* (v.).

ortaluk *m* (tur.) *tavanica*. — »Ovde možemo spomenuti i rezbarstvo primenjeno u kućama imućnijih porodica: dolafi, rafе, vrata i naročito »ortaluci« (tavanice), kao rad posebnih majstora« (GZM 1954 92). < tur. *ortalık* »ono što je na sredini, što je uočljivo«, v. *orta* + tur. suf. *-lık*.

ōsauriti, ōsabititi, strpiti se, strpljivo podnijeti kakvu nevolju ili nezgodu.

Izv. od *sauriti* (v.).

osākatiti (adj. *osākaćen*), *ozlijeđiti, učiniti nekog sakatim*.

Izv. od *sakat*, *sakatiti* (v.).

osamāriti, *staviti samar na konja*.

Izv. od *samar* (v.).

osānisati (se), osāndisati (se), dosaditi (se), ugnjaviti (se). —

osanisávati (se)

»vrlo se je osanisao Tale« (K. H. I 409); »Umorih se ruže trgajući, / osandisah dragog čekajući« (Muz. zap. Inst. 3680).

< tur. *usanmak* »dosaditi (se)«. V. osanisavati (se), osanma.

osanisávati (se), dosadivati (se), gnjaviti (se).

Izv. od osanisati (se).

osànma f (tur.) dosada, dosađiva-nje.

< tur. *usanma*.

osejiriti, òsejiriti, razgledati, pre-gledati. — »da osejriš od Bosne svatove« (K. H. I 27).

Izv. od seiriti, sejriti (v.).

osevábiti se, osevápiti se, steći se-vab; kaže se: »osevabio si se što si onom siromahu pomogao«.

Izv. od sevab (v.).

Osman, hipok. Ósmo (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Osman* < ar. *ʿUtmān*, muško ime, osn. zn.: »mladunče (pile) divlje guske; mladunče aždaha ili zmaja«.

Osmanlija m (ar.-tur.) 1. Turčin, Turkuša.

2. onaj koji ima manire inteligentnog Turčina, ili onaj koji pokazuje svojstva istočnjačkog, osmanlijskog političara.

< tur. *Osmanlı* »Osmanovac« (imenu sultana Osmana, osnivača osmanske dinastije, dodan tur. suf. -lı).

Ósmo, v. Osman.

osùnetiti, obrezati muško dijete.

Izv. od sunet, sunetiti (v.).

oš! interj. (tur.) povika na pseto kad se tjera.

< tur. *oş!*, *oşti!*

ošaf, ošafàna, v. hošaf, hošafhana.

ošðeldija, ošðeldun, v. hošðeldija, hošðeldun.

ošehátiti, otšehátiti, širom otvoriti vrata; otcijepiti ili otkinuti priličan komad nečega (napr. hljeba, zemlje, livade itd.).

V. tumačenje pod zašehatiti.

ošerbetiti, okrečiti, obijeliti krečom.

Izv. od šerbetiti (v.).

ošícáriti se, okoristiti se, postići kakav dobitak.

Izv. od šicar, šicariti (v.).

ošindi! ošindija, v. hošindi! hošindija.

otakásiti se, napustiti druženje s kim, otarasiti se, osloboditi se nekog.

< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »međusobno izravnjanje u računi-ma, naravnjanje«.

oteferičiti, oteferičovati, provesti se, zabaviti se, prouživati. — »Tamburice po bogu sestrice, / Dosta smo ti oteferičili« (I. Z. Herceg. 17).

Izv. od teferič, teferičiti (v.).

otehiriti (oteřiriti) očekati, strpiti se, ostaviti za kasnije.

Izv. od tehir, tehiriti (v.).

otkàpariti, otključati.

Izv. od kapariti (v.).

otluhkàna, otlukàna, posebna sporedna zgrada na selu u kojoj se drži sijeno ili pljeva. Sijeno se ubacuje kroz otvor na krovu, kroz badžu.

< tur. *otlukana*, *otlukhane*, < tur. ot »bljka, trava« + tur. suf. -luk, -lk. + pers. *hāne*, v. hane.

ōtomān i otōman m (ar.) mekani istočnjački divan s jastukom bez naslona.

Izv. od *Otoman* = *Osman* »Turčin« < ar. *ʿUṭmān* »Osman«.
V. *Otomanović*.

Otománović, Otmánović, Osmánović, Osmanlija. — »Janičari vi li ste levente i delije O t m a n o v i ć cara?« (Kočić 215).

< tur. *Osman* (sultan Osman, osnivač osmanske dinastije)
< ar. *ʿUṭmān* »Osman«.

òtro, -ota n (tur.) *dijakritički znak u arapskom pismu koji označava kratki vokal »u«.*
< tur. *ötrü*.

òtur! òtura! (tur.) *sjedi! »nego gel otur, / da pijemo vino«, »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat potura« (I. Z. I 49, IV 91).*
< tur. *otur!* imp. 2 lice sing. od *oturmak* »sjesti«.
V. *oturak, oturisasi*.

òturak, -rka m (tur.) 1. *ono na čemu se sjedi ili na čemu nešto stoji.*

2. *stražnjica; čmar.*

3. *onaž čunjasti dio mangale na kome ona stoji.* — »Dva glavna dijela mangale, oturak i bogaz spajaju se jabukom« (GZM 1951 213).

4. *mjesto za odmor; odmor.*

< tur. *oturak*, izv. od inf. *oturmak* »sjesti«.

otùrisati, -išēm, sjesti.
< tur. *oturmak* »sjesti«.

òtuz m, num. (tur.) *trideset (broj).*
< tur. *otuz*.

ovàjditi se, v. *ofajditi se.*

**ovàrisati, -išēm 1. pogoditi, potre-
fiti, nabasati.**

2. *uputiti se u nečem (u nauci, zanatu itd.).*

< tur. *varmak* (istoč. tur. *kar-mak*) »doći, dospjeti; shvatiti, razumjeti«.

**ovèremiti, oboljeti, svezati ve-
rem.**

Izv. od *verem, veremiti* (v.).

ozâifiti, ozaifiti, oslabiti tjelesno.
Izv. od *zaif* (v.).

ozùduriti, ozùdurtiti, osiromašiti.

— »Neg moj babo Derviš bajraktaru, / Ostario i ozuđurtio« (M. H. IV 307).

Izv. od *zudurt* (v.).

ozuhùriti, pojaviti se, pokazati se.
< tur. *zuhur* < ar. *ḡuhūr* »pojavljivanje, pojava«.

**ožđeldija, ôžđeldun, v. hošđeldija,
hošđeldun.**

pača, v. pače.

pačaluk m (pers.-tur.) 1. donji dio nogavica u čakšira, dimija ili koje druge donje haljine.

2. vrsta suknenih gamašna koje se stavljaju preko nogavica u čakšira.

3. dimije »na pačaluke« su (za razliku od dimija »na čiftijane«) dimije sa uskim nogavicama, bez dodatnih nogavica.

< tur. *paçalık* »odijelo koje nevjesta oblači na »dan pače« (slično našoj knji uoči petka«. Toga dana se na večeri jede jelo »pače« (v.) i zbog toga je ovaj dan nazvan »dan pače«, a odijelo nevjeste »pačaluk«.

< tur. *paçalık*, v. pače + tur. suf. -lık.

pačariz m (pers.) 1. onaj koji štetu nanosi.

2. šteta, kvar. — »Ima Dmitar četrdeset sluga, / Te Turcima pačariza gradi: / On razbija hane i dućane« (Vuk VII 272).

< tur. *paçariz*, *çapariz* »smetnja, zapreka« < pers. *čepu-rāst*, *čep-rāst*, bukv.: »lijevo-desno«. V. pačarizluk.

ačarizluk m (pers.-tur.) 1. smetnja, pometnja, neprilika.

2. šteta, kvar.

< tur. *paçarizlık*, *çaparizlık* »smetnja, zapreka, teškoća«, v. pačariz + tur. suf. -lık.

páčavra f (pers.) krpetina, komad starog platna ili haljinčeta koje služi samo za čišćenje i brisanje prašine; nešto bezvrijedno što se baca u otpatke.

< tur. *pačavra* »krpetina«

< pers. *pārce-i ūre* »komad beza«.

páče, **páča** f (pers.) nožice, pihtija, hladetina, tj. jelo spravljeno izvarivanjem govedih ili bravijih nožica.

< tur. *paça* < pers. *pāče* »nožice« (demin. od *pā*, *pāy* »noga«).

V. pačaluk, pačnjača.

páčmage, v. pašmage.

páčnjača f, pita koja se pravi od mesa i masti što se skine sa volovskih noga od vola zaklanog za pastrmu.

Izv. od pače (v.).

páč, adj. (pers.) čist.

< tur. *pak* < pers. *pāk*

V. pačiti (se), pačluk, opaćiti (se).

pačiti (se), čistiti (se).

Izv. od pač (v.).

páčluk *m* (pers.-tur.) *čistoća*.

< tur. *paklık*, v. *pać* + tur. suf. *-lık*.

padišāh i **pādišāh**, -āha *m* (pers.) *car, vladar*. — »Čuješ mene, sultan *padišahu*« (K. H. I 26).

< tur. *padišah* < pers. *pādišāh* < pers. *pād* »velik; stalan; čuvar« i pers. *šāh* »vladar«.

pāftalija, **pāvталиja**, **pāfteliija** *f* (pers.-tur.) *puška sa paftama*. — »I u ruke mu puška *pāfteliija*, / Niz nju *paftes* dvades i četiri (Lord 110).

< tur. *paftali*, v. *paftes* + tur. suf. *-li*.

pāfte, **pāvte**, **pāpte**, sing. **pāfta**, **pāvta**, **pāpta** *f* (pers.) 1. *kopće na ženskim pojasevima od srebra ili kojeg drugog metala, lijepo izrađene i ukrašene. Prema tome kakvog su oblika i kako su ukrašene, imaju i razne nazive: pivac-pafte, badem-pafte, žaba-pafte, čemer-pafte itd. Često se i sami ženski pojasi sa paftama naziva pafte*. — »Čemer-pavte na badem kovate« (Ašikl. 90); »košulju je trabolozom utegla, / i biserli p'evac *paftam* opasala« (I. Z. I 103); »ja ću svoje *pafte* raskovati« (M. H. X 18); »Svaka *pafta* od suhoga zlata« (K. H. I 485).

2. *toke na narodnoj nošnji*.

3. *metalne spone ili karike*. — »stoji mu zvrka *papti* od bajraka« (M. H. III 249); »Niz nogu *paftes* dvades i četiri« (Lord 110).

< tur. *pafta*, sa značenjem kao kod nas < pers. *bāfte* »otkan« < pers. *bāften* »tkati«.

Postoje različita mišljenja u etimologisanju ove riječi. Zenker, Lokotsch, A. de Cihac. Terdzumanul-lugāt, Dr Š. Siki-

rić: < pers., M. Salahi, Ebüz-
*ziya: < ngrč., Š. Sami, L. Osmani: < tur. itd.
V. *paftaliija*.

pāha *f* (tur.) *kraj, vrh, obrub u fermena ili koje druge gornje odjeće*; »istjerati na pahu« znači: lijepo okružiti i ogajtaniti krajeve fermena ili gunja. < tur. vulg. *pah*, knjiž. *pay*, osn. zn.: »dio«.

pāha, v. *paja*.

pahāli, indecl. adj. (pers.-tur.) *skup*.

< tur. *pahali* < tur. *paha*, *beha* < pers. *behā* »vrijednost, cijena« + tur. suf. *-li*.

pāj, -āja *m* (tur.) *dio*. — »Sve na zdravo dade podjednako, / na ranjena po dva *paja* daje« (M. H. III 192).

< tur. *pay*.

V. *paha*.

pāja (**pāha**) *f* (pers.) *položaj, čin; čast, stepen*. — »S *paje* na *paju* dok i na ličinu« (Nar. bl. 158).

< tur. *pāye* < pers. *pāye*.

pājānta, v. *panta*.

pājđak *m* (pers.) 1. *pion, pješak u igri šaha*.

2. *kratki čibuk*. — »Krnje lule, čibuci *pajđaci*, / po tome se poznaju Bošnjaci« (Kreš.: Sar. čarš. 40).

< tur. *paytak*, *bayđak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bāy-đāq* »pješak« < pers. *piyāde* »pješak«.

V. *pajtak*.

pājđāš, -āša *m* (pers.) *drug, drugar*. — »s pantrontašom s nemilim *pajđāšom*« (GZM 1907 106).

< tur. *pādaš* »sapatnik; drugar, prijatelj« < pers. *pāyđāš* »čovjek koji uporedo koraća,

saputnik«. Ova riječ u značenju »drug, drugar, prijatelj« prešla je, po svoj prilici, iz tur. u madž. jezik (madž. *pajtás*). Po Miklošiću nama je riječ došla iz madž., a ne direktno iz tur.

paji-täht, päjtaht *m* (pers.) *prije-tonica*. — »Nije žao što ću umrijeti, / Nit' je žao bijela pajtahta« (Lord 260).

< tur. *paytaht* < pers. *pāy-taht*.

pajtak *m* (pers.) *konj koji nema razmeta u nogama, nego mu noge udaraju jedna o drugu, kose se*.

< tur. *paytak* »krivonog; pješak u šahu« < ar. *bāyḏāq* »pješak u šahu« < pers. *piyāde* »pješak«.

pajvant, pajvan *m* (pers.) *spona, uže na konjskim nogama, čustek*. — »I svežu se konji u pajvane« (Vuk, Rječnik). »U pajvante metnuti konja« znači: vezati konju noge tako da bi se naučio hodu »rahvan« (v.)

< tur. *payvant* < pers. *pāy-bend* »sveza za noge« (pers. *pāy* »noga« i pers. *bend*, prez. osn. od inf. *besten* »vezati, svezati«).

pajvānta *f* (pl. *pajvānte*) (pers.)

1. *žioka ili gredica koja, postavljena horizontalno, služi za spajanje rogova na kući*.

2. *podupirač, potporni kolac, potporanj*.

< tur. *payanda* »soha, toljaga, potporni kolac« < pers. *pāyende* »duratan, trajan, stabilan«.

paklāma, v. kaplama.

paklāmāš, -āša, pl. paklāmāši *m*, *klinci kojima se prikivaju, paklame (kaplame) na kućnim drvenim krovovima*.

Izv. od paklama, v. kaplama.

pāla *f* (tur.) 1. *sablja, odnosno kratki široki mač u koga su obično držak i korice okovane srebrom. Isto što i zulfikar (v.)*. — »O zlatne se pale pojag-miše, / varaju se s njim u mejdanu«, »pa se fati pale okovane« (M. H. III 49, 229, 236).

2. *štap kojim se igra klisa (pala i klis)*.

< tur. *pala*. M. Salahi i Leh-džei — Osmani navode da je riječ porijeklom ngrč., dok Barbier de Meynard dovodi je u vezu sa grč. *pālē, pāla*.

pālāmār, -āra *m* (grč.) *debeli gvozdeni klinac*. — »Puni puške, otpale ti ruke, / šakom praha, a dva palamara« (K. H. I 543).

< tur. *palamar* »debelo uže kojim se brod veže za obalu« < grč. *palamāri*.

pālavra *f* (španj.) *podvala, varka, laž*.

< tur. *palavra* »podvala, varka, laž« (turski argo) < španj. *palabra* »koji mnogo govori«.

pāldum *m* (pers.) 1. *kajiš od sedla koji je provučen ispod konjskog repa i zadržava sedlo da ne klizi naprijed, na konjski vrat*.

2. *kožni ili platneni pojas kojim se steže kila da ne ispada*.

3. *fig.: »udariti nekom paldum« znači: podvaliti nekom nešto*.

< tur. *pāldim* < pers. *pāldūm*, tačnije: *pārdūm*.

pāloš, pālošina, isto što i pāla (v.).

palūze, n i palūza *f* (pers.) *vrsta kompota koji se pravi obično od trešanja, višanja, kajsijsa, ribizli i sl., a začinja se razmućenom nišestom, usljed čega je gušći od običnog kompota*.

< tur. *palūze* < pers. *pālūde*, bukv.: »cijeden, pročišćen«.

pàmuk *m* (pers.) *pamuk*, *Gossypium*.

< tur. *pamuk*, *pambuk* < pers. *penbe* »pamuk«.
V. *pamukli*, *pamuklija*.

pamùkli, indecl. adj. (pers.-tur.) *pamučan*, od *pamuka*. — »pa obuče pamukli košulju« (Vuk III 356).

< tur. *pamuklu*, v. *pamuk* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

pamùklija *f* (pers.-tur.) 1. *gornja odjeća naložena pamukom*.

2. *jastuće u što se beba zamota*.
< tur. *pamuklu*, v. *pamukli*.

pánaďur, -úra *m* (grč.) *vašar*.

< tur. *panayır* »vašar« < grč. *panēnirion*.

pāndža i **pāndža** *f* (pers.) *šapa*, *kandža*, *kukasti nokti ptice grabljivice*, *mačke* itd. — »a sivi je soko doletio, / pa pāndža ma guju prihvatilo« (K. H. I 273).

< tur. *pençe* < pers. *penge* »pesnica« (< pers. *penğ* »pet« + pers. suf. *-e*).
V. *pāndžati se*.

pāndžati se, *grebati se*.

Izv. od *pāndža* (v.).

pānta, **pājānta** (pl. *pānte*, *pājānte*) *f* (pers.) *letva*, *žioka*, *soha* ili *gredica* koja, postavljena horizontalno, služi za spajanje rogova na kućnom krovu, za sušenje mesa ili kukuruza na dimu, za vješanje veriga ili za kokoške sjedalo u kokošinjaku. — »Pusti pijevca na grede, / a on će i na pante« (Nar. bl. 149).

< tur. *payvand* < pers. *paywand* »veza, spona«.

papāgaj, **papāgan** *m* (tal.) *papiga*.

— »sahat nosim da će ne zadoćnim, / papagana da me razgovara« (Muz. zap. Inst. 2647).

< tur. *papağan* (u pers. *bağga*)
< tal. *pappagallo*.

pāpaz, **pāpazin** *m* (grč.) *pop*. — »dobavio starog papazinu, / što će curi vjeru prevrnuti« (S. B. IV 64); »Igumane, jedan papazino« (Vuk IV 96).

< tur. *papas*, *papaz* < grč. *páppas*.

V. *pāpaz-ćevab*, *papazjahnija*.

pāpaz-ćevāb, -āba *m* (grč.-ar.) *ćevab* od sitno izrezane brave-tine.

< tur. *papas kebabi* »popovski ćevab«, izft., v. *kompon*, pod *papaz* i *ćevab*.

papazjāhija, **papazjānija** *f* (grč.-pers.) *vrsta jela: vareno meso na specijalan način pripremljeno sa lukom, peršunom i uljem*.
< tur. *papas yahnisi* »popova jahnija«, izft., v. *kompon*, pod *papaz* i *jahnija*.

pāpte, v. *pašte*.

paprikāli, indecl. adj., *papren*.

Hibr. r.: naše *paprika* i tur. suf. *-li*.

pāpuča, pl. **pāpuče** *f* (pers.) 1. *vrsta plitke otvorene kožne obuće koja se nosi u kući*. — »na nogam' mu mestve i papuč« (K. H. I 51).

2. *dio karoserije tramvaja ili automobila na koji se staje nogom pri ulazu u kola, kao stepenik*.

< tur. *papuç*, *pabuç* < pers. *pāpūš* »papuča«, slož. od pers. *pā* »noga« i pers. *pūš*, prez. osn. od inf. *pūšiden* »pokriti« dakle: »nogopokrivač«.

V. *pāpučār*, *papučluk*, *papuđžija*.

pāpučār, -āra *m* 1. *zanatlija koji pravi papuče*.

2. *fig.: onaj koji je podložan svojoj ženi, koji se boji žene*.

Izv. od *pāpuča* (v.).

papučlija

papučlija, v. papudžija.

papučluk *m* (pers.-tur.) *prostor kod ulaznih kućnih ili džamij-skih vrata gdje se obuća skida, kao i drvena polica za cipele postavljena na tom prostoru.*

< tur. *papučluk*, v. *papuča* + tur. suf. *-luk*.

papudžija, **papučija**, **papučlija** *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje papuče.* — »Da upitam papučliju, / Šije li mi pašmagice« (Vuk V 387).

< tur. *papuçu* i *papuču*, v. *papuča* + tur. suf. *-çu*, odnosno *-lu*.

pāra *f* (pers.) 1. *novac.*

2. *novčić.* — »l'jepog Peru, pa ru carevicu« (M. H. X 46).

3. *četrdeseti dio groša.*

4. *stoti dio dinara.*

< tur. *para* < pers. *pāre*.

V. *parali*, *paraliija*, *parasuz*.

paračėsik, na **paračėsik**, *adv.* (pers.-tur.) *na parčeta, na dije-love; ne odjednom nego malo pomalo.*

< tur. *parekesik* »odsječen komadić« < pers. *pāre* »komad« i tur. *kesik* »odsječen«.

paradžik, **paračik** *m* (pers.-tur.)

1. *komad, komadić; komadić grede ili otpatka od tkanine.* — »koja ga udari s jednim komadom iliti paračikom u glavu« (Kočić 128).

2. U Hercegovini *arpadžiku ka-žu paradžik.*

< tur. *parecik* < pers. *pāre* »komad« + tur. demin. suf. *-cik*.

parāli, indecl. *adj.* (pers.-tur.) *imućan, dobrog stanja.*

< tur. *parah*, v. *para* + tur. suf. *-li*.

parāliija, **pāraliija**, **parājliija**, *m* (pers.-tur.) *onaj koji ima mno-*

go novaca. Odatle prezimena: Parāliija i Parālović.

< tur. *parah*, v. *parali*.

Parāliija, **Parālović**, v. *paraliija*.

parampārče i **pārapārče**, *zb. im.*

pārapārčād (tur.-pers.) *sitni komadići, mali djelići; kaže se: »udari čašom o pod i ona ode u parampārčad«.*

< tur. *param parča*, *parim par-ča* < tur. *param*, *pirim* »ko-madić« i pers. *pārče*, v. *parče*

parāsuz *m* (pers.-tur.) *onaj koji je bez novaca, kokuz.* — »... što su ih kupili na oku od kaka učitelja ili suplenta parasu-za« (Zembilj II 17).

< tur. *parasız*, v. *para* + tur. suf. *-sız* »bez«.

parāvān, -āna *n* (franc.) *pomoćni drveni zaklon koji se stavlja kod uličnih vrata sa unutrašnje strane u avliji, kako se ne bi vidjelo u avliju kad se vrata otvore; zaklon uopšte (napr. paravan kod peći itd.).*

< tur. *paravan*, *paravana* »za-klon« < franc. *paravant*.

parazlāma *f* (pers.) *prsten ili ka-rika, kao okov za učvršćenje, na puščanoj cijevi ili na dršku sa-blje, noža ili čakije.* — »pa-razlama od trideset dukata. / na kojoj je dvanaest slova« (Vuk IV 247).

< tur. *parazvana* < pers. *be-rāzwān* »sastavljač, spojač« < pers. *berāz*, prez. osn. od *be-rāziden* »sastaviti, spojiti« + pers. suf. *-wān*.

pārčati, **parčētati**, *komadati.*

Izv. od *parče* (v.).

pārče *n* (pers.) *komad; komadić, djelić.*

< tur. *parča* < pers. *pārče*.

V. *parčati*, *isparčati*, *rasparčati*.

parlāisati (pogr. *sarlāisati*), -išēm *svijetliti, sjajiti se.* — »Sve po

njima dragi kamenovi, / Iz njih modri biju plamenovi, / Sar-laišu niz dilber divojku», »Sar-laiše kako žarko sun-ce« (M. H. IV 547, 249).

< tur. *parlamak* »svijetliti, sjajiti se«.

V. *parlak*.

pàrlak *m* (tur.) *lak*, *sjajna koža*.

< tur. *parlak* »sjajan« < tur. inf. *parlamak* »svijetliti, sjati se«.

pàrmak *m* (tur.) *grubo otesana daska ili izrezana letva koja služi za ogradu*. — »na par-ma-ke naslonila dojke« (M. H. III 272).

2. prst. Od ovog su došla pre-zimena: *Pàrmaković* i *Altipàrmaković* (tur. *alti parmak* »šest prsta«).

< tur. *parmak*.

V. *parmakluk*.

parmakluk *m* (tur.) *ograda od parmaka*. — »po hendech i po parmaklucih« (M. H. III 319).

< tur. *parmakluk*, v. *parmak* + tur. suf. *-lik*.

Pàrmaković, v. *parmak*.

partòkal, **portòkal**, **prtòkal** *m* (lat.) *narandža, orange, Citrus aurantium L.*

< tur. *partokal* »narandža, proizvod iz Portugala« < lat. *Portus Cale*, ime rimske luke. V. *partokali*.

partokáli, indecl. adj. (lat.-ar.) *narancaste boje, boje kao narandža*.

< tur. *partokali*, v. *partokal* + ar.-pers. adj. suf. *-ī*.

pašjaluk *m* (srp. hrv.-tur.) *pasja čudljivost, provođenje hirova*.

Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk, -lik*.

pasmàndžija, v. *pasvandžija*.

pàstrma *f* (tur.) *suho bravije me-so*. — »od pastrme napravio vrata, od sudžuke baglame« (Bilten I 118); »... te je tako da svaka kuća ostavljala i pastrme i voća za zimu« (Miodrag. 227).

< tur. *pastrma*, *basdırma*, part. od inf. *bastirmak*, *basdır-mak* »pritisnuti«.

pasvândžija, **pasmàndžija**, **pasvândži** *m* (pers.-tur.), *noćni čuvar čaršije, noćobdija*. — »Umorni pasvandžije (noćobdije) koji su cijelu noć šetali po čaršiji od magaze do magaze i opipavali teške katan-ce čuvajući tako svjetsko dobro od lopova i vatre...« (Colak. 12); »Aman dermandži, ej kuzum pasvandži« (GZM 1907 409).

< tur. *pasvançi*, *pasbançi*

< pers. *pāsbān*, *pāswān* »noćni čuvar« + tur. suf. *-çi*.

paša *m* (tur.) *titula visokih dostojanstvenika i vojnih lica osim u duhovnoj hijerarhiji; rang generala. Uvijek se stavlja iza imena*. — »ferman dođe paši Šahin paši« (K. Hörm. I 13).

< tur. *paša*, prvobitni oblik *baša*.

V. *pašalija*, *pašaluk*, *Pašan*, *pašovati*.

Paša, v. *Pašana*.

pašalija, **pašájlija** *m* (tur.) *pašin čovjek, čovjek u službi paše*. — »Do tad bio Osman pašalija, / a od tada Osman-paša carski«, »namah paše pašalije viču« (M. H. III 64, 428); »porobiti vlahinje devojke, / a oženit mloge pašajlije« (Vuk IV 102).

< tur. *paşalı*, v. *paša* + tur. suf. *-lı*.

pašaluk m (tur.) 1. oblast kao područna teritorija jednog paše. — »Hoćeš, sine, Bosnu pašaluka«, »tad začulo sedam pašaluka« (K. H. I 77, 224). — Bosna je postala pašaluk 1583. godine.

2. **zvanje paše**. — »izvadiću tebi pašaluka« (K. H. I 179). < tur. *paşalık*, v. paša + tur. suf. -*lık*.

Pašan, Pašo, Pašukan, *musl. muško ime*.
Izv. od paša (v.).

Pašana, Paša, Pašija, *musl. žensko ime*.
Izv. ž. rod od paša (v.).

pašanci, v. badžanak.

pašenog, v. badžanak.

Pašija, v. Pašana.

pašmaga (pašmaga), bašmaka f i pašmag, bašmag m (tur.) *vrsta lake cipele; papuča*. — »Pruži care desnu nogu svoju, / Da te Miloš ljubi u pašmagu« (M. H. I 282); »Ona ide gore u čardake, / pa udara pašmagom u vrata« (Vuk I 268); »sama gola u košulji tankoj, / sama bos, u pašmage žute« (Vuk I 496); »bi li joj none za pašmake bile« (M. H. III 214). < tur. *başmak, paşmak* »obuća«.

V. pašmagić, pašmagdžija.

pašmagdžija, pašmakčija, bašmagdžija m (tur.) *obućar, odnosno papučar, koji pravi pašmage*.

< tur. *başmakçı, paşmakçı*, v. pašmaga + tur. suf. -*çı*.

pašmagić m (tur.) *laka cipelica, papučica*. — »Da upitam papučiju, / Šije li mi pašmagiće« (Kreš. Čizm. obrt. 133). Deminitiv od *pašmag*, v. pašmaga.

Pašo, v. Pašan.

pašovati, -ujēm (*pašovānje*), *vršiti vlast paše; živjeti kao paša*. — »i ukide Omer pašovanje« (K. H. I 164).
Izv. od paša (v.).

Pašukan, v. Pašan.

pātisati, zastati, prestati, smiriti se, umuknuti. — »Puška puca, nikad ne patiše« (M. H. IV 165); »Puška plamti, nikad ne patiše« (K. H. III 376). Vjerovatno < tur. *batmak* »zaći, izgubiti se, pasti, propasti« itd., kao što je i batisati (v.) nastalo od ovog tur. glagola.

patlidžan m (pers.) *patlidžan, paradajz, Solanum lycopersicum L.*
< tur. *patlıcan* < pers. *bādin-gān*.

V. mor-patlidžan.

patroldžija m, *stražar, član patrola*.

Hibr. r.: našoj riječi *patrola* dodan tur. suf. -*ci* (č. dži).

pāvtalija, v. paftalija.

pāvte, v. pafte.

pāzār, -ára m (pers.) 1. *pijaca; pijačni dan*; »Pošetao čelebija Mujo, / po novome stolačkom pazaru« (Sevd. 154); »Više je jagnječih koža na pazaru nego ovčijih« (Vuk, Posl. 36).

2. *kupoprodaja, trgovanje; promet, novac od trgovačkog prometa*. — »Obavještavaju se komitenti da će filijale Narodne banke u NR BiH raditi na šalterima dana 8. novembra 1962. g. i poslije podne, radi prijema pazara« — Služba društvenog knjigovodstva (»Oslobodjenje« Sarajevo 27 XI 1962.).

< tur. *pazar* < pers. *bāzār*.

V. pazar-bula, pazarija, pazarište, pazariti, pazarluk.

pāzār-būla f (pers.-tur.) *trgovka*.

— »Njima vele tri Turčina mlada: / pazar-bule ne soľte smokava« (K. H. II 512). Slož. od pazar (v.) i būla (v.), tj. žena koja pazaruje, trguje.

pāzarija f (pers.) *roba izradena za tržište, konfekcija, slaba roba (u odnosu na »smarlamu«)*.

— »s obzirom na kvalitete proizvoda, radili su pazariju, tj. proizvode opće potrošnje, i smarlamu, proizvode po naruđbi« (Kreš. Čizm. obrt 138); »Bilo je terzija koji su radili samo smarlamu, tj. po naruđbi, a bilo ih je, koji su radili samo pazariju (konfekciju« (Kreš. Esnafi 165); »Poručen samar, izrađen po meri, je roba »smarlama«, a samar napravljen za prodaju kome bilo je roba »pazarija« (GZM 1958 109).

< tur. *pazari*, v. *pazar* + ar.-pers. adj. suf. -ī.

pazārīšte n, *mjesto gdje se održava pazar, pijaca*.

Izv. od pazar (v.).

pazārīti, -im, **pazarīvati**, -ujēm,

1. *prodati ili kupiti; prodavati ili kupovati; pogoditi (pogadati se) o kupnji ili prodaji*. — »kako smo sile ovde pazārīti« (M. H. III 560).

2. *trampiti*. — »Ne moj mi se sine prevariti, / Ja l' prodati jali pazārīti« (Petran. 430).

3. *promijeniti, izmijeniti*. — »Da bi curi veru pazārīli«, »Što si, sine, čehru pazārījo / potavnijo ka' panj na planini?« (Lord 234, 235).

Izv. od pazar (v.).

pazārīluk m (pers.-tur.) *kupovina i prodaja, promet, pogodba o kupovini ili prodaji*.

< tur. *pazarlık*, v. *pazar* + tur. suf. -lık.

pāzija f (tur.) *vrsta zelja žutkaste boje*. — »Zeleni se pazija, mene prosi kadija« (I. Z. III 66).

< tur. *pazi*.

pāzuho n (pers.) *pazuho*.

< tur. *bazu* »mišica, ruke«
< pers. *bāzū* »ruka«.

pēča f (tur.) 1. *koprena na licu, komad crnog tankog platna kojim su muslimanke pokrivala lice kad izlaze na ulicu u feredži ili u zaru; starinske peče koje su se nosile uz feredžu bile su opletene od tanke konjske strune*. — »meće pečū, ogrće feredžu« (M. H. III 67).

2. *konjska obrazina sa otvorima za oči; često se tako zove i konjsko čelo na koje se stavlja peča*. — »Zlatna peča čelo pritislula, / niz nju kita dvest i četiri« (K. H. II 307); »Pride ona Mehinu dorinu, / prigrli ga, u pečū poljubi« (M. H. III 560).

< tur. *peče*.

pēča f (pers.) *čovječuljak, male na rasta čovjek*. — »Danile je stasa malenoga, mala pečā, al' je ognjevita« (Vuk VIII 405); »Kolišna pečā, a koliki skok« (nar. posl.).

< tur. *peče* < pers. *peče* »mladunče; dijete«.

pēder m (pers.) *otac*.

< tur. *peder* < pers. *peder*.

pēhlić m (pers.-srp. hrv.) *pero na čelenci ili na kakvoj grani ženskog nakita*. — »na dva kraja dva pēhlića zlatna« (M. H. III 510).

Naš deminitiv od tur. *pehlū* »rebro; strana« < pers. *pehlū* »strana«.

pehlivān, pelivān, -āna m (pers.) *artist na žici, akrobata na žici ili na užetu*. — »Dva pēhli-

pehlivánluk

v a n a na jednom užetu igrati ne mogu« (Nar. bl. 48); »Pehlivan Savu preletjeli, / u petak su Gradiškome došli, / u subotu teneffe penjali« (Vuk I 467).

< tur. *pehlivan* »artist, akrobata; junak« < pers. *pehlewān*, *pehluwān*.

V. pehlivanluk.

pehlivánluk, pelivánluk *m* (pers.-tur.) 1. *artistička ili akrobatska vještina, zanimanje*.

2. *fig.: đavolstvo, vlagoljanstvo*.
< tur. *pehlivanlık*, v. *pehlivan* + tur. suf. *-lık*.

pehrištiċja *m* (pers.-tur.) *onaj koji drži dijete*.

< tur. *pehrizçi*, *perhizçi*
< pers. *perhiz* »dijeta« + tur. suf. *-çi*.

pehriziti se, držati dijete.

Izv. od *pehriz* < pers. *perhiz* »dijeta«.

pëik, v. *pejik*.

pëjdā (pëjdāh) biti, izbiti, pojaviti se. — »Pejdah k'o baba na kahar« (nar. posl.).

< tur. *peyda* »prisutan, očevidan, jasan« < pers. *peydā*.

pejġamber (penjġamber) m (pers.) (božji) *vjesnik, (božji) poslanik*.

< tur. *peyamber* < pers. *pey-gāmbēr*, bukv. »koji nosi (božju) vijest«, tj. »glasonoša« (pers. *peygām* »vijest« i pers. *-ber*, prez. osn. od inf. *burden* »nositi«).

pejġamber - čiček, pejġamberčič *m* (pers.-tur.) *đurdica, Conval-laria majalis* L.

< tur. *peyamber çiçeği* »pej-gamberski cvijet«, izft., v. kompon. pod *pejgamber* i *čiček*.

pëjik, pëik m (pers.) *glasnik, kurir, ulak; fig.: brz, okretan*. —

»Pleća su mu kano u pejika, / ruke su mu kano u berbera« (I. Z. III 173); »Bazerdani biser prenizuju / Peik Ibro kalem zarezuju« (Vuk V 497).

< tur. *peyk* < pers. *peyk*.

pëk, adv. (tur.) *vrlo, veoma, dosta*.

< tur. *pek*.

V. *pekala, peke, pek munasib*.

pëkālā, adv. i adj. (tur.-ar.) 1. *vrlo dobro, plaho*.

2. *školska ocjena u mektebu i medresi: vrlo dobar*.

< tur. *pek ālā* »vrlo dobar; vrlo dobro« < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *ālā*, elat. od *āl* (*ālin*) »velik, uzvišen«.

pëkē! pëkī! interj. (tur.) *dobro! važi!* — »Kad platiš onaj dukat što si dužan, onda peki« (Ves. I 81).

< tur. *pek iyi* »vrlo dobar« (tur. *pek* »vrlo, veoma« i tur. *iyi* »dobro«).

pëkmez m (pers.) *uvareni sok od jabuka, krušaka, šljiva ili kojeg drugog voća*. — »i jajušu skuhati i pekmezom zaliti« (I. Z. I 174).

< tur. *pekmez* »uvareni voćni sok« < pers. *begmāz* »piće; vino«.

V. *raspekmeziti se*.

pëk munāsib, adv. (tur.-ar.) *vrlo umjesno, vrlo zgodno*.

< tur. *pek münasip* < tur. *pek* »vrlo, veoma« i ar. *munāsib* »srazmjeran, odgovarajući«.

peksijān, -āna, *prljav, nečist, zamazan čovjek*.

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

peksimet, peksimit m (grč.) 1. *dropek, dobro upčeni hljeb koji može dugo stajati da se ne pokvari*.

2. *mali domaći hljepčić koji se mijesi od bijelog brašna, mli-*

jeka, jaja i masla, sa kvasom ili germom. Prije pečenja pre-maže se ozgor jajetom i pospe čurekotom.

< tur. peksimet < pers. peksi-mād, peksimāt < grč. paxamádion.

pëksin, pëksinav itd. v. pesin, pesinav itd.

pëkšëš, v. peškeš.

pelivan, v. pehlivan.

pëlte, -eta n (pers.) slatko od soka iskuhane tunje u koji se naknadno dodaje šećer, Sulze. — »Dones'te nam sutliju i pëlte« (Nar. bl. II 258).

< tur. pelte < pers. pâlûde v. paluze.

Pëmba (pers.) musl. žensko ime. < tur. Pembe, žensko ime, osn. zn.: »ružičast« < pers. penbe »pamuk«.

pëmbe, pënbe, indecl. adj. (pers.) ružičast. — »Protužila pëmbe - Amša: / Dertlija sam nego paša!« (Vuk I 397).

< tur. pëmbe »ružičast« < pers. penbe »pamuk«.

pëndžer i pëndžer, gen. pëndžera m (pers.) prozor. — »a pogleda dizdar sa pëndžera« (M. H. III 227); »Što će mene kula na pëndžere, / kad ja nemam ništa u tendžere« (Vuk, Posl. 361).

< tur. pencere < pers. penğere.

pëndžeta, gen. pëndžetā i pëndžeta, g. pëndžetā f (pers.) pol-doni, potplate za cipele.

< tur. pençe »pandža« < pers. penğe »pesnica«.

pëndëviš, pindëviš, -aša m (pers.-tur.) 1. debelo crijevo od bravčeta.

2. vrsta jela: izreže se debelo crijevo zajedno sa lojem oko

njega, zatim džigerica i drugi dijelovi unutrice bravčeta, pa se to poprži i služi kao meze uz piće.

< tur. bungeviš < pers. bün »crijevo od bravčeta« i tur. ge-viš »ono što bravče preživa; preživar«.

pëndži-dū, -ūta n (pers.) pet i dva (izraz u igri tavlje).

< tur. penc-ü dū < pers. penğ »pet« i pers. du »dva«.

pëndžu-jêk m (pers.) pet i jedan (izraz u igri tavlje).

< tur. penc-ü yek < pers. penğ-u yek (pers. penğ »pet« i pers. yek »jedan«).

pëndžu-së, -eta n (pers.) pet i tri (izraz u igri tavlje).

< tur. penc-ü se < pers. penğ-ü se (pers. penğ »pet« i pers. se »tri«).

pënzevenk, penzevenkuša, v. pezevenk, pezevenkuša.

peracëndija f (pers.) nešto razbacano, razasuto.

< tur. perakende < pers. perāgende »razasut, rasturen«.

përālī, përlī, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) pernat, peran, s perima. — »pa se fati perālī kandžije« (M. H. III 421); »No poteže perālī buzdovana« (Vuk VI 68).

Hibr. r.: naše pero + tur. suf. -li.

përčin, ina m (pers.) pramen ili čuperak kose na vrh glave ili na zatioku kod muškaraca; kika; kika na čelu u konja. Dugi perčini su se nosili savijeni u turu. — »kroz kapu mu perčin ispanuo« (M. H. III 102); »Svom dorinu gleda po perčinu« (M. H. I⁷).

< tur. perčem < pers. perčem. V. perčinlija.

perčinlija

perčinlija *m* (pers.-tur.) *muškarac koji ima perčin na glavi.* — »O moj dragi, sija perčinlija« (I. Z. Herceg. 27).

< tur. *perçemli*, v. *perčin* + tur. suf. *-li*.

pêrdâh, -âha *m* (pers.) *sjaj, politura.*

< tur. *perdah* »sjaj, politura«
< pers. *perdâht*, imenica od *perdâhten*, što pored različitih drugih značenja znači i: »uljepšati, nakititi«.

V. *perdašica*, *perdašiti*.

pêrdašica, *f* (pers.) *drvena dašica za glačanje maltera na zidu.* Izv. od *perdah* (v.).

perdašiti, *glačati, davati sjaj, uljepšavati, politirati* (*perdašiti malter na zidu, perdašiti kožu itd.*). — »Mahat je od javorovog drveta, do 20 cm dug, njim se moglo i perdašiti (polirati, glačati)« (Krešev. Cizm. obrt 120).

Izv. od *perdah* (v.).

pêrde, -eta *n* i **pêrda** *f* (pers.) *zavjesa, zastor na prozoru, na vratima ili na čemu drugom; veo; pregrada, zaklon.* — »Metnuli mu perdu na oči« (Vuk, Posl. 177).

< tur. *perde* < pers. *perde*.

V. *perdeta*, *operdati*.

pêrdeta, gen. *pêrdētā* (sing. *pêrde*) (pers.) *pregradica na onom dijelu muzičkih udarnih instrumenata (tambure, saza itd.) gdje se prstima pritišću žice.*

< tur. *perde* < pers. *perde* »ograda«.

perdel, **pergel** *m* (pers.) *drveni šestar.*

< tur. *pergel* < pers. *pergāl*, *pergār*.

perišan adj. i supst. (pers.) 1. kao pridjev: *nesređen, izmiješan, razbacan, raštrkan; neuredan.*

2. kao imenica: *srebrni nakit koji su nosile žene na glavi, kao neka vrsta čelenke.* »ispod grla do devet derdana, / a na glavi devet perišana«, »jedna glava, sedam perišana« (Vuk I 194, III 108).

< tur. *perišan* < pers. *perišan* »izmiješan, razbacan, zamršen«.

pêrli, v. *perali*.

Pêrtev, **Pêrtef** (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Pertev*, muško ime,

< pers. *pertew* »sjaj, svjetlost«.

pêrvâz i **pêrvâz** *m* (pers.) *ograda, okvir, optok, okolica; drveni okvir za vrata ili prozore ugrađen u zid.*

< tur. *pervaz* < pers. *perwâz*, *perwez*.

V. *opervaziti*.

pêsin (**pêksin**) *m* (tur.-pers.) *prljav, nečist, zamazan čovjek.*

< tur. *pes*, *pis* »prljav, nečist« + pers. suf. *-in*. U tur. rječnicima nema potvrde za oblike: *pesin* i *peksin*, niti za *peksi*, ali je vrlo vjerovatno da je ova riječ preuzeta iz tur. narodnog govora, ili je formirana u našem jeziku od tur. *pes*, *pis* i pers. suf. *-in* po uzoru na tur. *čirkin* »ružan« < pers. *čirk* + pers. suf. *-in*, tur. *pešin* (*piş* + *-in*) itd.

V. *pesinav*, *pesiniti*, *pesinluk*, *zapesiniti*, *pis*, *pisluk*.

pêsinav (**pêksinav**), adj. *prljav, nečist, zamazan.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pêsiniti (**pêksiniti**) *prljati, zamazivati.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.).

pesinluk (**peksinluk**) *m* (tur.-pers.) *prljavština, nečistoća.*

Izv. od *pesin*, *peksin* (v.). + tur. suf. *-lik*.

pěš m, pl. **pěšovi** (pers.) *presamičeni kraj na prsima u anterije ili džemadana; prednjica, skut.*
 < tur. *peş* < pers. *piš* »sprijeda; prednja strana«.

V. *pešlija*, *satar-pešlija*.

pěšćir, v. *peškir*.

pěškeš, pěšćeš (pěkšeš) m (pers.)
 1. *dar, poklon.* — »ako l', seko, ja pogibo amo, / pomeni me po pěškešu mome!« (Vuk II 296); »valja pěšćeš ponijeti banu« (K. H. I 104).

2. »pěškeš učiniti«, »na pěškeš dati« = pokloniti, dati na poklon. — »Gdje je Ivo od zlata jabuka, / kome si je pěškeš učinio?« (I. Z. I 5); »pa mi poslo na pekšiš dorata« (F. J. I 216).

< tur. *peşkeş* < pers. *pişkeš*.
 V. *popeškešiti*.

pěškir, pěšćir, -ira m (pers.) 1. *ručni otirač, ubrus, marama.* — »na jednoj se vodi umivala, / o jedan se pěškir otirala« (Vuk I 258).

2. u narodu je pěškir samo od pamučnog, lanenog ili kudelnog platna. Pěškire od pamučnog platna seljaci upotrebljavaju za zamotavanje oko glave. I ženske kape za glavu nazivaju se pěškiri. Dugački pěškiri steru se oko sofre i zovu se sofraluk (v.).

< tur. *peşkir* < pers. *pişgîr*.

pěškün, -üna m (pers.) 1. *okrugli mali stolić (štokrla) na kome se sjedi.* Obično je izrađen od orahova drveta sa lijepim rezbarijama.

2. mali stolić koji se stavlja pod sofru.

< tur. *peşkun* < pers. *piş* »sprijeda, naprijed« i pers. *kün* »sjediste, mjesto gdje se sjedi«, ili od pers. *kün*, prez. osn. od

inf. *kerden* »činiti, raditi, napraviti«.

pěšlija f (pers.-tur.) *džemadan ili anterija koja ima pešove (presamičene skutove).*

< tur. *peşli*, v. *peş* + tur. suf. -li.

pěštahta f (pers.) *vrsta starinske školske klupe: klupa koja se upotrebljava u starim mektebima; na njoj su se držale knjige i pisanke, a sjedilo se na podu.* — »pred njom stoji od zlata pěštahta, / na pěštahti tri nova čitaba« (Muz. zap. Inst. 2805); »kći mu Safija donese pěštahtu i murecef, pa se on dao na posao« (Čolak. 23).
 < tur. *peštahta* < pers. *pištahte*.

pěštemälj, älja m (pers.) *zastirač kojim se kupać zastire u hamamu; veliki pěškir za brisanje poslije kupanja; pregača.* — »iznijeli krhli pěštemalja« (K. H. I 226).

< tur. *peştemal* < pers. *puşt-mäl*.

V. *peštemaljdžija*.

pěštemäljdžija m (pers.-tur.) 1. *zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje pěštemalje, havlije i druge potrebštine za hamam.*

2. namještenik u hamamu koji izdaje kupaćima pěštemalje.

< tur. *peştemalci*, v. *peštemalj* + tur. suf. -ci.

pězevenk m, pezevenkuša f (pěnzevenk) (pers.) 1. *svodnik, kurvar; žena svodnica.*

2. *pokvarenjak.*

< tur. *pezevenk* < pers. *pāzenk*, »kurvar, svodnik«.

pihtije (piktije) f (pers.) *pače, drhtalice; ašćijsko jelo koje se pravi izvarivanjem glavuše i*

pihtijati se

nogu bravčeta ili govečeta.

< tur. *pihti* < pers. *puhti*
< pers. *puhte* »kuhan«

V. pihtijati se, ispihtijati se,
spihtijati se.

pihtijati se (piktijati se), zgušnjavati se prilikom varenja; na slaboj vatri postepeno se dopeći.

< tur. *pihti* »ono što je zgusnuto« < pers. *puhte* »kuhan«.

pijāde, gen. *pijādē m* (pers.) *pješak*, *vojnik-pješak*. — »sve atlije da nema pijāde« (K. H. II 165). Od ovog je došlo prezime *Pijāde*.

< tur. *piyade* < pers. *piyāde*.

Pijāde, v. *pijade*.

pijāndžija, **pjāndžija m** (srp. hrv.-tur.) *pijanica*. — »A ne vali Kraljevića Marka: / U pivu je teška pijāndžija« (Petran. 523).

Hibr. r.: na našu riječ *pijan* dodan tur. suf. -ci.

piktije, **piktijati se**, v. *pihtije*, *pihtijati se*.

pilāv, āva (**pilār**) *m* (pers.) 1. *jelo od gusto svarenog pirinča (pirinčev pilav), jerišta (jerišni pilav), ili bungura (bungurni pilav)*. — »U varen pilav ne treba vodu sipati« (Vuk, Rječnik); »Nato, šćeri, šta ćemo večeri? / Majko mila, bijela pilava« (Muz. zap. Inst. 2286). 2. *svadba (nazvana po tome što je u nekim krajevima pilav glavno jelo na svadbi)*. — »Oženiše Bojičić Aliju, / i pilav mu dobro propratiše« (K. H. II 435).

< tur. *pilāv* < pers. *pilāw*, *pelāw*.

piljār, -āra *m* (pers.) *zeleničar*, *povrćar*.

Vjerovatno < tur. *pilever* < pers. *pilewer* »trgovac — sitničar« (pers. *pile* »torba, kesa« + pers. suf. -*wer*).

pintihāmiz, -īza (tur.-ar.) *veliki škrtac, veliki tvrdica*.

< tur. *Pinti Hamid*, ime jednog bogatog trgovca u Istanbulu koji je, prema tur. istoričarima, bio savremenik sultana Mehmeda II Fatiha (osvajaća Carigrada). Nadimak »Pinti« dobio je usljed toga što je bio poznat po svojoj škrtosti (tur. *pinti* »škrtac« i *Hamid*, lično ime).

pīr, -īra *m* (pers.) *starješina jednog derviškog reda; starješina, duhovni vođa jednog esnafa*.

< tur. *pir* < pers. *pīr*, osn. zn.: »starac«.

V. *piru-fani*, *piru-ihitjar*.

pīrinač, -nča, **pīrinč (pīrmič) m** (pers.) *riža*. — »Ona jede pīrmič — pilav a plače« (GZM 1907 406).

< tur. *pirinç* < pers. *pirinğ*, *birinğ*, *perenğ*.

pīrinč, **pīrindž (pīrnič) m** (pers.) *žuta bronza*. — »Mujo kulu sejir učinio: / pokrivena tučom i pīrinčom« (K. H. II 95); »Na kojoj je dvanaest šibala, / A na svakoj puce od pīrindža« (Petran. 80); »pīrinč-uzengija« = *uzengija* od žute bronzе: »Utegni ga sedmeri kolani, / Pripni njemu pīrinč-uzengije« (M. H. I 205).

< tur. *pirinç* < pers. *pirink* »žuta bronza«.

pīrjān, -āna *m* (pers.) *vrsta jela: džigerica pripremljena sa rižom; zajedno pripremljen krompir, riža i meso*.

< tur. *püryan* < pers. *biryān* »čevab«.

V. *pirjaniti*, *spirjaniti*.

pirjāniti, kuhati (»dinstati«) isjeckanu džigericu ili isjeckano meso sa džigericom tako dugo dok mast ne savri. — »janje peci, a tuku pirjani« (Vuk IV 96).

Izv. od pirjan (v.).

pirilit m, **pirilitanje n**, **utkane šare na platnu otkanom na stanu**; zove se i provlaka.

< tur. pullu, purlu »populan, nagizdan, ukrašen« (v. puli).

V. pirlituša.

pirlituša f, **haljina, odjeća sa pirlitom (utkanim šarama)**. — »Salaj moja pirlituša džoka« (Muz. zap. Inst. 1835).

Izv. od pirlit (v.).

piróze, -eta **n** i **pirüz**, -üza **m** (pers.) dragi kamen zelenkasto-plave boje, tirkiz; upotrebljava se kao nakit.

< tur. piruze, firuze < pers. piruze.

V. pirozi.

pirózi, indecl. adj. (pers.) zelenkasto-plave boje kao dragi kamen piroze.

< tur. piruzi, firuzi, v. piroze + ar.-pers. adj. suf. -i.

piru-fāni, indecl. adj. (pers.-ar.) sasvim star i oronuo.

< tur. pīr-i fani < pers. pīr »starac« i ar. fānī »prolazan«.

piru-ihitjār, -āra **m** i adj. (pers.-ar.) 1. kao imenica: čovjek u dubokoj starosti. — »Sve pokupi' ludu hadžamiju, / Sve s' učine piru ihtijare« (Lord 190).

2. kao pridjev: veoma star.

< tur. pīr-i ihtijār < pers. pīr »starac« i ar. ihtijār, v. ihtijār.

pīs, adj. (tur.) 1. pogan, prljav, nečist; »pis mile« = pogani stvor.

2. fig.: rdav, nevaljao.

< tur. pis »prljav, nečist«.

V. pisluk.

pisluk m (tur.) prljavština, nečistoća.

< tur. pislik, v. pis + tur. suf. -lik.

pišmān biti, **pišmān se učiniti**, **pokajati se**; **odustati od neke nakane**, **od sklopljene pogodbe itd.** — »Borme ćeš se pišman učinjati« (Lord 235).

< tur. pišman < pers. pešmān.

V. pišmaniti se, pišmanluk, po-pišmaniti se.

pišmániti se, **kajati se**.

Izv. od pišman (v.).

pišmánluk i pišmānluk m (pers.-tur.) 1. **kajanje**, **pokajanje**; **odustajanje od ugovora**, **odustajanje od namjene**.

2. **naknada koju plaća onaj ko je odustao od ugovora**. — »Preduzeće B zadržava sebi pravo odustanka od ovog predugovora od 3. oktobra o. g. Odustane li preduzeće B od ugovora obavezuje se isplatiti preduzeću A na ime pišmanluka Din...« (obrazac u »Priručniku sudske prakse i pravne literature«, izdanje »Savremene administracije«, Beograd 1959).

< tur. pišmanlık, v. pišman + tur. suf. -lık.

pišurma f (tur.) **naknada**, **cijena koja se daje pekaru za pečenje hljeba**, **pite ili mesa u pekari**. < tur. pişirme, nom. action. od inf pişirmek »peći, ispeći«.

pīta f (grč.) **vrsta jela koje se pavi od jufki i raznog drugog prehrambenog materijala**. **Ima slanijih i slatkih pita**. **Slane su pite: sirnica, zeljanica, burek, krompirača, tikvenjača itd.** **Slatke pite su: baklava, jabu-**

pjāndžija

kovača itd. Pita je »polagana«, ako se jufke polažu u tepsiju a ne savijaju, a pita »u gužve« ili »gužvalija« je ako se jufke savijaju. — »Kakvu ko pitu želi jesti, onake i jufke razvija« (Vuk. Posl. 125).

< tur. *pite*, *piđe* < grč. *pētta*.

pjāndžija, v. pijandžija.

pōarčiti, v. poharčiti.

poāsiti se, **poasijati se** (**pohāsiti se**, **pohasijati se**) **posiliti se**, **ponijeti se**, **obijestan postati**.
Izv. od *asi*, *asija* (v.).

pōbaška, adv., **napose**, **odvojeno**.
Izv. od *baška* (v.).

pobatālitī (se), **pokvariti (se)**.
Izv. od *batal*, *bataliti* (v.).

pobiberiti, **posuti jelo biberom**, **začinitī biberom**. — »što je slano, neka pobiberi« (Ašikl. 103).
Izv. od *biber* (v.).

pobudālitī, **poluditi**.
Izv. od *budala* (v.).

pobūdavitī, **upljesniti se**, **opaukati se**. — »koroman je momcim' dodijao, / a tajin se vas pobūdavio« (I. Z. III 2).
Izv. od *buđav* (v.).

pobūlitī, **pobūlitī se**, **pokriti glavu** (**pokriti se**) **šamijom ili šalom**, tako da se krajevi presamite pod bradom i samo lice ostane nepokriveno, tj. **pokriti se kao što se būla pokriva**.
Izv. od *būla* (v.).

počalākati, v. čalākati.

počekīcati, 1. **poudarati klince čekićem**.

2. **poudarati šumskim čekićem znakove na posječena drva**, kako bi se znalo da su drva posječena s dozvolom šumara.
Izv. od *čekić*, *čekīcati* (v.).

pōćufuriti se, **napustiti islamsku vjeru**, **postati ćafir**.
Izv. od *ćufur* (v.).

pōćurčiti, **ogrnuti**. — »Kad mlađi ljudi idu ljeti crkvi, ne oblače koparan, već ga samo »pōćurće« (ogrnu)«. (GZM 1954 102).

Izv. od *ćurak* (v.).

podikatitī, **ponastojati**, **potruditi se**.

Izv. od *dikať*, *dikatiti* (v.).

podkūvetitī se, v. potkuvetiti se.

podrūmdžija m, **podrumar**. — »viknu sluge, trči podrumdžija« (Vuk II 220).

Hibr. r.: na riječ *podrum* dodan tur. suf. *-ci* (č. *dži*).

pōdonitī, **udariti donove** (**potplate**) **na cipele**.

Izv. od *don* (v.).

poeglēnisati, **-išēm**, **porazgovarati se**.

Izv. od *eglen* (v.).

pogājretitī, **potruditi se**, **uznastojati**.

Izv. od *gajretiti* (v.).

pogāncēr m, **onaj koji pogani**, **koji prilja**.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan pers. suf. *-ker* (*-kār*, *-gār*)

pogānluk i pogānluk m, **prljavština**.

Hibr. r.: na riječ *pogan* dodan tur. suf. *-lik*, *-luk*.

pohambirati, **povezati ljude ili životinje u jedan red**, **jedan do drugog**; **povezati konje jularima da idu u povorci jedan za drugim**.

Izv. od *hambir* (v.).

pōhapsitī, **pōhavsitī**, **pozatvarati**, **staviti u zatvor**. — »Da sam Bog do paša od Mostara, / da

- pohavsim momke po Mostaru« (Ašiki. 61).
Izv. od hapsiti (v.).
- pòharčiti (pòarčiti), potrošiti.** — »skup će harać na njih udariti, ma sve svoje poharčio blago« (I. Z. II 13); »da ga arčim, poarčit ne mogu« (M. H. I 422).
Izv. od harčiti (v.).
- pohásiti se, pohasijati se, v. poasiti se, poasijati se.**
- pòhavsiti, v. pohapsiti.**
- pohesábiti, pomisliti.** — »Pohesabiti moskovska kraljica. da j' udrila butum carevina« (K. H. I 74).
Izv. od hesabiti (v.).
- poináđiti se, posvadati se; poljutiti se.**
Izv. od inaditi se (v.).
- pojágmiti i pòjagmiti, razgrabiti, pokupiti na brzinu.**
Izv. od jagma, jagmiti (v.).
- pojágmiti se i pòjagmiti se, pootimati se o nešto ko će prvi dograbiti.** — »u avliji pa se pojagmiše. / od Alije konja u jagmiše« (M. H. III 368).
Izv. od jagma, jagmiti (v.).
- pojaràmaziti se, postati jaramaz, pokvariti se.**
Izv. od jaramaz (v.).
- pokájmačiti, politi kakvo jelo kajmakom.**
Izv. od kajmak (v.).
- pokaldrmisati, -išēm, pòkaldrmīti, -īm, postaviti kaldrmu, plopčati.**
Izv. od kaldrmisati, kaldrmīti (v.).
- pokálemīti, navrnuti, oplemeniti više voćaka.**
Izv. od kalem, kalemīti (v.).
- pòkauriti se, pokrstiti se.**
Izv. od kaur, kauriti (v.).
- pomatúhiti, pomatúšiti, pomatúviti, oslabiti u pameti zbog starosti.**
Izv. od matuh, matuhiti (v.).
- pomeremátiti, popraviti.**
Izv. od merematiti (v.).
- pòmunásib, adv., prihvatljivo, povoljno, prikladno.**
Hibr. r.: v. munasib + naša prep. »po«.
- popěškešiti, popěščešiti, pokloniti, obradovati.** — »Osobito sad, kako joj je popeškešio od zlata slobodu...« (Zembič III 45).
Izv. od peškeš, peščeš (v.).
- popišmániti se, pokajati se, odstati od nečega promijenivši mišljenje.** — »pa se Selim opet popišmani« (K. H. I 379).
Izv. od pišmaniti se (v.).
- pòpulān, adj., ukrašen pulama (žutim kolutićima od kovine) ili kakvim drugim gizdavim stvarčićama od kovine.** — »pa na glavu populanu šavku« (K. H. I 327).
Izv. od pula (v.).
- porefēnati se, zajednički po glavama snositi kakav trošak; porezati se između sebe pa platiti.**
Izv. od refena (v.).
- poresiditi, brisati, poništiti, izravnati kakav dug; žrtvovati.**
< tur. *resid* »brisanje nekog duga nakon izmirenja« < pers. *resid*, perf. od inf. *residen* »stići, prispjeti«.
- porēždžija m (srp. hrv.-tur.) porėznik.**
Hibr. r.: na našu riječ *porez* dodan tur. suf. -ci (č. dži).
- portokal, v. partokal.**

posefiti

pòsefiti, pogriješiti, zabuniti se, pomesti se u računanju ili mišljenju.

Izv. od sefiti (v.).

poselámiti, pozdraviti.

Izv. od selam (v.).

postáčiĵa m (srp. hrv.-tur.) onaj koji predvodi postat kad se ko-pa, žanje itd.

Hibr. r.: našoj riječi »postat« dodan tur. suf. -çı (č. či).

postěčiĵa, postěkiĵa (pustěčiĵa, pustěkiĵa) f (pers.) uređena ko-ža od bravčeta sa koje nije ostrižena vuna. Služi obično kao serđžada. — »pusteki-ju svoju dobavio« (K. H. II 171).

< tur. pòsteki < pers. pùsteki
< pers. pùst »koža sa koje ni-je vuna ostrižena«.

pòstule f (tur.) laka plitka obuća. — »ven na noge naturi po-stule« (M. H. III 54); »lijepu Begzu po postulam' tuku« (F. J. I 220).

< tur. postal.

pòsuliti (se), pomiriti (se), izmiriti (se); naravnati (se), poravnati (se). — »Deder Hamza da se posulimo!« (K. H. II 559); »To rekoše, pa se posuliše« (Vuk, Rječnik).

Izv. od sul (v.).

posúnětiti, vršiti obrezivanje (su-net) više djece.

Izv. od sunet (v.).

posurědati se, v. posurijati se.

posurijati se, posurědati se, po-redati se u red, u suru.

Izv. od sura (v.).

póša f (pers.) 1. vrsta stare voj-ničke kape u janjičara, slična turbanu ili saruku. — »U mog paše poš a od sto groša, / a

dolama od sto sindžirlija« (Vuk V 363).

2. starinski kupovni šal na koc-kice, koji se zamotava oko fesa pa se tako napravi saruk. I da-nas ima starih ljudi u bosan-skim selima koji zamotavaju pošu oko fesa. Najbolja i naj-skuplja je poš a koja se uvozila iz Stambola. — »dade njemu poš u stamboliju« (M. H. III 325).

< tur. pušu < pers. pūš, prez. osn. od inf. pūšiden »pokriti«.

pòšašaviti, postati luckast, popu-stiti u rasuđivanju. — »Otkako si se rodio bio si bezobrazan, a pod starost si i poš aš avio« (Sol. I 79).

Izv. od šašav (v.).

potāmām i pōtamām (potāmān, pōtamān) adv. (srp. hrv.-ar.) sve potpuno, sve u redu, ništa ne manjka.

Hibr. r.: v. tamam + naša prep. »pod«: pod-tamam, pa pota-mam.

potamāniti, zatrti, potpuno uni-štiti.

Izv. od tamaniti (v.).

potěcmil, potěkmil, adv. (srp. hrv.-ar.) potpuno, savršeno, uređeno. Kaže se: »sve mu poteć-mil«.

Hibr. r.: v. takmil + naš pre-poz. »pod«: pod-teknil, pa po-teknil.

pòtekrār, pōtekār, adv. (srp. hrv.-ar.) iznova, ponova. — »Stani malo, Čaja-pašinice, / da ti ja-de potekar kažemo« (Vuk IV 321).

Hibr. r.: v. tekrar + naša prep. »po«.

potkajāriti se, podmiriti se, snab-djeti se; nahraniti se.

Izv. od kajariti (v.).

potkajtiti i potkajtiti, potpisati, *podbilježiti*. — »Zlatnim murom potkajtiti našu pravu« (Kočić I 381).

Izv. od kajtiti (v.).

potkusuriti, *podmiriti, izravnati*.
Izv. od kusur (v.).

potkūvetiti se, ojačati se dobrom ishranom, okrijepiti se hranom.
Izv. od kuvet (v.).

potūcati se, ići od nemila do nedraga, tumarati po svijetu, nalaziti se svugdje i gdje treba i gdje ne treba.
Izv. od tucak (v.).

potūr i poturica m, 1. *poturčenjak, inovjerac koji je prešao na islam*. — »Kad opazi potur-Ibrahima, / kahvedžiju buničkog dizdara« (M. H. III 439). Od ovog je nastalo prezime *Pöturović*.

2. *seljak, prosti čovjek, čovjek iz naroda*. — »Otur, potur (sjedi, seljače, ne der' opanaka, / ovdje nema za te djevojaka«; »Baška meso, baška džigerica, baška plemić, baška poturica«.

Nije jasan postanak i porijeklo ove riječi. Uglavnom postoje dvije pretpostavke: 1) da je ovo naša riječ, skraćena od *poturica, poturčenjak*, izvedene od inf. poturčiti se; 2) da je iskrivljenjem nastala od riječi *pataren* = bogumil. Za ovo drugo tumačenje, izgleda, da se opredijelio Dr Safetbeg Bašagić, kako se vidi iz njegovih rukopisnih bilježaka o turcizmima koje se nalaze u zbirci otkupljenih rukopisa Arhiva grada Sarajeva. Dr Aleksandar Solovjev, u svojoj raspravi »Nastanak bogumilstva i islamizacija Bosne« (Godišnjak Istorijskog društva BiH I 1949, str. 42), navodi izvještaj engle-

skog diplomate Riko-a iz 1670. g., u kome se Bosanci nazivaju »Potarima«, pa ukazuje da je riječ »Potar« nešto srednje između riječi »Patar — Pataren« i »Potur«.

U tur. jeziku *potur* ima ova tri značenja: 1) čakšire koje su uske u koljenima i nogama (< tur. *pot* »nabor u haljina«); 2) ospičav (v. »Söz derleme dergisi«); 3) po nekim pisanim istorijskim djelima turski istoričari Bosance nazivaju *Poturima* (»Sejahatnama« Evlije Celebije, sv. V str. 401—408). V. *pture, poturlije*.

pōture, pl. t., *seljačka obuća, opanci*. — »Hodi, dragi, otura, / nemoj derat' potura« (I. Z. IV 91).

Vjerovatno izv. od *potur* (v.).

potūrlije, pōture, pōturice pl. t. (tur.) *seljačke čakšire ili šalvare slične širokim gaćama, pelengae*. — »Mor-čakšire poskidaje, / poturlije obukoše« (GZM 1907 113); »Na njemu su poturice, mislim dimije« (I. Z. II 42).

< tur. *potur* »široke čakšire sa naborima«.

poturica, v. *potur*.

pōturice, v. *poturlije*.

pougursuziti se, postati ugursuz, zapustiti se, zanemariti se.
Izv. od *ugursuz* (v.).

pozējtiniti, politi zejtinom.
Izv. od *zejtin* (v.).

prångija f (franc.) *mali top, mužar*. — »Brže, brate na gornje tavane, / gdjeno leže gvozdene prangije, / prangijama podaj vatru živu« (K. H. II 15); »pa opali gvozdenu prangiu« (F. J. I 138).

prāsa

< tur. *frengi, firengi* »evropski, evropejski« < franc. *Franc* »Franak« + ar.-pers. adj. suf. -i.

prāsa *f* (grč.) *pōr, praziluk, Allium porrum.*

< tur. *prasa* < grč. *ampelos.*

pratidžija *m* (srp. hrv.-tur.) *pratilac.* — »a svatovim' dade pratidžije« (K. H. I 164). Hibr. r.: prez. osn. *prati* (od inf. *pratiti*) dodan tur. suf. -ci (č. dži).

predahārluk *m* (srp. hrv.-tur.) *gostinska soba.*

Hibr. r.: naša prep. »*pred*« i tur. *aharlık, v. ahar* + tur. suf. -lık.

predeverati, preturiti preko glave životne tegobe, preživiti neku nevolju.

Izv. od *deverati* (v.).

pređuzeli, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *prelijep.* — »Gledala ga Jelena, / pređuzeli vlahinja« (Kurt I 167).

Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i *duzel* (v.).

preiĉrāmli, indecl. adj. (srp. hrv.-ar.-tur.) *veoma dočekan, gostoljubiv.* — »Udbinjani preiĉramli Turci, / Sve na jafte svate pojagmiše« (M. H. IV 74). Hibr. r.: naša prep. »*pre*« i tur. *ikramlı, v. iĉram* + tur. suf. -lı.

prekālemiti, prenijeti navrtak sa jedne vočke ili koje druge biljke na drugu koja nije oplemenjena.

Izv. od *kalemiti* (v.).

prekardāšiti, pretjerati u nečem, preći pravu mjeru. — »Eh, brate, i ti si prekardašio!« (Sol. II 447).

Izv. od *kardaš* (v.) sa prenese-nim značenjem.

prekijāfetiti, preudesiti, promijeniti; preobući se u drugu odjeću.

Izv. od *kijafet* (v.).

prekijāfetiti se, 1. preobući se u drugo odijelo.

2. fig.: *promijeniti držanje.*

Izv. od *kijafet* (v.).

prekōnačiti, prenočiti. — »daj mi, Draško, Brđanku đevojku, / jednu noću da prekonačimo« (Vuk IV 59).

Izv. od *konačiti* (v.).

prelëndžija, prēldžija *m* (srp. hrv.-tur.) *onaj koji preli, koji sijeli.* — »Delendžije, prelendžije, koja li su doba noći« (I. Z. I 54).

Hibr. r.: naše *prēlo* + tur. suf. -ci (č. dži).

preselembetiti, preći na nečiju stranu, pridružiti se nekom drugom.

Izv. od *selembet* (v.).

presentati, 1. preći na drugu stranu, promijeniti stav ili mišljenje.

2. *privoliti nekog da promijeni svoje stanovište, pridobiti nekog za svoje mišljenje.*

Izv. od *sent* (v.).

pretebdiliti se, pretevdiliti se, prurušiti se u drugo odijelo, maskirati se.

Izv. od *tebdil, tevdil* (v.).

pretefteriti, provesti kroz tefter, popisati. — »Hajde ukraj u polje zeleno, / pa ti stani u zelenu lugu, / uzmi tefter, pretefteri vojsku« (K. H. II 430).

Izv. od *tefter* (v.).

preteslimiti, predati nešto drugom.

Izv. od *teslim* (v.).

pretesterati, prepiliti.

Izv. od *testerati* (v.).

pridevèrati, v. predeverati.

prihambirati, uz pohambirane ljude ili životinje privezati još kojeg čovjeka odnosno životinju; privezati jular jednog konja za samar drugog konja, tako da idu jedan za drugim; kaže se: »prihambiraj svog konja za moje konje«
Izv. od hambir (v.).

prihèlbetiti (se), privaliti; naturiti se nekom, nametnuti se.
Izv. od helbet, v. elbet.

prilèhemiti (prilèemiti) pripojiti, spojiti nešto ljepkom.
Izv. od lehem, lehemiti (v.).

prisabriti, prisaburiti, strpiti se.
Izv. od sabur, saburiti (v.).

prišidèldija m (srp.hrv.-tur.) pridolica, prišipetlja, nepozvan gost, nepozvan saputnik.
Hibr. r.: prez. osn. »priši« (od inf. prišiti) + tur. *geldi* v. *del-di* + naš nastavak -ja.

pritehiriti (priteiriti) pričekati, popričekati.
Izv. od tehir, tehiriti (v.).

pritùtkaliti, prilijepiti nešto tutkalom.
Izv. od tutkal, tutkaliti (v.).

pròčarkati (vatru), spotaći vatru da bolje gori.
Izv. od čarkati (v.).

prodžumbùšati, prodžumbùsati, šalom se zabaviti, proveseliti se.
Izv. od džumbuš, džumbušati. (v.).

prohesàbiti, proesàpiti, proračunati, premjeriti. — »Baci sablju na vagu kantare, / Baci sablju, pa sve proesapi« (M. H. II 18).
Izv. od hesabiti (v.).

promehàbetiti, promuhàbetiti, prijateljski se porazgovarati.

Izv. od mehabet, mehabetiti (v.).

protabiriti, protumačiti; protumačiti san.
Izv. od tabir, tabiriti (v.).

protèdeliti, protegèljati, prošiti (napr. jorgan).
Izv. od tedeliti, tegeljati (v.).

protefèričiti, provesti se, zabaviti se.
Izv. od teferičiti (v.).

provodàdžija m (srp.hrv.-tur.) kodoš, posrednik za sklapanje braka. — »Provodadžiji najprije opsuju mater« (Vuk, Posl. 263).

Hibr. r.: naša riječ sa tur. suf. -ci (č. dži).

V. provodadžisati.

provodàdžisati, -išëm, kodošiti, posredovati za sklapanje braka.
Izv. od provodadžija (v.).

prsaluk m (srp.hrv.-tur.) prednjica, ono što stoji na prsima. — »Jaka i »prsaluk« bili su ranije vezeni »mafezom« (pamukom) u boji . . .« (GZM 1957 9).

Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -lik, -luk.

prstèndžija m (srp.hrv.-tur.) onaj koji nosi djevojci (mladoj) prsten, koji djevojku prstenuje.

Hibr. r.: naša riječ »prsten« + tur. suf. -ci (č. dži).

přte, přnje f (tur.) stare stvari odjeće i kućne prostirke koje ne predstavljaju nikakvu vrijednost.

< tur. *pirtı*.

prtòkal, v. partokal.

püh-bùrek m (srp.hrv.-tur.) vrsta bureka, odnosno burečica, koji se pravi ovako: skuha se tijesto za jufke s jajima, onda se razviju manje jufke pa se prema-

pūla

ste i spajaju po više komada u jednu. Zatim se od tih više jufki razvije jedna jufka, izreže se na okrugle ili duguljaste komade, pa se među svaka dva komada stavlja poprženo meso sa rižom i tako napravljeni mali burečići peku se na maslu.

Hibr. r.: prva kompon. naša riječ »puh«, a druga kompon. v. burek, dakle: napuhani burek.

pūla, pl. **pūle**, gen. **pulā** (**pūlka**, **pūljka**) f (pers.) 1. puce, dugme.

2. taksena ili poštanska marka.

3. mali žuti kolutići od kovine, kojim se ukrašavaju marama, košulje, posteljina i sl.

4. kolutići u igri tavle.

5. kolutići na ribi.

6. glave od klinaca. — »Jajce gradi jajcanine Ivo, / ekserima pule pozlaćuje« (Muz. zap. Inst. 3636).

< tur. **pul** sa značenjem kao u nas < pers. **pūl** »novac, para«. V. **pulati**, **pulčaz**, **puli**, **populan**.

pulāli, v. **puli**.

pūlati, **ukrašavati pulama**, **postavljati pule**. — »pulaju l' mi duvak jetrvice« (Beh. VIII 206).

Izv. od **pula** (v.).

pulčaz, -āza m (pers.) manje pločice, pule, dugmad, koje stoje na dečermi sa tokama ili na oklopu. — »A po plećih od zlata krugovi, / U krugovih od zlata pulčazi, / U pulčazih mavi kamenovi« (M. H. IV 219).

Iskrivljeno od **pulčad**, zb. imenica od **pulče** »pulica« < tur. **pulče**, deminitiv od tur. **pul**, v. **pula**.

pūli abāija, **pūli abrahija**, v. **abaija**.

pūli, **pūrli**, **pulāli**, **pulājli**, indecl. adj. (pers.-tur.) ukrašen malim žutim ili srebrnastim kolutićima od kovine; izvezen zlatnim (žutim) ili srebrnim koncem (žicom); **populan**. — »da uzdigne dragoj puli-duvak« (M. H. X 12); »pa podignu purli duvak s lica« (B. V. 1886 52); »Dobro meni opremi dogata, / pokrij njega puli abaijom« (K. H. II 18); »Pa opaši pulajli silaha« (Lord 91).

< tur. **pullu**, v. **pula** + tur. suf. -lu, -li.

V. **teli-puli**.

pūlka, **pūljka**, v. **pula**.

pūpa-hāva, indecl. (tal.-ar.) bukvalno znači: povoljno vrijeme, ugodno vrijeme, ali se upotrebljava u prenesenom smislu i kaže se tako onom kome je dobro, kome sve ide za rukom i koji ima dovoljno materijalnih sredstava za ugodan i bezbrižan život.

< tur. **pupa hava** < tur. **pupa** »povoljan vjetar za lađu« < tal. **poppa** »stražnja strana broda« i **hava** (v.).

pūrli, v. **pulli**.

pūsat, **pūset** m (tur.) 1. oružje. — »Laganan ti pusat i oružje, / kamo meni po vratu dukati« (I. Z. III 230).

2. konjska odora, konjska oprema.

3. fig.: penis.

< tur. **pusat**.

V. **pusatli**.

pusatli, indecl. adj. (tur.) 1. obo-ružan.

2. fig.: muškarac sa razvijenim polnim organom.

< tur. **pusath**, v. **pusat** + tur. suf. -h.

pūsija, v. **busija**.

pùskul, pùščul *m* (tur.) *kita na fesu*. — »Na glavi mu fini fesić. / puščul niz rame« (GZM 1908 408).

< tur. *püskül*.

pustàhija *m*, *hajduk*; *besposlenjak koji se samo skita i kojekuda tumara*.

Hibr. r.: od naše riječi »*pust*« izveden oblik po uzoru na turcizme: *spahija*, *dahija* itd.

pustècija, pustèkija, v. *postecija, postekija*.

pùsula *f* (tal.) *cedulja, pisamce, potvrda, bileta*. — »u ruke im

pusule podajte« (K. H. I 100) < tur. *pusula* »*cedulja, pisamce*; *kompas* < tal. *bussola* »*kompas*«.

pùščul, v. *puskul*.

pùšt *m* (pers.) *nitkov, pokvarenjak, propalica*.

< tur. *püşt* < pers. *pušt* »*nečovjek, nevaljalac*«, osn. zn.: »*leđa, hrbat, strašnja strana*«.

pùštija *f* (pers.) *gornji dio čizme, opanka ili papuče koji je išaran*.

< tur. *püşt* < pers. *pušt* »*hrbat, leđa*«.

R

Rāb *m* (ar.) *gospod, bog.*

< tur. *Rabb* < ar. *rabb* »gospodar«.

V. Rabum Alah, jarabi šućur.

rābadžija, v. arabadžija.

rābatan, adj., *trošan, star.*

Izv. od harab (v.).

Rabi*ja*, **Rabi***ja*, hipok. **Rāpka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rabia*, žensko ime, »Proljeće« < ar. *rābia* »proljeće«.

rabitāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *uređen, lijepo udešen, smišljen.*

< tur. *rabital* »uredan, lijepo udešen, smišljen« < tur. *rabita* »sveza; odnošaj« (< ar. *rābiṭa*) + tur. suf. *-li*.

Rābum Alāh! interj. (ar.-tur.) *gospode bože!* — »Rabum Alah, na svemu ti fala!« (Kurt I 32); »Rabum alah, na svemu ti fala!« (M. H. IV 92).

< tur. *Rabbim Allah!* v. Rab + tur. posv. zamj. 1 lice sing. »-m« i Alah (v.).

Radžija, hipok. **Rādža** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rāciye*, žensko ime < ar. *rāḡiyā* »ona koja moli, ona koja se nada«.

rāf *m* i **rāfa** *f* (ar.) *pregrada u ormaru ili stalaži; polica, osobito polica koja je pričvršćena naokolo dužinom cijelog zida, na kojoj se drže sahani pod kapcima, čase, findžani ili što drugo.* — »I po kuli rafi i dolafi, / I po rafim' zarfi i findžani« (Vuk V 365); »I sa rafa čage dobavio« (K. H. I 184); »Vas odaja dibom prostrvena, / Naokolo zlaćeni rafovi« (Lord 241).

< tur. *raf* < ar. *rāff*.

rāft, v. raht.

rāgbet *m* (ar.) *vrijednost, poštenje, cijena.* — »Onda ragbet da nama postavi, / Da nam tain dađe kod Kandije« (M. H. III 33).

< tur. *ragbet* < ar. *rāgabū*, *ragbū* »težiti za nečim«.

Rāgib (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ragib*, muško ime, < ar. *rāgib* »onaj koji teži za nečim«.

rāhat, adj. (ar.) *zadovoljan, miran, spokojan, bezbrižan, komotan.* — »pa rahat ni vesela n'jesam« (K. H. I 160).

< tur. *rahat* < ar. *rāḥa*.

V. rahat-lokum, rahatluk, rahat se učiniti, rahatsuz, urahatiti se, razrahatiti se, nerahat.

râhat-lökum (râtluk) m (ar.) poznata istočnjačka poslastica koja se prodaje u poslastičarnicama, kockastog oblika.

< tur. *rahatlokum* i *rahatihalkum*, v. kompon. pod rahat i lokum, a druga je riječ pers. izft. od ar. *râhâ*, v. rahat i ar. *hâlgûm*, *hulqûm* »grlo«, dakle: »naslada grla«, pošto je ova poslastica mekana i lako klizi niz grlo.

rahâtluk (râtluk) m (ar.-tur.) zadovoljstvo, spokojstvo, udobnost, bezbrižnost. — »Bez zdravlja nema rahâtluka« (Nar. bl. 22).

< tur. *rahatluk*, v. rahat + tur. suf. -lk.

râhat se učiniti (râjet se učiniti), smiriti se, postići zadovoljstvo, raskomotiti se. — »pa za njima zatvorila vrata, / pa se tade rajet učinila« (Vuk III 359); »svatovi se rahat učiniše, / u široku polju pokraj mora« (Vuk II 527).

Izv. od rahat (v.).

rahâtsuz, adj. (ar.-tur.) uznemiren, nespokojan, neraspoložen.

< tur. *rahatsız*, v. rahat + tur. postpoz. -sız »bez«.

rahâtsûzluk m (ar.-tur.) uznemirenost, neraspoloženje.

< tur. *rahatsızlık*, v. rahatsuz + tur. suf. -lık.

Rahîma (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Rahîme*, žensko ime, »Milostiva« < ar. *rahîmâ* »milostiva«.

râhle f pl. t. (ar.) vrsta klupe od drveta: uklještene dvije daske u obliku makaza. Gornji krakovi su nešto kraći i na njih se stavlja knjiga, a donji krakovi služe kao noge. Mogu se sklopiti kad nisu u upotrebi i tada

izgledaju kao jedna deblja daska. — »sve odmiče rahle i čitabe« (F. K. 1886 22).

< tur. *rahle* < ar. *rahlâ*.

Râhmân, -âna, puno ime: **Abdurâhmân** (v.), hipok. **Râhmo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Rahman*, muško ime, »Milostivi« < ar. *rahmân* »milostivi«.

râhmet m (ar.) 1. božja milost, pokoj.

2. plodonosna ljetna kiša.

3. »rahmet biti« = smiren biti u božjoj milosti, upokojen biti. — »Kako bideš svijet mijenjila, / Da Bog da ti duša rahmet bila!« (Lord 231).

4. »rahmet predati«, »rahmet nazvati« = sazvati božju milost na umrloga riječima: »Alah rahmet ejleje!«, ili učenjem prvog poglavlja iz kur'ana zv. »Fatiha«. — »Videć Osman gorke proli suze, / suze proli, a rahmet predade«, »a sve Turci rahmet nazivahu« (K. H. II 453, I 222); »dok nalaze hiljadu šehita, / pokopali i rahmet im predali« (B. V. 1892 206).

5. rahmet mu duši! = nek mu se bog smiluje! pokoj mu duši! < tur. *rahmet* < ar. *rahmâ*

V. rahmetli

rahmetli, indecl. adj. i **rahmetlija m** (ar.-tur.) umrlji; pokojnik. — »Dobra doga rahmetli Osmâna« (Vuk VII 36).

< tur. *rahmetli*, v. rahmet + tur. suf. -li.

râht (râft, rât) m (pers.) konjska oprema, nakit konjski. — »a na doru rahta španjolskoga« (M. H. III 417); »Navajlje mu rafta sve od zlata« (Lord 15); »udri konjma sedla osmanlije,

rāhtilo

i zlaćene rate do kopita«
(Vuk II 519).

< tur. *raht* < pers. *raht*.

V. rahtilo.

rāhtilo *n*, *pribor koji je potreban za neki težački posao (za ora-
nje, vuču i sl.), kao napr.: vile,
grablje, kolje i konopci za vuču
sijena itd.*

< tur. *raht* »konjska oprema;
kućna prostirka« itd. < pers.
raht.

rāhvān, -āna (*rāvān*) *m* (pers.)

1. *vrsta konjskog hoda: jedno-
mjerno koraćanje izvježbanog
konja tako da ne trucka jahača
u brzom hodu.*

2. *i sam konj koji ima takav
hod naziva se ovako.*

< tur. *rahvan* < pers. *rāhwār*
< pers. *rāh* »put« + pers. suf.
za tvorbu riječi -wār.

rahvānija, **ravānija** *f* (pers.) *vr-
sta slatkog jela: zalivena pati-
španja; pravi se od brašna, še-
ćera, jaja i masla.*

< tur. *revani* »zalivena pati-
španja« < pers. *rūgānī*, *rew-
gānī* < pers. *rūgān*, *rewgān*
»ulje« + ar.-pers. adj. suf. -ī.

Rāif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Raif*, muško ime < ar.
rā'if »milosrdan, milostiv«.

Raifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Raife*, žensko ime < ar.
rā'ifā »milostiva, dobrotiva«.

rāja *f* (ar.) 1. *nemuslimanski po-
danik u Turskoj Carevini. Ima
značenje i kolektivne imenice
za ovaj pojam. — »Jedna ra-
ja, a dva gospodara« (K. H. I
35).*

2. *svjetina, skupina, družina*
»Iskupila se rāja« (u ob.
govr.); »Talje viknu na družinu
svoju« / Grabi, r a j o, sa kraji-
ci mrtvace, / Ko pogine, da ga
ukopamo!« (Lord 72).

< tur. *rāya*, *reaya* < ar. pl.
rāyā »stado; podanici« (sing.
rāiyyā).

rājet se učiniti, v. rahat se učini-
ti.

rākam i **rākām** *m* (ar.) *brojka,
napisana brojka; račun.*

< tur. *rakam* < ar. *raqm*.

rākāz, -āza *m* i **rekāza** *f* (ar.) *ka-
zaljka na satu.*

< tur. *rakkas* »njihalka na zid-
nom satu« < ar. *rāqqās* »onaj
koji igra« (√ *rqṣ*).

rakidžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji je
uobičajio da redovno rakižu
pije.*

< tur. *rakıcı*, v. rakija + tur.
suf. -ci.

rākija *f* (ar.) *poznato alkoholno
piće. — »Bez raki je razgo-
vora nema« (Nar. bl. 22).*

< tur. *rakī* i *arak* < ar. *arāq*,
osn. zn.: »znoj, tekućina koja
nastaje isparavanjem«.

V. rakidžija.

rākī-sāfūn, **rākī-sāpūn**, v. iraki-
safun.

Ramādan, **hipok. Rāmo** (ar.) *musl.
muško ime. Nadijeva se obično
djetetu koje se rodi u mjesecu
posta ramazana.*

< tur. *Ramadan*, muško ime
< ar. *ramādān* »ime devetog
mjeseca arapskog kalendara;
mjesec posta«.

ramāzān, -āna *m* (ar.) *ime deve-
tog mjeseca muslimanskog vjer-
skog kalendara, mjesec posta.*
Jedan od osnovnih islamskih
propisa je da se cio mjesec ra-
mazan posti potpunim uzdrža-
vanjem od jela, pića i svih tje-
lesnih uživanja, i to svakodne-
vno od poprije zore do zalaska
sunca. — »postili smo sedam
ramazana« (M. H. III 322).
< tur. *ramazan* < ar. *ramādān*.

Rámiz (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Ramiz*, muško ime < ar. *rāmiz* »onaj koji je vješt alegoričnom govoru«.

V. Ramiza, Remzija, rumuz.

Ramiza (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ramize*, žensko ime, < ar. *rāmizā* »ona koja je vješta alegoričnom govoru«.

Rámo, v. Ramadan.

Rápka, v. Rabija.

rashodžiti, razriješiti od *hodžinske službe*. — »Sve bi pope raspopila, / a hodže bi rashodžila« (Muz. zap. Inst. 1744).

Izv. od *hodže* (v.).

Rásim (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Rasim*, muško ime, »Slikar« < ar. *rāsīm*, part. akt. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

Rasēma (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Rasime*, žensko ime, »Slikarka« < ar. *rāsīmā*, part. akt. f. od *rāsāmā*, *rāsm* »zapisati, zabilježiti«.

raskahariti se (*raskariti se*), *ražalostiti se*. — »Te se Ivo bio raskario« / mrke brke nisko objesio« (Vuk II 512).

Izv. od *kahar*, *kahariti se* (v.).

raskalāšen, adj., *razuzdan*.

Izv. od *raskalašiti se* (v.).

raskalāšiti se, razuzdati se, postaviti raspojasan.

Izv. od *kalaš* (v.).

raspārčati, raskomadati.

Izv. od *parče* (v.).

raspēkmeziti se, napraviti se bolestan, razlijepiti se. — »A da se to danas dogodilo, muž bi odmah sakupio doktorski konzilijum, a žena bi se još gore raspēkmezila« (Zembilj II 61).

Izv. od *pekmez* (v.).

rastaksimiti, razdijeliti.

Izv. od tur. *taksim* < ar. *taq-sim* »razdijeliti«.

rastelāliti, razglasiti.

Izv. od *telal* (v.).

rāstok m (pers.) *kozmetičko sredstvo za bojenje obrva u crno, cuprum ustum sen oxydatum*. — »i metnu mi rastok na obrve« (Vuk I 589).

< tur. *rastik* < pers. *rāsuht*.

rāša f (tal.?) *domaće sukno koje se meće ispod sedla; sukno za široke gaće i suknje*.

< tur. *raše* »njemačko grubo sukno«. Nije tur. riječ, ali nisam mogao ustanoviti porijeklo. Rj. JAZU pretpostavlja da je od tal. *rascia*.

raščēhnuti se, rascijepiti se.

Izv. od *čene* (v.).

raščējrečiti, raščērečiti, razguliti, raskidati (na četvero).

Izv. od *čejrek*, *čejrečiti* (v.).

rašehātiti se, raširiti se, sjesti tako da se zauzme mnogo mjestu; kaže se: »rašehatila se na sećiji«.

Vidi tumačenje pod *zašehatiti*.

Rāšid, hipok. **Rāšo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rašid* < ar. *Rāšid*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji ide pravim putem; pobožan«.

V. Rešad; Rešid.

Rašida, hipok. **Rāša** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rašide*, žensko ime < ar. *rāšidā*, »ona koja ide pravim putem; pobožna«.

Rāšo, v. Rašid.

rāt, v. raht.

rátluk, v. rahatluk.

rāvān, v. rahvan.

rāvend, rāved *m i rēvēnta f* (ar.) *Rheum officinale* Raill. (*Rheum palmatum* L.), *fam. Polygonaceae*.

< tur. *rāvend* < ar. *rāwānd*.

Rāza, v. Razija.

razburmāvati, odvrtati. — »Ono puce na burnu skovano, / Kad mu valja te ga razburmava« (Vuk VI 319).

Izv. od *burma* (v.).

rāzdertiti se, snužđiti se, zabrinuti se. — »I ja sam se ljuto razdertio, / da kad dodem novu prijatelju, / prijatelj će mene zastiditi« (Vuk II 528).

Izv. od *dert* (v.).

rāzgala f (srp.hrv.-ar.) 1. *poboljšanje, olakšanje*.

2. *ono čime se može razgaliti, tj. otjerati briga, tegoba ili bolest*.

V. *gaila* + naša prep. »raz«.

V. *razgaliti* (se).

razgāliti, razgaljivati, otjerati (tjerati) brigu, tegobu ili bolove; poboljšati (poboljšavati).

Izv. od *razgala* (v.).

razgāliti se, razgaljivati se, 1. krenuti (kretati) nabolje (u bolesti); poboljšati (poboljšavati) se; jenjati (jenjavati). »Malo mi se razgalilo« (u ob. gov.).

2. *raspoložiti se, dobiti raspoloženje.* — »U dokolici, kad se razgališ, potseti me da ti je ispričam« (Dejvatis 137).

3. *razvedriti se, proljepšati se (vrijeme);* »Hava se jutros razgalila« (u ob. gov.).

Izv. od *razgala* (v.).

razhālvatiti se, raširiti se. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

Izv. od *halvat* (v.).

rāzi biti, zadovoljan, saglasan, voljan biti. — »Ehalija nije razi« (Nar. bl. 318); »Razi biše i uz planinu kreću« (Lord 73).

< tur. *razı* < ar. *rāđi*.

V. *Razija, raziluk, Riza, riza-luk, Rizvan*.

Razija, hipok. Rāza (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Raziye*, žensko ime, »Zadovoljna« < ar. *rāđiyā* »zadovoljna«.

raziluk m (ar.-tur.) *zadovoljstvo; saglasnost*.

< tur. *razılık*, v. *razi* (biti) + tur. suf. -*lık*.

razjāgliti se, omekšati, raskvasiti se. — »razjaglila se zemicka u mlijeku« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *jagla, jaglaisati* (v.).

razrahatlënisati se (razratlënisati se), raskomotiti se, postići osjećaj udobnosti i spokojsva. — »... razhalvatila se i razratlenisala se na minderu...« (Zembilj III 38).

< tur. *rahatlanmak*.

rāždele, adv. (pers.-tur.) *slučajno*. < tur. *rasgele* < pers. *rāst* »pravo, upravo; zajedno« i tur. *gele*, optat. 3 lice sing. od inf. *gelmek* »doći«.

Rebija, v. Rabija.

rebiul-āhir m (ar.) *ime četvrtog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülâhîr* < ar. *rābîu-l-āhîr*, osn. zn.: »posljednje proljeće«.

rebiul-ēvel m (ar.) *ime trećeg mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru*.

< tur. *rebiyülevvel* < ar. *rābîu-l-āwvâl*, osn. zn.: »prvo proljeće«.

rècelj, rédželj, rëdžel *m.* (pers.) *džem, ukuhano voće u šećeru.*
 < tur. *reçel* < pers. *riçâl*.

rëcât, rëkât, -âta *m.* (ar.) *sastavni dio muslimanske molitve namaza. Sastoji se od stajanja, pregibanja preko polovine tijela i padanja ničice. Jedan namaz ima dva, tri ili četiri rëcâta.* — »i on klanja četiri rëcâta« (K. H. II 165).
 < tur. *rekât* (č. *rekjât*) < ar. *râka*.

redifa *f.* (ar.) *rezervna vojska, rezervna.* — »Himzi beže, carski sine, / ti pokupi svu redifu« (GZM 1907 413).
 < tur. *redif* < ar. *râdif*.
 V. *rediflija*.

rediflija *m.* (ar.-tur.) *rezervist.* — »Pitala ga redifska družina: / arkadašu, rediflijo mladi« (I. Z. II 171).
 < tur. *redifli*, v. *redifa* + tur. suf. -li.

Rëdžep, hip. **Rëdžo** (ar.) *1. ime sedmog mjeseca po muslimanskom vjerskom kalendaru.*

2. musul. muško ime, koje se obično nadijeva djetetu koje se rodi u ovom mjesecu.
 < tur. *Recep* < ar. *Râğüb*.

refëna (revëna) *f.* (ar.-pers.) *zajednički trošak ravnomjerno raspoređen; ono što je učinjeno o zajedničkom trošku, tj. doprinosom svih učesnika priredjen izlet, gozba ili sijelo; zajednica. Doprinos je po glavama u gotovu novcu ili u naturi.* — »Refena kuće ne obara« (Vuk, Posl. 271).
 < tur. vulg. *herfene* knjiž. *herifâne* »zajednički trošak, zajednica« < tur. *herifâne*, adv., »drugarski, esnafski« (tur. *herif* »drug u zanatu, drug u veselju; obješenjak« < ar. *harif* »drug u zanatu«.

Rëfik, -ika, hipok. **Rëfko** (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Refik* < ar. *Râfiq* »Drug«.

Refika, hipok. **Rëfka** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Refika*, žensko ime, »Drugarica« < ar. *râfiqa* »drugarica«.

Rëfka, Rëfko, v. *Refika, Refik*.

rëhum (rëum) *m.* (ar.) *zalog, zaloga.* — »... uopće ljudi zalažu šta vide da je munasip za reuma« (Zembilj II 107).
 < tur. *rehin* < ar. *rehn*.

reisul-ùlema, skraćeno: **rëis** *m.* (ar.) *vrhovni vjerski poglavica muslimana u SFR Jugoslaviji, prrosveštenik.*
 < tur. *reisül-ulema* < ar. *râ'isul-ulâmâ* »starješina vjerskih učenjaka«, izft. od *râ'is* »poglavar, starješina« i ar. *âl-ulâmâ* »učenjaci«.

Rejhána, hipok. **Hána** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Reyhan* < ar. *Râyhân*, žensko ime, »Bosiljka« (ar. *râyhân* »bosiljak«).

rekáza, v. *rakaz*.

Rëkib, -iba (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Rekib*, muško ime. < ar. *râqib* »čuvar; onaj koji se nečem nada«.

Rëmza, v. *Remzija*.

Rëmzija, hipok. **Rëmzo** (ar.) *musl. muško ime.*
 < tur. *Remzi*, muško ime, < ar. *râmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. -iyy.

Remzija, hipok. **Rëmza** (ar.) *musl. žensko ime.*
 < tur. *Remziye*, žensko ime, < ar. *râmz* »alegoričan govor« + ar. adj. suf. f. -iyyâ.

Rëmzo, v. *Rëmzija*.

rènde

rènde, rènda, v. erende, erenda.

rènk, v. renjak.

rènjak, -njka, **rènać**, -nća **rènk**, **rèné** m (pers.) boja; izgled. — »Dvi telije i dvi anterije, / Dvi čatkije renka stambolskoga« (Bajr. 21).

< tur. renk < pers. renk.

rèsul, -ûla, skraćeno od **resulûlâh** m (ar.) božji poslanik, pejsamber. — »Allah jedan, Resul jedan«, »Allah jedan resulhak, / al je danas mućan halk« (Nar. bl. 315, 415).

< tur. resul, resulûllah < ar. räsûlu-llâh, izft. od ar. räsûl »poslanik« i ar. Allâh »bog« (Pogrešno Rj. JAZU: »resul, indecl. perzijskoturska riječ...«).

rësüm n (ar.) taksa, porez.

< tur. resim < ar. rāsm.

Rešād, -āda (ar.) musul. muško ime.

< tur. Reşad, muško ime < ar. rāšād »onaj koji ide pravim putem«.

rešedija i **rešedija** f (ar.) vrsta halve koja se pravi od šećera ili meda, nišeste i masla. Razlikuje se od obične halve u tom što se u nju stavlja nišesta, pa se usljed toga rasipa. — »Bud mi slatka s medom rešedija« (GZM 1910 526).

< tur. reşidiye < ar. rāšidiyyā.

Rešid, -ida, hipok. **Rešo** (ar.) musul. muško ime.

< tur. Reşid, muško ime < ar. rāšid »pametani; onaj koji je voden pravim putem«.

rešma f (ar.) 1. lančić, mreža, mrežasti vez, bombaci ili sejlani na konac nanizani, izresci na porubu, pričvršćene kite kao ures na konjskoj opremi, ženskoj haljini ili na predmetu kućnog namještaja.

2. luksuzna kompletna konjska oprema od više raznih nakićenih dijelova, kao što su: oglav, uzda, prsaluk, kuskun, kolan itd. I svaki taj komad zove se rešma, ako je urešen kao rešma. — »Na glavu mu rešmu udario, / od suhoga ispletena zlata« (K. H. I 482).

3. dem od sindžira na konjskoj uzdi.

4. kupovna vrpca sa izrescima po rubu.

< tur. reşme, rişme »dem od sindžira na uzdi« < ar. rāšimā, rāšm »pisati, šarati«.

V. rešmali, rešmalija, rešman, rešmeta.

rešmali, indecl. adj. (ar.-tur.) izrađen kao rešma.

< tur. reşmeli, v. rešma + tur. suf. -li.

rešmalija, **rešmanlija** f (ar.-tur.)

1. uzda sa rešmama, nakićena uzda. — »zauzda ga uzdom rešmalijom«, »predade mu uzdu rešmanliju« (M. H. III 326, 366).

2. čevrma sa ukrasnim izrescima ili kitama okolo.

< tur. reşmeli, v. rešmali.

rešmān, adj., ukrašen rešmama.

Izv. od rešma (v.).

rešmeta, gen. rešmētā, **rešme** pl.

t. (ar.) 1. narukvica od crvenih merdžana, korala.

2. nakit od nanizanog korala.

Izv. od rešma (v.).

Rešo, v. Rešid.

Rèuf (ar.) musul. muško ime.

< tur. Reuf, muško ime < ar. rā'ûf »veoma milostiv«.

rëum, v. rehum.

rëvān, v. tahterevan.

revānija, v. rahvanija.

rèvènta, v. *revend*.

rèza, **erèza**, **irèza** *f* (ar.) *zatvarač za vrata*, *zapor*. — »Stade rezom bubat' na vratima« (Lord 231).

< tur. *reze* < ar. *rāzzā*.

rezácije, **rezákije** *f* pl. (pers.) *suho grožđe*, *groždice*. — »jedna mi ga elpezetom maše, / druga mi ga rezácijam' hrani« (I. Z. I 47).

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

Rèzāk, -áka (ar.) *musl. muško ime*.

Skrraćeno od imena Abdurezak (v.).

rezákija *f* (pers.) *vrsta grožđa u Hercegovini*.

< tur. *razakı* < pers. *rāziqī*.

rezdèlija, v. *zerdelija*.

rezálet *m* (ar.) *sramota*, *bruka*, *blamaža*.

< tur. *rezalet* < ar. *rādālā*.

rèzil, *adj.* (ar.) 1. *osramoćen*, *obrukan*, *blamiran*, *ponižen*. — »Danas vezir sjutra rezil« (Vuk, Posl. 52).

2. »rezil biti« = *osramotiti se*.

3. »rezil učiniti« = *osramotiti*, *blamirati*. — »vrlo j' sestru rezil učinio« (M. H. III 122); »što godar je na svijetu iftira, / svakom me je rezil učinila« (I. Z. III 99).

< tur. *rezil* < ar. *rādīl*.

V. *rezalet*, *reziliti*, *reziluk*, *ureziliti*.

reziliti, *zasramotiti*; *ružiti*. — »Kune junak i rezili društvo« (Vuk VII 81).

Izv. od *rezil* (v.).

reziluk *m* (ar.-tur.) *sramota*, *bruka*, *blamaža*.

< tur. *rezillik*, v. *rezil* + tur. *suf. -lik*.

režimlija *m*, *režimski čovjek*.

Hibr. r.: našoj riječi *režim* dodan tur. *suf. -li*.

ri, -ita *m* (ar.) *imé arapskog slova »r«*.

< tur. *ri* < ar. *rā'*.

rida *f* (ar.) *marama*, *rubac*, *ubrus*. — »Baci me se zelenom jabukom, / A ja njega ridom pozlaćenom« (M. H. II 55); »jednom su se ridom otirale« (Kurt II 174).

< tur. *rida* »šal, derviški vunen ogrtač preko leđa« < ar. *ridā'*.

ridžāl, -ála *m*, pl. *ridžāli* (ar.) *dostojanstvenik*, *velikaš*, *odličnik*. — »sve ridžāli i mladi veziri« (K. H. I 47).

< tur. *rical* »dostojanstvenici, velikaš« < ar. pl. *riğāl*, sing. *rāğul* »čovjek«.

Rifat (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rifat*, *muško ime* < ar. *rifa* »visost, uzvišenost. čast«.

rijaset *m* (ar.) *rezidencija* *reisululeme*.

< tur. *riyaset* < ar. *riyāsā* »starješinstvo«.

ringati, v. *dirindžiti*.

risála *f* (ar.) *brošura*, *manje štampano djelo*.

< tur. *risale* < ar. *risālā* »poruka, poslanica«.

Rizā, -āa (pogr. **Rizāh**) *hipok*.

Rizo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Riza*, *muško ime*. < ar. *riḏā'* »zadovoljstvo«.

rizáluk *m* (ar.-tur.) *zadovoljstvo*, *volja*, *milost*. — »Eto, za Božiji rizaluk, za moj hator i za hator Almase...« (Čolak. 56).

< tur. *rizalık* < ar. *riḏā'* »zadovoljstvo« + tur. *suf. -lik*.

rizdēnpāre

rizedēnpāre, indecl. adj. (pers.-tur.) *potpuno izderan, dronjak*.
< tur. *rizedenpare* »od komada komad. od parčeta parče«
< pers. *rīze* »malo parče« + tur. postpoz. *-den* »od« + pers. *pāre* »komad«.

rīzk, rīsk m (ar.) *hrana, opskrba, nafaka*.

< tur. *rīzk* < ar. *rīzq*.

Rīzo, v. Rīza.

Rizvān, -āna, hipok. Rīzvo (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rizvan*, muško ime < ar. *riḏwān* »zadovoljstvo«.

Rīzvo, v. Rizvan.

rosānlija, v. horosan, horosanlija.

rōspiya f (pers.) *prostitutka*.

< tur. *orospu* < pers. *rūspī*.

rōzi-mahšer m (pers.-ar.) *sudnji dan, kijamet*. — »Jedino mogu vam haber učiniti, da nam više nema »beginja Ogledala«, otišlo je na rozi-mahšer« (Zembilj II 7). Cesta je zakletva kod muslimana: »rozi mi mahšer a!« (Interesantno je da se u zakletvi ova složena razdvoji na odvojene dvije komponente).

< tur. *ruz-i mahser*, pers. izft. od pers. *rūz* »dan« i ar. *maḥšār*, v. mahšer.

rsuz, rsūzluk, v. hrsuz, hrsuzluk.

ršum, v. hršum.

rubija f (ar.) *vrsta malog dukata*. — »Kad ja metnem po čelu rubije« (B. V. 1886 107).

< tur. *rubiye, rubiye* »mali dukat koji je iznosio četvrtinu starog dukata« < ar. *rubiyyā* »četvrtinka«.

rūcū, rūkū, -ūa m (ar.) *dio rečata (v.) koji se sastoji u sagibanju do polovine tijela, odupi-*

ruči se rukama o koljena, tako da se leđa izravnaју s glavom.
< tur. *rūkū* < ar. *rukū*.

Rufáije pl (ar.) *pripadnici derviškog reda koji je osnovao Ahmed Er-Rufāi (umro 1191). Pojedini pripadnik: rufáija*.
< tur. *Rūfai* < ar. *Rufāi*.

rūfet (rūvət) m (ar.) 1. *zanat, poziv*.

2. *ceh, esnaf*.

< tur. *hīrfet* < ar. *hīrfā*.

V. rufetlija.

rufetlija (rūvətlija) m (ar.-tur.) *zanatlija*. — »i terzije svoje ruvetlije, / koji nose svilu i kadivu« (Vuk III 32).

< tur. *hīrfetli*, v. rufet + tur. suf. *-li*.

rugābet m, ružna osoba, rugoba.
Izv. od naše riječi »rugoba« po uzoru na oblike turcizama džehalet, nedžaset, džēnabet itd.

rūh, -ūha m (ar.) 1. *duh, kao jedan dio duše koji, po narodnom vjerovanju, izlazi iz čovjeka za vrijeme spavanja i luta*.
2. *duh umrloga*.

< tur. *ruh* < ar. *rūh* »duša«.

rūhsat m (ar.) *dozvola, dopuštenje*.

< tur. *ruhsat* < ar. *ruḥṣa*.

rūja f (ar.) *san*.

< tur. *ruya, rūya* < ar. *rū'yā*.

Rukija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Rukayye*, žensko ime, < ar. *ruqayyā* »penjanje, napredovanje; čaranje, bajanje«.

rūkū, v. ruču.

Rūmelija, Rūmenlija, Ūrumelija, Ūrumenlija f (lat.-tur.) *evropska Turska*. — »Opravi je u Urumeliju, / Baš na ruke Petru mladu kralju! Pobratime kralju Rūmelije« (Vuk VII 180); »zdravo vojska Ru-

menliju pride«, »otić' će ti i Urumenlija« (K. H. I 152, 94).

< tur. *Rumeliye*, *Rumili* (*Rumili*, *Urum-ili*), bukv. »Grčka«, tur. izft. od tur. *Rum* »Grk« < lat. *Roma* »Rim« i tur. *il* »država, pokrajina«.

rûmûz, **rumûzât** *m* (ar.) *alegoričan govor*. »Pun mu je govor rumuzata« (u ob. gov.).

< tur. *rumuz*, *rumuzat* < ar. pl. *rumûz*, *rumûzât*, sing. *râmz* »alegoričan govor«.

rûptahta *f* (ar.-pers.) *sprava za mjerenje visine (otklona) sunca, kojom se ustanovljuje tačno vrijeme po ala turka satu*. To je kvadrant podijeljen na paralele i meridijane. Iz centra visi konac sa malim utegom, a na koncu je • pričvršćena mala vrpca koja daje sjenu na kvadrantu. Dostojno je u svakoj kasabi u Bosni i Hercegovini imam ili muderis imao ruptah-tu, kojom je uz ramazan ustanovljivao tačno vrijeme. Radio-saopštenja o tačnom vremenu učinila su bespredmetnim upotrebu ruptahte.

< tur. *rub'tahta* < ar. *rub* »četvrtina« i pers. *tahta* »daska«.

Rûstem, **Hrûstem**, **Rûsân**, **Hrûstan**, hipok. **Rûsto**, **Hrûsto**, (pers.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rustem*, muško ime < pers. *Rustem*, zapravo *Rustehem*, ime najvećeg persijskog junaka (»persijski Herkul«).

rûsvāj, -āja *m* (pers.) *lom, pokora, bruka, čudo*. — »Napravio je rusvaj u kafani (u ob. gov.); »rusvaj se učiniti« = fig. zaprljati se, opoganiti se u gace. < tur. *rûsvay* < pers. *rusway* »osramoćen, ponižen«.

V. *urusvajiti se*.

Rûšid, v. *Huršid*.

rušvēčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji prima mito, korupcionaš*.

< tur. *rûşvetçi*, v. *ruşvet* + tur. suf. -çi.

rûşvet *m* (ar.) *mito*.

< tur. *rûşvet* < ar. *rişwâ*. V. *rušvēčija*.

rûtba *f* (ar.) *stepen, položaj, rang*.

< tur. *rûtbe* < ar. *rutbâ*.

ruznâma *f* (pers.) *dnevnik*.

< tur. *ruzname* < pers. *rûznâme* < pers. *rûz* »dan« i pers. *nâme* »pisana knjiga, djelo«.

Rûždija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Rûşdî* < ar. *Ruşdî*, muško ime, bukv.: »onaj koji ide pravim putem«.

ruždija *f* (ar.) *prvi stupanj srednje škole*.

< tur. *rûşdiye*, skraćeno od *mektebi rûşdiye* »škola za odraslu, punodobnu djecu«.

řz, **hřz**, **hërz**, *m* (ar.) *poštenje, čast, obraz*. — »Da mi čuvaš kulu i avliju, / Da mi čuvaš rza i obraza« (Petrar. 653); »sve ti rza čuvam i namuza« (Lord 23); »čuvajte mi mogabijelog dvora, / i u dvoru herza i obraza« (F. J. I 83). < tur. *řz* < ar. *řrd*.

šāat, v. sahat.

sābah i sâbah (sâba) 1. zora, jutro. — »nigdje zore ni saba-ha nema« (K. H. I 13); »te je noći pod pendžerom bio, / do saba-ha nije dolazio« (Muz. zap. Inst. 3535); »Bumbul pjeva u ružici: »Saba zora je!« (Vuk V 7).

2. *sabah ili sâbah-nâmâz je muslimanska jutarnja molitva* — kad zauči sâbah na džamiji« (M. H. III 442).

< tur. *sabah* < ar. *šabâh*.

V. sabahčićek, sabah hajrola, sabahile.

sābah m (ar.) *zadana lekcija u mektebu ili medresi*. — »ne bih saba-h umio, / hodža bi me ubio« (I. Z. III 7).

< tur. *sabak, sebak* »lekcija«, < ar. *sābaq* »natjecanje«.

Sābahata (ar.) *musl. žensko ime*. < tur. *Sabahat*, žensko ime, »Ljepotica« < ar. *šabâha* »ljepota, ljepota lica«.

sābahčićek, sabahčić m (ar.-tur.) *cvijet Pharbitis purpurea* (L.) Voigt. (*Syn. Ipomoea purpurea* Roth.).

< tur. *sabah çiçeği*, »jutarnji cvijet« (tur. izft., v. kompon. pod sabah i čiček).

sābah hājrolā! sâbahajrolā! sâbah šerif hājrolā! sabāle hājrolā! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır ola! sabah şerif hayır ola! sabahla hayır ola!* v. kompon. pod sabah, hair i šerif + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sābah hājrosum! sabāle hājrosum! interj. (ar.-tur.) *sretno ti jutro bilo! dobro jutro!*

< tur. *sabah hayır olsun! sabahla hayır olsun!* v. kompon. pod sabah, hair i olsun.

sābāhile, sūbāile, sūbājile adv. (ar.-tur.) *zorom, u zoru*.

< tur. *sabahile*, v. sabah + tur. postpoz. *-ile* »sa«.

sāblja m (ar.) *dijete, maloljetnik*. < tur. *sabi* < ar. *šabiyy*.

V. sabiluk, sibjan.

sabiluk m (ar.-tur.) *djetinjstvo*.

< tur. *sabilik*, v. sabija + tur. suf. *-lik, -luk*.

Sabira (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sābire*, žensko ime, »Strpljiva« < ar. *šābirā* »strpljiva«.

Sābit (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sabit*, muško ime, »Čvrsti« < ar. *šābit* »čvrst, stalan«.

Sabrija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Sabri*, muško ime, »Trpeći« < ar. *šabrī* v. *sabur* + ar. pers. adj. suf. -i.

sābriti, sāburiti, trpiti, strpljivo podnositi nevolje u životu.

Izv. od *sabur* (v.).

sābur m (ar.) *strpljivost, strpljenje.* — Kaže se: »saburom je dženet pokriven«, »sabuselamet« (strpljen-spasen).

< tur. *sabır* < ar. *šabr*.

V. *sabur!* *saburli*, *sabursuz*, *sabursuzluk*, *Sabira*, *Sabrija*, *osabriti*, *prisabriti*.

sābur! interj. (ar.) *strpi se!* —

»Sabur malo, od Erdelja rajo!« (K. H. I 36).

Izv. od *sabur* (v.).

sāburiti, v. *sabriti*.

sāburli, indecl. adj. (ar.-tur.)

strpljiv, izdržljiv.

< tur. *sabırli*, v. *sabur* + tur. suf. -li.

sabursuz m i kao adj. (ar.-tur.)

1. *onaj koji je nestrpljiv, onaj koji je nagao.*

2. *nestrpljiv, nagao.*

< tur. *sabırsız*, v. *sabur* + tur. postpoz. »sı» »bez«.

sabursuzluk m (ar.-tur.) *nestrpljivost.*

< tur. *sabırsızlık*, v. *sabursuz* + tur. suf. -lik.

sābur učiniti, strpiti se, savladati se. — »tu je majka *sabur* učinila« (M. H. X 50).

Izv. od *sabur* (v.).

sāč m (tur.) *željezni ili zemljani poklopac pod kojim se na ognjištu peče hljeb i pita na taj način što se na nj nagrne žerava i lug (zapreče se). Sač se razlikuje od peke utoliko što ima na sredini manji otvor i što je veći i srazmjerno niži.* — »Pod zemljanim sačom se

peku pite u tepsiji« (GZM 1957 40).

< tur. *saç* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr. Dr Sikirić tvrdi da dolazi od pers. *sāğ*).

sāčak m (tur.) 1. *isturena streha preko zida.* — »pokrivena limom bijelijem, / a sačaci tenećetom žutim« (K. H. I 269).

2. *okolica (pervaz) koja se prišiva na haljinku ili na bajrak kao ukras.* — »a zelen ga bajrak poklopio, / sav mu sačak od suhoga zlata« (K. H. I 316). < tur. *saçak*.

sāčbak, sāčbag, v. *sadžbak, sadžbag*.

sāč-boja f (tur.) *boja za kosu.*

< tur. *saç bayası*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *boya* »farba«.

sāčma f (tur.) 1. *sitna olovna zrna za punjenje metaka za lovačke puške i starinske male puške; veličina zrna bira se prema veličini divljači za koju se metak sprema.* — »A suviše dvanaest sačama, / Svaka sačma po dvanaest drama« (Vuk VII 60); »svaka sačma od pedest drama« (K. H. II 17).

2. *ures, rese na peškirimu, košuljama itd.*

< tur. *saçma*.

V. *sačmali*, *sačmalija*, *sačmen*, *nasačmati*.

sačmali, indecl. adj. (tur.) *sačmen, sa sačmama, tj. urešen resama naokolo.* — »na bubnjeve sačmali peškire« (K. H. I 318).

< tur. *saçmalı*, v. *sačma* + tur. suf. -li.

sačmalija f (tur.) *košulja ili peškir koji imaju sačme, tj. rese naokolo.* — »U Mostaru na fale košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).

< tur. *saçmalı*, v. *sačmali*.

sačmen

sačmen, adj., urešen sa sačmama.

— Ona veze sačmen u košulju» (Vuk V 532).

Izv. od sačma (v.).

sačin, adj. (ar.) 1. miran, tih.

2. »sačin se učiniti«, umiriti se, utišati se. — »Pa se vojska sačin učinila, / Sva pospala vojska u Kosovu« (Petran. 392): »Kad četvrti danak nastupi, / puška im se sačin učinila« (K. H. II 379).

< tur. *sakin* < ar. *sākin* »miran«.

V. usačiniti se.

sadaka f (ar.) milostinja. —

»Holj' mi kaku dijelji sada ku« (Lord 266).

< tur. *sadaka* < ar. *ṣadaqa*.

V. sadaki-fitr.

sadakai-fitr, m. **sadakai-fitr**,c.

vitre f (ar.) posebna milostinja koju muslimani dijele sirotinji uz ramazan, naročito kada se približi Ramazanski bajram. Po propisu ovu milostinju treba dati prvi dan bajrama prije klanjanja bajram-namaza, jer je to milostinja omršaja. Sada-kai-fitr iznosi 1,66 kg pšeničnog brašna, ili 3,33 kg ječmenog brašna ili rezačija ili protivrijednost tih artikala prema tržišnoj cijeni. Obično se daje u gotovu novcu.

< tur. *sadaka-i fitr* »milostinja omršaja«, izft. od ar. *ṣadaqa* »milostinja« i ar. *fiṭr* »omršaj, omrsiti se«.

sade, adj. i adv. (pers.) 1. čist,

pravi, bez ikakve primjese. — »sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234): »sade kahva« nezasladeña (bez šećera) crna kafa. 2. jednostavan, prost, jednoličan: »sade platno« = platno u jednoj boji po kome nema nikakvih grana niti šara.

3. kao prilog: samo. — »Sade' ostaše u ruke balčaci« (Vuk, Rječnik).

V. sadeluk.

sadef, v. sedef.

sadeliija, v. sedeflija.

sadeluk m (pers.-tur.) vrlo tanko prozirno platno.

< tur. *sadelik*, v. sade + tur. suf. -lik.

Sadeta (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saadet*, žensko ime, »Sreća« < ar. *sā-dā* »sreća«.

Sadija, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sa'di*, muško ime »Sretni, Srećko« < ar. *sa'dī* »sretni«.

Sadik, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sadik*, muško ime, »Iskreni« < ar. *ṣādiq* »iskren, prav«.

V. Sidik.

Sádo, v. Sadija, Sadulah, Sadik.

sadrázam, **sadriázam** (**sadrázan**)

m (ar.) *veliki vezir*. — »u Stambolu sadrazame carski« (M. H. III 6); »ne bojim se ni paše, ni baše, / ni valije, nit li sadrazana« (I. Z. I 113). < tur. *sadrizam* < ar. *ṣadr* »prsa; prednji dio nečeg« i ar. *a'zam*, elat. od *a'zim* »velik«.

Sadulāh, -āha, hipok. **Sádo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saadullah* < ar. *Sa'du-llāh*, muško ime, buk.: »božja sreća« (izft. od ar. *sa'd* »sreća« i ar. *Allāh* »bog«).

Sādža, v. Sadžida.

sadžak m (tur.) 1. željezni tronožac na kome se na ognjištu, u tendžeri ili kakvom drugom sudu, vari jelo.

2. *tronožac uopšte*. — »Pred crkvom je konja odjahao, / A sluge mu prostriješe s a d ž a k e, / Sjede paša, pripali čibuka« (Vuk VI 306).

< tur. *sac ayak* »željezni tronožac« < tur. *sac* »sač« i tur. *ayak* »noga«.

sadžbak, sadžbag, sačbak, sačbag (iskriv. **sandžak**) *m* (tur.) *upletnjak u pletenicama*. — »iz kosa joj s a d ž b a k isplićao« (M. H. X 75); »I savila b'jelu anteriju, / zaboravi s a d ž b a g u kosama« (Vuk I 501); »prosuše se sitne pletenice, / i u njima od zlata s a č b a g e« (Ašikl. 110); »Otpuštala vrane pletenice, / Sve u njima zlatni s a n d ž a k o v i« (M. H. IV 64).

< tur. *saç bağ*, izft. od tur. *saç* »kosa« i tur. *bağ* »sveza, vezica«.

Sadžida, hipok. Sádža (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Sacide*, žensko ime, < ar. *sāğidā* »ona koja pada na sedždu (ničice) bogu se moleći«.

sáf, adj. (ar.) *čist, prav, nevin*.

< tur. *sâf* < ar. *šâf*.

V. safi, Safija.

sáf m (ar.) *red, špalir*. — »Jedno se je pet ljudi iskupilo i stalo u s a f...« (Gajret 1931 247); »Na s a f o v e vojsku juredigo« (Lord 189).

< tur. *saf* < ar. *šaff*.

Sâfa, v. Safet.

Sâfa, v. Safeta i Safija.

safâdeldija, safâ deldun! v. sefa-deldija, sefa deldun!

Sâfer (ar.) 1. *musl. muško ime, koje se obično nadijeva djetetu rođenom u mjesecu saferu*.

2. *ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *Safer* < ar. *Šafâr*.

Sâfet, hipok. Sâfa (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Saffet, Safvet*, muško ime, < ar. *šafwâ* »čistoća«.

Sâfeta, hipok. Sâfa (ar.) *musl. žensko ime*.

Muškom imenu *Safet* dodan naš nastavak za f.-a.

sîfî, indecl. adj. (ar.) *čist, pravi, otvoreni*. — »jer je s a f i a l a v a n t a d i s a t i džabe ovu božju havu...« (Zembilj II 21).

< tur. *sâfî* < ar. *šâfî* »čisti«.

Safija, hipok. Sâfa (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Safiye*, žensko ime < ar. *šafiyyâ* »čista, prava«.

sâfra f (ar.) *nesvjestica, onesvjješćenje*; »sâfra mu došla« = onesvijestio se.

* < tur. *sâfra* »nesvjestica« < ar. *šafra'* »žutica, oboljenje žuči«.

sâftijân, v. sahtijan.

sâfûn, v. sapun.

sagânak m (tur.) *mah, prekid*. — »vjetar duva na s a g a n a k ili n a s a k a n a k e«, tj. duva na mahove, sa malim prekidima.

< tur. *sağanak* »plahovita ljetna kiša koja odjednom pljuskom udari, ali brzo prestane«.

sagânlîja m (tur.) *onaj koji je zdrav, čitav (saglan); prebran grah, prebranac*.

Izv. od *saglam* (v.) sa tur. suf.-li.

sâgdič m (tur.) *kum na kni na muslimanskoj svadbi*.

< tur. *sağdıç* »djever, djeve-ruša«.

sàglam (sàglan), adj. (tur.) *zdrav, čvrst, prav, pouzdan, ispravan, pošten*. — »Kad su mislili da je

sagrākčija

to prijateljstvo već postalo sa glam, odlučili su...» (Zem-bilj II 8).

< tur. *sağlam*.

sagrākčija, v. *sagrdžija*.

sagrdžija, **sagrākčija** *m* (tur.) *zanatlija* — kožar koji se bavi struganjem dlake sa govedih koža. Od ovog je dobila ime ulica koja ide od Bašcaršije sjeveru u Sarajevu: *Sagrdžije*.
< tur. *sağırıcı*.

Sagrdžije, v. *sagrdžija*.

sagrija (**sārgija**) *f* (tur.) *korice od sablje ili noža*. — »da turite u sagrije čorde« (K. H. I 397); »Dok mu sablja iz sagrije sinu« (Vuk VI 412); »Kako sablja iz sargije sine« (Petran. 548).

< tur. *sağrı* »sapi, debela izrađena koža (odrezana sa sapi), šagren, šagrenska koža«. Vjerovatno su korice sablje ili noža nazvane po vrsti kože od koje su izrađivane.

sahāčija, **sahādžija** (**sājdžija**, **sāčija**) *m* (ar.-tur.) *časovničar, urar*. — »Bog ubio sahadžije, / koji kuju zlatne sa'te!« (Vuk I 196).

< tur. *saatçı*, v. *sahat* + tur. suf. -çı.

sahāčınca, **sājdžınca** *f.*, *časovničarska radnja*.

Izv. od *sahačija*, *sajdžija* (v.).

sahan (**sân**) *m* (ar.) *bakrena zdjela, tanjir*. — »sahanım' su blago podijelili« (M. H. X 44); »da im perem sane i kašike« (Vuk III 442).

< tur. *sahan* < ar. *ṣaḥn*.

sāhat, **sāt** *m* (ar.) *sat, časovnik, ura*. — »A kad prošla četiri sahata« (M. H. I 255).

< tur. *saat* < ar. *sāa*.

V. *sahačija*, *sahačınca*, *sahat-kula*

sāhat-kūla, **sāt-kūla** *f* (ar.) *toranj na kome se nalazi sat*. — »Pomrčina, cijelo selo spava, / Sahat-kula dvanajes kucala« (Muz. zap. Inst. 276).

< tur. *saat kulesi*, izft., v. kompon. pod *sahat* i *kula*.

sahdēlija, v. *sedeflija*.

sāhi, v. *sahih*.

sahibija (**saibija**) *m* (ar.) *vlasnik, gospodar; posjednik; domaćin*. — »neće l' dići sahibiju svoga« (K. H. II 127); »Mor' delijo, vranca saibijo!« (Vuk VII 138).

< tur. *sahib*, *sahip* < ar. *ṣāhib*.

V. *čifluk-sahibija*, *hair-sahibija*, *ilum-sahibija*, *mal-sahibija*.

sahifa *f* (ar.) *stranica knjige*.

< tur. *sahife* < ar. *ṣaḥifā*.

sāhih, **sāhi**, *adv.* (ar.) *uistinu, tačno, ispravno, sigurno, zdravo*. — »sahi će mu do Travnika doći« (K. H. I 104); »Sve do prije nekoliko dana nije se znalo pod sahi hoće li biti aneksija« (Zembič III 51).

< tur. *sahih*, *sahi* < ar. *ṣaḥiḥ*.

sāhija, v. *sāja*.

sāhtijān (**sāftijān**, **saktijān**, **sāfijān**, **tāftijān**), -āna (pers.) 1. *učinjena, uređena kožija koža; obično je crvene ili žute boje: crveni sahtijan i žuti sahtijan*. Crveni sahtijan se zove još *kaj-sar* (v.). Od crvenog sahtijana prave se *firale*, a o žutog ostala obuća i predmeti. Od ovog je dobila ime ulica u Sarajevu, *Sahtijanuša*, u kojoj su se izrađivali predmeti od sahtijana. 2. *obuća ili neki drugi predmet napravljen od sahtijana ili obložen sahtijanom*. — »ona snese sahtijan hegbeta« (K. H. I 266); »pa otvara sahtijan sanduke« (I. Z. III 74);

»A na noge žute safijane, / škripa stoji žutih safijana« (Kurt II 158); »a na noge puli taftijane« (Vuk V 368).

< tur. *sahtıyan* < pers. *sahti-yān*.

Sahtijānuša, v. sahtijan.

sāhtli, indecl. adj. (pers.-tur.) *neveseo*, *brīžan*, *mučan*. — »O moj sine, Kurtagić Selime, / što si meni sahtli, neveseo?«, »Ali ne idu šenli i veseli, / nego, lalo, sahtli neveselo« (K. H. I 69).

< tur. *sahtli* < pers. *saht* »tvrd, opor, težak« itd. + tur. suf. -li.

saibija, v. sahibija.

sāja, sähija m (ar.) *glasnik, vjesnik, knjigonoša*. — »otlen tebi saiju spremiti« (K. H. I 120); »Osman-pašu sustigla sahibija, / sustigla ga na prvom konaku« (I. Z. I 175).

< tur. *sai* < ar. *sāi*.

Saima, Sájma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Saime*, žensko ime, < ar. *šā'imā* »ona koja posti«.

Sāit, Sājī, hipok. Sājto (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sait* < ar. *Sāi'd*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se popeo na visinu«.

sāja f (tur.) *prebrojavanje; brója*. — »svak na saju ko je od svatova, / valja brojiti kićene svatove, / da vidimo s kijem putujemo, / Svi izišli na saju svatovi, / pa stadoše brojiti svatove« (F. K. 1886 43).

< tur. *sayı* »broj, račun« < tur. *saymak* »brojiti« (kao što je kod nas *brója* izvedeno od *bro-jati*).

sāja f (lat.) *vrsta deblje čohe*. — »u čistu ga saju okrojiti« (M. H. III 270).

< tur. *sayı* < tal. *saia* < lat. *saia*.

sājāli, indecl. adj. (lat.-tur.) *čohan*, *od čohe napravljen*. — »pa skinuti sajali haljine« (K. H. I 180).

< tur. *sayalı*, v. saja + tur. suf. -li.

sājfan, v. sajvan.

Sájma, v. Saima.

sājran, v. sajvan.

Sājto, v. Sait.

sājvan, sājvant (sājfan, sājvat, sājran) m (pers.) 1. *šator*. — »stiže, cara koj sajava na zlatna«, »on pobježe caru i sajavantu, / pravo brate do careva skuta« (K. H. I 57, 55). 2. *kišobran, suncobran*. — »nanesite sajava na devojk, / da ne kisne duvak na djevojci« (GZM 1909 589); »Dva divera pod njom konja vode, / a četiri nad njom sajava nose« (Vuk III 520); »u ruci mu sedefli šargija, / a u drugoj sajavat i nargila« (I. Z. IV 28).

< tur. *sayvan* < pers. *sāyebān*.

sāka f (lat.) *ogrtač koji starci nose*. — »Eno ti ga u najprvoj kiti, / na dogatu u bijeloj saki, / bjelja mu je brada nego saka« (Beh. II 380).

< tur. *sako, saki* < tal. *sacco* < lat. *saccus*.

sāka m (ar.) *vodar, vodonoša; vojnička kola na kojima se dovlači voda za piće: bure na kolima sa dva točka*. — »A imaš li vojsku napojiti? kaže: / Imam sake četeres hiljada, / Sve nosu sake vodu na mešini« (Lord 105). — Od ovog je došlo prezime Sakić.

sakaćenje

< tur. *saka* »vodonosa« < ar. *saqqā'* »pojač«.

sakaćenje, v. *sakatiti*.

sakàgija f (tur.) *vrsta konjske bolesti, šmrkavost, balavost, mal-leus*. — »a dobri se konji poboljšali, / od bolesti konjske sakagije« (Vuk II 305).

< tur. *sakağı*.

sakaluk m (tur.) *ogrlica, đerdan*. — »i Aliji kujundžiji, / što no kuje sakaluke, / i na ruke bilenzuke« (S. B. III 51).

< tur. *sakalık* < tur. *saka*, *sakak* »ogra od dukata, đerdan« + tur. suf. *-lık*.

sakat, m i adj. (ar.) 1. *bogalj, invalid*. — »Otkini komarcu jednu nogu, on sakat do vijeka« (Vuk, Posl. 253); »Za udovca ne bih ni pokrovca, / Za bradata ne bih ni sakata« (Vuk V 338).

2. *kljast, oštećen, ozlijeđen*. — »zašto vodiš sakata hajvana?« (K. H. II 272).

< tur. *sakat* < ar. *saqat*.

V. *sakatiti*, *sakatluk*, *sakato*, *osakatiti*.

sakatiti, *činiti sakatim, ozljeđivati*. — »Vojsci ću ti oči povaditi, / Dobre ću ti konje sakatiti« (Petran. 393).

Izv. od *sakat* (v.).

sakatluk m (ar.-tur.) *osakaćenost, ozljedenost*.

< tur. *sakatlık*, v. *sakat* + tur. suf. *-lık*.

sakato, adv. (ar.) *kljasto, ozljeđeno*. — »Kud dolaze kraste i ospice, / Sve ostaje kljasto i sakato« (M. H. I 18).

Izv. od *sakat* (v.).

sakaz, **sakrz m** (tur.) *mastika (vrsta rakije)*.

< tur. *sakız* »smola«.

V. *sakazlija*, *sakrska*.

sakazlija f (tur.) *duguljasta bijela tikva sakrska*.

< tur. *sakızlı* »smolast«, v. *sakaz* + tur. suf. *-lı*.

Sakib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sakib*, *Sakıp*, muško ime »Sjajni« < ar. *faqīb* »veoma sjajan«.

Sakić, v. *saka*.

saklet, v. *srklet*.

sakrlisati se, -išem, *nasikirati se, uneraspoložiti se zbog kakve nezgode ili nepovoljne vijesti*. < tur. *sakılmak* »nasikirati se«.

sakrska, **sakaz m** (tur.) *duguljasta bijela tikva koja se upotrebljava za punjenje (filovanje)*.

< tur. *sakız kabağı*, izft. od tur. *sakız* »smola« i tur. *kabak* »tikva«.

sakrz, v. *sakaz*.

saksija f (tur.) 1. *zemljani lonac u kome se gaji cvijeće*.

2. *mangala; crepulja pod kojom se hljeb na ognjištu peče*.

< tur. *saksı*. Neki pisci tvrde da je riječ izvedena od *Sax* »Saksonija«, prema tome: *saksı* = predmet izrađen na saksonski način, saksonske izrade.

saktisati, -išem, *slomiti, skršiti, uništiti*. — »Kada Marko saktisa oružje, / onda trže divit od pojasa« (Vuk II 429).

Izv. od *sakatiti*, *osakatiti* (v.).

sala f (tur.) *nosila* — »ranjenike na sale digoše« (M. H. III 250).

< tur. *sal*.

sala f (ar.) *žalovito učenje mujezina na munari povodom smrtnog slučaja*. — »Pred ikindiju tužno se razliježe sala sa munare« (Gajret 1931 214).

< tur. *salā* < ar. *salā'*, osn. zn.: »objaviti, obznaniti«.

saladžak *m* (tur.) život. — »Skočio se iz begluk-mejhane, / za njim Mujo, za njim Bunićani, / jer se boje saladžaku svome« (K. H. II 388).

< tur. *sağlıcak* »život; zdravlje«.

salāhor, v. sarahor.

sālām, v. selam.

salamečija, v. selamečija.

salāmet, v. selamet.

salāmura *f* (tal.) slana voda s različitim začinima u kojoj se repirira meso; rasol.

< tur. *salamura* »dobro slana voda u kojoj se drži sir, riba itd. da se ne pokvari« < tal.

salandžak, -a i **salandžak**, -aka *m* (tur.) ljuljačka. — »povezani laki salandžaci, / u avliji Bećirbegovića« (N. K. II 118).

< tur. *salıncak*.

salāvāt, āta *m* (ar.) posebna dova (v.) na arapskom jeziku kojom se poziva božji blagoslov na Muhameda (počinje sa: »Allahumme salli ala...«) — »Uz tespihe teglje salavate« (Lord 129).

< tur. *salāvat* < ar. pl. *šalawāt*, sing. *šalā* (t).
V. *salavatati*.

salavātati, učiti *salavate*; na munari glasno učiti *salavate*.
Izv. od *salavat* (v.).

Sālčin, v. Salih.

sāldisati, -išēm, napraviti, postaviti, pripravit. — »Kavedije kahvu saldišuju« (Lord 10).

< tur. *saldı*, perf. 3 lice sing. od inf. *salmak* »napraviti, prostrijeti, staviti« itd.

Sālem, v. Salim.

sālep *m* (ar.) toplo zaslađeno bezalkoholno piće koje se zimi pije. Pravi se izvarivanjem korijena istoimene biljke: *Orchis hircina* Grantz. (*Satyrium hircinum* L.), fam. *Orehidaceae*.

< tur. *salep*, *saleb* < ar. *saḥ-lāb*.

V. *salepčija*.

sālgija *f* (tur.) klatno u zidnog sata. — »poznaće ti sahati i salgiju, / pa te more rezil učiniti« (Ašikl. 76).

< tur. *salgi*.

sālhana *f* (ar.-pers.) klaonica.

< tur. *saḥane* < ar. *saḥ* »derati kožu sa zaklane životinje« i pers. *ḥāne* »zgrada, kuća«.

Sālīh, hipok. **Sálko**, **Sālkan**, **Sālčin**, **Tālīh**, **Tále** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Salih* < ar. *Šāḥ*, muško ime, »Dobar«.

Saliha (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Saliha*, žensko ime, »Dobra« < ar. *šāliḥa*, »dobra«.

Sālīm, **Sālem** (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Salim* i *Salem* < ar. *Sālīm* i *Sālem*, muško ime, »Zdrav« (uspor. »Zdravko«).

Sālkan, v. Salih.

sālkija (*sāltija*) *f* (tur.) ono labavo i nezategnuto mjesto na jednoj strani platna ili sukna koje nastane usljed slabog tkanja.
< tur. *salkı* »nabran, smježuran; obješen«.

V. *salkijav*.

salkijav (*saltijav*), adj., olabavljen, nezategnut, nabran (kaže se za sukno ili bez kad je s jednog kraja labavo i nezategnuto, kad ima *salkije*).
Izv. od *salkija* (v.).

Sálko, v. Salih.

salkum

salkum, **salkum-töp** *m* (tur.) *lum-barde* vrsta starinskog topa koji, kao mitraljez, istovremeno baca po više granata koje eksplodiraju tek kada udare ili se zariju u zemlju. — »i od boja dvanaest topova, / salkum topa dvaest i četiri, / salkum puca, crnu zemlju buca« (F. K. 1896 50).

< tur. *salkımsaçak* »top koji ispaljuje po više granata; top koji ispaljuje rakete« (< tur. *salkım* »grozd, snop« i tur. *saçak* »rasturen, razbacan na sve strane«).

sälma, **saläma** *f* (tur.) *slobodan* ispust stoke na njive i livade bez čuvara i čobana u kasnu jesen kad se žita dignu sa njiva; pustopaša.
< tur. *salma*.

sälma *f* (tur.) *vrsta starinskog oružja; to je lopta od gvožđa ili tuča na lancu ili na kajišu, kojom se zamahuje i udara po protivniku, buzdovan na lancu.* — »S jedne strane sälma od pirindže, / S druge strane od zlata gadara« (Vuk VI 321); »pa on salmu skide sa putalja, / pa poleti Mujovu Halilu, / da udari brata Hrnjičina« (K. H. I 565).

< tur. *salma*.

salnäma *f* (pers.) *godišnji almanah, kalendar.*

< tur. *salname* < pers. *säl* »godina« i pers. *näme* »pismo, knjiga, djelo«.

sält, **sälte**, **säl**, *adv.* (tur.) *samo; sama.* »Salt govori vila najstarija« (Vuk, Rječnik); »al' pred crkvom nide niko nema, / sal njégova ona mila kuma« (Vuk III 333); »Salte sama kahvu kurisala« (Lord 287).

< tur. *salt* »samo, jedino«.

sälta, **sältica** *f* (tal.) *vrsta kratkog kaputa sa kratkim rukavima do više laktova; obično je od čohé ili kadife, ukrašena harčom.*

< tur. *salta*, skraćeno od *salta-marka* < tal. *Santo Marco*, »sv. Marko, patron Venecije«. Naziv je, kako se misli, došao otud što su ovakve kratke kapute nosili mletački mornari.

sältadžija *m* (tur.) *vozač koji vozi samo ljude, a ne i robu.*
Vjerovatno od *salt* + tur. suf. *-ci*.

sältänet *m* (ar.) 1. *sjaj, raskoš, pompa, veličanstvenost.* — »O te mode, toga saltaneta, te raskoši — laže br'te ko god kaže, da kod nas ima sirotinje« (Zembilj II 105).

2. *sjajna i blistava oprema (oprava).* — »pa pred babu pod pusatom dojde, / pod pusatom i pod saltanetom« (F. K. 1886 7).

3. *carstvo.*

< tur. *saltanat* < ar. *salṭanā*.
V. *saltanetli*.

saltanetli, *indecl. adj.* (ar.-tur.) *sjajan, raskošan, svečan, sa pompom.* — »Saltanetli idu krajišnici, / Dva pjevaju a dava otp'jevaju« (M. H. IV 213).
< tur. *saltanath*, v. *saltanet* + tur. suf. *-li*.

sälte, v. *salt*.

sältija, **saltijav**, v. *salkija*, *sal-kijav*.

sämaluk, c. *samanluk*.

sämanluk, **sämaluk** *m* (tur.) *pojata.*

< tur. *samanlık* < tur. *saman* »slama« + tur. suf. *-lık*.

sämär, **ära** *m* (grč.) *drveno terešno sedlo koje se stavlja na tovarne konje; ispod drveta je slamarica.* — »Da s neba sa-

mar padne, meni bi se kus-kuni o vratu objesili» (Nar. bl. 41); »Rđavoj kobili samar dosadi« (Vuk, Posl. 271).

< tur. *semer* < grč. *sagmáron* (grč. *ságma* »tovar«).

V. samardžija, samarica, nasamariti (se), osamariti.

Sāmardžić, v. samardžija.

sāmardžija i samārdžija m (grč.-tur.) zanatlija koji pravi *samarre*. Od ovog je došlo prezime Sāmardžić.

< tur. *semerci*, v. samar + tur. suf. -ci.

samārica, f, konj sa samarom za razliku od osedlanog konja. Izv. od samar (v.).

Sāmija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Samī*, muško ime, »Visoki« < ar. *sāmī* »visoki, uzvišeni«.

Samija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Samiye*, žensko ime, »Visoka« < ar. *sāmīyā*, »visoka, uzvišena«.

sāmsār, -āra m (ar.) trgovački posrednik, senzal, telal.

< tur. *sansar* < ar. *simsār*.

sāmsar, v. sansar.

sāmsov m (tur.) veliko pseto; pas. — »I s ovcama dvanaes čobana, / I sa šnjima dvanaes samsova« (Lord 105).

< tur. vulg. *samsun*, knjiž. *sansun* »dresirani pas koji vojska upotrebljava prilikom juriša«.

sāmūm, -ūma m (ar.) jak i vreo vjetar koji duva iznad pustinjskih predjela sjeverne Afrike i Arabije.

< ar. *sāmūm*.

sāmūn, v. somun.

sāmūr m (pers.) samurovina, koha od kune zv. *samur*, Martes zibellina; »sāmūr« ili »sāmūr-

kapa« = kapa od samurovine: »Udri njega u čelo junačko, / de sastavlja samur i obrve«, »pred vojskom je arambaša, / na glavi mu »sar...r-kapa« (Vuk II 567, I 471); »sāmūr-kāl-pak«, »sāmūr-kapa« = kapa od samurovine; »sāmūr-kāl-pak na oči namiče« (Vuk I 167); »sāmūr-binjiš« = binjiš od samurovine: »sāmūr-binjiš age Turanića« (Ašikl. 70); »sāmūr-čurak« itd.

< tur. *samūr* < pers. *semmūr*. V. samurli.

samūrli, indecl., **samūrlija, samūrlija f** (pers.-tur.) od samurovine, sa samurovinom. — »a samurli-čurak ogrnuo«, »kad ti skroji čurak-samurliju« (M. H. III 231, X 76); »kad ti skroji čurak-samurliju« (I. Z. II 244).

< tur. *samurlu*, v. samur + tur. suf. -lu, -li.

sān, v. sahan.

sāncīm, sāncī, konj. (tur.-pers.) tobože, bajagi. — »... jer su se sančīm evropski doktori svojski zauzeli« (Zembilj III 94).

< tur. *sankim, sanki* < tur. *san!* imper. 2 lice sing. od *sankmak* »misliti, predpostavljati« + pers. suf. -ki.

sāndal m (ar.) vrsta polusvilene tkanine; »sāndal-gaće«, »sāndālije-gaće« = gaće od tkanine sandal: »po nanulam' sandal gaće« (K. H. I 504); »a na noge gaće sandalije« (Vuk III 27).

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*, vjerovatno porijeklom od sanskrt. *čandana*.

sāndale i sandāle n (ar.) sandale, vrsta drvene obuće.

< tur. *sandal* < ar. *šandāl*

sandalija

»vrsta tvrdog drveta koje dolazi iz Indije«.

sandalija *f* (ar.) *stolica*. — »na avliji, a u sandaliji« (M. H. X 55).

< tur. *sandalye* < ar. *ṣandūliyy*.

sanduk *m* (ar.) *drveni kovčeg, škrinja*. — »u odaji sanduk otvorio« (M. H. III 123); može biti i od papira i drugog materijala.

< tur. *sandık* < ar. *ṣandūq* i *ṣundūq*.

V. sanduk-emin, sandukhana, sanduklija.

sanduk-emin, -ina, *m* (ar.) *upravitelj blagajne, finansijski povjerenik; šef poreske uprave*.

< tur. *sandık emini* »povjerenik sanduka, tj. riznice«, izft., v. kompon. pod sanduk i emin.

sandukhana *f* (ar.-pers.) *prostoriya u kući u kojoj se drže sanduci*. U starim bosanskim kućama bilo je takvih prostoriya. < tur. *sandıkhane*, v. kompon. pod sanduk i hane.

sanduklija *f* (ar.-tur.) *limena peć koja liči na sanduk*.

< tur. *sandıklı*, v. sanduk + tur. suf. -lı.

sandžak *m* (tur.) 1. *zastava, bajrak*. — »Dobra konja što je za sandžaka, / Da mi nosi careva bajraka« (Lord 16).

2. *oblast ili okružje u biv. Turskoj Carevini*. Prvi sandžak koji je organizovan 1463. g. zahvatio je cijelu Bosnu. Na čelu sandžaka je sandžak-beg. — »sve su oni tuđen izginuli, / a najposliji Derviš-begoviću, / nije takog u sandžaku bilo« (K. H. II 367); »Sedam paša od sedam sandžaka« (Vuk, Rječnik).

3. »sandžak-bajrak« = glavni bajrak sandžaka: »tebi sandžak-bajrak ispravio, najstariji u širokoj Lici« (M. H. III 228), »sandžak-ālajbeg« = sandžački alajbeg: »krajišnike ljute ubojice, / i četiri sandžak-alajbega« (Vuk IV 219).

< tur. *sancak* (Protivno tur. leksikografima, Zenkeru i dr. Dr S. Sikirić tvrdi da riječ dolazi od pers. *saŋgūk*).

V. Sandžak, sandžak-beg, sandžaki-šerif, sandžaktar.

sandžak, v. sadžbak

Sandžak, **Novopazarski Sandžak** *m* (tur.) *ime pokrajine koja je nekad bila zasebna upravna jedinica, a graničila je sa Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom*.

< tur. *Sancak*, v. sandžak.

sandžak-beg *m* (tur.) *namjesnik sandžaka*.

< tur. *sancak beyi*, izft., v. kompon. pod sandžak i beg.

sandžaki-šerif, -ifa *m* (tur.-ar.) *sveta zastava Muhamedova*. Navodno čuva se u jednom muzeju u Istanbulu. — »i tako vam sandžaki-šerifa, / nemojte mi kvara učiniti« (K. H. II 379).

< tur. *sancağı-šerif*, v. kompon. pod sandžak i šerif.

Sandžaklija *m* (tur.) *stanovnik pokrajine zv. Sandžak (v.)*. < tur. *Sancaklı*, v. Sandžak + tur. suf. -lı.

sandžaktar, -ara, *m* (tur.-pers.) *zastavnik, bajraktar*. — »Teslim ti bebi careva sandžaka, / Te drugoga traži sandžaktara« (Lord 19).

Od ovog je nastalo prezime Sandžaktarević.

< tur. *sancaktar*, v. sandžak + pers. suf. -*dār*, koji je u tur. asimilacijom postao -*tār*.

Sandžaktärević, v. sandžaktar.

sandžija *f* (tur.) probodi, protisli u prsima, žiganje unutar tijela. — »Nazil bega zaboljela glava, / Jašar bega i srce i glava, / Omer bega ukočile sandžije« (I. Z. III 125).

< tur. *sancı*.

sānsar, sāmsar *m* (tur.) kuna bjelica, bjelka, čija je koža skupocjena, od nje se prave čurkovi. — »Al' je diba među terzijama? / Al' je sānsar među čurčijama« (Vuk V 346).

< tur. *sansar*.

sāntrāč, -āča *m* (sanskrt.) 1. igra šah. — »um'ješ li se igrati santrača?« (M. H. X 91).

2. ograđa, okolića, okvir (napr. oko bunara, oko groba itd.). — »Grigorije odvoji glavu od santrača...« (Sol. I 227).

3. šara na kocke: »sāntrāč bāsma« = karirana basma.

4. donja daska u stupe za valjanje sukna.

< tur. *santraç* i *santraç* < ar. *šitrānğ* < pers. *šetrenğ*, porijeklom sanskrt.

sātūr, -ūra *m* (jevr. ili aram.) vrsta istočnjačkog muzičkog instrumenta koji je sličan cimbalu.

< tur. *santur*, porijeklom jevr. ili aram. riječ.

sāp, -āpa *m* (tur.) držak (u noža, sablje, nadžaka ili u kakve alatke), držalo, ručica. — »Poteškoše čelikli nadžake, / Jedan drugog njime udariše, / Dok nadžacim' sape izlomiše« (Petran. 239).

< tur. *sap* »držak, ručica; stabiljka, struk«.

sāpūn, sāfūn, -ūna *m* (lat.) *sapun*. — »vode uze i rakli safun« (M. H. III 410).

< tur. *sabun* < ar. *šābūn* < lat. *sapo*.

V. *sapundžija*.

sapūndžija, safūndžija *m* (lat.-tur.) zanatlija koji pravi ili trgovac koji prodaje sapune.

< tur. *sabuncu*, v. *sapun* + tur. suf. -*cu*, -*ci*.

Saracēni *pl. m* (ar.) 1. naziv za Arape u Španiji.

2. naziv za muslimane uopšte u doba križarskih vojni.

< ar. *Šarqīyyūn*, »Istočnjaci« (< ar. *šarq* »istok« + ar. adj. suf. *pl. -īyyūn*).

sārāč, -āča *m* (ar.) zanatlija koji pravi i prodaje razne predmete od kože, kao što su: konjska oprema (uzde, sedla, bisage, kubure), bensilasi, kehare, šarpe-lji, pletene kandžije, razno remenje itd. Po ovim zanatlijama naziva se ulica koja vodi od Baščaršije do Husrevbegove džamije u Sarajevu: Sarāči. »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459).

< tur. *saraç* < ar. *sārrāğ*.

V. *saračhana*, *saračluk*, *usaračiti*.

saračhāna *f* (ar.-pers.) posebna sobica blizu ahara (štale) u kojoj se drži konjska oprema.

< tur. *saraçhane*, v. *kompon*. pod *sarač* i *hane*.

saračluk *m* (ar.-tur.) sarački zanat.

< tur. *saraçlık*, v. *sarač* + tur. suf. -*lık*.

saradža *f* (ar.) 1. škrofule, scrophulosis.

2. vrsta sakagije, konjska bolest.

< tur. *sıraca* < ar. *sirāğā*.

saradžika *f* i **saradžik, siridžik** *m* (ar.) biljka *Serophuloria nodosa*

L., koja se upotrebljava za liječenje saradže (v.).

< tur. *sıraca otu*, izft. v. *sara-dža* i tur. *ot* »biljka, trava«.

sàrāf, -āfa *m* (ar.) *mjenjač novca*; *zlatar koji se bavi kupoprodajom strane valute i zlatnog novca*. — »Za dukate pitaj sara-fa« (Ist. bl. I 279).

< tur. *sarraf* < ar. *šarrāf*.

V. *sarāfluk*.

sarāfluk *m* (ar.-tur.) *sarāfsko zanimanje*. — »Sijedi gazda Ješua, prvi čovjek koji se u gradu počeo baviti saraflukom, mijenjanjem zlatnog novca...« (Čolak. 13).

< tur. *sarafluk*, v. *saraf* + tur. suf. *-luk*.

sarāhor, **serāhor**, **salāhor** (**sarā-or**) *m* (ar.-pers.) 1. *borac koji je imao dužnost da čuva kakvu tvrđavu ili mjesto, a zato je bio oslobođen od idenja u rat i od ostalih vojnih dužnosti*. — »Navalite pod noć saraori, / da otmemo iz mobe djevojku!« (Vuk I 179).

2. *titula za posebno zaduženje u dvorskoj službi na osman-skom dvoru*.

Izv. od *silahšor*, v. *tumačenje pod silahšor*.

sàraj *m* (pers.) *dvor, palača*.

< tur. *saray* < pers. *serāy*.

V. *Saraj-Bosna*, *Sarajevo*, *saraji*, *Sarajlija*.

Sàraj-Bòsna f, *Sarajevo*. — »Od kako je Saraj-Bosna postala« (GZM 1909 584).

< tur. *Saray-Bosna*, »Sarajevo«; za prvu kompon. v. *saraj*.

Sàrajevo, (**Sàrājvo**) *m* (pers.-srp. hrv.) *glavni grad SR Bosne i Hercegovine*.

< tur. *Saray* < pers. *serāy* »namjesnikov dvor koji se nalazio (sve do 1853.) u kraju zv.

Begluk (na »Trgu 6 aprila« u Sarajevu) i naš nastavak »-evo«. Složenica je nastala po uzoru na složenice: Smederevo, Kraljevo, Popovo, Mirijijevo, Trnovo itd. Turski naziv za Sarajevo je »Saray-Bosna«, ali se u jednoj od najstarijih bosanskih vakufnama, u vakufnami Mustaj-bega Skenderpašića iz 1517. g. (čiji je original i prevod objavio Dr Hazim Šabano-*vić* u POF-u III-IV, 1953, str. 403) Sarajevo naziva i »*Saray-ovasi*« bukv.: »Sarajevsko polje«. Iako sam ranije zastupao da je Sarajevo nastalo od tur. »*Saray-ovasi*«, došao sam do zaključka da je ispravnije tumačenje koje sam gore naveo.

sàraji, pl. *m* (pers.) *carski dvori, vezirski dvori, pašinski dvori, dakle dvori turskih visokih dostojanstvenika*. — »pa on ode caru na saraje« (K. H. I 26). Plural od *saraj* (v.).

sarājlija *m* (pers.-tur.) *sarajevska izrada*. — »Pa mu previ ćebe sarajliju, / A po njemu sedlo osmanliju« (Vuk VI 123).

< tur. *Saraylı* »sarajevski«, skraćeno od tur. *Saray-Bosnali* na taj način što je prvoj komponenti *Saray* dodan suf. *-li*.

Sarājlija *m* (pers.-tur.) *građanin grada Sarajeva*.

< tur. *Saraylı*, v. *tumačenje pod sarajlija*.

sarānsak, **sarāmsak** i **sarānsak**, **sarāmsak** *m* (tur.) *bijeli luk*.

< tur. *sarımsak*.

sarāšcer, v. *serasker*.

sàrgija f (tur.) *zavoj*.

< tur. *sargı*.

sàrgija, v. *sagrija*.

sàrhoš (**sàroš**) *m* (pers.) *pijanica, bekrija*. — »Kad sarhoši iz

mejhane pođu« (Sevd. 98); »Zaduži se Asan-aga, saroš, bekrija« (B. V. 1886 28).
 < tur. *sarhoş* < pers. *serhōš*, bukv.: »vesela glava« < pers. *ser* »glava« i pers. *hōš* »lijep, dobar«, ovdje: »veseo«.
 V. sarhošluk.

sarhošluk *m* (pers.-tur.) *pijančevanje, bekrijanje*.
 < tur. *sarhoşluk*, v. sarhoş + tur. suf. -luk, -lik.

sariluk *m* (tur.) *žutica (bolest)*.
 < tur. *sarılık* < tur. *sarı* »žut« + tur. suf. -lik.

sarlâisati, v. parlaisati.

sârma *f* (tur.) *vrsta jela: u listove od kupusa, loze ili graha buranije zamotano isjecano ili samljeveno meso pomiješano sa pirinčem*.
 < tur. *sarma*, bukv.: »ono što je zamotano, zavijeno«.

sârôš, v. sarhoš.

sârtija *f* (tal.) *uže za vezivanje jedrila na brodu*. — »sartije joj od suhoga zlata« (Kurt II 204).
 < tur. *sart* < tal.

sâruk *m* (tur.) *zavoj oko kape, čalma*. — »oko njega saruk ahmedija« (K. H. I 299).
 < tur. *sarik* < tur. inf. *sar-mak* »zaviti, zamotati«.
 V. saruklija.

sarûklija *m* (tur.) *onaj koji nosi na glavi saruk (čalmu)*.
 < tur. *sarikh*, v. saruk + tur. suf. -li.

sâsluk *m* (pers.-tur.) *vrsta tanke trske*. — »Na nogam' joj gaće od sasluka, / kakve su joj gaće od sasluka, / do pola je postavila vukom, / a od pola vukom i baukom« (K. H. II 256).
 < tur. *sazlık* »trščak« < pers. *saz* »trska« + tur. suf. -lik.

sât *m* (ar.) *ime arapskog slova »š«*.

< tur. *sad*, *sat* < ar. *šād*.

sât, v. sahat.

sâtara, v. satura.

sâtar-pešlija *f* (ar.-pers.-tur.) *vrsta džemadana, koji je na prsima iskružen i ima široke pešove (skutove)*.

< tur. *satır peşli* < tur. *satır* < ar. *sâtūr*, v. satura, satura i tur. *peşli*, v. pešlija.

sâtura, **sâtara** *f* (ar.) *mesarska sjekirica; kuhinjska sjekirica za sjecanje mesa na dasci*.
 < tur. *satır* < ar. *sâtūr*.

sâtura *f* (ar.) *redak u knjizi ili pismu*.

< tur. *satır* < ar. *saṭr*.

sâulisati (se), **saulisâvati (se)**, **mîriti (se)**, **savladati (se)**, **umirivati (se)**, **savladivati (se)**.

< tur. *savulmak* »povući se, skloniti se«.

sâum *m* (ar.) *post*. — »Saum posti, sibjan čuvaj i gledaj« (Ist. bl. II 223).

< tur. *savm* < ar. *ṣawm*.

sâvaćenje *n*, **graviranje**.

Izv. od savat (v.).

sâvak *m* (tur.) *1. natkriveno pralo na potoku koji protiče uz dvorište ili bašču nečije kuće. Na taj način se kućna čeljad služi za kućne potrebe tom tekućom vodom. Savak je natkriven i ograđen da bi muslimanske žene, koje su se krile od muškaraca, mogle nesmetano da prilaze vodi. Savakovi su se pravili i na taj način što bi se u zidu dvorišta pokraj koga protiče voda napravio otvor i na taj način bi voda tekla kroz dvorište*. — »Savakova je bilo u Sarajevu samo na Moš-

savàrisati

ćanici u petnaestak kuća« (Kreš. Vodovodi 154).

2. kolac, obično hrastov, koji se zabija u zemlju oko podnožja velikog kamena da se ne bi kretao ili nagnuo. Bude više tih kolaca.

< tur. *savak*, osn. zn.: »mjesto odakle se voda razvodi na razne strane, vođeno razvode«.

savàrisati, -išēm, očistiti u vodi, oribati. — »Skovane predmete treba prije kalajisavanja, kako sam rekao, dobro očistiti. Taj se posao zove savarisanje. To se obavljalo pijeskom namočenim u slanoj vodi« (GZM 1951 213).

< tur. *suvarmak* »smočiti željezo u vodu prilikom kaljenja«.

sàvat m (ar.) 1. graviranje, ornamentalni predmeti.

2. gravirano, ornamentirano srebro. — »Jedno srce tri čekrkli pasa, / Dva od zlata treći od savata« (Vuk VI 277).

< tur. *savat* < ar. *sāwād*, osn. zn.: »crnoća«.

V. savaćenje, savatlaisati, savatli.

savatlāisati, savatlēisati, -išēm, gravirati, ornamentirati bakrene ili srebrne predmete.

< tur. *savatlamak* »gravirati, ornamentirati«.

savātli, indecl. adj. (ar.-tur.) graviran, ornamentiran; graviranog srebra. — »Za kapom mu sedam čelenaka, / Tri savatli, četvrti čekrkli« (Vuk VI 320).

< tur. *savath*, v. *savat* + tur. suf. -li.

savdēlija, v. sedeflija.

sāvza f (pers.) povrće; vrt (ova se riječ čuje u narodu u krajevima oko Zvornika).

< tur. *savza*, *sebze* < pers. *sebze* »povrće«.

V. zerzevat.

sāz m (pers.) vrsta tambure sa dosta dugim drškom. — »i donesi šargiju, / sitni saz s baglamicom« (I. Z. II 20).

< tur. *saz* < pers. *sāz*.

V. sazlija.

sāzlija m (pers.-tur.) onaj koji svira na saz. — »ni sazlije ne kucaju / sevdalinke, divne pjesme« (Sevd. 131).

< tur. *sazıcı* »svirač na saz«; mjesto suf. -cı, u našem jeziku je riječi saz (v.) dodan tur. suf. -li.

sē, -éta n (ar.) ime arapskog slova ē.

< tur. *se* < ar. *tā'*.

Sēād, -āda (ar.) musul. muško ime. < tur. *Sead* < ar. *Sāād*, muško ime, »Srećni« (uspr. »Srećko«).

sebāidu, -ūta n (pers.) tri i dva (izraz u igri tavlje).

< tur. *sebadü* < pers. *se* »tri« + pers. *bā* »sa« + pers. *du* »dva«, dakle: »tri sa dva«.

sēbep, sēbeb, sēvep, (sēbet, sēvet) m i kao konj. (ar.) 1. kao imenica: uzrok, razlog, povod. — »Šta je sevep Mahmutpaši starom«, »ko je seveb da od Boga nađe!« (K. H. I 50, 191); »Da ti sebet bidem da pogineš« (Lord 121).

2. kao konj.: radi, poradi. — »Sebep čega s došao?« (u ob. gov.).

< tur. *sebep, sebeb* < ar. *sābāb*.

V. sebepli, sevetnik, sevetovati.

sebēpli, sevēpli (ruke), (ar.-tur.) sretne (ruke).

< tur. *sebepli*, v. *sebep* + tur. suf. -li.

sebilj, -ilja *m* (ar.) dobrotvorna javna česma u obliku kioska. Takav sebilj nalazi se i danas na sredini Bašaršije u Sarajevu.

< tur. sebil < ar. sâbil.

sečija *f* (tur.) uzdignuto sjedište napravljeno od drvenih dasaka, koje se nalazi u sobama svake starinske kuće; nalazi se uvrh sobe uza zid do prozora i proteže se od jednog zida do drugog, a često duž dva zida. Po sečiji je prostrr minder ili vunenno šiljite, a okolo su porošani tvrđi slamnati jastuci. Sečije zamjenjuju današnje otomane i kauče.

< tur. seki.

sedef, sâdef *m* (ar.) 1. unutrašnja strana ljuštore biserne školjke koja se sastoji od bijelih sjajnih slojeva. Služi za ukrašavanje predmeta. — »nosi l' Fata od sâdefa nanule?« (S. S. 90).

2. ruta (v. sedefot).

3. dugme od sedefa.

< tur. sedef < ar. şadâf.

V. sedefli, sedeflija, sedefot.

edëfli, indecl. adj. (ar.-tur.) op-točen, ukrašen sedefom. — »pa dohvati sedefli tamburu« (K. H. I 367).

< tur. sedefli, v. sedef + tur. suf. -li.

sedëflija, sadëflija (savdëlija, sahdëlija, sadëlija) *f* (ar.-tur.) puška našarana, ukrašena se-defom; tambura ukrašena se-defom; sedlo ukrašeno se-defom itd. — »Sedëfliju pušku zagrljo« (Vuk, Rječnik); »Pa Stanojlo na noge skočio, / sedëfliju pušku zagrljo« (Vuk IV 304); »Za siljahom dvije sevdeljije«, »Znadeš moje dvije sahdeljije« »Kad pukosë dvije sadeljije« (Lord

159, 173, 304); »na njegov meće sedlo se-defliju« (F. J. II 260).

< tur. sedefli, v. sedefli.

sëdefot, sëdef *m* (ar.-tur.) ruta, rutvica, Ruta hortensis Lam., (Ruta graveoleus L. p. p.).

< tur. sedef otu »sedef biljka« izft., v. sedef + tur. ot »biljka, trava«.

sedžâda, serdžâda, srdžâda (srdžâza) *f* (ar.) prostirač, ćilimče na kojem muslimani klanjaju namaz; služi i kao ukras u kućnom namještaju; u obliku je pravougaoñila. — »Beg Ali-beg ikindiju klanja, / siv mu soko na serdžâdu pada«, »i serdžâdu pod njim poljubio« (K. H. I 53); »I pred carom poljubi srdžâzu« (M. H. III 14).

< tur. seccade < ar. sâğğâdâ.

sedžda *f* i **sedžde**, -eta, *n* (ar.) sagnuti se, klanjajući namaz pasti ničice i čelom i nosom dotaknuti tlo; to je jedan od sastavnih dijelova molitve namaza; »sedždu učiniti« = pasti na sedždu. — »tri put Boga sedžde učinio« (K. H. II 536).

< tur. secde < ar. sâğdâ.

V. Sadžida, sedžada.

sëf biti, pogriješiti, zabuniti se.

< tur. sehiv < ar. sâhâ, sâhw »zaboraviti«.

V. sefiti, sefluk, posefiti.

sefâdeldija, safâdeldija *f* (ar.-tur.) dobrodošlica (isto što i hoždeldija). — »pa mu age hoždeldiju daju, / hoždeldiju i sefâdeldiju« (K. H. I 378).

< tur. sefa gëldi, safa gëldi »dobro je došao« < ar. şafâ' »vedrina, bezbrižnost na licu« i tur. gëldi, perf. 3 lice sing. od inf. gëlmek »doći«.

səfā dēldun!

səfā dēldun! səfā gēldun! səfā dēldunuz! səfā gēldunuz! interj. (ar.-tur.) dobro došao! dobro došli! (isto što i hoš deldun! hoš dēldiniz!; obično se izgovara i jedno i drugo radi pojačanja sadržaja: hoš deldun, sefa deldun!)

< tur. *sefa geldin! sefa geldiniz!* < ar. *şafā* »vedrina, bezbrižnost na licu« i tur. perf. 2 lice sing. i pl. od inf. *gelmek* »doći«.

Sefer (ar.) *musl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu saferu.*

< tur. *Safer*, muško ime, < ar. *şafār* »ime drugog mjeseca po muslimanskom kalendaru«.

sefer m (ar.) *put, putovanje; ratni pohod, rat.* — »ti s njim moraš sefer otvoriti« (M. H. III 79); »Pa on vide Bajković Aliju, / Će on beše sefer otvorijo« (Lord 292).

< tur. *sefer* < ar. *sāfār*.

səfir, -ira *m* (ar.) *poslanik u stranoj državi, poklisar.*

< tur. *sefir* < ar. *sāfir*.

səfīti, *pogriješiti, zabuniti se; smetnuti s uma.*

< tur. *sehiw* < ar. *sāhā, sāhw* »zaboraviti«.

səfluk m (ar.-tur.) *pometnja, zabuna, zbunjenost.*

< tur. *sehiwlik* < ar. *sāhā, sāhw* »zaboraviti« + tur. suf. -lik.

sefte n i səfta f (ar.) 1. *prvi dnevni pazar koji učini trgovac u dućanu; prve pare koje se pazare.* — »Od tebe sefte, a od Boga beričet!« (Vuk, Posl. 236); »Danas nijesam učinio ni sefteta« (Vuk, Rječnik).

2. *prvina, početak.*

3. *prvi put (adv.).*

< tur. *sefta, seftah, sifta, siftah*, sa značenjem kao u nas < ar. *istiftāh* »otpočeti nešto«. V. seftedžija, sefteleisati.

seftēdžija, seftādžija m (ar.-tur.) *prvi kupac na dućanu u dnevnom pazaru; prvi koji nešto radi.* — »hodi, seftedžijo, dobra srećo!« (u ob. gov.).

< tur. *seftahçı*, v. *sefta* + tur. suf. -çı.

seftelēisati, -išem, *učiniti seftu, napraviti prvi dnevni pazar na dućanu; prvi nešto učiniti ili prvi put nešto početi.*

< tur. *seftahlamak* »učiniti seftu«.

səgmenim, v. *sejmen*.

sehāra f (ar.) *drveni sanduk obložen išaranim limom, odnosno okovan sjajnim limom i kožom, u kome se drži djevojačka oprema (ruho) i prilikom udaje prenosi u mladoženjinu kuću.*

< tur. *sahare*; riječ je po kori-jenu arapska, ali nije jasno od kojeg je ar. oblika uzeta. Š. Sami pretpostavlja da bi moglo biti da je skraćeno od *sahara sandığı* »pustinjski, odnosno putnički sanduk«.

səhir, səhiriti, v. *seir, seiriti*.

səhum (səum) m (ar.) *dio.*

< tur. *sehim* < ar. *sāhm*.

səhūr, sūfur m (ar.) *ramazanski ručak u rano doba prije zore.*

< tur. *sahur* < ar. *sāhūr*.

Səid, Səjid, hipok. **Səjo** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Said* < ar. *Sā'id*, muško ime, »Sretni«.

səir, səjir səjr (səhir) m (ar.) *gleđanje, razgledanje, promatranje, naslađivanje u promatranju nečeg lijepog.* — »i ušima jeku poslušati, / i očima seir

pogledati« (Vuk II 527); »promatrati, gledati; »seir čine uz more demije« (M. H. III 28).
 < tur. *seyir* < ar. *sāyr*.

V. seirdžija, seiriti, oseiriti.

seirdžija sejirdžija *m* (ar.-tur.)
 onaj koji promatra, koji razgleda.

< tur. *seyirci*, v. seir + tur. suf. -ci.

seiriti, sejiriti, sejruti (sehiriti)
 promatrati, razgledati. — »Te seire Gacko svekoliko« (Vuk, Rječnik); »te sejire bosanske svatove« (K. H. I 21); »Primakni se džamu i pendžeru, / sejri momka i pod njim dorata« (B. V. 1892 170).

Izv. od seir (v.).

seisana, v. sejsana.

seiz, sejiz *m* (ar.) konjušar. — »na seize srklet učinio« (K. H. I 246).

< tur. *seyis* < ar. *sāyis*.
 V. seizbaša.

seizbaša, sejizbaša *m* (ar.-tur.)
 glavni konjušar, starješina konjušara. — »njemu veli seizbaša Jure« (M. H. III 9).

< tur. *seyizbaşı*, v. kompon. pod seiz i baš.

sejahatnāma *f* (ar.-pers.) putopis.
 < tur. *seyahatname* < ar. *siyāha* »putovanje« i pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

sejār-muālim *m* (ar.) povremeni, sezonski mualim (vjeroučitelj) koji u manjim selima preko zime poučava djecu u vjeronauci po kućama.

< tur. *seyyar muallim*, »putujući mualim« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *muallim* »učitelj«.

sejār-vāiz *m* (ar.) propovjednik koji ide od mjesta do mjesta i drži propovijedi.

< tur. *seyyar vaiz*, »putujući propovjednik« < ar. *sāyyār* »onaj koji putuje« i ar. *vāiz* »propovjednik«.

Sėja (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Seyyide*, žensko ime, »Gospođa« < ar. *sāyyidā*, »gospođa«.

Sejdālīja, hipok. Sējidiya, Sėja (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seyyid-Ali*, muško ime, slož. od dva muška imena: *Seyyid* < ar. *sāyyid* »gospodin«, a može značiti i »počasnu (plemičku) titulu« i *Ali*, v. Alija.

sèjek *m* (pers.) tri i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *seyek* < pers. se »tri« i pers. *yek* »jedan«.

Sějfiya, v. Sejfudin.

Sėja, v. Sejfudin i Sejfulah.

Sejfulān, -ina hipok. **Sějfiya, Sėja** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seufüddin* < ar. *Sāyfu-ddin*, muško ime, osn. zn.: »sablja vjere (islama)«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *āddin* »vjera (islam)«.

Sejfulāh, -āha, hipok. **Sėja** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Seyfüllah* < ar. *Sāyfüllāh*, muško ime, osn. zn.: »božja sablja«, izft. od ar. *sāyf* »sablja« i ar. *Allāh* »bog«.

sejir, sejiriti, sejirdžija, v. seir, seiriti, seirdžija.

sejiz, sejizbaša, v. seiz, seizbaša.

sejlān, -āna (sèl'jān, sèlijān) *m*, perle, bombaci, sitne šuplje kuglice koje se nižu na konac pa se prave derdani. — »drugi derdan mavenog sejlana« (GZM. 1907 634).

< tur. *seylāni, seylāntaşı*, bukv. »kamen sa otoka Cejlona« (izft.

sějmen

od tur. *Seylân* »Cejlon« i tur. *taş* »kamen«).

sějmen, sějmenin, sègmenin *m* (pers.) 1. *pripadnik jednog roda janjičarske pješadije*. — »jer ti znadeš pašu Serezliju, / i njegove opake sejmene« (K. H. I 157).

2. *stražar, pandur*.

< tur. *seymen, seğmen* < pers. *segbân*.

Sėjo, c. Seid.

sějrek, adv. i adj. (tur.) 1. *rijetko*. 2. *rijedak*.

< tur. *seyrek*.

sějř, sějřiti, v. seir, seiriti.

sejsana, seisana, seksana i sějsana, seisana *f* (ar.-pers.) 1. *tovarni konj; u svatovima konj natovaren djevojačkom opremom*. — »da mu spremi četrest sejsana«, »ruho malo trideset seisana« (K. H. II 49, I 112); »i ja neću jahat« seisanu«, / Do našega jagazli gavrana« (Vuk VII 105); »a kršno je sestru opremio, / uz nju spremi sedamnaest seksana« (M. H. III 451).

2. *U nekim krajevima Bosne (napr. u Janju) ovako nazivaju vodiča uz konja natovarenog djevojačkom opremom, ili i vodiča i tovarnog konja zajedno*.

< tur. *seysana* < pers. *sāyis-hāne* »konjušarnica« (< pers. *sāyis* »konjušar« i pers. *hane*, v. hane).

V. seisanaka.

seisanka, sějsanka *f, kesa u kojoj ima svašta kao u tovaru na seisanu*. — »I što nosi česu seisanu« (Vuk, Rječnik).

Izv. od seisana (v.).

sěkil, -ila *m* (ar.) *težak, dosadan čovjek*.

< tur. *sakil* < ar. *tāqil* »težak«.

sěksan, sěksen, num. (tur.) *osamdeset*. — »aršin duga, tri široka, / u njojzi je seksen oka« (I. Z. II 139).

< tur. *seksen*.

sěksan-sěkis, adv. (tur.) *vrlo mnogo, osamdeset i osam*. — »Za to vrijeme izderu seksan-seki z nekakvih bolesti...« (Zem-bilj II 60).

< tur. *seksensekiz* »osamdeset i osam«.

sěksana, v. sejsana.

sělām, -āma (sālām) *m* (ar.) 1. *muslimanski pozdrav*. — »Tatar begu turski selam viknu« (K. H. I 15); »Salam dađe, a poleti ruci« (M. H. III 67).

2. »sělām nazvatī«, »sělām poslati« = pozdraviti.

3. »sělām češ mu« = pozdraviti ga. — »Moščanice, vodo plemenita, / usput ti je selam češ mi dragom« (nar. pj.).

4. »sělām predati«, »sělām dati« = završavajući molitvu namaz okrenuti glavu najprije na desnu, pa onda na lijevu stranu, i pritom izgovoriti na ar. jeziku »āssālāmu alāyikum wā rah-mātullāh« što znači: »pozdrav i božja milost neka je na vas« (tj. na meleke, anđele). — »Beg Alibeg klanja jekindiju, / siv mu soko pade na serdžadu, / Kad Alibeg ugleda sokola, / nema kada da preda selama« (I. Z. III 1).

< tur. *selām* < ar. *sālām* »pozdrav; spas; mir, smirenost«.

V. selam alejk, selamluk, selamaga, mahsus-selam, poselamiti itd.

sělāmaga *m* (ar.-tur.) *prvjenac u muslimanskim svatovima koji u ime svatova naziva i prima selame*. — »koje li će biti deve-rov, / ko li će vam biti selamaga?« (F. K. 1886 41).

< tur. *selâm ağası*, izft., v. kompon. pod *selam* i *aga*.

sêlâm alejk! sêlâm alêjë! (*sêlâm alêc!*) (ar.) pozdravljam te, upućujem ti *selam*. — »Ja joj nazvah: »Selam alejk« i »pomoz Bog« (Sevd. 201); nekiput znači: pozdravljam vas: »Selam alejk, kita i svatovi« (N. K. I 210).

< tur. *selâm aleyk* < ar. *ässälâmu aleyk*, bukv.: »selam na te« < ar. *ässälâm v. selam* i ar. *aleyk* »na tebe«.

sêlâm alêjkum!, sêlâm alêjëum! isto što i *selamun alejkum*, *selamun alejčum* (v.).

selamećija, salamećija, mamëkija f (ar.) sredstvo za otvor, purgativ, koji se spravlja od osušenog lista istoimene biljke, *Cassia acutifolia Delile* (*Cassia lanitiva Bisch.*, *Senna acutifolia Link.*), fam. Leguminosae. — »Malo salamećije, malo ricinusa...« (Zembiļ III 30).

< tur. *sinameki, senameki* < ar. *sânâ'mäkkiyy* »mekanska *seña*« (ar. *sânâ'* »biljka Sena« i ar. *mäkkiyy* < ar. *Mäkkä* »Meka« + ar. adj. suf. -*iy*).

selâmet, salâmet m (ar.) 1. spas, spasenje; povoljno stanje. — »Leži Cengić banu u tavnici, / vavjek s' beže selâmetu nada« (K. H. II 297); »Ukratko se može reći da u njoj nema selâmeta ni berićeta« (Zembiļ II 7).

2. pravi put. — »izveo je djecu na selâmet« znači: izveo ih na pravi put, osposobio ih za pošten život.

< tur. *selâmet* < ar. *sälâmä*. V. *Alah-selâmet!*

selâmluk i selâmluk m (ar.-tur.) 1. muško odjeljenje u muslimanskoj kući, ili posebna kuća

u avliji gdje se primaju gosti muškarci (radi toga da se ne miješaju sa ženskinjem).

2. stav »mirno« kao vojnički pozdrav; pozdrav vojske koja defiluje prilikom kakve svečanosti i vojne parade. — »a ispred nje vojska prolazila, / sva joj vojska selamluka dala«, »arkadašu rediflijo mladi, / što ne dađe curi selamluka?« (I. Z. II 171); »Stari Turci svi mu lete ruci, / a mladina stala na selamluk« (Muz. zap. Inst. 2998).

< tur. *selâmlık*, v. *selam* tur. suf. -*lık*.

selâmun alêjkum! selâmun alêjëum! sêlâm alêjkum! sêlâm alêjëum! (*esêlâmu alêjkum!*) (ar.) pozdravljam vas, upućujem vam *selam* (pozdrav). < tur. *selâm aleykum* < ar. *ässälâmu aleykum*, bukv.: »selam na vas« (ar. *ässälâm v. selam* i ar. *aleykum* »na vas«).

Selânik, Salânik (grč.) *Solun*.

< tur. *Selanik* < grč. *Thessalonikî*.

selëmbet m i silëmben (pers.) oprsnica, konjski naprsnik, kajiš preko prsa osedlanog konja. — »kolan steže, a selëmbet veže« (M. H. III 327); »Na psima udri silembeta« (Vuk VII 222).

< tur. *sinebend* < pers. *sinebend* »veznik za prsa« (pers. *sine* »prsa« i pers. *bend* »veza, sveza«).

V. *preselembetiti*.

Sêlim (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Selim* < ar. *Sälîm*, muško ime, osn. zn.: »zdrav, čist, neokaljan«.

V. *Salim, Selman, Selma*.

Sëlma (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Selma* < ar. *Sälâmä*, žensko ime, »Zdrava«.

Səlmān

Səlmān, -āna, hipok. **Səlmo** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Selman* < ar. *Sālmān*, muško ime, »Zdrav« (usp. »Zdravko«).

Səlver, v. *Server*.

Səlveta, (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Selvet*, žensko ime, < ar. *sālwā* »utjeha«.

səlvija, **səvlja** *f* (pers.) *čempres*, *Cupressus sempervirens* L. — »Vezah konja za selviju« (Vuk, Rječnik); »O sevljo, sevljo, tvoj sam hlad poželio« (I. Z. II 47).

< tur. *selvi*, *servi* < pers. *serw* »čempres«.

V. *selvijast*, *Sevlja*.

səlvijast, **səvljast**, *adj.*, *tanka i visoka rasta kao selvija*.

Izv. od *selvija* (v.).

semahāna, **simahāna** *f* (ar.-pers.) *prostorija u tekiji gdje se obavlja derviški obred zv. »zikir«*. < tur. *semahane* < pers. *sima'-hāne* (ar. *sima'* »derviški obred, zikir« i pers. *hāne*, v. *hane*).

semāver *m* (rus.) *samovar*, čajnik.

< tur. *semaver* < rus. *samovar*.

səmsuz, v. *sensuz*.

Səna, v. *Senija*.

senābija *f* (tur.-ar.) *vrsta slatke jesenske jabuke*. — »Rod rodila senabija«, »Rod rodila senabi-jabuka« (I. Z. III 114, IV 89).

< tur. *sinobi* »jabuka iz Sinoba, sinopska jabuka« < tur. *Sinob*, *Sinop* »turski grad na obali Crnog Mora« + ar. pers. *adj.* suf. -i.

sən bilürsun (iskrivlj. **sərbiljer-sum**) (tur.) *ti znaš*. — »Birmi šećer, birmi šerbet, serbiljer sum« (GZM 1908 260).

< tur. *sen bilirsın*, »ti znaš«.

sənder, v. *sergen*.

sənet *m* (ar.) *isprava, dokumenat*.

— »a otvori čekmeli sanduke, / a izvadi pet stotin' seneta« (K. H. II 365).

< tur. *senet* < ar. *sānād*.

səni didi! *interj.* (tur.) *more didi-jo!* — »Seni didi, jangine, što te kući nema« (nar. pj.).

< tur. *seni gidi!*; za komponentu *gidi* v. *didija*, a kakav smisao ima prva komponenta *seni* (koja je gramatički tur. lična zamjenica 2 lice sing. u akuzativu) nije jasno.

Senija, hipok. **Səna** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Seniye*, žensko ime, < ar. *tāniyyā* »prednji zub, sjekutić; klanac; brežuljak« itd.

səni səvdum (tur.) *tebe sam zaljubio sam se u te*. — »seni sevdum, bir efen-dum, aman jarabi!« (nar. pj.).

< tur. *seni sevdim* < tur. *seni »tebe«* i tur. *sevdim*, perf. 1 lice sing. od inf. *sevmek* »voliti, ljubiti«.

sənsuz (**səmsuz**), *adv.* i *adj.* (ar.-tur.) 1. *naokolo, zaobilazno, nepravim putem*.

2. *zabačen (napr. kraj); nepri-stupačan; neotesan*.

< tur. *semtsiz*, v. *sent* + tur. *postpoz. -siz* »bez«.

sənt (**səmt**) *m* (ar.) *strana, kraj, pravac; fig.: zavičaj, rodni kraj*. — »pa otišće sentu i Glamodžu«, »Mi hajdemo našem sentu bilom« (M. H. III 52, I 62).

< tur. *semt* »strana, kraj« < ar. *sāmt* »put«.

V. *sentati*, *sensuz*, *sentimice*, *presentati*.

səntati, *obigravati oko nekog da se pridobije za nešto*.

Izv. od *sent* (v.).

sèntimicē, adv., *upravo, pravo*. — »beg okrenu uz ravno Primorje, /sentimice na široku Liku« (K. H. I 351).

Izv. od sent (v.).

sèpet *m* (pers.) *kotarica, košara, krošnja*. — »nesta bome se pet grožda« (I. Z. III 13); »Ruža sjela na svome sepetu« (K. H. I 540).

< tur. *sepet* < pers. *seped*
V. sepetli-sanduk, sepetnjača.

sèpetli sànduk, sèpet - sànduk, *sepet u obliku sanduka sa zaklopcem, iznutra postavljen, a spolja opšiven kožom*. — »Otvor, Kumro, sepetli sanduke« (Vuk, Rječnik); »pa sepetli-sanduk otvorila« (M. H. III 509).

< tur. *sepetli* »sa sepetom« v. sepet + tur. suf. -li.

sèpetnjača *f.*, *velika krošnja ispletana od plosnato odjeljanog pruca; dvije sepetnjače čine jedan tovar*. — »Svaka bere krošnju sa krtolom, /l'jepa Fata dvije sepetnjače« (I. Z. IV 195).

Izv. od sepet (v.).

sèpija *f* (tur.) *krečljiva voda u kojoj se uređuje (učinja, stroji) sirova koža*. — »Sastali se kao lisice u sepiji« (Vuk, Posl. 275).

< tur. *sepi*.

seràhar, v. sarahar.

seràsker, seràšcer, saràsker, saràšcer *m* (pers.-ar.) *glavni vrhovni komandant. Postavljan je u slučaju rata iz redova vezira. Od njega je bio stariji po položaju samo veliki vezir, koji je u ratu nosio titulu: serdari-ekrem*. — »Da on bude serasker pred vojskom« (K. H. I 48); »Sluge moje, lale i ve-

ziri, / koga ćemo vrći serašcerom?« (Vuk, III 92).

< tur. *serasker* < pers. *ser* »glava« i ar. *askār* »vojska«.

V. serdar, serdengečaga, serhat, Server, sermija itd.

sèr'at, v. serhat.

seràtlija, v. serhatlija.

serbez, sèrbes, adj. i adv. (pers.)

1. *slobodan, smion, odvažan*.

2. *slobodno, bez straha, neusiljeno*. — »on ti serbez do Turaka dođe« (K. H. I 104); »Ja ne mogu serbes večerati, / Sve od straa malog Radojice« (Vuk, Rječnik).

< tur. *serbes, serbest* < pers. *serbest*.

V. serbezija, serbezluk.

serbezija *f* (pers.) *sloboda*. — »Veljiku im serbeziju dao« (Lord 232).

Izv. od serbez (v.) dodavanjem ar. pers. adj. suf. -i.

serbèzluk *m* (pers.-tur.) *sloboda*.

< tur. *serbeslik*, v. serbez + tur. suf. -lik.

sèrbiljersun, v. sen bilursun.

sèrdār, -ára *m* (pers.) 1. *glavar, starješina, zapovjednik, vojskovoda*. — »Piju l' piće kotarski serdari« (M. H. III 104).

2. *serdar ili »serdari-ekrem« je veliki vezir kao vrhovni zapovjednik vojske u ratu, generalisim*.

3. *starješina janjičara u jednom manjem upravnom području*.

4. *plemenski starješina i titula za više glavare u Crnoj Gori*. — »Što si sjetan, serdar Jole?« (Muz. zap. Inst. 267).

< tur. *serdār* < pers. *serdār* »komandant« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -dār).

V. serdarija.

serdarija

serdarija i serdarija *f* (pers.) 1. *područje jednog serdara*. — »No na noge tri serdara, / Pokupite svoje serdarije« (Vuk, Rječnik); »Vi serdari sa kotara moga! / Svaki hajde svojoj domovini, / svak podiži svoju serdariju« (M. H. III 276). 2. *građevni objekat ili institucija koju je ustanovio serdar*. Prema ovom i jedna džamija u Rogatici nosi ime Serdarija. < tur. *serdari* < pers. *serdārī*, v. serdar + ar. pers. adj. suf. -ī.

serdendečaga, serdengëčaga *m* (pers.-tur.) *starješina serdendečdija* (v.). — »i ič-age i serdendeč-age« (K. H. I 47). < tur. *serdengeçti ağa*, v. serdendečdija i aga.

serdendečdija, serdengëčdija *m* (pers.-tur.) *pripadnik posebnih odjela janjičarske vojske koji su nasrtali na neprijatelja i prvi upadali u opsjednutu tvrđavu; odabirali su se iz redova akindžija kao dobrovoljci*. < tur. *serdengeçti*, pravo značenje bilo bi: »onaj koji se prošao (= odrekao) glave«, po našem: koji je metnuo glavu u torbu (pers. *ser* »glava« i tur. *geçdi, geçti*, perf. 3 lice sing. od inf *geçmek* »proći«). V. serdendečaga.

serdžada, v. sedžada.

serden *m* (tur.) *stolica*. < tur. *sergen*, v. sergen.

serde, v. sergen.

seren, serden, sender *m* (tur.) *mar u zidu ili ormar pričvršćen uz zid u kome se drži posteljina, ili služi kao polica; današnji plakar*.

< tur. *sergen, sergin*, izv. od gl. *sermek* »prostrijeti, razastrijeti«.

sergija, sèrdija *f* (tur.) 1. *prostituta na koji se baca novac prilikom prikupljanja kakvih dobrovoljnih priloga*.

2. *mjesto gdje se što izlaže*. Tako se u Visokom zvao trijem pred tabačkom radionicom gdje su tabaci sušili kožu.

< tur. *sergi*.

serhat (ser'at, sèrat) *m* (pers.-ar.) *krajina, pogranični kraj, granica*. — »jesi l' bio na serhat-Krajini?« (M. H. III 58).

< tur. *serhat* < pers. *serhad* < pers. *ser* »glava« i ar. *ḥadd* »granica«.

V. serhatlija.

serhatlija (sehratlija, seratlija) *m* (pers.-tur.) *krajišnik, graničar*. — »serhatlija na konju doratu« (M. H. III 328); »Sehratlijsko ruho obećala« (Lord 15); »Seratlije dobre konje rane« (Vuk, Rječnik); »a zauzda uzdom seratlijskom« (Vuk II 476).

< tur. *serhatli*, v. serhat + tur. suf. -li.

sermija *f* (pers.) 1. *glavnica, kapital; trgovačka roba; imovina koja se posjeduje*. — »Teško jedan čovek može sermiju steći, dok mu se otkud ne privali«, »Lijepa laž siromaška sermija« (Vuk, Posl. 314 169); »pred kućom mi velika sermija: / šarka kvočka sedmero piladi« (K. H. I 67).

2. *zanatski proizvodi, zanatske izradevine*.

< tur. *sermaye* < pers. *sermāye* < pers. *ser* »glava« i pers. *māye* »osnova, srž, osnovni element«.

V. sermijaši.

sermijaši, (sing. sermijaš) *m.*, oni koji prodaju zanatske proizvode na pazarima; svoju robu, ser-

miju, razastru po zemlji i tako je prodaju.

Izv. od sermija (v.).

sért, adj. (pers.) *tvrd, čvrst, žestok, strog, ljut, opor, sirov.*

< tur. *sért* < pers. *serd* »hladan«.

V. *sértli*.

sértli, indecl. adj. (pers.-tur.) *ljutit, nabosit, oštar.* — »sértli beže ljubi odgovara« (I. Z. III 141).

< tur. *sértli*, v. *sért* + tur. suf. -li.

serturnadžija *m* (pers.-tur.) *oficirski čin u jenjičara; zapovjednik turnadžija (v.).*

< tur. *serturnaci* < pers. *ser* »glava« i *turnaci*, v. *turnadžija*.

Sërver, Sëlver (pers.) *musl. muško ime.*

< tur. *Server*, muško ime

< pers. *serwer* »gospodin, starješina, velikan« (pers. *ser* »glava« i pers. suf. -wer).

sës *m* (tur.) *glas.* — »ne vide joj skuta ni rukava, / nit joj čuo s e s a ni avaza« (Beh. IX 292).

< tur. *ses*.

V. *sesli*.

sësli, indecl. adj. (tur.) *glasen, zvučan.* — »Tamburice, moja dangubice, / da te svojoj ja poklonim majci, / majka drdli a ti vrlo sesli« (Kurt. I 223).

< tur. *sesli*, v. *ses* + tur. suf. -li.

sëtijl, sitijl, -ilja *m* (ar.) *okrugli bakreni sud (bakrač) napunjen vodom, s pipom na sredini dna, koji je visio obješen o kraćem lancu u starim brijačnicama, a služio je za polijevanje prilikom brijanja glave.*

< tur. *sitil*, sa značenjem kao u nas < ar. *saṭl* »bakrena posuda sa ručkama sa strane«.

sëtra *f* (franc.) *dugački alafranga kaput.* — »Danju nosi setru i pantole, / a u noći kumašli di-mije« (Gajret 1930, 180).

< tur. *setre* < franc. *surtout*. V. *setre-pantole*.

sëtre-pantole, sëtre-odijelo, pantalone, odnosno *odijelo na evropski način skrojeno, alafranga (usko, za razliku od istočnjačkog širokog).*

Za prvu kompon. v. *setra*.

sëvâb, -âba, sëvâp, -âpa *m* (ar.) *dobro djelo koje zaslužuje božju nagradu; nagrada za dobro djelo.* — »Se v a p jeste roblje potražiti, / iz zindana sinko, izbaviti« (Lord 237); »Ako je i se v a p, dosta je« (Nar. bl. 16).

< tur. *sevap* < ar. *ṭawâb*.

V. *sevapčija*, *osevabiti se*.

sevâpčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji čini dobra djela, sevabe.* — »Ako očeš de je sevâpčija, / koji gradi na vode čuprije« (Vuk VII 241).

< tur. *sevâpçi*, v. *sevab* + tur. suf. -çi.

Sëvda (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Sevda*, žensko ime < ar. *sâwdâ'* »crna, garava«.

sëvdâh, -âha *m* (ar.) *ljubav, ljubavna čežnja, ljubavni zanos.* — »ostala ti udovica mama, / udala se za prvog sevdâha« (B. V. 1886 30); »Bol boluje tri godine, / od sevdâha i od meraka« (S. S. 19).

< tur. *sevda* »ljubav« < ar. *sâwdâ'* »crna; crna žuč« (jedna od četiri osnovne supstance, koje se, po shvatanju starih arapskih odnosno grčkih ljekara, nalaze u čovječjem organizmu). Pošto je ljubav često uzrok melanholičnog raspoloženja i razdraženosti, dovedena je u vezu sa »crnom žuč« koja je uzročnik istog takvog raspo-

ženja, pa je ljubav nazvana *sāwdā'* (crna žuč). Turci su preuzeli tu riječ od Arapa, a mi smo joj dali »h« i tako je nastala naša riječ *sevdah*.

V. sevdalija, sevdalinka, sevdaluk, karasevdah.

sevdālija, sevdāhlija, sevdēlija *m* (ar.-tur.) *zaljubljenik, onaj koji je odan ljubavi, koji je zaljubljen*. — »na grančici tica sevdalija« (Ašikl. 47).

< tur. *sevdah*, v. *sevdah* + tur. suf. -*h*.

sevdālinka *f*, bosanska ljubavna pjesma. — »Pogledaj me, Anadolko, Muhameda ti/ ja ću tebi sevdalinke pjesme pjevati« (nar. pj.).

Izv. od *sevdah*, *sevdalija* (v.).

sevdāluk, sevdāhluk *m* (ar.-tur.) *ljubav, ljubavna čežnja, zaljubljenost*. — »Oj jagluče, golem sevdaluče« (I. Z. I 74).

< tur. *sevdalik*, v. *sevdah* + tur. suf. -*hik*.

sevdi, indecl. adj. (tur.) *voljeni, ljubljeni, zaljubljeni*. — »Sevdi Bego, tvoje sevdisanje, / ubilo te moje uzdisanje!« (Ašikl. 46), »sve je babo: sevdi-dulom zvao« (I. Z. I 58).

< tur. *sevdi*, perf. 3 lice sing. od *sevmek* »voliti, ljubiti, milovati«; ovdje upotrijebljeno kao particip.

V. sevdisanje, sevdisati.

sevididžān-bāklava, džansevdija *f* (tur.-pers.-ar.) *vrsta baklave u koje je nadjev između jufki od umućenih jaja s maslom (kao masna ulutna), mjesto punjenja orasima ili tiritom*.

< tur. *sevidican, cansevdi*, bukv.: »ono što duša voli, ono što je srcu drago«, v. kompon. pod *sevdi*, *džan* i *baklava*.

sevdīsānje, n, milovanje, vođenje ljubavi. — »Sevdi Bego, tvoje sevdisanje« (Ašikl. 46).
Izv. od *sevdisati* (v.).

sevdīsati, -išem (srdīsati), ljubiti, voliti, milovati, ljubav voditi. — »ja veoma curu sevdīsao, / sevdīsao i begenisao« (K. H. I 440); »Što sam drugog očim' pogledala, / Ja ga n'jesam srcem sevdīsala« (I. Z. Herceg. 25); »Nijesam ga srcem srdīsala« (Vuk V 278).
Izv. od *sevdi* (v.).

sēveb, sēvep, sevēpli, v. sebeb, sebepli.

sēvet, v. sebeb.

sēvetnik, m, posrednik, provodačija (govori se u Livanjskom Polju).
Izv. od *sebeb, sevet* (v.).

sēvetovavati, posredovati, provodadžīsati (govori se u Livanjskom Polju).
Izv. od *sebeb, sevet* (v.).

sēvlja, sēvljast, v. selvija, selvijast.

Sēvlja, hipok. Sēvia (pers.) must. žensko ime.
< tur. *selvi* < pers. *serw* »čempres«.

sevtelēisati, v. sefteleisati.

shazūrati (se), shāzuriti (se), spremi (se), spreman biti. — »a svekar ti dibu izabrao, / sam se dragi nije shazurio« (I. Z. IV 247).
Izv. od *hazuriti (se)* (v.).

sibjān (sibijān), -āna m (ar.) djeća, nedorasla kućna čeljad. — »da ne gine sibjan i fukara« (K. H. I 43); »i ono sirotinje i sibijana što je ostalo u Veletovu da ne propadne...« (Andrić 19); »Evo dođe begov »sibijane« (Lord. 192).

< tur. *sıbyan* < ar. pl. *şibyān*, sing. *şabiyy* »dijete«.

V. *sibijan-mekteb*.

sibjān-mekteb, **sibjān-méjtef** *m* (ar.) muslimanska osnovna vjerska škola koja nema utvrđenog nastavnog plana i propisanog broja nedjeljnih sati; otvara se ondje gdje nema uslova za mektebi-iptidaiju, to je obično po selima. Nastavnik se zove *sibjan-mualim*.

< tur. *sıbyan mektebi* »dječja škola«, izft. v. kompon. pod *sibjan* i *mekteb*.

sičan *m* (tur.) 1. miš.

2. *mišomor*, *arsenikov trioksid*. — »Mora okusiti kao kučka sičana« (Vuk, Posl. 182).

< tur. *siçan*, »miš«.

V. *sičan-jolan*, *sičanot*.

sičan-jolan *m* (tur.) *podzemni prokop*. — »Otlen sičan-jolan nalazili, / do carskoga tahta i jataka« (K. H. I 58).

< tur. *siçan yolu*, bukv.: »mišji put«, izft. od tur. *siçan* »miš« i tur. *yol* »put«.

sičanot, **sičan** *m* (tur.) *mišomor*, *arsenikov trioksid*, *arsenicum album*.

< tur. *siçan otu*, bukv.: »mišji otrov, mišja trava«, izft. od tur. *siçan* »miš« i tur. *ot* »trava, otrov«.

Sidik, -ika (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Siddik*, muško ime,

< ar. *şiddīq* »vrlo iskren«.

Sidika, *hipok. Dika* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Siddika*, žensko ime.

< ar. *şiddīqa* »vrlo iskrena«.

sidžil *m* (lat.) *sudski protokol*, *sudski zapisnik za turske uprave*, u koji se upisuju sve presude, rasprave, diobe i ostali predmeti iz sudskog postupka,

kao i *fermani*, *berati* i *bagrut-dije* koje stignu na sud.

< tur. *sicil* < ar. *siğill* < lat. *sigillum* »pečat«.

V. *sidžiliti*, *sindžilati*, *sindželija*, *sindžilat*.

sidžiliti, 1. *upisivati u sudski protokol*, *vršiti sudsku legalizaciju*.

2. *lig.*: držati do nešta, *uvažavati u frazi*: »Njegovo se ne sidžili« tj. ne drži se do njegovih riječi, njegovo se ne piše.

Izv. od *sidžil* (v.).

V. *sindžilatiti*.

sidžim *m* (tur.) *uzica*, *konop*, *uže*.

— »Daj der meni kosata alata, / Sa sidžima velika alata« (M. H. III 62).

< tur. *sicim*.

sifat *m* (ar.) *svojstvo*, *atribut*, *moralni kvalitet*.

< tur. *sıfat* < ar. *şifa*.

sifr, v. *sufur*.

sihat *m* (tur.) *zdravlje*.

< tur. *sıhat* < ar. *şihha*.

V. *sihatlarosum*!

sihatlārōsum! **sijatlārōsum**! **sihatlōlā**! interj. (ar.-tur.) *na zdravlje!*

< tur. *sıhatlar olsun!* < tur. *sıhatlar* pl. od *sıhat* < ar. *şihha*, v. *sihat* i tur. *olsun!* imper. 3 lice sing. i *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

sihir *m* (ar.) 1. *čarolija*, *mađija*, *čini*. — »nek' udari sihir na junaka« (K. H. I 547).

2. »sihir učiniti« = *općiniti*, *omadijati*. — »Tvoja me je majka potvorila, / da sam tebi sihir učinila« (Muz. zap. Inst. 2563).

< tur. *sihir* < ar. *sihr*.

V. *sihirbaz*, *opsihriti*.

sihirbáz, sihróbáz (sirrász) m sihirbázica, sihróbázica, (sirrászica) f (ar.-pers.) *vračar, vračara, čarobnjak*. — »Ah li Mujo, jedan sihirbazu, / platićeš mi, Boga mi jedinoga«, »da zovnem babu sirbazicu« (K. H. II 287, I 546); »ali opet pomislih u sebi da je ovo dva-deseto stoljeće, de nema vještica, adžuzija i sihirbazi-ca« (Zembič III 25).

< tur. *sihirbaz* < pers. *sihirbáz* »vračar« < ar. *sihr* »čarolija, mađija« i pers. *báz*, preza. osn. od inf. *bāhten* »igrati«.

sijāh (sija), adj. (pers.) *crn, mrk*. — »dragi dragoj u sijah so-iufu« (Beh. IX 13); »A navuku surmu na obrve, / Karaboju na sija solufe« (Vuk V 423).

< tur. *siyah* < pers. *siyāh*.
V. *sijaluk*.

sijāluk m (pers.-tur.) *crno jagnje-će krzno od kojeg se prave kape*.

< tur. *siyahlık* »crnilo«, v. *sijah* + tur. suf. *-lık*.

sijaset m (ar.) 1. *mnoštvo, velika množina nečeg, silesija; nešto krupno, neprikladno*. — »Slušala ga je pažljivo, ozbiljno, beležila, zapitkiivala za sijaset sitnica« (Devajtis 150); »Eto zeta, eto sijaset, / ko da ga je krava otelila« (I. Z. II 119).

2. *kazna*. — »Zlo činio, sijaset primio« (Vuk, Posl. 92).

3. *bijeda, nevolja, stradanje, napast*. — »Gle nevolje, čudna sijaset! / Skoči buva curi u njedrima« (Vuk V 484); »da ja idem, jer me čeka društvo, / dok se nije društvo povratilo, / pa će biti više sijaset« (Vuk III 445).

< tur. *siyaset* »politička ili sudska uprava, politika; kazna; izvršenje kazne« < ar. *siyāsā*

»upravljati, suditi«. (Dr Š. Siki-rić misli da je ova riječ u značenju »mnoštvo« dobila ovo značenje odatle što su tjelesne kazne izvršavane javno na »sijaset-mejdanu« u prisustvu mnoštva ljudi.).

sijatlarōsum!, v. *sihatlarōsum!*

sijēldžija m (srp.-hrv.-tur.) *onaj koji sijeli, koji preli*.

Hibr. r.: našoj riječi »sijelo« dodan tur. suf. *-ci* (č. dž).

sikter! interj. (tur.) *polja! napo-lje! gubi se! marš!*

< tur. *siktir!* sa istim značenjem kao u nas; bukvl.: »sam sebe polno upotrijebi«, imper. 2 lice sing. od inf. *siktirmek*, a ovo od *sikmek* »polno upotrijebiti«.

V. *sikterisati, sikteruša*.

siktērisati, -āšēm, otjerati nekog od sebe sa riječi »sikter!« (v.), maršnuti, otjerati na grub na-čin.

< tur. *siktirmek*, v. *sikter*.

sikter-kāhva, v. sikteruša.

siktēruša, sikter-kāhva f (tur.-ar.) *završna kafa, kafa kojom domaćica posluži na kraju poslije svih drugih čašćenja. Ime je došlo otud što se predpostavlja da je poslije ove kafe red da gosti idu, da idu polja*.

V. *kompon*. pod *sikter!* i *kahva*.

silāh, silāj, silāv, v. bensilah.

silāh, -āha (silāj, silāv) m (ar.) *oružje*. — »Sabur Halko, dok silah napremim« (K. H. II 188).

< tur. *silāh* < ar. *silāh*.

V. *silahdar, silahšor*.

silāhdār, -āra, silihtār, -āra (siliptār, siliftār) m (ar.-pers.) *zvanje službenika na službi kod vezira ili paše, koji se brinuo*

o čuvanju i održavanju oružja.
— »Suze proli, siliptara viknu: / brže m' bega zov'te Ljubovića« (M. H. III 93); »poljeva mu Ibro silihtare« (K. H. I 241).

< tur. *silāhtar* < pers. *silāh-dār*, bukv.: »oružnik« < ar. *silāh* »oružje« i pers. *-dār*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati«.

silāhšör, -óra *m* (ar.-pers.) 1. pripadnik dvorske straže na osmanskome dvoru.

2. titula za određenog službenika na dvoru (niža za jedan stepen od kapudžibaše).

< tur. *silāhşor*, bukv.: »oboružan čovjek, ratnik sa oružjem«.
< pers. *silāhşūr* < ar. *silāh* »oružje« i pers. *şūr*, prez. osn. od inf. *şūrīden* »baviti se nečim«.

sile, **sinle**, **silne**, -eta *n* i **sila**, **sinla** *f* (pers.), *šamar*, *pljuska*.
— »pa djevojci sile udario« (K. H. I 115).

< tur. *sille* < pers. *sīlī*.

siledžija *m* (srp. hrv.-tur.) *silnik*, *nasilnik*, *zulumčar*. — »Nut' Cerića, siledžije starog!« (Vuk VIII 123).

Hibr. r.: naša riječ »sila« i tur. suf. *ci* (č. *dži*).

silēmbe, v. *selembet*.

silihtār, **siliptār**, **silihtar**, v. *silahdar*.

silidžik *m* (tur.) *daščica* kojom se prilikom mjerenja poravnava žito na mjerici.

< tur. *silicik* < tur. inf. *silmek* »brisati, čistiti« itd.

sima *f* (ar.) *tên*, *pût*.

< tur. *sima* < ar. *sīmā*.

simahāna, v. *semahana*.

Simičić, **simičija**.

simičija, **simitčija**, **simidžija** *m* (ar.-tur.) *pekar koji peče simite*. Od ovog je došlo prezime *Simičić*.

< tur. *simitçi*, v. *simit* + tur. suf. *-çi*.

simit *m* (lat.? ili sanskrt.?) *vrsta malog okruglog kupovnog (pekarskog) hljeba od bijelog brašna*. *Tijesto se zakuhava s posebnim kvasom (tzv. »majom«), koji se pravi od istućenog nohuta*. Hljev se odozgo može uljem. Za luksuzniju izradu, po naruđbi, stavlja se u tijesto i mlijeko. — »Za spremanje baš ne pita, / voli čevap i simita« (Bilten I 118).

< tur. *simit*, *simīd* < ar. *sāmīd* »bijeli hljev«. Korijenski riječ nije ar., ali je nejasno da li je došla od lat. *simila* ili od sanskrt. *samīda*.

simsija (**sinsija**) *f* (pers.-tur.) *lula, osobito lula srebrom okovana*. — »A u ruke čibuk i simsiju« (Vuk, Rječnik).

< tur. *simsi* »srebrnast« < pers. *šim* »srebro« + tur. suf. *-si*, koji služi za oznaku sličnosti.

sin *m* (ar.) *ime arapskog slova »s«*.

< tur. *sin* < ar. *šin*.

Sinan (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sinan* < ar. *šinān*, muško ime, osn. zn.: »koplje«, zapravo »željezni šiljak na koplju«.

sindželijs (**sindēlijs**) *f* (lat.-tur.) *potvrda sa pečatom*. — »I evo mu konja nejahana, / I evo mu moja sindelija, / Da ga vezir pogubit' ne može« (Vuk VII 317).

< tur. *sicilli* »provedeno kroz sudski protokol, upisano«, v. *sidžil* + tur. suf. *-li*.

sindžilāt

sindžilāt, -āta, *sudsko protokolisavanje, legalizovanje, potvrđivanje; suđenje*. — »Čuješ li me, efendi-kadija, / daj ti meni pravog sindžilata« (Vuk II 349).

< tur. *sicillat* »sidžili«, pl. od ar. *siğill*, v. *sidžil*.

sindžilātiti, **sindželātiti**, *sudski protokolisati, legalizovati, potvrditi; suditi*. — »a ja idem s agom na kadiju, / na mešćemi da nam sindelati, / da međ' nama posle nije kavge« (Vuk II 349); »Sindželate emine kadune, / Sutra vele da bega obese« (Vuk VI 89); »Na mešćemi da nam sidžilati«, »Sindžilati a drkću mu ruke« (Vuk, Rječnik).

Izv. od *sindžilat* (v.).

sindžir, -ira *m* (pers.) *lanac*. — »vojvodić mu konja drži, / u sindžiru pozlaćenu, / sindžir puće, konj uteče« (Vuk I 471).

< tur. *zincir* < pers. *zenğir*.

V. *sindžir-halka*, *sindžirli*, *sindžirlija*.

sindžir-halka *f* (pers.-ar.) *gvozdena halka, gvozdena karika*. — »tamnica mu moja njedra bila, / sindžir-halke moje bijele ruke« (S. S. 39).

V. *kompon*. pod *sindžir* i *halka*.

sindžirli, indecl. adj. (pers.-tur.) *lančan, sa lancem, od lanca*. — »Sindžirli ga zrnca udariše, / razbiše mu srce na sedmero« (Vuk IV 305); »i zape mu četiri dizgina, / dva sindžirli, a dva ibrišimli« (K. H. I 397).

< tur. *zincirli*, v. *sindžir* + tur. suf. -li.

sindžirlije pl. (pers.-tur.) *dva ili više pušćanih ili topovskih zrna ujedno povezanih*. — »U

Turaka puške harčalije, / A u njima zrna sindžirlije«, »E je pustu pušku prepunio, / Dva kuršuma i dve sindžirlije« (Vuk VI 324, VII 365).

< tur. *zincirli*, v. *sindžirli*.

singav, adj. (pers.) *siv, ugasito olovne boje*.

< tur. *sincabi* »siv« < pers. *siŋābi* (< pers. *siŋāb* »vrsta vjeverice čija je dlaka slična boji olova« + ar. pers. adj. suf. -i).

sinija *f* (ar.) *niska okrugla trpeza, sofa*. — »Da ih je za njivom koliko za sinijom, lahko bi se obradilo« (Nar. bl. 38); »Pašinici srebrnu siniju« (Vuk VI 541).

< tur. *sini* »trpeza, sofa« < pers. *sinī*, bukv.: »kineski, predmet kineske izrade« < ar. *šin* »Kina« + ar. pers. adj. suf. -i.

sinle, v. *sile*.

sinsija, v. *simsija*.

siper *m* (pers.) *zastirač koji se stavlja maloj djeci na prsa da se pri jelu ne bi odijelo zaprljalo*.

< tur. *siper* < pers. *siper*.

Siradž, -adža (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sirac*, skraćeno od *Siracüddin* < ar. *Sirāğuddīn*, muško ime, osn. zn.: »svjetiljka, kandilj vjere islama«.

sirāt-čuprija (**silaj-čuprija**) *f* (ar.-tur.) 1. *opasni most, opasni put koji, po islamskom vjerovanju, vodi preko pakla i preko koga se mora proći da bi se unišlo u raj*.

2. *fig.: uopšte opasan, težak i mučan put*.

< tur. *sırat köprüsü*, izft. od ar. *širāt* »put« i tur. *köprü* »most«.

sirbaz, v. *sihirbaz*.

sirće, -eta *n* (pers.) *ocat*. — »Kiselo kao sirće« (Vuk, Posl. 134).

< tur. *sirke* < pers. *sirke*.
V. *sircetiti*.

sircetiti, *polijevati sirćetom*.
Izv. od *sirće* (v.).

siridžik, **saradžik** *m* (pers.) *bjelilo za mazanje lica, kozmetičko sredstvo muslimanki u tursko doba, hydrargyrum bichloratum corrosivum*.

< tur. *siraca* < pers. *sirāğā*.

siridžik, v. *saradžik*.

Sirija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Sirri*, muško ime, osn. zn.: »tajanstveni, mistični« < ar. *sirr* »tajna« + ar. pers. adj. suf. -i.

sitilj, v. *setilj*.

sivrije *f* (tur.) *terzijska i abadžijska tanka kliješta sa šiljastim vrhom za pravljenje kopči*.

< tur. *sivri* »šiljast«.

sjaraniti se, *sprijateljiti se*. — »Kučko jedna, a ne čeri moja! / S njime si se, kučko, sjaranila!« (Vuk II 370).

Izv. od *jaraniti* (v.).

sjećuniti, *sabrati, zbrojiti, ustanoviti zbir više brojeva*.

Izv. od *jećun* (v.).

skajljiti se, **skalliti se**, *pristati, odlučiti se na nešto*.

Izv. od *kail*, *kajil* (v.).

skalafatiti, *smlatiti nešto, nesolidno izraditi, sfušeriti, sklepati*.

Izv. od *kalafatiti* (v.).

skalufiti, **skalupiti**, 1. *složiti po jednom kalupu*.

2. *nešto napraviti, skovati ili složiti, ali ne tako kako bi tre-*

balo da bude, nego više provizorno.

Izv. od *kaluf*, *kalufiti* (v.).

skāstīti, *naumiti*.

Izv. od *kast* (v.).

skēla *f* (lat.) 1. *pristanište, luka; mjesto na rijeci gdje se vrši prevoz s jedne obale na drugu*. — »Doklje skelji moru izlaziše, / A na skelje moru dolaziše« (Lord 9).

2. *splav, skovani balvani na kojima se prevozi na rijeci*. — »Makni skelom Osman skeladžija« (I. Z. I 243).

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

V. *skeledžija*.

skēle, gen. *skēlā f* (lat.) *grede i daske koje se postavljaju oko zgrade prilikom zidanja ili popravljanja*.

< tur. *iskele* < tal. *scala* < lat. *scala*.

skēledžija *m* (lat.-tur.) *splavar*. — »Makni skelom Osman skeladžija« (I. Z. I 243); »Boji ga se kao vrana skeladžije« (Vuk, Posl. 21).

< tur. *iskeleci*, v. *skela* + tur. suf. -ci.

skēmlija, **sōemlija** *f* (lat.) *stolica*.

— »u odaži podbaci skemliju« (M. H. III 61); »i u sobi do osam šcemlija« (K. H. I 57).

< tur. *iskemle* < fr. *escabelle* < lat. *scammellum*.

Skēnder (grč.) *musl. muško ime*.

< tur. *Iskender*, muško ime < ar. *Al-Iskändār* »Aleksandar« < grč. *Alexāndros*.

Skendérija *f* (grč.-ar.) *Skenderova (džamija, most, ulica itd.)*. *Skenderija* je ime jedne ulice u Sarajevu.

< tur. *iskenderi* < ar. *Iskändāriyy* »Skenderski«, v. *Skender* + ar. adj. suf. -iyy.

skerlet, skrlēt *m* i kao adj. (tal.)

1. *stara venecijanska crvena i veoma sjajna čoha.* — »aga s' kucnu rukom po kolinu, / nov mu skerlet puče na kolinu« (M. H. III 216).

2. *odijelo skrojeno od skerleta.* — »na alatu u novu skerletu« (M. H. III 568).

3. *crven.* — »birden skerlet bujrunciju piše« (K. H. I 205).

4. *bolest šarenica, crven, scarlatina.*

< tur. *iskerlet* < tal. *scarlato*.

Smāil, v. *Ismail*.

Smāiš, v. *Ismail*.

Smājo, v. *Ismail*.

skilititi, *obaviti, omotati.* — »Prema njemu ruke raskrilila, / Oko vrata skilitila ruke« (M. H. IV 549).

Izv. od *kilit*, *čilit* (v.).

smarlāisati, smarlājisati, -išēm *naručiti, narudžbu učiniti.*

< tur. *smarlamak* »naručiti«.

V. *smarlama*.

smārlama *f* (tur.) *narudžba, roba, izrada po narudžbi (za razliku od pazarije).* — »Pazarija-časa je bez pervaza i bez kapka, a smarlama ili čarkiš-časa je sa pervazom i kapkom« (GZM 1951 218).

< tur. *smarlama*, part. od inf. *smarlamak* »naručiti«.

sóbet, v. *sohbet*.

sōfa *f* (ar.) 1. *trijem; uzdignuti prostor pred džamijom uz sami džamijski zid na kome se klanja ako nema dovoljno mjesta u džamiji.*

2. *nadkriveno ili uzdignuto sjedište u bašči; hladnjak.* — »niže njih su dva drva jablana, / pod njima je sofa načinjena« (M. H. III 216).

< tur. *sofa* < ar. *ṣuffā*.

sōfija *m* (ar.) 1. *veoma pobožan čovjek.*

2. *pristaša mistične filozofije.*

< tur. *sofu* < ar. *ṣūfiyy* »mistik«, osn. zn.: »vuneni« < ar. *ṣūf* »vuna« i ar. adj. suf. -*īyy*. Naziv došao otud što su mistici nosili vunene ogrtače

sōfra (sōvra, sōpra) *f* (ar.) 1. *trpeza, sinija.* — »Te jedošē, pa sofre digoše« (Lord 11); »Što na sofri sultan ima, ne gadi se Ciganima« (Bilten I. 118); »Pod kulom su sovre postavljene«, »gdi je sopra — tu je dolibaša« (Vuk II 460, I 466). 2. *zaokružena učinjena koža na čijem su rubu povezane duge petlje takođe od kože. Služi za odnošenje hrane težacima kad rade na njivi.*

< tur. *sofra* < ar. *sufra*.

V. *sofrabez*, *sofra-bošča*, *sofraluk*, *besofra*.

sōfrabez *m* (ar.) *dugačak peškir, od nekoliko metara, koji se stavi oko cijele sofre i služi kao zajednički ručnik svima koji su sjeli za sofru.*

< tur. *sofra bezi*, izft., v. kompon. pod *sofra* i *bez*.

V. *besofra*.

sōfra bōšča *f* (ar.-pers.) *prostirač ispod sofre na koji padaju mrvice i otpaci od jela. Ona štiti čilim da se ne uprlja.*

< tur. *sofra bohçası*, izft., v. kompon. pod *sofra* i *bošča*.

sofrāluk *m* (ar.-tur.) *isto što i sofrabez* (v.).

< tur. *sofralık*, v. *sofra* + tur. suf. -*lık*.

sōfta, sōhta (sōpta) *m* (pers.) *učenik medrese.* — »kad to čuše softe i hafizi« (I. Z. II 21); »Odaklen softi groš, kad ni džepa nema« (Nar. bl. 133); »Hasan sōpta uči u medresi« (M. H. III 63).

< tur. *softa* < pers. *suhte* i *sūhte* »iskuhan, prekaljen (u nauci)« od inf. *suhten* »paliti, pržiti«.

sogan (sāgan) m (tur.) luk.

< tur. *soğan*.

V. *sogandolma*, *soganlija*.

sogandolma (sāgandolma) f (tur.) *punjeni, nadjeveni luk sa mesom i pirinčem (vrsta jela)*.

< tur. *soğandolma*, v. *kompon*. pod *sogan* i *dolma*.

sogānlija (sagānlija) f (tur.) *vrsta jela koje se pravi ovako: pogača ili hljeb izreže se na komade, komadi se poliju mesnom čorbom, a po vrhu se pospe poprženim mesom i lukom*.

< tur. *soğanlı*, v. *sogan* + tur. suf. *-li*.

sōhbet (sōbet) m (ar.) *razgovor, sjedeljka, sijelo, sastanak*. — »pa kad su se piva napojili, / o svačemu *sōhbet* zauzeli« (K. H. II 229); »*Sōbet* čini Mostarski dizdare, / Vas je Mostar na *sōbet* sazvao« (Vuk V 508).

< tur. *sohbet* < ar. *ṣuḥbā*.

sōhta, v. *softa*.

sōisati, sōjisati, -išēm, 1. *opljačkati*. — »Go se ne može *soisati*« (nar. posl.).

2. *napasti*. — »za kiriju mene *soisali*, / i pred pašu mene *pozovnuli*« (M. H. III 325); »*soisali* me bjevu psi, jedva se odbranih« (u ob. gov.).

< tur. *soymak* »opljačkati«.

sōj m (tur.) *rod, pleme; porijeklo, vrsta, sorta*. — »Kog si *soja*, kakva si *plemena*« (M. H. III 113); »Nisi, kujo, *soja* gospodskoga« (Muz. zap. Inst. 3658), »*sōjević*« = čovjek iz dobre kuće, dobra roda.

< tur. *soy*.

V. *sojli*, *sojsuz*.

sōjisati, v. *soisati*.

sōjli, indecl. adj. (tur.) *plemenit po rođenju, od dobra roda i familije*.

< tur. *soylu*, v. *soj* + tur. suf. *-lu*, *-li*.

sōjsuz m (tur.) *prostak, nikogović; nitkov*. — »Stanider, *sojsuze*, da ti kažem šta je naša čaršija!« (Zembilj II 91).

< tur. *soysuz*, v. *soj* + tur. postpoz. *-suz*, *-siz* »bez«.

sōjtarija m (tur.) *onaj koji se ne bavi ozbiljnim poslom; šaljivčina, lakrdijaš*. — »Kad djevojke Talu opaziše, / i njegovo *sojtarsko odijelo*« (F. J. II 309).

< tur. *soytari*.

sōkāk, -āka *m* (ar.) *ulica*. — »sve pucaju puške *sokacima*« (K. H. I 32); »il' da dođeš, il' *sokakom* prođeš« (Muz. zap. Inst. 2268).

< tur. *sokak* < ar. *zuqāq*.

sōlak m (tur.) 1. *ljevoruk*.

2. *pripadnik posebnog gardijskog korpusa janjičara*.

< tur. *solak*.

sōldrma, sōldurma, v. *suldrma*, *suldurma*.

sōltašak m (tur.) *prirepak; tako se u ironiji kaže za onog koji nekog stalno prati i od njega se ne odvaja*. — »on je njegov *soltašak*« (u ob. gov.).

< tur. *soltašak* »prirepak«, bukv.: »lijevo mudo« (tur. *sol* »lijevi« i tur. *tašak* »mudo«).

sōluf, zūluf (zūlov) m (pers.) *uvojak, zalizak kose pružen niz lice pokraj uha*. — »od tvog brka, od mog *solufa*« (B. V. 1886 107); »dva joj bena među obrvama, / a četiri među *solufima*« (Muz. zap. Inst. 3276); »kara-boju na kara-zulove« (Vuk I 589).

sòluk

< tur. *zülûf* < pers. *zulf*.

sòluk *m* (tur.) *dah*, *dušak*.

< tur. *soluk*.

sòmli, indecl. adj., *napravljen od riblje kosti, od moržova zuba*; »somli-kamze« = kamze od riblje kosti; »somli-nož« = nož sa drškom od moržova zuba.

< tur. *somlu* < tur. *som* »moržov zub od koga se prave kamze za noževe« (tur. *som* je vjerojatno skraćeno od franc. *sau-mon* »losos« /salmone/) + tur. suf. -lu, -li.

sòmün, **sàmün**, -üna *m* (grč.) *okrugli pekarski hljeb u kvas, ljepina; domaći hljeb u kvas*. — »i donese somuna desetak« (Ist. bl. II 257); »Tako mi krsnoga samuna!« (Vuk, Posl. 302).

< tur. *somun* < grč. *Psōmion* »okrugli hljeb, somun«.

sön *m* i kao adj. (tur.) *1. kao imenica: kraj, završetak, talon u kartanju*.

2. kao pridjev: posljednji.

< tur. *son*.

V. *son-nefes*.

sön-nefes *m* (tur.-ar.) *posljednji dah umirućeg, izdisaj*.

< tur. *son nefes*, v. *kompon*. pod *son* i *nefes*.

sòpa *f* (tur.) *motka*.

< tur. *sopa*.

söpra, v. *sofra*.

sòpta, v. *softa*.

sòrguč *m* (tur.) *čelenka, perjanića*. — »Bosna ti je sorguč carevini« (K. H. I 34).

< tur. *sorguç*.

Sòukbunār, **Sòkbunār**, -ára *m* (tur.) *ime jedne mahale u Sarajevu*.

< tur. *soğuk-bunar* »studenac, studeni izvor« (tur. *soğuk* »stu-

den, hladan« i tur. *bunar* »izvor, zdenac«.

sövra, v. *sofra*.

Spàhić, v. *spahija*.

spàhija, hipok. **spáho** *m* (pers.)

1. posljednik timara, spahiluka, koji je dužan kao konjanik da ide u vojsku u slučaju rata; lenski konjanik. Bilo je i hrišćana spahija. — »hoda l' za njim šest stotinspahija« (M. H. III 391). — *Od ovog je nastalo prezime: Spàhić i Spáho*.

2. bolje stojeći seoski domaćin islamske vjere u Bosni i Hercegovini; dodaje se kao titula iza imena: Hasan-spahija, Omer-spahija itd.

< tur. *sipahi* < pers. *sipāhī* »vojnici« (pers. *sipāh* »vojska« i pomoću nastavka -ī napravljen singular.

V. *spahiluk*.

spáho *m* (pers.) *djever*.

Hipok. od *spahija* (v.).

Spáho, v. *spahija*.

spahiluk *m* (pers.-tur.) *feudalni posjed, leno, dobijeno dekretom sultana. Posljednik spahiluka, spahija, nije plaćao nikakvog poreza na imanje, ali je bio dužan da ide kao konjanik sa jednim ili više svojih konja (u zavisnosti od veličine spahiluka) u vojsku u slučaju rata*. — »na koga su spali spahiluci« (K. H. I 399).

< tur. *sipahilik*, v. *spahija* + tur. suf. -lik.

spànáć, -áća *m* (pers.) *špinat, zelje, Spinacia oleracea L.*

< tur. *ispanak* < pers. *ispānğ*, *isfenāğ*, *esfenāğ* »spanjač«.

spihitijati se (**spiktijati se**) *zgušnuti se, uvariti se, dopeći se postepeno na slaboj vatri*. Izv. od *pihtijati se* (v.).

spirjāniti, *pomiješati zajedno pirinač, isjecanu džigericu, zelen i još ponešto pa kuhati; fig.: smiješati sve u jedno.*

Izv. od pirjan, pirjaniti (v.).

srča f (tur.) *staklo*. — »sva im grohnu srča po pendžeru« (M. H. III 236).

< tur. *sırça*

V. srčali, srčaluk.

srčali, indecl. adj. (tur.) *staklen*. — »opružio srčali durbina« (K. H. I 21).

< tur. *sırçalı*, v. srča + tur. suf. -lı.

srčaluk m (tur.) 1. *staklarija*.

2. *mjesto u kući gdje se drže stakleni predmeti (čase i ostalo).*

< tur. *sırçalık*, v. srča + tur. suf. -lık.

srdisati, v. sevdisati.

srđžada, v. serdžada.

sr̥g m (tur.) *duga motka obješena sa krajeva na dvije uzice o tavanu preko koje se prevjese odijela i tako služi mjesto čiviluka; duga motka uopšte*. — »Ona ide u šikli odaju, / primače se srgu s haljinama, / ona jamlja junačko odijelo« (Ašikl. 106).

< tur. *sırık*.

srklet (**saklet**) m (ar.) 1. *tegoba, uzrujanost, nervoza, uznemirenost*.

2. *nalog, naredba; »srklet (saklet) činiti, učiniti« = oštro narediti, povikati*. — »On izdade saklet na čauše«, »Saklet čini na svoje vojvode«, »Pa od zemlje na noge skočio, / A na mlađe srklet učinio« (Vuk, Rječnik); »Saklet čini slavni knez Lazare, / saklet čini na svoje vojvode« (Vuk II 201).

< tur. *siklet* < ar. *tiqlā* »tego-ba, težina«.

V. srkletli.

srklēti, indecl. adj. (ar.-tur.) *ner-vozan, skopčan sa teškoćama*: »srkletli čovjek«, »srkletli posao«.

< tur. *sikletli*, v. srklet + tur. suf. -li.

srma f (tur.) *srebro, čisto srebro, srebrena žica*.

< tur. *sırma* »tanka srebrena žica s pozlatom ili bez pozlate«. V. srmadal, srma-džuzdan, srmali, srmalijsa.

srmadal m (tur.) 1. *svileno platno ili kadifa po kojoj su srebrenim ili zlatnim koncem izvežene grane ili biljni motivi*.

2. *anterija ili jorgan sa ispupčenim vezom napravljen od srmadala*.

< tur. *sırmadal* < tur. *sırma* »srma« i tur. *dal* »grana«.

srma-džuzdān, -āna m (tur.-ar.-pers.) *kesa za novac, novčanik, izrađen od srme (srebra)*. — »U njedrima srma-džuzdan bila, / gdjeno stoje groši i dukati« (Vuk I 256).

< tur. *sırma-cüzdan*, v. kompon. pod srma i džuzdan.

srmājli, v. srmali.

srmali, **srmājli**, indecl. adj. (tur.) *srebren, srmom vezen, srmom ukrašen*. — »zlatnih kapa, srmali kundeka« (M. H. III 256); »uz košulju srmajli marama«, »I evo mu srmajli jagluka« (Vuk II 351, VI 262).

< tur. *sırmalı*, v. srma + tur. suf. -lı.

srmalijsa, **srmājlijsa** f (tur.) 1. *puška srmom okovana, puška karanfalka*.

2. predmet uopšte okovan ili vezen srmom. — »U Mostaru na Fati košulja, / sačmalija, sade srmalija« (I. Z. IV 234).
 < tur. sirmali, v. srmali.

sřt m (tur.) *hrbat*; lisičije krzno pri repu, orešina.
 < tur. sirt.

stāfriti, *ljutito i vatreno riječima nekog napasti*.
 Izv. od tafra (v.).

Stāmbol m (grč.) *Istanbul, Carigrad*. — »Iz Stambola do Travnika b'jela« (K. H. I 77).
 < tur. Istanbul < grč.

Stambōlija m (grč.-tur.) *Carigradanin*.
 < tur. Istanbulu, v. Stambol + tur. suf. -lu, -li.

stāmbelka f 1. *tikva bundeva*.
 2. *vrsta kokoši*.
 Izv. od Stambol (v.).

stegeltijāt, stegeltijān, adj., *nerazabran, nenarastao, zdrečen (hljeb, usljed toga što nije valjao kvas, ili što tijesto nije dovoljno »nadošlo«)*.
 Izv. od tegeltija (v.).

stražārbaša m (srp. hrv.-tur.) *zapovjednik straže*. — »I na njima tridest karaula, / I u svakoj ima stražarbaša« (Vuk VI 371).
 Hibr. r.: »stražar« i tur. baš, v. baš.

stremēnluk, strimēnluk m (srp.-hrv.-tur.) *srednji dio tijela u konja, tj. od vrata do onog dijela tijela dokle siže sedlo*. — »Rešma pala do po stremēnluka« (K. H. II 307); »Od bašluka do po strimēnluka« (M. H. III 556).
 Hibr. r.: »stremen« + tur. suf. -luk.

strukāli, indecl. adj. (srp.-hrv.-tur.) *sa strukama, sa više stru-*

ka. — »Strukali se pasom opasao, / sve mu struke dirhemli gajtani« (K. H. II 306).
 Hibr. r.: »struka« + tur. suf. -li.

Suād, -āda (ar.) *musl. muško ime*.
 < tur. Sead < ar. Sā'ād, muško ime, v. Sead.

Suāda (ar.) *musl. žensko ime*.
 < tur. Suad < ar. Su'ād, žensko ime »Sretna«.

sūāl, sūvāl, -āla m (ar.) *pitanje, upit*. — »Ja ga suāl ne bih učinio, / namah bi mu ja odsjekao glavu« (F. J. II 357); »bez suāla, bez dževaba« = bez ispitivanja i saslušavanja.
 < tur. suāl < ar. su'āl.
 V. sualdžija.

suāldžija, suvāldžija m (ar.-tur.)
 1. *ispitivač, onaj koji stavlja pitanja*.

2. *sualdžijama (suvaldžijama) se nazivaju anđeli (meleci) Munkir i Nekir koji, po islamskom vjerovanju, ispituju umrloga u grobu nakon sahrane*. — »Jesu li ti šimšir-tahte teške? / Je l' se zemlja u oč' nasula? / Dolaze l' ti surudžije često, / surudžije pa i suvaldžije?« (K. H. II 185).
 < tur. sualcı, v. suāl. + tur. suf. -cı.

sūbaša m (tur.) 1. *nadzornik imanja, onaj koji ubire aginske i begovske prihode sa čifluka*.
 2. *ranije u Tur. Carevini gradski nadzornik*.
 < tur. subaşı, prvobitno: »nadzornik za razvođenje voda u gradu«, kasnije: »nadzornik imanja, gradski nadzornik«.
 V. subašovati.

sūbašovati, -šujēm, *vršiti službu subaše*.
 Izv. od subaša (v.).

subhānalāh! suphānalāh! interj. (ar.) *slava bogu!* (kaže se u značku čuđenja).

< tur. *süphanallah* < ar. *subhāna-llāh* »slava bogu«.

Sübhija, hipok. **Súbho** (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Sübhî, Süphî*, muško ime < ar. *šubhiyy* »rani, jutarnji« (ar. *šubh* »zora, svanuće, osvit« + ar. adj. suf. *-iyy*). Isp. »Zoran«.

Subhija, hipok. **Súbha** (ar.) *muš. žensko ime*.

< tur. *Sübhiye, Süphiye*, žensko ime < ar. *šubhiyyā* »rana, jutarnja«. Isp. »Zorka«.

sü-bürek m (tur.-pers.) *vareni burek, koji se pravi tako što se fuške umaću u uzvarenu vodu pa se onda slažu u tepsiju i presipaju poprženim mesom, a zatim se peče u rerni*.

< tur. *su-börek* < tur. *su* »voda« i tur. *börek*, v. *burek*.

Súda, Súdo, v. *Mesuda, Mesud*.

südžuka f i südžuk m (tur.) *kobasica od bravijeg ili govedeg mesa*. — »Od pastrme napravio vrata, a od sudžuke baglama« (Bilten I 118).

< tur. *sucuk*.

süfara f (pers.) *arapski bukvar; početnica za učenje arapskih slova u mektebu*. — »i u njojzi musaf i sufara« (M. H. X 62).

< tur. *supara* < pers. *sipāre* (pers. *sī* »trideset« i pers. *pāre* »dio, komad«.

süfle, -eta *n* (ar.) *bezobraznik, prostak*.

< tur. *süfli* < ar. *sufliyy* »prost, nizak (moralno)«. V. *suflija*.

süflija f (ar.) *prostakuša, žena neuredne spoljašnosti i prostog ponašanja*.

< tur. *süfliye* < ar. *sufliyyā* »prosta, niska (moralno)«.

süfur, sifr m (ar.) *nula, ništica, 0*. < tur. *sıfır* < ar. *şifr*.

süfur, v. *sehur*.

Süjoldžić, v. *sujoldžija*.

süjoldžija m (tur.) *stručnjak za gradnju i popravak vodovoda; nadzornik koji se brine da vodovod funkcioniše. Od ovog je nastalo prezime: Süjoldžija i Süjoldžić*.

< tur. *suyolcu*, izft. od tur. *su* »voda« + tur. *yol* »put«, + tur. suf. *-cu, -ci*.

Süjoldžija, v. *sujoldžija*.

sül, sülh m (ar.) *nagodba, pomirenje, naravnanje*. — »Ljepši je mršav sulh, nego pretila dava« (Nar. bl. 94); »jer sam s carem sulha postavio« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *sulh* < ar. *şulh*.

V. *nasuliti* (se), *posuliti* (se).

Süla, v. *Sulejman*.

süldrma, süldurma, söldrma, söldurma f (tur.) *prostoriya nado-gradena uz kuću ili uz staju i natkrivena obično produženjem krova kuće odnosno staje. Izgleda kao prirepak uz kuću. Tu se drži težački alat, a ponekad se tu i stoka zatvara*.

< tur. *sundurma*.

Süle, v. *Sulejman*.

Sulëjman, Sulëjmen, hipok. **Süljkan, Süljo, Süla, Süle** (jevr.) *muš. muško ime*.

< tur. *Süleyman* < ar. *Sulāymān*, muško ime, Solomon < jevr.

Sülhija (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Sulhi*, muško ime, osn.

suligen

zn.: »onaj koji je naklonjen miru i nagodbi« (ar. *ṣulḥ* »mir« + ar. adj. suf. *-iyy*).

suligen *m* (tur.) *cinober, cinabari, vrsta boje koja se upotrebljavala u kozmetičke svrhe.*

< tur. *süluĝen* »minium«.

sulinār, v. *sulunar*.

sultān, -āna *m* (ar.) *car, vladar.* — »al je sultan pašu posjedkao« (K. H. I 14).

< tur. *sultan* < ar. *sultān*.

V. *sultanija*.

sultānija *f* (ar.) *princeza, careva kći.* — »Dao bih mu scercu sultaniju«, »Da će biti carska sultanija« (Vuk V 414, VII 123).

< tur. *sultaniye* < ar. *sultāniyyā*, bukvl.: »carska«, v. *sultan* + ar. adj. suf. *-iyyā*.

Sultānija, hipok. **Sultāna**, **Sulta** (ar.) *musl. žensko ime.*

Izv. od *sultanija* (v.).

sülti-pita, v. *sut-pita*.

sülüc, -üca *m* (ar.) 1. *pokret, pohod.* — »svaki muluc suluć učinio« (K. H. I 46).

2. *stupanje u koji derviški red.* < tur. *sülük* < ar. *sulūk* »za-putiti se, krenuti«.

sulünār, **sulündar**, **sulinār**, -āra *m* (grč.) *cijev za peć, dimnjak.* < tur. *silindir* < franc. *cylindre* < grč. *sölunaron*.

sulus *m* (ar.) *trećina imetka sa kojom testatar može, po šerijatskom pravu, slobodno raspolagati ako ima zakonskih nasljednika.*

< tur. *sülüs* < ar. *ṭuluṭ* »trećina«.

Suljo, **Suljkan**, v. *Sulejman*.

sümbul, **zümbul** *m* (pers.) *cvijet Hyacinthus orientalis L.* — »U

bašči mi *sümbul* cvjeta, / ja ga ne berem« (Sevd. 112); »kad 'no cvati *zümbul* i *zerina*« (B. V. 1886 107).

< tur. *sümbül* < pers. *sunbul*.

sünder *m* (tur.) *sunder, Spongia.*

— »u *sunder* mu vodu pokupio« (K. H. I 482).

< tur. *sünger*.

sündija, **süngija** *f* (tur.) *bodež, bajonet.*

< tur. *süngü*.

sünet *m* (ar.) 1. *sve ono što je Muhamed radio, preporučio ili odobrio da se radi, a što inače nije u kur'anu spomenuto.* — »Terć ne čini *suneta*« (Nar. bl. 310).

2. *obrezivanje muslimanske muške djece, circumcisio.* — »trista dece *sunet* učiniše« (M. H. X 67).

< tur. *sünnet* < ar. *sunnä*.

V. *sunetiti*, *sunetlija*, *sunetluk*, *osunetiti*, *posunetiti*.

sünetiti, *obrezivati.* — »on *suneti* do dva sina svoja« (M. H. III 389).

Izv. od *sunet* (v.).

sunetlija *m* (ar.-tur.) 1. *onaj koji obrezuje djecu.* — »A za njima Ture *sunetlija*, / ... / da poturče cijela Sibirja« (Vuk VI 164).

2. *onaj koji je obrezan.*

< tur. *sünnetli*, v. *sunet* + tur. suf. *-li*.

sunetluk (**sünluk**) *m* (ar.-tur.) *veselje prilikom obrezivanja djeteta, prilikom suneta.*

< tur. *sünnetlik*, v. *sunet* + tur. suf. *-lik*.

süngija, v. *sundija*.

süniye, **süniti** *m* (ar.) *muslimani koji slijede onaj pravac u šerijatskom pravu po kome je jedino Muhamed mogao potpuno*

autentično i nepogrešivo da tumači kur'an; poslije njega nema to pravo nikakav pojedinac, pa ni halifa. Drukčije stanovište u ovom pitanju zauzimaju »šije« (v.).

< tur. *sünni* < ar. *sunniyy*.

sünluk, v. *sunetluk*.

sünuf, m (ar.) *razred; vrsta*.

< tur. *sınuf* < ar. *şinf*.

Süphija i **Suphija**, v. *Sühija* i *Subhija*.

supürisati, **sutürisati**, -išem, 1. *metlom pomesti, metlom izbaciti*.

2. *fig.: potrošiti nerazumno, upropastiti*.

< tur. *süpmek* »pomesti, porisati«, *fig.: »odnijeti sve«*.

sûra f (tur.) 1. *red, linija*. — »a u suru stali bajraktari«. »Kako su momci u sure stanuli« (M. H. III 245, IV 23).

2. *redak u knjizi ili pismu*.

< tur. *sıra*.

V. *posurijati se*.

sûra f i **sûre** -eta n (ar.) *poglavlje u kur'anu (kur'an ima 114 sura)*. — »Kao da sam neki din-suz bez imana, / te ne slušam sure iz Korana« (Šantić II 210).

< tur. *sure* < ar. *sürä*.

surâhija f (ar.) *sud za vodu posebnog oblika: konusno postolje, okruglast trbuh i poduži uzani vrat koji se pri vrhu malo proširuje. Može biti od stakla, bakra ili keramike*. — »Najlepši proizvodi višnjičke keramike bile su surahije i ibrici, karakteristični predmeti starije proizvodnje« (GZM 1956 104).

< tur. *sûrahi* < ar. *şurâhiyyä*.

sûre n i **sûret** m (ar.) *slika*. — »gleda sure, gleda bajrakta-

ra, / pa se slika s licem podudari« (K. H. I 362); »nek se ašik učini od ovakvog sureta« (I. Z. II 32).

< tur. *suret* < ar. *şürä*.

sûrek m (tur.) *stado, krdo goveda, stoke*. — »Sve sa Baća na surek ovnove« (Lord 13).

< tur. *sûrek* »veliko stado, veliko krdo«.

sûrgun m i kao adj. (tur.) 1. *progonstvo, izgnanstvo*. — »Mogu bosa i u Stambol poći, / Da izvadim iz surguna dragog« (Vuk V 224).

2. *prognan, protjeran*.

3. »*surgun učiniti*« = protjerati. — »iz Bosne me surgun učinio« (M. H. III 14).

< tur. *sürgün*.

V. *surgunisati, surgunluk*.

surgünisati, **surgunlêisati**, -išem, *protjerati, prognati*. Izv. od *surgun* (v.).

surgunluk m (tur.) *progonstvo, izgnanstvo*. — »Moje drago u surgunluk sprema« (Vuk V 224).

< tur. *sürgünlük*, v. *surgun* + tur. suf. -*lük*, -*lik*.

sûrisati, -išem, 1. *prognati, protjerati*.

2. *protjerati napolje, dobiti proliv*.

< tur. *sürmek*.

sûrma f (tur.) *boja u prahu, crna ili srebrenasta kojom se podvlači ispod trepavica kao kozmetičko sredstvo; pravi se od samljevene rude antimonita i masti. Surmu donose hadžije iz Arabije u malim zašivenim platinenim paketićima*. — »ne navlači na elif obrve, / ne podvlači surme plemenite« (M. H. X 114).

< tur. *sürme*.

V. *surmedan, surmelijaste oči*.

surmedān

surmedān, **surmedānluk** *m* (tur.-pers.) *bočica od kovine, ili posudica od kože ili slonove kosti u kojoj se drži surma; na bočici ili posudici je pričvršćen štapić kojim se surma podvlači.*
< tur. *sürmedān*, *sürmedānlık* v. *surma* + pers. *dān*, prez. osn. od inf. *dāšten* »držati« + tur. suf. *-lık*.

surmēlijaste oči, **sürmenaste oči**, *oči kao srebrnasta surma.*
Izv. od *surma* (v.) sa tur. suf. *-li*.

surūdžija (**surūgdžija**) *m* (tur.)
1. *gonič, pratilac uz konja, naročito pratilac menzildžija, koji na konju prati tatarske konje i tuče ih kandžijom da brže idu.*
— »Vrijedna mi surudžiju nađ'te, / koji će me svesti do Kladuše« (K. H. I 475); »tatar vrišti, surudžija pišti« (K. H. I 14).

2. *poštar ili poštanski momak koji je u Srbiji za turske uprave i u prvo vrijeme srpske nezavisnosti prenosio na poštanskom konju zvaničnu i privatnu poštu.*

< tur. *sürücü*, nom. agent. od inf. *sürmek* »goniti, tjerati«.

surüntija *f* (tur.) *nešto staro, pohabano.*

< tur. *sürüntü*, izv. od inf. *sürünmek* »potucati se«.

sūsāk, *-āka m* (tur.) 1. *bakrena kutlača sa dugim drškom za crpljenje vode iz dubokog suda.*
2. *vrsta tikve koja ima oblik suska.*

< tur. *susak*.

sūsām *m* (ar.) *sezam, Sesamum indicum L. (Sesamum orientale L.) fam. Pedaliaceae. Od susamovog sjemena pravi se tahan-halva (v.).*

< tur. *susam* < ar. *sūsām*, *sim-sim*.

Sútla, Sútle (tur.) *musl. žensko ime.*

< tur. *sütlü*, v. *sutlija*.

sütlija *f* i **sütlijāš** *m* (tur.-pers.) *slatko hladno jelo napravljeno od mlijeka, pirinča i šećera.* — »doneste nam sütliju i pelte« (Ist. bl. II 258).

< tur. *sütlü*, bukv.: »mliječni« (tur. *süt* »mlijeko« + tur. suf. *-lü*) i tur. *sütlü aş* »mliječno jelo« (tur. *sütlü* + pers. *āš* »jelo«).

V. *sut-pita*, *sutmavi*.

sutmávi, indecl. adj. (tur.-ar.) *bjelkastoplave boje; ovako su nazivale stare bojadžije jednu vrstu boje.*

< tur. *sütmavi* »bjelkastoplavičaste boje kao mlijeko« (tur. *süt* »mlijeko« i tur. *mavi*, v. *mavi*).

süt-pita, sütli-pita (iskrivlj. **sütlipita**) *f* (tur.-grč.) *pita koja se pravi od umućenih jaja i mlijeka.* — »Sütlipite na gužve savite« (Vuk V 582).

< tur. *süt pidesi* »mliječna pita«, izft. od tur. *süt* »mlijeko« + *pita* (v.).

sütürisati, v. *supurisati*.

süvāl, süvāldžija, v. *sual, sualdžija*.

süvārija *m* (pers.) *konjanik; konjanik - vojnik, konjanik - žandarm.* — »Hiljadu je na oklop Madžara, / Sve atljeje njene suvarije« (Lord 162).

< tur. *süvari* < pers. *suwārī*.

süvāt, -āta m (tur.) *planinske livade koje se ne kose, ispasište.* — »Pa podiži suvatne volove, / Ja podiži suvatne ovnove« (Lord 201).

< tur. *suwat, savat* »pojilo, loква gdje se stoka poji«.

V. *suvatovati*.

súvatovati, -ujēm, izgoniti stoku
na planinu i tamo je napasati
na planinskim livadama.
< tur. savatmak »izgoniti stoču
na planinu na pašu«.

svinjäluk m (srp. hrv.-tur.) svinj-
ski posao, bezobraština.

Hibr. r.: svinja + tur. suf. -luk,
-lik.

šābān *m* (ar.) *ime osmog mjeseca po muslimanskom kalendaru.*

< tur. *şaban* < ar. *ša'bān*.

V. *Saban*.

Šāban, hipok. **Šābo** (ar.) *mušl. muško ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu šabanu.*

< tur. *Şaban*, muško ime < ar. *ša'bān*, ime osmog meseca po muslimanskom kalendaru.

Šācīr, **Šākir** (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Şakir*, muško ime < ar. *šākir* »onaj koji zahvaljuje, zahvalni«.

Šācīra, **Šākira** (ar.) *mušl. žensko ime.*

< tur. *Şakire*, žensko ime < ar. *šākirā* »ona koja zahvaljuje, zahvalna«.

šādrvān, **šādervān**, **šedrvān**, -āna *m* (pers.) *vodoskok sa bazenom od mramora ili betona. Bazen je u osnovici krug ili pravilan višekut sa stupom u sredini koji ga znatno nadvisuje i sa vrha stupa pada voda u bazen. — »dok on vodi šadrvanu dođe«, »ona ide vodi šadervanu« (K. H. II 23, 95); »ugledao vodu šedrvana« (K. H. II 95).*

< tur. *şadırvan* < pers. *šādirwān*, bukv.: »veselo teče«.

šāfāna, v. *hoşafana*.

šāfran, **zāfran**, **žāfran** *m* (ar.) *šāfran, Crocus sativus L. (Crocus officinalis Honck.); rani šafran, kačun: Crocus vernus Wolf.*

< tur. *safran* < ar. *zafārān*.

šāfrānī, **zāfrānī**, **žāfrānī**, indecl. adj. (ar.) *žute boje kao šafran.*

< tur. *safrani*, v. *šāfran* + ar. pers. adj. suf. -ī.

šāh, -āha *m* (pers.) 1. *car, kralj.*

— »a već 'nakog ni u cara nema, / ni u turskih sve šest šaha nejma« (M. H. III 5).

2. *igra šaha.*

3. *šahovska figura »kralj«.*

< tur. *şah* < pers. *šāh* »kralj«.

V. *šahmat*, *šahnama*, *Šahsivar*.

Šāha, v. *Šahina*.

šahimèrdija *m* (pers.) *teški tokmak (do 600 kg težine) kojim se pri gradnji mostova zabijaju šipovi (stupovi) u zemlju, odnosno u korito rijeke.*

< tur. *şahimerdan* < pers.

šāhin (**šāin**) *m* (pers.) *soko, odnosno vrsta sokola koji se dresira i upotrebljava za lov. — »Kakve su im šainove obrve, zaniješe moju pamet do mrve!« (Vuk I 254).*

< tur. *şahin* < pers. *šāhin*.
V. *Šahin*, *šahindžija*.

Šahin, hipok. **Šáho** (pers.) muslimansko muško ime.

< tur. *Şahin*, muško ime, »Soko« < pers. *šāhin* »soko«.

Šahina, hipok. **Šáha** (pers.) muslim. žensko ime.

Muškom imenu *Šahin* dodan naš nastavak za f. »-a«.

šahindžija m (pers.-tur.) sokolar. U Turskoj Carevini gajio se lov sa sokolima i postojali su posebni sokolari »šahindžije« koji su se tim lovom bavili. Sokolari su imali svoga starješinu »šahindžibašu«.

< tur. *şahinci*, v. *šahin* + tur. suf. -ci.

šahit (šajit) m (ar.) svjedok. »Evo jamca ličkog Mustajbega, / i šahita, tebe u zidanu« (K. H. I 287).

< tur. *şahit* < ar. *šāhid*.

V. *šahitola!* jalan-šahit, šehit, šehadet.

šahitola! (šaitolā!) interj. (ar.-tur.) neka ste svjedoci! pozivam vas za svjedoke! — »šahit ola stotine hajduka!« (K. H. I 166).

< tur. *şahitola!*, v. *šahit* + tur. *ola!* optat. 3 lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

šāh-māt, **šāh-māt**, **māt**, interj. (pers.-ar.) izraz u igri šaha koji znači da je protivnik izgubio igru.

< tur. *şahmat*, *mat* < pers. *šāhmāt* »mat, kralj je mrtav« (pers. *šāh* »poznata figura u igri šaha«, osn. zn.: »car, kralj« i pers. *māt* »pobijeden, izgubljen« < ar. *māt*, *mātā* »umro je«.

Šahnāma f (pers.) veliki herojski epos persijskog pjesnika Firdu-

si-ja o starim pers. vladarima. Po tom se ovako naziva i svaka druga poduža pjesma na pers. jeziku koja opjeva vladara.

< tur. *Şāhnāme*, v. *šah* i *name*.

Šáho, v. *Šahin*.

Sahsivār, -āra (pers.) muslim. muško ime.

< tur. *Şahsüvar*, muško ime,

< pers. *šāhsuwar*, *šāhsuwar*.

»vješt i okretan jahač, konjanik«.

šāin, v. *šahin*.

šáir m (ar.) pjesnik.

< tur. *şair* < ar. *šāir*.

šaitolā! v. *šahitola!*

šajak, -āka m (tur.) sukno; vrsta grube čoh.

< tur. *şayak*. (Možda je istog porijekla kao i *saja* (v.) od lat. *saia*).

V. *šajakli*, *šajčev*.

šajakli, indecl. adj. (tur.) suknen, od *šajaka*. — »na nogama šajakli čakšire« (F. J. II 308).

< tur. *şayaklı*, v. *šajak* + tur. suf. -lı.

šajčev, **šajčen**, adj., suknen, od *šajaka*. — »na njemu su šajčeve čakšire« (F. K. 1886 41). Izv. od *šajak* (v.).

šakal, v. *čagalj*.

Šakir, v. *Šacir*.

šaklāban m (tur.) šaljivčina, onaj koji uveseljava.

< tur. *şaklaban*.

šakūl m (ar.) visak, dunderska mjera za ustanovljavanje vertikalne kod zidanja zidu, građenja stuba itd. To je na koncu obješeno olovo.

< tur. *şakul*, *şavul* < ar. *šāqūl*.

šāl m (pers.) šal; može biti vunen ili pamučni, muški i ženski.

Šalākija

< tur. *şal* »şal« < pers. *şāl* vunena tkanina«.

šalākija *f* (pers.) vrsta vunenog kumaša koji se upotrebljava za ženske haljine, zatim za lica u jorgana itd. U jednoj je boji: crven, zelen itd.

< tur. *şalaki* < pers. *şāl* »vunena tkanina«.

šaladžija, šalidžija *m* (srp.hrv.-tur.) šaljivčina.

Hibr. r.: naša riječ »šala« + tur. suf. -ci (č. dži).

šalvare, šarvare pl. t. (pers.) 1. široke hlače koje i danas nose muslimanski sveštenici, a i neki stariji ljudi, osobito hadžije. 2. ženske dimije ili široke gaće.

< tur. *şalvar* < pers. *şalwār*.

Šām, -ána (ar.) Sirija, Damask. — »Kako joj je b'jelo lice, / valja Šama i Misira (Vuk V 341); »i od Šama pašu Šehislama« (K. H. I 258).

< tur. *Şam* < ar. *Šām* i *Šā'm*. V. šamaladža, šamajlija, šamdud, šamlijanka.

šamaladža *f* (ar.-tur.) vrsta prugaste tkanine od koje se kroje muške anterije; šamska tkanina; osnova joj je žuta, a pruge crvene, damast.

< tur. *şam alacası* »šamska aladža«, izft., v. kompon. pod Šam i aladža.

šamajlija *f* (ar.-tur.) šamsko, sirijsko sedlo.

< tur. *şamlı* »sirijski«, v. Šam + tur. suf. -li.

šamar *m* (tur.) čuška, pljuska, za-ušnica. — »Tko ne traži nasi-hata, izješće šamar musibeta« (Nar. bl. 174).

< tur. *şamar*.

šambek *m* (tur.) okuka, krivina. — »iz šambeka oganj obo-riše« (nar. pj.).

< tur. *yanbeki, yanbeği* »oku-ka, krivina«.

šamdud, m, šanduda *f* (ar.-tur.) vrsta duda porijeklom iz Šama (Sirije).

< tur. *şam dudu* »šamski dud«, izft., v. kompon. pod Šam i dud.

šamija *f* (pers.) povezača, mara-ma od tunke tkanine, išarana granama, kojom se žene pove-zuju po glavi. — »Zašto dade tri šamije zlatne, / zašto dade devet prstenova?« (Ašiki. 80).

< tur. *şame* < pers. *šāme* »po-krivka za glavu«.

šamidan, v. šemidan.

šamlak, v. šenluk.

šamlijanka *f*, sablja šamske (si-rijske) izrade. — »Pa pripasa sablju šamlijanku« (Vuk VI 422).

< tur. *şamlı* »šamski«, v. Šam + tur. suf. -li.

šan, -ána *m* (ar.) dostojanstvo, veličanstvo, ugled. — »jazuk tebi i tvojemu šanu« (K. H. I 568); »Ne more mi šanu podnijeti, / Da ćelavu uzimam devojk« (Lord 24).

< tur. *şan* < ar. *şān, šā'n*.

šap *m* (ar.) stipsa, kocelj. — »I šap i šećer jednaka su lica, / al' okusa sasvim različita« (Ist. bl. II 290).

< tur. *şap* < pers. *šāb* < ar. *šābb*.

šarčoj, šarkoj, šarčevski čilim *m* (pers.-tur.) pirotski čilim.

< tur. *Şarköy*, knjiž. *Şehirköyü* »Pirot«, bukv.: »gradsko selo« (od *şehir*, v. šehir i tur. *köy* »selo«).

šargija, šarkija *f* (ar.) vrsta tam-bure, slična bugariji, samo ve-ća. — »bolan Mujo šargiji

govori« (GZM 1907 244); »U ru-
ci mu od sedefa šarkija«
(Muz. zap. Inst. 2485).

< tur. *şarkı* »posebna vrsta
veselih istočnjačkih pjesama«,
bukv.: »istočni« < ar. *şarqiyy*
»istočni«.

şarlâgan, şavlâgan *m* (pers.) *ulje*
od susama (sezama).

< tur. *şarlağan* < pers. *şir-i*
rewğan (< pers. *şir* »mlijeko«
i pers. *rewğan* »maslo«).

şärt *m* (ar.) *uslov; osnovna stvar;*
bitni elemenat; »islamski i
imamski šartovi« = osnovi
islama i islamskog vjerovanja.
< tur. *şart* < ar. *şart*.

şarvale, c. *şalvare*.

şaşav, adj. (tur.) *luckast, budalast.*

< tur. vulg. *şaşal* »luckast«
< tur. *şaşar*, imperf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »zapanjiti se,
zablanuti se, čuditi se«.

şasıjast, şasıok, adj. *razrokast,*
razrok; škiljav.

< tur. *şası* »razrok«, a *şasıok*
je hibr. riječ: tur. *şası* i naša
riječ »oko« prema tur. kon-
strukciji *şası göz*.

şaşirisati, -i $\ddot{s}$ em, *izbezumiti se od*
straha.

< tur. *şasırmak* »zapanjiti se,
zbuniti se.

V. *şaşav, şaşkin, şaştisati*.

şaşkin, adj. (tur.) *zgranut, zapa-*
njen, zaprepašćen.

< tur. *şaşkin* < tur. *şaşmak*
»čuditi se, diviti se; zapanjen
biti«.

şaştisati, -i $\ddot{s}$ em, *izbezumiti se od*
straha, mnogo se prepasti.

< tur. *şaştı*, perf. 3 lice sing.
od inf. *şaşmak* »čuditi se, diviti
se; zapanjen biti«.

şator, v. *čador*.

şâtra *f* (pers.) *natkrivena tezga u*
obliku šatora na vašarima.

Izv. od *šator*, v. *čador*.

şavlâgan, v. *şarlagan*.

şcëderiti se, ožalostiti se, ozlovo-
ljiti se.

Izv. od *ceder* (v.).

şcëmeren, adj., *na cëmer (na svod)*
sagrađen.

Izv. od *cëmer* (v.).

şcëmlija, v. *skemlija*.

şcëlliti, *zabraviti, zaklopiti, za-*
katančiti; »şcëlliti ruke oko
vrata« = obgrliti rukama oko
vrata tako čvrsto kao kad se
nešto čilitom, katancem, za-
ključa. — »şcëlliti mu oko
vrata ruke« (K. H. I 283).

Izv. od *čilit* (v.).

şebek *m* (tur.) *vrsta majmuna cr-*
vene stražnjice. — »izvila se
kao šipka zobova, / oči su joj
ko mostarska ašlama, / u licu
je kano şebek lijepa« (I. Z.
II 26); »Aman jarabi, svake li
ti vrste şebeka ima na ovom
dunjalu!« (Zembilj III 33).

< tur. *şebek*.

şeboj, şeboj, şenboj *m* (pers.) *cvi-*
jet Matthiola incana L. i şeboj
zlatni ili žuti Cheirantus cheiri
L. — »da nabere şenboja«
(GZM 1908 121).

< tur. *şebboy* < pers. *şebbūy*
< pers. *şeb* »noć« i pers. *būy*
»miris«, prema tome bukvl.
»noćni miris«.

Şećan, v. *Šećer*.

şećer, şeker *m* (pers.) *šećer.*

< tur. *şeker* < pers. *şeker*.

V. *Šećer, šećerdžija, šećerdžin-*
ca, šećerlama, šećerli, šećer-
para.

Şećer, Şeker, hipok. Şećan, Sëco
(pers.) *musl. muško ime.*

Šećeragić

Od ovog su nastala prezimena
Šećeragić i Šekerović.

< tur. *şeker* < pers. *şeker* »še-
ćer«.

Šećeragić, v. Šećer.

šećerdžija, šekerdžija *m* (pers.-
tur.) *slastičar*.

< tur. *şekerci*, v. *šećer* + tur.
suf. -ci.

šećerdžinca, šekerdžinca *f* *slasti-
čarica*.

Izv. od *šećerdžija* (v.).

*šećerlâma, šekerlâma, šećerlêma,
šekerlêma* *f* (pers.-tur.) *bonbon,
šećerka*.

< tur. *şekerleme*, izv. od *şeker*,
v. *šećer*.

šećerli, šekerli, indecl. adj. (pers.-
tur.) *zaslađen šećerom, zašeće-
ren*. — »šećer jela, šerbet-vodu
pila, / šećerli se vodom
umivala« (Vuk I 51); »a še-
kerli kahvu natočila« (M. H.
III 136).

< tur. *şekerli*, v. *šećer* + tur.
suf. -li.

šećerpâra, šekerpâra *f* (pers.) *vr-
sta slatke pite*.

< tur. *şekerpâre* »vrsta halve«
< pers. *şekerpâre* (< pers. *şe-
ker* »šećer« i pers. *pâre* »ko-
mad«).

Šećeo, v. Šećer.

šedžera *f* (ar.) *krvna loza jedne
porodice sa naznakom koljena
uzlazne i silazne linije*.

< tur. *şecere* < ar. *şāğārā*, ošn.
zn.: »stablo«.

šēer, šeērlija, v. *šehar, šeherlija*.

Šefa, v. *Šefika*.

šefak, v. *ševak*.

šefija *m* (ar.) *onaj koji ima pravo
prvokupa, pravo preče kupnje*,

po osnovi susjedstva ili suvla-
sništva u nekretnini.

< tur. *şefi* < ar. *şāfi*.

V. *šefiluk, šuf'a*.

Šefik, hipok. Šefko, Ševko, Fiko
(ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Şefik*, muško ime, < ar.
şāfiq »milostiv, onaj koji ima
samilosti, sažaljenja«.

V. *Şefket, Ševkija*.

*Šefika i Šefika, hipok. Šefka,
Šefka, Ševka, Ševka, Šefa, Fika*
(ar.) *muš. žensko ime*.

< tur. *Şefika*, žensko ime < ar.
şāfiqa »milostiva, ona koja ima
milosti, sažaljenja«.

šefiluk *m* (ar.-tur.) *pravo prvoku-
pa, pravo preče kupnje (pravni
termin)*.

< tur. *şefilik*, v. *šefija* + tur.
suf. -lik.

Šefka, Šefka, v. *Šefika*.

Šefket (ar.) *muš. muško ime*.

< tur. *Şefkat*, muško ime < ar.
şāfiqa »samilost, sažaljenje«.

Šefkija, v. *Ševkija*.

Šefko, v. *Šefik i Ševkija*.

šefteliya i šefteli, indecl. (*ševtè-
lija, ševteli, šepteliya*) *f* (pers.)
breskva, Prunus persica Stokes.
(*Persica vulgaris* Mill. —
Amygdalis persica L.). — »suvi
šljiva sa sirovi grana, / šev-
teliya za rose ubrani«, »Nit
se grize šepteliya, / Nit se
pije ladna voda« (Vuk I 302, V
309).

»šefteli sòkāk« = *sokak sa
mnogo šefteliya*. — »Dockan
proдох šefteli sokakom,
/ gdje djevojke beru šefteli-
je« (Ašikl. 24).

< tur. *şeftali* < pers. *šeftālū*.

šēga, šegārčina *f* (ar.) *šala, smiju-
rija, komedija*. — »Neko mu je
seljam prifatijo, / Neko š njime

šegarčinu gradi« (Lord 280).
 < tur. *şaka* »šala, pošalica«
 < ar. *šāqā'* »nesreća«.
 V. šegačiti se, šegali.

šegačiti se, šegati se, šaliti se, ismijavati se.
 Izv. od šega (v.).

šegali, adv. i adj. (ar.-tur.) 1. smiješno.
 2. smiješan.
 < tur. *şakalı*, v. šega + tur. suf. -lı.

šegrt m (pers.) učenik u zanatu, učenik u privredi.
 < tur. *şakirt* < pers. *šāgird*.

šeh, šejh m (ar.) starješina tekiye, prvak derviša jednog reda. — »Iz medrese šeha Sadulaha« (K. H. 8 255).
 < tur. *şeyh* < ar. *šāyh* »starac; starješina«.
 V. šejh.

Šehāb, -āba (ar.) musul. muško ime.
 < tur. *Şihab* < ar. *Šihāb*, muško ime, osn. zn.: »plamen, odvažan, smion«.

šehadet m (ar.) svjedočenje, svjedočanstvo.
 < tur. *şehadet* < ar. *šāhādā*.
 V. šahit, šehadetnama, šehadet-parmak, šehit.

šehadetnama f (ar.-pers.) svjedodžba.
 < tur. *şehadetname*, v. šehadet + pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

šehadet-parmak, ili skraćeno **šehadet** m (ar.-tur.) kažiprst. — »išaretom prstom šehadetom« (K. H. II 191).
 < tur. *şehadet parmağı*, v. kompon. pod šehadet i parmak.

šehar (šeer) m (pers.) veliki grad. — »knjiga dode šehar Sara-

jevu« (K. H. I 18); »da prodamo u šer-Sarajevu« (Vuk III 12).
 < tur. *şehir* < pers. *šehr*.
 V. šehar-čehaja, Šeheriya, šeherlija.

šehar-čehaja m (pers.) gradski čehaja, gradski načelnik. U Sarajevu se jedan most zove Šehar-čehajina ćuprija, a jedan sokak Šehar-čehajina čikma.
 < tur. *şehir kâhyası*, izft., v. kompon. pod šehar i čehaja.
 V. Šeheriya.

Šeheriya, Šehar-čehajina ćuprija f (pers.) most u Sarajevu pred gradskom vijećnicom. Po akademiku Hamdiji Kreševljakoviću, ovaj most je napravio sarajevski čehaja Hadži Husejin 1617. g.
 < tur. *şehirli* < pers. *šehrī* »gradski«, v. šehar + ar.-pers. adj. suf. -ī.

šeherli, indecl. adj. (pers.-tur.) gradski. — »Prodi šjutra šeherli pazar, / Od dućana jednog do drugoga« (Vuk VI 484).
 < tur. *şehirli*, v. šehar + tur. suf. -lı.

šeherlija (šeerlija) m (pers.-tur.) građanin, velegrađanin. — »u mene je dragi šeherlija« (I. Z. I 2).
 < tur. *şehirli*, v. šeherli.

šeherzāda, v. šehzada.

šehislam, v. šejhulislam.

šehit, -ita m (ar.) musliman koji junačkom smrću pogine u borbi za vjeru; nevino pogubljeni; mučenik. — »Tad Mustajbeg pokopa šehite« (M. H. III 226); »Ko pogibe šehit ako Bog da!« (Lord 73).

< tur. *şehit* < ar. *šāhīd*.
 V. šehitluci.

šehitluci, -ūkā m pl. (ar.-tur.) šehitsko groblje. Mnogi lokaliteti

šehj

u blizini gradova u Bosni i Hercegovini nose ime *Šehitluci*.

< tur. *şehitlik*, v. *šehit* + tur. suf. -lik.

šehj, v. *šej*.

šeho m (ar.) 1. pobožan čovjek, čovjek koji živi na derviški način.

2. posebna vrsta bardaka čiji je grljak kupolasto zasvođen, a otvor za vodu je sa strane, lijevo od drška. Upotrebljava se naročito za uzimanje abdesta.

3. dugme na vrhu kapka kafenih ibrika.

4. osjemenjena glavica na vrhu pera od luka.

Izv. od *šeh* (v.).

šehr m (ar.) mjesec. — »sedmu noću šehri ramazana« (K. H. I 149).

< tur. *şehr* < ar. *šāhr*.

šehrija f (ar.) kupovni tanki rezanci od kojih se pravi istomena čorba.

< tur. *şehriye*, *şeriye* »kupovni tanki rezanci« < ar. *šāriyyā* (< ar. *šār* »dlaka, kosa« + ar. adj. suf. za f. -iyyā). Ime je dobilo po tom što su rezanci tanki, pa se prisposobljavaju kosi. Nije ispravno tumačenje postanka ove riječi koje je dao P. Skok (v. 247 i 738) dovodeći je u vezu sa pers. *šehr* »grad«.

šehvet m (ar.) strast.

< tur. *şehvet* < ar. *šāhwā*.

šehzāda, **šeherezāda** f (pers.) princeza, careva kći.

< tur. *şehzade* < pers. *šehzāde* i *šāhzāde* (< pers. *šeh*, *šāh* »kralj, car« i pers. *zāde* »dijete, porod«.

V. *Šehzada*.

Šehzāda (pers.) mušl. žensko ime.

< tur. *Şehzade*, žensko ime

< pers. *Šehzāde*, v. *šehzada*.

šëik, v. *šejh*.

šëišāna, v. *šešana*.

šëitan, v. *šejtan*.

šëj (**šëjh**) m (ar.) stvar, predmet; roba. — »Toga šëja dosta po svijetu«, »Da kupuje šëhja svakojaka« (Lord 67, 137).

< tur. *şey* < ar. *šāy'* »stvar«.

šëjh (**šëik**) m (ar.) 1. starješina arapskog plemena.

2. poglavica.

< tur. *şeyh* < ar. *šāyh* »starac, časni starina, poglavica plemena; učitelj; poglavica derviša«. V. *šeh*, *šejhul-islam*.

šëjhul-islām, **šëhislām**, -āma m (ar.) najstariji vjerski dostojanstvenik muslimana u Turskoj Carevini. Ovu titulu je uspostavio sultan Mahmut I i prvi je šejhul-islam postao tadašnji stambolski muftija. Jedini šejhul-islam iz Bosne i Hercegovine bio je Mehmed Refik ef. Hadžiabdić iz Rogatice (1814—20. IV 1871). — »šëjhul-islam i sve efendije« (K. H. I 150); »šëhislām u, draga lalo moja« (M. H. III 7).

< tur. *şeyhülislām* i *şehislām* < ar. *šāyhu-l-islām* »poglavar islama«, izft., v. kompon. pod *šëjh* i *islam*.

šëjtan (**šëitan**) m (jevr.) 1. davo, vrag. — »Iz mire dva šejtana vire« (Nar. bl. 68); »Džin baška, šëitan baška« (Vuk. Posl. 351).

2. fig.: dovrtljiv čovjek, obješenjak.

< tur. *şeytan* < ar. *šāyṭān* < jevr. posredstvom etiopskog jezika.

V. *šejtanbez*, *šejtanluk*.

šëjtanbez m (ar.) prosto platno od koga seljaci kroje gaće.

< tur. *şeytan bezi* »davolski

bez«, izft., v. kompon. pod šejtan i bez.

šejtānluk *m* (ar.-tur.) *vragolija, obješenjaštvo*.

< tur. *šejtanlık*, v. šejtan + tur. suf. -luk.

šekāik, šekājik *m* (ar.) *božur, Pansonia officinalis* L. — »i Muštajbeg rumena ružica, / i Ali-beg kita šekajika« (I. Z. IV 245).

< tur. *šekayık, şakayık* < ar. *šaqāiqu-n-nuṣmān*.

šeker, šekērdžija, šekērlī, šekerlāma, v. šečer, šečerđžija itd.

Šekerović, v. Šečer.

šembōj, v. šeboj.

šemidān, šamidān, šimidān (šan-dān) -āna *m* (ar.-pers.) *svijećnjak*. — »Alj' nestalo piva alj' jediva? / Halj' nestalo na šandān svijeće?« (Lord 317).

< tur. *şamdan* »svijećnjak«
< pers. *šem'dān* < ar. *šām*
»svijeća« i pers. suf. -dān.

šenlučiti, v. šenlučiti.

šēmluk, v. šenluk.

Šēmsa (ar.) *musl. žensko ime*.

Od muškog imena *Semso* nastalo zamjenom glasa »o« sa suf. za f »a«.

šēmsija *f* (ar.) *suncobran, kišobran*.

< tur. *şemsiye* < ar. *šāmsiyyā*,
(< ar. *šāms* »sunce« + ar. adj. suf. -iyyā).

Šēmsō, v. Šemsudin.

Šēmsūdīn, *hipok. Šēmsō* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şemsüddin*, muško ime
< ar. *šāmsu-ddīn* »sunce vjere islama«.

šēn, šēnli, indecl. adj. (pers.-tur.) *veseo, raspoložen, nasmijan*. —

»pošli svatovi šēnli i veselo« (M. H. III 202).

< tur. *şen* < pers. *šen*; tur. suf. -li dodan je u našem jeziku, pošto tur. *şen* ima značenje adjektiva i bez ovog sufiksa.
V. šenlučiti, šenluk, šeno.

šenboj, v. šeboj.

šenlučiti, šēmlučiti, provoditi veselje, slaviti, veseliti se.

Izv. od šenluk (v.).

šenluk (šēmluk, šāmlak) *m* (pers.-tur.) *veselje, slavlje uz pucanje iz pušaka*. — »šenluk s' čini za punu nedilju« (M. H. III 98); »De je šenluk, nek i ala gori« (Vuk, Posl. 75); »veliki mu šemluk učinio, / sve istavi od boja topove«, »Bjelopavlić šāmlak učinio« (Vuk II 588, IV 101).

< tur. *şenlik*, v. šen + tur. suf. -lik.

šēno (šēmno), adv. *veselo, raspoloženo, nasmijano*. — »Svi svatovi šēno i veselo« (M. H. I 318); »Svi svatovi šēmno i veselo« (Vuk III 485).

Izv. od šen (v.).

šēptelija, v. šeftelija.

šēr *m* i kao adj. (ar.) 1. *zlo, smutnja*; kaže se: »šejtanski šer«, »ženski šer«.

2. *zao, zločast, đavoljast*.

< tur. *şer* < ar. *šārr* »zlo«.

V. šeret, šeretluk, šerluk.

šerbe, -eta *n* i **šērbet** *m* (ar.)

1. *dobro zaslađena voda koja se pije radi osvježanja; obično se još stavlja kakav mirišljivi začín ili limun. Kod muslimana se gost najprije počasti šerbetom pa onda dolazi kafa i drugo čašćenje*. — »sve hanume šerbe piju, / šerbe piju kahvu iju« (I. Z. III 13). Ako je šerbe napravljeno od meda,

šerbetiti

onda se zove »medeno šerbe« ili »medovina«. — »i uz kahvu šerbet medovinu« (K. H. I 158).

2. *slatki voćni sok koji se toči u čaše i kojim se gosti poslužuju. Ovakvo šerbe se naziva još i šurupom.*

3. *uzvarena voda u šerbetnjaku pripremljena za kuhanje kafe.* — »Na odžaku vatru naložila, / a uz vatru šerbe pristavila« (B. V. 1892 122).

4. *uvaren šećer kojim se zaljevaju slatke pite.*

< tur. *şerbet* < ar. *šārbā* »piće« (ar. *šāribā*, *šārb* »piti«).

V. šerbetiti, šerbetlama, šerbetnjak, šerbetna mahrama, šurup, ošerbetiti.

šerbetiti, *krečiti, bijeliti krečom* (prneseno značenje usljed sličnosti zavarenog kreča, pripremljenog za krečenje, sa razmućenim šerbetom od šećera).
Izv. od šerbe (v.).

šerbetlāma, šerbetlēma f (ar.-tur.) *žitko razmućeni zavareni kreč, pripremljen za krečenje.* — Od zamišljenog tur. inf. *şerbetleme* izveden nom. action. *şerbetleme* koji u tur. jeziku ne postoji, nego je u našem jeziku izveden u vezi sa našim inf. *šerbetiti*. *Šerbetlema* odnosno *šerbetlama* je ono čime se šerbeti.

šerbetna mährama, v. šerbe i mahrama.

šerbetnjāk, -āka, *sud u obliku dugumčića u kome se vari voda (šerbe) za kafu; spada u kafeni takum (pribor).*

Izv. od šerbe, šerbet (v.).

šerēfa f i **šerēfe**, -eta n (ar.) *1. ograda i uski ograđeni prostor (kao veranda) na džamij-skoj munari sa kojega mujezin,*

obilazeći oko munare, uči ezan, tj. poziva muslimane na molitvu; obično munara ima jednu šerēfu, ali ima munara i sa više šerēfa. — »na šerēfam' zvona namjestiti« (K. H. I 211); »pa se penju b'jelu šerēfet u« (M. H. X 19).

2. U Bijeljini šerēfom zovu nadkriveni i ograđeni prostor na ulazu u kuću, verandu.

< tur. *şerefe* < ar. *şurfā*.

Šerēmet (pers.) prezime.

< tur. *şeremet* »obijestan, u-darljiv, neposlušan« < pers. *širmerd* »odvažan, junačan« (pers. *šir* »lav« i pers. *merd* »čovjek, muškarac«, dakle bukv. »lav-čovjek«).

šeret m i kao adj. (ar.) *1. kao ime-nica: lukavac, prepredenjak, nestaško, vragoljan.*

2. kao pridjev: lukav, prepreden, podmukao.

< tur. *şerret, şirret* »udarljiv, nemiran, neposlušan, tvrdoglav« < ar. *šārr, šārrā* »zlo«.

V. šeretluk.

šerētluk m (ar.-tur.) *lukavstvo, prepredenost, podmuklost.*

< tur. *şerretlik*, v. šeret + tur. suf. -lik.

šerijat, šeriat i **šerijāt, šeriāt**, -āta m (ar.) *muslimanski vjerozakon, islamski propis; islam.* — »što je mene za nemila dala, što šerijat uzet' ne mogaše« (Ašikl. 87); »šerijatski sudija = sudija koji donosi rješenja i izriče presude na osnovu šerijatskog prava; »šerijatsko pravo« = islamsko pravo.

< tur. *şeriat* < ar. *šāriā*, osn. zn.: »pravi put«.

V. ušeriatiti.

šerić, -ića, **šerik**, -ika m (ar.) *drug, kolega; ortak.*

< tur. *şerik* < ar. *šārik* bukv. »zajedničar«.

šerif, adj. i kao supst. (ar.) 1. kao pridjev: častan, plemenit, poštovan; svet; dodaje se iza riječi: ramazani-šerif, bajrami-šerif, mushafti-šerif itd.

2. kao imenica: titula u Arapa.
< tur. *şerif* < ar. *šārīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Šerif, -ifa (ar.) musl. muško ime.
< tur. *Şerif*, lično ime, < ar. *šārīf* »plemenit, častan, ugledan; prvak«.

Šerifa, hipok. **Širka** (ar.) musl. žensko ime.

< tur. *Şerife*, žensko ime, v. *Şerif* + suf. za f. »a«.

šerik, v. *šerić*.

šerit, **širit** m (ar.) traka prišivena kao ukras na narodnoj nošnji ili kao znak čina na oficirskoj ili kojoj drugoj službenoj uniformi. — »kud god šavi, tu šeriti zlatni« (K. H. II 76).
< tur. *şerit* < ar. *šarīf*.

šerluk m (ar.-tur.) zloba; vragolstvo, vragolija.

< tur. *şerlik*, v. *şer* + tur. suf. -lik.

šešana, **šišana** (**šešana**) f (pers.) vrsta duge puške u koje unutrašnji dio cijevi ima šest izolučenih (izdubenih) pruga. — »u ruci mu tokmakli šešana« (M. H. III 492); »za pojas mu dvije puške male, / a u ruke vezena šišana«, »Al' doleti Čejfan-aga, / i upali sjajnu šešanu« (Vuk III 281).

< tur. *şeşhane*, *şişane* < pers. *šeşhāne* (pers. *šeş* »šest« i *hāne*, v. *hane*).

V. tokmakli šešana.

šes-bes m (pers.-tur.) šest i pet (izraz u igri tavle). Često se i sama igra tavle naziva ovako, pa se kaže: »hoćemo li poigrati šes-beša?«.

< tur. *şes-u beş* < pers. *šeş* »šest« i tur. *beş* »pet«.

šes-džihār, -ára m (pers.) šest i četiri (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-cihar* < pers. *šeş* »šest« i pers. *čehār*, *čār* »četiri«.

šeširdžija m, zanatlija koji pravi i trgovac koji prodaje šešire. — Kao Bog i šeširdžija (Vuk, Posl. 129).

Hibr. r.: sa tur. suf. -ci (č. dži).

šeširlija m, onaj koji nosi šešir na glavi.

Hibr. r.: sa tur. suf. -li.

šešu-dü n (pers.) šest i dva (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü dü* < pers. *šeş* »šest« i pers. *du* »dva«.

šešu-jäk m (pers.) šest i jedan (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü yek* < pers. *šeş* »šest« i pers. *yek* »jedan«.

šešu-së n (pers.) šest i tri (izraz u igri tavle).

< tur. *şes-ü se* < pers. *šeş* »šest« i pers. *se* »tri«.

ševak, -vka, **šefak**, -fka m (ar.) 1. odsjev, sjaj. — »na bajraku od zlata jabuka, / ševak daje na četiri strane« (K. H. I 20); »Što udari šefak po Prominu« (M. H. III 85).

2. crvenilo na nebu pri izlasku ili zalasku sunca.

< tur. *şafak* < ar. *šāfaq*.

V. ševaklija.

ševaklija f (ar.-tur.) krijesnica.

< tur. *şafaklı*, v. *ševak* + tur. suf. -li.

ševāl, -ála (ar.) ime desetog mjeseca muslimanskog kalendara.
< tur. *şevval* < ar. *šāwwal*.
V. Ševala.

Sevála (ar.) musl. žensko ime. Nadijeva se obično djetetu koje se rodi u mjesecu ševalu.

ševèlija

Izv. od ševal (v.) uz nastavak za ž. rod »a«.

ševèlija, ševèrlija, ševàrlija, v. šiveliija.

Ševka, Ševka, v. Šefika.

Ševket (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Şevket*, muško ime < ar. *šāwkā* »bojna sila, jakost, hrabrost, moć, snaga«.

Ševkija, Šefkija, hipok. Šévko, Šéfko (ar.) musl. muško ime.

< tur. *Şevki*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji čezne za nečim, koji strastveno nešto želi« (ar. *šāwq* »čeznuće; čeznuti« + ar.-pers. adj. suf. -ī).

Šévko, v. Šefik i Ševkija.

ševkūna! interj. (ar.-tur.) na zdravlje! živio! (nazdravljanje prilikom rakljanja).

< tur. *şevkina!* < ar. *šāwq* »čeznuće« + tur. suf. -īna.

ševtèlija, v. šefteliija.

šibaliija f (srp. hrv.-tur.) višestruka kamdžija. — »il' čangija (kamdžija) šibaliija, / ili uzda biserliija« (S. S. 9).

Hibr. r.: na riječ šiba dodan tur. suf. -li.

šibaluk m (srp. hrv.-tur.) struka na kamdžiji. — »pa poteže paklenu kandžiu, / na kojoj je deset šibaluka« (F. J. I 201).
Hibr. r.: na riječ šiba dodan tur. suf. -luk.

šiben, v. čemen.

šičār, -āra m (pers.) 1. korist, dobitak, plijen. — »A kad je šičār dijeliti, govore mu: Oda-kle si neznana delijo« (Vuk, Posl. 117); »Kod Gošćice šičār pokupiše« (M. H. III 250).

2. blago, imetak. — »U bečara svakoga šičāra« (nar. posl.).
< tur. *şikār* < pers. *şikār*.

V. šičardžija, šičariti, ošičariti se.

šičárdžija m (pers.-tur.) pohlep-nik za dobit, onaj koji se ko-risti kakvom zgodom da što do-bije, da se okoristi.

< tur. *şikārçı*, v. šičār + tur. -cı.

šičáriti, koristiti se; zadobijati plijen. — »šičáрили, dobro zadobili« (M. H. III 352).

Izv. od šičār (v.).

Šida, v. Ašida.

šidet m (ar.) žestina, jakost.

< tur. *şiddet* < ar. *şiddā*.

V. šidetli.

šidètli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.)

1. žestok, jak.

2. žestoko, jako.

< tur. *şiddetli*, v. šidet + tur. suf. -li.

šifáluk, šefáluk m (ar.-tur.) ozdra-vljenje.

< tur. *şifalık* < ar. *şifā* »liječ« + tur. suf. -lık.

šifra f (ar.) tajno pismo, tajni znak, ugovoreni znakovi za taj-no sporazumijevanje.

< ar. *şifr*, *ğäfr* »tobožnje zna-nje i vještina u proricanju bu-dućnosti i otkrivanju tajni po-moću napisanih brojeva, slova i simboličnih znakova«.

šifje, šiiti m (ar.) pripadnici onog pravca u šerijatskom pravu, po kome je sam Muhamed odredio za svog prvog nasljednika Aliju i hilafet dalje prelazi na muško potomstvo Alijino. Alija i njegovi direktni muški potomci kao imami su nepogrješivi, te su i njihove riječi i tumačenja izvora šerijatskog prava istog značenja kao i izreke Muhamedove.

< tur. *şii* < ar. *şiiyy*, bukv.: »pristaša, stranački«.

šika f (franc.) *varak, suho zlato, stanioi*. — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »šikom šikosane, / zlatom izvezene« (Vuk I 537).

< tur. *şik* < franc. *chique, chic*.

V. šikli, šikosati.

šikali, v. šikli.

šikli, šikali, indecl. adj. (franc.-tur.) *nacifran, dotjeran, suhim zlatom, varakom oblijepljen*. — »Ode momče na bijelu kulu, / kada pade u šikli odaju« (B. V. 1892 155); »Spavaj, sine, u šikli bešici« (Miodrag. 104); »Spavaj, spavaj, u šikli beši« (Muz. zap. Inst. 2034); »Stara majka šikalji odaji« (Lord 10).

< tur. *şikli* < franc. *chic* »otmjenost, ukus; ukusan« + tur. suf. -li, a *šikali* v. šika + tur. suf. -li.

šiklisati, v. šikosati.

šikosati, -šem, **šiklisati**, išëm oblijepti šikom (varakom, suhim zlatom). — »Sve saraji šikom šikosati« (Lord 20); »U ruci joj ogledalo, / šikli šikom šiklisato« (Vuk V 240).
Izv. od šika i šikli (v.).

šiljte, šilte n (tur.) *vuneni četverouglasti dušević za sjedenje; dugi tanki vuneni madrac koji se stere po sećiji*. — »a Anica side sa šiljteta« (M. H. III 53); »bana najde na šilti svi lenoj« (K. H. I 136).

< tur. *şilte*.

šimldān, v. šemidan.

šimla, v. šindra.

šimšeta, šimseta, gen. šimšētā, šimsētā f (ar.) *pafta izrađena od zlatnog (žutog) gajtana ili širita u obliku sunca, kao nakit na odjeći*. — »dugmeta mu od

zlata šimšeta, / kraj šimšeta puca pozlaćena« (M. H. III 510).

< tur. *şemse* »pafta od zlatnog gajtana« < ar. *šāms* »sunce«.

šimšik, šinšik (šinšit) m (tur.) *munja, grom, svjetlica*. — »Kad zagrmi iznad Sarajeva, / šinšit pade povrh b'jela L'jevna, / i pogodi Džafer begovicu« (I. Z. III 105); »Od divojke šimšik udario, / Od avlije do vode bunara« (M. H. IV 7).

< tur. *şimşek*.

šimšir m (pers.) *biljka Burus sompervivens L.* — »ona sila u šimšir skemliju« (skemlija od šimširova drveta) (M. H. III 570).

< tur. *şimşir, çimşir* < pers. *šimšād*.

V. šimširika, šimširli.

šimširika f, *žutikovina, Berberis vulgaris L.*

Izv. od šimšir (v.).

šimširli, indecl. adj. (pers.-tur.) *od šimširovog drveta*. — »Poslaću ti misirsko povjesmo, /uz povjesmo šimširli vreteno« (Vuk I 174).

< tur. *şimşirli*, v. šimšir + tur. suf. -li.

šin m (ar.) *ime arapskog slova »š«*.
< tur. *şin* < ar. *šin*.

šindara, šindāra, v. šindra.

šindra, šindra, šindara, šindāra, šimla, šimla, šimlja f (tur.) *cijepane jelove ili hrastove daske kojim se kuće pokrivaju. S jedne strane su po dužini izljubljenjene, a s druge istanjene*. — »od krovah šimlja otpadaše« (F. J. I 79).

< tur. *şendere*. (Blau navodi da je u tur. jezik došla preko slov. iz njem. *Schindel*).

šinik m (grč.) *šuplja mjera za žito, u raznim krajevima razne*

šinšik

težine, a kod nas je obično va-
gao 80 oka.

< tur. *šinik* »šuplja mjera za
žito različite težine prema raz-
nim krajevima« < grč.

šinšik, šinšit, v. šimšik.

šira f (pers.) *mošt; sok zrelog gro-
žđa u kome još nije nastupilo
alkoholno previranje.*

< tur. *şıra* < pers. *šire*.

širāze, -eta n (pers.) *onaj vidljivi
dio u ukoričene knjige koji spa-
ja listove.*

< tur. *şiraze* < pers. *širāze*.

širé, v. širk.

širk m (pers.) 1. *sirište, mara-
mica zaklanog bravčeta.*

2. *vrsta jela: isjecana i popr-
žena džigerica pomiješa se s
varenim pirinčem i začini mi-
rodijom, pa se zavije u očišće-
nu i uređenu braviju mara-
micu.*

< tur. *şirden* < pers. *širdān*,
osn. zn.: »mjesto gdje se mli-
ječko skuplja« (pers. *šir* »mlije-
ko« i pers. suf. -*dān* za grade-
nje imenica koje znače neku
posudu).

širit, v. šerit.

širk, širé m (ar.) *mnogobožstvo,
politeizam.*

< tur. *şirk* < ar. *širk*.

V. *mušrik, mušrić*

širka, v. šerifa.

šiš m (tur.) 1. *naprava za prženje
kafe: duguljast bubnjić od cr-
nog lima, nasaden na željezni
štap, u kome se, okretanjem
nad vatrom, prži kafa.*

2. *gvozdeni ražanj: željezni šta-
pić na kome se (kao na ražnju)
peku na žaru komadići mesa.*

3. *vrsta starinskog oružja: ši-
ljasta željezna šipka sa tri ivi-
ce na vrhu kao bodež za pro-*

badanje pancijer - košulja. —

»Neudri ga brietkinjom čordom,
/ na njemu su šipke od čelika,
/ van udri ga šišom zele-
niem, / udri njega šišom na-
komice« (F. J. 216).

4. *derviški šiš: metalna jabuka
s jedne strane produžena u ši-
ljast bodež. Kod nekih dervi-
ških redova ovaj šiš upotreblja-
vaju prilikom obreda: na ovaj
način: derviš zavrati glavu u-
nazad, stavi šiljasti kraj šiša na
jabučicu od grkljana i vrti šiš
velikom brzinom.*

< tur. *şiş*.

šiša f (pers.) *boca, flaša. — »U
ruci mu od mastike šiša, / a
na krilu lijepa Ajiša« (I. Z. III
80).*

< tur. *şişe* < pers. *šiše*.

šiša, v. šiše.

šišana, v. šešana.

šišćevāb, -āba, šišćevāp, -āpa m
(tur.-ar.) *vrsta ćevaba koji se
pravi tako da se komadići mesa
i glavice luka nanižu na želje-
zne ili drvene štapiće i kuhaju
se.*

< tur. *şişkebab, v. šiš i ćevab*.

šiše, -eta n i šiša f (pers.) *tava-
nica, plafon.*

< tur. *şişe* < pers. *šiše* »lije-
po ostrugani štapići, šipčice;
lajsne«.

šiško m, debeljko.

< tur. *şişmek* »oteći, podbuh-
nuti« (tur. *şişkim* »otečen,
podbuhnut«).

šišman m (tur.) *debeljko, onaj
koji je trbušast.*

< tur. *şişman*.

**šivèlija, ševèlija, ševèrlija, ševār-
lija, f** (pers.-tur.) *predmet na-
kićen kojekakvim ukrasnim
privjescima, naročito nakićeni
dio konjske opreme: sedlo, uzda*

i sl. — »ona mu sedlo vrže še-verliju, / a po njemu sitnu abaiju« (K. H. I 346).

< tur. *şiveli* < pers. *šiwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost« + tur. suf. -li.

šiveta, -etā f (pers.) *ukrasni pri-vjesci na ženskim pletenicama. — »Jedna glava trideset šive-ta« (Vuk, Rječnik).

< tur. *şive* < pers. *šiwe* »ljupkost, dopadljivost, kićenost«.

škembast, adj., *trbušast*. — »... a drugi krupni kao običan insin, samo obrijani i čosavi, a u pasu škembasti« (Zembilj III 18).

Izv. od škembe (v.).

škembe, -eta, n, *škemba* f (pers.) 1. želudac; drob, *trbuh*, *trbušina*. — »Vi' da vidiš kladušskog Muja, / Pruži škembe travi detiljini, / Ha pokri se mrkom kabanicom« (Lord 306).

2. jelo od trbuha.

< tur. *işkembe* < pers. *şikembe*.

V. škembast, škembe-čorba, škembići, škembo.

škembe-čorba f (pers.) čorba od droba, od utrobe, iznutrice.

< tur. *işkembe çorbasi*, izft., v. kompon. pod škembe i čorba.

škembići, -ićā m, jelo pripremljeno od droba, od trbuha.

Izv. od škembe (v.).

škembo m, *trbonja*.

Izv. od škembe (v.).

špināt, v. spanjać.

Suājib (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Şuayb* < ar. *Suayb*, ime jednog pejgambera.

šubha, *šupha* (*šuvha*, *šuhva*) f (ar.) *sumnja*. — »teška bana šubha prihvatila« (K. H. II 542).

< tur. *şüphe*, *şübhe* < ar. *şubhā*.

V. šubheli, šubhelenisati se, šubhesuz.

šubheli, *šupheli* (*šuhveli*, *šuveli*, *šuhveli*) indecl. adj. (ar.-tur.) *sumnjiv*.

< tur. *şüpheli*, v. šubheli + tur. suf. -li.

šubhelenisati se, -išem, početi *sumnjati u nešto, baciti se u sumnju*.

< tur. *şüphelemek*, »sumnjati u nešto«.

šubhesuz, *šuphesuz* (*šuhvesuz*, *šuvēsuz*, *šuhvēsuz*) adv. (ar.-tur.) *bez sumnje, nesumnjivo*.

< tur. *şüphesiz*, v. šubha + tur. postpoz. -siz »bez«.

Sücrija, *Sücro*, v. Šukrija, Šukro.

šućur, *šukur* m (ar.) 1. *hvala, zahvala (upućena bogu)*. — »Šućur Bogu i današnjem danu« (K. H. I 29); *šućur Bogu, snahu dovedosmo*« (Muz. zap. Inst. 2648).

2. »šućur učiniti«, bogu se *zahvaliti*. — »Onda Tale šućur učinio« (K. H. II 124).

< tur. *şükür* (č. šukjur) < ar. *šukr*.

V. Šukrija.

šuf'a f (ar.) *pravo prvokupa; pravo preče kupnje (pravni termin, propis normiran u Medželi)*.

< tur. *şufa* < ar. *şufa*.

šuga f (pers.) 1. *čelavost po glavi, favus*.

2. *svrab, scabies*.

Ova riječ se ne nalazi u tur. rječnicima, ali je, mislim, po korijenu od pers. *šug šuh* (*šog, šoh*) »kraste na tijelu; gnoj«.

Súhra, v. Suhreta.

šühret

šühret *m* (ar.) *popularnost, glasovitost.*

< tur. *şöhret* < ar. *šuhrä.*

Šühreta, **hipok. Šühra** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Şöhret*, žensko ime, »Glasovita, Popularna« < ar. *šuhrä*, v. *šühret*.

šühva, **šühveli** itd. v. *šubha*, *šubheli* itd.

šukadar, *adv.* (tur.-ar.) *mnogo, puno, mnoštvo.*

< tur. *şukadar* »toliko, eto toliko« < tur. *şu* »taj« i ar. *qadr* »količina«. (P. Skok /v. 754 *şukadar* »mnogo«/ daje ovako tumačenje: »početni konsonant kod riječi »bukadar« nastao je prema tipu turskih riječi koje se opetuju, ali sa mijenjanjem konsonanta, kao: *çoluk-çocuk*, pa je i riječ »bukadar« elementat takvog jednog kompozita: *şukadar-bukadar*«. — Očito je da se ovo tumačenje P. Skoka ne može usvojiti, pošto se riječ »bukadar« i u tur. i u našem jeziku upotrebljava kao samostalna riječ, isto kao i riječi »şukadar« (v.) i »okadar« (v.). Sva tri ova izraza jesu složenice od tur. pokazane zamjenice *bu* »ovaj«, *şu* »taj« i o »onaj« i od ar. *qadr* »količina«. Kod nas sve tri riječi imaju gotovo isto značenje, dok je njihovo gramatičko značenje u tur. jeziku različito: *bukadar* »ovoliko«, *şukadar* »toliko« i *okadar* »onoliko«.

Šukrija, **Šüeriya**, **hipok. Šükro**, **Šücro** (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Şukri*, muško ime, »Zahvalni (bogu)« < ar. *şukr* »zahvala« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Šükro, v. *Šukrija*.

šukunbaba, **čukunbaba** *f* (tur.-srp. hrv.) *pra-prababa.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökün* »temelj, osnova, korijen«.

šukunded, **čukunded** *m* (tur.-srp. hrv.) *pra-pradjed.*

Hibr. r.: prva komponenta od tur. *kökün* »temelj, osnova, korijen«.

šukur, v. *šućur*.

šupha, **šupheli** itd. v. *šubha*, *šubheli*.

šürä, -ë *f* (ar.) *skupština, mjesto gdje se okuplja.*

< tur. *şûra* < ar. *şûrâ.*

V. *şurati*, *şurovati*.

şurati, -âm, **şurovati**, -ujēm, *biti s nekim u vezi putem razgovora, dogovora; dogovarati se.*
Izv. od *şura* (v.).

şurup *m* (ar.) 1. *zaslađeni voćni sok (od malina, višnji, drijana itd.).*

2. *ljekoviti napitak, syrupus.*

< tur. *şurup* < ar. *şurûb*, *şärûb* »napitak, piće«.

şürüt učiniti, *ugovoriti, postaviti uslove.* — »pa su tada şurut učinili, / i tromedu hudut postavili, / da im više ratovanja nema« (K. H. I 209).

< tur. *şürut* < ar. pl. *şurûf*, sing. *şarṭ*, v. *şart*.

şuval *m* (tur.) *krupni provizorni šav, »heftanje«.*

< tur. *şulal*.

V. *şuvaliti*.

şuvaliti, *krupno provizorno šiti samo radi sastavljanja komada s komadom, »heftati«.*

Izv. od *şuval* (v.).

šuvèli, **šuvèlenisati se**, v. *šubheli*, *šubhelenisati se*.

šühva, **šühveli**, itd., v. *šubha*, *šubheli* itd.

Tàbaci *m*, ime područja u Sarajevu gdje su radili kožari i tabaci. Donji Tabaci prostirali su se od Principova mosta do Careve čuprije uz samu desnu obalu Miljacke, a Gornji Tabaci od Careve čuprije prema Viječnici.

Izv. od tabak (v.).

tàbačić *m*, tablica na kojoj stoji šoljica za crnu kafu.

Deminutiv od tabak (v.).

tàbačiti, *strojiti, štaviti, činiti* kožu.

Izv. od tabak (v.).

tàbak *m* (ar.) 1. zdjela, tanjir; poslužavnik, tabla; »nosi crnu kahvu na tabaku« (M. H. III 253).

2. list, arak papira. — »medna usta u šećer kutiji, / b'jele ruke na tabak hartiji!« (Ašikl. 36).

3. u štamparstvu hartija raznih standardnih formata na kojoj se štampa tekst knjiga, novina i dr.

< tur. tabak, sa značenjima kao u nas < ar. ṭabaq »zdjela, tanjir«.

V. tabačić.

tàbak *m* (ar.) sloj, red.

< tur. tabaka < ar. ṭabaqa.

tàbak *m* (ar.) kožar, onaj koji štavi, učinja kožu. — »Nategni kao tabaci gredu« (Nar. bl. 107). Od ovog je došlo prezime Tabaković.

< tur. tabak < ar. dābbāg »kožar«.

V. Tabaci, tabačiti, Tabaković, tabhana.

tabakhāna, tabakāna, v. tabhana.

Tàbaković, v. tabak.

tāban *m* (tur.) 1. donja strana stopala.

2. stopa, kao mjera za dužinu.

3. željezni dio puške između kundaka i cijevi, koji se pravi od naročite vrste željeza koji se u tur. zove »taban« ili »namli«. — »pa od gvožđa nigdje ništa nema, / osim cijevi i plamnih tabana« (K. H. I 483); »Na tabanu vatru zapalio / Puče puška i ne osta pusta« (M. H. I 181).

4. usjeklina na bridu čase gdje upada kapak.

< tur. taban, osn. zn.: »ravan«. V. tabandže, Daltabanik, duztaban, istabanati, utabanati.

tabāndže, -eta *n* (tur.) mala puška, kratka puška, pištolj. — »Zadje Halil dvije puške male,

/ tabandžeta mavi piroze-
ta« (K. H. II 76).
< tur. tabanca.

tābhana, tabakhāna, tabakāna f
(ar.-pers.) *kožarska radionica*
gdje se sirove kože kisele i uči-
njažu, kožara.
< tur. tabakhane, vulg. tabha-
ne, v. kompon. pod tabak i
hane.

tābi biti, slijediti nekoga, prista-
jati uz nekoga.
< tur. tabi < ar. tābi »onaj
koji slijedi«.

tābija f (ar.) *isturena kamena*
utvrda odakle pucaju topovi,
bastijon. — »hajte sa mnom
gradu na tabiju« (M. H. III
66); »a pod njime vrana bede-
vija, / sa tabije na tabiju
skače« (I. Z. II 154).
< tur. tabiye, tabya »bastijon«
< ar. tabiya »smještaj vojske«.

tabijat i tabijāt m (ar.) *čud, na-*
rav, priroda. — »Zar ni zehre
nisam po tvom tabijatu«
(Šantić II 212).

< tur. tabiat < ar. ṭabīa.

V. tabijatli, tabijatsuz.

tabijatli i tabijātli, indecl. adj.
(ar.-tur.) 1. *čudljiv, mušičav, te-*
ške naravi.

2. *pedantan, uredan.*

< tur. tabiatli, v. tabijat +
tur. suf. -li.

tabijāsuz i tabijāsuz m i kao adj.
(ar.-tur.) 1. *čovjek čudne naravi.*
2. *čudne naravi.*

< tur. tabiatsuz, v. tabijat +
tur. postpoz. -suz »bez«.

tābir, -ira m (ar.) 1. *tumačenje,*
osobito tumačenje sna.

2. »tabir učiniti«, *protumačiti,*
protumačiti san. — »te je sanak
tabir učinio« (K. H. I 404).

< tur. tābir < ar. tabīr.

V. tabirdžija, tabiriti, tabirna-
ma, istabiriti, protabiriti.

tabirdžija m (ar.-tur.) *onaj koji*
tumači snove. — »a do kuće
hodže tabirdžije« (K. H. I
423).

< tur. tābirci, v. tabir + tur.
suf. -ci.

tabiriti, tumačiti, osobito tuma-
čiti san. — »Stade mati sanak
tabiriti« (S. B. III 56).

Izv. od tabir (v.).

tabirnāma f (ar.-pers.) *sanovnik,*
knjiga za tumačenje snova. —
»pa je uz'o sanak-tabirna-
mu« (K. H. I 404).

< tur. tābirname, v. tabir +
pers. nāme »pismo, knjiga, dje-
lo«.

tābla f (lat.) *poslužavnik.*

< tur. tabla »poslužavnik«

< tal. tavola < lat. tabula
»tabla«.

tābor m (tur.) 1. *bataljon vojske.*
Na čelu tabora je bio binbaša.
— »Al dok stade trideset ta-
bora« (K. H. I 420).

2. *stroj; grupa.* — »Igrači se po-
dijele u dva tabora i baca-
ju »suvu-mokro« ili »tura-jazi-
ja«, ko će igru da počne« (Mio-
drag. 244).

< tur. tabur »bataljon vojske
od 4 buljuka; stroj vojske sa
ratnom spremom, postrojen u
obliku kvadrata radi odbrane
od neprijatelja« < tur. tabkur
»utvrđenje, barikada od kola
poredanih naokolo u obliku
kvadrata i povezanih lancima«.
V. utaboriti se.

tābūt i tābut m (ar.) *mrtvački*
sanduk kod muslimana, bez
poklopca. Muškarci se obično
ne sahranjuju u tabutu, nego se
u njemu donesu do groba, dok
se ženske sahranjuju u tabutu.
— »Nek načini tabut od se-
defa, / a nosila od žuta šimšira«
(B. V. 1886 92); »Nemojte me

za života u tabut, ako boga znate!» (Zembilj III 93).

< tur. *tabut* < ar. *tābūt*.

tācadžija m (pers.-tur.) 1. onaj koji pravi male lake kape koje se stavlja u ispod saruka, kauka ili fesa.

2. izrađivač kapa od kože.

< tur. *takyeci*, *takkeci* < tur. *takye*, *takke* »mala kapa koja se stavlja ispod glavne kape« < ar. *tāqīyyā* < pers. *tāqī* »vrsta kape« + tur. suf. -ci.

tādž, -ādža m (pers.) 1. kruna, carska kruna.

2. vrsta derviške kape.

3. izraz u igri šaha kojim se upozorava protivnik da mu je kralj (kruna) u opasnosti.

< tur. *taç* < pers. *tāğ*.

tafra f (ar.) ljutit i vatren napad riječima; obično se upotrebljava sa glagolom »dati« ili »učiniti«. — »na djevojku tafru učinio, / sjaši s konja noge polomila« (Beh. I 286).

< tur. *tafra* < ar. *tafrā* »skočiti, preskočiti«.

V. *stafriti*.

taft m (pers.) kruta sjajna svilena tkanina, vrsta džanfeza.

< tur. *tafta* < pers. *tāfte*.

taftijān, v. sahtijan.

tagarčik, -a, tārčug, -uga m (tur.) pastirska torba primitivno izrađena od cijele jareće ili jagnjeće kože, sa koje je dlaka skinuta. — »Masan tarčug, a jareta nema«, »Prazan tarčug zla prilika« (Vuk, Posl. 175, 259).

< tur. *tagarcik*.

tāhan-hālva f (ar.) vrsta kupovne halve koju poslastičari prave ovako: najprije se do izvjesnog vremena iskuhava šećer, a zatim se u njeg stavlja sok od

samljevenog korijena biljke čugen (v.). To se miješa na vatri dok smjesa ne postane gusta i bijela. Onda se to pomiješa sa tahanom (gustom tečnošću koja se dobiva mljevenjem susamovog sjemena) i miješa dok se smjesa ne pretvori u sitna vlakanca.

< tur. *tahan helvasi*, *tahin helvasi* »tahanova halva, halva od tavana«, izft. od ar. *taḥīn*, *tiḥn* »brašno« i ar. *ḥalwā* »halva«.

Tāhir, hipok. Tāle, Tājko (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Tahir*, muško ime, < ar. *tāhir* »čist«.

Tahira (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Tahire*, žensko ime < ar. *tāhirā* »čista«.

tāhkik, -ika m (ar.) 1. ispitivanje, provjeravanje, izvidanje. 2. »tāhkik učiniti« = ispitati, provjeriti, ispitivati. — »vezir Bosnu tāhkik učinio« (K. H. I 107).

< tur. *tāhkik* < ar. *taḥqīq*.

tāhkir, -ira m (ar.) poniženje, omalovaženje.

< tur. *tāhkir* < ar. *taḥqir*.

tāhmin, -ina m (ar.) procjena od oka bez mjerenja; predpostavka.

< tur. *tāhmin* < ar. *tahmīn*.

V. *tahmina*, *tahminiti*, *natahmin*.

tāhminā, adv. (ar.) vjerovatno, po prilici.

< tur. *tāhminen* < ar. *tahmīnā*, *tāhminān*.

tāhminiti, predpostavljati; nagađati.

Izv. od *tahmin* (v.).

tāhmīs, -isa m (ar.) radionica za prženje kafe, dućan za prodaju popržene i samljevene kafe; monopol prženja i prodavanja

pržene i samljevene kafe. Tahmis se zvala čaršija u Sarajevu s lijeve strane Miljacke od Carave čuprije do Principova mosta.

< tur. tahmis < ar. tahmīs, osn. zn.: »topiti na vatri i pripremati materijal za lijekove«. V. tahmišćija.

Tahmišćić, Tahmišćija, v. tahmišćija.

tahmišćija m (ar.-tur.) onaj koji je uzeo pod zakup pravo da prži i prodaje kafu. — »Od ovog su nastala prezimena: Tahmišćija i Tahmišćić.

< tur. tahmišçi, v. tahmis + tur. suf. -çi.

tahrir, -ıra m (ar.) kazaski širit, pleten sa raznobojnim pamučnim koncem; njime su se ukrašavali raznovrsni predmeti, kao odjeća, torbe itd. Može biti razne širine, a njegova širina u kazaskom zanatu označavala se brojem »koža»: tahrir od 12 koža, od 28 koža itd.

< tur. tahrir »vez, šaranje«
< ar. tahrir »pisati«.

tahsilât, -âta m (ar.) 1. prihodi sa imanja; zemljoradnički proizvod.

2. državni prihodi u vidu poreza.

3. školovanje; nauka.

< tur. tahsilât < ar. pl. taḥṣīlât, sing. taḥṣīl »sticati«. V. tahsildar.

tahsildâr, -âra m (ar.-pers.) poreznik, sabirač poreza.

< tur. tahsildar < ar. taḥṣīl »sticati; sticanje« + pers. -dâr, prez. osn. od inf. dâšten »imati, držati«.

tâht m (pers.) prijestolje. — »a ne moreš tahta ostaviti« (M. H. III 6).

< tur. taht < pers. taht.

V. pajitaht, tahtarevan.

tâhta f (pers.) daska. — »i uza njih tri tahte jelove« (K. H. I 331).

< tur. tahta < pers. tahte.

V. tahta-papuče, tahtapoš, akčetahta.

tâhta-pâpuče f (pers.) kožne papuče sa jačim donom. — »Duša mi biješe, kad bi se pomolila na vrata u lipiskim tahta-papučama i u bijelim kao snijeg dramama čarapama« (Zembilj III 18).

< tur. tahta pabuçu, izft., v. kompon. pod tahta i papuče.

tahtapôš, tahtëpeš m (pers.) od dasaka skovan nepomičan sto nad stepenicama ili u uglu divhane starinskih kuća na kome se drži staklarija.

< tur. tahtapuş < pers. tahta-pûş (pers. tahte »daska« i pers. pûş, prez. osn. od inf. pušiden »pokriti«).

tahtarevân, tahtirêvân (taterêvân, tetrivân, skraćeno: rêvân) -âna, m (pers.) nosiljka u obliku zatvorenih kočija (bez točkova), koju nose konji ili četvorica ljudi. Do prije 60 godina neke bogatije muslimanske djevojke prenosile su se u tahtarevanu sa svatovima mladoženjinoj kući. — »U prozorje on podiže Zlatu, / ne u revan, već na konja vrana« (K. H. II 304); »u crvenu sinskom tetrivanu« (Vuk III 556).

< tur. tahtiravan < pers. tahtrevân (pers. taht »prijestolje« i pers. rewân »pokretni«).

tâin, tâjin m (ar.) obrok, sljedovanje, vojnički kruh; opskrba. — »oni vojski tain naredili« (M. H. III 477); »i uz vojsku tain i zahiru« (K. H. I 37).

< tur. tayn »obrok, vojničko

sljedovanje« < ar. *ta'yīn*, »o-
drediti, opredijeliti».
V. *taindžija*.

tajndžija, tajindžija *m* (ar.-tur.)
opskrbnik, intendant. — »Der-
višaga, gradski *tajndžija*«
(Vuk IV 120); »Tajindžije
tajin učiniše, / svu ordiju na
tajin pozvaše« (I. Z. III 193).
< tur. *tayıncı*, v. *tain* + tur.
suf. -*cı*.

Tajīb, Tājīb (ar.) *musl. muško*
ime.

< tur. *Tayyib*, muško ime < ar.
ṭayyib »dobar, izvrstan; ugo-
dan«.

Tajiba (ar.) *musl. žensko ime*.
< tur. *Tayyibe*, žensko ime
< ar. *ṭayyibā* »dobra, izvršna,
ugodna«.

tājīn, tajindžija, v. *tain*, *tain-*
džija.

Tájko, v. *Tahir*.

tajlāsān *m* (pers. ili ar.-pers.) *je-*
dan kraj od ahmedije (saruka)
koji straga visi i pada na pleća.
< tur. *taylasan* < ar. *ṭaylāsān*
< pers. *tālsān* »ono što je sli-
čno tepsiji« ili < pers. *turre-*
sān < ar. *ṭurrā* »isturena stre-
ha preko zida, sačak« i pers.
adj. suf. -*sān*.

takāsiti se, tekāsiti se, riješiti se
duga isplatom ili nagodbom;
otarasiti se nekoga ili nečega.
< tur. *takas* < ar. *tāqāṣṣ* »na-
goditi se; obračunati se s kim».
V. *otakasiti se*.

tākat, tākāt *m* (ar.) *tjelesna sna-*
ga, moć, sposobnost; mogućnost.
< tur. *takat* < ar. *ṭāqa*.
V. *takatsuz*, *istakat*, *istakatiti*.

takātsuz, adj. (ar.-tur.) *nemoćan,*
slab.

< tur. *takatsız*, v. *takat* + tur.
postpoz. -sız »bez«.

tāklid, -ida *m* (ar.) *oponašanje,*
imitiranje.

< tur. *taklid*, *taklit* < ar. *taq-*
lid.

V. *takliditi se*.

takliditi se, oponašati, imitirati,
prisposodbljavati se.
Izv. od *taklid* (v.).

tākīrīr, -īra *m* (ar.) 1. *saopštenje,*
izjava; zaključak.

2. *zemljišno-knjižno provođenje*
kupoprodajnog ugovora za ne-
kretnine.

< tur. *takrir* < ar. *taqrīr*
»učvrstiti, potvrditi«.

tāksīm učiniti, razdijeliti.

< tur. *taksīm* < ar. *taqṣīm*
»razdijeliti«.

V. *rastaksimiti*.

taksīrāt, -āta *m* (ar.) *nesreća, zla*
kob (kao posljedica nekog gri-
ješnog ili nečovječnog postu-
pka). — »Vid' u bega kršna
taksirata« (K. H. I 431);
»Baka, baka čudna *taksira-*
ta!« (Lord 309); »*taksirat*
ga stigao, eno mu se dijete uto-
pilo« (u ob. gov.).
< tur. *taksirat* < ar. pl. *taq-*
ṣīrāt, sing. *taqṣīr* »prikratiti,
manjkavim napraviti«.

tākum *m* (tur.) 1. *pribor, servis,*
kompлетna oprema. — »sin iz-
vede dođu u avliju, / pod *tak-*
umom i pod *kuburama*«, »a
obuče *takum*-deisiju« (M. H.
III 124, 218).

2. *tuće nečeg: 12 marama, 12*
kašika itd.

3. *onaj dio čibuka koji se sta-*
vlja u usta, tj. onaj komad če-
libara ili kosti koji je stavljen
na kraju cijevi od čibuka (»*če-*
hrubar-takum«).

4. »*takum učiniti*«, »*takum uda-*
riti« = *srediti, urediti, opremiti*.
— »Kad svatove *takum* *učini-*
nili, / *Prebrojiše hiljadu sva-*

takvim

tova« (Petrar. 528); »Ej, u dar'-te takum na dogata« (Lord 15).

< tur. *takim*.

takvim, -ima *m* (ar.) *kalendar* u kome su označeni sati i minute kada počinje vrijeme za obavljanje pojedinih muslimanskih molitava (namaza) i posta tokom cijele godine.

< tur. *takvim* »kalendar« < ar. *taqwim*, osn. zn.: »ispraviti, do-tjerati«.

talagan *m* (tur.) *seljačka muška kabanica*, dugi *gunj*. — »on iz-vadi svoga jatagana, / jatagana ispod talagana« (Vuk IV 116); »A na plječi crne tala-gane« (Lord 15); »sve na nji-ma talagani gunji« (K. H. II 602).

< tur. *talagan* »čobanska kišna kabanica«.

tālāk, -āka *m* (ar.) *maser u ha-mamu (kupatiu)*.

< tur. *tallāk* < ar. *dällāk*.

tālāk, -āka *m* (ar.) *razvod braka; puštanje žene*.

< tur. *talak* < ar. *ṭalāq*.

talāmbas, **talānbas**, v. *daulbaz*.

tālās, -āsa *m* (grč.) *val, talas*.

< tur. *talaz* < grč. *dálassa*.

tālāš, -āša *m* talāša, talāšika *f* (tur.) *strugotina, talaš*.

< tur. *talaš*.

Tālat, **hipok**. **Tāle** (ar.) *musl. mu-ško ime*.

< tur. *Ta'lat*, muško ime < ar. *ṭala*: »lijepa i svijetla lica«.

Tāle, v. *Tahir, Talat, Salih*.

talēba *f* (ar.) *učenik; učenici*.

< tur. *talebe* < ar. pl. *ṭalābā*, sing. *ṭalīb* »učenik«.

Tālih, v. *Salih*.

tālih *m* i **tālija** *f* (ar.) *sreća*. — »A turski ga tālih namjerio« (Vuk VII 375); »I u stari ta-lih crnogorski«, »Rđave sam talije« (Vuk, Rječnik).

< tur. *talih, tali'* < ar. *ṭali*: »sreća, sudbina«.

talisman *m* (ar.-pers.) *hamajlija, zapis, koji se nosi uza se*.

Ova riječ nije došla preko tur. jezika, pošto je u ovom obliku u tur. jeziku nema. Ali pošto je izvedenica od ar. *ṭilsim*, v. *tilsum* i pers. suf. za pl. -ān, uvrštena je u ovaj rječnik.

talkin, -ina *m* (ar.) *učenje na arap. jeziku koje vrši hodža nad grobom neposredno nakon sahrane umrloga, pošto se razidu oni koji su sahrani prisustvovali. Hodža glasno na arap-skom jeziku upućuje umrloga kakve će odgovore davati an-delima—ispitivačima (sualdži-jama Munkiru i Nekiru), koji se javljaju u grobu*. — »Muha-medu talkin proučio« (Beh. VIII 30).

< tur. *talkin* < ar. *talqin* »na-putiti, poučiti«.

tālūm *m* (ar.) *vježba; vojna obu-ka; dresiranje*. — »kad na ta-lum izvede soldate« (K. H. I 275).

< tur. *talim* »vježba, obuka« < ar. *ta'lim* »poučavati«.

V. *talumiti (se), talumli*.

tālūmiti (se), vježbati (se), pouča-vati (se). — »potrle je zvorni-čke spahije, / igrajući, konje talumeči« (Sevd. 151).

Izv. od *talum (v.)*.

tālūmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *iz-vježban, naučen, dresiran*. — »kad ga dogat opazio, / ta-lumli se dobar prigodio« (M. H. III 247).

< tur. *talimli*, v. *talum* + tur. suf. -li.

tamâhčâr, v. tamašcar.

tāmām, tāmān, tamām, tamān (tāmāh, tamāh) adv. i adj. (ar.)
1. *potpuno, ravno, upravo, istom.* — »t a m a m udri uz polje Muhača«, »svata t a m a m četiri hiljade« (K. H. I 222, II 224); »t a m a n do koljena«, »t a m a n si došao kad treba« (Vuk, Rječnik); »nek smo opet druge na t a m a h u, / kao što smo i djevojkam' bile« (I. Z. II 18).

2. *dobro!* (potvrđno rečeno).

3. *odgovara, pristaje kako treba.* — »A.: Je li ti dugačka tahaljina? / B.: Nije, nego t a m a n« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tamam* < ar. *tāmām*.

V. *tamaniti, utamaniti, potamaniti, potamam.*

tamāniti, zatirati, iskorjenjivati.
Izv. od *taman*, v. *tamam*.

tamašcar, tamâhčâr, -âra m (ar.-pers.) *gramzljivac, pohlepnik.*
< tur. *tamahkâr* < ar. *tama* »pohlepa« + pers. suf. za označavanje kakve radnje, zanimanja ili pravljenja -*kâr*.
V. *tamašcarluk*.

tamaščarluk, tamahčarluk m (ar.-pers.-tur.) *pohlepnost, gramzljivost.*

< tur. *tamahkârlik*, v. *tamašcar* + tur. suf. -*lik*.

tâmbura, tânbura f (pers.) *poznati muzički udarni instrument sa žicama.* — »pa dohvati se defli t a m b u r u« (K. H. I 367).
< tur. *tambura* < ar. *tunbûr* < pers. *dûnbe-i bereh* »jagnjeći rep« (vjerovatno tako nazvano usljed sličnosti); pers. *dûnb* »rep« i pers. *bereh* »jagnje«.
V. *tamburaš, tamburati, tamburija, tamburtel*.

tâmburâš, tanbūrâš, -âša m, svirač uz tamburu.

Izv. od *tambura* (v.).

tambûrati, 1. svirati uz tamburu.

2. *fig.: mahati;* »tamburati nogama« = sjedeći nogama mlaiti, tj. besposlen sjediti.

Izv. od *tambura* (v.).

tambûrija m (pers.) *tamburaš, svirač uz tamburu.* Od ovog je došlo prezime *Tambûrija*.

< tur. *tanburi*, v. *tambrua* + ar. pers. adj. suf. -*î*.

Tambûrija, v. tamburija.

tâmburtel (tâmbur-tel) m (pers.-tur.) *žica za tamburu.*

< tur. *tambur teli*, izft., v. kompon. pod *tambura* i *tel*.

tâmin, tamîniti, v. tahmin, tahminiti.

tâmir, -îra m (ar.) 1. *popravak, renoviranje.*

2. »tamir učiniti« = *popraviti.* — »valja m' kulu tamir učiniti« (K. H. I 303).

< tur. *tamir* < ar. *tamîr*.

V. *tamiriti, istamiriti*.

tamîriti, popravljati, renovirati.

Izv. od *tamir* (v.).

tâm tas, v. tas.

tandara f (tur.) *roštilj, prčvarnica.*

< tur. *tandır* »mala plehana furuna; roštilj«.

V. *tandara-mandara, tandrkati, tandrnama*.

tândara-mândara (tur.) *zbrda-zdola, bez veze i smisla (govor), bez reda i rasporeda (posao), loše uređeno, zbrka, darmar.* — »Tândara mandara, ci-cvara bez masla« (Vuk, Posl. 311).

< tur. *tandır-mandır* < tur. *tandır*, v. *tandara* + dodatak *mandir* bez značenja (uobičajena reduplikacija u tur. jeziku sa zamjenom početnog slova slovom »m«).

tandrkatı

tandrkatı, -čēm, u besposlicu govoriti, govoriti zbrda-zdola.

< tur. *tandır*, v. *tandara*.

tandrnama f (tur.-pers.) neosnovano mišljenje, trabunjanje. — »Po tvoj tandrnama je tako, a ustvari je to sasvim drukčije« (u ob. gov.).

< tur. *tandırname* »priča ili bajka koju jedan čita iz knjige, a drugi, okupljeni oko njega i oko tandare (male furune ili mangale), slušaju«; fig.: »nešto bez osnova, fantazija« (tur. *tandır*, v. *tandara* i pers. *nāme* »pismo, knjiga, djelo«).

tāne, -eta n (pers.) 1. topovsko ili puščano zrno, metak iz vatrenog oružja. — »Da svako tane pogađa, ne bi nijedan vojnik živ ostao« (Nar. bl. 41).

2. zrno, boba; tane bisera = zrno bisera.

< tur. *tane* < pers. *dāne*.

V. *zejtin-tane*.

taneće, **tanećedžija**, **tanečka**, v. *teneće*, *tenećedžija*, *tenečka*.

tanzimāt, -āta m (ar.) reforme.

< tur. *tanzimat* < ar. pl. *tanzimāt*, sing. *tanzīm* »srediti, rasporediti«.

V. *Tanzimati-hajrije*.

Tanzimāti-hajrije (ar.) dobre, blagotvorne uredbe (zakoni) izdane na osnovu Hati-šerifa iz 1839. g. u Turskoj Carevini, kojima su provedene reforme.

< tur. *Tanzimat-i hayrije*, v. *tanzimat* i ar. *hayriyyā* »dobre, blagotvorne«.

tāpija f (tur.) javna isprava o vlasničkom pravu na nekretnini.

Tapija se i danas izdaje u nekim krajevima naše zemlje gdje nisu uvedene zemljišne knjige. — »da na zemlju i tapije daju« (K. H. I 77); »Podaj, maj-

ko, iradske tapije« (Lord 233).

< tur. *tapu*.

tāptisati, -išēm, obožavati.

< tur. *tapti*, perf. 3 lice sing. od *tapmak* »obožavati«.

tārabe, pl. t. f (pers.) ogradna od dasaka. — »Čije li su tārabe, čija li su vrata« (GZM 1909 309).

< tur. vulg. *taraba*, *daraba*, knjiž. *tahta perde* »ograda od dasaka«, v. kompon. pod *tahta* i *perde*.

tāraf m (ar.) strana, kraj, pravac; stranka, partija. — »da se tvoja Bosna zabunila, / na tārabe u Bosni Bošnjaci« (K. H. I 94).

< tur. *taraf* < ar. *ṭaraf*.

tarafhāna, **tarafāna**, **taraphāna**, **tarapāna** f (ar.-pers.) kovnica za kovanje novca. — »ti mi šalji sedam sultanija, / uz nju sedam šalji tarafhāna«, »Još ću dati svakom tarafhānu, / Što no kuje gotovinu blago« (M. H. III, 6, 87).

< tur. *darbhane*, *zarbhane* < pers. *darbhāne* < ar. *ḍarb* »kovati« i pers. *hāne*, v. *hane*.

tārak, -rka m (tur.) češalj, grebeno; veliki češalj na mutapčij-skom stanu kojim sabija tkanje. — »Pošto otvori donji ziv rukom. mutapčija provuče đah, sabije tkalo tarkom, zatim pomiče zumbalo...« (GZM 1957 53).

< tur. *tarak*.

V. *tarakčija*.

tarākčija m (tur.) zanatlija koji pravi češljeve i brda, češljar, brdar.

< tur. *tarakçı*, v. *tarak* + tur. suf. -çı.

tarāna, v. *tarhana*.

taraphàna, tarapàna, v. tarafhana, tarafana.

tārčīn, dārčīn m (pers.) cimet.
 < tur. *tarçın* < pers. *dārčīn*.
 V. tarčini.

tarčīnī, indecl. adj. (pers.) boje kao cimet.
 < tur. *tarçınī*, v. tarčīn + ar.-pers. adj. suf. -ī.

tārčūg, v. tagarčik.

tarhàna, taràna f (pers.) izdrobljeno tijesto na mrvice u obliku zrnaca i osušeno, od čega se pravi istoimena čorba. — »Tarhana je muslimanska hrana, a kaurška kupus i slanina« (Nar. bl. 166); »Turci vele: tarana je rana, / A sva raja: kupus i slanina« (Vuk V 443).

< tur. *tarhana* < pers. *terhāne* (*terhw-āne*).

tārīf učiniti, objasniti, protumačiti.
 < tur. *tarīf* < ar. *ta-rīf*.

tarīfa f (ar.) cjenovnik, određeni stavovi cijene za takse ili usluge (carinske, poreske, poštanske tarife itd.).
 < tur. *tarīfe* < ar. *ta-rīfā*.

tārīḥ m (ar.) 1. istorija, povijest.
 2. hronogram, natpis sa datumom građenja ili popravka, ispisan arapskim pismom u vidu rečenice ili stihova, koji se stavlja iznad vrata džamije, tekije, knjižnice, imareta, ili nad česmama, na mostovima itd. Zbir vrijednosti slova teksta po »ebdžed-hesabu« (v.) daje datum (godinu) izgrađnje ili popravke odnosnog objekta.
 < tur. *tārīh* < ar. *tārīḥ*.

tārīk, -ika, tarīkat m (ar.) derviški red.
 < tur. *tarik. tarikat* < ar. *ṭarīq. ṭarīqa*, osn. zn.: »put«.

Tārīk (ar.) *mušl. muško ime.*

< tur. *Tārīk* < ar. *Ṭārīq*, muško ime, osn. zn.: »zvijezda Danica«.

tārpoš, āša m (pers.) velika ženska kapa okićena biserom i dukatima. — »Na glavi joj tarpoš od bisera« (Vuk, Rječnik).
 < tur. *tarpoş, tarbuş* < pers. *serpūş* (pers. *ser* »glava« i pers. *pūş*, prez. osn. od inf. *pūšiden* »pokriti«).

tārš m (pers.) novac koji se daje brijaču za brijanje.
 < tur. *tıraş* »brijanje« < pers. *terāš*, prez. osn. od inf. *terāšiden* »brijati«.

tārz m (ar.) način; oblik.
 < tur. *tarz* < ar. *ṭarz*.

tās m (ar.) 1. vrsta metalne zdjele posebnog oblika: tasovi na kuhinjskoj vagi, tasovi u hamamu kojima se crpa voda i polijeva po sebi prilikom kupanja, tasovi u crkvi za prikupljanje priloga (»dao na tas«) itd. — »pokraj njha pleteni sindžiri, / a na njima od srme tasovi« (K. H. I 286).

2. »tām tās« = potpuni, cijeli tas. — »pa zagrablja pun tās vode, / i dodaje Drinić Osmanbegu« (Muz. zap. Inst. 1842).

< tur. *tas* < ar. *tās, ṭass* i tur. *tam* < ar. *tāmm* »potpun«.
 V. *tas-čevab*.

tās-čevāb, -āba m (ar.) vrsta čevaba: izrezano meso na sitne komade i tako kuhano i pripremljeno kao čevab.
 < tur. *tas kebabi*, izft., v. kompon. pod *tas* i *čevab*.

tāslačiti 1. grubo tesati.

2. fig.: polno opštiti.
 Izv. od *taslak* (v.).

taslaīsati, -išēm, upinjati se, oholo se držati, praviti se važan.

tàslak

< tur. *taslamak* »oholo se držati«.

tàslak *m* (tur.) početni oblik, početna faza izrade nekog predmeta; neobrađeno drvo od kojega se pravi razno drveno težačko oruđe; bakreni lim u tabli.

2. skica, forma. — »Čin čiplak-tan taslak« = go kao od majke rođen (tj. pravi taslak od čovjeka, go golcat). — »... ostaćemo čin čiplak, tan taslak, ko oni Arapi što žive u pijesku po afričkim pustinjama« (Zembilj II 42).

< tur. *taslak*.

V. taslačiti, zataslačiti.

Taslidža *f* (tur.) *Plevlje*. — »Po Taslidži pala magla, / bise-rom je pokapala« (Muz. zap. Inst. 2920); »Ko naloži vatru u to polje? / naložili taslidžski bećari« (GZM 1907 405).

< tur. *Taşlice*, tursko ime za Plevlje, bukv.: »Kamenica« (tur. *taş* »kamen«, *taşlı* »kamenit«, *taşlice* »malo kamenit«).

V. Taslidžak.

Taslidžak, -āka, *Plevljak*. — »već ću gledat' Taslidžaka« (Muz. zap. Inst. 2589).
Izv. od Taslidža (v.).

tāš *m* (tur.) 1. kamen.

2. svaki kolutić u igri tavle i pločica u igri domino, s kojima se igra.

< tur. *taş*

V. Taslidža, taş bir! taščija, tašlihan, Tašmejdan, češmetaš, kesmetaš.

tāšak *m*, pl. *tāšaci*, -ākā (tur.) mudo, mošnje.

< tur. *taşak*.

V. tašaksuz, soltašak, tektašak.

tašaksuz, adj. (tur.) bez muda, bez jaja, anorohis.

< tur. *taşaksız*, v. taşak + tur. postpoz. -siz »bez«.

tāš-bir! ili **bir-tāš!** interj. (tur.) izraz u igri tavle i u igri domino, kad u jednog partnera ostane neutrošen samo jedan kolutić, odnosno jedna pločica.

< tur. *taş bir* »jedan kamen«, v. kompon. pod taş i bir.

tāščija *m* (tur.) klesar; zanatlija koji pravi nadgrobne spomenike.

< tur. *taşçı*, v. taş + tur. suf. -çı.

taširiti se, širiti se po tuđem dobru; uživati tuđe imanje.

< tur. *tašir* < ar. *tašir* »po-birati desetinu sa imanja (kupiti porez)«.

tāšlihān, -āna *m* (tur.-pers.) 1. kameni han.

2. Tašlihān je ime hana koji se nalazio u Sarajevu između današnjeg hotela »Evropa« i starog bezistanu. Izgorio je 17. VIII 1879. i poslije toga se nije više popravljao. Tašlihanom se nazivala i čaršija od kamenog hana do današnje Štrosmajerove i ulice Zrinjskog gdje su bile kuće imućnijih Srba pravoslav-
nih. — »Bezistanu širok ti si! / Tašlihanu, glavni ti si! (Vuk V 341): »Pošetalo Đulagino zlato, / sve sokaom iznad Tašlihana« (Muz. zap. Inst. 2820).

< tur. *taşlıhan* »kameni han«, v. taş + tur. suf. -lı i han.

Tašmejdan *m* (tur.-ar.) ime lokaliteta, dio Beograda, pozadi crkve sv. Marka.

< tur. *taş madeni*, izft. v. kompon. pod taş i majdan.

tātar, **tātarin** *m* (pers.) poštari-konjanik u Turskoj Carevini. Tatari su na brzim konjima prenosili fermene i službeni

poštu iz Carigrada u razne krajeve Turske. Naprijed je jahao tataraga (starješina pošte) i on je u njedrima nosio službena akta. Iza tatarage jahali su tatari—pratnici (po 1, 2, 3 i više ih, prema potrebi). Iza ovih su jahali surudžije koji su kandžijama gonili tatarske konje da brže idu. U izvjesnim razmacima postojale su tzv. »menzil-hane«, gdje su tatari zamjenjivali umorne konje odmornim. — »Tatar stiže i haber doneše, / iz bijela grada Carigrada« (I. Z. I 175).

< tur. *tatar*, *Tatar* < pers. *Tātār* »Tatar«.

V. tatarija, tatarka.

tātar-bōza, v. boza.

tatarija f (pers.) vrsta osmanlijskog sedla. — »Previ ćebe, turi tatariju, / Tatariju sedlo osmanliju« (Vuk VII 185).

< tur. *tatari* »tatarski«, v. tatar + ar.-pers. adj. suf. -i.

tātarka f, *tatarska* kandžija.

Izv. od tatar (v.) odnosno < tur. *tatar kamčısı* »tatarska kandžija«.

taterēvān, v. tahtarevan.

tātīl m (ar.) školski raspust, ferije.

< tur. *tatıl* < ar. *taṭīl* osn. zn.: »prekinuti rad, prestati sa poslovanjem«.

tātli, indecl. adj. i supst. (tur.) 1. kao pridjev: *sladak*.

2. kao imenica: *slatko jelo*.

< tur. *tatlı*.

V. tatlija.

tātlija f (tur.) *slatka pita* »razvara-ruša«.

Izv. od *tatli* (v.).

tāva f (pers.) 1. *tiganj*, posuda sa dugim drškom u kojoj se topi maslo, pravi zaprška, spravlja

čimbura itd. — »Bijeli se kao tava na snijegu« (Nar. bl. 22).

2. *duguljasta posuda u kojoj se peku janjci i bravi na pekari*.

3. *jelo (jagnjeće pečenje s povrćem, ili pasulj, riža i dr.) spremljeno i pečeno u tavi*.

< tur. *tava* < pers. *tābe*.

tāvāf, -āfa m (ar.) obilazak oko Cabe kao jedan od obaveznih obrednih činova muslimanskog hadžije koji ode na hadžiluk u Meku; »tāvāf činiti Čabu« = obilaziti oko Cabe.

< tur. *tavaf* < ar. *ṭawwāf*.

tāvan m (tur.) 1. *potkrovlje*. — »al' mu sedlo na tavanu bijaše« (GZM 1906 359).

2. *strop, plafon*. — »udario glavom o tavan« (Vuk, Rječnik).

3. *pod; daske na podu*. — »Šapku skida, pod pazuo tura, / Ručke sviđa, u tavan se zbija« (Vuk VII 100); »U dvije ga pole rastavio, / Dv'je ga pole na tavan padnule« (M. H. II 115); »pak je nogom o tavan udri-la, / dva tavana nogom prolomila« (Vuk I 481).

4. *kat, sprat*. — »Na Glasincu kulu napravio, / Tanku kulu od devet tavana« (Petran. 425); »u širinu od trista tabana, / u visinu od devet tavana« (Vuk III 232).

< tur. *tavan*.

V. tavaniti, potavaniti.

tāvaniti, *poditi*, *postavljati* pod. Izv. od *tavan* (v.).

tāvla i *tāvla* f (lat.) vrsta igre za dva partnera: ograđena daska (tabla) na kojoj su polja označena šiljastim crtežima. Na označena polja stavljaju se kolutići (pule). Svaki partner ima na svom polju po 15 kolutića (u jednog partnera su kolutići crni ili u kojoj drugoj zatvorenoj

tāvla

boji, a u drugog žuti ili bijeli). Igra se sa dvije kockice (zarovi) na čijim su stranama utisnute tačkice od 1—6.

< tur. tavlā < tal. tavola < lat. tabula »tabla«.

tāvla i tāvla f (lat.) štala, konjušnica. — »od mila mu ata poklonio, / iz šezdeset tavlje i četiri« (M. H. III 3); »Ti siljezi u tavlju carevu, / Bira', Suka, ate i paripe!« (Lord 9).
< tur. tavlā, istabil »štala«
< lat. stabulum »štala«.
V. tavlabaša, tavljenik.

tāvlabaša, tāvlibaša m (lat.-tur.) najbolji konj u konjušnici. — »iz šezdeset tavlje i četiri, / najboljega tavlibašu dogu« (M. H. III 3); »devlet ga je rukom prigrlio, / pokloni mu dora tavlabašu« (K. H. II 487).
< tur. tavlā başı »prvak konjušnice«, izft. v. kompon. pod tavlā i baš.

tavljenik, tavljenik, -ika m, štal-ski konj, ugojeni konj koji se u štali drži. — »Privezaše konje tavljenike« (Vuk VII 214); »Hrani l' kol goj konja tavljenika« (Lord 139).
Izv. od tavlā (v.).

tavlaīsati, -išem, umekšati, dotjerati, pripremiti nešto da bude podesno za obradu napr.: ovlažiti, poprskati listove duhana prije rezanja, odijelo prije peglanja itd. — »Pre nego što bi se upotrebio, lim se provlači kroz vatru da se »tavlāiš«, što znači da se »otпусти«, da prilikom obrade ne bi pucao« (GZM 1957 81).

< tur. tavlāmak, isto što i tavlāisati.

V. tavlī, tavlīja.

tāvli, indecl. adj. (pers.-tur.) I. umekšan, ovlažen, podgrijan,

dotjeran i pripremljen za obradu; sjajan.

2. fig.: debeo, ugojen.

< tur. tavlī < tur. tav »toplota; vlaga; sjaj« itd. (< pers. tāb »toplota; sjaj«) + tur. suf. -li.

tāvlibaša, v. tavlabaša.

tāvlija f (pers.-tur.) vrsta svile, sjajna svila. — »nestalo mi je svile tavlīje, / svile tavlīje i đulvezije« (Vuk I 22).

< tur. tavlī, v. tavlī, koje, između ostalog, znači i: »sjajan«.

tāze, indecl. adj. (pers.) svjež, nov. — »po njoj pliva riba svakoja-ka, / kad god hoćeš da je taze jedeš« (Vuk II 105); »pušćenice ruho izvešalo, / a djevojke taze navezeno«, »kad se ženi taze Jusufaga« (I. Z. II 104, I 81).
< tur. taze < pers. tāze.
V. tazeluk.

tazeluk m (pers.-tur.) svježina, prvina; nevinost.
< tur. tazelik, v. taze + tur. suf. -lik.

tē, -éta n (ar.) ime arapskog slova »t«.
< tur. te < ar. tā'.

tēbdil, tēvdil m (ar.) I. promjena; prerašavanje u drugo odijelo, maskiranje. — »u tebdilu kaurskom odilu«, »u tevdilu derviškom odilu« (M. H. III 88).

2. »u tebdilu« = inkognito.

3. »tebdil se učiniti« = prerusiti se u drugo odijelo. — »Car se jope tebdil učinio«, »pa se care tevdil učinio« (M. H. III 34, 32).

< tur. tebdil »promjena, prerusiti se u drugo odijelo« < ar. tābdil »promijeniti, zamijeniti«.
V. tebdil-hava, pretebdiliti se.

tēbdil-hāva, tēvdil-hāva f (ar.) promjena, zraka, promjena kli-

me (radi liječenja); kaže se:
»otišao je na more, na tebdil-hav u«.

< tur. *tebdil-i hava*, pers. izft., v. kompon. pod *tebdil i hava*.

tebešir, -ira *m* (pers.) *kreda*. — »brez aršina i brez tebešira« (GZM 1908 127).

< tur. *tebeşir* < pers. *tebāšir*.

tèbrik, -ika *m* (ar.) *čestitanje*; »tebrik učiniti« = čestitati.

< tur. *tèbrik* < ar. *tābrik*.

V. *tèbriknama*, *mubareć*.

tèbriknáma *f* (ar.-pers.) *čestitka*.

< tur. *tèbrikname*, v. *tèbrik* + pers. *nāme* »pismo, knjiga«.

tečbiri, v. *tekbiri*.

tècmil, **tècmil učiniti**, v. *tekmil*, *tekmil učiniti*.

tedáruć *m* (ar.) *ekonomičnost*, *uredno gazdovanje*.

< tur. *tedarik* < ar. *tādāruk*.

V. *tedaručiti*, *tedarućli*.

tedárućiti, *štediti*.

Izv. od *tedaruć* (v.).

tedarùćli, indecl. adj. (ar.-tür.) *ekonomičan*.

< tur. *tedarikli*, v. *tedaruć* + tur. suf. -li.

tedžbiriti, v. *tekbir*, *tekbiriti*.

tedžèlija *f* (ar.) *sudbina*, *udes*.

< tur. *tecelli* < ar. *tāğāllī*.

tedžrùba *f* (ar.) *iskustvo*.

< tur. *tecrübe* < ar. *tāğribā*.

tedžvid, -ida *m* (ar.) *fonetička pravila za ispravno učenje kur'ana*; »učiti kur'an po tedžvidu« = učiti pravilno.

< tur. *tecvid*, *tecvit* < ar. *tāğ-wid*.

tèdbir, **tèdbiriti**, v. *tekbir*, *tekbiriti*.

tèdel, **tèdelj**, **tègelj** *m* (tur.) *sitni šav*, *sitno prošivanje*; *vez na*

platnu lančanim bodom. Razliku se dvije vrste veza lančanim bodom: »stambolski *tedel*« i »paša-*tedel*« (pašinski *tedel*). — »Kad se naručuje džemadan, naručuje se koliko ko hoće »*tedelja*« i kaže se: »Udri mi dva (tri itd.) *tedelja*« (GZM 1956 156).

< tur. *teyel*.

V. *tedeliti*, *pretedeliti*, *tegeltija*.

tèdeliti, **tègeljati**, *sitno šiti*, *prošivati*; *vesti lančanim bodom*.
Izv. od *tedel*, *tegelj* (v.).

Téfa, v. *Tefika*.

teferić *m* (ar.) 1. *zabavljanje*; *provod*; *uživanje u prirodi*; *izlet u prirodu u svrhu provoda i razonode*. — »je l' ti žao Banjaluke? / Banjalučkih *teferića*, / na Vrbasu akšamluka« (Muz. zap. Inst. 1904); »i često ćeš na *teferić* ići — / s kadunama od petka do petka« (Vuk III 43).

2. *mjesto u prirodi odakle je lijep pogled, gdje se može uživati promatrajući prirodu*. — »Trebeviću, visok *teferiću*, / s tebe mi se vidi Sarajevo« (Sevd. 189).

< tur. *teferrüç*, *teferrüç* < ar. *tāfārruğ* »veseliti se«.

V. *teferičiti*, *teferičli*, *oteferičiti*, *proteferičiti*.

teferičiti, **teferičovati**, -ujēm, *zabavljati se*, *zabavljati se u prirodi*; *uživati u promatranju prirode ili nečeg drugog lijepog*. — »Pod jelike u polje zeleno, / Da pijemo i *teferičimo*«, »Prođ' s' Osmane *teferičovanja*, / i šenluka pod Otres planinom« (Vuk VII 26, 27); »onda ćemo *teferičovati*« (K. H. I 435).

Izv. od *teferić* (v.).

teferičli, indecl. adj. (ar.-tur.) *po-desno za teferić (mjesto), sa dobrim pogledom (mjesto).*

< tur. *teferrüclü*, v. *teferić* + tur. suf. -lû, -li.

Tefir, v. *Tevfik*.

Tefika, hipok. **Tefa** (ar.) *musl. žensko ime.*

Od muškog imena *Tefik*, *Tevfik* napravljeno žensko ime s nast. za f. -a.

tefsir, -ira m (ar.) 1. *komentar kur'ana (knjiga).*

2. *nauka o tumačenju kur'ana.*

< tur. *tefsir* < ar. *täfsir*.

tëfter, **tëfter**, **dëfter** m (grč.) *bi-lježnica, registar, protokol; račun-ska knjiga; trgovačka knjiga dugovanja i potraživanja.* — »U crn tefter koga zapisati«, »Kad Civutin osiromaši, on premeće teftere (te gleda ko mu je što dužan)« (Vuk, Posl. 338, 122); »po tefteru kapetan-divojke« (M. H. III 323).

< tur. *defter* < grč. *diptira*.

V. *tefterdar*, *tefterhana*, *tefterihakanija*, *tefteriti*, *protefteriti*.

teftërdâr, **deftërdâr** (**teftëdâr**) -âra m (grč.-pers.) u *Turskoj Carevini* u prvo vrijeme *ministar finansija*; kasnije *šef finansija jednog vilajeta.* — Od ovog su nastala prezimena *Teftërdâreviç*, *Teftërdârija* (*Deftërdâreviç*, *Deftërdarija*). — »Vezak vezla seja teftedara« (Vuk I 499).

< tur. *defterdar*, osn. zn.: »računovoda«, v. *tefter* + pers. -dâr, prez. osn. od inf. *dâšten* »imati, držati«.

Teftërdâreviç, **Teftërdârija**, v. *tefterdar*.

tefterhâna, **defterhâna** f (grč.-pers.) *računovodstvena kancelarija; direkcija finansija.* — »i

da im se digne *tefterhana* / iz Stambola do Travnika b'jela« (K. H. I 77).

< tur. *defterhane*, v. kompon. pod *tefter* i *hane*.

tefterihakanija, **defterihakanija** f (grč.-tur.-ar.) *centralna uprava za zemljišne knjige u Istambulu u kojoj se nalaze knjige sa upisanim podacima svih nekretnina i njihovih vlasnika u Turskoj Carevini.*

< tur. *defter-i hakani*, bukv.: »carski tefter«, v. *tefter* + ar. *hâqân* »car« (< tur. *kağan*) + ar.-pers. adj. suf. -î.

tëfteriti, **popisivati u tefter**, **pro-voditi kroz tefter.** — »jesi l' moju vojsku *tefterio*, / što mi ima po tefteru vojske?« (M. H. III 369); »pa stadoše brojiti svatove. / Tale broji, a Ramo *tefteri*« (F. K. 1886 44).

Izv. od *tefter* (v.).

tëftiř, -iřa m (ar.) 1. *inspekcija, izviđanje, pregled; »teftiř učiniti«* = vršiti inspekciju. — »i odoše s vojskom po *teftiřu*, / kroz njihovih sedamn'est *nahija*« (Vuk IV 131); »pa tu raju da *teftiř* učiniř« (K. H. I 243).

2. *izvidnik, inspektor (mjesto mufetiř).* »pa ispade gradu na kapiju, / a s bedema viknuše *teftiři*« (K. H. II 480).

< tur. *teftiř* < ar. *täftiř*.

V. *teftiřlema*, *mufetiř*.

teftiřlema f (ar.-tur.) *pregled, inspekcija, revizija.*

< tur. *teftiřleme*, v. *teftiř* + tur. -leme.

tegëltija f (tur.) *meko čebe koje se stavlja ispod sedla na konja.* — »na dogatu ništa ne ostavi, / sam' ostade gola *tegeltija*« (K. H. I 488).

< tur. *teğelti*.

tègelj, v. tedel.

tegèljati, v. tedeliti.

tèhdāj, v. terdah.

tèhir, -ira, (tèir) *m* (ar.) otezanje, odgadanje, ostavljanje za kasnije.

< tur. *tehir* < ar. *tā'hir*.

V. *tehiriti*, *otehiriti*, *pritehiriti*.

tehiriti (teiriti), *otezati*, *odgađati*.

— »ne tehiri, ne propuštaj ti namaz« (Ist. bl. II 222).

Izv. od *tehir* (v.).

tehlukèli, indecl. adj. i adv. (ar.-tur.) 1. kao pridjev: opasan, pogibeljan.

2. kao prilog: opasno, pogibeljno.

< tur. *tehlukeli* < ar. *tāhlukā* »opasnost« + tur. suf. -li.

tèir, *teiriti*, v. *tehir*, *tehiriti*.

tejèmmum *m* (ar.) ritualno trenje lica i ruku do laktova koje zamjenjuje abdest (v.) i gusul (v.) kada nema vode.

< tur. *teyemmüm* < ar. *tāy-āmmum*.

tèk, adj. i konj. (tur.) 1. *neparan*, liho. — »tekmi-čiftmi?« = liho li, tako li? (izraz u igri čifteka).

2. *samo*; čim.

< tur. *tek*.

tekāsiti se, v. *takasiti se*.

tekāvud *m* (ar.) penzija.

< tur. *tekaüt* < ar. *tāqāuḍ*.

tekbiri, *tečbiri*, *tedbiri* (*tedžbiri*), pl. *m* (ar.) učenje (izgovaranje) po više puta »Allahu ekber« = bog je velik. *Tekbiri se uče* skupno i glasno naročito na *bajram* i *prilikom* učenja *hat-me*.

< tur. *tekbir* < ar. *tākbir*.

V. *tekbiriti*.

tekbiriti, *tečbiriti*, *tedbiriti* (*tedžbiriti*) učiti *tekbire* (v.). — »pred

njim idu dvije efendije, tedžbireći niz polje idahu« (K. H. II 373).

Izv. od *tekbir* (v.).

tèke, *tèk*, konj. (tur.) *samo*; čim.

— »Poočime, pašo od Krajine! / Teke primiš knjigu na rukama, / Razvi bajrak, s kopljem u ledini« (Vuk, VII 373).

< tur. *tek*.

tèkija *f* (ar.) derviška zgrada u kojoj se obavljaju derviški obredi. Svaka *tekija* ima svoga starješinu, *šeha*. — »po tekijam' hukće s dervišima« (K. H. I 49).

< tur. *tekke* < ar. *tākyā*.

tèkmil, *tècmil*, -ila *m* (ar.) 1. *dopuna*, *izravnanje*, *završivanje*.

2. »*tekmil učiniti*«, »*tecmil učiniti*« = dovršiti, upotpuniti, namiriti, izravnati. — »Stara klanja po vaktu jaciju. / Pošto stara *tekmil* učinila, / ona sjede u meke duške« (B. V. 1892, 155); »kad su svate *tekmil* učinili, / taman svati konje uzjahaše« (K. H. II 373); »carsku kaznu *tecmil* učinili, / što no sam je rateć potrošio« (K. H. I 261).

< tur. *tekmil* < ar. *tākmil* »svršiti, namiriti, upotpuniti«.

tèkne *n* (tur.) *korito*.

< tur. *tekne*.

tèknefes *m* i *tèk nèfes*, indecl. (tur.-ar.) 1. *zaduha*, *astma*.

2. *istom što je duša u njemu, na smrti je*.

< tur. *tek nefes*, v. *kompon*. pod *tek* i *nefes*.

tèkrār, -ára *m* i kao adv. (ar.)

1. *ponavljanje*, *opetovanje*.

2. *ponovno*, *opetovano*. — »Tekrar Fatu nićah učinilji« (Lord 25).

těktašak

3. »tekrar učiniti« = ponoviti, opetovati.
< tur. *tekrar* < ar. *tākrār*.
V. *istekrar*.

těktašak *m* (tur.) *jednomud*, *onaj koji je s jednim jajetom, monorhit, monorchis*.
< tur. *tektāšak*, v. kompon. pod *tek* i *tašak*.

těk-tük, *adv.* (tur.) *porijetko, ovdje-ondje; nekad te nekad*.
< tur. *tek tük*, v. *tek* + tur. *tük*, riječ bez značenja, reduplikacija.

těl *m* (tur.) 1. *tanka žica*. — »ne biju se tako robinjice, / već se biju od tela kandžiom« (F. J. I 67).

2. *zlatna ili srebrna (od varaka ili srme) žica za vezenje ili protkivanje*.

3. *brzozjav*.

< tur. *tel*, sa značenjem kao u nas.

V. *telli*, *telli-diba*, *telli-pulli*, *telija*.

tělāl, -*ála (tělār)* *m* (ar.) 1. *javni objavljiivač, dobošar; izvikivač na javnim licitacijama; trgovački posrednik, staretinar*. — »telalima ode govoriti, / vi uzmite čet'est jedeka« (K. H. I 24); »Telal viče od jutra do podne« (Bilten I 101).

2. »*dati na telala*« = objaviti ili prodati preko telala; »*pustiti telala*« = objaviti nešto preko telala.

3. *Tělāl* je ime ulice u Sarajevu koja se prostire od Baščaršije do Vijećnice, gdje su se nalazile staretinarske radnje.
< tur. *tellāl* < ar. *dällāl*.

V. *telalbaša*, *telalija*, *telaliti*, *rastelaliti*.

tělālbaša *m* (ar.-tur.) *starješina telala, prvi telal*. — »Telal-

bašo, imana ti tvoga« (Lord 15). — Od ovog je došlo prezime *Tělālbašić*.

< tur. *tellālbaşı*, v. kompon. pod *telal* i *baš*.

Tělālbašić, v. *telalbaša*.

telalija *f* (ar.) *telalska provizija kod javnih prodaja (obično je iznosila 2%); nagrada telalu za oglašavanje*.

< tur. *tellāliye* < ar. *dällāliyyā*, v. *telal* + ar. *adj. suf. -iyyā*.

tělāliti, *objavljiivati, razglašavati; raznositi vijesti, vršiti telalski posao*. — »vi uzmite čet'est jedeka, / telal'te ih između svatova« (K. H. I 24); »Stono dolje u čaršiji telal telali? / Na kočiji duzel moma, te se prodava« (Vuk V 357).
Izv. od *telal* (v.).

tělef *m* (ar.) 1. *propast, stradanje, uginuće, nestanak*.

2. »*telef biti*« = propasti, upropastiti se; »*telef (se) učiniti*« = upropastiti (se), satrti (se). — »svi se momci telef učiniliše, / seabep zlata Eminbegoviće« (I. Z. III 106).

< tur. *telef* < ar. *tālāf*.

telegrāfčija, teligrāfčija *m* (grč.-tur.) *poštar; poštanski službenik koji radi na telegrafu*.

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + tur. *suf. -çi*.

V. *telegrafhana*.

telegrafhāna, teligrafhāna *f* (grč.-pers.) *pošta*.

< tur. *telegrafhana* < grč. *tēlegraphō* + pers. *hāne*, v. *hane*.

tělija *f* (tur.) *odjevni predmet vezen ili protkan zlatnom ili srebrnom žicom (koncem)*. — »Šta joj dadoh mila majko moja: / Dvi telije i dvi anterije« (Bajr. 11).

< tur. *telli*, v. *telli*.

telli, tèrli, indecl. adj. (tur.) *vezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); ukrasjen zlatnom ili srebrenom žicom*.
 < tur. *telli*, v. tel + tur. suf. -li.

V. *telli diba*, *telli-pulli*.

telli diba, tèrli diba f (tur.-pers.) *teška svileni tkanina protkana zlatnom ili srebrenom žicom (koncem); brokat*. — »bratac sestri šije terli dibu« (M. H. X 13).

< tur. *telli diba*, v. *telli i diba*.

telli-pulli, tèrli-purli, indecl. adj. (tur.-pers.) *izvezen ili protkan zlatnom ili srebrenom žicom i ukrasjen zlatnim ili srebrenim pulama (pločicama); okičen, nakičen, iskičen*.

< tur. *telli pullu*, v. *telli i pulli*.

tèluke, telukčija, v. *terluke, terlukčija*.

tèlva, tèlfa, tèljva i tèlva, tèlfa, tèljva f (tur.) *talog od kuhane kafe*.

< tur. *telve*.

tèmbel, v. *dembel*.

tèmbih, tènbihi, -iha m (ar.) 1. *opomena, saopštenje, naredba*. — »Kad bi sa ovakve kule pukao top u doba mira, značilo je da kapetan poziva svoje ljude iz mjesta i okoline na tembih (saopćenje)« (Kreš. Kape-tanije 23).

2. »tembih učiniti« = upozoriti, narediti. — »pa ćeš nama tènbihi učiniti«, »i Turcima tembih učinio« (K. H. I 72, 107).

< tur. *tembih* < ar. *tānbih*.

temenā, temenāh, indecl. n (ar.) 1. *simbolični pozdrav rukom koji se sastoji u tom što se desnom rukom (zapravo vršcima prstiju ruke) dotakne najprije*

brada, onda usne, a zatim čelo. To ima da znači: ljubim ti skute i stavljam na čelo. Kod nas se u tom smislu kaže: »to treba poljubiti i na čelo staviti«, tj. tome treba odati svaku čast. 2. »temena činiti, učiniti« = pozdravljati, pozdraviti na opisani način. — »pa bajrake zemlji položiše, / u tri puta temena činjahu« (Vuk IV 311); temena mu tri put učiniti« (K. H. I 145); »zara ljubi, a temenah čini« (M. H. III 13).

< tur. *temenna, temennah* »simbolični pozdrav« < ar. *tāmānni* »željeti«.

temerut, temerutin m (ar.) *trom čovjek; glupan, smetenjak, nesposoban ili nepodesan za kakav fizički rad*.

< tur. *temerrüd, temerrüt* < ar. *tāmārrud* »prkositi; tvrdoglav biti«.

temesuk, temesuc m (ar.) *potvrda, isprava, pismeno*.

< tur. *temessük* »isprava« < ar. *tāmāssuk* ($\sqrt{\text{msk V}}$) »uhvatiti se za nešto, držati se nečega«.

tèmiz, adj. (tur.) *čist*. — »U djevojčice temiz haljine, / temiz haljine, tanko predene« (I. Z. II 170).

< tur. *temiz*.

tèmre, -eta n (tur.) 1. *koplje; držak od bajraka*. — »On na koplje frci kod bunara, / sve mu temre u igle sasuo«, »sav mu bajrak odnijelo olovo, / samo temre nosi u desnici« (M. H. III 21, 416); »u ruci mu temre ubojito, / na temretu od zlata jabuka« (K. H. I 315).

2. *držak od derdefa*. — »Od sebe je derdef odbacila, / derdefu je temre salomila« (Beh. IX 294)

tenánluk

< tur. *temren* < tur. *timuren*
»željezni vrh u koplja ili stri-
jele« (tur. *timur* »željezo«).

tenánluk, v. *tenhanluk*.

tēnbih, v. *tembih*.

tēndžera, **tēndžera** *f* (tur.) *duboka bakrena posuda, dublja je od šerpe i nema drški sa strane.* — »Zaludu je kula i pendžeri, / kad nije ništa u tendžeri« (Nar. bl. 56); »Rugao se lonac tendžeri (što je crna)« (Vuk, Posl. 272).

< tur. *tencere*.

tenēce, -eća (**tanēce**) *n* i **tenēća** *f* (pers.) *lim, pleh.* — »pokrivena žutim tenečetom« (K. H. I 236).

< tur. *teneke* < pers. *tenke*.

V. *tenečedžija*, *tenečka*.

tenečedžija (**tanecēdžija**) *m* (pers.-tur.) *limar.*

< tur. *tenekeci*, v. *teneće* + tur. suf. -ci.

tenečka (**tānečka**) *f*, *kanta od lima.*

Izv. od *teneće* (v.).

tenef *m* (ar.) *konopac, uže.* — »I ja ću sijat konoplje, / I ja ću plesti teneфе« (Vuk V 391); »O Boga ti pehlivanko djevojko, / ili voliš po teneфу igrati, / ili s Mehom na šiltetu sje-diti?« (Sevd. 146).

< tur. *tenef* < ar. *ṭunub*.

tenefsilē, v. *benefsile*.

tenēšir, -ira *m* (pers.) *dugački sto na kome se mrtvac u muslimana kupu prije sahrane.* — »kupaše je dušijom vodićom, / pušćaše joj kose niz tenešir« (I. Z. IV 246).

< tur. *tenesir* »sto na kome se kupu mrtvac« < pers. *tenšū* *tenšūy* »onaj koji pere, perač« (pers. *ten* »tijelo« i pers. *šu*,

šūy, prez. (osn. od inf. *šusten* »prati«).

tēnhān, **tenhánluk** (**tēnān**, **tenánluk**) *m* (pers.-tur.) *samoća, osama, okolica.* — »Po akšamu večer večerali, / Po večeri sili po tenhanu« (M. H. IV 59).
< tur. *tēnahlik* < pers. *tēnah* »sam, prazan, pust« + tur. suf. -lik.

tenzimāti-hajrije, v. *tanzimati-hajrije*.

tēpa *f* (tur.) *1. brežuljak, brdašce, uzvisina.* — »te na drugu tepu udariše« (K: H. I 187); »u bostanu tepa ozidana, / a oko nje jalduz-tarabozani« (K. H. II 289).

2. *Tepa je ime jedne mahale u Mostaru.*

< tur. *tepe*, *depe* »brežuljak; vrh; tjeme«.

V. *tepedžik*, *tepeluk*.

Tēpa, v. *tēpa*.

tēpedžik *m* (tur.) *1. mali brežuljak.*

2. *Tēpedžik je ime jednog kraja u Travniku.* — »Je l' ti žao Tepedžika, / Tepedžika teferića?« (Sevd. 113).

< tur. *tepecik*, v. *tēpa* + tur. dem. suf. -cik.

Tēpedžik, v. *tepedžik*.

tepelēisati, -išēm, *uništiti.*

< tur. *tepelemek* »uništiti«.

tēpeluk (**tēpaluk**) *m* (tur.) *1. mala kratka ženska kapa okićena ni-skama dukata ili bisera, ili ve-zena srmom i zlatom. Nosi se navrh glave. Ponekad se tako naziva pločica na ženskim kapama koja je izvezena srmom ili zlatom.* — »Atu s' peća nad očima svitli, / Ko tepeluk u namli divojke« (M. H. IV 93).
2. *gornji okrugli dio crnogorske i hercegovačke kape.*

3. *ukrašena jabuka na vrhu kundaka u male puške.* — »svoje mrke objesio brke, / pokrili mu puškom tepeluke« (K. H. I 114).

4. *kružni dio kapka u mlina za kafu.*

< tur. *tepelik* < tur. *tepe*, v. *tapa* + tur. suf. *-lik*.

têpsija, tēvsija *f* (tur.) *okrugli bakreni ili emajlirani sud; pitne tepsije su pliče i u njima se peku pite, a u dubljim tepsijama peče se hljeb.* — »Ako je pas pitu izio, tepsija je ostala« (Vuk, Posl. 4); »Skuplja pita neg' tēvsija« (GZM 1951 218).

< tur. *tepsi*.

V. *tepsijanje*.

tepsijanje, okretanje uspravljene tepsije uz pjesmu. U ovom slučaju tepsija zamjenjuje muzički instrumenat.

Izv. od tepsija (v.).

têrak, tērek *m* (tur.) *uzorak, muštra, model (muštra od papira za haljine, muštra od kartona za obuću, abadžijski uzorak za kroj, drvena mjera u samardžija za razmak: rupa na krstina-ma itd.).*

Vjerovatno < tur. *tirik* »koža« (stariji oblik od *deri*). Možda prema ovom: parče kože kao uzorak, kao mjera.

terāvija *f* (ar.) *noćna ramazanska molitva od 20 rečata, koja se klanja zajedno sa jacijom.*

< tur. *teravi* < ar. pl. *tārā-wih*, sing. *tārwiha* »četiri rečata teravije (tj. jedna petina teravije)«.

Terázije *f* (pers.) *glavni trg u Beogradu.* Ime je dobio po tome što se na ovom mjestu za vrijeme turske vlasti nalazio re-

zervoar odakle se voda razvodila u raznim pravcima. Rezervoar iz koga se voda razvodi zove se »terezija« ili »terazije«. < tur. *terazi* < pers. *terāzū*.

V. *terezija*.

terázije, v. *terezija*

terbije, -eta *n* (ar.) *odgoj, vaspitanje.*

< tur. *terbiye* < ar. *tārbiyā*.

V. *terbijeli*, *terbijesuz*, *terbije-suzluk*, *terbijetiti*.

terbijeli, terbijetli, indecl. *adj. i adv.* (ar.-tur.) 1. *kao pridjev: odgojen, vaspitan.*

2. *kao prilog: pristojno, uljudno.* — »Pa ti siđi do vode bunara, / Terbijetli ti do bega dodi« (M. H. IV 7).

< tur. *terbiyeli*, v. *terbije* + tur. suf. *-li*.

terbijesuz, supst. i *adj.* (ar.-tur.)

1. *kao imenica: neodgojen čovjek, prostak.*

2. *kao pridjev: neodgojen, nevaspitan.*

< tur. *terbiyesiz*, v. *terbije* + tur. postpoz. *-siz* »bez«.

terbijesuzluk *m* (ar.-tur.) *neodgoj, nevaspitanost.*

< tur. *terbiyesizlik*, v. *terbije-suz* + tur. suf. *-lik*.

terbijetiti, *odgajati, vaspitati.*

Izv. od *terbije* (v.).

têrci-dün'jā, terk-i-dün'jā, indecl. *m* (ar.) *odricanje od ovog svijeta i posvećivanje misli i rada samo drugom, budućem svijetu.* < tur. *terk-i dünya*, perz. izft. od ar. *tārk* »ostaviti, proći se; ostavljanje, prolaženje« i ar. *dunyā* »ovaj svijet«.

têré činiti, terk činiti, ostavljati, propuštati, napuštati. — »teré ne čini božji farz« (Nar. bl.

tèrcija

309); »terk ne čine oni svo-
ga hizmeta« (Ist. bl. 227).

< tur. *terk* < ar. *tärk* »osta-
viti«.

tèrcija, v. *terkija*.

tèrdžāh, tèrdžāj, v. *terdah*.

terdžūmān, -āna *m* (ar.) *tumač*
stranih jezika, prevodilac. —
»brže viknu sedam terdžu-
mana« (K. H. I 278).

< tur. *tercūman*, *terceman*
< ar. *tārgūmān*.

V. *dragoman*, *terdžumaniti*, *ter-
džumanluk*.

terdžumāniti, *tumačiti, prevoditi*
strani jezik.

Izv. od *terdžuman* (v.).

terdžumānluk *m* (ar.-tur.) *zvanje*
*tumača stranih jezika ili prevo-
dioca*.

< tur. *tercūmanluk*, v. *terdžu-
man* + tur. suf. -*luk*.

tèrdāh, tèrdāj, tēzdāh, tēhdāj

(**tèrdžāh, tèrdžāj**) *m* (pers.) 1.
*zanatlijski sto na kome zanatli-
ja radi (cipelarski, stolarski,
mutapčijski itd. terdah); lon-
čarsko kolo*.

2. *okvir od letava na kojem ta-
baci (kožari) razapinju kožu,
pošto je izvade iz kreča*.

< tur. *tezgāh* < pers. *destgāh*
(pers. *dest* »ruka« i pers. -*gāh*,
suf. za oznaku mjesta).

V. *tezga*.

tèredža, tèredže (tèreda, tèrede)
f (ar.) *kalup, model (kujundžij-
ski, zlatarski, zvonarski itd.);
kutija za mjerenja baruta*.

< tur. *derece* < ar. *dārāgā*
»stupanj, stepen«.

terèzija, terázije *f* (pers.) 1. *ručna*
vaga, sprava za mjerenje koja
ima dva tase sa dvije strane
koji vise.

2. *mjesto na vodovodnoj mreži*
(*rezervoar*) *grada odakle se raz-
vodi voda u raznim pravcima*.
Od ovog je došlo Terèzija, ime
*jedne mahale u Sarajevu i Te-
rázije, glavni trg u Beogradu*.

< tur. *terazi* < pers. *terazū*.

Terèzija, v. *terezija*.

terkija, tèrcija *f* (tur.) 1. *zavežljaj*
*opreme (kao što je kabanica,
sedžada itd.) koji se kajiševima*
priveže za obluče na zadnjoj
strani sedla. Ponekad se i sa-
mi ti kajiševi kojima se terki-
ja veže nazivaju terkija. —
»oboriše sve turske šatore, / u
terčije šatore saviše« (Vuk
IV 284); »Rasede ga pod jelu
zeljenu, / A s terčija svi-
ljeno serdžade« (Lord 145); »a
kadune konjima na terkije«
(K. H. I 90).

2. *dio starije ženske narodne*
nošnje, ukrasni privjesak koji
visi zakačen sa strane o poja-
su. To su četiri uska kajišića,
dužine oko 60 cm, okićena pu-
lama i raznobojnim staklima,
a pri dnu svakog kajišića visi
mali ključić, ili nožić, mašice i
slični mali predmeti.

< tur. *terki*, po svojoj prilici do-
šlo od starijeg oblika za tur.
deri: tırık i teri »koža«.

terlèma *f* (tur.) *vrućica, tifus*. —
»Nit je dobra kuga ni terle-
ma« (Nar. bl. 126).

< tur. *terleme* »tifus«, osn. zn.:
»znojenje«.

tèrli, tèrli dība, tèrli-pürli, v. *tel-
li, telli dība, telli-pulli*.

terlùkčija (telùkčija) *m* (tur.) *za-*
natlija koji izrađuje i prodaje
terluke (papuče).

< tur. *terlikçi*, v. *terluke* +
tur. suf. -*çi*.

**tèrluke, -ùkā, tèrluci, -ùkā (tèlu-
ke)** *f* (tur.) 1. *ženske papuče, na-*

ročito papuće od sahtijana ili kajsara, po licu izvezene zlatom, srebrom ili svilom. — »od mojih vezenih terluka, / od tvojih mrkijeh kundura« (Ašikl. 34).

2. nazuvci, obojci, koji se navlače na muške čarape. — »Hajde drugo, da d'jelimo dragog: / tebi kita, meni finofesić, / teb' čarape, a meni terluka« (M. H. X 23).

< tur. *terlik* »papuće (< tur. *ter* »znoj« + tur. suf. -*lik*). V. terlukčija.

tërs m i kao adj. (tur.) 1. onaj koji je naopake, pogane naravi, koji je na svoju ruku.

2. kao pridjev: naopake, pogane naravi, na svoju ruku. — »Dobričina je on, Bog mu dao, već ostario, pa postao malo ters, na svoju ruku« (Čolak. 32).

< tur. *ters*, osn. zn.: »naizvrat, naopako«.

V. tersatuna, tersluk, tersuna, naters.

tersatuna, indecl., makar; neka je; neka đavo nosi.

Izv. od tersuna (v.).

tërsluk m (tur.) naopaka, ružna narav; nabusitost; kaže se: »nemoj mi tersluka istresati«. < tur. *terslik*, v. ters + tur. suf. -*lik*.

tersuna, adv. (tur.) naopako, nevaljasto, naizvrat; kaže se: »sav mu je posao tersuna«.

< tur. *tersine*, izv. od ters (v.).

tërtib, -iba m (ar.) 1. red, poređak, raspored.

2. »tertib učiniti« = rasporediti, red postaviti — »kad si tertib taki učinio« (K. H. I 40).

< tur. *tertib*, *tertip* < ar. *tār-tib*.

V. tertibiti, tertibli.

tertibiti, raspoređivati, raspored praviti. — »na jafte ih paša razređuje, / pa tertibi šest hiljada svata« (K. H. I 552).

Izv. od tertib (v.).

tertibli, indecl. adj. (ar.-tur.) uređan.

< tur. *tertipli*, v. tertib + tur. suf. -*li*.

tërzibaša m (pers.-tur.) terzijski prvak, glavni terzijski majstor. — »za njom šeće beg Alibeg. terzibašin sin« (GZM 1909 596); »Pošetalo materino zlato. / do dućana terzi-baše Jova« (Vuk V 317).

< tur. *terzibaşı*, izft., v. kompon. pod terzija i baš.

tërzija m (pers.) krojač, krojač čohē (krojači sukna zovu se *abadžije*). — »kod terzija i naših sarača« (M. H. III 459); »il' je diba među terzijama. / il' je derdef među veziljama« (Muz. zap. Inst. 2266).

< tur. *terzi* < pers. *derzi*.

V. terzibaša, Terzije, terziluk.

terzijān, -āna m (pers.) trzalo za tamburu kojim se udara po žicama. — »tamburice, moja dangubice, / terzijanu, moj golem zijanu!« »tamburicu Hajrimehić Sulja, / terzijane čalgidžije Husa« (Ašikl. 70).

< tur. *taziyane, tarzene* < pers. *tāziyāne, tārzene* (pers. *tār* »žica, žica od tambure« + pers. *zene*, part. perf. od inf. *zedēn* »udarati, kucati, svirati«).

Tërzije, pl. t. (pers.) ime jedne narodne igre, kola.

Izv. od terzija (v.).

terziluk m (pers.-tur.) krojački zanat.

< tur. *terzilik*, v. terzija + tur. suf. -*lik*.

tésir

tésir, -ira *m* (ar.) 1. djelovanje, uticaj.

2. muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve neugodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesir* < ar. *tāʿīr*.

V. *tesirluk*.

tesirluk *m* (ar.-tur.) muka, briga, tegoba (kao posljedica djelovanja kakve neugodne vijesti, nezgode i sl.).

< tur. *tesirlik*, v. *tesir* + tur. suf. -lik.

tëskera *f* (ar.) pismo, pisamce; isprava, potvrda; poziv. — »Ne razumije se kao ni vuk u teskeru« (Nar. bl. 118); »Daj mi mene pasoš i teskeru« (Lord 317).

< tur. *tezkere* < ar. *tāḡkirā*, osn. zn.: »potsjetnica«.

V. *teskeredžija*, *jol-teskera*.

Teskeredžić, v. *teskeredžija*.

teskeredžija *m* (ar.-tur.) onaj koji izdaje *teskere*; onaj koji vodi protokole ili zapisnike; službenik administracije. Od ovog je nastalo prezime *Teskeredžić*.

< tur. *tezkereci*, v. *teskera* + tur. suf. -ci.

tëslim, -ima *m* (ar.) 1. predaja.

2. pravni termin: predaja u posjed; sa uzvikom »tëslim!« telal okončava dražbu i predaje objekat najpovoljnijem ponudaču.

< tur. *teslim* < ar. *tāslim*.

V. *teslimiti* (se), *teslim-taş*, *teslim učiniti*, *džan-teslim*, *preteslimiti*.

teslimiti (se), *predati* (se). — »Kam' gazije Đerzeljez Alije, / Da teslimim careva ferma?« (Lord 9).

Izv. od *teslim* (v.).

tëslim-taş *m* (ar.-tur.) derviško znamenje, emblem: osmougao-na ploča od alabastra sa srebrnim ukrasom, tauširanjem i sa 12 nepravih tirkiza. Takav jedan predmet nalazi se u Etnografskom odjeljenju Zemaljskog muzeja u Sarajevu (inv. br. 90).

< tur. *teslim taş*, bukv. »kamen predaje«, u ovom slučaju bilo bi »kamen posvete bogu«, izft., v. kompon. pod *teslim* i *taş*.

tëslim učiniti, **tëslim se učiniti**, *predati* (se); bogu dušu *predati*. — »car mu muhur *teslim* učinio«, »*teslim* svoju dušu učinio« (K. H. I 479, 453); »To izreče, *teslim* učinila, / I umrije žalosna joj majka!« (Vuk V 533).
Izv. od *teslim* (v.).

tëspih, -iha *m* (ar.) muslimanske brojanice. Potpuni *tesih* ima 99 zrna, a mali *tespih* 33. — »u ruuci joj *tespih* od merđžana« (K. H. I 400).

< tur. *tespih* »brojanice« < ar. *tāsbiḥ*, osn. zn.: »slaviti boga izgovaranjem pobožnih riječi »subḥāna-llāh!«

tëste -eta, *n* (pers.) svežanj od 10 komada; ponekad se upotrebljava u značenju tuce, tj. svežanj od 12 komada. — »pa se brani malijem puškama, / dok izgorje tri *teste* fišeka« (Vuk IV 392); »i u njima na *teste* fišeci« (K. H. I 290).

< tur. *deste* »svežanj, ono što se može u šaku uzeti i šakom obuhvatiti; pribor« < pers. *deste* (pers. *dest* »ruka«).

testëra, *f* i **testëre**, -éta, *n* (pers.) pila.

< tur. *testere* < pers. *destere*, *desterre* »ručna pila« (pers. *dest* »ruka« i pers. *erre* »pila«).

V. testeraš, testerati, pretesterati.

testeraš, -aša m, rezač, onaj koji pila drva.

Izv. od testera (v.).

testerati, pilati, pilati drva.

Izv. od testera (v.).

tetšija f (pers.) zemljani sud za vodu, sličan bardaku; vrč. — »testiju je vrgla pod fiskiju« (K. H. II 335).

< tur. *testi* < pers. *desti* (pers. *dest* »ruka«).

tetšir, -ira, **tetšijer**, -a m (pers.) 1. dozvola, dopuštenje. — »Je li testir, moje age drage, / da ja smijem kolu i djevojkam« (F. J. II 282); »brez testira pade pred vezira« (K. H. I 223); »Je li testijer, od Srijema Mato / Da strijelim na kupi jabuku? / Testijer ti, crni Ugarine!« (M. H. I 373).

2. majstorsko pismo; proizvođenje kalfe za majstora; dozvola izučenom šegriu da može obavljati zanat za koji se ospobio«.

< tur. *testir* < pers. *destur*.

tetših olmasun! **tetših olmasun!** interj. (ar.-tur.) ne budi primijenjeno!

< tur. *teşbih olmasın!* »ne budi prisposobljeno!« < ar. *tāšbih* »prisposobiti« i tur. *olmasın!* imper. neg. 3 lice sing. od *olmak* »biti«.

tetšit m (ar.) znak dupliranja slova u arapskom pismu, koji se stavlja iznad konsonanta koji se čita kao dupli.

< tur. *teştit* < ar. *tāštid*.

tetik (**tetfik**) m (tur.) luk, pero, opruga, odapinjač u puške ili revolvera.

< tur. *tetik*.

tetima f (ar.) 1. dopunska prostoriya, krilna prostoriya u džamiji (u Begovoj džamiji u Sarajevu imaju dvije tetime: desna i lijeva).

2. predgrađe.

3. Nekoliko sela u Bosni nosi naziv Tetima. To su sela dodijeljena gradskoj opštini, i u tim selima su stanovnici grada imali pravo drvarenja i paše za stoku.

< tur. *tetimme* < ar. *tātimmä*.

tetrivān, v. tahtarevan.

tetreika, **titreika** f, **trepeljika**, vrsta ženskog nakita koji treperi. — »Iz sindžira zlatne titreike, / Što ih kade ispod glava nose« (Vuk VII 66).

< tur. *titremek* »titrati, treperiti«.

Tetifik, v. Tefvik.

tevábija f (ar.) pratnja; pristalice, sljedbenici, istomišljenici. — »I pobiše paši tevabiju« (Vuk VIII 57); »nego samo svoju tevabiju« (M. H. III 287).

< tur. *tevabi* < ar. pl. *tāwābi*, sing. *tabi* »onaj koji slijedi«.

V. tabi biti.

tèvba, **tèvbe**, v. toba, tobe.

tèvdil, v. tebdil.

tevećeli, indecl. adj. (ar.) naprazno, besciljno. — »tek, Ivane, neću tevećeli, što god bide dara zetovoga, / da mi dara niko ne dijeli« (Vuk II 530).

< tur. *tevekkeli* »naprazno, besciljno; slučajno« < ar. *tāwākkul* »predanje bogu, oslanjanje na boga« + ar.-pers. adj. suf. *i*.

V. tevećelija, tevećelijast.

tevećelija m (ar.) naiučina; lukast čovjek, subudalast čovjek. < tur. *tevekkeli*, v. tevećeli.

tevećelijast

tevećelijast, adj. *luckast, subudalast*.

Izv. od *tevećelija* (v.).

Tëvfik, Teufik, Tëfik, Túfik, -ika (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Tevfik*, muško ime < ar. *tāwfiq* »naklonost, milost, potpora božja«.

tëvhid (tèhvid), -ida m (ar.) 1. *muslimanski pomen za mrtve koji se sastoji u grupnom učenju pobožnih izreka i molitava*. Obično se uči u kući umrle osobe na dan sahrane, na sedminu, četrdesetinu, na pola godine i na godinu.

2. *grupno derviško učenje pobožnih izreka koje se vrši sjedeći u krugu*.

< tur. *tevhit*, *tevhit* < ar. *tāwhid*, osn. zn.: »vjerovanje u jedinstvo božje«.

tevljet m (ar.) *zvanje mutevelije (upravnika) vakufa; upravljanje vakufom*.

< tur. *tevljet* < ar. *tāwliyä*.

Tëvrät, -áta m (jevr.) *Tora, Sve-to pismo starog zavjeta*.

< tur. *Tevrät* < ar. *Tāwra* < jevr.

tëvsija, v. *tepsija*.

tëvter, v. *tefter*.

tëvtiš, v. *teftiš*.

téza, téze f (tur.) *tetka, materina sestra*. — »A Džehve mu doma ne bijaše, / Već u teze fren-gi kumaš veze« (Bajr. 16).

< tur. *teze, teyze*.

tézga, tëzga f (pers.) *pult, banak u dućanu, krčmi ili bifeu ili na trgu (pijaci)*.

< tur. *tezgâh* < pers. *destgâh*, v. *terdah*.

tëzgere f, pl. t. (pers.) *nosila, nosila za materijal (za kamen, ciglu, zemlju itd.)*. — »pa ga me-

ću u kožne tezgere, jer je vezir plaho ostario« (F. J. II 345).

< tur. *teskere* »nosila« < pers. *deskere*. Neki predpostavljaju da je ova riječ došla od pers. *destgäre* »ručni tovar« (pers. *dest* »ruka« i pers. *gäre* »tovar«) ili od pers. *destgire* (pers. *dest* »ruka« i pers. *gire*, od inf. *gîrîften* »uzeti, uhvatiti«).

težāk-baša m (srp.-hrv.-tur.) *najbolji i najvrijedniji težak u selu koji važi kao prvak — zemljoradnik*. Prema njemu se upravljaju ostali seljaci u sjetvi, žetvi i ostaloj obradi zemlje. Ovakvih težāk-baša bilo je ranije u mnogim mjestima Bosne i Hercegovine.

Hibr. r.: druga kompon. od tur. *baş*, v. *baş*.

težākluk m (srp.-hrv.-tur.) *težački posao, zemljoradnja*.

Hibr. r.: sa tur. suf. *-luk*, *-lik*.

tëždāh, v. *terdah*.

tî, -íta n (ar.) *ime arapskog slova »t«*.

< tur. *tî* < ar. *tā*.

Tidža, v. *Hatidža*.

tiftik, adj. (ar.) 1. *potpuno iscije-pan, raspao se*. — »kao tiftik došlo od velike upotrebe«, tj. potpuno se raspalo.

2. »tiftik se učiniti« = raspasti se, pocijepati se u komadiće.

< tur. *tiftik* < ar. *tiftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.

tiftik, tivtik m (ar.) *vrsta čistog pamučnog platna*.

< tur. *tiftik* »dlaka od angor-ske kože; tanko platno (bez) za zavijanje rana« < ar. *tāftik* »drndanje, pucanje, čupanje vune ili pamuka«.

tiganj, -gnja *m* (grč.) *tava*.

< tur. *tiğan* < grč. *tēganon*.

tiliprik, *v.* *tiriplik*.

tilsum, **tilisum**, **tilsun** *m* (ar.) *mađijska tajna; tajni izgovor, znak, crtež i sl., kojim se kakva tajna čuva*. Bez upotrebe tog mađijskog sredstva ne može se doći do tajne koja se krije. — »Ona bije svake tilisume« (Vuk III 441): »Jer to je kod pantišpanje hrđav tilsum, da se nad njom, dok se umućuje, ne smije niko začuđiti, jer ako se začuđi, sigurno se neće urediti« (Zembilj II 97). < tur. *tilsum* < ar. *tilsim*, *tilism*.

timār, -āra *m* (pers.) 1. *njegova-nje, čišćenje i uredno hranjenje konja*.

2. »timār učiniti« = očistiti konja češagijom, četkom. — »šarca svoga timar učinio« (M. H. III 19).

3. *feudalni posjed, leno, spahiluk u Turskoj Carevini koji donosi godišnje do 20.000 akči*. — »Car će nama timar dati, / Brijaževo i Kreševo« (Ist. bl. II 244).

4. *timāri*, *pl.*, *poljsko dobro, seoski posjed*. — »otiš'o je Mehho u timare« (M. H. X 30). < tur. *timar* < ar. *timār* »njegovanje bolesnika«.

V. *timar-tefterdar*, *begluk-timar*, *timariti*, *istimariti*.

timāriti, *čistiti konja češagijom i četkom*. — »gdje timari dogu u avliji« (M. H. III 363). Izv. od *timar* (*v.*).

timār-tefterdār, **timār-defterdār**, -āra *m* (pers.) *šef timarske službe koji vodi evidenciju timara i njihovih prihoda*. — »u careva timar-tefterdara« (K. H. I 16); »ja sam čerka timar-

defterdara« (B. V. 1886 108).

< tur. *timar defterdari*, izft., *v.* kompon. pod *timar* i *tefterdar*.

timūrdžija *m* (tur.) *gvožđar*.

< tur. *timurcu* < tur. *timur* »gvožđe« + tur. suf. -cu, -ci.

tira f (franc.) *vrsta boljeg prediva; bijeli pamučni konac za tkanje; dvostruko upredeni pamuk*.

< tur. *tire* < franc. *tirant*. V. *tiriplik*.

tiriplik, **tiliprik** *m* (franc.-tur.) *vrsta bijelog pamučnog konca za tkanje; dvostruko upredeni pamuk*.

< tur. *tire ipliği*, izft. od tur. *tire*, *v.* *tira* i tur. *iplik* »konac«.

tirit *m* (ar.) 1. *nadjev za pite između jufki: smjesa od sitno izdrobljenog tijesta zamiješanog s maslom i jajima, koja se stavlja među jufke u baklavu; smjesa od izdrobljenog sira pomiješanog s kajmakom, koja se stavlja u pitu sirnicu*.

2. *sitno isjeckana popržena džigerica kojom se nadijeva perad ili se daje kao prilog uz pečenje od peradi*. — »Masni tirit metnuše preda se, / eto vama od tiritu grudi, / jagmite se o tućije volje« (Ist. bl. I 257).

< tur. *tirit*, *tirid* »popara, komadi hljeba poliveni masnom vodom« < pers. *terid* < ar. *tārid*.

tirjācija, **tirjākija** *m* (pers.) *strastveni pušač, strastveni kafe-džija; uživatelj opojnih droga*.

< tur. *tiryaki* < pers. *tiryāki*. V. *tirjačiluk*.

tirjačiluk *m* (pers.-tur.) *strast za duhanom ili kafom; ogreznost u pušenju duhana ili pijenju kafe*.

titiz

< tur. *tiryakilik*. v. *tirjačija* + tur. suf. -lik.

titiz *m* (tur.) *škrtac, tvrdica*.

< tur. *titiz* »nervozan, čudljiv; zanovjetalo«.

V. *titizluk*.

titizluk *m* (tur.) *škrtost*.

< tur. *titizlik*. v. *titiz* + tur. suf. -lik.

titreika, v. *tetreika*.

tivtik, v. *tiftik*.

toba, **tëvba** *f* i **tóbe**, **tëvbe** *n* (ar.)

1. *pokajanje od grijeha*.

2. »**tóbë doči**« = pokajati se i dalje ne činiti grijeha; kaže se: »tobe doš'o, svega se proš'o«.

3. »**tóbë se dozvati**« = proći se grijeha, popraviti se; okaniti se nekog rdavog posla. — »devet braće i devet sestara, / ne bi li se tobe dozvalo« (I. Z. II 71).

< tur. *töbve* < ar. *tāwbā*.

V. *tobei-istigfar*, *tobe ja rabum*!

tobdžija, **tobdžiluk**, v. *topčija*, *topčiluk*.

tobei-istigfār, -āra. *m* (ar.) *pokajanje i traženje oprosta od boga*.

< tur. *töbve-i istigfar* < ar. *tāwbā*. v. *toba* i ar. *istigfār* »tražiti od boga oprosta«.

tóbe jā rabum, **tóbe estagfirülāhi**, interj. (ar.) *bože oprosti! (što rekoh)*. *Kaže se kad se izgovori kakva griješna riječ*.

< tur. *töbve ya Rabbim*, *töbve estagfirullah!* < ar. *tāwbā*. v. *toba*. ar. *yā* »o!« i tur. *Rabbim* »moj bože« (ar. *Rabb* »gospodar bog«); ar. *ästagfiru-llāh* »tražim od boga oprosta«.

tøjaga, **töljaga** *f* (tur.) *batina, debeli štap*. — »Neki se davo boji krsta a neki tojage« (Vuk,

Posl. 200); »A u drugoj drenova toljaga« (K. H. I 139).

< tur. *toyağa* »debeli štap«.

töka *f* (tur.) *kopča na kajišu — opasaču; kopča na ženskom pojasu*.

< tur. *toka*.

V. *tokali*, *tokalija*, *toke*.

tokāli, indecl. adj. (tur.) *s tokama, s pucama*. — »obukao je tokali dečermu« (K. H. II 448).

< tur. *tokali*, v. *toka* + tur. suf. -li.

tökaliya *m* (tur.) 1. *čederma ili džemadan s tokama*.

2. *onaj koji ima na sebi toke; oklopnik*. — »Pa on diže silnu svoju vojsku, / sve atlije i sve tokalije« (Vuk IV 206).

< tur. *tokali*, v. *tokali*.

töke, gen. **tökā** pl. *f* (tur.) 1. *poveće metalno puce*.

2. *metalne pločice i dugmeta prišivena na prsima na dečermi ili džemadanu kao ukras (nekad služile kao oklop)*. — »u svakog su toke na prsima« (M. H. III 91). *Obično se tako naziva i sama dečerma s tokama*.

< tur. *toka*.

tökmak *m* (tur.) 1. *malj; glavat debeo komad drveta, kao mali topuz*. — »Tale huče, a tokmakom tuče« (K. H. I 552).

2. *željezni maljić na avlijskim vratima kojim se kuca i doziva*.

3. *gvozdeni dio mlina za kafu koji stoji u sredini mlina*.

4. *fig.: glupan, zvekan; glupak*. V. *tokmakli šešana*.

tokmākli šešana (**tokmāli šešana**, **tomākli šešana**) *f* (tur.-pers.) *šešana (puška) tako nazvana zbog glomaznog drvenog kundaka*. — »u ruci mu tokma-

kli šešana« (K. H. I 203); »u ruci mu tokmali šešana« (M. H. III 492).

< tur. tokmaklı şışane, prva kompon. v. tokmak + tur. suf. -lı, a druga kompon. v. šešana.

tòla, v. dolija.

tòmake, -mākā pl. f (tur.) žute ženske visoke mestve, kao čizme. Na njih su se oblačile papuče u obliku plitkih firala. — »na nogam' joj kundurice, mislim to make« (I. Z. II 42).

< tur. tomak.

tòmbak, tumbak m (mal.) zlatno-žuta legura bakra sa 8—20% cinka od koje se izrađuju ibrici, leđeni, novci za ukras itđ.

< tur. tombak < mal. tam-bāga.

V. tombak-uzendije.

tòmbak-uzendije, tumbak-uzendije f (mal.-tur.) uzendije od tombak legure. — »već vrančiću priteže dizgine, / a primiće tumbak-uzendije« (K. H. II 505).

< tur. tombak uzengi, v. kompon. pod tombak i uzendija.

tòmruk, pl. tòmruci, -ūkā m (tur.)

1. klada, panj, oblica, drvo za gorenje.

2. drveni vodovodni čunak.

3. tomruci su bili u ranije doba neka vrsta drvenih okova za osuđenike, kažnjenike.

< tur. tomruk.

V. tomrukčija.

tòmrukčija m (tur.) onaj koji prodaje ogrevna drva.

< tur. tomrukçu, v. tomruk + tur. suf. -çu, -çi.

tòp m (tur.) 1. top, poznato artiljerijsko oružje. — »na topove i na toprakale« (K. H. I 73).

2. veći smotak (tuba) platna, štofa ili druge tkanine. — »To-

povi beza. atlaza« (Gajret 1930. 172).

3. mehanizam mlina za kafu. — »Mehanizam mlina se izrađuje od čelika i od gvožđa. Naziva se »drob« i »top« (u Sarajevu) (GZM 1957 84).

< tur. top.

V. topčaga, topčibaša, topčija, topčiluk, tophana, toptan.

tòpal m (tur.) čovjek sa jednom kraćom nogom, onaj koji je hrom. Od ovog je nastalo prezime Topálović.

< tur. topal.

V. topalast.

tòpalast, adj. hrom.

Izv. od topal (v.).

Topálović, v. topal.

tòpčaga m (tur.) zapovjednik jednog odreda topčija. — Od ovog je nastalo prezime Tòpčagić.

< tur. topçu ağası, izft. v. kompon. pod topčija i aga.

Tòpčagić, v. topčaga.

tòpčibaša, tòbdžibaša m (tur.) zapovjednik topčija. — Od ovog je nastalo prezime Tòpčibašić.

< tur. topçu başı, izft. v. kompon. pod topčija i baš.

Tòpčibašić, v. topčibaša.

Tòpčić, v. topčija

Tòpčider m (tur.-pers.) veliki park u blizini Beograda.

< tur. topçu deresi, »topčijska dolina«, v. kompon. pod topčija i dera.

tòpčija, tòbdžija m (tur.) artiljerac; onaj koji ispaljuje topove. — »na topčije viku učinio« (K. H. II 43); »na tobdžije hršum učinio« (M. H. III 71); — Od ovog je nastalo prezime Tòpčić.

< tur. topçu, v. top + tur. suf. -çu.

V. Topčider.

topčiluk

topčiluk, tobdžiluk *m* (tur.) topčijsko zvanje, topčijsko zanimanje.

< tur. *topçuluk*, v. *topčija* + tur. suf. *-luk*.

tòphana *f* (tur.-pers.) tvornica za izradu topova; arsenal. — »ti ćeš, care, do tophane sići«, »sa tophane cara čestitoga« (M. H. III 65. 86).

< tur. *tophane*, v. kompon. pod *top* i *hane*.

tòprak *m* (tur.) zemlja; tlo; teritorija; zemljište, kućno ognjište; dom; domovina.

< tur. *toprak*.

toprakala *f* (tur.-ar.) šančevi u kojima su ukopani topovi. — »na topove i na toprakale«, »s toprakala kraljevi topovi« (K. H. I 73. 206).

< tur. *toprak-kale*, bukṽ. »utvrda od zemlje« (tur. *toprak* »zemlja« i ar. *qala* »tvrđava«).

tòptan, tòpten, adv. (tur.) sve skup, sve zajedno, sve odjednom; na veliko (prodaja).

< tur. *toptan*, »sa značenjima kao u nas, v. *top* + tur. postpoz. *-tan*, *-den* »od«.

tòpuk, pl. **tòpuci**, -ükā *m* (tur.) potpetica u cipele; donji izbačeni dijelovi u nanula.

< tur. *topuk* »peta«.

tòpuz *m* (ar.) buzdovan; u početku drveni štap sa kurgom na jednom kraju, kasnije kugla od gvožđa sa drvenim ili gvozdenim drškom. — »u Alije topuz u šakama« (K. H. I 29).

< tur. *topuz* < ar. *däbbüs*.

tòrba i tórba *f* (tur.) torba; vrećica koja se nosi obješena o ramenu. — »Ako i prosim, torbe ne nosim« (Nar. bl. 16).

< tur. *torba* i *tobra*.

tòrlak *m* (tur.) 1. onaj koji se hvali, koji se razmeće.

2. Torlak je brdo u neposrednoj blizini Beograda, iznad sela Kumodraža.

3. Torlak prezime.

< tur. *torlak* »neiskusani, neuk, nevješt mladić«.

tòv *m* (pers.) gajenje, hranjenje stoke da postane debela i uhranjena.

< tur. *tav* < pers. *tāb*.

V. *tovan*, *točiti*.

tòvan adj., ugojen, dobro uhranjen.

Izv. od *tov* (v.).

tòviti, gojiti, hraniti radi odebljanja, radi utovljenja.

Izv. od *tov* (v.).

tòz, *m* (tur.) prah, prašina; »toz od kafe« — samljevena kafa, »toz od šećera« — sitni šećer.

< tur. *toz*.

V. *tozluci*, *limuntoz*.

tòzluci, -ükā, **tòzluke**, -ükā pl. t. (tur.) dokoljenice od čohu ili sukna koje se sa strane skopčavaju. — »na tozlucih kovče i dizluci« (M. H. III 91): »u gaćama i u tozlukama« (K. H. II 489). — Tozlucima se u nekim krajevima naziva dio čakšira ispod koljena.

< tur. *tozluq*, v. *toz* + tur. suf. *-luk*.

trāboloz, trābolos *m* (grč.) svileni šareni pojas sa kitama na krajevima, koji se izrađivao u Siriji i za turske uprave uvezio u naše krajeve. — »Košulju je trabolozom utegla, i bisserli p'jevac-paftam opasala« (I. Z. I 103): »Vid' u mene trabolosa. Marušo!« (Muz. zap. Inst. 2279).

< tur. *trablus*, skraćeno od *trablus şalı* »šal sirijske izrade«

< ar. *Ṭarabulus* »grad u Siriji»
 < grč. *Trípolis* »Tripolis».

trabòzani *m* pl. (grč.) *debeli parmačići (kocičići) kojima se ograđuju stepenice, sofe ili što drugo; balustrada.* — »pod njima je sofa načinjena, / naokolo šimšir-*trabozani*«, »sve kociče od bila biljura, / sve po njima mavi-*trabozani*« (M. H. III 216, 212).

< tur. *tirabzan*, *tirabzun* < grč. *trapésa*.

trampa *f* (tal.) *zamjena predmeta za predmet, stvar za stvar; ugovor o zamjeni.*

< tur. *trampa* < tal. *tramuta*.
 V. *trampiti*.

trämpiti, zamijeniti.
 Izv. od *trampa* (v.).

Travniklija *m* (srp.hrv.-tur.) *Travničanin.* — »Oj Boga ti, momče Travniklija« (K. H. I 176).

Hibr. r.: sa tur. suf. -*li*.

treptèlija *f* (srp.hrv.-tur.) *grana kao ženski nakit.* — »da mi kuje trepteliju, / i na ruke belenzuke« (V. M. 89).

Hibr. r.: našoj osnovi »trepta« (od inf. treptati) dodan tur. suf. -*li*.

trabòzani, v. trabozani.

trofànda *f* (pers.) *rano voće; voće koje prvo prispije (rano zri).*
 < tur. *turfanda* < pers. *turfende*.

troškàli, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.) *s troškom, skopčan s troškom; koji mnogo troši.*

Hibr. r.: od naše riječi »trošak« sa tur. suf. -*li*.

tuàf, tuàfli, v. tuhaf, tuhafli.

tùcak *m* (tur.) *zarobljenik, sužanj; zarobljenik koji ide po svijetu*

da skupi za sebe otkup radi oslobođenja. Otud glagol potucati se (v.).

< tur. *tutsak* »zarobljenik« (< tur. *tutmak* »držati, prihvatiti, uhvatiti« itd.).

tùč *m* (tur.) *bronz.* — »Mujo ku lu sejr učinio: / pokrivena tuchom i pirinčom« (K. H. II 95).
 < tur. *tuç*, *tunç*.

tudišàh, v. tugišah.

tüfàhiye *f* pl. (ar.) *vrsta slatkog jela od jabuka: cijele jabuke oguljene i ukuhane u šećeru sa nadjevom od oraha ili badema.*
 < tur. *tüffahiye* < ar. *tuffāhiyyā* (< ar. *tuffāh* »jabuka« + ar. adj. suf. -*yyā*).

tüfàn, -àna *m* (ar.) *potop; opšti potop.*

< tur. *tufan* < ar. *tüfān*.

tufègdžija, v. tufekčija.

tüfek *m* (pers.) 1. *puška.*

2. *puškar.* — »i imade puška mletačkinja, / kojano je u Mletku kovata, / tri tufeka za petnaest dana« (Vuk III 440).

< tur. *tüfek*, *tüfenk* »puška«
 < pers. *tufenk* »oružje kojim se gađa«.
 V. *tufekčija*.

Tufèkčič, Tufègdžič, v. tufekčija.

tufekčija, tufègdžija *m* (pers.-tur.) *puškar; zanatlija koji popravlja puške.* — »To začule tufegdžije« (Vuk V 413). — Od ovog je nastalo prezime *Tufekčič* i *Tufègdžič*.

< tur. *tüfekçi*, v. *tufek* + tur. suf. -*çi*.

tûg, -ûga, pl. tûzi, gen. tugová *m* (pers.) *znak pašinskog dostojanstva: čelenka napravljena od šarenih dlaka konjske strune. Čin paše se razlikovao prema broju tugova. Paša s jednim tu-*

gom zvao se »birtuglija« (v.), s dva tuga »ičituglija« (v.), a s tri tuga »učtuglija« (v.). Sandžak-bezi su bili birtuglije, beglerbezi ičituglije, a veziri učtuglije. Veliki vezir, sadrazam, imao je četiri ili pet tugova. — »birtuglije i iči-tuglije, / velike paše uč-tuglije« (K. H. I 47); »Evo tebi tuzi od meneka, / Odsele si Hasan-paša carski« (M. H. III 63).

< tur. tuğ < pers. tūg, osn. zn.: »konjski rep«.

V. tugišah, tuglija.

tugišāh, tudišāh, -āha m (pers.) cvijet carska kruna, *Fritillaria imperialis* L. — »ne padaj mi inje od oraha, / ne dolaz' mi miris od katmera, / od katmera i tugišaha« (S. S. 37).

< tur. tuğ şahı »cvijet carska kruna«, v. kompon. pod tug i šah.

tugjān, -āna m (ar.) uživanje, raskošno življenje.

< tur. tuğyan »objijest, pretjeranost« < ar. ṭugyān »osiliti«. V. zatugjaniti.

tugla f (lat.) cigla, opeka; crijep. < tur. tuğla »cigla« < lat. tegula.

tuglija m (pers.-tur.) paša s tugom (v. tug).

< tur. tuğlu, v. tug + tur. suf. -lu, -li.

tuhāf, tuhāfli, (tūāf, tuāfli) adj. (ar.) čudnovat, čudan, začudan. < tur. tuhaf, tuhafli »čudnovat« < ar. pl. tuḥāf, sing. tuḥfū »dar, poklon« (+ tur. suf. -h).

tühmet m (ar.) 1. sumnja, osumnjičenje.

2. potvora.

< tur. töhmet < ar. tuhmä.

tüjür-šāh, -āha m (ar.-pers.) kralj ptica. Koja se ptica misli pod

ovim imenom nije mi poznato. — »Po svakom joj selame spremaše, / po bulbulu i po tujur-šahu« (Kurt I 163).

< tur. şah-i tuyur »kralj ptica«, pers. izft. od pers. šāh, v. šah, i ar. pl. tūyūr, sing. ṭayr »ptica«.

tülbe, v. turbe.

tülbent (tünbet, tumbet) m (pers.) fino tanko platno koje se upotrebljava za čalme, za zavoje, za bošče itd. — »Mi smo tebi ruho sašupili, / Crne zemlje i zelene trave, / Am-pamuka i b'jela tülbenta«, »tad ga pokri zlatali tülbentom«. (Vuk V 532, III 27); »još se junak oženio nijesam, / tumbet-bošča ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Inst. 1820).

< tur. tülbent < pers. dülbend. V. tülbenta, tulipan, tumbet-bošča, turban.

tülbenta f (pers.) vrsta ženske kape.

Izv. od tülbent (v.).

tülek m (tur.) 1. mali čovjek, čovjek malog rasta.

2. jednogodišnji kobac zv. atmadža (v. G. Z. M. 1890 109).

< tur. dölek »karpuzica ili dinjica u bostanu«.

V. tulekast.

tülekast adj., malena rasta; kaže se: »ostao tülekast«, tj. nije uzrastao, ostao malog rasta. Izv. od tulek (v.).

tulipān, -āna m (pers.) lala, Tulipa gesneriana L.

< tur. tülbent < pers. dülbend, osn. zn.: v. pod tülbent, a fig. znači »lala«.

tulum m (grč.) 1. mješina. — »Na-toči mi jedan tulum vina, / Jedan tulum oka od dvana-es« (M. H. II 254).

2. fig.: prazne glave, nesabran čovjek; kaže se: »hajde, tulum me jedan«, »hajde, prazna mješino«.

< tur. *tulum* < grč. *tylemos*.

tùlumba f (tal.) 1. šmrk za crpljenje vode ili za gašenje požara; pumpa.

2. vrsta slatkih zalivenih kolača u obliku malih krastavica, a rebraste kao šmrk, koje se prodaju u slastičarnicama, naročito onim orijentalnog tipa.

< tur. *tulumba* < tal. *tromba*.

tulumbaz, v. *daulbaz*.

tumànli, indecl. adj. (pers.-tur.) širok, prostran (kod nas se govori samo za gaće i dimije). — »zape meni kovča od tozluka, / za njezine *tumanli* dimije« (I. Z. II 95).

< tur. *tuman* »kratke, široke gaće« < pers. *tunbān* »gaće«.

Tur. suf. -li dodan je u našem jeziku da bi se od imenice napravio pridjev.

V. *tumanlije*.

tumànlije (*tumājlije*) f pl. t. (pers.-tur.) široke šaljvare, gaće ili dimije.

Izv. od *tumanli* (v.).

tùmbak, **tùmbak-uzendije**, v. *tombak*, *tombak-uzendije*.

tùmbās, -ása m (pers.) ponton; vrsta čamca. — »na Dunavu *tumbas* preturiti« (K. H. I 38).

< tur. *tombaz* »ponton« < pers. *dum* »rep, kraj, krma« i pers. *bāz* »koji se igra«.

tumbēcija, **tunbēcija** f (tal.) biljka *Nicotiana glauca* R. Grah., fam. *Solanaceae*. List ove vrste duhana puši se na nargilu i, za razliku od pušenja pravog duhana, prije pušenja se ovla-

ži. Uspijeva u Maloj Aziji i zemljama Blistog Istoka. — »Kavu piju, tutun pripaljuju, / Proz nargilu tegle *tumbēciju*« (Vuk VI 321).

< tur. *tömbeki* < pers. *tenbākū*

< tal. *tabacco* »duhan«.

tùmbet, v. *tulbent*.

tùmbet-bōšča f (pers.) vrsta bošče kojom su se muslimanke pokrivale (u koju su se zavijale). — »još se junak oženio nijesam, / *tumbet-bošča* ljubi mi ne treba« (Muz. zap. Inst. 1820).

Slož. od *tumbet*, v. *tulbent* i *bošča* (v.).

tùmruc, **tùmruci**, v. *tomruk*, *tomruci*.

Tūna f, tursko ime za rijeku Dunav. — »*Tuna* jeste mutna i krvava« (Vuk, Rječnik).

< tur. *Tuna*.

tūnus-fēs, **tūnos-fēs**, **tūnofes** m (ar.) vrsta fesa koji je visok i nosio se nenakalustljen, pošto je od debljeg materijala. Nosili su ga jedno vrijeme turski oficiri, a u Bosni zanatlije i mladi momci. U groblju kod Careve džamije u Sarajevu ima nišana na kojima su isklesani oblici ovih fesova. — »*Tunofesa* na oči namakne« (Vuk V 226); »Zlatan fermen Mehmed Uzunica, / *tuno fesić* Sunaefendića« (Ašikl. 70).

< tur. *Tunus fesi* »tuniski fes«, izft. < ar. *Tūnis* i *fes* (v.).

tūr, -úra m (tur.) onaj prošireni dio straga u čakšira, šaljvara ili gaća i uopšte onaj dio donje odjeće ispod stražnjice; stražnjica. »Derem nogavicu, pa krpim tur« (Vuk, Posl. 58); »kratka tura dugih nogavica« (K. H. II 306); »Udovice, popišana tura, / neću tebe dok

imade cura« (Muz. zap. Inst. 2252).

U tur. jeziku u ovom obliku i izgovoru ova riječ ne postoji, ali je bez sumnje turskog porijekla i vjerovatno je izvedena od prez. osn. inf. *oturmak* »sjesti«; *otur*, pa otpalo »o«, ili od tur. *potur*. »nabran, sa naborima, srozan«, pa otpalo »po«. V. turli.

tūra f (tur.) 1. monogram, grb osmanskih sultana, koji stoji na početku svakog fermāna. To je arapskim slovima vješto napisano i složeno u posebnom obliku ime i titula vladajućeg sultana. Po obliku sve su ture slične. — »Ti 'š na ferman tūru udariti« (M. H. III 16).

2. ona strana kovanog novca na kojoj se nalazi tura, odnosno lik i ime vladara.

< tur. *tura*, *tuğra* < starotur. *tuğrul* »vrsta sokola koji se pripitomljen upotrebljava za lov. V. tura-jazija, turali.

tūra (tur.) 1. svitnjak, snopić (štr nglā) svile za vez, konca ibrišima, pamuka (jedna tura pamuka ima 6 kančela) itd. — »Uhvati se za tri pletenice, / kao za tri ture ibrišima« (M. I 64): »Imam kose. t ru ibrišima« (Vuk V 342): »U aršiji ture svile, jes li vidio?« (Muz. zap. Inst. 2054).

2. zasukani rubac ili marama, često sa zavezanim uzlom na kraju, kojim se u nekim društvenim igrama tuče po dlanu onaj koji pogriješi u igri. < tur. tura.

tūra-jazija f (tur.) u dječjoj igri bacanje kovanog novca uvis i pogađanje da li će u novca, kad padne na zemlju, biti gore okrenuta strana s oznakom ture, grba ili lika vladara, ili strana

na kojoj je naznačen broj (jazija) vrijednosti novca. — »Igrači se podijele u dva tabora i bacaju »suvo-mokro« ili »tura-jazija«; ko će igru da počne« (Miodrag. 244).

V. kompon. pod tura i jazija.

turāli, indecl. adj. (tur.) *sa turom*, koji ima turu. — »nek se pišu turali fermāni« (K. H. I 58); »Ostav', pobro, turalji perčina, / Ko što turski nose bajraktari!« (Lord 15).

< tur. *tuğrah* i *turali*, v. tura + tur. suf. -h.

turāli, v. turli.

turālija m (tur.) onaj koji ima turu na sebi. — »Mula Idriz paru carevicu, / Turhanija paru turaliju« (Muz. zap. Inst. 3260). < tur. *turali*, *tuğrah*, v. turali

türbān, -āna m (pers.) čalma. *sa-ruk*.

< njem. *Turban* < tur. *tülbent* < pers. *dülbend*. *tulbent*.

türbe (*tülbe*) n (ar.) mauzolej, natkrivena grobnica. — »a kad care turbe načinio« (M. H. III 96): »I vezir ga beše ukopao, / I vezir mu tulbe načinio« (Lord 274).

< tur. *türbe* < ar. *turbā*.

V. *turbedar*.

turbēdār, -āra m (ar.-pers.) čuvar *turbeta* koji se brine o njegovom održavanju i čistoći.

< tur. *türbedar*, v. turbe + pers. -dār, prez. osn. od inf. *dāšten* »imati, držati«.

Türčin, *türčin* m 1. pripadnik turske nacije.

2. *türčin* u nar. pjesmi a, često, i u običnom govoru znači musliman: »vlah i türčin« = nemusliman i musliman.

Izv. od našeg turcizma »Turk« i »Turkuša« (v.) i stoga je »č«

a ne »ć«, kako bi bilo da je izvedeno direktno iz tur. *Türk*.
V. Turčija, turčija, turkovanje, turkovast, turkovanluk.

Turčija, Türkiya f (ar.) *Turska*. — »E Turčiji zemlji dojadiše« (Vuk VI 163); »da preturim u zemlju Turčiju« (K. H. I 206).

< tur. *Türkiye* »Turska« < ar. *turkiyyä* »ono što pripada Turčinu« (ar. *Türk* »Turčin« + ar. adj. suf. *-iyyä*).

turčija f pl.: **turčijāt**, -āta (ar.) *turska melodija, arija, turska pjesma*. — »i uz derdef turčiju poteže. / Podigla je tanako glasovito, / te je staru probudila majku« (K. H. II 190); »ćemanetom i šarkijom, / i svojijem turčijama« (Vuk I 397).

< tur. *türkiye*, pl. *türkiyāt* < ar. *turkiyyä*, pl. *turkiyyāt* (ar. *Türk* »Turčin« + ar. adj. suf. *-iyyä*, *-iyyāt*).

Türk, Türkuša m (ar.) *Turčin*.

< tur. *Türk* < ar. *Türk*.

V. turkesati.

turkēsati, *govoriti turski*.

Izv. od *Turk* (v.).

Türkija, v. Turčija.

turkovánluk m (ar.-tur.) *islamska pobožnost*.

< tur. *türkolanlık* (*türk-olanlık*) < tur. *türkolan* »onaj koji je Turčin« + tur. suf. *-lık*.

turkóvanje n, *življenje po islamskim propisima, provođenje islamske pobožnosti*. — »O Turčine, tako t' turkovanja / I tako ti Boga velikoga« (M. H. IV 333); »sve mu Fata uči turkovanju« (K. H. I 444).

Izv. od *Turk* (v.).

turkovast, adj., *pobožan*.

Izv. od *Türk* (v.).

Türkuša, v. *Turk*.

túrli, turáli, indecl. adj. (tur.) *sa turom, ono što ima tur*. — »što-no plete kosu široko, / što nosi turli dimije« (Beh. IX 159); »zakaći se, draga, kovča od čakšira, / za njezine, draga, turali dimije« (Sevd. 63).

Izv. od tur (v.) + tur. suf. *-li*.

türlija f (tur.) *vrsta čevaba od zeleni: rezano povrće (krompir, paradajz, paprika i dr.) pomiješano s mesom i na tihoj vatri vareno*.

< tur. *türlü*, osn. zn.: »vrsta, sorta, rod«.

V. *turlu-turlu*.

türłu-türłu, türli-türli, adv. (tur.) *raznovrsno, razno-razno*. — »I-ma ih turli-turli« (Zem-bilj II 41).

< tur. *türlü türli*.

turnādžibaša m (tur.) *starješina, zapovjednik turnadžija*.

< tur. *turnacı başı*, v. kompon. pod *turnadžija* i *baş*.

Turnādžić, v. *turnadžija*.

turnādžija m (tur.) *rod janjičarske vojske. Turnadžije su obilazile pokrajine Turske Carevine i odabirali adžami-oglane, v. adžami oglani*. — Od ovog je došlo prezime *Turnadžić*.

< tur. *turnacı*, osn. zn.: »lovac sa ždralovima, onaj koji dresira pripitomljene ždralove za lov« (tur. *turna* »ždral« + tur. suf. *-cı*).

türpija f (tur.) *stolarska i bravarska alatka za struganje drveta i željeza, rašpa*.

< tur. *törpü*.

V. *turpijati*.

turpijati, *strugati turpijom*.

Izv. od *turpija* (v.).

türsija

türsija *f* (pers.) *ukiseljeno voće ili povrće.*

< tur. *turşu* < pers. *turş*, *turuş* »kiselost«.

türundža i türundža *f* (ar. i pers.) *vrsta naranče, Citrus aurantium var, amara L. — »Rasla tunja i türundža« (GZM 1907 243); »Turundža je kraj dženeta rasla« (Muz. zap. Inst. 2803).*

< tur. *turunç* < ar. *turunğ* ili pers. *turunğ* (u oba jezika u istom obliku i izgovoru, a korijenski iz kojeg je od ova dva jezika nisam mogao ustanoviti). V. türundži.

türundži, indecl. adj. (ar.) *čisto narančaste boje, boje türundže.* — »Ej momčiću, türundži fešiću« (I. Z. III 210).

< tur. *turunçu*, v. türundža + ar.-pers. adj. suf. -i.

tutar *m* (tur.) *veoma mali kružić koji u arapskom jeziku označava gdje treba vezati slova u izgovoru.*

< tur. *tutar* »koji drži« imperf. 3 lice sing. od inf. *tutmak* »držati«.

tutiija *f* (tur.) *zalog, založena stvar.* — »Ja mi pošlji od gradova ključ, / I Stevana u tutiju sina« (Petrar. 273).

< tur. *tutu*.

tutiija *f* (pers.) *čink.*

< tur. *tutya* < pers. *tütyā*, *tütiyā*.

tütisati, -išem, držati. — »Turci vašeg sulha ne tütüšu« (Muz. zap. Inst. 61).

< tur. *tutmak* »držati«.

tütikal *m* (tur.) *ljepilo koje upotrebljavaju stolari i cipelari.*

< tur. *tutkal*.

V. *tutkaliti*, *pritutkaliti*.

tütkaliti, *lijepiti nešto tutkalom, pilepljivati.*

Izv. od *tutkal* (v.).

tütkun *m* (tur.) *onaj koji je tup, nesnalažljiv, ograničen.* — »Ili si zuđur kesom ili tütkun sobom« (Vuk, Rječnik).

< tur. *tütkun*.

tütun *m* (tur.) *duhan.* — »kavu piše, tütun zapališe« (Vuk IV 351).

< tur. *tütün*.

V. *tutundžija*, *tutun-kesa*.

tütündžija *m* (tur.) *duhandžija, onaj koji se bavi duhanom.* — »Kahvedžije kahvu donesoše, / tütündžije bojali čibuke« (K. H. I 245).

< tur. *tütüncü*, v. *tutun* + tur. suf. -cü, -ci.

tütun-kësa, tütun-čësa *f* (tur.-pers.) *duhanska torbica, duhan-kesa.* — »Na kape ih istrgoše, / oni grade tütun-kese« (Vuk V 447).

< tur. *tütün kesesi*, izft., v. kompon. pod *tutun* i *kesa*.

tüvânâ, adv. (pers.) *lijepo, blago; u izobilju; kaže se: »bogme je tebi tüvâna«.*

< tur. *tüvana* »moćan, snažan«

< pers. *tüvânâ* »moćan, snažan«.

tüz *m* (tur.) *so.*

< tur. *tuz*.

V. *Tuzla*, *tuzluk*.

tüzi, v. *tug*.

Tüzla *f* (tur.) *ime grada u sjevernoj Bosni.*

< tur. *Tuzla* < tur. *tuzla* »solana, mjesto gdje se vadi so«.

tüzluk *m* (tur.) *slanik, posuda u kojoj se drži so.*

< tur. *tuzluk*, v. *tuz* + tur. suf. -luk, -lik.

tvrdičluk *m* (srp.-hrv.-tur.) *škrtošć.* Hibr. r.: od naše riječi »tvrdica« + tur. suf. -luk.

U

uāgditi (se), ukuhati, špinovati
(šećer), kaže se: »šećer se u a g-
dio«.

Izv. od agda (v.).

uajāriti, v. ajariti.

**ubehūtiti se, ubevūtiti se, 1. smi-
riti se, utajiti se.**

2. obeznaniti se.

Izv. od behut, bevut (v.).

**uberbātiti se, uberebātiti se,
isprazniti crijeva u gaće, ulita-
ti se.**

Izv. od berbat (v.).

uč m num. (tur.) broj 3. Na pita-
nje: »koliko je sati?« kaže se
»sahat u č«, tj. tri sata.

< tur. üç.

V. uč-dživar, učkantaliija, učkat,
učkatica, učtuglija, učundži.

uč-dživār, uč-dževār, -āra m (tur.-
ar.) tri krajišta, tri okolišta. —
»sve seine oko Carigrada, / u č-
dževāra od Zapada grada, /
Tatarima ispod Gore Svete«
(Vuk III 52).

< tur. üç civar, v. uč i dživar.

učiti ėzān, v. ezan.

učkanatlīja f (tur.) pojas tropo-
lac, obično svileni pojas tropo-
lac.

< tur. üçkanatlı < tur. üç

»tri«, tur. kanat »krilo; pola«
tur. suf. -lı.

učkat, adj. (tur.) trostruk, od tri
reda, od tri sprata. — »uskopa-
ti učkat meterizi« (K. H. I
66).

< tur. üçkat, v. kompon. pod
uč i kat.

učkatica f (tur.-srp.hrv.) trospat-
nica; trostruki ukras. — »Od
tekaca često su se pravile ra-
zne ukrasne kombinacije. Kom-
binacija od tri kolića zvala se
»učkatica« (GZM 1956 158).
< tur. üçkat (v. učkat) + naš
dodatak »-ica«.

učkur m (tur.) svitnjak, gatnjak,
uzica kojom se vežu u pasu ga-
će, šalovare ili dimije. — »kud
ih veže, da je ne preteže, / da
joj učkur ne odnese t'jela«
(K. H. II 256); »Od učkura
do grla bijela«, »Preskoči mu
učkur od čakšira« (Lord 100,
315).

< tur. uçkur < tur. iç kur
»unutrašnji pojas« (tur. iç »unu-
trašnji« i tur. kur »pas, pojas«).
V. učkurluk.

učkurluk m (tur.) 1. obašva u
čakšira ili šalvara kroz koju se
uvlači učkur. — »Od daraka i
od nastavaka, / Od učkura i od
učkurluka« (Vuk V 446).

učtuglija

2. zadjeljani štapić pomoću koga se uvlači svitnjak u obašvu, < tur. *uçkurluk*, v. *uçkur* + tur. suf. *-luk*.

učtuglija *m* i **učtugli**, indecl. adj. (tur.-pers.) *paša ili vezir sa tri tuga* (v. *tug*). — »i velike paše uč-tuglije (K. H. I 47); »sastavio sto i dvadest paša / i četr'est učtugli vezira« (Vuk III 92).

< tur. *uçtuğlu*, v. kompon. pod uč i tug + tur. suf. *-lu*, *-li*.

učundži, indecl. num. (tur.) *treći*. < tur. *üçüncü*.

učürisati, -išem, *upropastiti*, *potrošiti u besposlicu*.

< tur. *uçurmak* »pustiti u zrak; odnijeti« itd.

V. *uçurum*.

uçurum *m* (tur.) *provalija, strmina, strm i opasan put*.

< tur. *uçurum*.

uçustiti se, *obući se i obući tako da se bude čust, tj. spretn i okretan*.

Izv. od *čust* (v.).

učariti, *zaraditi*.

Izv. od *ćar* (v.).

ućelepíriti, *upljačkati*.

Izv. od *ćelepir* (v.).

učertiti, *krajeve greda urezati i onda te krajeve unakrst sastaviti. To se radi pri građenju zgrada—brvnara*.

Izv. od *čertovi* (v.).

učetisati, v. *hučetisati*.

ūd, gen. *ūda*, *m* (ind.) *vrsta mirisavog drveta za kađenje, porijeklom iz Indije, Aloëxilon Agalochum Lour. (Cymometra Agalocha Spring., Aquilaria Agalocha Roxb. Hadžije ga donose iz Arabije. Stavlja se na žeravicu i kadi se obično prilikom učenja mevluda i hatmi, a sta-*

vlja se i u sanduke radi zaštite tkanina i odijela od moljaca.

< tur. *ūd* < ar. *ūd*, ind. porijekla.

ūdefiti, *ublažiti, smalaksati, popustiti; zaustaviti*. Kaže se: »bolovi su mu malo udefili«.

Izv. od *defiti* (v.).

ūdūčije, v. *hudučije*.

ūdūd, **ūdūt**, v. *hudut*.

u dumānu biti, *biti zamagljenih misli, biti u brizi, v. duman*.

ūdumkinja, *ovca koja se ne mrči, jer je polno neodređena*.

Izv. od *hadum*, *adum* (v.).

ūdūzeniti, **odūzeniti**, *dotjerati, urediti, uljepšati*. — »nema ja-dna ko će je odjeti, / i za kolo l'jepo, oduzeniti (I. Z. II 100).

Izv. od *duzeniti* (v.).

ūdžera, v. *hudžera*.

ūdžeriti, *priskrbiti, postići kakvu korist u džeru*.

Izv. od *džer*, *džeriti* (v.).

ūdžet, v. *hudžet*.

ūdžiltiti, *ukoričiti, uvezati knjigu*.

Izv. od *džilt* (v.).

ūdūture adv., *isto što i đuture* (v.).

ufitiljiti (se) 1. *usukati* (se).

2. *fig.: oslabiti i smršati* (tj. postati tanak kao fitilj).

Izv. od *fitilj* (v.).

ūgur *m* (tur.) 1. *sreća, dobro, blagoslov*.

2. *amulet protiv uroka, kao što su plavi bondžuci i sl.* — »Pa ispravi vranca od mejdana, / Donese mu čule s ugurima« (K. H. II 568).

3. »*ugur* (*ugar*) *preturiti*« = *želiti sreću, zaželiti sretan put*. — »Jedan drugom ugur preturismo«, »Jedan drugom

ugar preturiše, / Pa predoše preko polja ravna« (Lord 84, 164).

< tur. uğur.

V. ugar! ugurlarosum! ugorola! ugursuz, ugursluzluk.

üğur! interj. (tur.) *sretno! dabo-gđa prema dobru!* (kaže se kad se što razbije, prolije itd.).

Skrraćeno od ugorola! (v.).

üğorälä! v. uguröla!

ugurlärösüm! interj. (tur.) *neka je sretno! u sto dobrih časa (po-šao)!*

< tur. uğurlar olsun! < tur. uğurlar, pl. od uğur (v. ugar) i tur. olsun!, imper. 3 lice sing. od olmak »biti«.

üğurölä! (üğurälä!) interj. (tur.) *sretno! sretan put!* — »ti si bolan joldžija, ugurala Avdija!« (Nar. bl. 314).

< tur. uğur ola!, v. ugar + tur. ola!, optat. 3 lice sing. od olmak »biti«.

ugursuz (pogr. gürsuz) m (tur.) *nevaljalac, nesretnik; nesređen, zapušten čovjek.* — »U gursuzi! Mi s vama kao s dobrim ljudima, sa svom učtivošću, a vi nama novac?« (Šol. I 516); »traži njemu ugursuza — kao što je on, / a dilbera ja ću mene — kao što sam ja« (Vuk I 316).

< tur. uğursuz »nesrećan, koban«, v. ugar + tur. postpoz. -suz, -siz »bez«.

V. ugursluzluk, pougursuziti se.

ugursüzluk m (tur.) *nevaljaština, neurednost, zapuštenost, nesređenost.*

< tur. uğursuzluk, v. ugursuz + tur. suf. -luk.

uhambirati, isto što i pohambirati (v.).

ühapsiti, üapsiti, ühavsiti, üav-siti, zatvoriti, lišiti slobode. — »ja bih znala kog bi uhav-sila« (Ašikl. 61).

Izv. od hapsiti (v.).

uharáciti, uaráciti, obavezati na plaćanje harača. — »Uarači mjesta i gradove, / I zatvori t'jesne Dardanele« (Vuk VII 421).

Izv. od harač (v.).

uharúniti se, zainaditi se, isticati tvrdoglavost.

Izv. od harun (v.).

uhásuliti (se), uásoliti (se), urediti (se). — »... dok je pitu toliko uhasulila, da je bila makar u svojatluku s pravom al-vom« (Zembilj II 33); »Zemlja se gazi obema nogama, pri čemu se drvenom lopatom zgrče na sredini, dok se dobro nē »uasoli«, što traje jedan sat« (GZM 1957 23).

Izv. od hasul (v.).

ühasumiti se, üzhasumiti se (üa-sumiti se), početi gajiti mržnju i neprijateljstvo prema nekom. Izv. od hasum (v.).

üházuriti, pripremiti. — »je l' mi svekar dibu izabrao, / je l' mi dragi sve uhazurio« (I. Z. IV 247).

Izv. od hazur, hazurati (v.).

uhēftati se, raditi na redu po sedmicu dana, uredati se po sedmicama.

Izv. od hefta (v.).

uheláciti, upropastiti, uništiti.

Izv. od helac (v.).

uheláciti se, isprazniti crijeva u gaće.

Izv. fig. od uheláciti (v.).

u ināt, adv. (srp.hrv.-ar.) usprkos.

< ar. inād, v. inad sa našom prep. »u«.

ùisati

ùisati, v. **ùjisati**.

uiščiliti, *izabrati na osnovu promatranja i rasuđivanja (npr. djevojku); pogoditi gdje je prsten (u igri prstena).*

Izv. od **iščiliti** (v.).

ujagmiti, *ugrabiti, dočepati se nečega.* — »u avliji pa se pojagmiše, / od Alije konja u jagmiše«, »od dizdara knjigu u jagmiše« (M. H. III 368, 45).

Izv. od **jagma**, **jagmiti** (v.).

ujaračiti, *pripremiti konja za trku, istrenirati konja.*

Izv. od **jarak**, **jaračiti** (v.).

ujdisati, v. **ujisati**.

ujdürisati, **uzdürisati**, *udesiti, urediti, namjestiti, pripremiti.* — »Nego pod tim protežiranjem misli presvjetli, da bi bosanska vlada trebala tako ujdürisati, da...« (Zembilj II 12).

< tur. **uydurmak** »udesiti, podudariti, složiti« itd.

ujdürma f (tur.) *smicalica, spletk-a, podvala.*

< tur. **uydurma** »udešavanje, podudaranje«.

ujgun adj. i adv. (tur.) 1. *priklađan, dopadljiv.*

2. *odgovara, skladno.*

< tur. **uygun** < tur. inf. **uymak**, v. **ujisati**.

ujisati, **ùisati**, **ujdisati**, 1. *dolikovati, priličiti, odgovarati, pristajati nekom nešto.* — »Kad ja metnem po čelu rubije, / u iše mi čelu i obrvam« (B. V. 1886 107); »Daj, Limune, dvije puške male, / da ja vidim bi l' mi uisale« (Vuk III 458); »Hajd donesi elmas prstenove, / da utakne ljepotica Fata, / da ja vidim bi l' joj u jisalo« (Nar. bl. 247); »kako joj je mladod ujd isalo« (M. H. X 75).

2. *pristajati za nekim, slijediti nekog.*

< tur. **uymak** »povesti se, pristajati, slagati se, podudarati se«.

ujmaz, indecl. (tur.) *ne dolikuje, ne priliči, nedostojno je.* — »a u j m a z je begu Alibegu, / da on moli nanovo divojku« (M. H. X 29).

< tur. **uymaz** »ne dolikuje, ne ujiše«, v. **ujisati**.

ukabuliti, v. **okabuliti**.

ù kâfâz, **ù kâfâs**, indecl. *kariran, mrežast.* — »platno u kafaz«; »Surahije i ibrici se ne mogu zamisliti bez zvijezda i ružica, a za brdake je gotovo pravilo da imaju »granu« i »u k a f a z« (mrežasti trapez)« (GZM 1956 104).

Izv. od **kafaz** (s.) s našom prepoz. »u«.

ukajariti, *udesiti nešto prema pravoj mjeri, dotjerati nešto na pravu mjeru.*

Izv. od **kajariti** (v.).

ùkajtiti, **ukajtititi**, 1. *zapisati, zabilježiti.*

2. *upisati u zemljišnim knjigama prenos prava vlasništva na kupca; kaže se: »kuću sam ukajtio pola na sebe, a pola na brata«.*

Izv. od **kajtiti** (v.).

ukalufiti, **ukalupiti**, *odijelo ili tkaninu lijepo složiti da bude zategnuto i upeglano.*

Izv. od **kaluf**, **kalufiti** (v.).

ùkavziti, **ùkamziti**, *napraviti kamze na nožu, sablji itd.; okovati željezni držak od noža, sablje itd. drvetom, kosti ili nečim drugim.*

Izv. od **kamza**, **kavza** (v.).

ukarariti, *izravnati, dotjerati kako treba.*

Izv. od **karar** (v.).

ukaržiti, uzajmiti, posuditi.

Izv. od karz, karžiti (v.).

ukoj, indecl. adj. (srp.hrv.-tur.)
zatvorena (boja); kaže se: »u-
koj mavi, što ne plavi«, tj. za-
tvoreno plave boje što neće
isplaviti.

Hibr. r.: naša prepoz. »u« i tur.
koyu »zatvorena (boja)«.

**ukonačiti, primiti nekog na pre-
nočište, pripremiti nekom kona-
čište.**

Izv. od konačiti (v.).

ukopčati, 1. sapeti kopčama.

2. fig.: shvatiti, razumiti.

Izv. od kopča (v.).

uksuz, oksuz m (tur.) siroče bez
oca i majke; čovjek samac, bez
ikoga svoga.

< starotur. ög, vulg. ök i öge
»mati; prsa« + tur. postpoz.
-süz, -siz »bez«.

**ukûbet m (ar.) nesreća, božja ka-
zna.**

< tur. ukubet »nesreća, božja
kazna« < ar. uqûbâ »kazna«.

**ulak m (tur.) glasonoša, kurir, po-
štar. — »ona pita dva ulaka
mlada, / Koje dobro dva ula-
ka mlada?« (Vuk I 627).**

Od ovog je nastalo prezime
Ulak.

< tur. ulak.

Ulak, v. ulak.

ulâr, v. jular.

**ulček m (tur.) zapreminska mje-
ra za žito; kutija kojom se mje-
ri žito; različite je težine pre-
ma pojedinim krajevima (u Li-
vanjskom Polju ulček je mjera
od 40 oka težine).**

< tur. ölçek.

**ulčija f (tur.) 1. mjera. — »Ulčija je mera za odmeravanje plo-
ha i potrebnih dimenzija za**

molin kafeni. To je jedna drve-
na daščica, koja je ekserima iz-
deljana na mere« (GZM 1957
73).

2. štap kojim se mjeri dužina
mrtvaca, da bi se znalo koliki
treba iskopati grob.

< tur. ölçü »mjera«.

**ülce n (tur.) država, zemlja, teri-
torij države.**

< tur. ülke.

ulefa (ulêva) f (ar.) plata, obično
vojnička plata ili prinadležno-
sti spahijske. — »Evo punih se-
dam godin dana / Ti na Bosnu
ne šalješ ulefe« (M. H. III
15); »al' tako ti uleve od
kralja, / i tako ti leba carevo-
ga« (Vuk II 470).

< tur. ulûfe »vojnička plata«
< ar. ulûfâ »hrana za konje«.

ulema, f, kao sing. i kao pl. (ar.)
muslimanski vjerski učenjak,
muslimanski vjerski učenjaci,
muslimansko učeno sveštenstvo.
— »Dok ulema najposlje
izađe« (K. H. I 96).

< tur. ulema < ar. pl. ulâmâ,
sing. âlim, v. alim.

V. reisul-ulema, Ulema-medž-
lis.

Ulemâ-medžlis m (ar.) glavni
islamski vjerski organ jedne
pokrajine ili republike, preko
koga se vrši uprava i nadzor
nad islamskim vjerskim i vjer-
sko-prosvjetnim životom. Je-
dan Ulema-medžlis je postojao
u Sarajevu, a drugi u Skoplju.
< tur. ulema meclisi, tur. izft.,
v. kompon. pod ulema i me-
džlis.

ulêva, v. ulefa.

Ulfeta (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Ülfet, žensko ime, »Lju-
bav« < ar. ulfâ »ljubav, prija-
teljstvo, slaganje«.

uljšte

uljšte, v. uljište.

ulütma, v. unutmä.

Ulvija (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ulviye*, žensko ime,
»Uzvišena« < ar. *ulwiyä*
»uzvišena«.

uljänik, -ika, *pčelinjak*.

Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
skraćeno od tur. *oğul arısı*
»mlada pčela, roj«.
V. uljište.

uljište n, *košnica, trnka*.

Vjerovatno od tur. *oğul* (č. *oul*),
skraćeno od tur. *oğul arısı*
»mlada pčela, roj«.

uljum m (tur.) *smrt*.

< tur. *ölüm*.
V. uljum-hasta, uljum-hastaluk.

uljum-hasta f (tur.-pers.) *smrtni bolesnik, bolesnik na smrti*.

< tur. *ölüm hasta*, v. uljum i hasta.

uljum-hastaluk m (tur.-pers.) *smrtna bolest*.

< tur. *ölüm hastalık*, v. uljum i hastaluk.

Uma, v. Umihana.

ümet m (ar.) *narod; sljedbenici jednog peygambëra*.

< tur. *ümmet* < ar. *ummä*.
V. umeti-Muhamed.

umeteriziti se, *ušančiti se*.

Izv. od meteriz (v.).

ümeti-Muhamed m (ar.) *narod Muhamedov, muslimani*.

»Turci viču: »U m e t i M u h a m e d!« / Srbi viču: »Za vjeru rišćansku« (Vuk IV 173).

< tur. *ümet-i Muhammed*
»Muhamedovi sljedbenici, muslimani« (pers. izft.), v. kompon. pod umet i Muhamed.

umid, -ida, m (pers.) *nada, uzdanje*.

< tur. *ümit* < pers. *umid*.

Umihana, Umijana, hipok. **Uma, Umija** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ümmühani*, žensko ime
< ar. *Ummu-hānī*, počasni nadimak (ar. *kunyā*) sestre Hazreti Alije, četvrtog halife.

Umija, v. Umihana.

umur m (ar.) *čovječji život, vijek*.

— »U mur gube za grijehom sve lete« (Ist. bl. II 224).
< tur. *umur* < ar. *umr*.

Ündurus m, **Ündurovina** f (grč.)

Ugarska, Mađarska. — »koji haber niz Ündurus dajem« (K. H. I 297).

< tur. *Öngörü*s »Mađžar«
< franc. *Hongrois* < ngrč. *Onggros*.

unkaš m (tur.) *prednji uzdignuti dio sedla koji se još zove jabuka ili obluk*.

— »objesi je šarcu o unkašu« (K. H. I 191);
»Ale mrke obisio brke, / sastali se po unkaših brci« (M. H. III 23).

< tur. *önkaş* < tur. *ön*, »prednji« i tur. *kaş*, v. kaš.

unütma, ulütma, lütma f (tur.?)

poslastica od umućenih jaja, šećera i masla, patišpanja. — »A vi već fala Bogu znate šta to joj pomogne umutiti ulütma znači, kad seka seku zove, da (Zembilj II 97). Vjerovatno skraćeno od tur. *unutmä benî* »vrsta domaćeg jela«, bukv.: »ne zaboravi me«.

uörtacıti se, **udružiti se** u kakvu poslovnu zajednicu, **udružiti se** radi kakve materijalne dobiti.

Izv. od ortak (v.).

upéčiti se, **upeti se**, **uzoholiti se**.

Izv. od pejik, pečiti se (v.).

urâhatiti se, **smiriti se**, **osjećati se** udobno i spokojno.

Izv. od rahat (v.).

ürda, v. hurda.

ureziliti, osramotiti, obrukati.

Izv. od rezil (v.).

urgan m (tur.) uže, konopac. — »presječe mu urgan na plećima« (K. H. I 402); »preko kojih ide »urgan«, deblje uže od kostrijeti« (GZM 1957 52).
< tur. *urgan*.

urija f (tur.) pašnjak, livada, me-
ra (osobito blizu rijeke). — »Sve
na Muja nagoni dogata, /
sve ga dogo niz uri je čepa,
/ sve od Senja do Paga vlaško-
ga« (K. H. II 221).
< tur. *örü*.

urma, urmadžik, urmășica, v.
hurma, hurmadžik, hurmașica.

urnek m (tur.) uzorak, mustra,
obrazac. — »hitro tkati, tanak
vezak vesti, / bez urneka
baš ko po urneku« (I. Z. III
73).

< tur. *örnek*.

ürtija f (tur.) pokrivka, pokrivac;
krov.

< tur. *örtü*.

Ůrumelija, Ůrumenlija, v. Rume-
lija.

urup m (ar.) dio arșina, jedna
osmina arșina.

< tur. *urup* »četvrtina od polo-
vine arșina« tj. osmina, < ar.
rub »četvrtina«.

urusvājiti se, ulitati se.

Izv. od rusvaj (v.).

usāciniti se, umiriti se.

Izv. od sačin (v.).

usarāčiti (adj. *usārāčen*) *opšiti*
nešto kožom.

Izv. od sarač (v.).

usefiti (se), pomesti se, zbuniti se.
— »a smijuć se mlada usefi-
la« (I. Z. IV 64).

Izv. od sefiti (v.).

usta m (pers.) majstor, umjetnik.
< tur. *usta* < pers. *ustād*.
V. *ustabaša*.

ustabaša m (pers.-tur.) glavni
majstor, stručni organ i najbo-
lji majstor u jednom esnafu.
< tur. *usta başı*, v. kompon.
pod *usta* i *baš*.

**üstisati, -išēm, navaljivati, nestr-
pljivo i uporno nešto tražiti;
ustati, skočiti.** — »ustisalo
jedno na drugo« (Vuk, Rječnik).
< tur. *üst* »gore, nad«, skraće-
no od inf. *üste varmak* »od ne-
koga ko se usteže energično
tražiti da nešto učini«.

ustra f (pers.) britva za brijanje,
brijačica.

< tur. *ustra*, *ustura* < pers.
suture, izv. od inf. *suturden*
»brijati«.

üstun m (tur.) dijakritički znak u
arapskom pismu koji označava
kratki vokal »e«. Istog je obli-
ka kao i znak za kratki vokal
»i« (*esre*), tj. kratka crta, samo
što se *üstun* piše iznad, a *esre*
ispod slova.

< tur. *üstün*.

ūsül, -ûla m (ar.) pravilo, princip;
metod, red.

< tur. *usul* »pravilo, princip,
red« < ar. pl. *ușûl*, sing. *așl*
»temelj, izvor, korijen« itd.

usulâne, adv. (ar.-pers.) *pristo-
jno, pametno, kako pristoji li-
jepo vaspitanom čovjeku.* —
»usulâne dođi pred vezira«
(K. H. I 546); »Usulâne jaši
na hajvanu, / Svom dorinu gle-
daj po perćinu« (M. H. IV 91).
< tur. *asilâne* »otmjeno i pa-
metno, kako odgovara čovjeku
dobra soja i plemena« < ar.
așil »plemenita roda, od dobre
porodice« + pers. suf. za adv.
-âne. (Nije ispravno tumačenje

ušćorluk

P. Skoka (835): *u sulane*, od našeg prijedloga »u« i ar. *sulh*, *sulh*«).

ušćorluk, adv., *usprkos, zainat*.

Izv. od ćorluk (v.) i naše prepoz. »uz«.

Ušćup m, 1. *Skoplje, glavni grad SR Makedonije*. — »i za lijepu iz Ušćupa svilu« (Ašikl. 53). 2. *bosansko Skoplje, kraj od D. Vakufa do Bugojna*. — »Uže penje pelivan Nikola, / Od Ušćupa preko sinjeg mora« (I. Z. Herceg. 52).

< tur. *Ušküp*. Etimološko porijeklo nisam mogao ustanoviti, samo je poznato da korijenski nije tur. riječ.

V. Ušćuplija.

Ušćuplija m, *Skopljak*.

< tur. *Ušküplü*, v. Ušćup + tur. suf. -lül, -li.

ušeriatiti, ušerijatiti, ozakoniti, *oglasiti nešto da se slaže sa šerijatskim propisima*.

Izv. od šerijat (v.).

ušur m (ar.) 1. *ujam, naknada za uslugu za mljevenje žita u mlinu; naknada u naturi vlasniku vršalice za vršidbu žita*. — »Imaooci ušurnih mlinova, vodenica, potočara, krupara i krunjača, kao i preduzeća koja ugovaraju naknadu za izvršenu uslugu isključivo u naturi (ušur). Visina ušura slobodno se ugovara sa sopstvenikom žitarica« (»Službeni list FNRJ«, br. 44/52 — »Naredba o ubiranju i prodaji ušura«). 2. *vrsta poreza (deseti dio od prihoda sa zemlje*.

< tur. *öşr*, *öşur* < ar. *ušr* »desetina«.

utabanati, ugaziti nešto tabanima, gazajući uravnati tabanima.
Izv. od taban (v.).

utáboriti se, postrojiti se u re-dove.

Izv. od tabor (v.).

utamániti, zatrti, potpuno uništiti, iskorišteniti.

Izv. od tamaniti (v.).

ütija f (tur.) *glačalo, starinska pegla koja se sastoji od komada željeza u obliku pegle sa dugim drškom*. — »Grijala se utija, šetao se muftija« (I. Z. II 235).
< tur. *ütü* »pegla«.

ütileisati, -išēm, ispeglati.

< tur. *ütlemek* »ispeglati«.

üvakufiti, zavještati, dati u vakuf imovinu.

Izv. od vakuf (v.).

uvatániti se, stalno se nastaniti na jednom mjestu. — »Kako su se optuženici uvatanili u istražnom zatvoru i ne misle tako skoro iz njega« (Zembilj III 124).

Izv. od vatan (v.).

üzaptiti, üzaftiti 1. *osvojiti, zauzeti, savladati*. — »ja topove sabljom uzaptiti, / ja na topu oba poginuti« (K. H. I 205). 2. *uhvatiti, ugrabiti, zarobiti, zaplijeniti*. — »On uzapti do tri đenerala« (K. H. I 327); »Vlaše joj je sreću užaftilo« (B. V. 1892 155); »Obavešten sam dok sam bio u patroli da će guverner grada La Feret zasigurno uzaptiti vaš prtljag i robu...« (Skot 183).

3. *zaustaviti, zadržati*. — »Isje-koše čet'est topčija, / topovima vatru uzaptiše« (K. H. II 439).

4. *dovesti u red, zavesti disciplinu*.

Izv. od zapt (v.).

uzbihuzúruti (se), uznemiriti (se).
— »... pa se komšilik uzbi-

huzurio, misli da topovi pucaju« (Zembilj II 29).

Izv. od bihuzur (v.).

uzdûrisati, v. ujdurisasi.

Uzèir, Uzèjr (jevr.) *musl. muško ime.*

< tur. *Uzeyr*, muško ime < ar. *Uzeyr*, ime jednog peygambera, Esdras < jevr.

uzèndije, uzèngije *f* (tur.) *stre-men.* — »Dovati ga zlatnom uzengijom, / A kako se dogat naljutio, / Po tri koplja u visine skače« (Vuk, VII 149).
< tur. *üzengi*.

V. kazan-uzèndije, tombak-uzèndije.

uzharúniti se, uzobijestiti se, postati silovit, postati ljut.

Izv. od harun (v.).

ûzhasumiti se, v. uhasumiti se.

uzinād, uzināt, adv. (srp.hrv.-ar.) *usprkos.*

V. inad i naša prepoz. »uz«.

uzlāštisati se, pomiriti se s kim; naravnati se.

< tur. *uzlaşmak* »pomiriti se, naravnati se«.

üzun, adj. (tur.) *dug, visok.* Od ovog je došlo prezime *Üzunović* i nadimak *Uzun* (»Uzun-Mirko«).

< tur. *uzun*.

Üzunović, v. uzun.

ûzur *m* (ar.) 1. *smetnja, nedostatak, mana.*

2. *isprika, opravdavajuća okolnost.*

< tur. *özür* < ar. *uḍr*.

V. uzurli.

üzür, v. huzur.

uzûrli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sa uzurom, ispričan.*

< tur. *özürlü*, v. uzur + tur. suf. *-lü, -li*.

üzuv *m* (ar.) *tjelesni organ, ud; kaže se: »kod abdesta svaki uzuv koji se pere treba lije-poprati«.*

< tur. *uzuv* < ar. *uḍw*.

V

vāda *f* (ar.) *rok, termin.* — »Halil joj je vadu odgodio, / du-gu vadu, nedjeljicu dana« (K. H. II 207).

< tur. *vāde* »rok« < ar. *wa'dā* »obećanje«.

Vāhdet (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vahdet*, muško ime, »Jedinac« < ar. *waḥdā* »jedini biti, sam biti, samoća«.

Vāhdeta (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Vahdet (v.) do-dan naš nast. za f. -a.

Vāhid (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Vāhid*, muško ime, »Jedinac« < ar. *wāḥid* »jedini, je-dinac«.

Vahida (ar.) *musl. žensko ime.*

Muškom imenu Vahid (v.) do-dan naš nast. za f. -a.

vāiz (*vāis*) *m* (ar.) *propovjednik, predikator.* — »K nama brže, hodže i vaizi, / ponesite knjige indžijele« (Vuk IV 121): »Ej! stari hoda, va is efendi-jo!« (Lord 10).

< tur. *vaiz* < ar. *wāi'z*.

V. sejar-vaiz.

vājāt, v. hajāt.

vājda, **vajdalēnisati** se itd., v. faj-da, **fajdalenisati** se itd.

vāj! **vāj-vāj!** interj. (pers.) *jaoj!* (*usklik čuđenja, zgražavanja ili strahovanja*).

< tur. *vay!* < pers. *way!*

vājhaluna! interj. (pers.-ar.-tur.) *teško njemu! teško tebi!* — »Vājhaluna Avdija!« (Nar. bl. 314).

< tur. *vayḥalna!*, v. vaj + tur. *halna* »njegovom stanju, tvom stanju« (v. hal + tur. posv. zamj. i dat. suf. -ina).

Vāka, v. Vasvija.

vakāsuz *m* (ar.-tur.) *nevrijeme, nezgodno doba.* — »Vakasuz je, čestiti gospodaru, preklinje odža« (Kočić I 88).

< tur. *vakatsız*, v. vakat + tur. postpoz. -sız »bez«.

vākat, -kta *m* (ar.) 1. *vrijeme, doba.* — »Vakat dode da se rastajemo« (M. H. III 116); »Uzgoji se lijepa devojka, / prije vaktā i prije zemana« (Vuk VII 221).

2. *vrijeme muslimanske molitve — namaza; sama molitva, namaz.* — »Jesi l', majko, pet vakat' klanjala, / pet vaka-ta božjeg namaza« (M. H. X 68).

< tur. *vakit* < ar. *waqt*.

V. vakasuz, vaktija, vaktile, vaktisahat, vaktom, navakat, nevakat, nevaktom.

vakfija *f* (ar.) *zavještajno pismo, isprava o vakufljenju.*

< tur. *vakfiye* < ar. *waqfiyyā*, v. vakuf + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

vákif *m* (ar.) *zavještač, osnivač vakufa, zadužbine.*

< tur. *vákif* < ar. *wāqif*.

vaktija *f* (ar.) *tabelarni pregled satova i minuta kada se obavljaju dnevne muslimanske molitve i kada je vrijeme početka i završetka posta.*

< tur. *vaktiye* < ar. *waqtiyyā*, v. vakat + ar. adj. suf. za f. -iyyā.

váktila, adv. (ar.-tur.) *nekad; u svoje vrijeme.*

< tur. *vaktiyle*, v. vakat + tur. postpoz. -iyle »sa«.

vaktisahat i vaktisahat *m* (ar.) *smrtni čas, smrt.* — »Kada meni vakti sahat dođe« (K. H. I 150).

< tur. *vakt-i saat* »vrijeme časa«, fig. »vrijeme smrti«, v. vakat i sahat.

vaktom (fáktom), adv. *s vremenom, na vrijeme, u pravo vrijeme.* — »Turski namaz vaktom učinjela« (Lord 15); »večeraše i akšam klanjaše, / po akšamu faktom i jaciju« (I. Z. III 112).

Izv. od vakat (v.).

vakuf *m* (ar.) *muslimanska zadužbina koja služi islamskim vjerskim, kulturno-prosvjetnim i humanim ciljevima; muslimanska vjerska imovina.*

< tur. *vakif* < ar. *waqf*, osn. zn.: »zaustaviti, održati«.

V. vakfija, vakif, vakufnama, vakufsko-mearifski, evladijet-vakuf, uvakufiti.

vakufnāma *f* (ar.-pers.) *zadužbinska povelja, isprava o uvakufljenju.*

< tur. *vakıfname*, v. vakuf i pers. *nāme* »pismo«.

vakufsko - mearifski, *vakufsko-prosvjetni, vjersko-prosvjetni.* »Vakufsko-mearifski sabor« ili skraćeno »Vakufski sabor« = vrhovni naredbodavni i nadzorni organ za vakufsku i vjersko-imovinsku upravu islamske vjerske zajednice; »Vakufsko-mearifska direkcija« = izvršni organ Vakufsko-mearifskog sabora; »Vakufsko-mearifsko povjerenstvo« = organ islamske vjerske zajednice u jednom srežu.

Izv. od vakuf (v.) i mearif (v.).

vālā, v. valah.

vālāh, valāha, vālā, vālāj (ar.) *bogme, bogami; baš, e baš.* — »vālāh, majko, kako tebi drago« (K. H. I 155); »u tebe ću konak učiniti, / a valāha rad konaka neću« (M. H. X 87); »vālā na njem pristala leveta!« (K. H. II 384); »misli da će kod mene isplavit' / vālāj neće dok j' u mene carstva« (I. Z. III 177).

Izv. od valahi (v.).

vālāhi! *jusjur. (ar.) tako mi boga! kunem se bogom!*

< tur. *vallahi! vallah!* < ar. *wa-llāhi! wa-llāh!*

vālāhi, bilāhi! valāha i bilāha! vālā, bilā! *jusjur. (ar.) pojačana zakletva: boga mi i boga! — »A valāha i bilāha / neću joj ga ja!« (Muz. zap. Inst. 2737); »Vālā bila! kuće ovde nema, / Boga mi je ni kući neću!« (Vuk VI 425).*

< tur. *vallahi, billahi!* v. valāhi i bilāhi.

välähi, bilähi, tälähi!

välähi, bilähi, tälähi! *jusjur.* (ar.) *trostruka zakletva, najjača muslimanska zakletva.* — »Izgova-rao teške riječi: valahi, bi-lahi, talahi« (Kočić II 55).
< tur. *vallahi, billahi, tallahi!*
< ar. *wa-llähi, bi-llähi, ta-llähi*,
»boga mi, bogami i boga mi / «

välāj, v. valah.

välake, v. falake.

väl-buründžuk, v. al-burundžuk.

väldžija, v. hvaldžija.

väl i häväl (pogr.) *v. halu-ahval.*

välja m (ar.) *guverner jedne po-krajine (vilajeta) u bivšoj Tur-skoj Carevini.* — »Tko je drag ehali, drag je i vali« (Nar. bl. 171).

< tur. *vali* < ar. *wälī*.

V. *valiluk, vilajet.*

valiluk m (ar.-tur.) 1. *zvanje va-lije.*

2. *pokrajina na čelu koje se na-lazi valiija.*

< tur. *valilik, v. valiija + tur. suf. -lik.*

välja, v. falja.

varak, -rka, m (ar.) *pozлата, staniol, zlatna šika, tanki sjajni listići.* — »sjede Fata u varak kočije« (K. H. I 162).

< tur. *varak* »pozлата, staniol«
< ar. *wäräq* »lišće; hartija«.

V. *varaklaisati, varakli.*

varaklaisati, -išēm, varāsati, -sām, pozlatiti, obložiti varakom. — »Sva odaja šikom šikosata, / A polu je zlatom varosata« (Lord 155).

< tur. *varaklamak.*

varakli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. *sa varakom, pozlaćen, posrebren.* — »Ninaj sine u varakli beši« (GZM 1908 261).

2. *srebrnaste boje.*

< tur. *varakh, v. varak + tur. suf. -li.*

varāsati, v. varaklaisati.

varis m (ar.) *nasljednik.*

< tur. *vāris* < ar. *wārit*.

vāsija m (ar.) *skrbnik, staratelj.*

< tur. *vasi* < ar. *wašiyū*.

vasijet m (ar.) 1. *testamenat, opo-ruka.*

2. »*vasijet učiniti*« = *testirati, oporučiti.*

< tur. *vasiyet* < ar. *wašiyū*.

V. *vasija, vasijetnama, vasi-muhtar, vasinazor.*

vasijetnama f (ar.-pers.) *oporučno pismo, testamenat.*

< tur. *vasiyetname, v. vasijet + pers. nāme* »pismo, knjiga, djelo«.

vasimüh̄tār, -āra m (ar.) *izvršilac testamenta.*

< tur. *vasi muhtar, v. vasija i ar. muhtār* »izabran«.

vasināzor, vasināzir m (ar.) *onač koji nadzire izvršenje testa-menta.*

< tur. *vasi nazır, v. vasija i nāzor.*

Vāsva, v. Vasvija.

Vāsvija, hipok. Vāsva, Vāka (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Vasfiye, žensko ime,*

< ar. *wašfiyyā* »svojestvena; opisana«.

vātan m (ar.) 1. *domovina, zavičaj, rodni kraj, stalno prebiva-lište.* — »Pa u Gračac tebe na-seliti, / i kod tebe vatan uhvatiti« (K. H. II 499).

2. »*vatan se učiniti*« = *nasta-niti se, naseliti se.* — »Pa iz Jajca noću pobjegoše, / u Klju-ču se vatan učiniše« (Ka-šik. II 123).

< tur. *vatan* < ar. *waṭan.*

V. *zavataniti.*

vāv *m* (ar.) *ime* arapskog slova »w«.

< tur. *vav* < ar. *wāw*.

vāz, -āza *m* (ar.) *propovijed*.

< tur. *va'z* < ar. *wa'z*.

V. *vaiz*, *vaziti*.

vazifa *f* (ar.) 1. *dužnost, služba*.

2. *plata za službu*.

< tur. *vazife* < ar. *vazīfā*.

vāziti, *propovijedati*. — »Da vam kažem šta je hodža *vazio*« (Gajret 1930 512).

Izv. od *vaz* (v.).

većalet, **vekalet** *m* (ar.) *opunomoćenje, ovlašćenje*.

< tur. *vekālet* < ar. *wākālā*.

V. *večil*, *večilharč*, *večilstvo*.

večil, **vėkil** *m* (ar.) 1. *punomoćnik, zastupnik*. — »vi veziri, carevi *večili*« (K. H. I 43).

2. »*večil učiniti*« = *opunomoćiti*. — »Što ga je česar *večil* učinio / Da obide uz humke čardake« (M. H. IV 378).

< tur. *vekil* < ar. *wākīl*.

večilharč, **vėkilharč** *m* (ar.) 1. *ekonom, onaj koji se brine o snabdijevanju i troškovima*.

2. *Džamija nedaleko od Šeherehajine čuprije u Sarajevu zove se Vėkilharčeva džamija*.

< tur. *vekil harç*, izft., v. *kompon*. pod *večil* i *harač*.

večilstvo *n*, *punomoćstvo*. — »pa mi podaj gospodsko *večilstvo*, / da te vinčam po kadiskom sudu« (Muz. zap. Inst. 1812).

Izv. od *večil* (v.).

vedžahetli, indecl. *adj.* (ar.-tur.) *naočit, krupan i lijepo razvijen, izgledan*.

< tur. *vecahetli* < ar. *wāğāhā* »biti ugledan, biti lijepe vanjštine« + tur. suf. -li.

Vėfik, -ika (ar.) *musl. muško ime*. < tur. *Vefik*, *muško ime* < ar. *wāfiq* »slozan, skladan, podudarano«.

Vėhāb, -āba (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vehhab*, *muško ime*, skraćeno od ar. *Abdu-l-Wāh-hāb*, *muško ime*, osn. zn.: »rob onoga koji prašta« tj. »božji rob«.

Vėhba, v. *Vėhbija*.

Vėhbija, *hipok. Vėhbo* (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Vehbi*, *muško ime* < ar. *wāhbiyy* »od boga dani, od boga darovani«.

Vėhbija, *hipok. Vėhba* (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Vehbiye*, *žensko ime* < ar. *wāhbiyyā* = »od boga dana, od boga darovana«.

Vėjsil, **Vėjsel**, *hipok. Vėjso* (ar.) *musl. muško ime*.

Skraćeno od *Uwāys-āl-Qarānī*, *ime duhovnog vođe saračkog esnafa, sarački pir*. Uzeta je samo sredina od ovog imena: ... *wāys-āl* ... (*vejs-el*).

vekalet, **vėkil**, **vėkilharč**, v. *većalet*, *večil*, *večilharč*.

vėlā hāvle! i **vėlā hāvle-vėlā kūvete!** *interj.* (ar.) *pobožna izreka kojom se obično izražava čuđenje, snebivanje i sl.* — »*Vela hāvle, vela kuvete!* Ja kako će taj novac namaknuti?« (Zembilj III 125).

Skraćeno od ar. *Wā lā hāwlā wā lā quwwātā illā bi-llāhi-l-aliyyil-‘a‘īm!* »sila i moć samo bogu uzvišenom pripada!«

Velid, -ida (ar.) *musl. muško ime*. < tur. *Velid* < ar. *Wālid*, *muško ime*, osn. zn.: »dječak«.

Vèlija

Vèlija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Velî*, muško ime < ar. *wāliyy* »prijatelj; pomoćnik«.

vèlija *m* (ar.) *tutor, zakonski zastupnik.*

< tur. *veli* < ar. *wāliyy*.

vènjer, *v. fenjer.*

vèrđi, indecl. (tur.) *dao je, dade*, — »Fesić *verđi*, almadi aman« (GZM 1908 261). Izgleda da je ovdje »*verđi*« skraćeno od »*verđim*« »*dao sam, dadoh*«, jer to ima više smisla u ovom slučaju.

< tur. *verđi*, perf. 3 lice sing., a *verđim*, perf. 1 lice sing. od inf. *vermek* »dati«.

vèrđija, *v. vergija.*

vèrem *m* (ar.) *sušica, tuberkuloza, phthisis.* — »već Mustafa *verem* boluje, / Viš' *njeg* majka jade *jaduje*« (Muz. zap. Inst. 2876). »Jer kojemu se ne veže pupak, dobije *verem-jektiku*« (Miodrag. 71).

< tur. *verem* < ar. *wārām*, osn. zn.: »ōtōk, oteklina«.

V. *veremiti*, *veremli*, *veremot*, *overemiti*.

vèremiti, *sušiti se od velike čežnje ili žalosti za nečim, čeznuti za nečim i tjelesno slabiti.*

Izv. od *verem* (v.).

verèmli, indecl. adj. (ar.-tur.) *sušičav, tuberkulozan.*

< tur. *veremli*, v. *verem* + tur. suf. -li.

vèremot *m* (ar.-tur.) *poljačac, drobna metvica, mala divlja metvica, Mentha pulegium L. Upotrebljava se u narodu kao sredstvo protiv plućnih bolesti i astme.*

< tur. *verem otu* »biljka za *verem*«, tur. izft., v. *verem* i tur. ot »biljka, trava«.

verèsija *f* (tur.) *kupnja ili prodaja uz poček, prodaja na kredit.* »Čast svakome, *veresije* nikome!« »*Veresija* gola šija«, »od gotovih novaca ne valja *veresiju* činiti« (Vuk, Posl. 33, 232).

< tur. *veresi* »prodaja ili kupnja na kredit« < tur. inf. *vermek* »dati«. Nema osnova tvrdnja (Đ. Popović) da su ovu riječ uzeli Turci od nas, niti (Blau) da potječe od naše riječi »*vjera*«, pa je pogrešno pisati »*vjeresija*«.

verèviija *f* (tur.) *vrsta veza po platnu i vrsta tkanja sa cik-cak linijama; izgleda kao lanac ili pletenica, pošto žice idu jedna preko druge* — *jedna udesno, druga ulijevo.* — »Niše su međusobno vezane direklijom stablom s granama, a međusobno podvojene uzdužnom žutom i zelenom izlomljenom cik-cak linijom zvanom *verevijom*« (Glasnik Et. M. Bgd. XXI 18).

< tur. *verevi* »ono što je koso, poprijeko, što se ukrštava«.

vèrgija, vèrđija (vèrcija) *f* (tur.) *porez, danak.* — »Ni' mu porez ni *vergiju* daje« (Lord 230); »ne daju nam careva harača, / ni ostale careve *verđije*«, »Da ti nosi niz zemlju Turčiju, / Da uzima u vlahu *verćiju*« (Vuk IV 335, VIII 297).

< tur. *vergi*.

vèrman, *v. ferman.*

vèselām! interj. (ar.) *i gotovo! svršeno!*

< tur. *vesselām* »i gotovo! svršeno!« < ar. *wā-ssālām* (ar. *wā* »i« i ar. *āssālām* v. *selam*. Pogrešno je Mladenov ovaj izraz protumačio sa: »*ver-selām*« »daj pozdrav, svršeno, mnogo zdravo« itd.

vesvësa (nesvësa) f (ar.) 1. podozrivost, sumnja.

2. vrsta duševnog oboljenja, melanholija.

< tur. *vesvëse* < ar. *wäswäsä*.

V. *vesveseli*.

vesvesëli, indecl. adj. (ar.-tur.) 1. podozriv, onaj koji sumnja u sve, zazire od svačeg.

2. duševno oboljeli, melanholik.

< tur. *vesveseli*, v. *vesvesa* + tur. suf. -li.

vëzan, -zna m (ar.) ritmička mjerica; stih.

< tur. *vezin* < ar. *wäzn*.

vëzir, -ira m (ar.) najviša titula u državnoj hijerarhiji Turske Carevine: ministar, guverner jedne pokrajine, upravnik vilajeta. — »gdje sjedaju paše i veziri« (M. H. I 15); veliki vezir je prvi ministar, predsjednik ministarskog savjeta.

< tur. *vezir* < ar. *wäzir*.

V. *vezirluk*.

vezirluk m (ar.-tur.) vezirstvo, zvanje vezira. — »Dao bi mu u Bosni vezirluk« (M. H. II 172).

< tur. *vezirlik*, v. *vezir* + tur. suf. -lik.

vëzma f (ar.) 1. mala trouglasta kutija od srebra u kojoj se drži zapis, vrsta hamajlije.

2. mala rožana tikvica u kojoj su nekad držali pušćani prah. < tur. *vezne* < ar. *wäznä* »mjerica; kutija za barut, za novac« itd.

vidždän, -ána m (ar.) savjest.

< tur. *vicdan* < ar. *wiğdän*.

vilájet (viláet) m (ar.) 1. pokrajina, provincija, teritorija jednog valije. — »pa naturi namet na

vilájet, sve na kuću po tri litre zlata« (Vuk III 10); »već navergo namet na valáet« (F. J. I 100).

2. zavičaj, rodni kraj. — »ode pravo vilájetu svome« (Vuk III 303); »kao da je od mog viláeta« (Vuk, II 602).

< tur. *viláyet* < ar. *wilāyā*.

vildiš, v. *fildiš*.

viránija f (pers.) zapuštena i trošna kućetina, pustolovina.

< tur. *virane* < pers. *wirāne*.

vistän, v. *fistan*.

višek, v. *fišek*.

višnja f (pers.) višnja, *Prunus oeranus* L.

< tur. *višne* »višnja« < pers. *wešni* »crven, crvenoća«.

V. *višnjab*, *višnjevi*, *koj-višnjevi*.

višnjáb, -ába m (pers.) kiselkasto rijetko paluze.

< tur. *višnab* »slatko piće od višanja« < pers. *wišnāb*.

višnjëvi, indecl. adj. (pers.) višnjeve boje.

< tur. *višnevi* < pers. *wišnewi*.

vítijl, v. *fitilj*.

vítre, v. *sadakai-fitr*.

vrtútma, vurtútma, v. *frtutma*.

vučëla, v. *vukela*.

vüdzüd (vüdüd), -üda m (ar.) tijelo, organizam živog bića. — »Boli sav vüdüd — skoro kroz plać proštenja dedo« (Čolak. 47).

< tur. *vücut*, *vücut* »tijelo« < ar. *wäğädä*, *wuğüd* »postojati, nalaziti se«.

vukèla

vukèla, vučèla (vučèlja) pl. *f* (ar.)
visoki državni funkcioneri, ministri. — »Kupi paše, a kupi vezire, / Ej, pa postavi cijelu vučèlju« (Lord 22).
< tur. *vükelâ* »ministri« < ar.

pl. *wukālā'*, sing. *wākīl* »punomoćnik, zastupnik«, v. večil.

vürsat, v. fursat.

vurùna, vurùndžija. v. *furuna, furundžija*.

Z

zàašati, v. zahašati.

zaašikovati se, -ujēm, *započeti međusobni ljubavni razgovor i zabavljanje (momak i djevojka)*. — »dvoje s' milo zaašikovalo« (M. H. I 305).

Izv. od ašikovati (v.).

zaatariti, zaatoriti, v. zahatariti, zahatoriti.

zabadāvā, adv. (srp.hrv.-pers.-ar.) zaludo, uzalud.

Hibr. r.: v. badava + naš prepoz. »za«.

zabājatiti, zastariti, postati zapušten *usljed duga vremena*; kaže se: »rana zabājatila« tj. nije se na vrijeme počela liječiti, zastarjela.

Izv. od bajat (v.).

zabalukōtiti se, omamiti se (riba) *ribljom travom zv. balukot*.

Izv. od balukot (v.).

zabāsati, skrenuti s puta, zaći, izgubiti put.

Izv. od basati (v.).

zabatāliti, zapustiti, zanemariti.

Izv. od batal (v.).

zābentiti, zajaziti, napraviti jaz u vodi.

Izv. od bent (v.).

zabiberiti, načiniti jelo biberom.

Izv. od biber (v.).

zābit m (ar.) *oficir*. — »imaju li zulum od zabitā« (K. H. I 98).

< tur. zābit < ar. dābiť.

zabremēdēt, adv. (srp.hrv.-grč.-ar.) *začudo; interesantno*.

Hibr. r.: naša prepoz. »za« bre (v.) + medet (v.).

zābun, adj. (pers.) *mršav, slab, bolan, nemoćan*.

< tur. zebun < pers. zebūn.

zabūrmati, 1. *zaviti čalmu ili šal oko fesa ili kakve druge kape* »na burmu«, tj. usukano, zasukano.

2. *zavrnuti*. — »u njem' ima dvije litre zlata, / zaburmamo, pa se odburmava« (Vuk III 356).

Izv. od burma (v.).

začikāvati, izazivati na natjecanje.

Izv. od čikati (v.).

Zācīr, Začīra, v. Zakir, Zakira.

začōriti, zaslijepiti, kao čorav trčati za nečim.

Izv. od čor (v.).

Zāda, v. Begzada.

zādertiti se, zabrinuti se, razalostiti se. — »E još Đuljić nema bajraktara, / Za njihke se zāderti družina« (Lord 72).

Izv. od dert (v.).

za dāhdā

za dāhdā v. dāhda.

zāf, v. zarf.

zafāit m (ar.) *naknadna primanja, naknadna potraživanja, naknadno iskrsele potrebe*. — »i dade joj Srblje vitezove, / da gospodi zafaita nema, / putujući sama Smederevu« (Vuk II 482). < tur. *zevaid* »viškovi; naknadni prihodi« < ar. pl. *zāwā'id* »viškovi«, sing. *zā'id*.

zafelācētiti, s *galamom i nervozom nešto poduzimati ili tražiti*; kaže se: »Stani, šta si toliko zafelaćio, nije pao šećer u vodu!«

Izv. od *felaćet* (v.).

zafran, v. šafran.

zafriļjāciti, *baciti nešto, odbaciti od sebe*.

Izv. od *friļjaknuti* (v.).

zāft, **zāftiti**, v. zapt, zaptiti.

zagalāmīti, *zavikati, početi galamiti*.

Izv. od *galama, galamiti* (v.).

zāgar m (tur.) *ker, lovački pas*. — »zagari te udbinski poznaju, / akamoli momci i devojke« (Vuk III 185). < tur. *zağar*.

zāgarija f (slav.) *gunj izrađen od smeđeg sukna, koje se proizvodilo u Staroj Zagori u Bugarskoj i po mjestu Zagori je dobio ovo ime. Ova vrsta gunja bila je poznata i upotrebljavana na cijelom Balkanu i u Turškoj. Postavljen je jagnećom kožom*. — »L'jepi Niko na primorju spava, / pokrio se gunjem zagarijom« (I. Z. II 147).

< tur. *zağara* »vrsta gunja« po mjestu Zagori u Bugarskoj.

zahalākati, -ačēm, 1. *povikati* »Alah! Alah!« *pri jurišu u boju*.

2. *pren. zn.: zavikati, početi se derati*.

Izv. od *halakati* (v.).

zāhašati (zāašati), *zanijekati. sa-
liti, potkriti*. — »Vjera moja tako mi pomogla, / Ništa tebe zaašati neću« (Vuk 299).
Izv. od *hašati* (v.).

zahatariti, zahātoriti, zahāturiti, zažaliti, zamjeriti.
Izv. od *hatariti* (v.).

zahātariti se, zamjeriti se.

Izv. od *hatariti* (v.).

Zāhid (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Zahid*, muško ime < ar. *zāhid* »uzdržljiv (od zemaljskih uživanja), odan bogu, asketa«.

Zahida (ar.) musul. žensko ime.

< tur. *Zahide*, žensko ime, < ar. *zāhidā* »uzdržljiva (od zemaljskih uživanja), odana bogu, asketa«.

Zāhir (ar.) musul. muško ime.

< tur. *Zāhir*, muško ime, »Jasni« < ar. *zāhir* »jasan, vidljiv«.

zahīra (zaira) f (ar.) *hrana (bilo ljudska ili stočna), namirnice*. — »a uz vojsku tajin i zahiru« (K. H. I 37); »neka voze bumbe i topove, / pra, olovo i drugu zahiru« (Vuk IV 65). *Zahirska soba je soba za ostavu, spremnica*.

< tur. *zahire* < ar. *dāhīrā*.

zahmedija (zamedija) f (ar.) *na-
grada za učinjeni trud ili za u-
slugu*. — »Dobro Trifku zah-
mediju plati, / podaj njemu
madžariju žutu« (K. H. II 534);
»Popi piva i kupi opanke, /
Nek se tvoja zahmedija
plati!« (Lord 162). »I mi ćemo
zamediju platiti« (Vuk VIII
299).

< tur. *zahmetiye*, v. *zahmet* +
ar. adj. suf. za f. -*ıyyā*.

zāhmet (zāmet) *m* (ar.) *trud, napor, teškoća, umor.* — »uvrati se k meni ako ti nije *z a m e t*« (Vuk, Rječnik).

< tur. *zahmet* < ar. *zāhmā*.

zāhmētili, *adv.* (ar.-tur.) *mučno, tegobno, dangubli.*

< tur. *zahmetli*, *v.* *zahmet* + tur. *suf.* -li.

zāif, zājif, i zāif, zājif, *adj.* (ar.) *slab, slabašan, tjelesno iznuren, mršav.*

< tur. *zayıf* < ar. *ḡāif*.

V. *zaifluk, ozaifiti.*

zāifluk, zājifluk *m* (ar.-tur.) *slabost, nemoć.*

< tur. *zayıflık*, *v.* *zaif* + tur. *suf.* -lik.

zāim, zājim *m* (ar.) *posjednik velikog timara — lena (zījameta) koji donosi 20.000 do 99.999 akči godišnjeg prihoda; »Ibrahime, na glasu z a i m e!«* (Vuk V 585).

< tur. *zāim* < ar. *zāim*.

V. *zaimluk, ziamet.*

Zāim, Zājim, *hipok. Zājkan, Zājko, Zājka* (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zāim*, *muško ime* < ar. *zāim* »vođa«.

zāimluk (zainluk) *m* (ar.-tur.) *posjed jednog zaima.* — »A dva oka za dva pašaluka, / Dvije obrve za dva zainluka« (Vuk V 338).

< tur. *zāimlik*, *v.* *zaim* + tur. *suf.* -lik.

za inād, za ināt, *adv.* (ar.-srp.hrv.) *usprkos.*

Hibr. *r.*: naša prep. »za« i ar. *inād*, *v.* *inad*.

zaināditi se, kapricirati se, posva-
diti se.

Izv. od *inad*, *inaditi se* (*v.*).

zaincārīti, odreći, poreći, zanije-
kati.

Izv. od *incārīti* (*v.*).

zaintāčiti, navaliti sa pitanjima ili zahtjevima.

Izv. od *intačiti* (*v.*).

zaira, *v.* *zahira.*

zaištāhiti, zaželjeti se nečega, osobito kakvog jela.

Izv. od *ištah* (*v.*).

zājif, *v.* *zaif.*

zājim, Zājim, *v.* *zaim, Zaim.*

Zājka, Zājkan, Zājko, *v.* *Zaim.*

zajordāmīti, upečiti se, zauzeti ponosito ili oholo držanje.

Izv. od *jordam*, *jordamīti* (*v.*).

zajulārīti, 1. *staviti jular na konja.*

2. *fig.: nekoga potčiniti svojoj volji, uzeti ga na svoju ruku.*

Izv. od *jular* (*v.*).

Zāka, *v.* *Zakira.*

zākahrīti (zakarīti), ožalostiti, rastužiti. — »Ko je tebe *z a k a r i o*, dajo, / O svome se, jadu zabavio!« (Vuk VI 408).

Izv. od *kahar*, *kaharīti* (*v.*).

zākajtīti, zabilježiti, zapisati.

Izv. od *kajtīti* (*v.*).

zakāparīti, zaključati.

Izv. od *kaparīti* (*v.*).

zakapijati, zaključati (vrata).

Izv. od *kapijati* (*v.*).

zakarabāsati, 1. *zalutdati, skrenuti ustranu.*

2. *fig.: preći granicu u nečem.* Hibr. *r.*: < tur. *karabasmak* i naša prep. »za«.

zā Kāvḏāk, zā Kāvḏākom, *v.* *Kav-*
dak.

zakazānisati, -išēm, zaslužiti, po-
stići, zadobiti.

Izv. od *kazanīisati* (*v.*).

zakijametiti

zakijametiti, *razvikati se, paniku stvoriti.*

Izv. od kijamet, kijametiti (v.).

Zákir, Zácir (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zakir*, muško ime < ar. *dākir* »onaj koji božje ime spominje, koji zikir čini«.

Zakira, Zácira, hipok. **Záka** (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zakire*, žensko ime < ar. *dākirā* »ona koja božje ime spominje, koja zikir čini«.

zakōnačiti, zanočiti.

Izv. od konačiti (v.).

zakōpčati, sapeti dugmad, svezati svezom (napr. cipele).

Izv. od kopča, kopčati (v.).

zākūm, zēkūm, *m* (ar.) *oleandar, Nerium oleander L.*

< tur. *zakkum* < ar. *zāqqūm*.

zalaumljivati, *v. zalehemljivati.*

zalēhemiti (zalēemiti), zaliti, priljepiti, spojiti lehemom.

Izv. od lehemiti (v.).

zalehemljivati (zalaumljivati), spajati, priljepljivati lehemom. — »Posle zalaumljivanja, u kutije se stavljaju...«, »Tek tada se svi nespojeni delovi zalaumljuju...« (GZM 1957 81. 82).

Izv. od lehemiti, zalehemiti (v.).

zālf, *v. zarf.*

zálím *m* (ar.) *tiranin, zulumčar.*

< tur. *zalim* < ar. *zālím*.

zamāndaliti, zatvoriti vrata mandalom. — »Pak sa njome zatvori vrata. Zatvorio i zamandalio« (Petrar. 350): »Al' kapija pusta zatvorena. Zatvorena i zamandaljena« (Vuk, Rječnik).

Izv. od mandal, mandaliti (v.).

zāmbak, zānbak *m* (ar.) *ljiljan, bijeli lijer, Lilium candidum L.; zlatni zambak: Lilium martagon L.; »āl-zāmbak« = zlato-glav. Lilium bulbiferum L. — »Privodi je bijelu zambaku, / vidi, majko, bijela zambaka« (Sevd. 42).*

< tur. *zambak* < ar. *zanbaq*.

zamerāčiti, svezati merak za nečim, zaželjeti, poželjeti.

Izv. od merak, meraćiti (v.).

zamēzetiti, založiti što od jela pijuci vino ili rakiju, jesti meze uz piće.

Izv. od meze, mezetiti (v.).

zanāčija *m* (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatçı*, *v. zanat* + tur. suf. -*çı*.

zānāt, -āta *m* (ar.) *zanat.*

< tur. *sanat* < ar. *šana*.

zanātlija *m* (ar.-tur.) *onaj koji se bavi nekim zanatom.*

< tur. *sanatlı*, *v. zanat* + tur. suf. -*lı*.

zānbak, *v. zambak.*

zanijetiti, *1. odlučiti se na nešto, na neko djelo.*

2. izgovoriti nijet (v.) neposredno pred klanjanje molitve.

Izv. od nijet, nijetiti (v.).

zaokūisati, zaokūjisati, -išēm, započeti učiti ezan.

Izv. od okuisati (v.).

zapēsiniti (zapēksiniti) zaprljati, zamazati, zanečistiti. — »N'jesam, majko, ništa doderala, / doderala, nit zapekšnila« (I. Z. II 23).

Izv. od pesiniti, peksiniti (v.).

zāpt, zāft, zāvt *m* (ar.) *1. stega, disciplina.*

2. zaustavljanje daha u prsima kod asmatičara.

3. kao pravni izraz: *sekvestrirane, zapljenjivanje*.

< tur. *zapt*, sa značenjima kao u našem jeziku < ar. *ḡabaṭa, ḡabṭ* »pamtiti, savladati« itd.

V. *zabit, zaptadžija, zaptija, zaptisati, uzaptiti, zazaptiti*.

zaptadžija, zaptadžija *m* (ar.-tur.) *onaj koji sprečava, koji zauzima, koji plijeni*.

< tur. *zaptıcı*, v. *zapt* + tur. suf. -*ci*.

zaptija (zavtija) *f* (ar.) *redar, policajac; policija*. — »paša brže namaknu zavtije, / da dovedu bega Imzibega« (I. Z. III 63).

< tur. *zaptiye* < ar. *ḡabṭiyyā*, v. *zapt* + ar. adj. suf. -*iyyā*.

zaptisati, -*išem*, *zabranjivati, sprečavati, ustezati*. — »a svaku im vodu zaptisati, / tako ćemo njemu odoljeti« (Vuk IV 400).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zaptiti, zäftiti, 1. *držati disciplinu, red*.

2. *uzdržavati, zadržavati, sprečavati, ustezati*. — »Natrag s' trže, pa dogat pobiže, / Ibro g' zapti, al' mu fajde nema« (M. H. III 12); »a zapte ih sedam bajraktara: / de polako, dva begova sina«, »tad mišljaše da prvi bijaše, / počeo svoga zaptiti dogata« (K. H. I 427, II 275).

3. *zapučiti, začepiti, zatisnuti*.

4. *stezati u prsima i zadržavati dah* (kod bolesti astme).

Izv. od *zapt* (v.).

zār *m* (ar.) 1. *zavjesa, zastor*. — »i ponesi zarove / da zastremo džamove« (Muz. zap. Inst. 2822); »car alifet zara odignuo« (M. H. III 13).

2. *ženski zavitak u kome su muslimanke zamotane i pokri-*

vene izlazile na ulicu. Neki pogrešno *zar* nazivaju *feredžom*. *Zar*, se kroji od *basme*, *štofa* ili *svile*, a *feredža* samo od *čoh*e.

< tur. *zar* < ar. *izār*.

zār *m* (tur.) *kocka kojom se igra tavl*a.

< tur. *zar*.

zarāfet *m* (ar.) 1. *uljudnost, finoća, nježnost*.

2. *zanovijetanje, prohtjev*. — »Pun si zarafeta kao tuka govana« (nar. izreka).

< tur. *zarafet* < ar. *zarāfā* »nježnost, finoća; oštroumnost«. V. *zarafetli, Zarif*.

zarāfetli, indecl. (ar.-tur.) 1. *uljudan, fin, elagantan*.

2. *onaj koji mnogo zanovijeta*. < tur. *zarafetli*, v. *zarafet* + tur. suf. -*li*.

zārār, -*a* i **zārār**, -*āra* *m* (ar.) *šte-ta, gubitak*. — »Jašikovah tri godine dana, / A ne vidoh fajde ni zarara« (Vuk V 365); »neće tebi biti ni zarara« (M. H. III 320).

< tur. *zarar* < ar. *ḡarar*.

V. *zarar* *jok, zararsuz*.

zār *jök*, interj. (ar.-tur.) *nema štete, ne fali, ne smeta*.

< tur. *zarar yok*, v. *zarar* i *jok*.

zarārsuz i **zarārsuz** *m* (ar.-tur.) *onaj koji ne čini nikome štete, koji nije opasan*.

< tur. *zararsız*, v. *zarar* + tur. postpoz. -*sız* »bez«.

zärf (*zälf, zäf*) 1. *ukrašena metalna čašica u kojoj stoji findžan, slična maloju vinskoj čaši sa nogom*. — »beg se fati zarfa i findžana« (M. H. III 253); »ka-fedžije zalfe i fildžane« (Vuk I 506); »I po rafim' zafi i fildžani« (Vuk V 365).

2. *korice, oklop; koverta*.

< tur. *zärf* < ar. *zarf*, osn. zn.: »posuda«.

Zárif

Zárif (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zarif*, muško ime < ar. *zarif* »nježan, elegantan; oštro-uman, dosjetljiv«.

Zarifa (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Zarife*, žensko ime < ar. *zarifā* »nježna, elegantna, oštro-umna, dosjetljiva«.

zarúret *m* (ar.) *nužda, nevolja, potreba.*

< tur. *zaruret* < ar. *ḍarūrā*.
V. *zarureti-hal*.

zarúreti-hāl *m* (ar.) *opravđavajuća okolnost, okolnost koja čini dozvoljenim ono što je inače zabranjeno.*

< tur. *zaruret-i hal*, izft., v. kompon. pod *zaruret* i *hal*.

zarzāvāt, v. *zerzevat*.

zašehátiti, zauzeti veliki prostor, raširiti se po nekom prostoru; zakriliti.

V. *otšehatiti, rašehatiti*.

Teško je ustanoviti od čega su izvedeni navedeni glagoli (*zašehatiti*, od -*šehatiti*, raz-*šehatiti*). Infinitiv bez prepozicija »*šehatiti*« ne postoji u našem jeziku. Moglo bi se pretpostaviti: 1) da je izvedeno od tur. *şehadet* (< ar. *šahādā*) »osvjedočenje, priznanje« itd. ili od tur. *şuhūd* (< ar. *šuhūd*) »postojanje, ustanovljenje, viđenje« itd. i 2) od tur. *şah* »grana«.

zât, -âta (ar.) *osoba, ličnost (kaže se za odličniju osobu).*

< tur. *zat* < ar. *ḡāt*.

zatâslačiti, zatesati kamen ili drvo.

Izv. od *taslak* (v.).

zātu-zāvāl, indecl. (ar.) *kaže se za onog koji je tjelesno tako slab i mršav da se jedva kreće: »kost i koža«, »živi mrtvac«.*

< tur. *zat-üz-zeval* < ar. *ḡātuz-zāvāl* »onaj koji je blizu propasti, blizu kraja života«.

zāvāl, -āla m (ar.) 1. *krivnja, odgovornost. — »ti se njiha nemoj uplašiti, / knjigonoši zavalala nemade«* (K. H. II 73).

2. *zapreka, branjenje, branjevinna. — »Ej! gazijo, zavalala ti nema! / što ti topa treba i kuhveta«* (Lord 18) — ispor. »Zbor' gazijo, branjevine nemaš! / što ti topa treba i kuhveta?« (Lord 47).

< tur. *zeval* »krivnja, odgovornost« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti«.

zāvālē! zāvāla! interj. (ar.-tur.) *šteta! nažalost! jadna majko! pusto! — »Kleto lani, pusto olomlani, / a zavale od ove godine: / gdje li bismo, gdje li ostadosmo, / ti se uda, a ja se oženih«* (I. Z. IV 13).

< tur. *zavallı* »jadjak, žalosnik« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*lı*.

zavāli, indecl. adj. (ar.-tur.) *nesrećan, jadan, pust. — »Ej zavalali dani, ej zavalali doba«* (Santić III 232).

< tur. *zavallı* »jadan, žalostan« < ar. *zāvāl*, osn. zn.: »proći, propasti« + tur. suf. -*lı*.

zavātaniti, stalno se nastaniti u jednom mjestu.

Izv. od *vatan* (v.).

zavrzlāma f (srp.hrv.-tur.) *petljanija, petljanje.*

Hibr. r.: na našu gl. osn. »zavrz« dodan tur. nastavak »-*lama*«.

zāvt, zavtija, v. zapt, zaptija.

zāzaptiti, zāzāftiti, zāzavtiti, prepriječiti, zaustaviti. — »Car alifet zāzapti topove, / Nek na Promin više ne pucaju« (M. H. III 90).

Izv. od *zaptiti* (v.).

zbàglati, svezati.

Izv. od tur. inf. *bağlamak* »vezati« sa našom prepoz. »s«.

zbārhaniti, u jedan glas skupno zapjevati i zasvirati.

Izv. od *barhana* (v.).

zbliriti (se), ujediniti (se), složiti (se), biti jedno. — »ali ja znam da niko nije nas i muslimane bolje zbližio i zbirio nego »Bošnjak«« (Zembilj III 29).

Izv. od *bir* (v.).

zē, -éta n (ar.) ime arapskog slova »z«.

< tur. *ze* < ar. *zā*'.

zebānija f (ar.) 1. *ljuta guja*; »*dže-hènemskā zebānija*« = paklena guja, koja muči one što se nalaze u paklu.

2. fig.: *zla, zločasta žena, ljuta žena.* — »U mene je majka *zebānija*, / izbiče me i pokaraće me« (I. Z. II 147).

< tur. *zebani* < ar. *zābāni* »anđeo mučitelj koji baca u vatra one koji su određeni za pakao; u škorpionu onaj dvostruki organ na repu kojim uje-da, bode«.

zēcāt, zēkāt, -āta m (ar.) milostinja koju je obavezan davati svaki imućniji musliman svake godine. To je zapravo godišnji vjerski porez u korist siromaha. Iznosi 2,5% od cjelokupne gotovine, dragocijenosti, trgovачke robe i nekih drugih pokretnosti koje se nalaze u vlasništvu jedne osobe preko godinu dana. — »Zēcāt daji, ča-bi idi, ne spavaj!« (Ist. bl. II 223).

< tur. *zekāt* (č. *zekjat*) < ar. *zūkā* (t) »čistoća, čišćenje«.

Zēcir, Zēkir, hipok. Zēco (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. *Zekir*, muško ime. < ar. *dākir* i *žākir* »ugledni, slavni; onaj koji ima jaku memoriju«.

zēcir-prsten (zēcer-prsten, zēci-prsten) m (pers.) *zlatni prsten sa povelikim kamenom u obliku trougla.* — »Dade njojzi *zēcer* prsten s ruke « (Vuk V 371); »Kad ti jesi Kuna Hasanaga, / kamo tebi *zēci* prsten zlatni?« (I. Z. III 16).

< tur. *zekir* »prsten s kamenom« < pers. *zihgīr*, vulg. *zīgīr* »široki prsten ili halka koju bacač strijele drži na palcu« (pers. *zih* »sveza, gajtan« + pers. *gīr*, prez. osn. od inf. *giriften* »uzeti, uhvatiti«).

Zēco, v. *Zēcir.*

zēer, v. *zeher.*

zēh m (pers.) 1. *gajtan, širit ili vrpca usukane svile kojom se obrubljuju krajevi i pojedini dijelovi narodne nošnje, osobito odjeće od čohē; ukrasni obrub na narodnoj nošnji.*

2. *predmet ili dio predmeta koji se nalazi na vrhu.* — »Tri su glavna dijela od kojih se sastoji prostor za vodu duguma i to: dub, donji dio, bogaz i *zēh*, najgornji dio« (GZM 1951 220). < tur. *zih* < pers. *zih*.

V. *zehati*.

zēhati, ivičiti, rubiti. — »Peš je gore zaveden skoro u polukrug, a sam je ravan, a oba su *zēh*ana (oivičena) bijelim koncem« (Kreš. Čizm. obrt. 136). Izv. od *zēh* (v.).

zēher, zēer m (pers.) *otrov.* — »Ona ide u novu čaršiju, / pa kupuje otrova *zēher*a« (I. Z. I 14).

< tur. *zehir* < pers. *zehr*. V. *zeheriti, zeherli*.

zēheriti, jediti. — »... te tamo ručava i večerava, da me kod

zehërli

kuće z e h e r i i jedi...« (Zem-bilj III 43).

Izv. od zeher (v.).

zehërli, indecl. adj. (pers.-tur.) otrovan; veoma gorak.

< tur. zehîrli, v. zehër + tur. suf. -li.

Zèhra (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zehra < ar. Zāhrā', žensko ime, osn. zn.: »sjajna, svjetla; rascvjetana« (čest dodatak uz ime Muhamedove kćeri Fatime); usp. »Svjetlana«, »Cvijeta«.

zèhra, zèra f (ar.) *sicušni djelić, trunčica.* — »Zar ni zehre nisam po tvom tabijatu« (Šantić II 212).

< tur. zerre < ar. dārrā, »veoma mali, sicušni mrav«.

zèjbekast, adj. *skladan, čust.*

Izv. od tur. Zeybek, v. tumačenje pod zejbeke-hava.

zèjbek-hàva f (tur.-ar.) *vrsta parovne igre: muško i žensko igra jedno prema drugom, imitirajući ljubavno udvaranje i odbijanje. Ranije je ova igra bila poznata u muslimanskoj sredini u Sarajevu.*

< tur. zeybek havası, tur. izft. od tur. Zeybek »pleme u Ajdin vilajetu u Turskoj koje je doseljeno iz Srednje Azije i od koga se regrutovao istoimeni veoma star rod vojske u Turskoj Carevini. Zejbeci imaju naročitu nošnju, vrlo su okretni i veoma vješti igrači zejbečkih igara. Druga kompon. je tur. hava »melodija« < ar. hāwā.

Zéjna (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zeyni < ar. Zāyniyy, muško ime, osn. zn.: »urešeni, okićeni«.

Zejnèba (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zeyneb < ar. Zāynāb, žensko ime, osn. zn.: »dèbelā«.

Zèjnil, Zèjnel (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Zeynel, muško ime, skraćeno od ar. m. imena Zāynu-l-ābidīn, bukv.: »ures, gizda po-božnih«.

zèjrek, adj. (pers.) *oštrouman, bistar; kaže se: »ono je dijete plaho zèjrek«.*

< tur. zeyrek < pers. zīrek.

zèjtin (zèitin) m (ar.) *maslinovo ulje; ulje uopšte.* — »Vatra se zèitinom ne gasi« (Vuk, Posl. 32).

< tur. zeytin < ar. zāytūn »maslina« (ar. zāyt »ulje«).

V. zejtinluk, zejtin-tane, zejtin, pozejtiniti.

zejtinluk m (ar.-tur.) *bašča od maslinovih stabala, maslinjak.*

< tur. zeytinlik, v. zejtin + tur. suf. -lik.

zèjtin-tàne n (ar.-pers.) *plod od masline, maslina.*

< tur. zeytin tanesi, izft., v. kompon. pod zejtin i tane.

zejtinī, indecl. adj. (ar.) *boje kao maslinovo ulje.*

< tur. zeytuni, v. zejtin + ar.-pers. adj. suf. -ī.

zèkāt, v. zećat.

Zèkija (ar.) *musl. muško ime.*

< tur. Zeki, muško ime, »Bistri« < ar. dākiyy »bistar, oštrouman«.

Zekija (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. Zekiye, žensko ime, »Bistra« < ar. dākiyyā »bistra, oštroumna«.

Zèkir, v. Zećir.

zèl m (ar.) *ime arapskog slova »d«.*

< tur. zel < ar. dāl.

zelenkàda, zerekàda f (pers.-ar.) *cvijet ovčica, sunovrat, Narcissus angustifolia Cvat.* »Od mila je zerre-kadom zvaše,

/ ona mu se ljepše odazvaše: /
lepe, beže, rumen karanfile«
(Beh. X 222).

< tur. *zerrin kadeh* »cvijet ovčica, sunovrat«, bukvi.: »zlatni pehar« (pers. *zerrin* »zlatan« i ar. *qadāh* »pehar«).

Zeliha, v. Zulejha.

zelzēla (*zerzēla*) *f* (ar.) *zemljotres*. — »Ni zerzela, što se zemlja trese« (Lord 189).

< tur. *zelzele* < ar. *zālzālā*.

zēmān, -āna *m* (ar.) *vrijeme*. — »Od šta zeman od toga i vrijeme«, »Da je snijeg, nije mu zemana« (Vuk VIII 50, VII 136); »Gdje si, Nuho, ovoliko zemana« (M. H. III 256).

< tur. *zeman* < ar. *zāmān*.

zēmberek *m* (pers.) 1. *feder, opruga, spirala*. — »Prekide se zemberek, točkovi stadoše« (Jakišić II 425).

2. *neka vrsta puške ili topa sa zemberekom*. — »te sa kule puške mužari, / po čardacim' đeru zembereci« (K. H. II 325).

< tur. *zemberek* < pers. *zen-būrek*.

zēmbilj, *zēmbil*, -ilja, -ila *m* (pers.) *torba, ili kotarica posebnog oblika napravljena od kože ili ispletena od trske*.

< tur. *zembil* < pers. *zenbil* (i u ar. *zānbil*).

zemērije, v. *zemherije*.

zemhērije (*zemērija*, *zemerije*) *f* (ar.) *period najhladnijih zimskih dana, od 6. do 30. januara*. < tur. *zemheri* < ar. *zāmhārīr*.

Zēmzem *m* (ar.) *vrelo, bunar u blizini Caba u Meki. Često se i voda koju hadžije donose iz tog vrela zove kratko zemzem, mjesto abuzemzem* (v.).

< tur. *Zemzem* < ar. *Zāmzām*.

zendžēfil (*zindžēfil*, *džendžēfil*, *dendēfil*) *m* (pers.) *Zingiber officinale* Rosc. (*Amomum zingiber* L.), *upotrebljava se kao začim*. — »U ruci joj kita fesliđena, / I četiri struka džendžefila« (Vuk V 538); »a drugi joj trave džindžefila« (F. J. I 220).

< tur. *zencefil* < ar. *zānğābil* < pers. *zenğebīl*, od starijeg pers. oblika *šenkebil*.

zēndil, **zēndin**, **zēngin**, *adj.* (tur.) *bogat*. — »Kotorani mamur i zendili« (M. H. III 282); »Lijep debeo, zendil pametan« (Vuk, Posl. 169).

< tur. *zengin*.

V. *zendiliji*, *zendiluk*.

zendiliji, **zēndiniji**, *adj.* *bogatiji*. — »Zendiliji od svih begova u kasabi« (Gajret 1930 388). Komparativ od *zendil* (v.).

zendiluk, **zēndinluk**, **zēnginluk** *m* (tur.) *bogatstvo*.

< tur. *zenginlik*, v. *zendil* tur. suf. -lik.

zēnit *m* (ar.) *tačka presijeka (nad glavom posmatrača) prividne nebeske sfere i vertikalne povučene prema gore, tj. zamišljena tačka na nebeskom svodu iznad stojišta*.

< ar. *sāmt* »strana, kraj; horizont; zapravo skraćeno od ar. *sāmtu-re's* »zenit« (izft. od ar. *sāmt* »strana, horizont« i ar. *re's* »glava«).

zēra, v. *zehra*.

zerdālija, v. *zerdānlija*.

zerdānlija, **zerdālija** *f* (tur.) *visoka kapa poput kalpaka opšivena krznom od zerdava*. — »pak na glavu kapu zerdaliu« (F. J. I 167).

< tur. *zerdevah*, v. *zerdav* + tur. suf. -li.

zèrdast, *adj.* *žutkast*.

< tur. *zerd* < pers. *zerd* »žut«.

zèrdav

zèrdav *m* (tur.) *vrsta kune, zlatice, hermelin, mustella zibellina.*
< tur. *zerdeva*.
V. *zerdanlija*.

zèrde, -eta *n* (pers.) *vrsta kompot: nažitko vareni pirinač, zašlađen šećerom i začinen cimetom.* — »Cizmedžije *zerde* u sahanu« (Zb. XXX sv. I 112).
< tur. *zerde* < pers. *zerde*.

zèrdèčaf, zèrdèčef, zèrdèčap *m* (pers.) *vrsta boje, kurkum, koja se dobija od istoimene biljke (Curcuma longa L.), (Amonum curcuma Jacq.), fam. Zingiberaceae. Miješa se s knom prilikom knenja (krnanja).*
< tur. *zerdeçal, zerdeçap*
< pers. *zerdečaw i zerdečub*.

zèrdèlija, zèrdelija, rezdèlija, f (pers.) *vrsta rane šljive: Prunus pseudoarmeniaca Heldr.-Sart.*
< tur. *zèrdali* < pers. *zèrdālū* »žuta šljiva«.

zèrekáda, v. zelenkada.

zèrger *m* (pers.) *zlatar.*
< tur. *zèrger* < pers. *zèrger* »zlatar« (pers. *zer* »zlat« + suf. za građenje riječi sa značenjem kakve radnje ili zanimanja -*ger*).

zèrin *m* i *zèrina* *f* (pers.) *narcis, zelenkada.* — »Kadno cvate sumbul i ljubica, / kadno *zèrin* bjele lale pušća« (S. B. IV 64): »U najljepše doba od godine, / Kadno capti zumbul i *zèrina*« (Vuk V 357).
Skrraćeno od *zèrrin kadeh, v. zelenkada*.

zèrzèvât, zarzàvât, -âta *m* (pers.) *povrće, zelën.*
< tur. *zerzevat, zèrzèvat, arapski plural od pers. sebze* »povrće«.

zèrvak, -vka *m* (ar.) *uživanje, slast; blagostanje.* — »Majka te

je u želji rodila, / U veliku *zèvku* odgojila« (Miodrag. 115); »Ah toga *zèvka* i ljepote po Sarajevu, to se ne da ni opisati« (Zembilj II 20).

< tur. *zèvk* < ar. *ḍāwq*.

V. *zèvkāriti, zèvklī*.

zèvâl, -âla *m* (ar.) 1. *kraj, propast; padanje.*

2. *najviši uspon sunca u podne, kada se smatra sredina dana.* — »Kano sunce na *zevalu*« (Osvit 1892 II 44).

< tur. *zeval* < ar. *zāwāl*.

zèvkāriti, zèvkovati, uživati, provoditi se. — »Ni kod baba ne bi' bolje bila, / Što sam ovde, majko, *zèvkovala*« (Lord 288).

Izv. od *zèvak* (v.).

zèvklī, adv. (ar.-tur.) *interesantno, milo, ljupko.*

< tur. *zèvklī, v. zèvak + tur. suf. -lī*.

zèvzek *m* (tur.) *obješenjak, šalživčina.*

< tur. *zèvzek*.

V. *zèvzekast, zèvzekati, zèvzekluk*.

zèvzekast, adj., tup, ograničen, čaknut.

Izv. od *zèvzek* (v.).

zèvzekati, šaliti se, izvoditi koje-kakve budalaštine.

Izv. od *zèvzek* (v.).

zèvzekluk *m* (tur.) *obješenjaštvo, zbijanje šale.*

< tur. *zèvzeklik, v. zèvzek + tur. suf. -lik*.

zī, -īta *n* (ar.) *ime arapskog slova »z«.*

< tur. *zī* < ar. *zā'*.

zīâmet, zījâmet *m* (ar.) *veliki spahiluk (posjed) koji donosi 20.000 do 100.000 (tačnije 99.000) akči godišnjeg prihoda (spahiluk*

ispod 20.000 akči prihoda zove se timar (v.).

< tur. *ziamet*, *zeamet* < ar. *zāā-mā*.

Ziba (pers.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Ziba*, žensko ime, < pers. *zībā* (y) »nagizdana, prikladna, lijepa«.

zičir, zikir m (ar.) 1. pobožno izgovaranje, invokacija božjeg imena; »zičir činiti« = pobožno izgovarati božje ime; »Otvor oči zičir čini, budalo, zar te nije strah od Boga nimalo?« (Ist. bl. II 223).

2. zajedničko derviško učenje u slavu boga.

< tur. *zikir* < ar. *ḡikr*.

Zičrija, Zikrija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zikri*, muško ime, osn. zn.: »onaj koji se spominje, koga se sjećaju« < ar. *ḡikr* »spominjanje, sjećanje« + ar.-pers. adj. suf. -i.

zift m (ar.) 1. vrsta veoma crne smole, prirodni katran.

2. otrovna naslaga koja se stvara od duhanskog dima u čibuku ili cigarluku.

< tur. *zift* < ar. *zift*.

zihinli, indecl. adj. (ar.-tur.) *talentovan, sa jakom memorijom*.

< tur. *zihinli* < ar. *ḡihn* »memorija« + tur. suf. -li.

V. *Zihnija*.

Zihnija (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Zihni*, muško ime, »Talentovani« < ar. *ḡihn* »memorija« + ar.-pers. adj. suf. -i.

Zijā, Zijāh, hipok. **Ziyo**; puno ime je: **Zijaüddin** (ar.) *musl. muško ime*.

< tur. *Ziyaüddin* < ar. *ḡiyā'ud-din*, muško ime, osn. zn.: »svjetlo vjere (islama)«.

zijaḡölā! interj. (ar.-tur.) *hvala!*

< tur. *ziyade ola!* »imanje ti se povećalo! imao još više!« < ar. *ziyādā* »mnogo, odviše« + tur. *ola!* optat. 3. lice sing. od inf. *olmak* »biti«.

zijaḡet m (ar.) *gozba; ručak ili večera sa više raznih jela i za više gostiju*. — »U Skradinu što bi denerala, / na zijaḡet idu deneralu« (K. H. II 279); »tu zijaḡet veliki učinio, / dok je vjenčo bjelku materinu« (I. Z. II 22).

< tur. *ziyafet* < ar. *ḡiyāḡā*.

zijaḡet, v. *ziamet*.

zijaḡ, -āna m (pers.) *šteta, kvar, gubitak*; kaže se: »bježi fajdo, da nije zijaḡa«; »Ne kolj', Marko, sivoga sokola, / Ne koj' der ig, ne čini zijaḡa« (M. H. II 5); »ostaviću otvorena vrata, / nek ti bude hiljadu zijaḡa« (Muz. zap. Inst. 2636).

< tur. *ziyan* < pers. *ziyān*.

V. *zijaḡer*, *zijaḡniti*, *zijaḡ učiniti*.

zijaḡer, m (pers.) *štetočinac, onaj koji nanosi štetu*.

< tur. *ziyankār* < pers. *ziyankār*.

zijaḡniti, *izgubiti, štetiti, biti na gubitku*. — »već si, Mujo, puno zijaḡanio« (K. H. I 532).

Izv. od *zijaḡ* (v.).

zijaḡ učiniti, *nanijeti štetu, pro-uzrokovati štetu*. — »Velik sam vam zijaḡ učinio, / dva-des't sam vam odsjekao glava« (K. H. II 60).

Izv. od *zijaḡ* (v.).

zijaḡet m (ar.) *posjeta, obilazak, pohod*. — »na zijaḡet Čuprilić veziru« (K. H. I 104).

< tur. *ziyaret* < ar. *ziyārā*.

V. *zijaḡeti-kabur*.

zījāreti-kābur

zījāreti-kābur *m* (ar.) *posjećivanje groba; svakodnevno posjećivanje groba od strane muslimanskog sveštenika u trajanju od 40 dana od smrti umrloga.*

< tur. *ziyaret-i kabir*, izft., v. kompon. pod *ziyaret* i *kabur*.

Zijaūdin, v. *Zija*.

Zijo, v. *Zija*.

zikir, v. *zićir*.

Zikrija, v. *zićrija*.

zil *m* i **zile** *f* (pers.) 1. *par metalnih okruglih pločica (u obliku tanjirića) koje zveče udaranjem jedne o drugu. Služe kao sastavni dijelovi defa i dairata, ili kao samostalni muzički instrumenat: bilo da se nataknu na prste, kastanjete, ili da se jedna drži u jednoj, a druga u drugoj ruci, kao instrumenat bleh-muzike. — »a udiriše zile i boriše« (K. H. I 109).*

2. *praporac, zvonce.*

< tur. *zil* < pers. *zīl*.

V. *zildžija*, *Zildžiluk*.

Zildžić, **Zildžo**, v. *zildžija*.

zildžija *m* (pers.-tur.) *zanatlija koji izrađuje ili trgovac koji prodaje predmete od tuča i mjedi, kao što su zvona, kantaravi, čiraci, havani itd. Od ovog je došlo prezime Zildžić i Zildžo.*

< tur. *zilci*, v. *zil* + tur. suf. *-ci*.

Zildžiluk *m* (pers.-tur.) *ime jednog dijela sarajevske čaršije na lijevoj obali Miljacke od stare Careve čuprije do Drvenije.*

< tur. *zilcilik*, v. *zildžija* + tur. suf. *-lik*.

zilhidge, v. *zulhidže*.

ziliya *f* (pers.) *čilim, vrsta šarenog čilima. — »birden Turci*

glave oboriše, / pa gledaju šaru po ziliji« (K. H. II 545).

< tur. *zili* < pers. *zīlū*.

Zilka, v. *Zulejha*.

zilkāde, v. *zulkade*.

zimija *m* (ar.) *nemuslimanski podanik Turske Carevine, raja.*

< tur. *zimmī* < ar. *ḡimmiyy* »zaštićeni«.

zināluk *m* (ar.-tur.) *blud, prostitucija.*

< tur. *zinalık* < ar. *zinā'* »blud« + tur. suf. *-lık*.

zindān, -āna *m* (pers.) *tamnica. — »car će tebe u zindan metnuti« (K. H. I 37); »hladna prostorija kao zindan« (u ob. gov.).*

< tur. *zindan* < pers. *zindān*.

zinēt *m* (ar.) *nakit, ukras. — »od zineta što je na dogatu« (K. H. I 482).*

< tur. *ziynet* < ar. *zīnā*.

V. *Zineta*.

Zineta (ar.) *musl. žensko ime.*

< tur. *Ziynet*, žensko ime, »Nakit, Ukra« < ar. *zīnā* »nakit, ukras«.

zīrāt i **zirāt**, -āta *m* (i **zīrātni**, **zirātni**, adj.) *obrađiva zemlja, ziratna zemlja. — »Nije imao čeljadi da obrađuje zīratnu zemlju« (Kočić I 73).*

< tur. *ziraat* < ar. *zīrāa*: »zemljoradnja«.

V. *ziratiti*.

zīrātiti, *obrađivati zemlju, orati i sijati zemlju.*

Izv. od *zirat* (v.).

zlatāli, **zlatājli**, indecl. adj. (srp. hrv.-tur.) *zlatan, od zlata. — »Na oči joj zlatali marama«, »Pa s' opasa svilenom kanicom, / A po njemu zlatajli svilajom« (Vuk II 536, VII 184); »I*

zlatali jastuk po jastuku» (Petran. 607).

Hibr. r.: naša riječ »zlatu« + tur. suf. -li.

zólota *f* (slav.) stari turski srebrni novac od trideset para.

< tur. zólota < slav. (ruski zólota, poljski zloti itd.).

zór *m* (pers.) sila, snaga; muka, tegoba; žestina; nasilje. — »Drži ruke oko pasa moga, / jer ti ne znaš zora doratova (M. H. III 155).

< tur. zor < pers. zór, zūr.
V. zoran, zorba, zorli, nazor, zorzorile.

zóran, adj., silan, bijesan. — »Zorna konja, a zorna junaka« (nar. pj.).
Izv. od zor (v.).

zórba *f* (pers.) nasilje, teror. — »Da otmemo bi zorba, / da krademo jest globa« (Nar. bl. 425).

< tur. zorba < pers. zórbáz »nasilje« < pers. zór »sila« + pers. báz, prez. osn. od inf. bāhten »igrati«.

zórli, adj. i adv. (pers.-tur.) 1. silan, obijesan, zdrav, snažan; kaže se: »zorli momak«.

2. teško, mučno, tegobno; jako.
< tur. zorlu, v. zor + tur. suf. -lu, -li.

zört *m* i **zört!** interj. (ar.) 1. strah. 2. stisni! drž se!
< tur. zört, sa značenjem kao u nas < ar. qart »prdež«.

zórzórile (dórdórice) adv. (pers.-tur.) na jedvite jade, s velikom mukom.

< tur. zor zorile, v. zor (ovdje reduplikacija: zor-zor) + tur. postpoz. -ile »sa«.

zřt adv. (ar.) odvratno, mrsko.
< tur. zřt, zřd < ar. qidd.

Zubējda (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Zübeyde < ar. Zubäyda, žensko ime, ime žene Harunur-Rešida (gram. demin. od ar. zubbā »povlaka, kajmak; izbor, elita«).

zúbun i **zúbün** *m* (ar.) gornja haljina od sukna sa kratkim rukavima ili bez rukava; postoji i muški i ženski.

< tur. zibin »kratki kaputić koji se oblači ispod kaftana«
< ar. ġubbā, v. džube.

zúďurt, **zúďur** (zúďut) adj. (tur.) bez novaca, bez pare dinara, siromašan. — »vrlo j' aga zúďurt ostanuo« (M. H. III 271); »Ili si zúďur kesom ili tutkun sobom« (Vuk, Posl. 124); »ma se junak zúďut prigodio, / sedlo mu je drvo od samara« (F. J. II 373).

< tur. züďürt.

V. zudutluk, ozuduriti.

zúďutluk *m* (tur.) siromaštvo. — »jer se boji teška zúďutluka, / zúďutluka teška u Turaka« (nar. pj.).

< tur. züďürtlük, v. zúďurt + tur. suf. -lük, -lik.

Zúhra (ar.) musul. žensko ime.

< tur. Zühre, žensko ime, »Venera« < ar. Zuhra »zvijezda Venera«.

zúhur se učiniti, **zúhür** učiniti, pojaviti se, iskrsnuti. — »Biž, Halile kuli i avliji, / Dušmanin je zúhur učinio« (M. H. IV 332).

< tur. zuhur < ar. zühür »pojava, događaj«.

V. ozuhuriti.

Zúko, v. Zulfikar.

Zulējha (Zulējka), Zeliha, hipok. Zúla, Zílka (ar.) musul. žensko ime.

Zulfikār

< tur. *Züleyha* < pers. *Zuley-hā* < ar. *Zālīhā*, žensko ime, ime žene egipatskog činovnika Potifara, koja je pokušala za-vesti Jusuf-pejgambera (Josifa). Po smrti muža preudala se za Jusufa.

Zulfikār, -ára, hipok. **Zúlfo**, **Zú-ko** (ar.) *musl. muško ime*

< tur. *Zülfikar*, muško ime < ar. *Ḍu-l-fūqār* »ime sablje koju je Muhamed poklonio hazreti Aliji (koji je iza Muhameda postao halifa), a s kojom je Alija pokazao veliko junaštvo. Zbog toga ova sablja i njezino ime predstavljaju oličenje junaštva i pobjede i u tom smislu je ovo ime postalo i vlastito lično ime. Sablja je dobila ovo ime stoga što je imala po hrptu kvrgu slične pršljenovima: ar. *ḡu* »posjednik, vlasnik« i ar. *āl-fūqār* pl. od *āl-fiḡārū* »pršljen«.

V. zulfikar.

zulfikār, -ára *m* (ar.) *vrsta sablje, teška sablja; račvasta sablja*. — »Blaževiću, pobježe djevojka, / odjaha ti pretila zekana, / odnese ti sablju zulfikara« (K. H. II 441); »Da mi dadeš tvoju zulfikaru« (Lord 272). < tur. *Zülfikar*, v. tumačenje pod Zulfikar.

Zúlfo, v. Zulfikar.

zilhídže, **zilhídže** *n* (ar.) *ime dvanaestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilhicce* < ar. *Ḍu-l-ḡiḡḡā*.

zulkáde, **zilkáde** *n* (ar.) *ime jedanaestog mjeseca po muslimanskom kalendaru*.

< tur. *zilkade* < ar. *Ḍu-l-qa-dā*.

zúluf, **zúlov**, v. soluf.

zúlum *m* (ar.) *nepravda, nasilje, bezakonje, teror*. — »ko je tebi zulum učinio« (M. H. III 67).

< tur. *zulüm* < ar. *zulm*.

V. zulumčija, zulumčar, zalim.

zulümčija, **zulümdžija** *m* (ar.-tur.) *nasilnik, tiranin*. — »aračlija, zulumčija« (Ašikl. 71); »Zulum čini zulumdžija Marko« (Vuk VI 92).

< tur. *zulümçü*, v. zulum + tur. suf. -çü, -çi.

zulümcār, -ára *m* (ar.-pers.) *nasilnik, tiranin*. — »od zuluma i od zulumčara« (K. H. I 35); »između sebe dajte zulumčare« (Vuk IV 137).

< tur. *zulümkar*, v. zulum + pers. suf. -kār.

zumba *f* (pers.) 1. *alatka za bušenje kože, lima itd., probojac*. 2. *sprava kojom se udara suhi žig*.

< tur. *zumba* »probojac« < pers. *sunbe* »burgija, svrdo« (< pers. *sunbiden* »probušiti, provrtjeti«).

zūmbul, v. sumbul.

Zúmra, v. Zumreta.

Zúmreta, **Zúmruta**, hipok. **Zúmra** (ar.) *musl. žensko ime*.

< tur. *Zümrüt* < ar. *Zumrud*, žensko ime, »Smaragd«.

zumürut, **zumürud** (**zumürut**, **zúmrut**) *m* (ar.) *smaragd (dragi kamen)*. — »Dvore gradi Sulejman-čehaja, / od jakuta i od zumuruta« (Muz. zap. Inst. 3276); »od jakuta i od zumuruta« (Beh. I 127); »Pa mu vide derdan od zumuruta« (Lord 50).

< tur. *zúmrüt* < ar. *zumurrud* < ar. *zābārgūd*, »smaragd«.

V. Zumreta.

zùrna, zùrla f (pers.) vrsta svirale sa veoma jakim piskavim glasom. Gotovo uvijek uz zurnu ide bubanj. To je zapravo primitivni oblik i preteča današnjeg drvenog duvačkog instrumenta oboe.

< tur. zurna < pers. surnā, sūrnā, sūrnāy < pers. sūr »svečanost, svetkovina, gozba, svadba« i pers. nā, nāy »frula, svirala«.

zuvàna, zuàna f (pers.) spojница, ono što stoji na kraju kakve cijevi i spaja se za drugi dio; napr. na cigaraluku onaj dio od kosti ili čilibara koji je na kraju utaknut u drvo; u pušćanog fišeka onaj dio u kome se nalazi egza.

< tur. zivana < pers. zebāne.

Ž

žàfran, žafráni, v. šafran, šafrani.

ženiklija *m* (srp.hrv.-tur.) *ženik,*
mladoženja.

Hibr. r.: našoj riječi »ženik«
dodan tur. suf. *-li.*

ABECEDNI PREGLED LIČNIH IMENA

Abas	Ajeta	Aziza	Bilal
Abasa	Ājniĵa	Azra	Čelebija
Abdija	Ājniĵa	Bāhrija	Čamil
Abdulah	Akif	Bahrija	Čamila
Abdulatif	Alajbeg	Bahtijar	Čazim
Abdulaziz	Alemdar	Bajezi	Čejvan
Abdulfetah	Alija	Bajram	Čerim
Abdulhamid	Alija	Bakir	Čerima
Abdulkadir	Almas	Bakira	Daut
Abdulmedžid	Almasa	Balija	Demir
Abdumelik	Amila	Bēdrija	Derviš
Abdulvehab	Amina	Bedrija	Derviša
Abdurahim	Amir	Bedrudin	Devleta
Abdurahman	Amira	Begajeta	Dudija
Abdurezak	Amra	Began	Durak
Abduselam	Arif	Begana	Duran
Abid	Arifa	Begemina	Durmiš
Abida	Arslan	Begzada	Džafer
Adaleta	Arzija	Behaudin	Džahid
Adem	Asaf	Behdžet	Džanan
Adil	Asifa	Behija	Džavid
Adila	Asim	Behlul	Dželalija
Agan	Ašida	Behram	Džalaludin
Aganlija	Ašira	Bekir	Dželil
Ahmed	Atif	Bektaš	Džamaludin
Aiša	Atifa	Belkisa	Džemil
Ajdin	Atija	Besim	Džemila
Ajet	Aziz	Bešir	Dževad

Dževahira	Fazila	Hallm	Izet
Dževdet	Fazlija	Halima	Izeta
Đula	Fehim	Hamdija	Jahja
Đulbeg	Fehma	Hamid	Jakub
Đulbegija	Fëhmija	Hamida	Jašar
Đulbehara	Fehmija	Hamza	Javra
Đulesma	Fejzulah	Hana	Jilduza
Đulfatma	Ferhat	Hanifa	Junus
Đulizar	Ferhija	Haris	Jusuf
Đulizara	Ferid	Hasan	Kādrija
Đulsuma	Ferida	Hasib	Kadrija
Đuzida	Feriz	Hasiba	Kahriman
Edhem	Fetah	Hasna	Kamber
Edib	Fëthija	Hašija	Kanita
Ediba	Fethija	Hašim	Kaplan
Ejub	Fikret	Hatidža	Karanfil
Ekrem	Fikreta	Hava	Kasim
Emin	Fikrija	Hazim	Kazanfer
Emina	Firuz	Hiba	Kemal
Emira	Fuad	Hidajet	Kimeta
Enes	Galib	Hidajeta	Kumrija
Enis	Galiba	Hifzija	Latif
Enisa	Ganija	Hilmija	Latifa
Enver	Habib	Hurem	Lebib
Esad	Habiba	Huršid	Lebiba
Esma	Hadžera	Husejin	Lejla
Ešref	Hadžo	Husnija	Lutfija
Ešrefa	Hafija	Husrev	Madžida
Fadil	Hafiza	Ibrahim	Magbula
Fadila	Hajdar	Idris	Mahir
Fahir	Hajrija	Ifeta	Mahira
Fahira	Hajrija	Iljas	Mahmud
Fahrija	Hajrudin	Irfan	Maida
Fahrija	Hajrulah	Isa	Maksuma
Fahrudin	Hakija	Ishak	Malkoč
Faik	Halid	Ismail	Medžid
Faruk	Halida	Ismet	Mehdija
Fatima	Halil	Ismeta	Mehmed

Mehmedalija	Nadija	Omer	Ruždija
Mejrema	Nadira	Orhan	Sabahata
Meleća	Nadžija	Osman	Sabira
Meliha	Nafija	Pašan	Sabit
Memiš	Nafiz	Pašana	Sabrija
Memnuna	Nail	Pemba	Sadeta
Mensur	Naila	Pertev	Sadija
Merdžana	Naim	Rabija	Sadik
Mesud	Naima	Radžija	Sadulah
Mesuda	Namik	Ragib	Sadžida
Mevlida	Nasih	Rahima	Safer
Midhat	Nasiha	Rahman	Safet
Midhata	Nasir	Raif	Safeta
Mirza	Nasrudin	Raifa	Safija
Mubera	Našid	Ramadan	Saima
Mufida	Nazića	Ramiz	Sait
Muhamed	Nazif	Ramiza	Sakib
Muharem	Nazifa	Rasim	Salih
Muhiba	Nazim	Rasema	Saliha
Muhjudin	Nedim	Rašid	Salim
Muhsin	Nedžad	Rašida	Sámija
Mula	Nedžib	Razija	Samija
Munevera	Nedžiba	Redžep	Sead
Munib	Nefisa	Refik	Sefer
Muniba	Nerimana	Refika	Said
Munir	Nesiba	Rejhana	Sejda
Munira	Nevzet	Rekib	Sejdalija
Muradif	Nevzeta	Rënzija	Sejfudin
Murat	Nezir	Remzija	Sejfulah
Muris	Nezira	Rešad	Selim
Murta	Nidara	Rešid	Selma
Murteza	Nijaz	Reuf	Selman
Musa	Nuh	Rezak	Selveta
Muslihudin	Numan	Rifat	Senija
Mustafa	Nürija	Riza	Server
Muzafer	Nürija	Rizvan	Sevda
Muzafera	Nusret	Rukija	Sevlja
Nadija	Nusreta	Rustem	Sidik

Sidika	Šeftika	Tevfik	Zakira
Sinan	Šefket	Ulfeta	Zarif
Siradž	Šehbab	Ulviya	Zarifa
Sirija	Šehzada	Umihana	Zećir
Skender	Šemsudin	Uzeir	Zehra
Suad	Šemsa	Vahdet	Zejna
Suada	Šerif	Vahdeta	Zejneba
Sùbhija	Šerifa	Vahid	Zejnìl
Subhija	Ševala	Vahida	Zèkija
Sulejman	Ševket	Vasvija	Zekija
Sulhija	Ševkija	Vefik	Ziba
Sultanija	Šuajb	Vehab	Ziçrija
Sutla	Šuhreta	Vehbija	Zihniya
Šaban	Šukrija	Vejsil	Zija
Šaćir	Tahir	Velid	Zineta
Šaćira	Tahira	Velija	Zubejda
Šahin	Tajib	Zahid	Zuhra
Šahina	Tajiba	Zahida	Zulejha
Šahsivar	Talat	Zahir	Zulfikar
Šećer	Tarik	Zaim	Zumreta
Šefik	Tefika	Zakir	

Abdulah Skaljić
TURCIZMI U SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU

Izdavač:

«Svjetlost», izdavačko preduzeće, Sarajevo

Za izdavača:

Vladimir Knor

Tehnički urednik:

Hilmo Hadžić

Korektor:

Abdulah Skaljić

Stampa:

Novisko preduzeće «Oslobodenje», Sarajevo

Za štampariju:

Pero Grinfelder